ALIJA BEJTIC

ULICE I TRGOVI SARAJEVA

A. Bejtić

ULICE I TRGOVI SARAJEVA

Izdavač

MUZEJ GRADA SARAJEVA

Redakcioni odbor

DR ALOJZ BENAC, RISTO BESAROVIĆ, AHMET GREBO, LJUBICA MLADENOVIĆ

Glavni i odgovorni urednik

AHMET GREBO

Likovna oprema

JURAJ NEIDHARDT

Slika na ovitku

ALIFAKOVAC, ULJE ŠPIRE BOCARIĆA, VLASNIŠTVO HOTELA »EVROPA« U SARAJEVU

Fotosi

ALIJA BEJTIĆ

Prijevod rezimea

BRANKA BOKONJIĆ

Štampa

IKP »SVJETLOST«, SARAJEVO, ŠALOMA ALBAHARIJA 3

Meter

NOVO POLJAKOVIĆ

Za štampariju

SULEJMAN FEJZAGIĆ, graf. inž.

MUZEJ GRADA SARAJEVA

ALIJA BEJTIĆ

ULICE I TRGOVI SARAJEVA

TOPOGRAFIJA, GENEZA I TOPONIMIJA

SARAJEVO 1973

Preminuloj majki Begiji
koja me naputila
da zavolim knjigu
i u ljudima da gledam ljude

U V O D

1. Okvir rada

Grad Sarajevo, središnje i najveće naseljeno mjesto Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine, u godinama poslije oslobođenja, koje su se iznizale u četvrtinu vijeka, razvijao se i narastao i ekstenzivno i intenzivno u mnogostrukom pogledu, pa tako i u samom teritorijalnom, topografskom vidu. Naselje se širilo i još uvijek razvija na obodima starih, zatečenih dijelova grada, zatim na Grbavici, Čengić Vili, u Hrasnu, nekadašnjem Švrakinom Selu i Koševu pa, posebno, na Ilidži, u Hrasnici i u Vogošći, pri čemu su u ta tri posljednja mjesta nikla potpuno nova, moderna naselja.

Tako rasprostranjeno Sarajevo je teritorij na kojem postoje četiri društveno-političke zajednice opština:

— Centar-Sarajevo
— Novo Sarajevo
— Ilidža
— Vogošća.

Područja tih opština su i šira, odnosno veća od onog što bi mogli označavati izgrađenim i urbaniziranim prostorom. Međutim, ta ista cjelokupna područja ove četiri opštine već jedanaest godina (od 1959) imaju društveno-pravno obilježje *naselja gradskog karaktera* i status *jedinstvenog područja grada Sarajeva*. To je određeno i posebnom odlukom Izvršnog vijeća SR BiH i statutima sve četiri navedene opštine. A sve je to rezultat već postignute urbanizacije onoga što se nalazi u središnjim dijelovima tih opština, a u isto vrijeme i svjesna težnja da se i ostali, periferni dijelovi tih istih opština, koji danas imaju ruralni karakter, pripreme za izgradnju, za urbanizaciju i za stvaranje jedinstvenog gradskog organizma širih razmjera sa svim pratećim površinama i karakterističnim urbanističkim pripadnostima.

Na ukupnoj teritoriji navedenih opština, odnosno na jedinstvenom području grada Sarajeva postoje i druge, uže teritorijalne jedinice — mjesne zajednice koje, uzevši ih u cjelini, u ukupnom broju, pokrivaju i urbanizirane i neurbanizirane terene. Kao i svuda, tako i u gradu Sarajevu mjesne zajednice formirane su od još manjih teritorijalnih jedinica, u kojim građani stanuju i provode život. Postojeće društvene norme, a to su u ovome slučaju statuti četiri navedene opštine, te manje jedinice dijele, zanimljivo je, u dvije kategorije i pod dva različita imena: *ulice* i *naseljena*

mjesta, pri čemu se pod ulicom shvaća naseljena ili izgrađena saobraćajnica neposredno u sastavu užeg gradskog područja, a *naseljeno mjesto* predstavlja odvojeno, u stvari, seosko naselje na širem području opština, odnosno grada.

Na izloženi način, registrirajući *ulice* i *naseljena mjesta* kao dijelove teritorijalno — topografske organizacije grada, došli smo do osnovnih jedinica, koje kao mikro-elementi predstavljaju u gradskom organizmu ono što su u ribljem kosturu sićušna rebra oko kičme. To su ćelije gradskog korpusa, koje imaju i svoj mali svijet, a koje, udružene u cjelinu, dolaze do potvrđivanja samog svoga bitisanja i daju ono osnovno, po čemu se grad zove gradom.

Eto, tako se grad Sarajevo razvija, širi, formira i organizira. U odnosu na predratni opseg i populacionu veličinu danas, poslije četvrt vijeka, zadobio je podjednako i u širini područja i u broju stanovništva četverostruku veličinu. A upravo taj brojni razvoj, koji jednoga dana i ovdje može da dovede do prave eksplozije stanovništva, nosi sa sobom i rađa niz različitih, često i složenih problema koje valja rješavati i riješiti kao integralni dio mnogoljudskog naselja. Među takvim zadacima je i jedan posebne vrste, prisutan svakad i na svakom mjestu, a to je potreba određivanja označavanja naziva upravo onih najmanjih, a najbrojnijih teritorijalnih jedinica, kao djelatnost kojoj je prvenstvena svrha da omogući detaljnije odredište objekata i prebivalište građana u skupnom ljudskom naselju. Djelatnost određivanja naziva ulica živi u svima civilizovanim gradskim naseljima svijeta i odvija se negdje po nepisanim, a negdje i po pisanim zakonima. U našem, sarajevskom slučaju, te na čitavu jugoslavenskom tlu još prvih godina poslije oslobođenja propisana je djelatnost kao obaveza i regulisana zasebnim zakonskim aktima, a pri tome briga oko određivanja naziva stavljena u nadležnost i obavezu opština. Već ta činjenica sama po sebi govori da se ovdje radi o važnoj društvenoj službi koja na svoj način omogućava normalan društveni razvoj i život u gradskim naseobinama. U ovome zadatku briga opštinskih skupština sastoji se u tome da gradskim saobraćajnicama određuje imena i da na adekvatan način ulice i objekte u ulicama obilježavaju određenim znakovima. Ovdje, u Sarajevu, gradske opštine izvršile su dosada velike akcije u tome poslu i donijele na desetine odluka i rješenja. Međutim, na sadašnjem stepenu razvoja grada uvidjelo se da je broj ulica i njihovih naziva relativno jako narastao, da dosadašnji rad na određivanju ili mijenjaju naziva nije bio sinhroniziran u smislu gledanja Sarajeva kao jedinstvenog gradskog organizma, da se mnogim nazivima zaboravilo značenje i porijeklo te da se uslijed toga posiže za mijenjanjem upravo i takvih naziva, što može biti pogrešno i štetno. Osjetila se, ukratko, potreba za izradom dokumentacije o nazivima ulica i trgova, koja će služiti kao osnova za sve daljnje, odnosno buduće akcije u mijenjanju ili određivanju naziva. Tu potrebu utvrdilo je prije šest godina Gradsko vijeće grada Sarajeva i poručilo izradu takve dokumentacije prepustivši taj posao meni. Neovisno od te praktične potrebe postoji, odmah da navedem, i jedan drugi razlog za podacima ove vrste: u razgranatom društvenom životu grada postoji dovoljan, danas, moglo bi se reći, čak i jako razvijen kulturni interes građana da znaju porijeklo, odnosno značenje naziva ulica, u kojim provode život i koje ih okružuju.

1. Stari dio Sarajeva, pogled s Hrida

Tu potrebu grada i prazninu u zadovoljenju kulturnih interesa građana pokušavam popuniti, evo, u ovome djelu. Ono je, prema tome, prvenstveno praktične i upotrebne prirode pa je radi toga i pisano u kraćem obliku. Ako je obrada današnjih naziva ulica i trgova u gradu Sarajevu i bio prioritetan prvobitni zadatak ovoga rada, u toku studija materije tematiku sam morao znatno proširiti i pri tome obraditi i neke druge komponente koje su od bitnog utjecaja za šire i temeljitije upoznavanje ulica kao malih i živih socioloških bića, što, u stvari, one i jesu.

Naše zanimanje za proučavanje ulica i trgova grada Sarajeva pobuđuje, prije svega, interes za saznanjem o samom postanku i daljnjem razvoju. Proučavanje te vrste otkriva nam ne samo vrijeme postanka, nego i način formiranja tih najmanjih građevnih jedinica u obliku ulica te i čitavih naseobina, sastavljenih od spleta ulica i uličica. A baš u tome pogledu ulice grada Sarajeva predstavljaju bogat, originalan i zanimljiv materijal. Time tematika, koja je predmet razmatranja, predstavlja značajan dio historijskog urbanizma i cjelokupne kulturne historije ovoga grada.

Proučavanje geneze, daljnjeg rasta i samih imena ulica podjednako zanima još etnologiju i etnografiju kao naučne discipline. Dobro oko učenjaka tih struka u gotovo svakoj ulici, kao i u samim podacima o tim ulicama, zapaziće elemente koji će biti osnova za zanimljive opservacije i zaključke o životu stanovništva tih jedinica i čitavog grada. U tome pogledu naročito su zanimljivi kao građa sami nazivi ulica, koji su u ranije doba imali i neposrednu uzročnu vezu sa saobraćajnicom na koju se odnose. I za takva proučavanja ulice Sarajeva, u historiji svog formiranja i razvoja, po broju različitih imena daju obilan materijal.

Razmatranje samih naziva ulica i trgova posebno je značajno i zanimljivo sa stanovišta jedne treće naučne discipline, a to je *toponomastika*, nauka koja ispituje porijeklo i značenje imena pojedinih mjesta i lokaliteta kao dio *onomastike* koja, kao grana lingvistike i kulturne historije, ispituje porijeklo i značenje uopće vlastitih imena u njihovoj sveukupnosti (lična, porodična, mjesna itd.). I u tome vidu ulice grada Sarajeva predstavljaju pravu riznicu i po strukturi i po starosti svojih naziva blagodareći okolnosti što se očuvao velik broj starih, vrlo starih imena, unatoč brojnim mijenjanjima.

Ulica svakoga grada je donekle živo biće svoje vrste: rađa se, razvija, ali nikad potpuno ne umire, ili se to dešava u veoma rijetkim i izuzetnim prilikama, nego se neprekidno prilagođava životu vremena, metamorfozira u veličini i likovnom izrazu i, posebno, u sadržaju. I njezino ime ima isti slijed. Najvažnije je pri tome uočiti da je tu također prisutan fenomen metamorfoze, koji je ovdje uslovljen karakterističnim hodom i smjerom epoha, kulturnih vidika, društvenih poredaka, pa i praktičnih, životnih potreba. I ulice Sarajeva kao ćelije gradskog organizma i njihova imena kao njihovi integralni dijelovi i atributi imaju u potpunosti identičan razvojni put. A bogatstvo metamorfoze i oblika i imena ulica ovdje je, u načelu, neobično veliko, što nam kazuju brojni primjeri, za koje sam se trudio da ih saopćim u što većem broju. Dovoljan dokaz u tome pogledu je samo vrijeme od pet stoljeća, vrijeme ono isto, koje sve gradi i razgrađuje, koje je ovdje ipak naredalo 655 ulica i trgova i koje je, uz to, ostalo okamenjeno u brojnim nazivima. Uza sve to neminovnost metamorfoze, mijenjanje imena ulica je u biti

neprirodno, jer je ulica živo biće, rekli smo, slično čovjeku, a nije u običaju da čovjek mijenja svoje lično ime. Naziv ulice ima u sebi nešto što lično pripada toj ulici i što predstavlja u pravom smislu *spomeničko* značenje. U nazivima ulica minulih epoha ime ulice može da predstavlja spomenik jezične, etnološke ili uopće historijske prirode, koji već kao takav izaziva naše poštovanje i brigu da se taj spomenik očuva, zadrži. U nazivima pak novijeg vremena, koji su se davali po imenima ličnosti, opet imamo pred sobom *spomenik* koji se u ovome slučaju svjesno uspostavlja u čast određene ličnosti ili skupine ličnosti. To je po svrsi potpuno kongruentna prilika akciji izgradnje spomenika u mramoru, iako češće nismo potpuno toga svjesni. U jugoslavenskom i domaćem, bosansko-hercegovačkom zakonodavstvu utvrđen je opći društveni interes čuvanja i zaštite historijskih spomenika. Međutim, tu se tako tretiraju samo spomenici i dokumenti materijalnog obilježja. S obzirom na izloženo, bilo bi i opravdano i nužno da se zaštita društvene zajednice proširi i na spomenike jezične prirode, u ovome slučaju na toponime i imena kako ulica i trgova, tako isto i brojnih drugih objekata koji nose nazive od značaja za kulturu i historiju.

Na kraju, smatram potrebnim obrazložiti tri pojave koje se provlače kroz ovo djelo:

1. Građevne aglomeracije u statusu *naseljenih* mjesta nisu ni razmatrane, ni obrađivane, jer njihova imena, redovito autohtona, nisu zasada izložena potrebi mijenjanja ili detaljisanja, niti se na njih odnosi zakonska obaveza utvrđivanja naziva jedinica gradskog organizma.

2. Nasuprot tome, ovdje je svjesno uvrštena tematika o *parkovima* i *mostovima* kao javnim površinama i objektima na urbaniziranom i izgrađenom području. Postojeći zakonski propisi o obavezi utvrđivanja naziva i vođenja propisane djelatnosti u tome smislu odnosi se samo na *ulice* kao gradske jedinice, pri čemu se tu pod ulicama podrazumijevaju i *trgovi*. Očito je da je zakonodavac imao pri tome na umu samo *naseljene* gradske jedinice, za koje je iz više razloga potrebno da imaju imena i numeraciju objekata. Pored svega toga, parkovi i mostovi su u urbanističkom smislu objekti identični ulicama i trgovima kao izgrađene ili uređene površine i kao javni objekti imaju podjednako likovno i identifikaciono djelovanje. Postoji za to i jedan razlog više, a to je činjenica što se i na takve objekte u davanju imena proteže praksa identična onoj kod ulica, samo što ta praksa u ovome slučaju ima karakter nepisanog zakona.

3. Na prvi pogled bilo bi normalno i svrsishodno da se tekstovne jedinice ulica i trgova u redanju razvrstaju po opštinama, ali je ovdje primijenjena metoda unifikacije iz praktičnih razloga, jer će čitaocu biti lakše u knjizi naći određenu ulicu pod njenim slovom u abecednom redu, negoli tražiti (i pri tome utvrđivati) najprije odjel odnosne opštine, pa tek onda natuknicu ulice, odnosno trga u toj opštini. U svrhu zadovoljenja potreba komunalnih službi današnjih opština i samog današnjeg stanja, u kojem je potrebno da se evidencija ulica i trgova jedne opštine nađe na jednom mjestu, dajem ovdje u zasebnom poglavlju abecedni popis ulica upravo po opštinama. Mislim da će takav metod zadovoljiti i jednu i drugu svrhu, a to tim prije, što mi se činilo potrebnim, čak i nužnim, da u analizi današnjeg stanja ulica i trgova u Sarajevu posebno

i poimenično navedem ulice baš po opštinama kao samostalnim političko-teritorijalnim jednicama.

4. U međuvremenu do izrade i predaje rukopisa izdavaču (april 1970) do ulaska djela u štampu (decembar 1971) Skupština grada Sarajeva donijela je nove tri odluke o utvrđivanju imena ulica u gradu. Tu novu građu donosim na kraju knjige, u dodatku, samo kao dokumentaciju radi upotpunjenja tematike djela, jer bi obrada tih novih jedinica zahtijevala vrijeme, kojeg nije bilo, a i bitno utjecala na statističke rezultate analize ukupnosti ulica u gradu u jedno određeno i karakteristično vrijeme, a to je 25-godišnjica oslobođenja i socijalističke izgradnje grada.

2. Izvori i literatura

Tematika cjeline ulica Sarajeva bilo kojeg perioda nije dosada obrađivana u literaturi. Izuzimajući glavni grad Jugoslavije, Beograd, čije je ulice koje nose nazive samo po ličnostima obradio Danilo *Radojević* u zasebnom djelu pod nazivom »*Beograd i njegove ulice*«, što je izašlo u izdanju »Turističke štampe« u Beogradu nedavno, 1966. godine, nije mi poznato nijedno drugo naseljeno mjesto u Jugoslaviji koje bi imalo i djelomičnu monografiju ove vrste. U našoj, jugoslavenskoj stručnoj literaturi, veoma je simptomatično, niko se nije pozabavio posebno izučavanjem ulica bilo sa urbanističkog, historijskog, sociološkog, etnološkog ili kojeg drugog stanovišta, iako bi takva ispitivanja bila zanimljiva i korisna. A kad je u pitanju samo Sarajevo, onda je navesti da o toj tematici postoji malen broj pojedinačnih radova o nekim ulicama, a i to, što ima, odnosi se samo na jedno, mahom historijsko stanovište.

U takvim prilikama za ovaj rad valjalo je krčiti puteve ne samo u metodologiji obrade, nego i u utvrđivanju podataka, često i sitnih, u širem opsegu. Zbog toga naučnu osnovu za obradu tematike ove knjige činio je pravi mozaik pojedinačnih obavještenja, pri čemu je gotovo svaka ulica bila zadatak i tema za sebe, za koju su vrijedili samo posebni izvori, ili ih nije bilo nikako. Tako se pokazuje da su izvori i literatura o ovoj tematici, uzevši ih u mozaičkom sastavu, obilni. Oni su i značajni ne samo kao naučna dokumentacija za obradu pojedinih jedinica, nego i kao svojevrsna građa za cjelokupnu historiju grada Sarajeva, pa je i to bio jedan razlog više da tu stručnu aparaturu ovdje izložim.

Osnove za ovaj rad, tako rekavši, heterogene tematike (bar što se tiče samih naziva) jesu dvojake prirode: pisana obavještenja i vlastita istraživanja.

Dijeleći (i navodeći) pisane podatke na objavljene i neobjavljene izvore i na literaturu, u ovome poglavlju dajem pregled samo onih izvora i one literature (u njihovim potpunijim naslovima i uz potrebna obavještenja), koji se odnose na više jedinica i koje bi bilo neracionalno svaki put u cijelosti navoditi. Neposredno uz pojedine jedinice (članke o ulicama) pored kratke naznake ovdje iskazanih izvora i literature navode se još oni izvori ili literatura, koji se odnose samo na tu jedinicu ili ne više od tri jedinice u ukupnom djelu. Pri tome je navesti i to da postoji niz izvora ili djela literature, koji su se koristili za ovaj rad, a koji se također ne navode bilo u kojem obliku. To su ona obavještenja, čiji se identi-

tet vidi iz samog teksta (kao što je pozivanje na ovaj ili onaj popis ulica i sl.) i koje bi zbog toga bilo sasvim suvišno ponovo navoditi.

Vlastita istraživanja kao druga osnova za ovu studiju kretala su se u dva pravca. Prvo lični obilazak doslovno *svake* ulice i opažanja o granicama protezanja ulice, njenome nagibu, saobraćajnom i namjenskom (sadržajnom) karakteru te, posebno, kontrola datog teksta natpisa na velikim, uličnim, i malim, kućnim tablama. Prijatno je ovdje navesti brojna zapitkivanja omladine pa i starijih u manjim ulicama staroga dijela grada o tome, koga ili koji broj tražim, nudeći mi time dobrovoljne vodičke usluge, koje mi, u stvari, nisu trebale. Drugi vid istraživanja odnosi se na neke historijske i biografske podatke o pojedinim nosiocima naziva ulica, koje nisam našao nigdje zabilježene ili barem u dovoljnoj mjeri prezentirane, kao što je bio slučaj s imenima ulica Himzarina, Galiba Feste, Derviša Numića, Mirka Lazića i još cio niz drugih. Takve podatke dobio sam od samih članova uže ili šire porodice ili pak potomaka ličnosti za koje sam se raspitivao.

Na kraju, dužan sam da posebno navedem jedan zaseban rad o jednome broju ulica Sarajeva, koji se ne može svrstati ni u izvore, ni u literaturu kao objavljene, štampane radove. To je elaborat od oko 400 manjih stranica olovkom pisanog teksta zapaženog publicističkog radnika Koste Mandića koji je on svojedobno, negdje oko 1960, radio po narudžbi kao građu za izradu Programa generalnog urbanističkog plana Sarajeva. Rukopis se nalazi u Urbanističkom zavodu grada Sarajeva, koji mi ga je najpripravnije ustupio na uvid i korištenje. Sadrži kraće podatke o samim nazivima ulica. Materijal se odnosi na veći dio ulica u opštinama Centar - Sarajevo i Novo Sarajevo. Nazivi ulica, koji su određeni po ličnostima NOR-a, nisu obrađivani; na takvim listovima stoji samo napomena: »Nisam dobio podatke od Udruženja boraca«.

Podaci, koje sam iz Mandićeva rada koristio, navedeni su u samom tekstu. To se posebno odnosi na njegova obavještenja o promjenama naziva nekih ulica 1885, 1890. i 1895, koja mi se čine dosta pouzdana (mogla su biti temeljena na biračkim spiskovima koje je Mandić vjerovatno imao pri ruci), jer ja nisam imao uopće drugih izvora informacija za period od 1882. do 1897. godine.

a) N e o b j a v l j e n i i z v o r i

1. *Sidžili* (službeni zbornici dokumenata) Sarajevskog šerijatskog suda iz godina 1554—1557, 1565. te 1700—1852. Nalaze se u Gazi Husrev-begovoj (GH) biblioteci u Sarajevu. Sadrže brojne podatke u mozaičnom obliku o vremenu, kad se po prvi put javljaju pojedine mahale kao skup ulica i porodice, za koje su vezani brojni nosioci naziva ulica.

2. *Turski arhiv* u GH biblioteci sa brojnim vakufnamama (zakladnim poveljama) i drugim dokumentima u kojima se nalaze podaci o vremenu nastanka pojedinih mahala i ulica te podaci o porodicama, barem onim širim, nosilaca naziva ulica u starom dijelu grada.

3. *Popis stanovništva Sarajeva 1867—68.* (Saraj kasabasinin defteri nufusi), rukopis u Muzeju grada Sarajeva. Dio prvog sistematskog popisa

stanovništva Sarajeva i prvi izvor u kojim se sretaju nazivi ulica — ondašnjih sokaka. Rukopis, kojim sam se koristio, je službeni akt Bosanskog vilajeta, odnosno ondašnje sarajevske Beledije. To je, na žalost, samo jedna, i to treća knjiga od ukupno četiri, koliko ih je sigurno bilo. Osnovne stambene jedinice u tome defteru, po kojim je vršen popis, jesu *mahale,* ali su u okviru mnogih mahala mjestimično i neobavezno naznačena i ondašnja imena sokaka, što predstavlja osnovnu vrijednost za tematiku ove knjige, a što je, inače, bilo samo slučajni, lični manir popisivača. To je popis stanovništva mahala od rednog broja 58. do 85. Sadrži ukupno 49 značajnih i zanimljivih naziva sokaka, od kojih se neki nisu mogli identificirati. To su:

58. *Ali-pašina* mahala: Bašča, Hiseta džada, Gornja Čemaluša džada, Dereboj, Namazgah i Hafizov mlin.

60. *Šejh Magribina:* Ali-pašina ćuprija džada.

64. *Armagandži Sinan* ili *Armaganuša:* Hadži-Omerov sokak.

67. *Pačadži Hadži Nesuh* ili *Bardakčije:* Bardakčije sokak.

70. *Mimar Sinanova:* Sunullah-efendijin sokak, Kabadajin sokak i Zildžin sokak.

71. *Davud-čelebi:* Zildžin sokak, Sunullah-efendijin sokak, Adžemovića (Adžem-zade) sokak.

72. *Arebi-džedid:* Karpuzov sokak.

73. *Buzadži Hadži Hasan* ili *Ćurčić mahala:* Potok, Redžajin sokak, Podgorica i Čemerlića sokak.

74. *Jahia-pašina:* Redžajin (Redžai-efendin) sokak, Kasića sokak, Kečin sokak, Sinan-tekija sokak (ovo je pogreška) i Hrgića sokak.

75. *Kadi Bali-efendi:* Čomarin sokak, Budžak.

76. *Sagrački Hadži Mahmud:* Budakovići, Čikmaz sokak i Kasića sokak.

78. *Tabak Hadži Sulejman:* Bakal-bašin sokak, Pirinčli Alijage sokak, Čaktan (Očaktan).

79. *Topal Ejnehan*: Hadži-Mustafin sokak.

80. *Sinan Iplidžik:* Kal'a (Grad) džada (bilo pa prekriženo: Širokac sokak), Mravovac, Ak-česma sokak, Jekovac.

81. *Gerdeni Hadži Husejn:* Hadži-Mustafin sokak.

82. *Šejh Muslihudin:* Ćebedžije sokak (!?), Bašića sokak, Šejh Muslihudin sokak i Vratnik sokak.

83. *Bali-zade Hadži-Mehmedova:* Nova džamija, Sumbul, Šolbatov, Šejh Muslihudinov, Milać, Kreščelica) Salih-age, Arapov sokak.

85. *Arabi-atik:* Zaim-begov, Očaktanov, Arapov, Kestendžića Hadži-Husejna i Sarača Avdije sokak.

4. *Katastarski planovi grada,* originali i unikati u katastarskim uredima SO Centar-Sarajevo i Novo Sarajevo. Prikazuju katastarske snimke pojedinih dijelova grada iz različitih godina, od 1882. do 1913. Sadrže brojne upise imena ulica iz doba snimanja i iz kasnijih godina. Upisi, svakako, izvršeni na osnovu podataka izravno s terena. Sadrže, međutim, i brojne jezične greške, jer su te planove radili geometri koji nisu bili vični srpskohrvatskom jeziku.

5. *Zapisnici sa zasjedanja Gradskog narodnog odbora Sarajevo,* originali i unikati (u 24 sveske) u pravnoj službi SO Centar-Sarajevo. Sadrže brojne zaključke, odluke i rješenja o izmjeni starih i utvrđivanju novih naziva ulica, i to:

— Sjednica 20. avgusta 1945: u vezi postavljenih pitanja odbornika o imenima ulica donesen zaključak »da za sada ostaju imena ulica po predratnom stanju«.

— Svečana sjednica 6. aprila 1946: odluka da se ukidaju nazivi ulica, trgova, mostova i ostalih javnih objekata, čija su imena promijenjena ili označena za vrijeme okupacije, a da ostaju na snazi nazivi ulica, naselja, trgova, mostova i ostalih javnih objekata koji su dobili imena prije okupacije, ukoliko ovom istom odlukom nisu promijenjena. Istom odlukom utvrđeno je 16 novih naziva postojećih ulica i trgova: Trg Republike, Slaviše Vajnera Čiče, Ognjena Price, Pavla Goranina, Maršala Tita, Vladimira Perića Valtera, Jugoslovenske armije (tako!), Slobodana Principa, Trg slobode, Nurije Pozderca, Vladimira Gaćinovića, Trg 6. aprila, Pionirska, Boriše Kovačevića, Đure Đakovića i Radojke Lakić.

— Svečana sjednica 6. septembra 1947: u povodu 800-godišnjice Moskve donesena odluka da se početni dio današnje Ulice Đure Đakovića prozove imenom Moskovska.

— Sjednica 8. juna 1948: odluka o izmjeni postojećih naziva za 82 ulice te o određivanju novih naziva devet saobraćajnica, koje su time dobile status ulica: Frontovska, Mošćanica, Nova cesta, Veljka Lukića Kurjaka, Omladinska, Pionirska (ponovo!), Kozja ćuprija, Danila Đokića i Dolačka. Prijedlog odluke ispred posebne komisije podnijela i pročitala odbornica Zehra Muidović, a obrazloženje općenite naravi dala Vera Krstić, povjerenik za kulturu.

— Sjednica 11. decembra 1948: dotadašnja Stolačka dobila je novo ime Agana Bostandžića.

— Sjednica 15. februara 1950: dotadašnja ulica Doklade prozvala se novim imenom Romana Petrovića.

— Sjednica 31. jula 1950: četiri dotadašnje ulice dobile nova imena: Alije Hodžića, Olge Ivković, Šaloma Albaharija i Džavida Haverića.

— Sjednica 29. maja 1952: izmjene naziva za tri ulice: Moskovska = Đure Pucara Starog, Bulevar Crvene armije = Vojvode Radomira Putnika i Staljingradska = Aleksandra Rankovića.

— Sjednica 29. septembra 1952: dotadašnja Čadordžina dobila novo ime Porodice Foht.

— Sjednica 20. marta 1954: izmjene dotadašnjih naziva ulica, i to Đure Pucara Starog = Đure Đakovića, Đure Đakovića = Miće Sokolovića i Aleksandra Rankovića = Blagoja Parovića.

6. *Zapisnici sjednica Narodnog odbora opštine Stari grad*

— Sjednica 15. decembra 1959: Četrnaest ulica dobile nova, sljedeća imena: Finci Benjamina, Remzije Omanovića, Špire Kneževića, narodnog heroja Šarac Milana, Galiba Feste, Ragiba Ljubunčića, Vehida Muminovića, Derviša Numića, Nusreta Pašića, Leze Perere, Nedjeljka Čabrinovića, Mirka Lazića, Mesuda Đemidžića, ing. Jaroslava Černija.

— Sjednica 26. decembra 1959: dotadašnja Čučkova dobila novo ime Braće Eskenazi.

7. *Zapisnik* sa sjednice Narodnog odbora opštine Centar 24. jula 1962: dotadašnja ulica Ispod mrtvačnice dobila novo ime Dra Stjepana Tomića, a dvije nove ulice na Koševskom brdu dobile nazive: Livanjska i Kordunska.

8. *Zapisnici* sa sjednice Narodnog odbora (od 1963. Skupštine) opštine u Vogošći.

9. *Biografska građa o palim borcima NOR-a grada Sarajeva 1941—1945,* memorijalni materijal Odbora za izgradnju spomen-parka na Vracama, nastao 1966. sistematskim obilaskom svih stanova na području četiri opštine i popunjavanjem pripremljenih biografskih obrazaca o palim borcima Sarajeva. Podatke davali po sjećanju u prvome redu rodbina, a potom, u manjem dijelu, suborci i poznanici. Izvor je drugorazredne vrijednosti, a podaci su se morali provjeravati i, u biti, kritički koristiti s obzirom na faktor sjećanje, koji nije uvijek pouzdan, pogotovo poslije 26 godina od dana ustanka. Izvadak iz toga materijala sa podacima isključivo o prvoborcima grada Sarajeva napravio je za svoje potrebe i čuva Gradski zavod za zaštitu i uređenje spomenika kulture u Sarajevu, odakle sam neposredno i crpio podatke za ovaj rad. Inače, cio originalni materijal danas se nalazi u Savezu udruženja boraca NOR-a grada Sarajeva.

b) Objavljeni izvori

1. *Popis sarajevskih mahala 1874—75.* Rukopis, turski, u originalnoj bilježnici nekog sarajevskog mahalbaše (muhtara) iz navedenog doba koji je tu zapisivao uzorke tekstova različitih potvrda, koje su mogli izdavati mahalski muhtari u svojoj nadležnosti, pa tako u taj, neke vrste priručnik unio i svoj sastav popisa svih tadašnjih mahala u gradu i, što je od posebne vrijednosti za naša razmatranja, pri tome donio uporedne nazive svih mahala na našem jeziku. Izvor dragocjen ne samo po dvojakim jezičnim imenima, nego i po tome što predstavlja autentičan popis stanja sarajevskih stambenih jedinica (mahala) pred kraj turske vladavine te dragocjen materijal za prijašnje nazive i mnogih ulica. Rukopis u Arhivu grada Sarajeva. Popis objavljen u sastavu moga rada »Ali-pašina mahala u Sarajevu« — *Prilozi za proučavanje istorije Sarajeva,* II/1966, str. 19—58. Zbog neposredne veze sa tematikom ove knjige prenosim u cijelosti taj popis prema naslovima u originalu.

1. Hunkar mehallesi, drugačije Mehallei Atik — Careva mahala
2. Gazi Husrev-beg mehallesi — Begova mahala
3. Ajas-paša mehallesi — Kolukčije
4. Iskender-paša mehallesi — Iskenderija
5. Gazi Ali-paša mehallesi — Ali-pašina mahala
6. Jahja-paša mehallesi — Ćurčića mahala
7. Jakub-paša mehallesi — Maguda
8. Abdulah-paša mehallesi — džamija bez mahale (tako piše!)
9. Gazi Mehmedbeg mehallesi — Bistrik
10. Gazi Balibeg mehallesi — Balibegovica
11. Gazi Ferhatbeg mehallesi — Ferhadija

12. Kemalbeg mehallesi — Koševo
13. Kadi Hasan-efendi mehallesi — »Na brdu viš' Begluka«
14. Kadi Ahmed-efendi mehallesi — Pod topovima
15. Kadi Bali-efendi mehallesi — Kadina mahala
16. Mufti Sulejman-efendi mehallesi — Alifakovac. Pod carinom
17. Hitri Sulejman-efendi mehallesi — Begovac
18. Šejh Bagdadi mehallesi — Pastrma
19. Šejh Ferrah mehallesi — Abdeshana
20. Šejh Magribi mehallesi — Gornja hiseta
21. Šejh Muslihudin mehallesi — Ploča
22. Čekrekči Muslihudin mehallesi — Čekrkčina mahala
23. Peltek Husamuddin mehallesi — Džinin sokak
24. Havadže Kemaluddin mehallesi — Ćemaluša
25. Havadže-zade el-Hadži Ahmed mehallesi — Veliki Harvatin
26. Havadže-zade el-Hadži Mustafa mehallesi — Hadži Mustafin džemat (dodata bilješka: u gradu)
27. Havadže Sinan mehallesi — Golodenica
28. Ivlakovali el-Hadži Mehmed mehallesi — Vlakovac
29. Kebkebir el-Hadži Ahmed mehallesi — Miščina mahala
30. Nedžar el-Hadži Ibrahim mehallesi — Mjedenica
31. Buzadži Hadži Hasan mehallesi — Defterdarina mahala. Na Lugavinu sokaku
32. Jagdži-zade el-Hadži Ahmed mehallesi — Dženetića mahala. Niže banje. Begova.
33. Kalin Hadži Ali mehallesi — Čajirdžik
34. Kasap-zade el-Hadži Ibrahim mehallesi — Carina (dodata bilješka: u gradu)
35. Než-zade el-Hadži Husejn (!) mehallesi — Na Dolu
36. Nalčadži el-Hadži Osman mehallesi — Banjski brijeg
37. Nebrdilo el-Hadži Ali mehallesi — Bjelave ravne. Hadži-Panjina mahala
38. Pešiman el-Hadži Husejn mehallesi — Fazlagina mahala
39. Tavil el-Hadži Mustafa mehallesi — Donja Hiseta
40. Tokmo-zade el-Hadži Ahmed mehallesi — Potok
41. Gerdani el-Hadži Husejn mehallesi — Strošić
42. Sagr el-Hadži Ali mehallesi — Hrid
43. Sagrački el-Hadži Mahmud mehallesi — Ulomjenica
44. El-Hadži Jahja mehallesi — Nova mahala
45. Sagr el-Hadži Mahmud mehallesi — Hendek (dodata bilješka: u gradu)
46. Gazgani el-Hadži Ali mehallesi — Širokača sokak
47. El-Hadži Sejjidin mehallesi — Vlaška mahala
48. El-Hadži Turhan mehallesi — Berkuša
49. Kulin Hadži Bali mehallesi — Čekaluša
50. El-Hadži Džafer mehallesi — Provare
51. Sahtijandži Bali el-Hadži Mahmud mehalesi — Sahtijanuša. Pod musalom

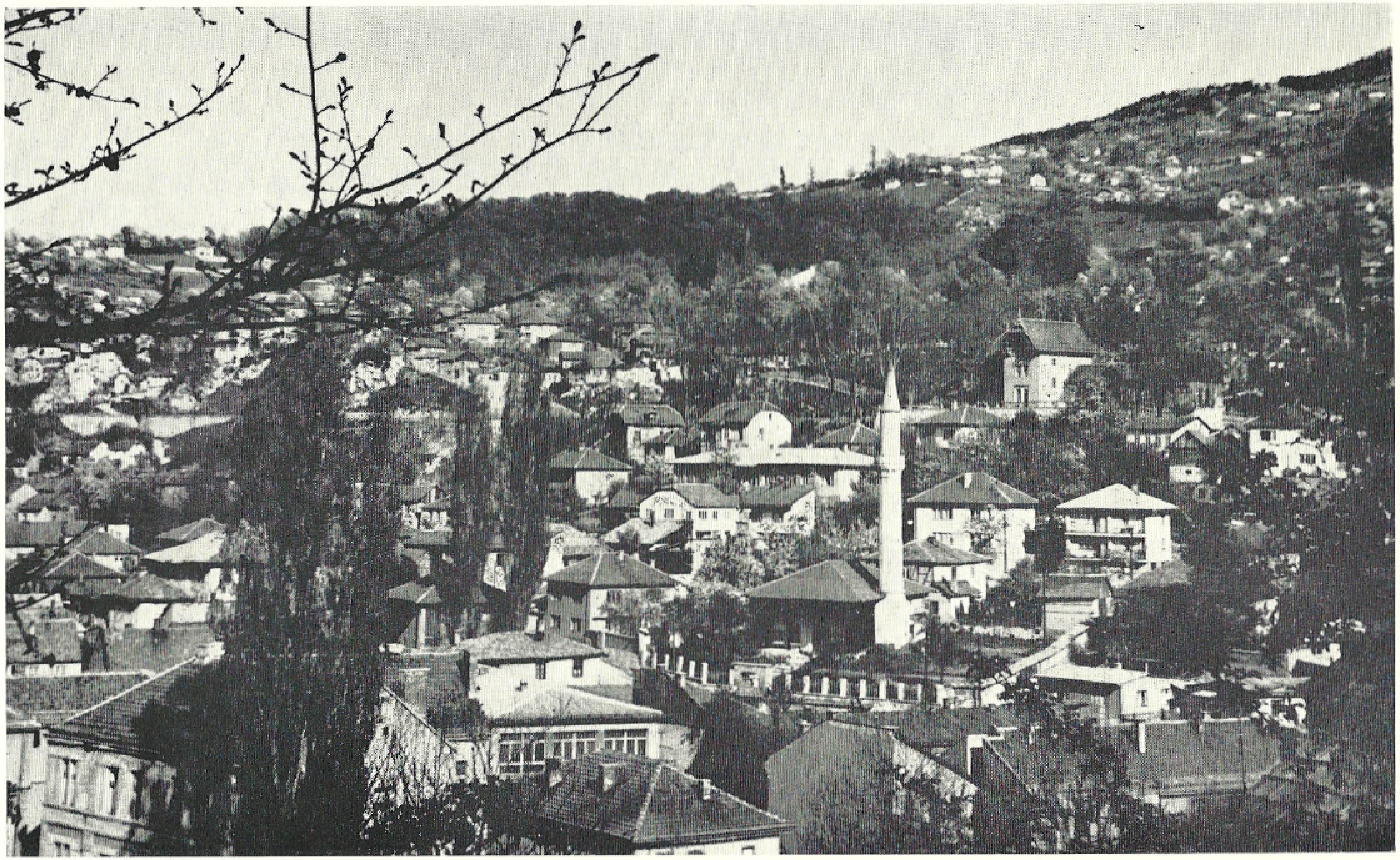

2. Bistrik, pogled sa Brdo džamije

52. El-Hadži Idris mehallesi — Žabljak
53. Duradžik el-Hadži Ahmed mehallesi — Sagrdžije
54. Komatin Hadži Memi mehallesi — Komatin
55. El-Hadži Isa mehallesi — Dugi sokak
56. Dajanil el-Hadži Ibrahim mehallesi — Gorica
57. Kartal-zade el-Hadži Mahmud mehallesi — Kartal
58. Kečedži-zade el-Hadži Sinan mehallesi — Na Turbetu
59. Kose el-Hadži Sinan mehallesi — Lučevica
60. Debag el-Hadži Sulejman mehallesi — Gurdina
61. Čokadži el-Hadži Sulejman mehallesi — Basamci
62. Pehlivan el-Hadži Oruč mehallesi — Kod muteveline kuće
63. Ašik el-Hadži Memi mehallesi — Bjelavica
64. Mokro-zade el-Hadži Sinan mehallesi — Čebedžije (dodata bilješka: u gradu)
65. Armagandži el-Hadži Sinan mehallesi — Armaganuša
66. Demo-zade el-Hadži Sinan mehallesi — »porušena, sada bašče«
67. Divani katib mehallesi — Bijela džamija
68. Kučuk katib mehallesi — Nad mlinima
69. Kasim katib mehallesi — Više Husrev-begove banje
70. Timurhan mehallesi — Čeljugovica
71. Veliki-harač mehallesi — Hadžijska džamija mahala
72. Mimar Sinan mehallesi — »Golobrce«
73. Davud-čelebi mehallesi — Nateguša
74. Bakr-baba mehallesi — Atmejdan
75. Bali-zade mehallesi — Sumbuluša
76. Mula Arabi atik mehallesi — Mula Arapova mahala
77. Mula Arabi džedid mehallesi — Karpuzov sokak
78. Halač Davud mehallesi — Murdarija
79. Sarač Ali mehallesi — Vrbanjuša
80. Sarač Ismail mehallesi — Kajmakčina
81. Sarač el-Hadži Hajdar mehallesi — Saračeva mahala
82. Iplidžik mehallesi — Na Širokcu, Širokac (dodata bilješka: u gradu)
83. Topal Ejnehan mehallesi — Lubina mahala
84. Abdul-Halimaga mehallesi — Mutni potok
85. Hubjar-aga mehallesi — Medrese
86. Pehlivan Hasan mehallesi — Pod Sinanovom tekijom (krivo!)
87. Haradži Mustafaga mehallesi — Hadži-Abdina mahala
88. Kara Ferhad-zade mehallesi — Nad Beglukom
89. Sinan-vojvoda mehallesi — Mali džemat (dodata bilješka: u gradu)
90. Abdul-Halifa mehallesi — Budakovići
91. Čoban Hasan mehallesi — Čobanija
92. Ojandži-zade mehallesi — Terezija
93. Souk-bunar mehallesi — Sobunar
94. Dudi-bula mehallesi — Mejtaš
95. Haseki-hatun mehallesi — Potoklinica
96. Žagrići mehallesi — Žagrići
97. Pačadži el-Hadži Nesuh mehallesi — Bardakčije
98. Uskudari el-Hadži Ahmed-čelebi mehallesi — Pasja mahala

99. Bastarići mehallesi — Bastarići
100. Džano-zade mehallesi — Ašikovac
101. Derzi-baši mehallesi — Terzibašina mahala
102. Varoši Bala mehallesi — »Varoš gdje je crkva«
103. Ifrankluk mehallesi — Latinluk
104. Sijavuš-paša mehallesi — Bejtul-Jehud — Čifuthana

2. *Plan von Sarajevo.* Reduction der Catastral-Aufnahme aus dem Jahre 1882. Ausgefürt unter specieller Leitung des Vermessungs-Direktors durch eine Arbeitspartie der VI. Abteilung. Masstab 1 : 3125 der N. Photographie und Schulspressendruck des k. k. Militär-geographischen Instituts zu Wien. Veličina 100 X 130 cm. Višebojna štampa. Godina štampanja nepoznata, ali svakako prije 1914. Rijetki primjerci, od kojih jedan čuva Gradski zavod za zaštitu i uređenje spomenika kulture u Sarajevu. To je uopće prvi geodetski i katastarski i, vjerovatno, prvi štampani plan Sarajeva u ondašnjem opsegu. Za tematiku ovog rada predstavlja važan izvor po tome što sadrži ne samo sliku stanja mreže i rasprostranjivanja ulica neposredno iza 1878, nego i brojne nazive ulica toga doba, od kojih je većina preuzeta iz turskog perioda, a manji dio nastao u vremenu od 1878—1882.

3. *Alphabetisches Verzeichnis der Gassen, Plätze und Brücken — Ceste, ulice, trgovi i ćuprije u Sarajevu.* — Bosnischer Bote — Bosanski glasnik, opća priručna i adresna knjiga za Bosnu i Hercegovinu, god. I/1897 — XXII/1918, štampana u Beču. Urednik (većine godišta) Adolf Valny. Savremen materijal o stanju ulica i, posebno, njihovih naziva kroz sva godišta i relativno dug period 1897—1918. Sadrži i podatke od koje do koje se ulice konkretna titularna ulica razvija. Izvor nije do krajnosti tačan, budući da se knjiga radila unaprijed, jedne kalendarske godine za iduću, u kojem međuvremenu su nastajale i izmjene u nazivima ulica, a i po tome, što je u mnogim slučajevima kod izmjene naziva ulica sastavljač zaboravio brisati ulicu pod prijašnjim nazivom. Općenito uzevši, izvor vrijedan. Vidljivi podaci o većoj izmjeni naziva ulica 1900/1901, 1910/1911. i 1915/16. godine. Mnogi nazivi ulica iskrivljeno pisani, što je i razumljivo s obzirom da se knjiga štampala u Beču.

4. *Narodno jedinstvo,* sarajevski političko-informativni list, u tri navrata donio popise ulica:

— God. 1919, br. 11 od 12. januara: promjene naziva ulica, utvrđene na sjednici Općinskog odbora od 10. januara 1919. Ukupno 39 ulica s izmijenjenim, novim nazivima i 2 ulice koje su po prvi put dobile imena (Daničićeva i Račkog).

— God. 1920, br. 247 od 25. novembra do br. 249 od 27 novembra: popis svih ulica u gradu po kotarima (ukupno sedam kotara) uoči popisa stanovništva koje je obavljeno mjeseca marta iduće, 1921. godine. Prvi kompletan popis ulica u periodu stare Jugoslavije, pri čemu su uzete u obzir izmjene od 10. januara 1919. i nove, nastale nepoznatog datuma nešto kasnije.

— God. 1931: popis svih ulica i trgova u gradu uoči popisa stanovništva, koji je obavljen marta te godine. Najpotpuniji i najtačniji popis ulica i trgova u periodu stare Jugoslavije. Tom prilikom izvšena je i iz-

mjena naziva za ukupno 64 ulice, a 28 saobraćajnica dobile su po prvi put imena. Sve je to tu registrirano. Popis u cijelosti štampan istom prilikom (1931.) i zasebno pod naslovom *Spisak ulica i trgova u gradu Sarajevu* s naznakom »Preštampano iz Narodnog jedinstva«, ukupno str. 26 osmine.

5. *Rješenje NO opštine Novo Sarajevo o određivanju i mijenjanju imena ulica,* doneseno na sjednici Opštinskog vijeća 7. oktobra 1960, objavljeno na oglasnoj tabli i u *Službenom glasniku sreza Sarajevo,* god. 1961, br. 1 od 1. marta: ukupno 64 ulice dobile izmjenu imena, a 19 saobraćajnica dobilo status samostalnih ulica pod sljedećim imenima: Dinarska, Zenička, Tuzlanska, Ozrenska, Prvomajska, Majdanska, Gatačka, Skadarska, Velešići, Lovćenska, Šibenska, Timočka, Jovana Cvijića, Vlasenička, Smederevska, Zadarska, Đure Salaja, Marijana Baruna i Ravijojle-Rave Janković.

6. *Rješenje o određivanju imena ulica i trgova u naseljenim mjestima Ilidža, Hrasnica i Lasica,* donio ga NO opštine Ilidža na sjednici 20. decembra 1960, objavljeno u *Službenom glasniku sreza Sarajevo,* godine 1961, br. 1 od 1. marta. Akt kojim su po prvi put saobraćajnice Ilidže, Hrasnice i Lasice dobile status gradskih ulica. Ukupno novih imena 21 na Ilidži te 23 u Hrasnici i Lasici.

7. *Statuti opština Centar-Sarajevo, Novo Sarajevo i Ilidža,* doneseni i objavljeni odvojeno najprije u *Službenim novinama grada Sarajeva,* a paralelno s tim i u posebnim izdanjima god. 1964. pod ovim naslovima: Statut opštine Centar-Sarajevo, Statut opštine Novo Sarajevo, Statut opštine Ilidža, Sarajevo 1964. Tu su po prvi put iza oslobođenja objavljeni kompletni i službeni popisi ulica i naseljenih mjesta u opštinama, ali ne sa svrhom da se rigistriraju ulice, nego kao sastavni dijelovi zborova birača, koji se time detaljnije određuju. Upravo radi takve namjene neke ulice ipak nisu navedene (Bulevar Borisa Kidriča, Ćulhan i dr.), jer nisu predstavljale stambene jedinice. Ti popisi bili su polazna tačka za ispitivanje u ovome djelu. U isto vrijeme donesen je i objavljen i *Statut opštine Vogošća,* ali u njemu nema takve naznake ulica uopće, pa ga i ne ističem zasebno.

8. *Odluka o određivanju imena ulice Palmira Toljatija,* donijela je SO Novo Sarajevo na sjednici 11. novembra 1964. — *Službene novine grada Sarajeva,* god. 1964, br. 9.

9. *Odluka SO Centar-Sarajevo o izmjenama imena ulica,* donesena na sjednici 10. juna 1966. — *Službene novine grada Sarajeva,* III/1966, br. 4 od 30. juna 1966: nova imena: Mahmuta Bušatlije, Ciglane, Jukićeva i Šipska.

10. *Odluka o određivanju ulice Hasana Brkića,* donijelo je, po prethodnom ovlašćenju Opštine, Gradsko vijeće grada Sarajeva na sjednici 14. juna 1966. — *Službene novine grada Sarajeva,* III/1966, br. 4 od 30. 6. 1966.

11. *Rješenja o određivanju imena ulica SO Novo Sarajevo,* i to:

— Sjednica 28. septembra 1967. — *Službene novine grada Sarajeva,* IV/1967, br. 9 od 19. 10. 1967: novoizgrađena ulica Podvožnjak — Nedžarići dobila je ime Ulica VI proleterske brigade.

— Sjednica 12. decembra 1968. — *Službene novine grada Sarajeva* V/1968, br. 12 od 30. 12. 1968: novoformirane ulice dobile su imena Branke Blažek, Petra Mećave, Starine Novaka, Trebinjska, Slobodana Vukovića, Partizanske staze, Slobodarska, Braće Savića, Ranka Šipke, Slavka Rodića, Skojevska i Milorada Pejdaha.

— Sjednica 13. februara 1970. — *Službene novine grada Sarajeva* VII/1970, br. 2 od 16. 3. 1970: novoformirane ulice u naselju Hrasno dobile su imena: Živka Jošila (produžetak stare ulice toga naziva), Obala 27. juli (produžetak), Braće Savića i Trg Pere Kosorića.

c) Literatura:

— *Bašeskija Mula Mustafa Ševki:* Ljetopis (1746—1804), preveo s turskog Mehmed Mujezinović, Sarajevo 1968 (citiram: Ljetopis Bašeskije).

— *Bejtić Alija:* Prilozi proučavanju naših narodnih pjesama, dio I, *Bilten Instituta za proučavanje folklora — Sarajevo,* sv. 2/1953, str. 387—405; dio II, *Bilten,* sv. 3/1955, str. 105—123.

Istorijski podaci o sarajevskim porodicama i ličnostima 18. i 19. vijeka.

— *Čelić Džemal i Mehmed Mujezinović:* Stari mostovi u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, 1969.

Podaci o Šeher-ćehajinoj ćupriji, Principovu mostu, Ćumuriji, Čobaniji, Skenderiji i Vrbanji. Saopćavajući to ovdje, djelo se neće navoditi i posebno, ispod odnosnih članaka.

— *Enciklopedija Leksikografskog zavoda,* Zagreb 1966—1969.

Djelo iz kojeg su korištene biografije književnika i drugih javnih radnika kao nosilaca naziva ulica. Neće se navoditi i posebno.

— *Hronologija oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije 1941—1945.* Autori Milan Andrić, Ivan Antonovski, Lazo Bogeski i dr. Izdanje Vojno-istorijskog instituta, Beograd, 1964.

— *Hronologija radničkog i narodnooslobodilačkog pokreta u Sarajevu i njegovoj okolini 1919—1945.* Građa za istoriju Sarajeva I. Obradili: Tomislav Kraljačić, Božo Madžar i Božo Dragutinović. Izdao Arhiv grada Sarajeva, Sarajevo 1967 (citiram: Hronologija radničkog i NO pokreta u Sarajevu).

— *Jovanović, Stanoje J.:* Vogošća. Posebno izdanje Geografskog društva BiH, knj. III, Sarajevo, 1967.

— *Kemura Šejh Sejfudin:* Sarajevske džamije i druge javne zgrade turskog doba, *Glasnik Zemaljskog muzeja,* XX/1909—XXIII/1911, Sarajevo (citiram: Sarajevske džamije).

Dobar priručnik turskih izvora za nazive i prošlost 54 mahale. Vrijednost čine sami dokumenti, a autorovi podaci o postanku džamija i

mahala, gdje se god ne vežu izravno za dokumenat, nepouzdani su i, u biti, netačni. Djelo se odnosi na veći dio mahala i ulica u starom dijelu grada pa se ne navodi i posebno, u specijalnoj literaturi ispod članaka.

— *Kreševljaković Hamdija:* Banje u Bosni i Hercegovini (1462—1916), drugo popravljeno i prošireno izdanje, Sarajevo, 1952.

— *Kreševljaković Hamdija:* Esnafi i obrti u starom Sarajevu, II izdanje, Sarajevo, 1958.

Izvrsno djelo o esnafima i djelatnostima, a prema tome i o osnovama naziva svih ulica (bivših čaršija) na području stare sarajevske čaršije, koje su zadržale originalne nazive. Odnosi se neposredno i posredno na sve takve ulice, pa se ne navodi i posebno, osim kad je riječ o ulicama izvan čaršije.

— *Kreševljaković Hamdija:* Sarajevo u doba okupacije Bosne 1878, Sarajevo, 1937.

— *Kreševljaković Hamdija:* Hanovi i karavan-saraji u Bosni i Hercegovini, izdanje Naučnog društva NR Bosne i Hercegovine (knjiga VIII/7), Sarajevo, 1957 (citiram: Hanovi i karavan-saraji).

— *Kreševljaković Hamdija:* Sarajevo za vrijeme austrougarske uprave (1878—1918), Sarajevo, 1969.

— *Kreševljaković Hamdija:* Vodovodi i gradnje na vodi u starom Sarajevu, Sarajevo, 1939.

— *Mićanović Slavko:* S Majevice i Semberije, tri knjige pod istim naslovom, Sarajevo 1947, 1948. i 1951, i drugo izdanje, u kojem su obuhvaćene tri knjige, Sarajevo, 1961.

Memoari preživjelog prvoborca s Majevice i Semberije. Podaci i o borbama, u kojim su učestvovali i pali nosioci naziva ulica u Sarajevu: Fadil Jahić Španac, Ivan Marković Irac i Veljko Lukić Kurjak. Posebno je dragocjen materijal opisa pogibije Španca i Irca na istome mjestu i iste noći između 21. i 22. 2. 1942. u članku »Zločin izdajnika«, str. 99—100 i, isto tako, o herojstvu i umješnosti komandanta Veljka Lukića Kurjaka u članku »Zemlja je ječala«, str. 266—277.

— *Popović Stevo:* Majevički partizani, Sarajevo, 1951.

Uspomene jednog od sedam predratnih članova partijske ćelije u Loparama (od kojih su ostali svi pali) i preživjelog borca sa Majevice. Podaci o borbama, u kojima učestvuju i nosioci naziva sarajevskih ulica Ivan Marković Irac, Fadil Jahić Španac i Veljko Lukić Kurjak.

— *Ramić Rizo:* Na putevima slobode. Eseji i kritike o književnicima borcima i izbor njihovih radova. Sarajevo, 1961.

Biografski podaci o Hasanu Kikiću, Iliji Grbiću, Ziji Dizdareviću, Džemi Krvavcu i Jovanu Popoviću.

— *Sarajlić Abdulah:* Pregled stvaranja bosansko-hercegovačkih jedinica NOV Jugoslavije, Sarajevo, 1958 (citiram: Stvaranje bh. jedinica).

— *Skarić Vladislav:* Iz trgovačkih teftera i pisama, I Tefter Nikole Pavlovića i pisma Miće Hadžiavakumovića, trgovca u Sarajevu. Zagreb, 1914.

— *Skarić Vladislav:* Postanak Sarajeva i njegov teritorijalni razvoj u 15. i 16. stoljeću, *Glasnik Zemaljskog muzeja,* XLI/1929, sv. II, str. 41—53.

— *Skarić Vladislav:* Sarajevo od najstarijih vremena da austro-ugarske okupacije. Sarajevo, 1937.

— *Skarić Vladislav:* Srpski pravoslavni narod i crkva u Sarajevu u 17. i 18. vijeku. Sarajevo, 1928.

— *Spomenica* — 400 godina od dolaska Jevreja u Bosnu i Hercegovinu 1566—1966. Sarajevo, 1966 (citiram: Spomenica Jevreja).

— *Spomenica palih pisaca 1941—1945,* Sarajevo, 1952.

Uz izvatke iz književnih djela tu su i biografski podaci o Ziji Dizdareviću, Iliji Grbiću, Hasanu Kikiću, dru Jovanu Kršiću, Veselinu Masleši, Ognjenu Prici i drugim.

— *Šabanović Hazim:* Bosansko krajište, *Godišnjak Istorijskog društva BiH,* IX/1957, str. 177—219.

— *Šabanović Hazim:* Krajište Isa-bega Ishakovića — zbirni katastarski popis iz 1455. godine. Izdanje Orijentalnog instituta, Sarajevo, 1964.

— *Šabanović Hazim:* Postanak i razvoj Sarajeva, *Radovi Naučnog društva Bosne i Hercegovine,* knj. XIII, Odjeljenje istorijsko-filoloških nauka, knjiga 5, Sarajevo, 1960, str. 1—44.

Ovaj i sljedeći rad danas su glavna djela sa konkretnim i zajamčenim podacima (iz turskih katastarskih deftera) o vremenu nastanka i nazivima pojedinih džamija i mahala (a prema tome posredno i ulica) u starom dijelu grada. Podaci za 65 mahala, koje su se razvile do kraja 16. vijeka. Prema tome, djelo daje podatke o tačnom ili približnom vremenu postanka i ulica (kao sastavnih dijelova mahala) gotovo u čitavom starom dijelu grada, pa se zbog toga i ne navodi ispod konkretnih članaka o ulicama. Same opservacije autora o mahalama, vezane za dokumenta i izvan njih, u ovom djelu nisu uvijek kritički postavljene i ne mogu se održati u cijelosti.

— *Šabanović Hazim:* Teritorijalno širenje i građevni razvoj Sarajeva u XVI vijeku, *Radovi Naučnog društva Bosne Hercegovine,* knj. XXVI/1965, Odjeljenje istorijsko-filoloških nauka, knj. 9, Sarajevo, 1965, str. 29—52 (citiram: Sarajevo u XVI vijeku).

Vrijedi napomena uz prethodno djelo.

— *Šotra M:* Naši heroji. Sinovi i kćeri Bosne i Hercegovine — narodni heroji Jugoslavije. Sarajevo, 1946.

Dobri biografski podaci i za 14 heroja — nosilaca naziva ulica u Sarajevu.

— *Traljić Seid Mustafa:* Sarajevski grad Vratnik. Sarajevo, 1937. Separat iz *Jugoslavenskog lista,* Sarajevo, XX/1937.

Djelo sadrži dobre podatke o svim mahalama a prema tome i većini ulica na Vratniku. Zbog toga se i ne navodi posebno ispod članaka vratničkih ulica.

— *Trifković Stjepo i Vladimir:* Sarajevska okolina, I Sarajevko polje — *Naselja srpskih zemalja,* knj. V, Beograd, 1908 (citiram: Sarajevska okolina).

— *Zbornik narodnih heroja Jugoslavije.* Tekstove pripremili Slobodan Petković, Ranislav-Raša Lazarević, Aleksandar Petković i Dragan Vukobratović. Izdanje »Omladine«. Beograd, 1957.

Dobri biografski podaci i o onim narodnim herojima po čijim imenima nosi nazive velik broj ulica u gradu.

— *Znamenja revolucije.* Jubilarna biblioteka u čast 40-godišnjice KPJ. Sarajevo, 1959.

Zbornik članaka i eseja više autora sa posebnim temama o Đuri Đakoviću, Mustafi Golubiću, Aliji Alijagiću, Ognjenu Prici, Veselinu Masleši i Vasi Miskinu Crnom.

3. Sarajevo, pogled ispod Trebevića (Toka ulica)

OPĆI DIO

RAZVITAK GRADA, ULICA I ULIČNIH NAZIVA

Stanje izgradnje ulica i njihovih
naziva pri završetku rukopisa

APRIL 1970 — 25-GODIŠNJICA OSLOBOĐENJA
I SOCIJALISTIČKOG RAZVOJA GRADA

I. IZGRADNJA GRADA I ULICA

Proces formiranja grada Sarajeva, a time i ulica i trgova u ovome gradu započeo je prije pet vjekova i odvijao se, nekad jače, a nekad slabije, kroz sve iduće vrijeme, do dana današnjega. Ta izgradnja traje i danas, i to u jednoj dosada neslućenoj dinamici u kojoj se ovaj grad širi i razvija na posve novim površinama.

STARI DIO GRADA, koji još uvijek po broju ulica i trgova i po prostranstvu predstavlja glavninu naselja, počeo se formirati kao sasvim novo naselje orijentalnog urbanističkog i sadržajnog tipa. Bilo je to u šestom deceniju 15. vijeka, prilično prije pune pacifikacije Bosne 1463. godine.

Prva dokumentarno zajamčena gradnja na ovome prostoru bio je upravni dvor ili *saraj* kao stalan objekat i osnovni punkt stalnog turskog logora. Kao značajna gradnja taj saraj bio je i objekat, po kojem je cio kraj dobio novo ime *vilajet Saraj-ovasi,* koje se prvi put javlja 1455. godine i koje se uskoro prenijelo i na naselje. Zna se i uža lokacija toga saraja: prostor današnje glavne zgrade Komande vojne oblasti na Trgu 6. aprila, na lijevoj obali Miljacke. Na to upućuje i mateterijal iz ove monografije, po kojem se vidi da se kraj i jedna ulica uz taj dvor, koji se zvao još *begluk-saraj* ili, jednostavno, *begluk,* nazivalo imenom *Zabegluk* (vidi članke o ulicama: Derviša Numića, 6. novembra, Jedileri, Trg 6. aprila).

Prva akcija urbanizacije doline Miljacke na sistematskoj osnovi završena je 1462, na godinu prije pada bosanske kraljevine, i taj datum s pravom se može uzeti kao godina osnutka Sarajeva. Tu akciju čini izgradnja i puštanje u rad zadužbina tadašnjeg skopskog krajišnika, a kasnijeg bosanskog namjesnika Gazi Isa-bega Ishakovića: karavan-saraja hamama, mosta, gostinjca, niza dućana i prvog gradskog vodovoda[1]). Sve te gradnje locirane su u kutu što ga danas zatvara Trg 6. aprila — vrh ulice Baščaršija — Bendbaša — Trg 6. aprila i predstavljaju historijsko jezgro čitava ondašnjeg i današnjeg grada. Upravo na tom užem prostoru, na kojem dominira čaršija, nikle su i prve ulice budućeg grada: Bazardžani, Kazazi i Sarači, koji se kao bezimene saobraćajnice (putevi) izričito

---

[1] Gazi Isa-begovu zakladnicu o tim zadužbinama, datiranu februara 1462, objavio i preveo Hazim Šabanović u radu Dvije najstarije vakufname u Bosni, *Prilozi Orijentalnog instituta,* II/1951, 7—29.

navode u Gazi Isa-begovoj zakladnoj povelji od februara 1462. Uzimajući u pomoć podatke iz navedene zakladnice i nekih drugih, kasnijih, s pouzdanošću se može utvrditi da su prve saobraćajne okosnice u novom naselju bile, pored navedenih ulica, još trase današnjih ulica Derviša Numića (put naselja oko Trebevića), Jugoslovenske narodne armije, Vase Miskina, Sarači, Maršala Tita te današnja saobraćajnica koja s Baščaršije vodi preko Vratnika izvan grada, ka kraju *Biosko,* po čemu se taj put izričito i navodi pod imenom *Bioski put* još 1462. godine u spomenutoj zakladnici.

Eto, oko tih prvih saobraćajnica naselje se nastavilo dalje razvijati u dosta jakoj dinamici, koja je kao takva trajala sve do početka sedamnaestog vijeka. To je i najznačajnije doba razvoja Sarajeva u čitavom turskom periodu. Već početkom 17. vijeka bio je izgrađen, u cjelini uzevši, cio prostor koji je sačinjavao gradski teritorij do austrougarske okupacije, 1878. godine, samo što se u kasnije doba toga perioda taj prostor popunjavao i vrlo malo dograđivao, proširivao.

Pred kraj turske dominacije grad je imao 328 sokaka, čikmi i mejdana (a to je jedna polovina ukupnog današnjeg broja). Te građevne jedinice bile su raspoređene i teritorijalno organizirane u 104 veće građevne jedinice, *mahale,* prototipove današnjih mjesnih zajednica. Najisturenije naseobine prema zapadu bile su u vidu klinova na desnoj obali Miljacke u današnjoj Magribiji ulici i Ulici dra Safeta Mujića (obje na Marindvoru), a na lijevoj u današnjoj Novoj ulici i središnjoj dionici Ulice Soukbunar.[2])

Ako Sarajevo i jest i po postanku i razvojnom tipu izrazito orijentalno gradsko naselje, bilo bi pogrešno tvrditi da se počelo graditi u nenaseljenom području, na ledini. Tako isto ne bi odgovarala činjenicama ni inače realna postavka da se gradsko naselje širilo ravnomjerno i radijalno oko historijskog jezgra trasirajući sebi nove saobraćajnice. Raspoloživi materijal, u koji spada i sama toponomastička građa, govori o drugačijim principima u nastajanju i razvoju kako grada u cjelini, tako i njegovih saobraćajnica.

Kotlina Sarajeva, koja se, prema narodnoj tradiciji, u doba bosanske samostalnosti zvala *Zlatni do,* nije bila nenaseljen kraj. Ostavljajući ovdje po strani slučaj srednjovjekovne varoši Vrhbosne, za koju najnovija ispitivanja upućuju da je bila oko današnjeg potoka Koševo na desnoj ili naspram ušća toga potoka, na lijevoj obali Miljacke[3]) i koja je kasnije potpuno nestala paljevinom (Vuk Jajčanin, 1480), ili utapanjem u tkivo novog naselja, može se danas sa sigurnošću tvrditi da su u doba bosanske državnosti, pa čak i u prvim decenijama turske vladavine, postojale ovdje sljedeće naseobine u vidu sela: Brodac, Budakovići, Koševo, Bjelave (Bilave) i Radilovići na desnoj, te Bistrik, Hrid, zatim Žagrići i Komatin na lijevoj strani Miljacke. Bez obzira što se ne zna ništa o tome jesu li ta sela bila zbijenog ili raštrkanog tipa, već sâm njihov broj ukazuje da su u vrijeme

[2] O građevnom razvoju Sarajeva pod turskom vladavinom sadrže podatke ovi radovi: V. Skarić, Postanak i teritorijalni razvoj Sarajeva u 15. i 16. vijeku — H. Šabanović, Postanak i razvoj Sarajeva. — Isti, Teritorijalno širenje i građevni razvoj Sarajeva u XVI stoljeću.

[3] Najnoviji radovi u tome pravcu jesu: H. Šabanović, Postanak Sarajeva, i M. Hadžijahić, Vrhbosna i Sarajevo, *Dobri pastir,* IX/1954, 1—23.

osnivanja Sarajeva padine toga budućeg grada bile praktično naseljene i izgrađene. Proces izgradnje grada kao cjeline ovdje nije tekao isključivo od jezgra ka perimetralnim površinama, što bi bilo normalno očekivati u planskom sistemu urbanizacije, nego upravo uzajamno, u oba pravca: izgrađivala su se i proširivala i navedena sela, samo, dakako, u novom građevnom smislu.. U nastojanju i razvoju novoga grada odvijaju se, po tome, procesi kako urbanizacije, tako i konrurizacije, s druge strane. Izgradnja tih sela počivala je na dva jaka interesa: tu je živio dio stanovništva kao dobar izvor radne snage za privredu i vojevanje, a to se stanovništvo postepeno i islamiziralo, što je za osvajača prestavljalo poseban značaj.

I samo stanovništvo zatečenih sela u novim društvenim uslovima dobivalo je značajne beneficije kako prihvatanjem vjere novoga gospodara, tako i uključivanjem u naselje statusa kasabe ili šehera. Kad te sve činjenice imamo u vidu, onda ne iznenađuje pojava jedne od najstarijih mahala u Sarajevu upravo u današnjem Komatinu, visoko gore ispod Trebevića, još u devetom deceniju 15. vijeka gdje je tada bosanski namjesnik Jahja-paša sagradio džamiju i selo pretvorio u mahalu[4]). Očito je da se radi o zatečenoj seoskoj zajednici koja produžava život u novim uslovima, ali na putu konrurizacije i utapanja u grad. I današnje Bjelave još 1528. godine javljaju se kao selo pod imenom *Bilave,* a 1531. to je selo dobilo džamiju i toliko bilo izgrađeno na novim principima, da je već tada zaimalo status *mahale* kao izrazita teritorijalna jedinica grada.[5]) Selo Radilovići na području današnjeg Sarajeva, po svoj prilici na području današnjeg gornjeg dijela Bjelava, javlja se u tome statusu još u idućem, 16. vijeku, a poslije mu nema spomena, jer se očito utopio u grad.[6]) Koševo je još 1485. godine selo sa 32 kuće hrišćana i 21 kućom muslimana.[7])

O iznesenoj tezi formiranja Sarajeva i proširivanjem zatečenih sela bosanskog kraljevstva našao sam u posljednji čas i posrednu potvrdu u tradiciji Sarajeva. Saopćio ju je prije stotinu godina prvi pruski konzul u Sarajevu, dr. Otto Blau u svom poznatom djelu »Bosnischtürkische Sprachdenkmäler«, koje je izašlo u Lajpcigu 1868. godine, ovako: uz registraciju domaće riječi *bristro* u bilješci ispod crte naveo je da se i jedno *od tri sela, od kojih je kasnije nastalo Sarajevo,* zvalo *Bristritz* i da se tako i sada naziva jedna gradska četvrt (to je današnji Bistrik).[8]) Nije važan broj sela iz toga izvora toliko, koliko sama *pojava* saopćenja da je Sarajevo nastalo od *selā.* Dr. O. Blau taj podatak nije mogao zabilježiti po pisanom izvoru, jer takvi izvorni podaci i ne postoje. Dakako, riječ je o tradiciji, narodnom sjećanju, koje je, eto, bilo svježe još prije sto godina i koje ima, kako sam pokazao, stvarnu podlogu.

U procesu formiranja grada bez ikakve sumnje koristile su se i zatečene saobraćajnice sela, koje su u novoj građevnoj formaciji dobile status *sokaka* kao dijela gradske saobraćajne mreže. Među saobraćajnice

---

[4] H. Šabanović, Postanak i razvoj Sarajeva, 21.

[5] Ibidem, 38, 44. Isti, Teritorijalno širenje i građevni razvoj Sarajeva u XVI stoljeću, 36.

[6] H. Šabanović, Postanak i razvoj Sarajeva, 23.

[7] Ibidem, 23.

[8] Priopćeno po djelu Alije Nametka, Rukopisni tursko-hrvatskosrpski rječnici, izdanje JAZU, Zagreb 1968, 374.

koje su ovdje postojale još u srednjem vijeku i koje su u novom periodu uzete kao okosnice i sabirnice spadaju i trase navedenih ulica Derviša Numića (stara Širokača), Vratnik mejdan (stari Širokac ili Bioski put), zatim JNA, Vase Miskina, Sarači i Maršala Tita ulica.

Za razmatranje sistema razvoja grada i njegove ulične mreže od posebne je važnosti upravo navedeno srednjovjekovno selo *Brodac*. To naselje izričito navodi 1462. Gazi Isa-beg u svojoj zakladnici kao mjesto (selo — karje) gdje je podigao gostinjac, mlinove uz Miljacku, karavan-saraj i niz dućana te pokupovao i zavještao i niz zemljišnih nekretnina. U tim izvornim podacima imamo izravan i nepobitan dokaz da se orijentalno Sarajevo sa svojom mrežom ulica počelo razvijati upravo na području i u srcu samoga sela Brodac. To selo dosada se ubiciralo suhoparnim konstatacijama na potezu od Bendbaše do karavan-saraja Kolobare. Na osnovu najnovijih ispitivanja o teritorijalnom razvoju stare sarajevske čaršije, čije ću rezultate objaviti na drugom mjestu, uz navedenu konstataciju o ubikaciji Brodca, ovdje mogu da unesem i nešto više svjetla u područje toga sela: zapadna granica išla je sve do današnjeg kraka Ulice JNA sjever-jug, a u njegov uži atar spadala je ne samo današnja Luledžina ulica, nego i čitava sjeverna padina iznad Ulice Samardžije od Nadmlina sve do Kovača. Među saobraćajnice srednjovjekovnog sela Brodca, koje su preuzete i u novom, gradskom naselju, bez sumnje spada i trasa Ulice Samardžije, na što upućuje njezin stari naziv *Kračule*, koji je relativno veoma starog, upravo vlaškog porijekla. U povezivanju novoga naselja sa selom Brodac biće zanimljivo istaći i podatak o topografskoj identifikaciji etimona sela Brodac sa Gazi Isa-begovim mostom na Miljacki, za koji se sigurno zna da je bio u osi ulice Bazardžani i ulaza u Carevu džamiju. Taj saobraćajni objekat nastao je na istom mjestu, gdje je u srednjem vijeku bio *brodac* u značenju *gaz* kao dionica navedene saobraćajnice Širokača — Bioski put. Time smo došli i do razjašenja samoga imena Brodac, koje, eto, porijeklo ima baš u saobraćajnoj mreži ovoga područja.

U austrougarskom periodu (1878—1918) nastale su bitne izmjene u topografiji i likovnoj fizionomiji starog dijela grada u njegovoj ukupnosti. Nije riječ o reizgradnji zatečenih aglomeracija, nego o nastavku izgradnje koja se počela plasirati, uglavnom, na praznim prostorima od čaršije na zapad, ravnicom, u pravcu Marindvora.

Ta nova izgradnja vezala se za samu čaršiju, srce starog Sarajeva. Neposredan povod tome bio je katastrofalni požar 8. avgusta 1879, koji je progutao 304 kuće, 434 dućana i 135 drugih objekata u 36 ulica u prilično velikom radiusu oko današnjeg hotela »Evropa« i poslije kojeg su se počeli na tom prostoru graditi sasvim novi i drugačiji objekti.[9] Navedeni požar i nova izgradnja u potpunosti su zatrli staru, vrlo staru četvrt (mahalu) *Latinluk* (od Gazi Husrev-begova bezistana i Principova mosta na zapad do pred ulice Zrinskog i Štrosmajerovu), tako da više ne znamo ni kako je taj kraj arhitektonski izgledao. S druge strane, ta ista nedaća i akcija za obnovu i izgradnju donijeli su prvi regulacioni plan čaršije i, uopće uzevši, Sarajeva. U stvari, to je plan proširenja zatečenih saobra-

[9] H. Kreševljaković, Požari u Sarajevu do 1879, *Islamski svijet*, muslimanski književno-publicistički kalendar za god. 1352 (1933—34), Sarajevo 1933, 33—34.

ćajnica na ovom dijelu grada prema kojem bi se ulice po saobraćajnoj važnosti (a po tome i po širini kolovoza) podijelile u četiri klase: 11,25, 9,00, 7,50 i 6,00 metara. Tako su se, uglavnom, ulice i proširile, pri čemu su iz pojedinih čaršija nestali čitavi nizovi dućana drvene konstrukcije. Plan je izradilo građevinsko odjeljenje Zemaljske vlade, a bio je završen i potpisan već 10. novembra 1879. godine.[10]) Opština ga je usvojila 11. marta iduće, 1880 godine.[11])

Nova, austrougarska izgradnja bila je brojna i intenzivna. Formirala je ovdje sasvim nove građevne cjeline i ulice. Uveden je jedan novi građevni stil i u volumenu i u fizionomiji u odnosu na zatečenu izgradnju. Taj stil ostavio je ovdje brojne objekte, među njima i veoma značajne u oblicima eklekticizma i bečke secesije pred prvi svjetski rat. Kreatori te nove, evropske koncepcije u ovome gradu bili su kao arhitekti i projektanti Josip Vancaš, Karlo Paržik, Aleksandar Vitek, Bartolomeo Knopfmaher, Ćiril Iveković, Hans Nimeček, Karlo Panek, Dioniz Sunko i Josip Pospišil. Od tih svih prvi i posljednji, Vancaš i Pospišil su najznačajniji: Vancaš (došao ovdje 1884. i radio sve do 1921) je prvi otpočeo ovdje uvođenje evropskog načina gradnje i dugo vremena gradio u tim stilovima, a tek potkraj svoga rada upoznao je i počeo primjenjivati ljepotu i vrijednost domaće arhitekture kojoj je već bio počeo i podlijegati, ali suviše kasno.[12]) Pospišil, koji u Sarajevu živi i radi od 1909. do 1918, kao odličan teoretičar na samom početku uvidio je vrijednost domaće arhitekture pa se u mnogim objavljenim radovima zalagao da se nove građevine grade na novim prostorima, a da se čaršija i staro Sarajevo sačuva kao aglomeracija svojstvene i vrijedne arhitekture.[13])

Daleko bi nas odvela i površnija analiza ukupne izgradnje toga perioda na prostoru starog Sarajeva. Umjesto toga evo nešto posebno, pregled značajnijih javnih objekata visokogradnje i niskogradnje toga perioda, koji sam utvrdio prema raznim izvorima, a koji su bitno uticali na formiranje ne samo ulica, nego i čitavih novih ansambla:

God. 1879 — izgrađena i otvorena prva ciglana Augusta Brauna u Koševu.

1880 — 1. maja udaren kamen temeljac za Oficirsku kasinu (današnji Dom JNA), na kojoj je 1912. dozidan kat.

1881 — 18. avgusta postavljen temeljac Tvornice duhana na Marindvoru, koja se kasnije nekoliko puta dograđivala.

— 11. oktobra otpočela gradnja Pivare u Konak ulici, vlasnik H. Levi.

1882 — 12. decembra otvoren hotel »Evropa«, vlasništvo Gliše Jeftanovića.

---

[10] Original danas u spomeničkoj zbirci u Gradskom zavodu za zaštitu i uređenje spomenika kulture u Sarajevu.

[11] T. Kruševac, Sarajevo pod austro-ugarskom upravom, 42.

[12] J. Vancaš, Kako sam kao arhitekt došao u Sarajevo, *Večernja pošta*, Sarajevo, god. 1930, br. 2724. — Isti, Bosansko narodno graditeljstvo, *Tehnički list*, Zagreb, X/1928, 353—354.

[13] Ivan Bach, Arhitekt Josef Pospišil, *Hrvatska revija*, Zagreb, XVI/1943, 592—603.

— otvorena Ašenbrenerova pivara na potoku Koševo, koja je 1911. otkupljena i adaptirana u Radnički dom.
— dovršena Župna katolička crkva na mjestu današnje Crkve Sv. Ante Padovanskog u Nurije Pozderca ulici.

1883 — dovršena Škola sestara milosrdnica sa Kapelom Sv. Vinka na uglu Ćemaluše i Šenoine ulice.

1884 — 24. avgusta započeta gradnja Katedrale.
— 23. novembra otvoreno Novo groblje u Koševu, projekat Josipa Vancaša.

1885 — 1. januara pušten u promet tramvaj sa konjskom zapregom.

1886. — 1. oktobra dovršena palata Zemaljske vlade (god. 1911. dozidan treći sprat), projekat Josipa Vancaša.
— izgrađeni i uređeni Veliki i Mali park.
— 1. oktobra otvorena Trgovačka škola.

1886 — 1897. izvršena regulacija Miljacke u obliku, kakav, uglavnom, danas vidimo.
— dovršena palata Marijin-dvora.

1888 — dovršena palata Penzionog fonda (današnji građevni blok sa zapadne strane Katedrale) i u njoj 1. februara otvoren Zemaljski muzej.
— dovršena Kiraethana na Bembaši, projekat Josipa Vancaša.

1889 — 14. septembra posvećena i otvorena Katedrala, projekat Josipa Vancaša.
— dovršena i otvorena Šerijatska sudačka škola u pseudomaurskom stilu (danas Muzej grada Sarajeva), projekat Karla Paržika.

1889 — 1890. izgrađen i pušten u promet prvi moderni vodovod sa vrela Mošćanice. God. 1895. kaptirano i vrelo Crnil.

1891 — 16. februara otvorena nova Gazi Isa-begova banja na mjestu stare kao prvo moderno kupatilo u gradu, projekat Josipa Vancaša.
— dovršena palata Vrhovnog suda (danas Osnovna škola »Moris Moco Salom«) u današnjoj Ulici Nurije Pozderca.
— dovršena i otvorena Prva gimnazija.
— dovršena i otvorena zgrada Učiteljske škole.

1893 — u julu donešen *Novi građevni red za Sarajevo* koji određuje širinu ulica, građevnu liniju, protupožarni materijal i daje opštini pravo eksproprijacije zemljišta za proširenje ulica.
— dovršeno Centralno katoličko sjemenište u talijanskoj renesansi.

1894 — 1. jula dovršena i otvorena Zemaljska bolnica.
— dovršen Franjevački samostan u današnjoj ulici Nurije Pozderca.

4. Novo Sarajevo danas

— dovršen Samostan Sv. Augustina u staronjemačkom samostanskom slogu.

1895 — 3. i 4. aprila prvi put osvijetljene ulice grada električnom rasvjetom.

— 1. maja pušten u promet prvi električni tramvaj od Tvornice duhana do Latinske ćuprije.

— 1. maja puštena u rad Električna centrala u današnjoj Gundulića ulici.

— dovršena Nadbiskupska rezidencija i kaptolska zgrada, projekat Josipa Vancaša.

— 2. maja dovršena i otvorena zgrada hotela »Grand«, u kojoj je bila od 1896. Zemaljska banka.

— 31. oktobra otvorena Gradska tržnica, projekat Josipa Vancaša.

1896 — 20. aprila dovršena i otvorena nova Gradska vijećnica u maurskom slogu, projekat Ćirila Ivekovića.

— dovršena i posvećena katolička crkva Sv. Ćirila i Metoda sa freskama Otona Ivekovića i slikarijama po kupoli Ivane Kobilce.

— dovršena druga vladina palata, današnja zgrada Željezničkog transportnog preduzeća, projekat Bartolomea Knopfmahera. Godine 1930. dozidan treći kat.

1896 — od 1896. do 1903. izvedena glavnina mreže moderne gradske kanalizacije.

1897 — 6. maja dovršen i otvoren Ajas-pašin dvor (današnji hotel »Central«), projekat Josipa Vancaša.

— 4. oktobra postavljen temelj Srpske škole (kasnija Bogoslovija), projekat Karla Paržika.

— dovršen most na Miljacki raspona 25,36 metara, do tada najveća armiranobetonska građevina te vrste na prostoru Monarhije, projekat ing. J. Šustera iz Beča.

— dovršena južna polovina Đulagina dvora (sjeverna polovina dovršena 1930/31).

1898 — 4. januara otpočela gradnja doma »Betlehem«, projekat Josipa Vancaša.

— 20. septembra postavljen temelj palate Mitropolije.

— 2. decembra otvorena Srpska škola, kasnija Bogoslovija (danas Ekonomski fakultet), projekat Karla Paržika.

1899 — 2. januara dovršen i otvoren Društveni dom (danas Narodno pozorište), projekat Karla Paržika.

— 19. novembra dovršena i posvećena Evangelička crkva.

— dovršena palata Mitropolije kraj Nove crkve.

1901 — novi vodovod sa vrela Kovačića, proširen 1910.

— prvo asfaltiranje ulica u gradu.

1902 — 2. jula otvorena novosagrađena banja na Bembaši.

— dovršena i otvorena Filipovića kasarna.

— dovršena i puštena u rad Meteorološka stanica na Bjelavama.

1904 — dovršena Tvornica ćilima.

1905 — dovršena i otvorena treća vladina palata (»Bijela vlada«) — danas zgrada Skupštine grada Sarajeva, poslije oslobođenja adaptirana.

1906 — dovršena i otpočela rad Fabrika čarapa Avrama Levija Sadića.

1909 — dovršena Velika realka na Obali.

— dovršena i otvorena Zemaljska štamparija na Obali (današnja zgrada »Oslobođenja«).

— sagrađena Hrvatska centralna banka.

1911 — dovršen i otvoren Dom Prosvjete sa bibliotekom.

— 16. i 17. decembra otvorenje Radničkog doma na potoku Koševo (otkupljena i adaptirana Ašenbrenerova pivara).

1912 — 1. oktobra dovršena i otvorena zgrada Trgovačke akademije.

— dovršena i otvorena zgrada Apolo-kina — prva bioskopska dvorana u gradu.

— dovršena i otvorena Austrougarska banka (danas Privredna banka) na Obali.

— dovršen ansambl novih zgrada Ulema medžlisa i kolonada pred Carevom džamijom, projekat Bartolomeja Knopfmahera.

1913 — 19. marta dovršena i otvorena zgrada Hrvatske centralne banke.

— 11. maja otvoren hotel »Imperijal«.

— 18. maja dovršena i otvorena palata Direkcije pošta.

— 27. septembra dovršen i otvoren Napretkov zakladni dom (Napretkova palata), projekat Dioniza Sunka iz Zagreba.

— 4. oktobra dovršen i otvoren paviljonski sistem zgrada današnjeg Zemaljskog muzeja, projekat Karla Paržika.

— 5. oktobra otvoreno Imperijal kino — druga bioskopska dvorana u gradu (Napretkova palata).

— dovršena Vatrogasna kasarna na Zelenom mejdanu u stilu secesije i po ugledu na Vatrogasnu kasarnu u X bečkom kotaru, projekat Josipa Pospišila.

— dovršena i osvećena Crkva Sv. Marije u baroknom slogu.

— dovršena i osvećena Crkva Sv. Ante Padovanskog u gotičkom slogu.

1914 — 2. aprila pojavila se prvi put plinska rasvjeta ulica.

— dovršena Sudska palata, projektanti Hans Glazer i Alfred Kraup iz Beča.

— dovršena i otvorena zgrada La Benevolencije, na uglu Mis Irbine i Augusta Cesarca ulice.

— izgrađena Kasarna princa Eugena, poznata pod imenom Jajce kasarna (danas Kasarna Gavrila Principa).

1915 — 21. juna postavljen kamen temeljac Napretkovu srednješkolskom đačkom internatu, projekat Dioniza Sunka iz Zagreba.

NOVO SARAJEVO kao urbanistička aglomeracija je djelo investitora i neimara u vremenima koja su se nizala i nižu od 1878. godine. Pri ovome pod Novim Sarajevom razumijeva se danas prostor od Marin-dvora na zapad do Čengić-Vile, koja počinje od Podvožnjaka na longitudinali prema Ilidži. U turskom periodu gradski teren sezao je, kako je navedeno, do Marindvora. U idućem, austrougarskom periodu granica se pomakla dalje prema zapadu i dosegla i u izgradnji i u administrativnoj upravi do današnje Ulice braće Vujičića (u blizini podvožnjaka). Na tu tadašnju granicu grada podsjeća zgrada prizemnica karakterističnog stila, stara maltarnica u onome kraju, koja se do danas održala.

Prve zgrade i uopće prvi građevni i poslovni punktovi u tome dijelu naselja bile su zgrade Željezničke stanice sa kolosječnim platoom, (Stanica dovršena i otvorena zajedno sa prugom Zenica-Sarajevo 4. oktobra 1882), zatim velika Željeznička radionica i Ložionica, zapadno od Stanice. Postrojenja su se u idućim decenijima i širila, osobito poslije otvaranja novih pruga Sarajevo-Konjic, 1. avgusta 1891, te Sarajevo-Uvac i Međeđa-Dobrun-Vardište, 4. jula 1906.[14])

Sve tri te organizacije angažirale su velik broj radne snage koja se iz godine u godinu, uporedo sa razvojem saobraćaja, brojčano i povećavala. Bili su to, usput da navedem, najvećim brojem doseljenici, osobito Česi, vični željezničkom saobraćaju i mašinskom bravarstvu. I upravo ti doseljenici kao željeznički službenici i radnici počeli su graditi u blizini radnih mjesta i kuće za stanovanje. Nešto kasnije njima su se u tome pogledu pridružili i drugi doseljenici, oni izvan željeznice. I tako je ovdje otpočela izgradnja individualnih stambenih i poslovnih objekata od kojih se formiralo jedno novo naselje, jezgro današnjeg dijela grada od preko 100.000 stanovnika.

Novo naselje se iz godine u godinu izgrađivalo i sve više poprimalo obilježja produženog gradskog naselja. To je dovelo dva puta u austro-ugarskom periodu do akcije proširivanja gradskog teritorija i na ovo područje: prvi put 1. juna 1891. kad je 9 gruntovnih uložaka iz katastarske opštine Dolac pripojeno gradskoj mahali Pofalići, a drugi put 1. januara 1898, kad je gradu pripojen novi kompleks od 171 katastarskih čestica, koji je dotada spadao u seoski sarajevski kotar.[15])

Obje površine proširenja bile su u ataru sela Dolac, a navedenih datuma pripojene su katastarskoj gradskoj mahali Pofalići, pa su, upravo po tome, dobile prvi službeni naziv *Gradski Pofalići,* koji se sreta kasnije kroz cio austrougarski period u svima planovima i popisima. Sam narod dao je novom naselju ime Novo Sarajevo. Ono se prvi put javlja u tadašnjoj štampi, još prije 1900. godine, a u kasnijim decenijama postalo je toliko popularno, da je u upotrebi i danas i u građanstvu i kao službeni naziv čitave opštine, koja se u naše vrijeme prostire i na daleko šira pod-

[14] A. P.: Pregled željezničkih pruga u Drinskoj banovini, Almanah *Narodno jedinstvo* za god. 1932, Sarajevo, 142.

[15] Glasnik zakona i naredaba za Bosnu i Hercegovinu, god. 1879, 191—192. — T. Kruševac, Sarajevo pod austro-ugarskom upravom, 13.

ručja od njenog historijskog jezgra. Time je u potpunosti potisnut najstariji naziv onoga kraja *Dolac*, kako se zvalo obližnje selo u strani, koje se spominje još 1455. godine i koje, prema tome, vuče porijeklo iz srednjega vijeka.[16])

Prve ulice kao kompaktni građevni nizovi u tome novom naselju bile su današnje Josipa Sigmunda (ispred bivše Stanice, po čemu se i zvala Stanična privozna), zatim sjeverna polovina Živka Jošila i istočna dionica Blagoja Parovića, te u cjelini Neretvanska i Đure Jakšića (vidi tamo detaljnije podatke). Sve te prve ulice bile su već početkom 20. vijeka skoro u potpunosti formirane. U izgradnji tih prvih ulica kao stambenih jedinica ostale su u uspomeni dvije ličnosti: Johan Gota, vrtlar, trgovac i preduzimač te Karlo Jakš (Jagsch), dugogodišnji bravarski majstor u Željezničkoj radionici, koji je ovdje ostavio i potomstvo. Bili su prvi koji su izgradili obiteljske kuće u današnjim ulicama Neretvanska i Đure Jakšića, koje su se sve do 1931. i zvale njihovim imenima (Gotina i Jakševa).

Početak drugog decenija ovoga vijeka znači novu eru u izgradnji Novog Sarajeva. Od tada pa sve do dana današnjega u tome kraju, tradicionalnom i tipičnom željezničarskom naselju, u izgradnji stambenih objekata organizirano učestvuje zadrugarstvo željezničara. Prva zadruga sa tom namjenom osnovana je još 28. avgusta 1909. godine pod nazivom »Zadruga službenika BiH državnih željeznica i civilnih državnih službenika za gradnju i priskrbu stanova u Sarajevu«. Brzo iza osnutka zadruga je otkupila kompleks zemljišta u blizini Sekcije za vuču vozova u površini od 21.000 m^2, isparcelisala ga i ustupila svojim članovima. Za nepunih 5 godina, do 1914, kad je buknuo rat i zaustavio rad Zadruge, nikle su tu 43 stambene zgrade sa dvorištima i vrtovima, u koje se uselilo oko 80 porodica zadrugara.

Uporedo s navedenom parcelacijom zemljišta nastao je oko 1910. godine i prvi regulacioni plan Novog Sarajeva koji je sadržavao i navedeni parcelacioni plan. Taj projekat, koji je sigurno dala izraditi Zadruga željezničara, zanimljiv je po tome što sadrži ideju geometrijske formalističke kompozicije (uticaj barokne koncepcije) naselja, u čijoj uličnoj mreži dominira šema kvadrata i dijagonala oko centralno postavljenog prostora — trga. Taj plan nije se u cijelosti realizovao, ali se njegove konture jasno naziru u kasnijim planovima ulica pa i danas na terenu, gdje su se očuvale i dvije prvobitne dijagonalne trase.

Izgradnja Novog Sarajeva u austrougarskom periodu sezala je na zapad do današnje Avde Karabegovića ulice obuhvatajući istočni blok i te ulice.

U idućem, starojugoslavenskom periodu otpočela je tu nova, druga velika etapa u izgradnji ovog dijela grada. I ovoga puta glavni nosioci te izgradnje bili su zadrugari željezničari pojedinačno i njihova novoformirana Željeznička građevna zadruga, utemeljena 10. avgusta 1925. Zadruga je, prikupivši sredstva, 1929. kupila kompleks zemljišta dalje prema zapadu u površini od 76.000 kvadratnih metara. Dala je izraditi i parcelacioni plan, po kojem su 14.000 kvadratnih metara pokrile nove saobraćajnice. Dobiveno je novih 119 građevnih parcela, i Zadruga ih je ustupala članovima za gotovo i na otplatu. U sljedećoj, 1930. godini i sama Zadru-

[16] H. Šabanović, Bosansko krajište, 195.

ga se javlja kao nosilac gradnje (investitor) u vlastitoj režiji pa je tako za sljedeće 4 godine podigla 51 kuću.[17])

Tom akcijom, u kojoj su učestvovali i zadrugari željezničari individualno i sama zadruga kao organizacija, sve do izbijanja rata 1941, Novo Sarajevo se znatno proširilo prema zapadu i sjeveru: produžene su prema zapadu današnje ulice Blagoja Parovića, Marulićeva, bivša Kumanovska (nestala izgradnjom normalne pruge 1947.) te Skopljanska, a formirane su potpuno nove današnje saobraćajnice Branke Blažek, Butmirska i Birčanska, uključujući ovamo i zapadni niz Avde Karabegovića ulice, od koje je i otpočela ta druga etapa 1929. godine.

Željeznička građevna zadruga i njeni članovi, stanovnici novih, proširenih dijelova Novog Sarajeva između dva rata uveli su novi naziv čitavog onoga kraja, koji se i danas čuje: *Dolac kolonija.*

Do 1931. godine u području današnjega Novog Sarajeva formiralo se novo naselje od oko dvadesetak ulica. Veći dio tih saobraćajnica bio je do tada samo djelimično izgrađen, ili se još uvijek nalazio u izgradnji, pa je to bio razlog jednoj zanimljivoj pojavi: 1931. godina zatekla je petnaest ulica u tome kraju koje su nosile privremenu oznaku po njemačkom alfabetu (Ulica A, B, C, Q itd.).[18])

Izgradnja ovoga dijela grada nastavljena je i poslije oslobođenja, i to u pojačanom intenzitetu. I u ovoj etapi Stambena zadruga željezničara ima krupno učešće, koje se ogleda naročito u podizanju dvije stambene višekatnice sa oko 80 stanova u Birčanskoj ulici (useljene 1964. godine).

Na kraju, navodim izgradnju i dva javna objekta u tome kraju koji su se pojavili kao rezultat stambene izgradnje okoline i, s druge strane, uticale na formiranje fizionomije ulica:

— God. 1906. dovršena je nova Katolička župska crkva u današnjoj Ulici vojvode Radomira Putnika. Posveta i otvorenje bilo je 18. novembra.[19])

— God. 1940. dovršena je i posvećena Srpskopravoslavna crkva, monumentalna arhitektura u neovizantijskom slogu, također u Ulici vojvode Radomira Putnika, u blizini bivše Željezničke stanice uskog kolosjeka.[20])

ČENGIĆ-VILA je kraj koji se duž longitudinale nastavlja na Novo Sarajevo prema Ilidži. Zauzima prostor s obje strane glavne saobraćajnice od podvožnjaka na pruzi Sarajevo-Višegrad pa, po prilici, do korita potoka Buča iza Tvornice sapuna, kozmetičkih i hemijskih proizvoda »Astro«. Sve do oslobođenja 1945. nije spadala u gradski teritorij. Do to-

[17] Spomenica desetgodišnjeg rada Željezničke i potporne zadruge z.s.o.j. u Sarajevu 1923—1933, Sarajevo 1934, 86. — Kolonija Novo Sarajevo, *Zadružni glasnik,* VIII/1934, br. 1, 1. — Podizanje željezničke kolonije u Sarajevu, *Sarajevski željezničar,* II/1930, br 9, 2. — A. Bejtić, Novo Sarajevo, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6370 (1. 3), 6.

[18] Pregled ulica sa takvim, alfabetskim oznakama sadrži navedeni *Spisak ulica i trgova u gradu Sarajevu,* Sarajevo 1931.

[19] Vijest o dovršenju i posveti crkve u *Vrhbosni,* XXI/1906, br. 43, 410—411.

[20] Sarajlija (pseud.), Veliko slavlje u Sarajevu, *Novi istočnik,* Sarajevo, VII/1940, br. 9—10, 281—296; br. 11—12, 342—356.

ga vremena izgradnja je bila rijetka. Prve veće zgrade, niz stambenih višekatnica, koje su locirane s desne strane današnje Ilidžanske (obuhvaćene u današnje ulice Ilidžanska i Jovana Cvijića), nastale su prvih godina poslije oslobođenja. To su bile, značajno je zabilježiti, i uopće prve višekatnice za kolektivno stanovanje koje su se počele graditi u masovnoj akciji u Sarajevu poslije oslobođenja. Od 1965. do danas izgrađen je neboderima i drugim, manjim stambenim višekatnicama i prostor lijevo od Ilidžanske prema koritu Miljacke, gdje su do tada bile barake i neizgrađena zemljišta. Ovaj dio naselja prozvao se *Čengič-Vila I.* To ime prvi su dali urbanisti projektanti naselja, a onda ga je prihvatilo i građanstvo. Vremenski uporedo sa izgradnjom Čengić-Vile I i nešto kasnije taj dio naselja proširio se prema jugu i na lijevu obalu Miljacke, čiji je jedan dio korita u tu svrhu premješten, ispravljen. Taj drugi dio naselja po istoj osnovi prozvao se *Čengić-Vila II,* a obuhvata, uglavnom, današnju ulicu Palmira Toljatija.[21])

Toponim *Čengić-Vila* nastao je po ljetnikovcu, vili porodice Čengića, koja se nalazila upravo na prostoru današnje Čengić-Vile I. Kako se vidi, druga riječ toga naziva označava objekat i ima kratki naglasak na prvom slogu i, prema tome, pogrešan je današnji izgovor sa dugim i uzlaznim akcentom prvoga sloga te riječi, kao da se radi o mitološkom biću vili iz narodnih pjesama. Taj objekat prvobitno, u sedmom deceniju prošlog vijeka bio je privatni ljetnikovac ondašnjeg bosanskog valije Topal Osman-paše (vezirovao u Bosni 1861—1869), koji je inače mnogo učinio na urbanizaciji Sarajeva. Nije utvrđeno je li taj objekat dao graditi sam Osman-paša u navedenom vremenu, ili ga je kupio, u kojem bi slučaju bio po postojanju i stariji. Uz taj ljetnikovac bili su prateći objekti pa se objekat obilježavao skupnim imenom *konaci.* Prilikom definitivnog odlaska iz Bosne 1869. Topal Osman-paša je ljetnikovac prodao *Dedagi* (kasnijem Derviš-paši) *Čengiću,* sinu poznatog cerničkog muselima i junaka Mažuranićeva epa, Smail-age Čengića. Dedaga je ovaj dvorac uživao tek sedam godina: godine 1876. zatekla ga je smrt u Jablanici na putu iz Hercegovine u Sarajevo (pokopan kraj Čaršijske džamije u Konjicu). Ljetnikovac su naslijedili Dedagini sinovi Ali-paša i Osman-paša i poslije njih njihovi izravni potomci, daljni Čengići i koristili ga sve do 1933. godine.[22])

Do 1878. i ljetnikovac i kraj oko njega bili su poznati pod imenom *Dedagini konaci.* Današnji naziv, prema tome, uveden je nešto poslije 1878. kad je ovdje uveden i termin »vila«, koji je dotada bio nepoznat u Bosni i koji je zamijenio odomaćeni turcizam za tu vrstu gradnje »konak«.

U austrougarskom periodu izgrađena su tu dva značajna industrijska objekta koja su bila od uticaja kako na razvoj toga dijela grada, tako i na popularizaciju Čengić-Vile kao toponima: god. 1908. dovršen je i proradio prvi paromlin na valjke (»Sarajevski paromlin na valjke — dioničarsko društvo«), a god. 1914. prva i jedina gradska plinara, čija su postrojenja zauzela prostor od 10.500 kvadratnih metara; puštena u rad 21. marta navedene godine.[22]a)

---

[21] Na Čengić-Vili izgrađuje se najveće stambeno naselje u našoj Republici, *Oslobođenje,* VIII/1950, br. 1015 (27. 1), 3.

[22] H. Kreševljaković, Čengići, Sarajevo 1959, 22—23. — A. Bejtić, Čengić-Vila, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6334 (24. 1), 5.

[22a] T. Kruševac, Sarajevo pod austro-ugarskom upravom, 137 i 207.

ALI-PAŠIN MOST je dio gradskog naselja koje se nastavlja na Čengić-Vilu u pravcu zapada, prema Ilidži. Obuhvata relativno rijetko izgrađeno područje od potoka Buča pa, po prilici, do korita rijeke Miljacke. Tu, na Miljacki i na mjestu današnjeg mosta na glavnoj saobraćajnici prema Ilidži, još u 16. vijeku podigao je kao ličnu zadužbenu neki Ali-paša (čiji identitet do danas nije utvrđen zbog pojave nekoliko lica toga imena) *drveni most,* koji je kao važan saobraćajni objekat na još važnijoj saobraćajnici postao ubrzo poznat — eto odakle naziv čitavu onome kraju koji se tako zove neprekidno preko 400 godina.[23])

Prvi javni objekat na Ali-pašinu Mostu, koji je utjecao i na daljnu izgradnju u tome kraju, jeste današnja zgrada Željezničke stanice Ali-pašin Most, sagrađena i otvorena nešto iza puštanja u promet pruge Zenica-Sarajevo 4. oktobra 1882. Pored Željezničke stanice i drugih željezničkih postrojenja niskogradnje i visokogradnje, koja tu zauzimaju relativno veliki prostor, a koja su se naročito proširila i povećavala otvaranjem normalne pruge dolinom Bosne (27. novembar 1947) i pruge Sarajevo-Ploče (26. novembra 1966), u godinama poslije oslobođenja izgrađena su tu još tri velika industrijska postrojenja privrednih organizacija: Energoinvesta (krajnji prostor na zapadu do korita Miljacke), Tvornice žice i eksera (jako proširena dogradnjom i modernizovana 1970. godine) i Gradskog saobraćajnog preduzeća. To posljednje preduzeće, koje ovdje ima i upravne prostorije, remizu i servis za održavanje voznog parka, izvelo je izgradnju svojih objekata na ovom prostoru septembra 1961. Sam rad u tim objektima otpočeo je 27. novembra 1967. Lokacija, na kojoj se to preduzeće nalazi i jednako razvija jeste stari lokalitet *Velika drveta,* tako nazvan po drvoredu krupnih stabala za koje tradicija kazuje da su nastala još u ono doba, kad je Vuk Jajčanin popalio i porobio Sarajevo (bilo je to 1480. godine). Jedan nadgrobni spomenik, koji se veže upravo za to doba i za sestru Đerzelez Alije, koja je, po tradiciji, navedenom prilikom poginula na tom mjestu od sablje brata Alije, čuva se u krugu upravne zgrade Gradskog saobraćajnog preduzeća kao spomenik koji ima historijsko i etnografsko značenje.

Gradski predjel Ali-pašin Most je, kako se vidi iz iznesenih podataka, kraj u kojem se nalaze, uglavnom, industrijska postrojenja i skladišta. Ono malo stambenih objekata jesu porodične jednokatnice, a izgrađene su isključivo poslije oslobođenja i locirane duž nove Ulice 21. maja na potezu od Buča potoka prema Boljakovu potoku.

POFALIĆI su pretežno stambena naseobina koja je ušla u sastav gradskog teritorija tek za vrijeme stare Jugoslavije. Obuhvata cio splet ulica, čija se mreža još uvijek razvija u području brda Hum, po kojem nosi ime glavna ulica (Humska) što vodi kroz taj kraj. Prve ulice kao dijelovi grada nastale su tu pred Prvi svjetski rat i početkom rata. Prvi javni objekat na tome prostoru bila je Bolnica za plućne bolesti. Utemeljio ju je i otvorio godine 1912. onovremeni načelnik grada Sarajeva Fehim-efendija Ćurčić, koji je i sam bolovao i umro (god. 1916) od iste bolesti. Porušena je i potpuno nestala 1970. godine. U godinama poslije oslobođenja a i dan-danas niče tu intenzivnija stambena izgradnja individualistič-

[23] H. Kreševljaković, Vodovodi i gradnje na vodi, 212.

kog i socijalističkog sektora. U ovo vrijeme izgrađena su tu i puštena u promet i dva značajna privredna objekta: Centralna gradska mljekara (osnovana uz pomoć UNICEF-a i počela rad 27. jula 1953) i Fabrika duhana (puštena u proizvodnju 1960).

Pofalići kao naselje, inače, imaju tradiciju, i to, po svoj prilici, veoma dugu. Vjerovatno je da vuku porijeklo pod približno današnjim imenom još iz doba bosanske državnosti. Spominju se u 16. vijeku, upravo godine 1554—1557. kao selo pod imenom *Pohvalići*. Prema izvorima iz navedenih godina, tada se dijelilo na *Pohvaliće* i *Gornje Pohvaliće*. Selo Pohvalići zauzimalo je bolje površine i atar mu je, vjerovatno, sezao u ravnicu, na jugu, jer je tada bila has bosanskog sandžaka, u ime kojeg je imanjem okretao Ahmed-subaša. U okviru toga sela, odnosno hasa, bila je i tzv. Ajdinova baština s kućom, koju je uživao neki Hamza, sin Balijin, sa sestrom Zejnebom.[24])

U isto vrijeme selo Gornji Pohvalići imalo je karakter *vojnučke* zemlje. U ataru i toga sela bila je jedna baština koju je uživao Ilijas, sin Radojka, i poslije njega njegov sin Sefer. Obadvojica su umrli, a polovina baštine ostala je pusta pa se 1554—1557. dala na uživanje Ilijasovoj kćerci Halimi. Baština je bila u okviru timara, koji je koristio spahija Husein-beg.[25])

VELEŠIĆI su veliki stambeni predjel grada u dolini i na bregovima potoka Sušice. Terene su pokrile najvećim dijelom individualne zgrade. Svi ti stambeni objekti nastali su u posljednjih dvadeset i pet godina. Naselje se i dalje izgrađuje proširivanjem u brdo.

U okviru objekata koji su imali utjecaja na daljnu izgradnju ovoga području tu su nastale i dvije posebne vrste: Merhemića ciglana, sagrađena i otvorena u austrougarskom periodu[26]) (danas radi kao socijalističko preduzeće u sastavu Industrije građevnog materijala »Ciglane Sarajevo«) te Radionica za opravku i pretres municije Artiljerijske radionice II armijske oblasti, sagrađena i puštena u rad za vrijeme stare Jugoslavije, nešto prije 1923. godine, kad je u krugu te Radionice bio podignut i otkriven i spomenik kralju Petru I.[27])

Velešići ni u prošlosti nisu bili pusti. Koliko se sigurno zna, spominju se još 1555. u statusu sela, u kojem je živjelo mješavito stanovništvo. Te godine neki Muruvet, sin Husejnov, iz toga sela podnio je tužbu sudu, da mu je Milivoj, sin Radičev, prošle noći odnio s njive 24 snopa zobi.[28]) Godine 1682. tu su živjeli i dvojica hrišćana, neki »Simo iz Velešića« i »Andrija ćurčija u Velešićih«, koji su tada ubilježeni kao priložnici Staroj crkvi u Sarajevu.[29])

KOVAČIĆI su gradski stambeni mikro-rajon na lijevoj obali Miljacke, od mosta Vrbanje na zapad, po prilici, do zgrade Poljoprivrednog i Šumarskog fakulteta, obuhvatajući pri tome i izgradnju u strani duž

---

[24] Sidžil 1554—1557, 373.

[25] Ibidem, 356.

[26] Todor Kruševac, Sarajevo pod austro-ugarskom upravom, 212.

[27] Spomenica svečanog otkrivanja spomenika NJ. V. Blaženopočivšem Kralju Petru Prvom — Oslobodiocu 11. XI. 1923, Sarajevo 1923.

[28] Sidžil 1554—1557, 277.

[29] V. Skarić, Srpski pravoslavni narod i crkva, 150 i 152.

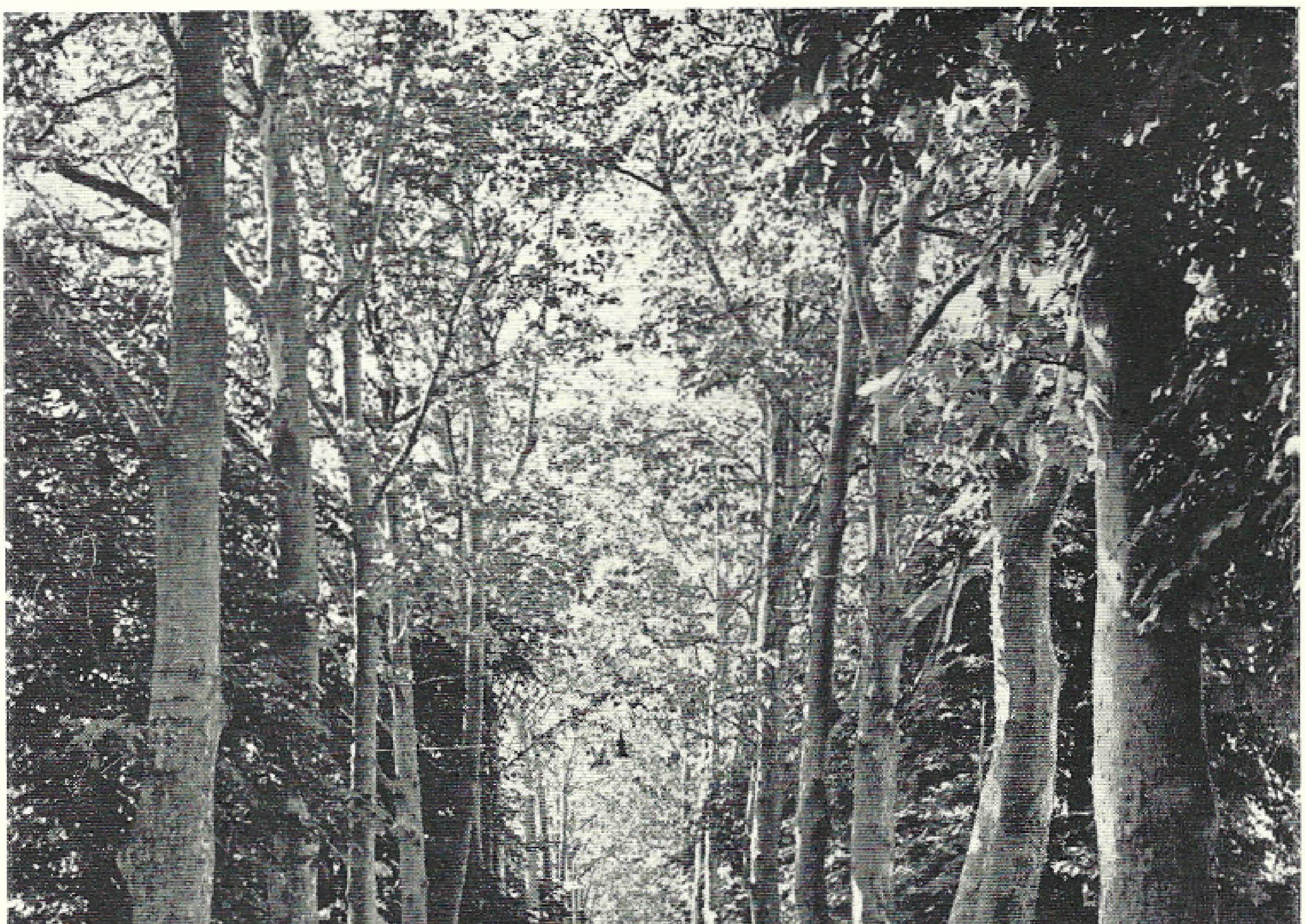

5. Aleja Prve prol. brigade na Ilidži

Ljubljanske ulice do željezničke pruge. Stari Kovačići, oni do 1945, obuhvatali su i prostor dalje prema zapadu, do današnje transverzala iz pravca Pofalića.

Kovačići u ovom današnjem opsegu počeli su se izgrađivati tek u austrougarskom periodu, a građenje je nastavljeno i u doba stare Jugoslavije. U tome drugom periodu, upravo godine 1930. izgrađene su u potpunosti dvije nove ulice, Užička i Novosadska. Tu su locirane masivne tipske jednoporodične zgrade, a gradila ih je opština za svoje službenike (po tome su se i zvale »opštinske kuće«).[30]) Sačuvane su do danas te u svojoj cjelini predstavljaju prvu plansku izgradnju u gradu za vrijeme stare Jugoslavije.

Prvi veliki i javni objekat u tome predjelu bili su Pivara i Franjevačka teologija. Obje zgrade sačuvale su se do danas. Prvi objekat bio je poznat pod imenom Gerdučeva češka pivara, a sagrađena je u brdu, gotovo ispod same današnje trase željezničke pruge na koritu potoka Kovačić. Osnovao ju je i sagradio još 1864. Josip Feldbauer, koji je ovamo doselio iz Stare Gradiške. Pivara je puštena u rad 24. maja navedene godine i predstavlja najstariju industriju te vrste (prvu pivaru) u gradu. U povodu otvorenja održana je velika svečanost u okolnim baščama Kovačića, u kojoj su učestvovali, pored ostalih, lično bosanski valija Topal Osman-paša, zatim svi tadašnji strani konzuli u Sarajevu te turska vojna muzika.[31]) Danas objekat radi kao tvornica slada u sastavu Sarajevske pivare.

Palata Franjevačke teologije jeste današnji objekat u Zagrebačkoj ulici u kojem odvijaju svoju djelatnost fakulteti Poljoprivredni i Šumarski. Gradnja toga impozantnog objekta otpočela je u avgustu 1940. godine. Objekat je dovršen i otvoren septembra 1942. godine. Prvobitna zamisao je bila da se u sastavu objekta izgradi i crkva Nikole Tavelića. Gradnja crkve je otpočela, ali uslijed ratnih prilika nije dovršena. Poslije oslobođenja, upravo 2. novembra 1947, u toj zgradi otpočeli su rad Savezna visoka poljoprivredna škola za planinsko gazdovanje, 17. decembra iduće, 1948. Poljoprivredno-šumarski fakultet i, napokon, početkom 1953. Poljoprivredni i Šumarski, nastali razdvajanjem Poljoprivredno-šumarskog. Danas oba ta fakulteta rade u ovoj istoj zgradi, koja je u tu svrhu djelomično adaptirana i dograđena.[32])

Kovačići kao područje i naseljen kraj u navedenom, prvobitnom opsegu relativno su jako stari i, zajedno s imenom, sigurno vuku porijeklo iz srednjeg vijeka. Cijelom poprečnom i podužnom veličinom toga kraja sve do nedavno bilo je otvoreno korito i potoka, zvanog *Kovačić,* koji je tekao dalje, preko Grbavice na zapadu i ulijevao se u Miljacku čak između Klaoničkog i Hrasničkog mosta. Na tome potoku, zna se, bili su i mlinovi.[33]) Ne zna se ko je kome dao ime, potok naselju, ili naselje potoku, ali je vjerovatnije da je to ime kao naziv potoka ipak starije.

---

[30] Gradska opština i gradnja činovničkih kuća, *Zadruga,* Sarajevo, I/1930, br. 8 (25. 10), 3.

[31] H. Kreševljaković, Sarajevo za vrijeme austro-ugarske uprave, 68—69.

[32] Univerzitet u Sarajevu, Mala hronologija, Sarajevo 1964, 57—65.

[33] Jedan od tih mlinova zatekla je i austrougarska okupacija, što se vidi iz prvog katastarskog plana grada iz 1882, a bio je ondje gdje današnja Lenjinova ulica zavija iz pravca sjever-jug u pravac zapad-istok.

Potkraj srednjega vijeka, upravo 1455. godine, u prvom turskom katastarskom popisu osvojenog turskog područja oko današnjeg Sarajeva registrirani su i *Kovačići* kao selo u sastavu nahije Tilave.[34]) Zabilježeno je tom prilikom i to da je bilo tada pusto što može upućivati da se stanovništvo raselilo, pobjeglo dalje na zapad pred nadiranjem turske vojske, koje je bilo sve češće i sve jače. Kraj se navodi i 1682. godine pod istim imenom: među priložnicima Staroj crkvi zabilježeni su tada Nikša i Milisav »iz Kovačića« te Sava »s Kovačića«.[35])

GRBAVICA je danas veliko gradsko područje na lijevoj obali. Nastavlja se u zapadnom pravcu izravno na Kovačiće i razvija sve do Hrasna. Naselje savremenih višestambenih zgrada i nebodera, nastalo u cijelosti u posljednjih dvadeset i dvije godine. Uobičajena je podjela naselja na Grbavicu I i Grbavicu II, što su i ovdje prvi uveli urbanisti-projektanti u zavisnosti od etapnosti projektovanja i izgradnje. Budući da je akcija projektovanja i izgradnje prve etape obuhvatila i prazni dio Kovačića, i taj prostor je u nazivu uključen u Grbavicu I. Prema tome, danas se pod Grbavicu I podrazumijeva rajon od zgrade Fakulteta do transverzale iz pravca Pofalića, a pod Grbavicom II od navedene tranverzale dalje na zapad do trasferzale u pravcu Ulice Živka Jošila. Ovaj drugi rajon u početku projektovanja i izgradnje imao je naziv »Slobodan Princip Seljo«, koji, međutim, nije kasnije ostao u upotrebi.

Prva planska izgradnja Grbavice I otpočela je 1948. godine prema prvobitnom urbanističkom rješenju. To su ona današnja četiri paralelno postavljena duga stambena objekta (pojedini objekat je dug 120 m. a sadrži 98 stanova) na Grbavici I, istočno od samoposluge i autobuske stanice, čiju je izgradnju finansirala armija. Projektanti urbanističkog rješenja, varijanta prema kojoj je izgrađeno naselje, bili su arhitekti Zdravko Kovačević, Milivoj Peterčić i Branko Kalajdžić. Prvobitni projekat nekoliko je puta dopunjavan pogušćivanjem izgradnje, što se vršilo mahom na zahtjev investitora i graditelja, koji su težili za maksimalnim iskorištavanjem građevinskog zemljišta.[36])

Grbavica II zauzima prostor dalje na zapad sve do stadiona »Željezničara«. Izgradnjom toga dijela naselja sa 2.637 stanova i 10.548 stanovnika otpočelo se u septembru 1958. godine.[37] Dijelom ta, a dijelom i ona nova, koja se nastavlja prema Hrasnu u pravcu zapada, uklanja jednoporodične stambene zgrade koje su kao nekadašnja cjelina — naselje sa osam ulica nastale za vrijeme okupacije, upravo 1942. godine.[38])

---

[34] H. Šabanović, Bosansko krajište, *Godišnjak Istorijskog društva BiH*, IX/1957, 202.

[35] V. Skarić, Srpski pravoslavni narod i crkva, 149, 150, 151.

[36] Arh. Milivoj Peterčić, Stambena izgradnja na Grbavici u Sarajevu, *Arhitektura*, Zagreb, br. 1—3/1960, 1932. — H. Mehmedbašić, Kovačići jučer, danas i sutra, *Oslobođenje*, I/1954, br. 2442 (3, 8), 5.

[37] M. Peterčić, ibidem — Mikrorajon »Grbavica II« Sarajevo, *Progres*, ilustrovana revija za ekonomska i društvena pitanja, Ljubljana, knjiga *Stambena zajednica*, Ljubljana 1958, 92—93. — Arh. Zdravko Kovačević, Neki podaci o projektu naselja »Slobodan Princip Seljo«, *Sarajevo — urbanistički problemi*, 1—1958, 25—29.

[38] (D), Položen je kamen temeljac radničkih obiteljskih kuća, Naselje »Husein-beg Gradaščević«, *Sarajevski novi list*, I/1941, br. 91 (26. 8), 1—2.

Do oslobođenja i početka planske izgradnje, koja je Grbavicu učinila velikim i modernim gradskim naseljem, ovo područje bilo je gotovo nenaseljeno i predstavljalo obradivo polje. U doba austrougarske okupacije 1878. i sve do pred rat bilo je tu tek desetak stambenih objekata, raštrkanih na pojedinim linijama. Među tim starijim objektima bio je i ljetnikovac Mustaj-paše Babića, koji su naslijedili i kasnije koristili Mehmed-paša Bišćević i Kapetanovići — Ljubušaci. Prvi pak javni objekat na ovome prostoru bila je Gradska klaonica, skupina od nekoliko objekata na obali Miljacke. Otvorena je 24. januara 1881. godine.[39]) Saobraćajno je bila orijentirana na današnju Ulicu vojvode Radomira Putnika. U tu svrhu istodobno sa Klaonicom izgrađen je na Miljacki i zaseban drveni most, koji se po tome prozvao Klaonički.

Grbavica se spominje dosta rano kao naseobina u okolini Sarajeva. Prvi siguran podatak koji potvrđuje postojanje toga naziva u to starije doba datira još iz 1555. godine. Podatak sam našao u jednom dokumentu sarajevskog suda iz navedene godine, u kojem se Grbavica navodi kao odredište zemlje koja se zamjenjuje.[40]) Grbavica se ponovo javlja i kasnije, ali također u starije vrijeme. Spomen joj je sačuvan u spisku priložnika Staroj crkvi u Sarajevu iz 1682. godine, gdje se, među ostalim, navodi i »Mihailo s Grbavice«.[41])

Na osnovu tih novih podataka stvarnost i historijska etimologija naziva Grbavice pomiče se dobro ranije od osamnaestog vijeka, u koje sam vrijeme bio stavio postanak toga naziva pišući o tome na osnovu tada raspoloživih, u biti netačnih podataka.[42])

HRASNO je naseobina u okolini prijašnjeg Sarajeva, koja se takođe javlja pod tim imenom dosta rano. U popisu priložnika Staroj crkvi u Sarajevu 1682. godine ubilježen je i »Petar s Hrasna«.[43]) U izvoru iz ranijeg doba, upravo iz 1555. godine spominje se selo u okolini Sarajeva pod imenom *Hrastište* kao lokacija timara spahije Ferid-bega.[44]) Biće da se ovdje radi o istome toponimu, a ako je tako, onda se spomen današnjeg Hrasna prvi put javlja prije više od četiri stotine godina.

Taj predjel kao sastavni dio grada počeo se izgrađivati u doba stare Jugoslavije. Gradnja je obuhvatala isklju.čivo stambene objekte individualnog karaktera i bila intenzivnija naročito u godinama pred drugi svjetski rat. U toj izgradnji, koja se tada odvijala samo u nižem, ravnom dijelu, naročite zasluge ima zadrugarstvo željezničara.[45]) To isto zadrugarstvo, predstavljeno u Stambenoj zadruzi željezničara, učinilo je jako mnogo u izgradnji Hrasna, posebno u godinama poslije oslobo-

(polaganje izvršeno 24. 8. 1941). Vidi i članak u istome listu u broju 76. od 8. 8. 1941, gdje je donesena i urbanistička skica (parcelacioni plan). — Radovi na gradnji radničkih domova u Sarajevu, *Sarajevski novi list,* II/1942, br. 401 (30. 8), 5.

[39] H. Kreševljaković, Sarajevo za vrijeme austro-ugarske uprave, 30.

[40] Sidžil 1554—1557, 157.

[41] V. Skarić, Srpski pravoslavni narod i crkva, 150.

[42] Članak u *Oslobođenju,* XXII/1966, br. 6324 (14. 1), 9.

[43] V. Skarić, Srpski pravoslavni narod i crkva, 151.

[44] Sidžil 1554—1557, 269.

[45] U Hrasnu podiže se novo radničko naselje, *Zadružni glasnik,* XIII/ /1939, br. 13 (12. 7), 2 (sa urbanističkim rješenjem).

đenja (upravo 1960—1965), kad je izgradila desetak objekata za kolektivno stanovanje na praznim lokacijama iznad pruge.

Izgradnja Hrasna danas napreduje i iz pravca Grbavice II. Prema sadašnjoj dinamici i urbanističkim projektima, koji su izrađeni i usvojeni, za koju godinu će i ravni dio Hrasna postati savremeno stambeno naselje višekatnica i nebodera, kao Grbavica I i Grbavica II, na koje se ova sadašnja izgradnja u Hrasnu organično i veže.

Od objekata starije javne arhitekture na ovome prostoru vrijedno je spomenuti samo zgradu džamije na samoj obali Miljacke, čija je osnovna zgrada, bez minareta, izgrađena pred drugi svjetski rat, upravo 1940/41. godine.[46]) Današnji kameni minaret, jedini na području Novog Sarajeva, sazidan je 1968. godine. Građen je od gotovih klesanaca ranije oborene džamije Kadi Bali-efendije (zvane Prebjegija) koja je bila na uglu Ulice Hamida Svrze i Pirina brijega.

NASELJE PAVLA GORANINA, veliki mikro-rajon na padinama Mojmila, već treći put mijenja svoju urbanističku i arhitektonsku fizionomiju. Prvobitno i sve do iza oslobođenja bilo je to selo s rijetkom izgradnjom, kao i sva ostala sela u okolini Sarajeva. To je staro tzv. *Švrakino selo,* nazvano tako po staroj sarajevskoj muslimanskoj porodici *Švrako,* čiji su članovi u tome kraju posjedovali zemlju i kuće. Čuven je bio Emir čelebija Sejid Muhamed-efendija Švrako, učen čovjek i sarajevski muftija od 1764. do smrti 1783. Ostavio je kao zadužbinu onu kamenu česmu pred džamijom u Dragice Pravice ulici, a njegovim imenom zvala se današnja Hendina ulica, u kojoj je i stanovao.[47]) Na osnovu tih činjenica s pravom se smatralo da je i naselje Švrakino selo dobilo ime upravo po toj ličnosti u drugoj polovini 18. vijeka, pa sam takve podatke i objavio u jednom posebnom članku baš o Švrakinu selu.[48]) Međutim, rezultati istraživanja, do kojih sam došao poslije, pokazuju da su i naselje i sam taj naziv stariji od navedenog muftije i vremena u kojem je živio. To potvrđuje podatak iz 1682. godine, spisak priložnika Staroj crkvi u Sarajevu, u kojem se navodi i neki »Marko (iz) Švrakina sela«.[49]) Kraj je bio nastanjen još u rimsko doba. To potvrđuje jedan latinski napis na kamenoj ploči, koji je nađen baš u samom Švrakinom selu.[50])

Današnji naziv službeno je zamijenio onaj stari posebnim Ukazom (Narodne Republike BiH) o promjeni imena naselja »Švrakino selo« u ime »Naselja Pavla Goranina« 29. marta 1950. godine.[51])

Već te, 1950. godine, naselje je bilo poprimilo novu fizionomiju u dobroj veličini današnjeg prostora. Naime, još 1947. godine otpočela je u organizaciji Gradskog narodnog odbora i pod vodstvom Narodnog fronta masovna akcija građana Sarajeva u izgradnji radničkih individualnih

---

[46] Džamija i mekteb u Novom Sarajevu, *Muslimanska svijest,* V/1940, br. 73 (29. 2), 5 (sa skicom arhitekture). — Nova vakufska tekovina u Novom Sarajevu, *Narodna pravda,* I/1940, br. 21 (31. 7), 7 (sa idejnom skicom objekta).

[47] S. Kemura, Sarajevske muftije, Sarajevo 1916, 15—17. — H. Kreševljaković, Vodovodi i gradnje na vodi, 109.

[48] Članak u *Oslobođenju,* XXII/1966. br. 6361 (20. 2), 11.

[49] V. Skarić, Srpski pravoslavni narod i crkva, 150.

[50] Carl Patsch, Novi i revidirani natpisi, *GZM,* VI/1894, 341—358.

[51] Službeni list NRBiH, god. 1950, br. 13, 277.

kućica na tome prostoru. Za tri godine niklo je čitavo naselje. Prve porodice sarajevskih radnika udarnika uselile su u prve dovršene objekte 13. septembra 1948. godine.[52])

U posljednjih deset godina (1960—1970) fizionomija toga naselja se ponovo izmjenila, i to još u radikalnijoj mjeri. Savremena stambena izgradnja višekatnica za kolektivno stanovanje proširila se i na to područje pa je pokrila ne samo nove i daljnje neizgrađene terene, nego je, planom racionalnijeg iskorištenja zemljišta za gradnju, zauzela i teren od prve izgradnje iz 1947—1950, koja je tim putem već gotovo i nestala. Naselje Pavla Goranina danas ima cio splet novih ulica i predstavlja gotovo samostalan i savremen gradić.

ILIDŽA je sa svojom mrežom ulica naselje gradskog karaktera u okviru jedinstvenog područja grada Sarajeva, ali topografski sasvim odvojeno od glavnine grada. Po kontinuitetu života i gradnje najstarije je današnje naselje u središnjem dijelu Bosne. Ljekovita sumporna vrela u ovom mjestu bila su odlična podloga, na kojoj se još u rimsko doba ovdje izgradilo naselje, kolonija i municipij rimskih legionara sa vilama pa čak i sa jednom zgradom, za koju se pretpostavlja da je bila hotel i lječilište i u kojoj je bilo uvedeno centralno grijanje i ljekovita sumporna voda putem posebnih cjevovoda. U to doba mjesto kao banja imalo je i svoje ime, dakako na latinskom, od kojeg se na jednoj kamenoj ploči sačuvao samo početak: »Aquae S . . .« (»Banja S . . .«). Prema dosta bogatim ostacima iz tog perioda, u kojim briljiraju podni mozaici u bojama, arheolozi su utvrdili da je život Ilidže u okviru rimske civilizacije trajao prva četiri vijeka naše ere.[53])

Srednji vijek Ilidže (užeg dijela naseobine) potpuno je taman, ali nam se, srećom, sačuvalo samo ime mjesta iz toga doba. Ilidža se tada zvala narodnim imenom *Lužani,* koje je do danas očuvano u nazivu jednog užeg kraja toga naselja. U turskom periodu naselje je dobilo novi, turski naziv, a to je ovo današnje ime *Ilidža,* koje u potpunosti odgovara imenu *Toplica.* U prvom turskom katastarskom popisu osvojenih krajeva oko današnjeg Sarajeva 1455. godine javlja se i današnja Ilidža još uvijek pod srednjovjekovnim imenom Lužani i kao selo sa najmanje 15 domova. U jednom od sljedećih popisa ovoga područja, a to je katastarski popis iz 1542. godine, Lužani se javljaju pod dvojnim imenom, ovako: »Selo *Lužani,* drugi naziv *Ilidža*«.[54]) Iz toga drugog izvora i doznajemo da se Ilidža u doba bosanske državnosti zvala imenom *Lužani* i, ujedno, za najstariji spomen naziva ovoga mjesta pod turskim imenom *Ilidža.*

Ako Turci i jesu mnogo držali do termalnih vrela radi njihove ljekovitosti, nije poznato da je što značajnije ulagano u izgradnju Banje Ilidže i samoga mjesta u turskom periodu. Izuzetak su dva javna objekta

---

[52] Prve porodice radnika-udarnika uselile u nove stambene zgrade u »Švrakinu selu«, *Oslobođenje,* V/1948, br. 590 (14. 9), 3.

[53] Esad Pašalić, Rimsko naselje na Ilidži kod Sarajeva, *GZM,* nova serija, XIV/1959, arheologija, 113—136. U toj najnovijoj studiji navedena je i sva ostala literatura o Ilidži kao rimskoj naseobini.

[54] H. Šabanović, Krajište Isa-bega Ishakovića, zbirni katastarski popis iz 1455, Sarajevo, 1964, 60.

od značaja za izgradnju i razvoj samoga mjesta, nastali oko 1560. godine. To su *kameni most* na Željeznici na petnaest okana (na trasi glavne današnje saobraćajnice) te veliki han, *karavan-saraj* u blizini toga mosta (po svoj prilici na mjestu gdje je u austro-ugarskom periodu izgrađena zgrada današnje Skupštine opštine Ilidža). Oba ta objekta jesu zadužbine velikog vezira, inače našeg zemljaka Rustem-paše, koji je nekako u isto vrijeme u središtu Sarajeva sagradio i poznati Brusa-bezistan. Most je porušila nabujala Željeznica 1876. godine, a odavno nema ni karavan-saraja.[55])

Ako se s pravom može tvrditi da je navedeni karavan-saraj bio građen kao konačišni objekat i da je služio prvenstveno za one koji su tražili lijeka na Ilidži, drugi objekti na Ilidži, vezani za eksploataciju vrela i liječenje bili su u tom periodu obični provizorij i gotovo jadni. Takav zaključak izvodimo iz činjenice što je okupacija BiH 1878. godine zatekla Banju Ilidžu u primitivnom stanju i pored mjera turskih reformi koje su se, inače, odražavale i u građevinarstvu. Godine 1878. zatečeni su tek jedna trošna kuća za stanovanje (stacionarij) kraj samog termalnog vrela te dva slabo obzidana bazena (jedan za muškarce, a drugi za žene), u koje je voda pritjecala ravno s vrela.[56])

U austrougarskom periodu, i to, u glavnom, još do kraja prošloga vijeka, Ilidža je zadobila novo ruho: proširene i modernizirane kupke i izgrađeni hoteli »Hungarija« (kasnija vila »Hercegovina«), »Austrija« (današnja »Srbija«) i »Bosna« te velik broj ostalih manjih zgrada. U ovom periodu nastala je velika i mala aleja i uređen čuveni ilidžanski park. Dana 25. maja 1890. Ilidža je spojena sa Sarajevom i prugom, a 28. juna 1892. pušten je u promet i poseban krak pruge koji je vodio izravno do same Banje. Godine 1910. Banja i čitava Ilidža dobili su i električno svjetlo. Već u to doba ozbiljno se pomišljalo i o izgradnji tramvajske pruge prema Sarajevu, ali je zamisao omeo rat.[57])

Odmah poslije prvog svjetskog rata nastala je i jedna zasebna naseobina u neposrednoj blizini Ilidže. To je tzv. *Sokolović-kolonija* na putu iz Ilidže prema Hrasnici, sklop najamnih zgrada koje je izgradio i izdavao pod zakup sarajevski rentijer Sabit Sokolović (živio do iza oslobođenja). Danas je ta gradnja organizirana u ulice Marice Uherke i Ahmeda Ljubunčića (v. tamo).

Izgradnja Ilidže poslije oslobođenja bila je također intenzivna i jednako traje. Brojna je naročito stambena izgradnja kako socijalističkog, tako i privatnog sektora, koja je na desnoj obali Željeznice i sjeverno od zgrade bivše Željezničke stanice dovela do formiranja čitava spleta novih ulica. Izgrađen je i velik broj objekata s poslovnim prostorom koji su likovno gotovo preobrazili glavnu ulicu od mosta prema Sarajevu. Za građevni razvoj Ilidže značajni su i ovi zahvati: god. 1966. izmještena je trasa pruge prema moru izvan naselja, a bivšom trasom prošao je 1969. moderan tranzitni put, čime je u prolaznom prometu rasterećen centar. Još prije toga Ilidža je povezana tramvajskom prugom sa glavninom grada na istoku. Prva kola stigla su na Ilidžu 3. januara 1960.

---

55 H. Kreševljaković, Kupalište Ilidža, *Novi behar*, III/1929—30, 221.

56 Ibidem, 222.

57 Ibidem, 222—223. — Ernst Ludvig, Sumporovita banja Ilidže kod Sarajeva u Bosni, Beč 1898.

U najnovije vrijeme nikao je na Ilidži i jedan od najvećih i najznačajnijih objekata: Institut za fizijatriju i rehabilitaciju, palata sa najsavremenijim uređajima i stacionarom od 100 postelja, locirana u zelenilu, a otvorena u proljeće 1967.

Sve te brojne gradnje Ilidže danas povezuje mreža više od 20 saobraćajnica u sastavu gradskih ulica.

HRASNICA je topografski također odvojeno naselje gradskog tipa u okviru jedinstvenog područja grada Sarajeva. I ovdje je riječ o relativno starom naselju. Postojalo u srednjem vijeku, na što upućuju tri lokaliteta sa ukupno 48 stećaka. Prvi poznati put javlja se potkraj srednjega vijeka, upravo 1455. godine u katastarskom defteru pod današnjim imenom i u statusu sela koje je imalo 40 domova i pet kuća udovica. Hrasnica je tada predstavljala timar tadašnjeg dizdara grada Hodidida hadži Mehmeda i davala naturalne prihode od 3901 akči. Hadži Mehmeda je na toj dužnosti smijenio 20. jula 1463. neki silahdar Kemal, Isa-begov hizmećar, pa je zajedno s tom dužnošću naslijedio kao leno i selo Hrasnicu.[58])

O Hrasnici ima podataka i u kasnijim katastarskim popisima. Tako, godine 1485. navodi se također u statusu sela i kao timar nekog Abdulaha Kastamonije. Tada je brojila 13 hrišćanskih i 14 muslimanskih kuća te 13 ledičnih muslimana i plaćala 4917 akči. U istom izvoru spominje se, zanimljivo je, i selo *Donja Hrasnica,* čiji je dio od sedam muslimanskih kuća upisan kao timar tadašnjeg sarajevskog kadije u vrijednosti od 1379 akči.[59])

U jednome zapisu iz 1554. godine Hrasnica se ponovo navodi kao selo i, ujedno, domicil konvertita Alije, sina Radinova, za kojeg se veli da je umro i da mu sva ostavina iznosi 600 akči.[60]) Podatak koji govori i o islamizaciji ovoga kraja.

Kroz cio idući turski period ovdje nije bilo nikakvih značajnih promjena. Jedina novina bila je džamija, koju je dao podići neznani ktitor nepoznate godine u tome vremenu.

U austrougarskom periodu navedena džamija kao jedini javni objekat u naselju bila je već dotrajala pa je iz temelja obnovljena i otvorena 9. juna 1905.[61]) Minaret bio je drvene konstrukcije. Zamijenjen je kasnije kamenim, onim današnjim, koji je dovršen i predat upotrebi 11. septembra 1936.[62])

Nova historija Hrasnice, koja je radikalno izmijenila puteve dugogodišnje prošlosti, nastupila je ovdje u prvim godinama poslije oslobođenja izgradnjom industrije i svega onoga što prati tu industriju. Bilo je to još 1947—1948. godine. Otpočele su pripreme za gradnju. Tu je trebalo da bude pogon Litostroja iz Ljubljane, ali je plan promijenjen pa je otpočela gradnja Fabrike motora Sarajevo, poznata i pod skraćenim imenom FAMOS. Sama fabrika kao radna organizacija osnovana je

[58] H. Šabanović, Bosansko krajište, 204.
[59] Ibidem, 204—205.
[60] Sidžil 1554—1557, 14.
[61] Nova džamija u Hrasnici, *Behar,* VI/1905, br. 4, 62.
[62] Novosagrađeno munare u Hrasnici, *Ilustrovani islamski svijet,* I/1936, br. 5, 67.

25. maja 1950. godine, a proizvodnja je otpočela do nepune tri godine, upravo 6. aprila 1953. — na osomogodišnjicu oslobođenja grada.[63])

Paralelno sa izgradnjom i radom Fabrike nicale su i druge gradnje u mjestu na prostoru prijašnjih objekata i na čistoj ledini. Dio starog naselja sa karakterističnom starom seoskom arhitekturom sačuvao se do danas, budući da je lociran u strani u odnosu na glavninu nove gradnje. Ta nova stambena izgradnja, građena u savremenim arhitektonskim koncepcijama i na bazi urbanističkog rješenja, proširila se na više strana pa se protegla i na obližnje dotadašnje selo Lasicu, koje se potpuno utopilo u novo naselje.

S ostalim urbanističkim tekovinama Hrasnica je dobila i centar društvenog života: Društveni dom, reprezentativan i moderan objekat, završen i otvoren još 23. oktobra 1954. godine, što znači tek nešto više od godine od puštanja Fabrike u proizvodnju. Danas je Hrasnica savremen grad čija ulična mreža broji 22 ulice i jedan trg. Do oslobođenja zajedno sa svim okolnim zaseocima imala je nešto oko 3000 stanovnika, a danas taj broj iznosi, prema procjenama, oko 13.000. Sa Ilidžom i Sarajevom naselje povezuje autobusna linija redovnog gradskog saobraćaja.

VOGOŠĆA je treće naselje gradskog tipa topografski odijeljeno od glavnine grada. Razvijeno na starom putu što je vodio iz doline Bosne, posebno iz Vareša i Visokog u Sarajevo, a kojim je 1697. godine Eugen Savojski sa svojim četama došao te popalio i uništio Sarajevo i Vogošću. I ovo je čitav mali, moderan gradić sa industrijom te stambenim i poslovnim površinama. Izgrađen je na području dva stara seoska naselja: Vogošće i Jošanice. Historijsko jezgro naselja jeste samo prijašnje neselje Vogošća, kraj na istočnoj strani, na potoku Vogoštici, gdje je locirana industrija. Stambeni pak i društveni centar naselja je u prijašnjoj Jošanici, koja je danas gradnjama gotovo spojena sa područjem stare Vogošće.

I ovo je naselje relativno jako staro i u pogledu života održalo je kontinuitet do dana današnjeg. Na lokalitetu *Kamenjača* (kod ulaza u Pretis) u Vogošći i u Jošanici, niže sastava potoka koji čine Jošanicu, poviše sela, nađeni su ostaci zgrada iz rimskog doba, što kazuje da je ovaj kraj i u to doba bio živ.[64])

Na osnovi toponomastičkih podataka i izvjesnih drugih indicija pretpostavljam da se ovdje radi o naselju istoimene župe srednjeg vijeka koja će biti identična sa župom zvanom, odnosno pisanom *Vidgossa,* kao odredištem mjesta *Lubinchi* u povelji Bele IV od 20. jula 1244. kojom se za vrijeme bosanskog bana Ninoslava potvrđuju posjedi bosanskog biskupa, pa tako među ostalim i biskupski posjed *Lubinchi* u navedenoj župi.[65]) Isti izvor navodi uz Lubince i crkvu Bl. djevice Marije, koju, inače spominje još i ljetopisac Dukljanin kao odredište sahrane vladara, samo što je on locira sasvim u drugi kraj. Mislim da su Ljubinci iz navedene povelje identični sa današnjim selom *Lubnić,* a Crkva Bl. Djevice Marije da je bila u današnjim *Krivoglavcima,* gdje se sačuvao i toponim *Ma-*

---

[63] Ađul Fazlić, Uz dvadesetgodišnjicu Fabrike motora u Sarajevu, *Oslobođenje,* broj od 23. maja 1970.

[64] Carl Patsch, Wissenschaftliche Mitteilungen aus Bosnien u. der Herzegovina, IX/1904, 234.

[65] E. Fermendzin, Acta Bosnae, br. 69, 12—13.

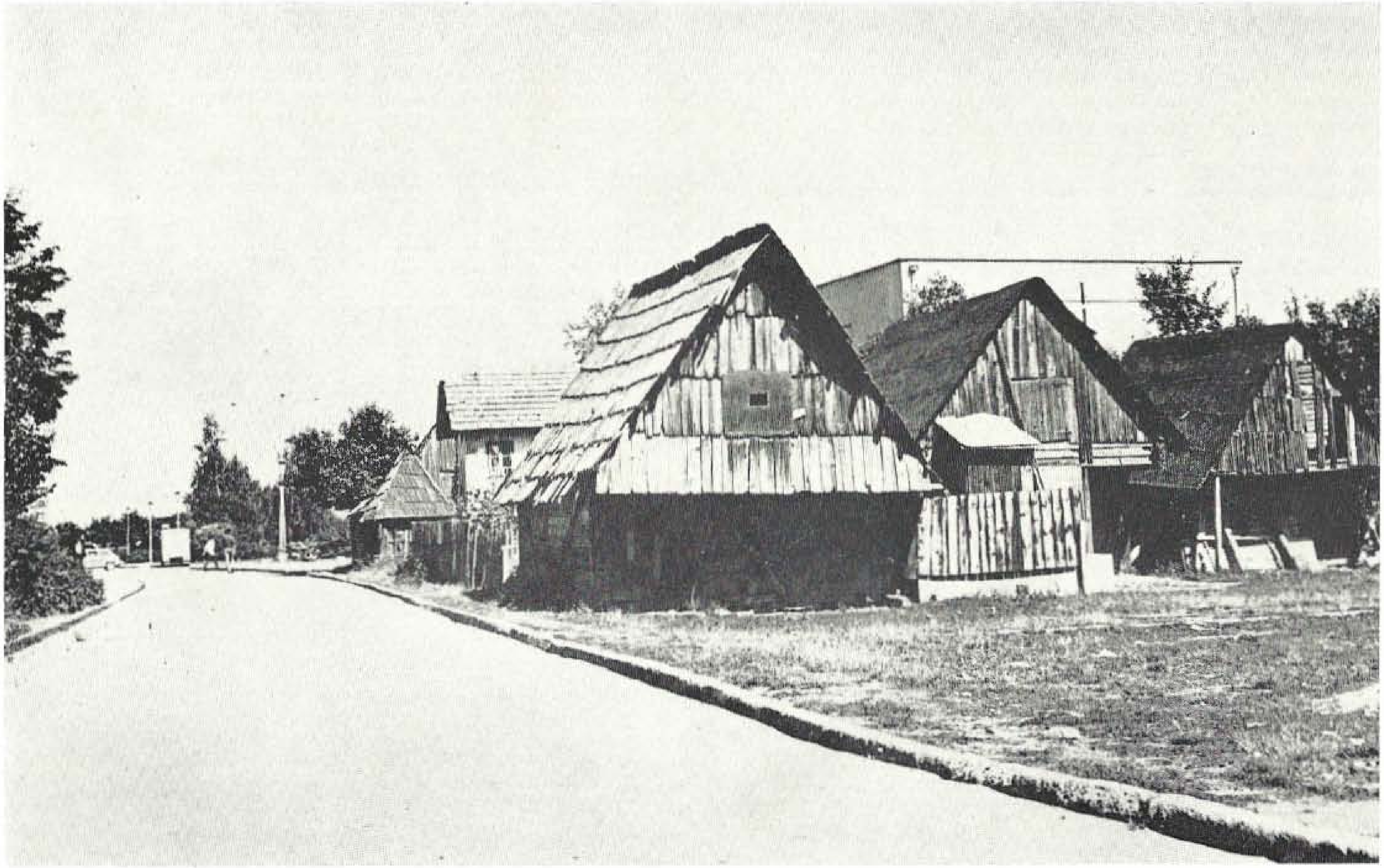

6. Hrasnica, Hrasnička ulica

rije, a gdje inače postoji i staro groblje, zaraslo u korov. Oba lokaliteta su na lijevoj obali Bosne i u ataru koji je sigurno mogla pokrivati župa Vidgossa, odnosno kasnija Vidgošća pa Vogošća. Dakako, posljednju riječ će reći arheolozi, a ako se ovo obistini, onda će kraj današnje Vogošće biti na osobitom glasu za historiju Bosne u doba njene državne samostalnosti.

I Vogošća i Jošanica javljaju se kao seoska naselja i potkraj srednjega vijeka, 1455. godine, kad su Turci tek zauzeli ovaj kraj. O njima imamo izvjesne podatke i u 1485. godini. Prve godine Vogošća se piše *Gogošta,* a 1485. *Vogošća.* Te druge godine Vogošća je bila veliko naselje, u koje su se sigurno ubrajali i okolni zaseoci: 97 hrišćanskih i 38 muslimanskih domova te inokosnika 10 hrišćana i 20 muslimana. U to isto doba Jošanica je brojila 55 hrišćanskih i 6 muslimanskih domova. U izvoru iz 1485, koji sadrži te podatke, navodi se tu i drugo selo *Jošanica* sa tri hrišćanske i 2 muslimanske kuće,[66]) koje će biti identično, svakako, sa dosadašnjom Gornjom Jošanicom.

Prema svemu se vidi da su i Vogošća i Jošanica barem u 15. vijeku, ako ne i kasnije, bila velika seoska naselja. U kasnijim vremenima turskoga perioda od objekata javne arhitekture i Jošanica i Vogošća imale su po jedan han (Biserovića han u Jošanici, zatvoren 1928, i Krsmanovića han u Vogošći, radio do 1921, a zgrada i danas čitava)[67]), te Vogošća džamiju s drvenim minaretom. Džamija bezimenog osnivača sagrađena je prije 1776. godine, kad se javlja njezin imam, neki Hasan-halifa.[68]) Uz džamiju je bilo i turbe u kojem su počivali neki šejh Abdulah-efendija i Nedžat, brat čuvenog sarajevskog feudalca i književnika Fadil-paše Šerifovića.[69]) Uz to turbe bila je i prostorija koja je služila kao tekija (zavija). Fadil-paša je godine 1873. ostavio značajnu fundaciju, iz čijih su se prihoda, po njegovoj izričitoj odredbi, održavali, među ostalim i navedeno turbe i tekija.[70]) Sve tri te gradnje bile su na okupu na jednom mjestu na trasi današnje prolazne i glavne saobraćajnice, Ulice igmanskog marša, upravo na sastavu te ulice i Ulice Đure Salaja. Sve je to porušeno 1953. godine prilikom gradnje savremenog puta, čija je trasa dijelom zahvatila i te objekte. Po navedenom turbetu uži tamošnji kraj nosio je ime *Turbe.*

Do oslobođenja i Vogošća i Jošanica bile su seoska naselja koja su živjela na zatvorenoj privrednoj osnovi od poljoprivrede i stočarstva. Stara Jugoslavija dala je Vogošći tek osnovnu školu, i to dosta kasno (1930. godine), a godine 1938. kako-tako uređen je makadamski put do Sarajeva, kojim se otada do Vogošće moglo doći i motornim vozilima. Vogošćani su dolazili u Sarajevo starim kiridžijskim drumom pješice ili konjem, ili pak željezničkom prugom okolo, preko Semizovca.

Godine poslije oslobođenja izmijenile su iz temelja oba stara sela i od njih, za relativno kratko vrijeme, kao i u slučaju Hrasnice, učinile

[66] H. Šabanović, Bosansko krajište, 207—208.

[67] H. Kreševljaković, Hanovi i karavan-saraji, 149. — S. J. Jovanović, Vogošća, Sarajevo 1967, 98.

[68] Sidžil br. 18, 37—38.

[69] Kronika Muhameda Kadića, u GH biblioteci, sv. 27, 264, 295, i sv. 28, 494.

[70] Tekst Fadil-pašine zakladnice od 7. februara 1873. u Kronici M. Kadića, sv. 26, 185—210.

moderno gradsko naselje. I ovdje je baza za takvu izgradnju bila industrija, u ovome slučaju metalo-prerađivačka, koja se kasnije preorijentisala na proizvodnju robe za široku potrošnju i ostala poznata širom Evrope pod imenom PRETIS (skraćeno od Preduzeće »Tito« Sarajevo). Pripremni radovi na samom terenu za izgradnju Fabrike otpočeli su još 1947. godine, a tada se time počelo buditi i samo mjesto. Kompletna fabrika puštena je u pogon na Dan Jugoslovenske narodne armije 22. decembra 1949. godine, i otada Vogošća piše nove dane. U Jošanici je za potrebe radnika u toku idućih deset godina izgrađeno čitavo stambeno naselje sa asfaltiranom mrežom ulica i više javnih objekata. Godine 1952. nikle su i prve moderne trgovačke radnje. Godine 1953—1955. izvršena je rekonstrukcija i modernizacija puta za Sarajevo, kojim je veza sa glavninom grada vremenski svedena na petnaestak minuta. Ovoga vremena Vogošća je dobila moderan vodovod i kanalizaciju, zatim Osnovnu školu (1952), zgradu Skupštine opštine, zgradu Škole učenika u privredi, Dom zdravlja, Tržnicu i napokon dva naročito značajna objekta: hotel »Biokovo« (otvoren 27. jula 1955) te Radnički dom, jedan od najljepših u Republici, dovršen i otvoren iduće, 1956. godine.[71])

Naselje se još uvijek izgrađuje. Danas je organizirano u osam ulica. Prve među njima nastale su Ulica Moše Pijade i Ulica Tome Mendeša. Bilo je to još 1950. godine.

II. INSTITUCIJA NAZIVA ULICA I NUMERACIJE OBJEKATA

Ustanova imena ulica i trgova Sarajeva stara je isto onoliko koliko i sam ovaj grad kao formirana urbana aglomeracija. Određivanje imena tim osnovnim urbanim jedinicama uvedeno je i ovdje kao potreba mnogoljudske nastambe da se pobliže odredi prebivalište, mjesto rada, akcije i posjedi njenih građana.

Kad su grad i opći društveni odnosi u njemu postali složeniji i kad je, s druge strane, porasla potreba za komunalnim uređenjem grada kao cjeline, uvedena je i dodatna institucija *numeracije* objekata, kojom postaje određen, identificiran i svaki građevni objekat u ulici, odnosno gradu.

Obje te institucije u Sarajevu imale su karakteristične puteve razvoja, koje ću ukratko ovdje objasniti, a danas su takve komunalne potrebe, da se grad i savremeni život u gradu ne da bez njih ni zamisliti.

TURSKI PERIOD. — Orijentalno-islamski urbanizam, čija je osnovna načela Sarajevo primijenilo u svome nastajanju i razvoju, donio je ovdje i sistem klasifikacije urbanih i saobraćajnih jedinica. Ta klasifikacija, koja ima i svoju terminologiju, bila je ovdje u upotrebi kroz cio turski period, prisutna je čak i dan-danas, ali samo u nazivima ulica, a, s druge strane, služi kao osnov za utvrđivanje određenih zakonitosti

---

[71] Preduzeće »Tito« Sarajevo — Vogošća 1948—1958, Sarajevo (1958). — S. J. Jovanović, Vogošća, na više mjesta.

sistema naziva ulica i numeracije objekata u turskom periodu, pa iznosim njezin pregled ovako:

— *Mahala.* To je skup međusobno povezanih stambenih saobraćajnica — odgovara, po prilici, današnjoj mjesnoj zajednici, s tom razlikom što današnja mjesna zajednica obuhvata dvije pa i više nekadašnjih mahala.

— *Čaršija* — jedna ili više poslovnih saobraćajnica u kojima se odvija zanatstvo, trgovina i ugostiteljstvo. Karakterizira je niz prizemnih i jednospratnih objekata — dućana koji saobraćajnicu čine i građevnom urbanom jedinicom.

— *Bazar* — tržnica na otvorenom prostoru, bez posebnih saobraćajnica i građevnih objekata. Odgovara današnjem terminu *sajmište* ili *pazarište.*

— *Sokak* — stambena saobraćajnica, za koju se danas upotrebljava termin *stambena ulica.*

— *Mejdan* — otvoreni prostor u sastavu grada ili na njegovoj periferiji — odgovara upravo današnjem terminu *saobraćajni trg.*

— *Džada* — saobraćajnica uopće, gradska i vangradska. U starije doba označavala je poglavito vangradsku saobraćajnicu, upravo put bez zgrada. U novije vrijeme termin je evoluirao i postao pojam za značajniju gradsku saobraćajnicu, kakva je bila u Sarajevu Ćemaluša (današnja Maršala Tita), koja se u prošlom vijeku i označavala upravo tim terminom.

— *Sokačić* — kratka i tijesna ulica uopće. Posebno uski i natkriveni pješački prolaz — pasaž, kakvih ima još u staroj sarajevskoj čaršiji.

— *Čikma* — slijepa ulica, saobraćajnica koja nema izlaza na drugu stranu.

— *Budžak* — sinonim za čikmu, termin koji je bio također u upotrebi u Sarajevu donedavno.

Grad (kasaba ili šeher) dijelio se na mahale i čaršije. Mahale su se dalje članile na sokake, sokačiće, čikme ili budžake te mejdane, a čaršija na manje čaršije, koje su se zvale imenom djelatnosti u njima, te na bezimene sokačiće kao pasaže od jedne čaršije do druge. U sastavu čaršije kao cjeline bio je i bazar (u Sarajevu bio i Bit-pazar — »buvlja pijaca«).

Izuzimajući *sokačiće* kao saobraćajne površine čaršije, sve ostale vrste saobraćajnica i mahale imale su svoja imena.

Državna administracija i sudstvo čitavog turskog perioda u pogledu teritorijalne podjele grada i u uvođenju i održavanju naziva priznavali su samo čaršiju i mahale kao osnovne urbane elemente, na koje se grad dijeli i koji treba da imaju svoje ime. Ovo pravilo ne izvlači se iz pisanog zakona, nego iz praktičnog života i raznih akata, u kojim se kao odredišta prebivališta građana ili neke radnje navode samo imena dotične mahale ili čaršije. Nijedan od tih zvaničnih akata ne spominje *sokak* kao urbanu jedinicu, kao da ne postoji, pa tako, naravno, ni njegovo ime. Tako je to trajalo barem u slučaju Sarajeva sve do 1878. kao kraja turskog perioda u Bosni i Hercegovini. O mahali kao osnovnoj gradskoj teritorijalnoj jedinici do kraja turskog perioda u Sarajevu i u BiH, a, čini se, i u čitavoj turskoj carevini, veoma ilustrativan podatak sadrži sačuvani službeni obrazac već navedenog popisa stanovništva i imanja u gra-

du Sarajevu 1867/68. godine.[1]) Kao odredište naslovnika imanja tu je naznačena jedina rubrika *mahala*. Taj isti obrazac, već na terenu popunjen i završen, sadrži, međutim, ponegdje i zapise imena sokaka, ali su ti zapisi dodati upravo nezvanično na samoj margini obrasca. To upućuje na zaključak, prvo, da je unošenje imena i ulice (sokaka) bio samo lični manir popisivača i, drugo, da je već u to doba postojala komunalna klima, u kojoj se sokak *nameće* sve više kao osnovna urbana jedinica na račun mahale, koja ovim putem, snagom pritiska života, počinje da izmiče.

Prema navedenim konstatacijama institucija određivanja imena samih sokaka kao današnjih osnovnih gradskih jedinica bila je potreba, za koju su se brinuli neovisno od vlasti sami građani na svoj način i po svojoj volji. Pri tome treba konstatirati i činjenicu da su ipak svaki sokak, svaki mejdan, a u nekim slučajevima i same čikme imali svoja imena.

Posmatrajući ukupnost naziva mahala i sokaka u turskom periodu, bez obzira što je državna administracija bila zainteresirana samo za imena mahala i čaršija, a samo građanstvo za imena sokaka, čikmi i mejdana, uočljiv je veoma zanimljiv tematski zajednički osnov za davanje imena svim navedenim urbanim jedinicama grada: društvo osmanlijskog feudalizma, pa ni ono iz doba reformi u prošlom vijeku ne zna za imena mahala ili sokaka kao ideju, kojom se odaje pošta, spomen, pijetet i gradi spomenik svoje vrste nekoj ličnosti, kraju, gradu ili uopće pojmu koji je izvan zbivanja sredine u kojoj se određuje ime. Za čitavo vrijeme turske vladavine u gradu Sarajevu nijedna ni mahala ni ulica nije se prozvala imenom nijednoga sultana, nijednoga vezira kao nazivom koji bi bio dat u ovome smislu, u kojem mi danas određujemo imena kao spomen na značaj neke ličnosti ili uopće pojma. U sedmom deceniju prošloga vijeka u Sarajevu bila su uvedena dva nova imena po tom novom, današnjem sistemu, i to *Galata džade* (za današnju ulicu JNA) i *Osman-paša džadesi* za današnju Kočićevu ulicu, ali se u vladajućim pravilima tadašnjeg doba i društva u Sarajevu nije mogao održati nijedan taj naziv, jer za ondašnje tradicionalno shvatanje nije bio prirodan.

Time dolazimo i do glavne, odnosno najkarakterističnije zakonitosti u davanju imena ulica i trgova turskoga perioda, da se osnov u tome pogledu nalazio isključivo u *neposrednoj uzročnoj vezi* između nosioca naziva urbane jedinice i same te jedinice. Ta uzročna veza ogleda se redovito u izgradnji zadužbina (u prvome redu džamija) u pojedinim mahalama kao centralnim tačkama takvih urbanih jedinica, po čijim ktitorima te mahale potom nose i ime, zatim, kad su u pitanju nazivi samih sokaka,

---

[1] Original Popisa stanovništva dijela Sarajeva i njihovih imanja nalazi se u Muzeju grada Sarajeva. U jednoj objavi tadašnje sarajevske štampe, koja je najavila navedeni popis, stoji da je po carskoj naredbi ovakav popis najprije obavljen u brusanskom sandžaku, a sada se fermanom, čije se odredbe citiraju, uvodi kao obaveza za sandžake: Bosanski, Dunavski, Sirijski, Arapski, Edrenski i Maraški. Komparirajući te odredbe i činjenicu da se u obrascu toga popisa pojavljuje samo *mahala* kao adresa naslovnika imanja, dolazi se, gledajući kretanje urbane organizacije u širem smislu, do nedvojbenog zaključka da ulica (sokak) kao osnovna teritorijalna jedinica nije došla do izražaja ni na širem području turske carevine onoga doba, iako je to vrijeme unosilo u ondašnju Tursku u akciji temeljitih i svestranih reformi i mnoge komunalne novine sa Zapada, gdje je ulica već davno prije toga bila osnovna teritorijalno-administrativna jedinica grada. — Objava i podaci o navedenom popisu izišli su u sarajevskom listu *Bosna*, broj 57 od 1. jula 1867.

u dobrotvornom doprinosu pojedinih lica tome sokaku, koji onda dobiva ime po tome dobrotvoru, ili, naprosto, uzročna veza leži u tome, što se ime ulice veže za uglednu ličnost koja živi s kućom u toj ulici. Druga, isto tako velika uzročna veza u davanju naziva i mahalama i sokacima, ali isključivo od strane naroda, leži u morfološkim i sličnim mjesnim karakteristikama urbane jedinice (mahale Hrid, Gorica, Bjelave i dr. te ulice Tijesna, Brđanska, Strmac i dr.).

Uočavajući takvu zakonitost u nastajanju imena ulica i trgova u Sarajevu za vrijeme turske uprave istodobno otkrivamo i pravilo da se ovdje radi o *tradiciji organičnosti*, po kojoj su nastajali uopće toponimi ne samo gradova, nego i onih mnogo širih, vangradskih, zemaljskih površina.

Sama institucija numeracije objekata kao elemenata ulice i još bližih odredišta nastala je u Sarajevu, također, u ovom istom, turskom periodu, ali tek u prošlom vijeku i sigurno u sklopu brojnih utjecaja Zapada, koje je u Tursku uvodila dugogodišnja, uporna i u biti progresivna akcija reformi. Bilo je to u gradu Sarajevu upravo 1853. godine. Tu novinu ovdje je i uveo i sproveo prijašnji bosanski vezir, a tadašnji organ za reformu finansijskog sistema u Bosni Muhendis Ćamil-paša. U okviru zadataka za uređenje poreskog sistema dao je popisati sve zgrade u gradu i objaviti naredbu da se na svaku zgradu postavi drvena daščica, koja se zvala *tahta*, i na njoj ispiše odgovarajući kućni broj.[2]) To je sve tako i sprovedeno, negdje milom, a negdje i silom. Sarajlije, stoljećima naviknuti na drugačiji život od onoga koji donose turske reforme, a pogotovo kad se tu radilo da se u svako doba dana i noći može pronaći poreski obveznik, nisu tu novinu zdušno primili. Upravo to, a i specifični autohtoni konzervatizam, a, posebno, uporno reakcionaštvo prema bosanskim vezirima, kojim nisu dali ni boraviti u gradu duže od tri dana, rodili su u Sarajevu i sarkastičan nadimak u biti progresivnog osnivača numeracije objekata u Sarajevu i prozvali su ga *Tahtar* i *Tahtar-paša*, upravo po navedenim kućnim *tahtama* (tablicama) koje je uveo. Sa tim kućnim tablicama, zvanim *tahtama*, dovodio se u vezu i dojučerašnji naziv *Tahtali* ulice. Utvrdio sam, kao što ću pokazati na drugom mjestu, da se ovdje radi, zapravo, o zanimanju *tahtalija*, koje je, međutim, moglo biti vezano za te prve tahte, i to baš neposredno.

U odnosu na ono što sam naveo o stavu Sarajlija prema novotarijama turskih reformi mogu sigurno ovdje istaknuti i to da je ta prva institucija numeracije objekata u Sarajevu kako došla — tako i prošla.

Na takav zaključak navodi stanje u Sarajevu do ciglih 14 godina iza toga, upravo početkom jula 1867. godine, kad se uvela navedena akcija popisa stanovništva, odnosno imanja u Sarajevu i kad se u povodu toga pojavila u sarajevskoj *Bosni* i ova dnevna vijest:

---

[2] Ovaj podatak je iz Muvekitove Historije Bosne, a objavio ga je Riza Muderizović u radu »Nekoliko muhurova bosanskih valija«, *Glasnik Zem. muzeja*, god. 1916, 34-35. Međutim, uvođenje numeracije Ćamil Ahmed-paša nije dao za vrijeme vezirovanja u Bosni (1843—44), kako se to dade shvatiti iz Muderizovićeva saopćenja, nego mnogo kasnije, 1853. godine, kad je u Bosnu došao u sasvim drugoj misiji. Potvrdu o tome vidi kod Vl. Skarića, Sarajevo od najstarijih vremena do austro-ugarske okupacije, Sarajevo 1937, 213.

»U isti dan, kad je ferman pročitan (bilo je to 1. jula 1867 — AB), počeli su ti činovnici svoju radnju vršiti, i to u četiri odjeljenja. Prvo odjeljenje počelo je *udarati numere* (moja podvlaka — AB) od gradske strane, druga od Hrida, treća od Bjelava, a četvrta od Skender-pašine mahale. Ovo razdjeljivanje naredio je č. vali-paša (tj. Topal Osman-paša — AB) i vidi se da je vrlo udesno, jer će činovnici s bilježenjem ulica i numeranjem brojeva na kuće skoro biti gotovi pa poslije toga počeće procjenjivati i popisivati nepokretno imanje u Sarajevu«.[3])

Promatrajući instituciju numeracije objekata u osnovi misije Ćamil-paše 1853. i u osnovnoj poruci navedenog fermana u proučavanju razvoja institucije numeracije objekata u Sarajevu dolazi se, samo po sebi, do ova dva zanimljiva zaključka:

1. Numerisanje objekata nije bila zadaća cjelokupnosti komunalnog uređenja grada, kao što je to slučaj koji je nastupio mnogo kasnije, nego prateći, upravo pomoćni čin jedne druge akcije.

2. Akcija, koja je dovela posrednim putom do uvođenja i numeracije objekata u Sarajevu, ležala je samo u jednoj potrebi grada i države, a to je utvrđivanje striktnijeg provođenja obezbjeđenja poreskog sistema.

Prve ulične tablice u Sarajevu bile su, kako je navedeno, na drvenoj, daščanoj podlozi. One druge, uspostavljene i uvedene 1867. godine, značile su korak naprijed, barem u tehničkom pogledu: tablice su bile od lima (»teneće«), i to jajolikog oblika, a na njima u crnoj boji (»murećefu«) ispisan je »turski« ulični broj. Zaključujem to po tome što sam našao na izvjesnom broju starih objekata upravo takve tablice i što sumnjam da je bilo i vremena i akcije da se oblik tablice izmijeni od 1867. do 1878, za ciglih 11 godina.

Sarajevska opština, zvana »Beledija« kao prva teritorijalno-politička gradska organizacija uspostavljena je i otpočela rad 1865. godine. Međutim, za čitavih idućih trinaest godina njenog rada pod turskom upravom nije učinjeno ništa značajnije na unapređenju institucije ni naziva, niti same numeracije. Zna se samo to da je austrougarska okupacija Sarajeva 1878. zatekla ovdje te stare kućne tablice sa »turskim« brojevima.

AUSTROUGARSKI PERIOD u skladu sa cjelokupnim novim uređenjem uveo je bitne novine i u službu naziva osnovnih urbanih jedinica grada i numeracije. Prva novina je to, što je sada osnovna urbana jedinica postao sokak, koji je tada dobio i novi termin *ulica*. Mahala je tako, poslije četiri vijeka, potpuno izgubila značaj pa je napuštena i u samoj administraciji.[4]) Nova uprava za nazive ulica preuzima, uglavnom, postojeća imena sokaka, ali je novo bilo to što su nazivi, dati prije po imenima ili prezimenima, sada kompletirani i imenom i prezimenom. Taj podatak upućuje na zaključak da je u narodu bilo svježe sjećanje o punome imenu i prezimenu nosioca naziva nekih sokaka, a to znači da takva imena sokaka nisu ni tako davno nastala.

---

[3] List »Bosna«, br. 58 od 8 jula 1867.

[4] Mahala kao bivša teritorijalna jedinica ostala je u životu grada u jednom drugom vidu: uzeta je kao osnov raspodjele grada i katastarskih čestica u prvom gruntovnom popisu 1886. godine, pa se takva dioba vodi i dan-danas u sudskim zemljišnim knjigama.

Druga značajna novina je akcija opštine u izmjeni kućnih tablica. Bilo je to druge godine rada opštine u novim uslovima. Iz jednog djelomičnog popisa kuća u nekim ulicama na području čaršije od 16. septembra 1879. saznajemo i za ovaj zanimljiv podatak: na kućama su, pored novih još uvijek bili i stari kućni brojevi odnosno tablice, pa se, barem u tome aktu, vodio dvojni sistem numeracije: po novim i starim brojevima, koji nisu bili identični.[5]) Bila je to, svakako, prelazna mjera, kojom se htjelo da se stanovništvo bezbolnije navikne na novu numeraciju.

STARA JUGOSLAVIJA nije dala ništa posebno novo u razvoju institucije naziva i numeracije. Jedina značajna i vrijedna akcija tadašnje gradske opštine bila je 1931. godine, a donijela je izradu i postavu novih uličnih metalnih tabli sa nazivima ulica u reljefu. Na mnogim mjestima su se zadržale te table do danas i predstavljaju likovno rješenje, čiji je autor imao smisla za ideju ove vrste.

NOVA JUGOSLAVIJA. Period poslije oslobođenja donio je daljnje i bitne novine u instituciji naziva ulica i numeraciji objekata. Prve akcije u tome smislu počeo je provoditi Gradski narodni odbor i njegov Izvršni odbor.[6]) Akcije su uspostavljane zaključcima i odlukama na sjednici.

Do tri godine iza oslobođenja dolazi i do donošenja prvog zakonskog akta kojim se reguliše cjelokupnost materije institucije naziva ulica i numeracije objekata. To je *Zakon o imenima naseljenih mjesta i ulica i o obilježavanju kuća brojevima,* donesen 28. 12. 1947. godine.[7]) Zakon propisuje obavezu da u gradovima i u drugim većim naseljenim mjestima svaka ulica i trg mora imati svoje ime (član 5). Uočljiva je karakteristika da se tom obavezom obuhvataju samo *ulice* i *trgovi*. Parkova i mostova, koji su također javne površine, kako se vidi, nema. Taj zakon donosi i druge novosti:

— Za imena ulica i trgova mogu se uzimati imena znamenitih historijskih ličnosti, historijski događaji i datumi, geografsko-historiska imena i slično. Ne mogu se davati imena koja bi bila u suprotnosti sa tekovinama narodnooslobodilačke borbe i novim državnim uređenjem (član 6).

— U gradovima i drugim naseljenim mjestima, koja imaju ulice sa utvrđenim imenima, označiće se na početku i na kraju svake ulice, a po potrebi i na više mjesta, na posebnoj tablici ime ulice. Isto tako označiće se i ime trgova (član 7).

— U gradovima preko 10.000 stanovnika na samim kućnim tablicama navodi se ime ulice, odnosno trga, kojem kuća pripada.

Navedeni zakon uveo je i dvije posebne odredbe, značajne za razvoj institucije naziva ulica i numeracije objekata: nadležnost za određivanje i mijenjanje imena ulica i trgova ostavlja se mjesnom, odnosno

---

[5] Dokumenat u Arhivu grada Sarajeva.

[6] Prvi Gradski narodni odbor formirao je ZAVNOBiH posebnom odlukom 16. aprila 1945. Prvi predsjednik bio je profesor Husein Brkić, a prvi sekretar Ferid Čengić, predratni grafički radnik. — Podaci iz prvih zapisnika sjednica Odbora (u arhivi SO Centar—Sarajevo).

[7] Objavljen u Službenom listu NRBiH, god. 1948, br. 1, 5—6.

gradskom narodnom odboru i, drugo, uspostavlja se obaveza službe evidencije naziva ulica, koju će voditi, također, mjesni, odnosno gradski narodni odbori.

Poslije je, na osnovi odredaba navedenog Zakona, Izvršno vijeće donijelo *Uputstvo za obilježavanje naseljenih mjesta, ulica, trgova i kuća te o načinu evidencije po ovom obilježavanju.*[8])

Na osnovicama dva navedena propisa otpočela je akcija temeljite izmjene naziva ulica i trgova, u kojoj je uočljivo prisustvo naročito naziva u spomen na radnički pokret, revoluciju i narodnooslobodilačku borbu. Tom prilikom nastale su i nove ulične i kućne tablice.

Od 1878. godine naovamo uvedena je i prakticirana jedna novost: nazivi ulica daju se i u *počast* ličnostima bez obaveze na neposrednu uzročnu vezu između nosioca naziva ulice i same ulice. Drugo, takva počast počela se davati i živim ličnostima. Obje te značajke provođene su i poslije oslobođenja grada. Međutim, u godini 1953. nastala je bitna novina i u tome pogledu, i to ne samo u Sarajevu, nego na području čitave Jugoslavije. Naime, 10. septembra navedene godine Narodna skupština FNRJ je donijela *Preporuku o davanju imena mjestima, ulicama, privrednim organizacijama, ustanovama i društvenim organizacijama,*[9]) na osnovi koje se potom potpuno ukinuo običaj davanja imena po *živim ličnostima.* Zanimljivo je obrazloženje koje se navodi u navedenoj Preporuci:

»Poslednjih godina primećeno je da se daju imena živih rukovodećih ljudi naše zemlje, i to bez traženja saglasnosti tih lica, pa često i protiv njihova protivljenja, mestima, ulicama, privrednim organizacijama, ustanovama i društvenim organizacijama. Iako je ta praksa bila najvećim delom izraz revolucionarnog traženja novog radi izražavanja punog prekida sa starim društvenim uređenjem i njegovim nosiocima, ona nije u skladu sa društvenim odnosima i političkim shvatanjima socijalističke demokratije. S obzirom na to, Narodna skupština FNRJ preporučuje mesnim odborima, privrednim organizacijama, ustanovama i društvenim organizacijama da odustanu od davanja gradovima, mestima, ulicama, trgovima, privrednim organizacijama, ustanovama i sl. imena živih rukovodećih ljudi i da već data imena izmene služeći se imenima i nazivima koji odgovaraju svrsi za koju se upotrebljava.

Za davanje imena druga Tita potrebno je prethodno odobrenje Saveznog izvršnog veća, saglasno postupku koji će Veće odrediti«.

Sarajevo je po toj Preporuci i postupilo u cijelosti.

Poslove određivanja naziva ulica i postavljanja tabli i brojeva na ulicama, odnosno objektima, danas obavijaju opštine na osnovi novog *Zakona o imenima naseljenih mjesta i ulica i o obilježavanju kuća brojevima,* koji je donijela Skupština Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine 12. juna 1964. godine.[10]) U stvari, tu se radi o istim odredbama Zakona iz 1948. godine, koje su, međutim, ovdje usaglašene s novim ustavnim odredbama. Posve novo je ovdje to da je navedenu Preporuku Narodne skupštine FNRJ Bosna i Hercegovina ovdje prekvalifikovala u *zakonsku obavezu,* prema kojoj se naseljenim mjestima, odnosno naseljima, ne mogu davati imena živih ljudi, osim imena Maršala Tita.

---

[8] Uputstvo u Službenom listu NRBiH, god. 1948, br. 32, 399.
[9] Preporuka u Službenom listu FNRJ, god. 1953, br. 39, 409.
[10] Zakon u Službenom listu SRBiH, god. 1964. br. 20.

7. Trg bratstva i jedinstva u Hrasnici

I u vezi odredaba toga novog zakona izašlo je *Uputstvo o označavanju ulica i trgova imenima i o obilježavanju zgrada brojevima.*[11]) To uputstvo sadrži, međutim, odredbe prema kojim bi se morao bitno izmijeniti cio dosadašnji tehnički sistem obilježavanja ulica i objekata. Upravo takve odredbe bile su, mislim, i razlog da se to uputstvo nije do danas ni provelo.

U pogledu nadležnosti određivanja naziva ulica i trgova u samome Sarajevu nastala je u najnovije vrijeme ova novina: po odredbama Statuta Skupštine grada Sarajeva, koji je donesen 15. jula 1970, a objavljen u »Službenim novinama grada Sarajeva« br. 8 od 24. jula 1970, nazive ulica i trgova na jedinstvenom području grada Sarajeva otada određuje, umjesto opština, Skupština grada Sarajeva. Ta djelatnost u tome aktu tretira se u sastavu komunalno-stambenih poslova Skupštine grada Sarajeva.

III. DANAŠNJE STANJE ULICA I TRGOVA

Podaci o pojedinim ulicama i trgovima, dati u vidu kratkih monografskih članaka, govore o malim i pojedinačnim svjetovima tih ulica i trgova. Postoje o ovoj istoj tematici podaci i jedne druge vrste, brojčani pokazatelji sveukupnosti ulica i trgova Sarajeva, a oni osvjetljavaju veliki svijet ulica i trgova ovoga grada kao jedinstvene mreže, koja se sad ogleda na jedan zaseban način. Ovdje je riječ o pokazateljima upravo te druge vrste. Značaj i vrijednost takvih pokazatelja leži u potrebi kako zadovoljavanja naučnih i kulturnih interesa, tako isto i u zahtjevu pravilnog usmjeravanja politike i određenih službi u eventualnoj izmjeni postojećih i davanju novih naziva ulica i trgova.

Pokazatelji ocrtavaju mrežu ulica i trgova Sarajeva u određenim vidovima u jednom vremenskom času, a to je 6. april 1970. — dvadesetpetogodišnjica oslobođenja i socijalističke izgradnje grada.

1. Osnovni podaci o izgrađenosti

Ukupno ulica i trgova ima u gradu	655
Od toga:	
— ulica	646
— trgova	9

U ukupnom broju izgrađenost u pojedinim opštinama izgleda ovako:

	Jedinica	Učešće u gradu
1. Centar-Sarajevo	449	68,80%
2. Novo Sarajevo	154	23,34
3. Ilidža	44	6,80
4. Vogošća	8	1,26

[11] Uputstvo u Službenom listu SRBiH, god. 1965. br. 44, 756.

Uočljiv je najveći broj ulica i trgova u opštini Centar-Sarajevo, koji čini dvije trećine ulica čitava grada, a to je bilo i logično očekivati s obzirom na gustoću ulične mreže na području te opštine i na činjenicu, da ova opština obuhvata, u stvari, grad Sarajevo koliki je bio sve do poslije 1878. godine.

2. Periodizacija izgradnje

Dokumentarno zajamčena starost mreže ulica i trgova Sarajeva, uzevši je u njezinoj ukupnosti, iznosi 508 godina, odnosno nešto više od pet vjekova. Kroz to relativno dugo vrijeme izmijenila su se četiri karakteristična historijska perioda, a danas se odvija i peti, i svi su značajno utjecali, svaki na svoj način, na izgradnju grada i gradske mreže ulica i trgova. Ukupan današnji broj ulica nastao je u pojedinim tim periodima u ovim brojčanim veličinama:

	Jedinica	Učešće u gradu
1. Turski period (1462—1878 = 416 godina)	328	50,01%
2. Austrougarski period (1878—1918 = 40 godina)	55	8,41
3. Stara Jugoslavija (1918—1941 = 22 godine)	49	7,50
4. Okupacioni period (1941—1945 = 4 godine)	8	1,22
5. Socijalistička Jugoslavija (1945—1970 = 25 godina)	215	32,86

Upadljiva je prva i posljednja veličina iznesenih podataka. Prva zakonom brojki pokazuje da Sarajevo i danas jednom svojom polovinom predstavlja u pravom smislu historički, i to orijentalni grad. Posljednja veličina, s druge strane, ukazuje na još značajniji podatak da je današnje Sarajevo, gledajući ga u cjelini njegovih ulica i trgova kao osnovnih građevnih veličina, čitavom jednom trećinom djelo socijalističke izgradnje, nastalo poslije 1945. godine.

Ako usporedimo podatke o broju ulica i trgova, nastalih u pojedinim periodima, sa vremenom, upravo godinama trajanja tih perioda, onda dobivamo i ove, također zanimljive podatke o intenzitetu izgradnje ulica i čitava grada u jednoj godini. Podaci te vrste jesu ovakvi:

1. Turski period	0,84 ulica u godini
2. Austrougarski period	1,36
3. Stara Jugoslavija	2,23
4. Okupacioni period	2,00
5. Socijalistička Jugoslavija	8,60

Uočljiv je najveći intenzitet izgradnje u socijalističkom periodu i u ovome pogledu, u prosjeku po jednoj godini. S druge strane, turski period u prosjeku stoji, prema tim podacima, na dnu ljestvice. Međutim,

takvi podaci su ogledalo općeg kretanja čitave turske carevine u naznačenom periodu, u čijoj su zavisnosti razvijali se i sami gradovi. Očito je da cifra od 0,84 nije u skladu sa inače tačnim tvrđenjem o velikoj urbanizaciji naselja Bosne i Hercegovine u turskom periodu. A to proizlazi otud što je, stvarno, najveći broj ulica (sokaka) turskog perioda nastao u prvih 100 godina, kad je i vladala intenzivna urbanizacija kako ovdje, tako i u drugim krajevima Bosne i Hercegovine, i poslije čega je nastupila stagnacija koja je išla gotovo u ravnoj diagramnoj liniji sve do kraja, 1878. godine.

3. Periodizacija određivanja naziva

Koliko je u gradu Sarajevu ulica i trgova, toliko isto, logično je, i samih naziva. Međutim, starost naziva ne podudara se sa vremenom odnosno periodom kad je ulica nastala. Raskorak je nastao otud što je institucija naziva ulica i trgova podložna procesu promjena u zavisnosti od raznih činilaca, a u prvom redu od socioloških uslova pojedinih historijskih epoha, odnosno društvenih i državnih uređenja. U konstelaciji takvih odlučujućih činilaca današnjih 655 naziva ulica i trgova u odnosu na samo vrijeme, kad su određivani ti nazivi, evociraju pet različitih perioda, i to u ovim veličinama:

	Jedinica	Učešće u gradu
1. Turski period	173	26,41%
2. Austrougarski period	45	6,87
3. Stara Jugoslavija	99	15,11
4. Okupacioni period	4	0,61
5. Socijalistička Jugoslavija	334	51,00

U oblasti vremenskog porijekla, odnosno nastanka današnjih naziva ulica i trgova, upadljiv je podatak da se u današnjem ukupnom broju sačuvalo preko jedne četvrtine naziva koji su dati u turskom periodu. To je i razumljivo očekivati u odnosu na broj ulica izgrađenih i imenovanih u tom vremenu, ali, istodobno, iznenađuje podatak da je blizu jedna polovina (ukupno 155) ulica iz toga najstarijeg perioda u toku idućih decenija izgubila prvobitna imena.

Veoma je upadan i sugestivan podatak o veličini naziva koji su nastali u dosadašnjem relativno kratkom periodu socijalističke Jugoslavije, koja ovdje iznosi i nešto više od polovine ukupnog današnjeg broja. Očito je da je i ovdje bila prisutna socijalistička revolucija, koja je i u ovoj oblasti učinila korijenite novine i izmjene. Iz navedenih podataka proizlazi da je u posljednjih 25 godina nastalo ukupno 215 sasvim novih ulica i naziva. Slijedi i drugi zaključak da su u tome istome periodu ukinuti dotadašnji stari i dati novi nazivi ulica za ukupno preostalh 119 jedinica, što predstavlja, s druge strane, jako veliku intervenciju u oblasti naslijeđenih, historijskih naziva.

4. Tematska struktura naziva

Veličinu od 655 današnjih naziva ulica i trgova Sarajeva, uza svu heterogenost, bilo je moguće sistematizirati u pojedine šire tematske grupacije, i struktura naziva u tome pogledu, redana po veličinama, izgleda ovako:

	Jedinica	Učešće u cjelini
1. Homonimi (nazivi po ličnostima)	279	42,50%
2. Mjesni geografski osnov	89	13,60
3. Imena gradova i mjesta	78	11,80
4. Građevni i prirodni objekti	50	7,60
5. Historijski događaji i pokreti	46	7,00
6. Ostala, nedefinisana imena	43	6,50
7. Imena planina	22	3,30
8. Prvobitne čaršije i zanati	21	3,20
9. Imena pokrajina	20	3,00
10. Imena rijeka	9	1,34
11. Imena zemalja	1	0,16

Iz date slike proizlaze ovi zaključci, značajni za ukupnost naziva ulica i trgova Sarajeva kao poseban dio historije i fizionomije ovoga grada:

1. Velika šarolikost naziva, pravi mozaik imena.

2. Spontanost ideja u nazivima, koja kao takva ukazuje na organičnu vezu grada i njegovih ulica i trgova sa ljudima i vremenima kroz koje je grad prolazio.

3. Dominacija homonima, koja se ovdje približuje polovini ukupnog broja naziva.

4. Nazivi ulica i trgova po imenima ličnosti dominiraju u apsolutnoj veličini (219) u opštini Centar-Sarajevo.

5. Nazivi po imenima gradova i mjesta, zatim planina i rijeka karakteristični su naročito za opštinu Novo Sarajevo, u kojoj čine jednu polovinu ukupnog broja naziva ulica i trgova na području te opštine.

5. Struktura homonima

Zanimljiv je sastav homonima, kojih ima relativno najviše (279 jedinica) u ukupnom broju. Redana po veličini, struktura te vrste je ovakva:

	Jedinica	Učešće u gradu
1. Nosioci radničkog pokreta i učesnici NOR-a	133	20,30%
2. Ugledni građani, historijske ličnosti i javni radnici — iz Sarajeva i Bosne 74, izvan Bosne 15, izvan Jugoslavije 6, ukupno	95	14,50

3. Kulturni radnici — iz Sarajeva i Bosne 15, izvan Bosne 25, izvan Jugoslavije 2, ukupno	42	6,40
4. Vladari srednjovjekovni — iz Bosne 2, izvan Bosne 2, ukupno	4	0,61
5. Junaci narodnih pjesama, iz Bosne 1, izvan Bosne 2, ukupno	3	0,46
6. Nosioci poslijeratne izgradnje (koji nisu bili učesnici NOR-a)	2	0,31

Iz navedenog pregleda slijede ova dva zaključka:

1. U homonimima dominiraju nazivi po nosiocima radničkog pokreta u zemlji i u svijetu te učesnicima NOR-a. Dostojno su zastupljeni: u vrsti 48%, a u ukupnosti nešto preko jedne trećine svih naziva.

2. Iznenađujući je malen broj kulturnih radnika kao nosilaca naziva: u ukupnom broju naziva čitavog grada zastupljeni su svega 6,40%. Još je poraznija činjenica što je i u tome tako malenom broju (ukupno 42) najmanji broj baš onih iz Sarajeva i BiH: tek 15 ličnosti.

6. Nacionalni sastav homonima

Bosna i Hercegovina i njen glavni grad Sarajevo po svome višestrukom sastavu naroda i narodnosti predodređeni su u razvoju socijalističke zajednice Jugoslavije da budu nosioci bratstva, jedinstva i ravnopravnosti među narodima i narodnostima zemlje. Takva uloga Sarajeva našla je spontani odraz i u nazivima ulica i trgova ovoga grada u grupaciji od 279 homonima kao najtipičnijih predstavnika naroda i narodnosti.

Stvarna predstava te, inače zanimljive i osjetljive vrste, izgleda danas, na 25-godišnjicu socijalističke Jugoslavije, ovako:

	Jedinica	Učešće u broju homonima %
Domaći narodi i narodnosti		
— Srbi	109	39,20
— Muslimani	107	38,80
— Hrvati	42	15,20
— Jevreji	10	3,03
— Crnogorci	1	0,33
— Slovenci	1	0,33
Ostali narodi		
— Rusi	3	1,05
— Česi	2	0,74
— Englezi	1	0,33

— Bugari	1	0,33
— Mađari	1	0,33
— Talijani	1	0,33

Na osnovu datih stvarnih podataka o sadašnjem stanju nacionalnog sastava naziva ulica u Sarajevu može se izvesti upravo veličanstven zaključak da su svi oni koji su poslije oslobođenja učestvovali u davanju naziva postupali objektivno ili približno objektivno u odnosu na našu socijalističku zakonitost o ravnomjernom učešću u životu i socijalističkoj izgradnji svih naroda i narodnosti koji žive i rade i na ovom užem, sarajevskom gradskom području.

Da bi slika današnjeg nacionalnog sastava homonima u nazivima bila još realnija u odnosu na stvarni i dominirajući današnji nacionalni sastav Sarajeva, evo podataka o nosiocima naziva ulica upravo tih dominirajućih, odnosno najkarakterističnijih naroda i narodnosti na ovom užem području:

— Ukupno nosilaca naziva ulica i trgova Srba, Muslimana, Hrvata i Jevreja: 268

U tome ukupnom broju učestvuju:

	Jedinica	Učešće u broju 268
1. Srbi	109	40,60 %
2. Muslimani	107	39,80
3. Hrvati	42	15,87
4. Jevreji	10	3,73

7. Nazivi u spomen najnovije historije

Ovdje je riječ o nazivima koji su dati u spomen radničkog, naprednog i revolucionarnog pokreta kod nas i u svijetu, zatim narodnooslobodilačke borbe, narodnooslobodilačkog pokreta i poslijeratne socijalističke izgradnje naroda i narodnosti Jugoslavije. Ličnosti radničkog pokreta i revolucije, o čijem su brojčanom učešću u nazivima ulica i trgova Sarajeva dati podaci u prethodnim poglavljima, samo su jedan, i to specifičan dio naziva ulica i trgova u ovome gradu. Dijapazon je i po broju i po tematskoj strukturi mnogo širi. Evo i takvoga pregleda, redanog po veličinama:

	Jedinica
1. Prvoborci i borci NOR-a i aktivisti NOP-a	64
2. Narodni heroji Jugoslavije	48
3. Nazivi radničkih i revolucionarnih pokreta, političkih, vojnih i društvenih organizacija u zemlji i svijetu	28
4. Nosioci radničkog i revolucionarnog pokreta u zemlji	21
5. Značajni datumi iz radničkog i revolucionarnog pokreta i borbe za oslobođenje	10
6. Planine za koje je vezan ustanak i borba	10

7.	Partizanski krajevi	5
8.	Nosioci radničkog pokreta i revolucije u svijetu	4
9.	Gradovi i mjesta za koje je vezan ustanak i borba	3
10.	Nosioci poslijeratne izgradnje, koji nisu bili učesnici NOR-a	2
11.	Rijeke za koje je vezana NO borba	1

Ukupan broj naziva ulica i trgova u spomen na najnoviju historiju, prema iznesenim podacima, iznosi 196 jedinica. Tim brojem ovaj period historije, koji je za socijalističku zajednicu od osobitog značaja, predstavljen je, zaokruženo, sa 30%, odnosno sa blizu jednom trećinom ukupnog broja naziva ulica i trgova Sarajeva.

IV. JEZIČKI SASTAV NAZIVA

Od 1918. naovamo nazivi ulica i trgova u Sarajevu davali su se i daju, razumljivo, na srpskohrvatskoj jezičnoj osnovi.

U doba 40-godišnje austrougarske uprave bila je ista praksa. Postoji čudo da austrougarska okupaciona uprava nije u Sarajevu nametala, ili grad nije prihvatao nazive koji evociraju austrougarsku, odnosno germansku historiju. Za čitavo to vrijeme, uključujući tu i ekskluzivističke prilike u prvome svjetskom ratu, uspostavljeno je u gradu Sarajevu tek dvadesetak takvih naziva, ali opet na srpskohrvatskoj jezičkoj osnovi.

U turskom periodu vladale su drugačije prilike pa je i stanje naziva ulica i trgova bilo drugačije, u cjelini jako zanimljivo. U tome periodu, koji je ovdje trajao pune 423 godine, Sarajevo se formiralo kao urbana tvorevina tipično orijentalnih uzora i u vizuelnom i u sadržajnom pogledu. Sudstvo i administracija vodili su se isključivo na turskom jeziku. Osim toga Sarajevo je bilo veoma jak kulturni centar ovog dijela Balkana, najjači u Bosni i Hercegovini: tu je sjedio vrhovni kadija zvani *munla*, zatim muftija, brojni muderisi i vrsni teolozi. U odnosu na takve krajeve bilo bi prirodno očekivati da su i turski jezik i turska historija ostavili svoj puni pečat i u samoj toponomastičkoj nomenklaturi ovoga grada. Materijal kojim raspolažem, a koji ovdje i iznosim, govori da ipak nije bilo tako i da je u ovoj oblasti, naprotiv, preovladavala domaća, slavenska riječ.

Da bi dobili potreban uvid u tezu koju iznosim, podsjetimo se, najprije, iznesenog podatka da je u tome dominantnom, turskom periodu (1455—1878) izgrađeno ovdje 328 ulica i trgova.

Ukupnost naziva svih tih ulica i trgova, koji su nastali do 1878. godine, može se u jezičnom pogledu svrstati u ove tri karakteristične skupine:

1. Čisti turcizmi. Bilo je ukupno 49 jedinica te vrste. To su:

— Abadžiluk, Abdesthana, Aščiluk, Atmejdan,
— Bardakčije, Baščaršija, Bazardžani, Bentbaša.
— Čajirdžik (Čeidžik), Čizmedžiluk (Mali i Veliki).
— Ćebedžije (Donje i Gornje), Ćulhan, Ćurčiluk (Mali i Veliki).
— Derebent, Dereboj,
— Džano-zade turbe.
— Ferhadija.
— Halači, Hendek, Hiseta.
— Jukari derebent.
— Kartal, Kazandžiluk, Kazazi, Kolukčije, Kujundžiluk (Mali i Veliki).
— Magribija, Mejtaš, Mekteb, Mudželiti (Mali i Veliki), Musluk-česma.
— Očaktan, Odžak-čikma.
— Pastrma.
— Sagrdžije, Skenderija, Sumbul-česma.
— Tabaci, Tahmis, Tahtali, Tekija, Tepebaša, Terezija, Turbe.
— Zildžiluk.

2. Slavizirani turcizmi. To su srpskohrvatske konstrukcije (složena imena) na osnovici turskog apelativa, odnosno hibridi u kojim su osnov turske, ali i srpskohrvatske riječi. Naziva ove vrste ima najviše, preko jedne polovine ukupnog broja. To je stoga, što ovdje ubrajam i nazive po ličnim muslimanskim imenima, koja, inače, žive samo za sebe, a koja su bila osnov za procentualno najveći broj naziva. Takvi nazivi su: Alajbegovića, Dudarev sokak, Mutevelina, Halilbašića, Pirin brijeg, Šehove dugonje i dr. Hibridi su: Alifakovac, Ašikovac, Sepetarevac, Mahmutovac, Mihrivoda, Piruša, Poddžephana, Sahtijanuša, Terzibašina i dr. Ovdje spada i naziv *Bravadžiluk,* u kojem osnovu čini srpskohrvatski apelativ *brava.*

3. Čisti srpskohrvatski oblici. Naziva te vrste ima relativno veliki broj, upravo 92. To su:

— Bakije, Banjski brijeg, Bjelave, Bjelavica, Berkuša (Mala i Velika), Bistrik, Bastarići, Brđanska, Breka, Budakovići.

— Carina, Curak.

— Čeljugovići.

— Doklade, Dol, Dola.

— Džeka.

— Golobrdica (Golobrce), Goloderica, Gorica, Goruša, Grlica, Grbelica.

— Harvatin, Heljevac.

— Ispod Budakovića, Ispod grada, Ispod Hrida, Ispod oraha, Iza banje, Iza bašče, Iza Hrida, Između grobalja.

— Jekovac, Jezero.

— Kačanik (Mali i Veliki), Klanac, Komatin, Koševo, Kovači, Kračule (ovo nije srpskohrvatska riječ, ali je zatečena ovdje), Kravlji sokak, Krešćalica, Krka, Kršilovac.

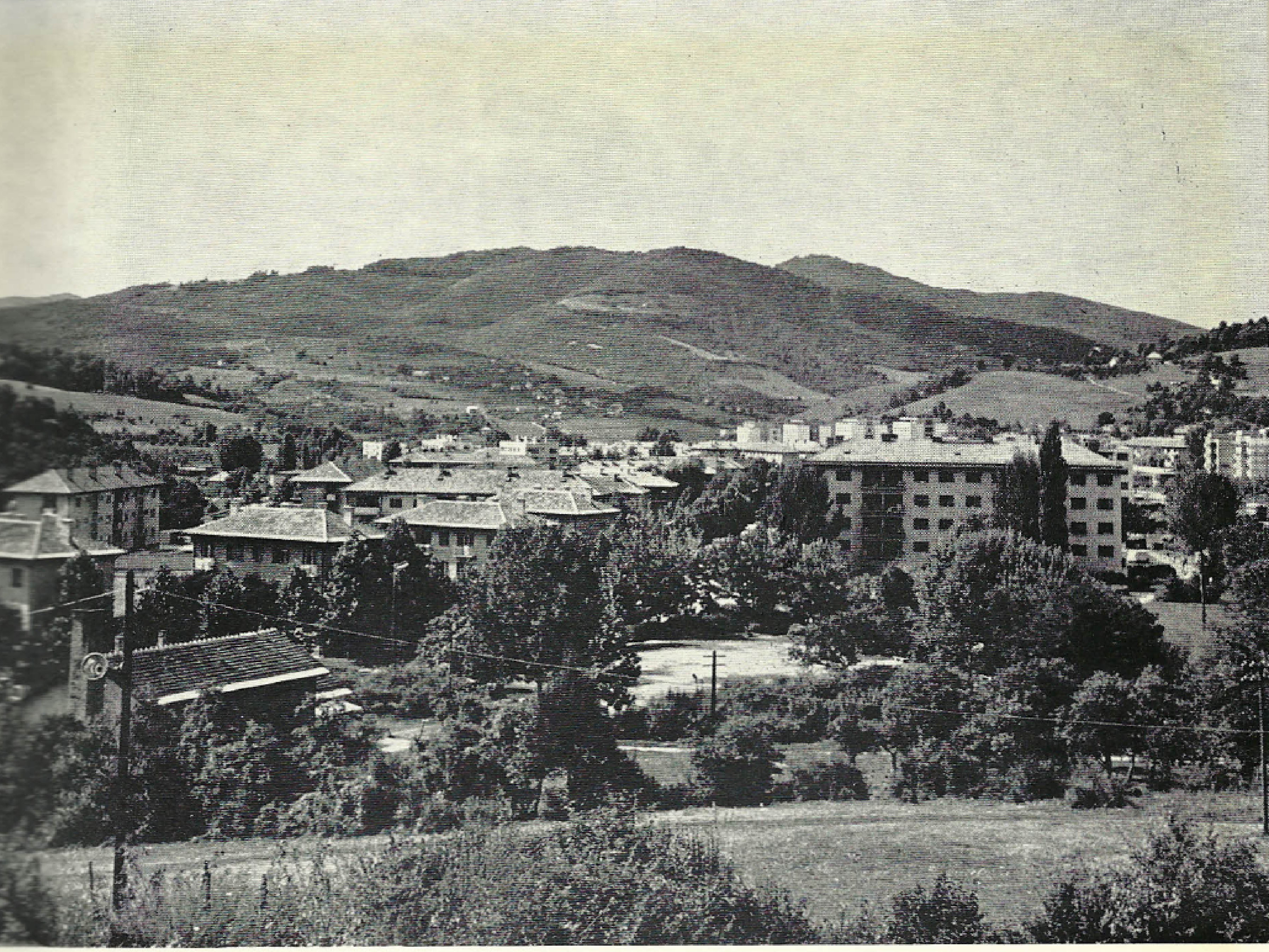

8. Vogošća (Jošanica) danas

— Lubina.

— Mačkarev (sokak), Maguda, Mjedenica, Mlini, Mravovac, Mutni potok.

— Nadmlini, Nevjestina, Nova testa.

— Okrugla, Oprkanj I, Oprkanj II.

— Paje, Patke, Ploča I, Ploča II, Pod Carinom, Pod gajem, Pod topovima, Porčin (sokak), Potok, Pred banjom, Prijepoljčeva, Provare.

— Ramića banja, Ramića (sokak), Rogina, Srednja, Strmac, Sušica.

— Širokac, Širokača, Švrakin (sokak).

— Tijesna, Toka.

— Ulomjenica, Uz potok.

— Vinograd, Vratnik, Vrbanja, Vrbanjuša.

— Zatikuša.

— Žabljak, Žagrići.

Kad pobliže pogledamo sastav naziva vrste čistih turcizama, vidimo da se u ovoj skupini nalazi 19 naziva koji predstavljaju imena orijentalnih čaršija i koji su kao termini sami sebi krčili put. Prema tome, u ostalom dijelu turskih naziva, gdje je dolazila do izražaja volja stanovništva, broj turcizama se smanjuje i svodi na svega 30 imena. Iznenađuje i pojava da je domaće stanovništvo u srcu te orijentalne čaršije, jedne od najvećih na Balkanu, koju je ono prihvatilo i ponijelo dalje, uspjelo utrti put i domaćim nazivima u četiri slučaja. To su čaršije *Kovači, Oprkanj* i *Bravadžiluk* (Mali i Veliki), koji je već naveden kao hibrid na srpskohrvatskoj osnovi. Uz to su zadržali i naziv *Kračule* kao ime predturskog, romanskog porijekla.

Druga skupina naziva mješovitog sastava je također najvećim dijelom bila predodređena, jer se i tu radi o osnovama koje su već bile uvedene u život po drugoj osnovi, a poslije su, kao ime ulice, odnosno trga modelirane u srpskohrvatskom jezičnom ruhu. U biti, kod ove, druge skupine naziva mješovitih osnova i oblika vidimo u posebnoj i gotovo opipljivoj formi simbiozu Orijenta i domaće kulture, spajanje i prožimanje koje se ogleda i u drugim vidovima života našeg stanovništva, posebno u profanoj arhitekturi. Domaće stanovništvo i Sarajeva i čitave Bosne poprimilo je brojne tekovine islama i Orijenta, ali ih je uvijek modificiralo na svoj način i prilagođavalo domaćim gledanjima.

Treća skupina naziva, izražena u čisto srpskohrvatskoj jezičkoj formi, zadivljuje i po broju i po oblicima. Kad joj se pridoda i ona druga skupina, koja nema izričiti karakter stranog, turskog jezika, onda dobivamo jedan novi materijal u vidu velikog kvaliteta koji nedvojbeno pokazuje dominaciju srpskohrvatskog jezika u toponimiji osnovnih gradskih jedinica Sarajeva.

Kad je riječ o domaćem stanovništvu, koje je, unatoč prisutne snage misaonosti i ukupne civilizacije Orijenta, uspjelo da nađe sebi mjesto u toj novoj civilizaciji, a da očuva samo sebe kao etničku grupaciju, što se posebno manifestuje baš u području jezika, onda treba imati na umu da se ovdje radi prvenstveno o muslimanskom dijelu stanovništva, koje je u turskom periodu i relativno i apsolutno bilo najbrojnije u ovome gradu. Držeći se obligatnog društvenog načela turskog feudalizma o separaciji gradskih stambenih površina po konfesijama, pravoslavni, kato-

lici i Jevreji u Sarajevu su živjeli u etnički čistom sastavu ili izmiješani (negdje i sa Muslimanima) u ukupno 9 mahala (Varoš, Ajas-pašina, Babića bašča, Patke, Čekrekčinica, Sijavuš-pašina daira, Buzadžina, Ferhadija i Ali-pašina), a u svima ostalim, 95 na broju, živjeli su isključivo Muslimani, koji su jedini i određivali imena ulica, bar u tome, većem broju. Odatle proizlazi da je upravo taj, muslimanski dio stanovništva i u doba kulminacije tursko-islamskih utjecaja bio i u jezičnom pogledu svoj, slavenski. Primili su od Turaka i preko Turaka islamsku i tursku kulturu i način života, ali se nisu turcizirali.

Pojava obilja slavenskih imena u nazivima ulica i trgova Sarajeva u doba najintenzivnijeg utjecaja Orijenta proizvodi još dva zasebna zaključka:

1. Muslimanski dio stanovništva Sarajeva je bio i ostao srpskohrvatskog jezičkog obilježja, jer je samo na tome putu mogao čuvati stare i davati nove nazive domaće jezične osnove odnosno modificirati turcizme u srpskohrvatske jezične oblike.

2. Muslimanski dio stanovništva Sarajeva bio je, ujedno, odličan čuvar slavenske jezične tradicije, a tim putem i narodske samosvjesnosti, pa, posredno, i tradicije bosanske državnosti.

Te konstatacije, uzevši ih u širem, bosanskohercegovačkom okviru, za nauku nisu nove, ali je nov i kvalitetno dragocjeniji materijal koji to potkrepljuje. Podavno je naš antropogeograf Jovan Cvijić uočio i iznio da se u Bosni i Hercegovini nalazi najviše »starinaca« baš u krajevima gdje živi muslimanski elemenat.[1]) I domaći historičar Vladislav Skarić u svojim istraživanjima o geografskoj nomenklaturi do istoga osvjedočenja je došao, čak ga je proširio i novim saznanjima i zaključcima. Tako je utvrdio da je vrlo mnogo starinskih porodičnih prezimena iz srednjeg vijeka sačuvano u imenima sela naročito u istočnoj i jugoistočnoj Bosni, a poimenice u onim krajevima u kojima žive u većem broju Muslimani. Ističe pri tome i to da je ta stara imena naselja mogao sačuvati samo kontinuitet većih masa stanovništva, koje, ako se vremenom i mijenjalo, nije se mijenjalo naprasno, nego sporim tempom, i to baš kod Muslimana.[2])

Ispravnost teza obojice istaknutih učenjaka, koje predstavljaju za svoje vrijeme pionirski rad u krčenju puteva saznanja i objektivizacije historije, potvrđuje na svoj način i materijal o toponimiji Sarajeva koji sam iznio. Vrijedi i obrnuto, uzajamno pravilo, koje je naročito značajno baš u vezi toponimije Sarajeva, da je elemenat koji je očuvao, odnosno dao toliko slavenskih i slaviziranih naziva u centru Sarajeva kao vrhovnog centra turske, u biti strane dominacije, mogao biti i jeste samo autohtoni slavenski elemenat.

U prilici sam ne samo da upotpunim bogatu i raznovsnu toponimiju grada Sarajeva, na koju se odnosi, zapravo, cio ovaj rad, već da na još detaljniji način obrazložim opravdanost iznesenih teza. Potvrde se nalaze u toponimiji, koja je bila pod izravnom kontrolom službene, turske vlasti, i, drugo, u nomenklaturi koja je nastajala sasvim spontano, prirodno, nevezano ni za ulice ni za službene nazive.

---

[1] Jovan Cvijić, Antropogeografski problemi Balkanskog poluostrva, *Naselja i poreklo stanovništva* (izdanje SKA), knj. 1, Beograd 1905, str. CCI.

[2] Vlad. Skarić, Stara bosanska vlastela u današnjoj toponomastici, *Glasnik Geografskog društva,* sv. 7. i 8, Beograd, 1922, 125.

Prvu skupinu čine nazivi mahala grada Sarajeva kao osnovnih i jedinih organizacionih, teritorijalnih jedinica grada koje su se i sretale i izražavale u turskoj sudskoj i administrativnoj praksi. Sve takve jedinice imale su službeni naziv na turskom jeziku. Stoji, međutim, i činjenica da je stanovništvo Sarajeva sve i jedan taj naziv u svojoj vanslužbenoj odnosno redovnoj građanskoj upotrebi u potpunosti slaviziralo, a za mnoge nije uopće usvojilo turski, ni potpuni, ni polovični naziv, nego je imalo i upotrebljavalo potpuno svoj, slavenski.

Evo i u tome pogledu obilne građe: od ukupno 104 mahale, koje je zatekla okupacija 1878, njih 43 imale su u potpunosti čiste srpskohrvatske, narodne nazive:

— Banjski brijeg, Bastarić, Berkuša, Bistrik, Bjelave ravne, Bjelavica, Budakovići.

— Careva, Carina.
— Golobrdica, Goloderica, Gorica, Gurdina.
— Hrid.
— Komatin, Koševo.
— Lubina, Lučevica.
— Maguda, Miščina, Mjedenica, Mutni potok.
— Na dolu, Nad mlinima, Nateguša, Niže banje.
— Ploča, Pod topovima, Potok, Provare.
— Strošić (Strošići).
— Širokača, Širokac.
— Ulomjenica.
— Varoš, Veliki Harvatin, Vlakovac, Vlaška, Vrbanjuša.
— Žabljak, Žagrići.

Drugu skupinu čine imena drugih lokaliteta unutar grada, mahala i ulica. Evo i toga pregleda, koji sam uspio sačiniti na osnovi dosadašnjeg istraživanja, pri čemu se navode, radi posebne svrhe, samo slavenski i slavizirani nazivi, koji su nekad postojali ili su još i danas u upotrebi:

V o d e: Miljacka (prije: Mijacka) i njeni pritoci Lapišnica, Mošćanica (prije: Moštanica), Buk sa Ramića banjom, Mulića potok (zvao se još i Čerišhana), Buka, Koševa sa Hamam-potokom, Sušica i Buča potok na desnoj te Čolin potok, Harvatin (kasnije: Megara), Bistrik, Komatin, Mutni potok i Kovačići (piše se još Kovačić i Kovačica) na lijevoj strani.

V r e l a: Crnil, Ismailovac, Javornik, Kokorevac, Orašce, Pjenkovac i Studenkovac, na desnoj strani, te Beguša, Boguševac (danas Begovac), Ferizbegovac, Hadžiabdino vrelo, Hidajetovac (i Hidajetovica), Kneginjac i Megara na lijevoj obali Miljacke.

P r e d j e l i i u ž i l o k a l i t e t i: Na desnoj strani Miljacke: Babin zub (ili: Duga stijena — naziv stijene na Bembaši), Bare, Baždra, Beširevica, Buk, Carina (na Marindvoru), Curak, Čekaluša, Dolac, Golubinjak, Grad (sinonim za Vratnik unutar bedema), Grdonj, Grličića brdo, Hladivode, Humka, Kadračić, Kamenica, Kamiščinca (današnja Cvijetna ulica), Kotar (današnja Ticina ulica), Ljuta stijena, Muzderija, Oluci, Parlovača (dio Nemanjine ulice), Plandište, Pehlivanuša, Ravne bakije, Romanijica, Sedrenik, Slatina, Šište, Štokac, Velešići, Višnjik, Vratnice,

Vrbanja i Zmajevac. Na lijevoj: Ablakovina, Baba, Bakarevina, Begovac, Borak, Brajkovac, Brdo, Curine njive, Čolina kapa, Donja skela, Gaj, Grbavica, Jarčedoli (Jarčev do), Koka, Kovačić (Kovačići), Krstac, Lipe, Međuputnica, Močila, Mrakuša, Nizputnica, Orlov kamen, Piščivoda, Pod takišom, Pogledine, Prisini Jarčedoli, Šatorija, Šiljak, Trčivode, Vranjače, Zeleni mejdan.

Česme javne: Baba, Badanj, Beširevica, Bijela, Curak, Curika, Djevojačka, Feredžuša, Hadžiomeruša, Kaćunova, Kadinuša, Kesa, Krešćalica, Kupusova, Lučevica, Parlovača, Prijeka, Saračuša, Staruja i Tekuša na desnoj strani Miljacke te Hadrovača, Krkavica, Mejdanuša, Slatke (česme) i Suha na lijevoj strani.

Drugi javni objekti: Bijela džamija, Bijela tabija, Brdo džamija, Kolobara han, Moštanica čaršija (u 16. vijeku — današnji Halači), Prebjegija (džamija), Strošić-tabija i Žuta tabija.

V. PREGLED NAZIVA ULICA I TRGOVA PO OPŠTINAMA

1. OPŠTINA CENTAR-SARAJEVO

Ulice

1. Abadžiluk
2. Abdesthana
3. Abdića
4. Abdulah-efendije Kaukčije
5. Adila Grebe
6. Agana Bostandžića
7. Ahmeta Fetahagića
8. Alajbegovića
9. Albanska
10. Alekse Šantića
11. Alifakovac
12. Alije Alijagića
13. Alije Hodžića
14. Aščiluk
15. Ašikovac
16. Augusta Cesarca
17. Avde Hodžića
18. Avde Jabučice
19. Avde Sumbula

20. Babića bašča
21. Bakije-čikma
22. Bakije-sokak
23. Balibegovica
24. Balibegovica čikma
25. Baruthana
26. Baščaršija
27. Bazardžani
28. Behar
29. Behdžeta Mutevelića
30. Bentbaša
31. Benjamina Fincija
32. Berkuša mala
33. Berkuša velika
34. Besarina čikma
35. Betanija
36. Bijela česma
37. Bijela džamija
38. Bistrik basamaci
39. Bistrik brijeg
40. Bistrik-donja čikma
41. Bistrik-džamija
42. Bistrik gornja čikma
43. Bistrik-medresa
44. Bjelave
45. Bjelavica
46. Bjelina čikma
47. Boguševac
48. Borak
49. Boriše Kovačevića
50. Bostarići
51. Braće Eskenazi
52. Brajkovac
53. Branimira Ćosića
54. Branislava Nušića
55. Brankova
56. Bravadžiluk
57. Bravadžiluk mali

58. Brdo-džamija
59. Brdovita
60. Brđanska
61. Breka
62. Breka čikma
63. Brodska
64. Bubina
65. Budakovići
66. Bulbulina
67. Bulevar Borisa Kidriča

68. Cicin han
69. Ciglane
70. Crni vrh
71. Curak
72. Cvijetna

73. Čapajeva
74. Čizmedžiluk
75. Čolina kapa
76. Čolin potok

77. Ćebedžije donje
78. Ćebedžije gornje
79. Ćebina
80. Ćulhan
81. Ćurčiluk mali
82. Ćurčiluk veliki

83. Dajanli Osman-bega
84. Danijela Ozme
85. Danila Ilića
86. Dariva
87. Debelo brdo
88. Derviša Numića
89. Dimitrija Tucovića
90. Dizdareva
91. Dobrovoljačka
92. Dol
93. Dolovi
94. Dositejeva
95. Dragice Pravice
96. Dra Jovana Kršića
97. Dra Safeta Mujića
98. Dra Stjepana Tomića
99. Drvarska
100. Dubrovačka
101. Duvanjska
102. Džavida Haverića
103. Džeka
104. Džemila Krvavca
105. Dženetića čikma
106. Džidžikovac

107. Đulagina
108. Đulagina čikma
109. Đure Daničića
110. Đure Đakovića

111. Ekmića čikma
112. Elezova

113. Fadila Jahića Španca
114. Filipa Kljajića
115. Fojnička
116. Frontovska

117. Galiba Feste
118. Garaplina
119. Grahovska
120. Gazi Husrev-begova
121. Glamočka
122. Glasinačka
123. Golobrdica
124. Gorica
125. Goruša
126. Grdonj
127. Grlica
128. Grličića
129. Gundulića

130. Hadžiabdinica
131. Hadžibajrića
132. Hadži-Bešireva
133. Hadži-Damjanovića
134. Hadži-Hajdareva
135. Hadžijamakovićeva
136. Hadži-Kajmakova
137. Hadži-Lojina
138. Hadžiristića
139. Hajduk-Veljka
140. Halači
141. Halilbašića
142. Halim-hodžina
143. Hamida Svrze
144. Hasana Brkića
145. Hasana Kikića
146. Hendina
147. Hercina
148. Himzarina
149. Hladivode
150. Hošin brijeg
151. Hrastovi
152. Hrgića
153. Hriste Boteva
154. Hrvatin
155. Hulusina
156. Huremuša

157. Ilije Grbića
158. Imamovića
159. Ing Jaroslava Černija
160. Ispod Budakovića
161. Ispod grada
162. Ispod oraha
163. Istarska
164. Ivana Cankara
165. Ivana Markovića Irca
166. Iza bašča
167. Iza gaja
168. Iza Hrida

169. Jablanička
170. Jadranska

171. Jagodića
172. Jahorinska
173. Jajačka
174. Jankovića čikma
175. Jarčedoli
176. Jedileri
177. Jekovac
178. Jelene Vitas
179. Jelića
180. Jug Bogdanova
181. Jugoslovenske narodne armije
182. Jukićeva
183. Jusufa Đonlića

184. Kačanik mali
185. Kačanik veliki
186. Kalemova
187. Kamenica
188. Kartal
189. Kate Govorušić
190. Kazandžiluk
191. Kazazi
192. Kiseljačka
193. Kladanjska
194. Ključka
195. Kočićeva
196. Komatin
197. Konstantina Jevtića
198. Kordunska
199. Kosovska
200. Koševska
201. Koševsko brdo
202. Koturova
203. Kovačeva
204. Kovači
205. Kovači čikma
206. Kozaračka
207. Kozja ćuprija
208. Krajiška
209. Kralja Tomislava
210. Kralja Tvrtka
211. Kranjčevića
212. Kranjčevića stepenište
213. Kreštalica
214. Kriva
215. Krka
216. Kromoljski put
217. Kršilovac
218. Kujundžiluk mali
219. Kulina bana
220. Kundurdžiluk
221. Kurtin sokak

222. Lajoša Košuta
223. Leze Perere
224. Lipe
225. Livanjska
226. Lubina
227. Luledžina

228. Maglajska
229. Magribija
230. Mahmuta Bušatlije
231. Mahmutovac
232. Majevička
233. Maksima Gorkog
234. Mali sokak
235. Mandrina
236. Mandžina donja
237. Mandžina gornja
238. Marije Bursać
239. Maršala Tita
240. Matije Gupca
241. Mažuranića
242. Mehmed-agina
243. Mehmeda Zvone
244. Mehmed-paše Sokolovića
245. Mejtaš
246. Mesuda Đemidžića
247. Miće Sokolovića
248. Mihrivode
249. Miladina Radojevića
250. Milana Šarca
251. Mile Vujovića
252. Miloša Obilića
253. Mirka Jovanovića
254. Mirka Lazića
255. Mis Irbina
256. Mjedenica
257. Mladena Stojanovića
258. Mlini
259. Močila
260. Mostarska
261. Mošćanica
262. Moše Pijade
263. Mrakuša
264. Mravovac
265. Mudželiti
266. Mudželiti mali
267. Muhameda Gandure
268. Muhameda Kadića
269. Muhameda Repovca
270. Mujezinova
271. Mujkanovića
272. Musluk česma
273. Mustafagina
274. Mustafe Behmena
275. Mustafe Dovadžije
276. Mustafe Golubića
277. Mustaj-pašin mejdan
278. Muzafera Sadovića

279. Nadlipe
280. Nadmlini
281. Nahorevska
282. Nalina
283. Na mejdan
284. Nedeljka Čabrinovića
285. Nemanjina
286. Nemanjina čikma
287. Nevjestina
288. Nikole Kašikovića
289. Nikole Tesle
290. Nikolića čikma
291. Nova
292. Nova cesta

293. Nova mahala
294. Nurije Pozderca
295. Nurije Pozderca čikma
296. Nusreta Pašića

297. Njegoševa

298. Obala Pariške komune
299. Obala vojvode Stepe Stepanovića
300. Ophođa
301. Ognjena Price
302. Okrugla
303. Olge Ivković
304. Omladinska
305. Otokara Keršovanija
306. Paje
307. Paje-malta
308. Panjina kula
309. Papučina
310. Pastrma
311. Paraćinska
312. Pavla Goranina
313. Pećina
314. Petra Preradovića
315. Pinje bajraktara
316. Pionirska
317. Pirin brijeg
318. Piruša
319. Ploča
320. Pod bedemom
321. Potcarina
322. Poddžebhana
323. Podgaj
324. Podgrmečka
325. Podtekija
326. Pogledine
327. Porčina
328. Porodice Foht
329. Požegina
330. Prijeka česma
331. Prijepoljčeva
332. Prote Bakovića

333. Račkoga
334. Radićeva
335. Radojke Lakić
336. Ragiba Ljubunčića
337. Ramića banja
338. Refika Šećibovića
339. Remzije Omanovića
340. Remzije Omanovića čikma
341. Rogina
342. Romana Petrovića
343. Romanijska

344. Saburina
345. Sadika Kadrošića
346. Sandžačka
347. Sarači
348. Save Kovačevića
349. Save Skarića
350. Sedrenik
351. Sedrenik mali
352. Sime Milutinovića
353. Sinđelića čikma
354. Skenderija
355. Skenderija čikma
356. Skender-pašina
357. Skerlića
358. Slatina
359. Slaviše Vajnera Čiče
360. Slobodana Principa
361. Srebrenička
362. Srednja
363. Stadion Koševo
364. Stevana Mokranjca
365. Stevana Sinđelića
366. Streljačka
367. Strmac
368. Strošići
369. Sumbul česma
370. Sutjeska
371. Sutorinska

372. Šaloma Albaharija
373. Šeher-ćehajina čikma
374. Šejh-Mehmedova
375. Šekerova
376. Šemsudina Karkina
377. Šenoina
378. Šerina
379. 6. novembra
380. Šipska
381. Škaljin sokak
382. Špire Kneževića
383. Štrosmajerova
384. Šumarska

385. Tabaci
386. Tabijska
387. Tahčića sokak
388. Takovska
389. Tandareva
390. Tekija
391. Tepebaša
392. Terzibašina
393. Tešanjska
394. Ticina
395. Tijesna
396. Timurhanova
397. Todora Švrakića
398. Toka
399. Tome Masarika
400. Toplik
401. Toromanova
402. Trampina
403. Trčivode
404. Trifka Grabeža
405. Tršćanska
406. Tufe Saračevića
407. Turbe
408. Turhanija

409. Ulomjenica
410. Urjan-dedina
411. Usorska

412. Valtera Perića
413. Valjevska
414. Vareška
415. Vase Miskina Crnog
416. Vase Pelagića
417. Vasin Han
418. Vehida Muminovića
419. Velika avlija
420. Veljka Čubrilovića
421. Veljka Lukića
422. Veselina Masleše
423. Vinograd
424. Višegradska kapija
425. Višnjik
426. Vladimira Gaćinovića
427. Vladislava Skarića
428. Vlasenička
429. Voje Đokića
430. Vranjače
431. Vratnik mejdan
432. Vrazova
433. Vuka Karadžića
434. Zadrugina
435. Zatikuša
436. Zelengorska
437. Zije Dizdarevića
438. Zmajevac
439. Zmaj Jovina
440. Zrinjskog
441. Zrinjskog čikma
442. Zvornička

443. Žagrići
444. Županjačka

Trgovi

445. Gajev trg
446. Trg fra Grge Martića
447. Trg oktobra
448. Trg oslobođenja
449. Trg 6. aprila

2. OPŠTINA NOVO SARAJEVO

Ulice

1. Adema Buća
2. Avalska
3. Avde Karabegovića

4. Bakarevac gornji
5. Banijska
6. Banjalučka
7. Beogradska
8. Bihaćka
9. Bilećka
10. Biokovska
11. Birčanska
12. Blagoja Parovića
13. Bledska
14. Bogdana Kapelana
15. Boljakov potok
16. Borivoja Jevtića
17. Bosanska
18. Bože Pejanovića
19. Braće Ribara
20. Braće Savića
21. Braće Vujičića
22. Braće Vukovića
23. Branka Bajića Baje
24. Branka Milutinovića
25. Branke Blažek
26. Bratstva i jedinstva
27. Butmirska
28. Butmirska cesta
29. Cetinjska

30. Danila Đokića
31. Dinarska
32. Dobojska
33. Drinska
34. Dunavska
35. Durmitorska
36. 21. maja

37. Đure Jakšića
38. Đure Salaja

39. Franje Kluza

40. Gatačka
41. Goraždanska

42. Hamdije Kreševljakovića
43. Hercegovačka
44. Hrasnička
45. Hum-brdo
46. Humska
47. Husinska
48. Hvarska

49. Igmanska
50. Ilidžanska
51. Ivana Gorana Kovačića
52. Ivanjska

53. Javorska
54. Jovana Cvijića
55. Josipa Sigmunda
56. Jovana Popovića
57. Karlovačka
58. Kasindolska
59. Košutska
60. Kotorska
61. Krivajska

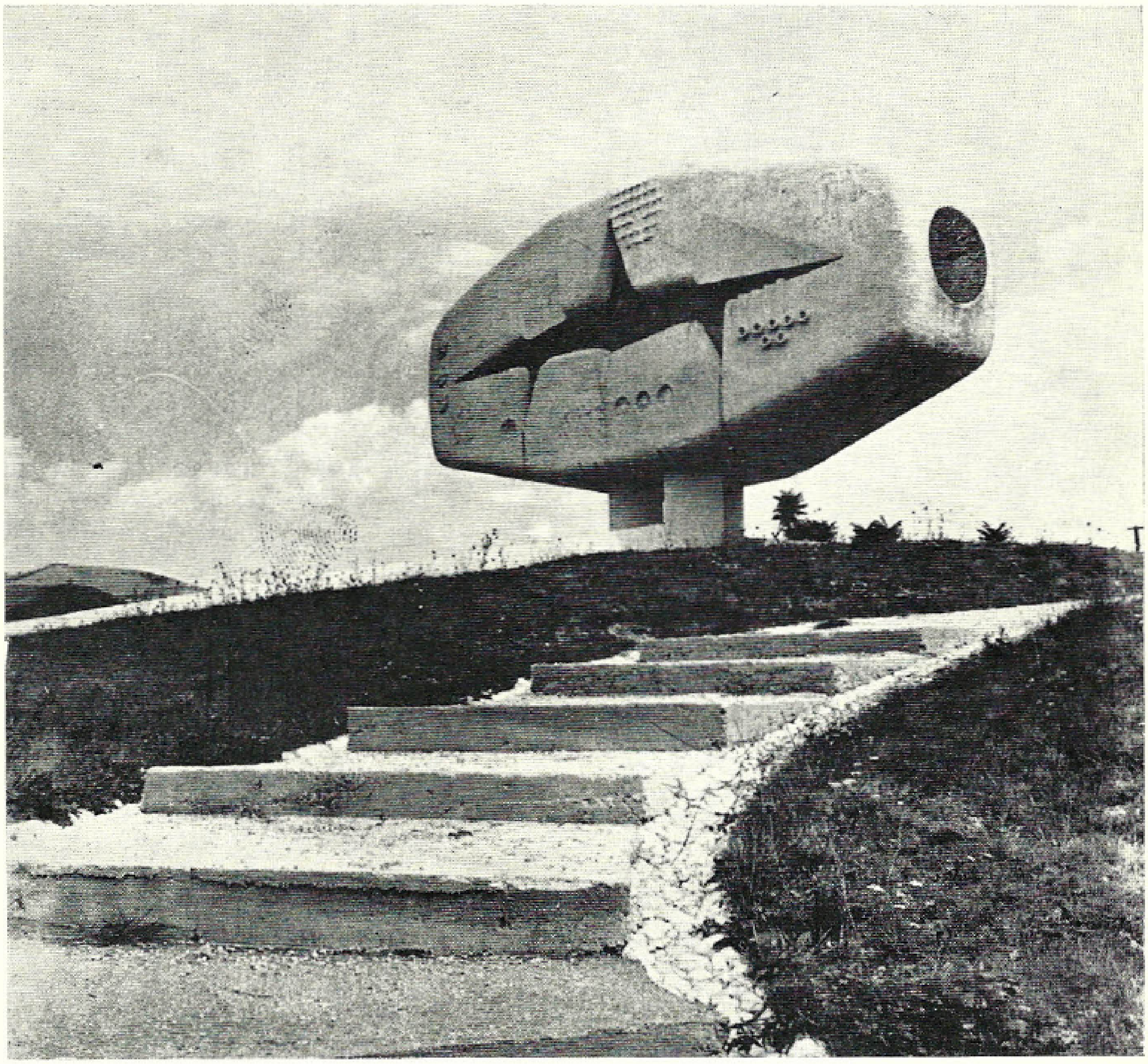

9. Vogošća — spomenik palim borcima NOR-a

62. Krupska
63. Kruševačka
64. Kumanovska
65. Kumrovačka
66. Kupreška

67. Lenjinova
68. Lička
69. Lovćenska
70. Lukavička cesta

71. Ljubljanska

72. Majdanska
73. Marijana Baruna
74. Marulića
75. Matije Popare
76. Milinkladska
77. Milorada Pejdaha
78. Miška Jovanovića
79. Moravska

80. Neretvanska
81. Nevesinjska
82. Novosadska

83. Obala 27. juli
84. Ohridska
85. Omladinskih radnih brigada
86. Omladinsko šetalište
87. Orašačka
88. Orlovska
89. Osječka
90. Oštreljska
91. Ozrenska

92. Palmira Toljatija
93. Partizanska
94. Partizanske staze
95. Pere Dokića
96. Petra Mećave
97. Petrovačka
98. Plitvička
99. Podgorska
100. Pofalićka
101. Prenjska
102. Prijedorska
103. Prnjavorska
104. Prvomajska
105. Pube Novačića

106. Radnička
107. Radničko naselje I
108. Radničko naselje II
109. Radničko naselje III
110. Radničko naselje IV
111. Ranka Šipke
112. Ravijojle — Rave Janković
113. Rudnička
114. Ruđera Boškovića

115. Samoborska
116. Sinjska
117. Skadarska
118. Skojevska
119. Skopljanska
120. Slavka Rodića
121. Slobodana Vukovića
122. Slobodarska
123. Smederevska
124. Splitska
125. Sprečanska
126. Sremska
127. Starine Novaka

128. Šeste proleterske brigade
129. Šibenska

130. Timočka
131. Travnička
132. Trebevićka
133. Trebinjska
134. Triglavska
135. Trnovska
136. Tuzlanska

137. Uskočka
138. Užička

139. Varaždinska
140. Velešići
141. Visočka
142. Višegradska
143. Vladimira Nazora
144. Vlašićka
145. Vojvode Radomira Putnika
146. Vrbovska

147. Zadarska
148. Zagorska
149. Zagrebačka
150. Zenička
151. Zlatiborska

152. Živka Jošila

Trgovi

153. Stanični trg
154. Trg Pere Kosorića

3. OPŠTINA ILIDŽA

Ulice

1. Ahmeda Ljubunčića
2. Aleja Prve proleterske brigade
3. Alekse Bojovića Brke
4. Alekse Šantića
5. Banjska
6. Boja Bosiljčića

7. Blažujski drum
8. Bunički potok
9. Butmirska cesta

10. 4. jula

11. Dušana Dašića
12. 29. novembra

13. Gliše Jankovića

14. Hercegovačkih brigada
15. Hrasnička cesta

16. Igmanska
17. Igmanskog partizanskog bataljona
18. Ive Veličana

19. Jahorinska

20. Kalinovičkog partizanskog odreda
21. Kasindolska cesta

22. Lasička cesta
23. Lužanski put

24. Mala aleja
25. Marice Uherke

26. Muhameda Mehmedbašića

27. Novo naselje

28. Obala Ognjena Price
29. Omladinski put
30. 8. marta

31. Partizanska
32. Partizanski put
33. Pionirska
34. Proleterska
35. Prvomajska

36. Romanijska

37. Sarajevska cesta
38. Stari drum

39. 6. aprila
40. Školska

41. Tvornička

42. Veljka Vukovića

Trgovi

43. Trg bratstva-jedinstva
44. Trg rimskih banja

4. OPŠTINA VOGOŠĆA

Ulice

1. Đure Salaja
2. Igmanskog marša
3. Moše Pijade
4. Radovana Šućura
5. Spasoja Blagovčanina
6. Spasoja Jovandića
7. Tome Mendeša
8. Trifka Đokića

POSEBNI DIO

ČLANCI O ULICAMA I TRGOVIMA

ČLANCI SE IZLAŽU ABECEDNIM REDOM
UOBIČAJENIH NAZIVA

ABADŽILUK

Ulica u čaršiji. Vodi od Obale vojvode Stepe Stepanovića na sjever do na Baščaršiju. Ulica je zanatska i trgovačka. Razvila se najkasnije u prvoj polovini 16. vijeka.

Današnji naziv ove ulice je onaj prvobitni, originalni i nije se do danas mijenjao. To je kraći oblik imena *Abadžijske čaršije* koja se tu razvila kao zasebna jedinica. Bila je to čaršija *abadžija* — krojača pretežno seljačke muške odjeće od finijeg sukna, koje se na turskom zvalo *aba*. Ulica se potpuno formirala kao čaršija do kraja 16. vijeka i u svoje vrijeme imala je oko 45 abadžijskih dućana. Posljednje abadžije u toj čaršiji i ulici zatvorili su dućane između dva svjetska rata, a na njihovo mjesto došle su druge djelatnosti zanatstva, trgovine i ugostiteljstva.

ABDESTHANA

Ulica u starom dijelu grada, iznad Kovača. Počinje od Ulice Zije Dizdarevića i vodi na sjever do Sandžačke. Ima odvojak prema zapadu iza džamije Šejh Feraha u dva kraka, od kojih jedan vodi u vidu čikme prema Piruši, a drugi izvodi u Kozaračku. Razvila se kao sokak u Mahali Šejha Feraha, koja se počela formirati oko istoimene džamije još u prvoj polovini 16. vijeka (prije 1538. godine).

Današnji naziv ulice nastao je vjerovatno dosta rano u turskom periodu i nije se do danas mijenjao. Ime je ulica dobila po *abdesthani*, poluzatvorenom prostoru — kućici sa tekućom vodom u kojoj se vršilo individualno i kolektivno pranje pred molitvu (»uzimanje *abdesta*«), koja se gradila uz mnoge džamije, gdje je bilo tekućice vode, i koja je postojala i uz ovu, Šejh-Ferahovu džamiju. U tu abdesthanu voda je doticala gravitacionim putem iz korita posebnog rukavca potoka Mošćanice, koji je tuda proticao, a koji je ovuda proveo bosanski sandžakbeg Skender-paša na prelomu 15. i 16. vijeka.

LIT.: *H. Kreševljaković,* Mošćanica u starom Sarajevu, *Sarajevo — urbanistički problemi,* 1—1958, Sarajevo, 1958, 45—49.

ABDIĆA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Razvijena između Ulice Miladina Radojevića (stari Sepetarevac) na zapadu i Drvarske na istoku. Nastala još u prvoj polovini 16. vijeka u okviru *Gornje Saračeve mahale* koja se počela formirati oko džamije *Sarača hadži-Hajdara.* Od starina nosi današnji naziv po nekom članu stare muslimanske sarajevske porodice *Abdića* koja je tu imala jednu ili više porodičnih kuća. Naziv potječe iz zadnjih decenija turskog perioda. Do 1900. godine u ovu ulicu spadao je i njezin logičan produžetak, današnja Bulbulina ulica na istočnoj strani (vidi tamo).

ABDULAH-EFENDIJE KAUKČIJE

Ulica u starom dijelu grada. Počinje od Titove (u osi Gazi Husrev-begove) i vodi na sjever završavajući se na samoj periferiji grada ispod Sedrenika, ondje gdje se završava Hadži Lojina, a počinje ulica Sedrenik i Panjina Kula. To je stari put, odnosno sokak, jedna od vrlo dugih gradskih izvodnica koja je prolazila, odnosno povezivala četiri mahale: Buzadži Hadži Hasanovu, Mimar Sinanovu, Sarač Alijinu i Abdi-halifinu; sve nastale u 16. vijeku. Staro ime ove ulice je *Logavin sokak,* nazvan tako po staroj i čuvenoj porodici Logavija, koja se ovdje javlja u 16. vijeku, a koja je gradu davala kadije, muderise, šejhove i druge učene ljude. To ime obuhvatalo je dionicu do današnje Hadži Sinanove tekije, a dalje do sučeljavanja sa današnjom ulicom Remzije Omanovića bio je sokak *Vrbanjuša,* kako se u narodu zvala i čitava tamošnja Sarač Alijina mahala. Preostala dionica, do iznad današnje Abdul-halifine džamije u vrhu Budakovića zvala se po starom tamošnjem naselju, kroz koje je vodila, *Budakovići.* Krajnja dionica, koja vodi uz brdo prema Sedreniku, sve do u vrijeme stare Jugoslavije bio je nenaseljen put i nije imao status ulice pa ni posebno ime.

Sve navedene dionice pod spomenutim različitim imenima spojene su u jednu jedinstvenu ulicu, u koju se uključio i krajnji krak kao dotadašnji put, pod današnjim imenom *Abdulah-efendije Kaukčije* pred popis stanovništva 1931. godine. Naziv je nastao u spomen na uglednog Sarajliju, učena čovjeka i jednog od vođa čuvenog i u krvi ugušenog otpora austrijskim četama pri okupaciji Bosne i Hercegovine 1878. godine. Rođen je u Sarajevu oko 1820. Bio je najprije muderis medrese Kuršumlije i imam Begove džamije. Imao je vidna učešća u političkim zbivanjima zemlje pred okupaciju. Protivnik progona raje u ustancima u Hercegovini i u Bosanskoj krajini. U danima okupacije grada 1878. bio član revolucionarnog odbora i jedan od najvatrenijih protivnika i aktivnih boraca protiv okupacije. Kad je 19. avgusta grad pao, nije se krio. Uhapšen je, izveden pred prijeki sud i osuđen na smrt. Strijeljan je 30. avgusta 1878. pod hrastovima ispod Gorice, blizu današnje Vojne bolnice.

IZVORI I LIT.: *V. Skarić*, Sarajevo od najstarijih vremena, str. 139. — *H. Kreševljaković*, Sarajevo u doba okupacije Bosne 1878, 83-88. — *A. Bejtić*, Vrbanjuša, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6431 (29. 4.), 9. — *Isti*, Jevrejsko naselje u Buzadžinoj mahali, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6392 (21. 3.), 6.

ADEMA BUĆA

Ulica u zapadnom dijelu grada, u naselju Buča-potok. Saobraćajnica zajedno sa naseljem izgrađena je poslije oslobođenja, prije 1958. godine. Tada je toj ulici i dato današnje ime kao spomen na predratnog geometra, prvoborca i narodnog heroja Adema Bućа (rođen 1914. u Mostaru), koji ima krupne zasluge za širenje narodnooslobodilačkog pokreta u Sarajevu, gdje je ilegalno radio 1942—43, dok nije u proljeće 1943. godine otkriven i uhapšen. Od jula 1942. bio je član Mjesnog komiteta KP za Sarajevo. Poslije mučenja u ustaškom istražnom zatvoru u ondašnjoj ulici Ćemaluši ustaška policija ga je 9. decembra 1942. ubila i bacila kroz prozor na ulicu, kao da je, tobože, izvršio samoubistvo. Za narodnog heroja proglašen je 26. 7. 1949.

Naselje Buča-potok nije dobilo ime po osnovi po kojoj se zove ulica koju ovdje obrađujem, kako se lako da pretpostavljati zbog topografske identičnosti i jezične sličnosti. Buča-potok je staro ime za cio taj predjel, a nastalo je po imenu tamošnjeg potoka *Buča* koji izvire u stranama Huma i Orlića i utječe u Miljacku kod nekadašnjih Velikih drveta. Oba ta podatka unesena su i u geodetski plan grada iz 1931—1937. godine.

LIT.: *S. i V. Trifković*, Sarajevska okolina, 10, 242, 243. — Zbornik narodnih heroja, 104. — Hronologija radničkog i NO pokreta u Sarajevu, 105-106.

ADILA GREBE

Ulica u području Skenderije. Počinje od Ulice Skenderije u blizini Jablaničke i Soukbunara pa vodi u pravcu juga do Skender-pašine.

Ulica jo postojala prije 1878. godine, ali kao čikma, u koju se ulazilo samo sa južne strane, iz Skender-pašine ulice, kakvo stanje vidimo 1882. na prvome planu grada. Nije bila samostalna saobraćajnica, nego u sastavu današnje Skender-pašine, koja je zajedno s ovom čikmom, nosila ime *Mutni potok* (vidi: Skender-pašina). Uspostava veze izravno sa Skenderijom izvršena je u austrougarskom periodu, prije 1916, i tada je ulica postala samostalna saobraćajnica pod novim i čudnim imenom *Jigitpašina*, koje može da sjeća na zaboravljenog legatora *Pašajigita*, koji je početkom 16. vijeka upravo negdje u tome kraju sagradio džamiju i osnovao čitavu mahalu. Taj naziv ulica je nosila sve do davanja današnjeg imena.

Današnji naziv dat je ulici 8. juna 1948. godine u spomen na *Adila Grebu* (rođ. 1916. u Ljubinju), predratnog službenika Direkcije željeznica

i vanrednog studenta prava u Beogradu. Kao član Mjesnog komiteta KP i aktivan suradnik NOP-a otkriven je i uhapšen u Sarajevu 9. marta, odnosno (prema sigurnijim podacima) polovinom aprila 1942. Idućeg mjeseca te godine, 2. maja, upućen je preko Zemuna, odakle se uspio javiti pismom kući, u logor u Norvešku, gdje je i ubijen neposredno pred oslobođenje, 5. aprila 1945.

LIT.: Hronologija radničkog i NO pokreta u Sarajevu, 103.

AGANA BOSTANDŽIĆA

Ulica u području Skenderije i Soukbunara. Razvijena od početne dionice Ulice Soukbunara u pravcu zapada do Ulice Podtekija.

Počela se izgrađivati pred prvi svjetski rat, a status ulice dobila je pred popis stanovništva 1921. Tada je dobila i prvo ime *Stolačka* po gradiću Stocu u Hercegovini i nosila ga bez izmjene sve do davanja današnjeg imena.

Ovaj današnji naziv uspostavljen je 11. decembra 1948. Ime čuva uspomenu na predratnog inženjera ekonomije sa Praškog univerziteta *Agana Bostandžića* (rođ. 1909. u Tasovčićima kod Čapljine), koji je još prije rata maltretiran, ostajao bez posla i zatvaran zbog ljevičarske i komunističke orijentacije i djelovanja. Za vrijeme rata vršio zadatke Partije u Sarajevu. Od oktobra 1943. član Mjesnog komiteta KP za Sarajevo. Po treći put uhapšen 10. decembra iste, 1943. Prema podacima porodice, do šest dana poslije hapšenja dotučen je u sarajevskom ustaškom zatvoru. Međutim, postoji pisani savremeni dokumenat, prema kojem je ubijen prilično kasnije, 3. februara 1944. PK KPJ za BiH uputio spisak od 106 zatvorenika radi zamjene; u tome spisku bio je i Agan Bostandžić, za kojeg se navodi da se nalazi u zatvoru u Sarajevu. Do razmjene Agana Bostandžića nije došlo iz nepoznatih razloga. Stanovao je upravo u današnjoj ulici njegova imena, pa otuda i neposredna uzročna veza davanja toga imena ulici. U tu svrhu njegovi drugovi i štovaoci upriličili su, kako se vidi po datumima, davanje spomena njegovu imenu na petnaestogodišnjicu odlaska u zatvor, iz kojeg se više nije vratio. God. 1957. njegovi zemni ostaci preneseni su u Čapljinu i sahranjeni u zajedničku partizansku grobnicu.

IZVORI: Biografski podaci lično od Aganove udove Ferihe u Sarajevu. — Hronologija radničkog i NO pokreta, 114.

AHMEDA LJUBUNČIĆA

Drugi odvojak, idući od Ilidže prema Hrasnici, od Hrasničke ceste, pri čemu krak na lijevu stranu prelazi u sadašnju Sokolović-koloniju, gdje se produžava stotinjak metara, a zatim zavija desno i obuhvata ostali dio Sokolović-kolonije (vidi Ulica Marice Uherke).

10. Alekse Šantića ulica na Vratniku

Saobraćajnica nastala poslije prvog svjetskog rata, a počela se jače izgrađivati poslije oslobođenja.

Status gradske ulice pod današnjim imenom saobraćajnica je dobila 20. decembra 1960. Ime ulice čuva spomen na prvoborca Ahmeda Ljubunčića, predratnog službenika Zanatlijske komore u Sarajevu, koji je rođen u Livnu 1898, a živio na Ilidži, odakle i neposredna veza za davanje njegova imena ovoj ulici. Bio je borac Igmanskog bataljona u sastavu Kalinovičkog NO partizanskog odreda. Zarobljen i ubijen 27. jula 1942. Poznat je i kao publicista, posebno po monografiji »Hurijet« o istoimenom muslimanskom radničkom i zanatlijskom udruženju u Sarajevu, koju je izdao o svome trošku 1931.

AHMETA FETAHAGIĆA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada, neposredno iznad Mejtaša. Počinje od Ulice Mejtaš i vodi na sjever do Duvanjske. U potpunosti je nastala za vrijeme stare Jugoslavije, upravo 1934—1935. Tada je dobila i prvo ime *Kevrin potok* po takvom imenu potoka duž kojeg je prosječena, a koji se ispod Mejtaša zvao *Buka* (vidi Ulica Stake Skenderove). Kevre su stara sarajevska muslimanska zanatlijska porodica, koja je imala kuću u tome kraju, pa se po njoj zvao ne samo navedeni potok, nego sve do poslije oslobođenja i današnja Ulica Mile Vujovića.

Današnje ime ulice dato je u prvim godinama poslije oslobođenja u znak pijeteta prema *Ahmetu Fetahagiću*, predratnom studentu, pa borcu, koji je izrastao u jednog od najsvjetlijih likova NOR-a. Rođen je u Zavidovićima 1913. Učesnik je i u španskom ratu. Godine 1941—1942. ilegalno je radio u Sarajevu kao partijski radnik i stekao velike zasluge za razvoj narodnooslobodilačke misli u gradu i okolini, odakle i potječe neposredna veza za davanje naziva ulice u gradu Sarajevu po njegovu imenu. Od 1942. učestovao je u mnogim borbama u Bosni i Hercegovini kao neustrašiv borac i sposoban vojni rukovodilac. Pao je na dužnosti načelnika štaba divizije u Izačiću kod Bihaća pri samom kraju rata, 25. 12. 1944. Proglašen je narodnim herojem 10. 9. 1949.

LIT.: Zbornik narodnih heroja, 217.

ALAJBEGOVIĆA

Ulica uz lijevu obalu Miljacke. Počinje od Obale Pariške komune između mostova Žerajićeva i Šeher-ćehajina, vodi na jug, ispred Doma zdravlja skreće pod pravim uglom prema zapadu i izvodi u Nurije Pozderca ulicu.

Historijski i topografski posmatrana, razvila se kao zaseban sokak u sastavu *Careve mahale*, koja se službeno zvala *Džami Atik mahala* i koja se počela formirati još polovinom 15. vijeka oko stare Careve džamije, građene prije 1462. na mjestu one današnje iz 1561.

Ulica je dobila današnji naziv po nekom članu stare istoimene sarajevske porodice koja je Sarajevu davala i prosvjetne radnike, a od koje je jedna grana imala i porodičnu kuću u toj ulici. Naziv potječe iz turskog perioda. Nije se do sada mijenjao.

ALBANSKA

Ulica u području Marindvora. Počinje od Ulice Maršala Tita, vodı na sjever i završava u Ulici Kranjčevića.

Prije se ova ulica zvala *Dolina* po nekom članu porodice *Dolo* kojeg u tome kraju, vjerovatno i s kućom u toj ulici, sretamo od druge polovine 18. vijeka. Mandićeva tvrdnja da se ulica nazvala po Hadži Ibrahimu Doli nije sasvim uvjerljiva, jer se za ovog čovjeka zna samo to da je živio oko 1767. godine i da je tada kupovao pravo obrade zemlje na potoku Koševa od vakufa Tavil Hadži Mustafe u susjednoj, Kemal-begovoj mahali (zvanoj Koševa). Ulica se prvobitno razvila kao zaseban sokak u *Mahali Magribiji,* tako nazvanoj po nekom šejhu Magribiji, koji je tu u 16. vijeku sagradio džamiju kao centar te mahale.

Današnji naziv *Albanska* dat je ulici 8 juna 1948. u spomen na socijalistički uređenu zemlju Albaniju.

LIT.: Ulice Magribija i Dolina, *Zadružni glasnik,* Sarajevo, XII/1938, br. 15 (25. 8), 2—3.

ALEJA PRVE PROLETERSKE BRIGADE

Najznamenitija je i najatraktivnija saobraćajnica na Ilidži. Počinje od Obale Ognjena Price na lijevoj obali Željeznice pa vodi sjevernim pravcem prema Vrelu Bosne. Naziv se odnosi na dionicu ove relativno duge saobraćajnice sve do posljednjih kuća naselja Ilidže.

Saobraćajnica prosječena i uređena u zadnjem deceniju prošloga vijeka, kad se Ilidža izgradila u moderno lječilište, kupalište i znamenit rekreacioni centar Sarajeva i Bosne. Tada su s obje strane toga puta zasađeni nizovi platana, koji danas kao vegetacija pune visine i zrelosti daju nezamjenljivu sliku ove saobraćajnice zbog čega i ima sve atribute atraktivnosti.

Od 1892. pa sve do iza oslobođenja na samom početku ove saobraćajnice bila je željeznička uskotračna stanica, na koju su prispijevali izletnički vozovi iz Sarajeva. Dalje prema Vrelu Bosne sve do prošlog rata bilo je tek nekoliko vila iz austrougarskog perioda. Poslije oslobođenja počinje i tu nešto jača izgradnja.

Status gradske ulice i današnji naziv nastali su 20. decembra 1960.

Naziv ulice čuva uspomenu na čuvenu Prvu proletersku brigadu iz NOR-a, osnovanu 21. decembra 1941. godine u Rudom pod punim imenom *Prva proleterska narodnooslobodilačka udarna brigada,* u čiji su sastav ušli po jedan partizanski bataljon Kragujevačkog, Kraljevačkog i

Šumadijskog NO partizanskog odreda, zatim Beogradski partizanski bataljon Posavskog NO partizanskog odreda te Prvi crnogorski (lovćenski) i Drugi crnogorski partizanski bataljon.

LIT.: Hronologija narodnooslobodilačke borbe, 166.

ALEKSE BOJOVIĆA BRKE

Ulica u Hrasnici. Počinje od Ulice Igmanskog partizanskog bataljona te vodi najprije u pravcu juga, a potom prema zapadu, gdje se ponovo poslije spaja sa Ulicom Igmanskog partizanskog bataljona i zavija ulijevo, prema jugu, do Ulice 29. novembra. Stambena ulica. U potpunosti nastala poslije 1950. godine. Status gradske saobraćajnice i današnje ime dobila je 20. decembra 1960.

Naziv ulice dat je u spomen na kasindolskog narodnog heroja Aleksu Bojovića, zvanog Brku. Rođen 1906. Predratni zemljoradnik. Član KPJ od 1940. Jedan je od organizatora ustanka u području Kasindola i Ilidže. Stupio u borbu među prvim; početkom novembra 1941. postao komandant Trebevićkog bataljona u sastavu Kalinovičkog partizanskog odreda. U toku brojnih borbi napravio velike podvige. Umro 1943. na putu između Vlašića i Prozora od ranije zadobivenih rana. Za narodnog heroja proglašen 20. 12. 1951.

LIT.: Zbornik narodnih heroja, 74. — Abdulah Sarajlić, Stvaranje bh jedinica, 82. — Hronologija radničkog i NO pokreta u Sarajevu, 93.

ALEKSE ŠANTIĆA

Izvodna saobraćajnica u sjeveroistočnom području staroga dijela grada. Razvija se od Vratnik-mejdana do Višegradske kapije. To je dionica još srednjovjekovne (ako ne i starije) saobraćajnice koja se 1462. spominje pod imenom *Bioski put.*

U planu grada iz 1882. ova ulica ubilježena je pod imenom *Širokac,* i tako se vodila sve do 1931. godine. Inače, u narodu je ovaj kraj, posebno dionica bliže Višegradskoj kapiji, bio poznatiji pod nazivom *Carina.* God. 1931. ulici je dato novo ime *Alekse Šantića,* a za vrijeme okupacije 1941—1945. označavala se imenom *Smail-age Čengića,* nazvana tako po poznatom muselimu Gacka, Drobnjaka i Pive i glavnom junaku Mažuranićeva epa »Smrt Smail-age Čengijića« (Jelašce kod Kalinovika, oko 1780 — Mljetičak u Crnoj Gori, 1840).

Stariji naziv po Aleksi Šantiću vraćen je ulici 20. avgusta 1945. općim zaključkom na sjednici GNO, prema kojem se ulicama vraćaju predratni nazivi.

Nosilac naziva ulice *Aleksa Šantić* je poznati književnik (Mostar 1868—1924), pjesnik ljubavnih zanosa i rodoljubivih osjećanja, autor i nekoliko dramoleta u stihu, među kojim je naročito poznata *Hasanaginica.*

ALEKSE ŠANTIĆA

Ulica u Hrasnici. Počinje od Hrasničke ceste jugoistočno od Društvenog doma kao produžetak trase Ulice Stari drum i vodi u pravcu istoka do Ulice igmanskog partizanskog bataljona.

Ulica je stambena. Trasirana pravcem staroga puta kroz naselje.

Status ulice i današnje ime dobila je 20. decembra 1960.

O nosiocu naziva ulice vidi prethodni članak.

LIT.: *V. Skarić*, Postanak Sarajeva, 43.

ALIFAKOVAC

Ulica u istočnom području starog dijela grada. Počinje od Ulice Vladimira Gaćinovića i završava u Kosovskoj.

Stari naziv ove ulice je *Mali Alifakovac* sa etimologijom od imena *Ali-fakih* kao i *Veliki Alifakovac*, s kojom je ova ulica činila organsku povezanost u području koje se od starina zvalo *Alifakovac* (vidi Ulica Vladimira Gaćinovića). Naziv je reduciran samo na *Alifakovac* poslije oslobođenja, kada je dotadašnjoj Ulici Veliki Alifakovac dato novo ime *Vladimira Gaćinovića,* i kada je time otpala potreba razlikovanja jednog Alifakovca od drugog.

Na velikim i malim uličnim tablama je pogrešan natpis *(Alfakovac* (bez i), jer je prvi izgovor udomaćen od starina, a i danas je u upotrebi. Trasa ulice, na koju se proteže današnje ime, ima jaku nelogičnost po tome što njena prva polovina tehnički i saobraćajno spada zapravo u trasu Ulice Stevana Sinđelića.

LIT.: *A. Bejtić*, Alifakovac, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6445 od 15. 5, 10.

ALIJE ALIJAGIĆA

Ulica u sjevernom području staroga dijela grada. Počinje od ulice Ploče ispod Miščine džamije i vodi približno u pravcu sjevera do Ulice Kulina bana. Razvila se u turskom periodu kao jedan od najznačajnih sokaka u *Mahali Kebkebir Hadži Ahmeda* (nastala prije 1528), kasnije prozvanoj Miščina mahala, po glasovitom mujezinu tamošnje džamije *Mišči Mula-Ahmedu,* koji je umro 1786/7, a za kojeg lokalni hroničar Mula Mustafa Bašeskija bilježi, prilikom njegove smrti, da se njegov glas sa munare razlijegao daleko po gradu.

Prijašnji naziv ove ulice bio je *Zildžića Avdage.* To je ime nastalo po *hadži-Avdagi Zildžiću,* članu stare sarajevske istoimene porodice, koji je živio u punoj snazi u doba okupacije Bosne i Hercegovine 1878, a imao je porodičnu kuću u toj ulici i bio ugledan čovjek među susjedima i u čitavu gradu. Bavio se trgovinom gvožđarskom robom (bio

demirdžija), i u tom zanimanju našao sam ga u popisu gvožđara i gvožđarskih zanatlija u gradu 1877, prema kojem je tada bilo u gradu ukupno 27 ljudi te struke (sve Muslimani + timurdžija Risto). Taj naziv nastao je još u doba Topal Osman-paše, kad je nastala opština (1866) i počeli se uvoditi nazivi sokaka.

Današnje ime ulica je dobila 8. juna 1948. u znak pijeteta prema predratnom revolucionaru *Aliji Alijagiću*, stolarskom radniku iz Bijeljine (rođen 1896). Rano je pristupio radničkom pokretu i još 1919. postao član KP. Godine 1921. pristupio je terorističkoj organizaciji *Crvena pravda* i iste godine u Delnicama u Hrvatskoj izvršio atentat na ministra Draškovića. Osuđen je na smrt i iduće, 1922, obješen u dvorištu Sudbenog stola u Zagrebu.

LIT.: *Bašeskija*, Ljetopis, 338. — *A. Bejtić*, Prilozi proučavanju naših nar. pjesama, II, 119 — *A. Bejtić*, Posljednje timurdžije, *Oslobođenje*, XXII /1966, br. 6363 (22. 2), 6. — *Nusret Seferović*, Alija Alijagić, *Znamenja revolucije*, Sarajevo 1959, 55—91. — Atentator Alijagić, *Pravda*, Sarajevo, IV/1922, br. 58, 3 (o toku vješanja i pokopa).

ALIJE HODŽIĆA

Ulica u starom dijelu grada, iza Muzeja grada Sarajeva. Razvijena između ulica Svetozara Markovića i Toromanove. Nastala u turskom periodu kao zaseban sokak u Jahja-pašinoj mahali, u narodu zvanoj Ćurčića mahala, koja datira još iz zadnjih decenija 15. vijeka. Najstariji poznati naziv ove ulice bio je *Kečin sokak*, a tako se prozvala po nekom članu stare muslimanske porodice Kečo, koja je u toj ulici imala kuću. Pod tim nazivom zavedena je u Popisu stanovništva Sarajeva 1867—68.

Poslije 1878. godine saobraćajnica se zove *Kečina ulica* i pod tim imenom ostala je poznata sve do iza drugog svjetskog rata.

Današnje ime ulica je dobila 3. jula 1950. u znak pijeteta prema *Aliji Hodžiću*, predratnom revolucionaru, inače krojačkom radniku iz Goražda; uoči rata ilegalni omladinski rukovodilac u Sarajevu, a u samom ratu neustrašiv borac, kojeg je neprijatelj teško ranjena zarobio i deportovao najprije u Sarajevo, a odatle ubrzo i u Jasenovac, gdje je na sami dan dolaska, 30. avgusta 1942. i ubijen; tada je Alija Hodžić bio bez desne noge, amputirao ju je partizanski ljekar na bojištu.

LIT.: *Esad Čengić*, Sjećanja na Aliju Hodžića, *Almanah-kalendar Kulturnog društva Muslimana »Preporod« u Sarajevu*, Sarajevo 1946, 170—175.

AŠČILUK

Ulica u čaršiji. Počinje od Ulice Jug. narodne armije, vodi u pravcu istoka i završava u Ulici Bazardžani. Ima dva kraća odvojka prema sjeveru do Kundurdžiluka. Do kraja prošlog vijeka, dok nije bila regulisana obala Miljacke, iz te ulice vodila su i tri sokačića prema koritu

rijeke. Danas je to ulica miješanog sadržaja (skladišta, stanovi, svega jedna radnja i slijepe fasade drugih objekata koji imaju prilaz iz drugih ulica), a u turskom periodu imala je čisti zanatsko-ugostiteljski karakter po tome što su tu bile okupljene *aščinice* — narodne kuhinje — odakle i potječe naziv ulice. Aščinice su bile ugostiteljske radnje u kojima su se hranili pretežno putnici i prolaznici, pa su radi toga bile razasute po čitavoj staroj sarajevskoj čaršiji, pa i izvan nje, kao što je to slučaj s kafanama, brijačnicama i bakalnicama. No, i pored toga, ovdje vidimo aščinice i na okupu u čitavoj jednoj ulici, u čemu istodobno zapažamo strogost esnafske podjele velikih čaršija, od kojih je jedna bila i sarajevska.

Topografski promatrana, ulica se morala razviti još u drugoj polovini 15. vijeka u okviru *Mahale Minet-oglu Mehmed-bega,* koji je bio prvi sandžak Bosanskog sandžaka (1463—1464) i tih dana sagradio tu džamiju koja je postala centar te mahale. Džamija je bila na mjestu današnje višespratnice na uglu Ulice JNA i Kundurdžiluka, u kojoj se nalazi Apoteka »1. maj«.

Naziv ulice nije se do danas mijenjao, a ima historisko-turističko značenje, iako više nema nikakve veze sa djelatnošću koja se tu obavljala.

AŠIKOVAC

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Počinje od usponske dionice Ulice Hriste Boteva i vodi, uglavnom, u pravcu sjeverozapada do Šejh Mehmedove ulice. Razvila se rano u turskom periodu na području dvije stare mahale: južna polovina u *Mahali Džano-zade Hadži Mehmed,* koja je formirana u XVI vijeku, a sjeverna u *Mahali Hadži Kartal,* koja je, zajedno s istoimenom tamošnjom džamijom, nastala u isto vrijeme, kad i ona prva.

Ime ulice je originalno, staro. Današnji naziv u upotrebi je od 1902. godine, a dotada je ime glasilo *Gornji ašikovac.* Ima prizvuk folklora i liričnosti. Naivna je narodna etimologija, koja ovo ime izvodi od teferiča i *ašikovanja,* što su se nekada obavljali oko tamošnjih ograda i kanata, jer to nije specifičnost samo te ulice, a neovisno od toga ne stoji ni tvrdnja, koju je iznio Kosta Mandić, da se u ono vrijeme ašikovanje obavljalo po noći na slobodnom terenu, izvan kuća. Nasuprot tome, logična je i realna osnova da je naziv ulice došao od vlastitog imena *Ašik,* jer, prvo, to je ime bilo u modi upravo u XVI vijeku (upoređi imena: Ašik-paša-zade, turski historičar XVI vijeka, i Ašik hadži Memi, osnivač jedne džamije i mahale na lijevoj strani Miljacke u Sarajevu, također u 16. vijeku), i, drugo, imamo imena ulica u Sarajevu koja su, kao i ovo, nastala od homonima (npr. Alifakovac, Mahmutovac i sl.). Na žalost, nisu poznati izvori koji bi nam identificirali i historijsku ličnost nekoga Ašika, po kojem ta ulica već nekoliko stoljeća nosi ime.

AUGUSTA CESARCA

Ulica u središnjem dijelu grada. Razvijena između Obale vojvode Stepe Stepanovića i Mis Irbine. Ima jedan odvojak iz novijeg vremena prema istoku.

Počela se formirati 1913—1914. izgradnjom one današnje zgrade javne arhitekture na istočnom uglu ove ulice i Mis Irbine, u kojoj je danas Sekretarijat unutrašnih poslova Skupštine grada Sarajeva i koja je nedavno upravo radi te današnje namjene nadozidana još za jedan kat. To je prvobitna društvena zgrada Jevrejskog društva *La Benevolencija;* društvo sarajevskih Jevreja osnovano još 18. septembra 1892, a sama palata, o kojoj je riječ, dovršena i otvorena 1914. godine. Hronološki promatrana, ulica je bila prije toga nenaseljen put u okviru *Mahale Sahtijandži hadži Husejn Bali,* u narodu poznate pod kraćim imenom *Sahtijanuša,* kojoj je udaren temelj u 16. vijeku. Najprije je ova ulica nosila ime *La Benevolencija,* po istoimenom jevrejskom društvu koje je u toj ulici, kako sam naveo, imalo svoju društvenu zgradu. To ime ulica je dobila između 1919. i 1931, vjerovatno prilikom proslave tridesetogodišnjice društva 1924. godine. Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je nosila ime *Matije Divkovića,* franjevca (Jelaške u Bosni 1563 — Olovo 1631), koji je ostao poznat kao začetnik narodne književnosti među bosanskim franjevcima; napisao praktični religiozni priručnik *Nauk krstjanski za narod slovinski* (Mleci 1611) i druga djela.

Današnje ime ulica nosi od 8. juna 1948. po *Augustu Cesarcu,* poznatom hrvatskom književniku i revolucionaru (Zagreb 1893 — 1941). Obilježje njegovih književnih radova je proleterska klasna svijest. Zbog takvih ideja Cesarec je godinama gonjen, hapšen i plijenjen. Napokon, 1941. godine uhapšen je i interniran u logor Kerestinac pa onda i strijeljan sredinom jula iste godine u Maksimirskoj šumi kao jedna od prvih žrtava ustaškog režima.

LIT.: *Spomenica* o proslavi tridesetogodišnjice Jevrejskog kulturno-prosvjetnog društva »La Benevolencia« u Sarajevu maja 1924, Beograd, 1924.

AVALSKA

Ulica u predjelu Starog Hrasna. Počinje od završne Ulice braće Vukovića i vodi u pravcu juga do pod trasu željezničke pruge. Kratka saobraćajnica.

Ulica je postojala kao saobraćajnica još prije prvog svjetskog rata, kad su njezine prve kućice bile u sastavu kasnije Šišićeve ulice odnosno današnje Ulice braće Vukovića.

Status ulice i današnje ime saobraćajnica je dobila 7. oktobra 1960. Naziv je dat po imenu poznate planine Avale kod Beograda.

AVDE HODŽIĆA

Ulica na Vratniku. Razvijena od Vratnik-mejdana na sjever do ulice Prijeka česma. Razvila se još u turskom periodu kao sokak u okviru Havadže-zade Hadži Mustafine mahale (vidi Majevička), koja se u narodu zvala *Hadži-Mustafin džemat* (zapis iz 1874—5. godine). Prijašnji nazivi ove ulice bili su *Ramića sokak* pa (od 1878. naovamo) *Ramića ulica*. Naziv je nastao u drugoj polovini prošloga vijeka po nekome članu tamošnje porodice Ramića, koji se u Sarajevu javljaju još od druge polovine 18. vijeka kao zanatlije, mahom kazandžije. Današnje ime ulica je dobila 8. juna 1948. po narodnom heroju *Avdi Hodžiću*, zvanom *Hodži*, rođenom 1921. u Sarajevu. Predratni bravarski radnik i pripadnik naprednog radničkog pokreta. Od samog početka ustanka učestvuje u NOR-u, najprije kao hrabar i snalažljiv kurir, a poslije kao desetar pa komandir čete. Poginuo maja 1943. na Zlatnom boru kod Čelebića u trenutku kad je istrčao iz streljačkog stroja i jurišao na neprijatelja.

LIT.: *H. Kreševljaković*, Kazandžijski obrt u BiH, *GZM*, VI/1951, 20 (o Ramićima). — Zbornik narodnih heroja, 258. — Dušan Žigić, Željezničari Bosne i Hercegovine — Heroji revolucije, *Spomenica o četrdesetogodišnjem radu Željezničke štedno-kreditne i stambene zadruge — Sarajevo 1923—1963*, Sarajevo, 1963, 58.

AVDE JABUČICE

Ulica u južnom području Crnog vrha. Razvija se u vidu serpentina od Ulice Goruša izvodeći ponovo u istu ulicu pri njenoj završnici. Cio kraj pa i ta ulica počeli su se izgrađivati početkom 20. vijeka.

Status ulice i prvi naziv pod imenom *Vijuge* saobraćajnica je dobila za vrijeme prvog svjetskog rata, upravo 1915. godine. Poslije prvog oslobođenja, dana 10. januara 1919. naziv je promijenjen u ime *Crni vrh* po istoimenom brdu, uz koje ulica i vijuga.

Današnje ime ulica nosi od 1931. u spomen na *Avdu Jabučicu*, čuvenog učesnika u otporu okupaciji grada 1878. Avdo je bio puškar i odličan mehaničar. U tom svojstvu je u najkritičnijim danima vršio opravak topova za bitku. Malo kasnije osuđen je na smrt i strijeljan prvih dana septembra 1878. godine pod Goricom, upravo u kraju gdje se nalazi ulica njegova imena.

LIT.: Spisak ulica i trgova 1931. — *H. Kreševljaković*, Sarajevo u doba okupacije Bosne 1878, 88—91 (biografija A. Jabučice).

AVDE KARABEGOVIĆA

Ulica u Novom Sarajevu. Razvijena u pravcu jug — sjever od Ulice Blagoja Parovića preko Marulićeve do nekadašnje Kumanovske, koja je nestala izgradnjom pruge Šamac — Sarajevo.

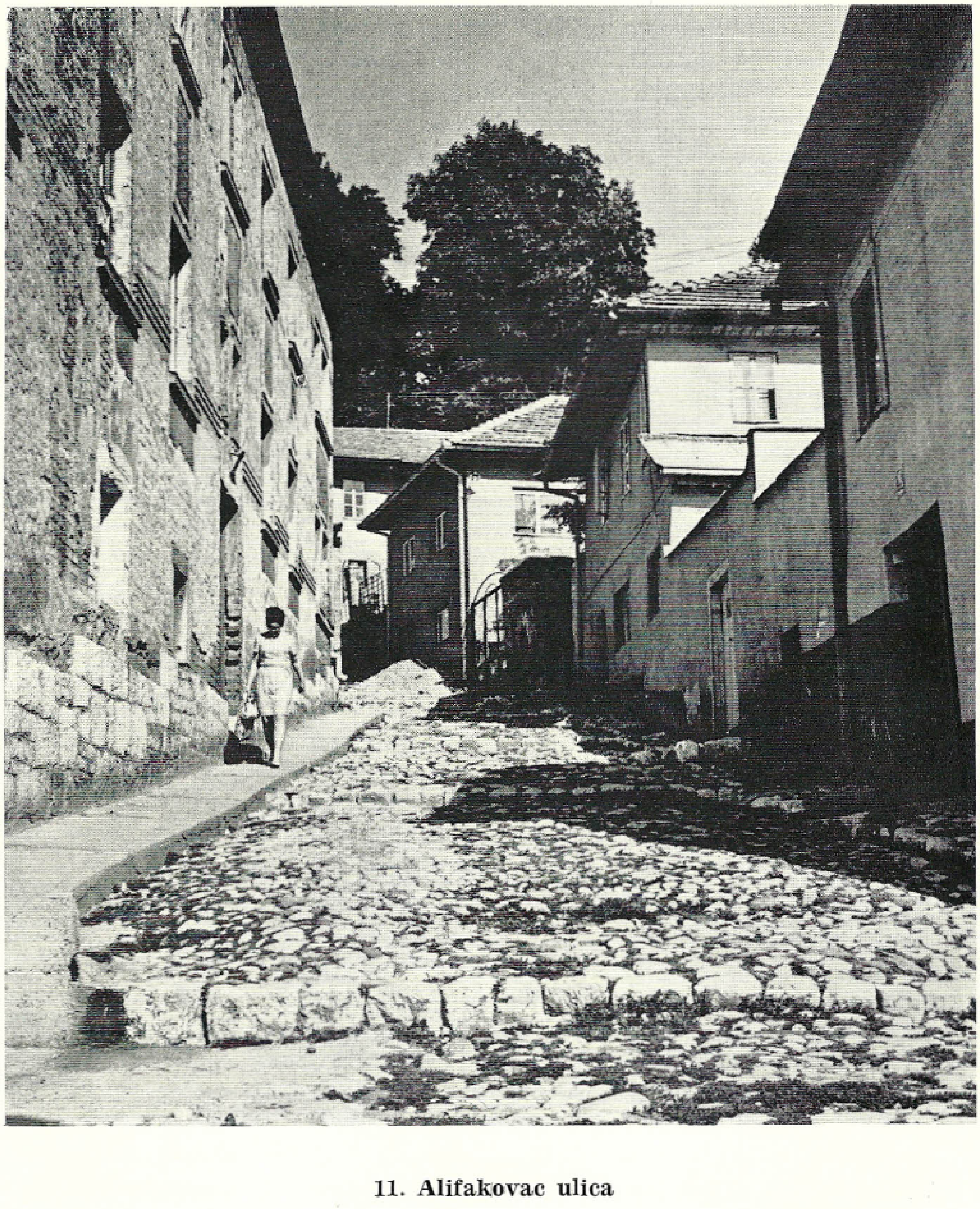

11. Alifakovac ulica

Ulica je formirana početkom dvadesetog vijeka, do 1914, kad je nastalo i čitavo tamošnje naselje, nazvano kasnije Novo Sarajevo. Zapadni blok zgrada u toj ulici počeo se izgrađivati mnogo kasnije, 1929-1930. godine.

Kao i sve druge nove ulice u tome dijelu grada, i ta je ulica najprije nosila oznaku slova K.

Današnje ime ulice dato je pred popis stanovništva 1931. godine kao uspomena na *Avdu Karabegovića Hasan-begova* (Modriča 1878—1900), jednog od prvih bosansko-hercegovačkih Muslimana koji su se bavili književnošću na srpskohrvatskom jeziku. Domen njegova književnog rada bila je lirika. Još kao đak uzeo je srpsku nacionalnu orijentaciju i zbog toga je trpio prezir okoline, pa i onih koje je najviše volio. Prvu pjesmu objavio je u 18. godini u *Bosanskoj vili* 1896. Pjesme su mu štampane i posebno 1902. u Beogradu i 1903. u Somboru. U književnim radovima ima patronimikum *Hasan-begov* da se razlikuje od drugog literate svoga imena i prezimena, Avde S. Karabegovića, koji je, inače, bio jedno vrijeme učitelj, a umro u Loznici 1909.

Naziv se nije do danas mijenjao.

Smatram vrijednim i zanimljivim ovdje navesti da i Beograd u nazivu jedne ulice čuva spomen na *Avdu S. Karabegovića*, stričevića nosioca naziva naše ulice. U povodu njegove smrti u Beogradu je god. 1909. izdata i *Avdina spomenica*, u kojoj su dali niz priloga poznati savremenici, među njima i Branislav Nušić.

LIT.: *Hamid Dizdar*, Avdo Karabegović Hasan-begov, *Gajret*, XVI/1935, 225—227. — *A. Bejtić*, Ulica Avde Karabegovića, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6325 (15. 1), 5. — *Danilo Radojević*, Beograd i njegove ulice, Beograd, 1966, 7.

AVDE SUMBULA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Razvijena od Nemanjine do Romana Petrovića ulice. To je stari sokak, odnosno ulica *Provare*, kako se od starina zvala i čitava tamošnja *Hadži-Džaferova mahala* iz 16. vijeka. Etimon toga imena nije poznat, ali se o njemu može reći to da sigurno vuče porijeklo iz srednjeg vijeka.

Današnje ime ulica je dobila 1931. godine, a čuva spomen na nacionalnog borca protiv austrougarske orijentacije *Avdu Sumbula*, koji je kao takav poslije sarajevskog atentata 1914. godine zajedno sa suborcem Behdžetom Mutevelićem i brojnim drugim Bošnjacima Srbima deportiran u Arad. Rođen u Sarajevu 27. 4. 1884. Bio aktivan Gajretov radnik i urednik lista *Gajret* od 1. jula 1912. do izbijanja rata. Umro u aradskim kazamatima 8. 2. 1915, dan prije Behdžeta Mutevelića. Posmrtni ostaci obojice su preneseni 1925. u Sarajevo i sahranjeni kraj Ali-pašine džamije. Njihove grobnice označava ono današnje turbe, sagrađeno i otkriveno 1932. godine.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je nosila stari naziv Provare, a dana 6. aprila 1946. uspostavljen je predratni, odnosno današnji

naziv, zaključkom Gradskog narodnog odbora o ukidanju naziva ulica, čija su imena promijenjena ili označena za vrijeme okupacije.

IZVORI I LIT.: *Stevo Dmitrović,* Rahmetli Avdo Sumbul, *Gajret,* 1924, br. 9, 156—157. — *Mehmed Zildžić,* S puta za prenos posmrtnih ostataka rahmetli Avde Sumbula i Behdžeta Mutevelića iz Arada u Sarajevo, *Gajret,* 1925, 7—8. — *M. S.,* Sećanje na rahmetli Avdu, *Gajret,* XIII/1932, 317—318. — Tekst natpisa na nišanima. — Svečano otkrivanje spomenika aradskim mučenicima — Gajretovim radnicima, *Gajret,* XIII/1932, 332—336. — *A. Bejtić,* Provare, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6405 od 3. 4, 11.

BABIĆA BAŠČA

To je danas kratki odvojak Ulice Potcarina (vidi tamo) u pravcu sjevera, naniže, prema koritu rijeke Miljacke. Saobraćajnica je kao trasa postojala još u 16. vijeku i služila kao silaz sa Alifakovca na bent na samoj rijeci, gdje je bilo omiljeno izletište starih Sarajlija. Upravo radi toga ulica je još u to doba imala svoj produžetak u obliku pješačke staze u kamenu sve do korita rijeke, gdje je od austrougarskog perioda do nazad 10 godina bio i most preko kojeg je ulica Babića bašča imala prilaz i sa Bembaše. Kraj u kojem se ulica razvila bila je stara *Mufti-Sulejmanova mahala,* nastala još u 16. vijeku oko istoimene džamije, koje danas više nema.

Babića bašča nije samo ime ulice, nego i toponim cijelog onog malog kraja, u kojem leži jedan dio Potcarine, zatim ova ulica i prostrana bašča ispred ugostiteljskog lokala s koje se otvara lijep vidik na kotlinu Miljacke i sam grad. Eto, ta bašča, koja je do danas ostala neizgrađena, bila je osnov za formiranje imena kraju i samoj ulici. Prozvala se *Babićevom* po muslimanskoj porodici Babića koja je do te bašče imala obiteljsku kuću, a u samoj bašči, koja je također bila njihova, imala i mali ljetnikovac s kojeg je pucao pogled kotlinom Miljacke. Babići su tu doselili polovinom 18. vijeka. Na tu porodicu i njihovo obitavalište na današnjoj Babića bašči i danas nas sjeća nekoliko starih nadgrobnih spomenika u susjedstvu u bašči Hikmeta Mehmedovića.

Status samostalne ulice i današnje ime saobraćajnica je prvi put dobila 1899. godine, ali ne za dugo vrijeme. Već 1901. uključena je u Ulicu Pod carinom, u čijem je sastavu i prije bila. I tako je to ostalo sve do iza prvog svjetskog rata, a tada je saobraćajnica ponovo postala samostalna ulica i dobila staro ime, koje bez izmjena i danas nosi.

Na sam naziv ulice i onoga čitavog kraja (mahale), a možda i na samu uzročnu vezu imena sjeća i jedna stara lirska narodna pjesma iz Sarajeva, koja se nalazi u mojoj neobjavljenoj zbirci, a koja ovako počinje:

Da sam, bogdo, rumena ružica,
ja bih znala gdje bih se procvala:
Na Bembaši, na Babića bašči . . .

LIT.: *St(evo) Dm(itrović)*, Babića bašča. Nekada prazničko sastajalište. Megdani. Došljaci. Sport. Zamrlost Babića bašče, *Večernja pošta*, II/1923, br. 210 (22. 8), 2. — *A. Bejtić*, Babića bašča, *Oslobođenje*, XXII/1966, broj 6328 od 18. 1, 5.

BAKAREVAC GORNJI

Stambena saobraćajnica poluseoskog tipa u padini brda Huma na platou iznad željezničke normalno-kolosječke stanice Sarajevo Novo. Kolski pristup ima iz Ulice Ruđera Boškovića iznad Pofalića, a pješački i iz samih Velešića, koji su organski dio starog Bakarevca. Saobraćajnica je prilično odvojena od vreve gradskih ulica pa po tome i po načinu izgradnje više ima tip samostalnog naseljenog mjesta, nego gradske građevne jedinice u pravome smislu.

Status gradske ulice saobraćajnica je dobila u novije vrijeme, poslije donošenja propisa o granicama opština godine 1959.

Naziv je nastao po starom imenu onoga kraja, koji se, opet, s druge strane, tako prozvao po staroj sarajevskoj muslimanskoj porodici *Bakarevića*, koja se sreta u Sarajevu od druge polovine 16. vijeka i koja je tu, na Bakarevcu imala imanje i čardak. Bliža geografska oznaka *Gornji* uvedena je u odnosu na sam *Bakarevac*, koji je na južnoj strani, a kojeg danas kao imena ulice nema, jer je ta saobraćajnica još 8. juna 1948. ušla u sastav Ulice Lovćenske (vidi tamo!).

LIT.: *S.* i *V. Trifković*, Sarajevska okolina, 95, 349, 250.

BAKIJE ČIKMA

To je slijepi odvojak ulice Bakije sokak (vidi tamo). Počinje u središnjem dijelu polazne dionice *Bakije sokaka* i vodi u sjeverozapadnom pravcu između Hadžijamakovićeve na jugu i Sumbul-česme na sjeveru.

Ulica se razvijala paralelno s matičnom saobraćajnicom Bakije sokak. Naziv je star i do danas se nije mijenjao. Ostale podatke o nazivu vidi u članku o Ulici Bakije sokak.

BAKIJE SOKAK

Brdovita ulica u sjeveroistočnom, perifernom području starog dijela grada. Počinje od donje dionice Ulice Strošići pa vodi na sjever i završava pred nenastanjenom dionicom Ulice Sedrenik na Ravnim Bakijama u blizini tzv. Arap-tabije, stare vratničke tvrđave. Ulica je nastala svakako u ranijim godinama turskog perioda, ako nije kao izlazni put još starija. Razvila se kao sokak u *Mahali Strošići*, koja je imala službeni naziv *Gerdeni hadži Husejn*. Do sada se mislilo da je riječ

turskog (od riječi bak = gledaj) ili, u najsigurnijem slučaju, arapskog korijena, u što je lako bilo povjerovati s obzirom na sličnost riječi. Međutim, ni jedno nije tačno, jer najnoviji izvori pokazuju da se ime Bakije kao naziv jedne tamošnje oranice (mezre), a vjerovatno i kraja, sreta još prije zauzeća Bosne 1463. godine (u katastarskom popisu bosanskog krajišta godine 1455).

Zanimljivo je i začuđava da je ova saobraćajnica dobila status samostalne ulice i današnje ime veoma kasno. Bilo je to tek za vrijeme prvog svjetskog rata, upravo 1915. godine. Naziv sokaka dat je, svakako, prema predjelu *Bakije*, odnosno *Ravne Bakije*, prema kojim saobraćajnica i vodi. Ime je, inače, nejasne etimologije.

LIT.: *Ivan Zovko*, O postanku imena »Bakije« kod Sarajeva, *Glasnik Zem. muzeja*, III/1891, 97. — Narodne priče o postanku imena naših krajeva, *Hrvatska sloga*, III/1921, br. 181 (24. 8), 2 (o postanku imena Hercegovine i Bakija). — *H. Šabanović*, Krajište Isa-bega Ishakovića, 66. — *A. Bejtić*, Bakije, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6466 (5. 6), 11.

BALIBEGOVICA

Ulica u bistričkom predjelu starog dijela grada. Počinje od Ulice 6. novembra i vodi najpre u pravcu jugozapada, a potom na zapad do Terzi-bašine. Ovdje se radi o jednoj od najstarijih saobraćajnica u gradu i po trasi i po samom imenu. Upravo u toj ulici je prvih decenija 16. vijeka tadašnji bosanski sandžak *Kučuk Bali-beg Jahjapašić* (bio na tom položaju 1521) izgradio tri značajne zadužbine: most na potoku Bistrik, u blizini javno kupatilo (hamam) i nešto dalje džamiju. Džamija i danas postoji, a most i hamam su davno propali. Već sama pojava tih objekata navodi na zaključak da je tada postojala ne samo ulica koju promatramo, nego i čitavo malo naselje oko te ulice. Upravo po tome Bali-begu kao osnivaču navedenih javnih objekata u toj ulici prozvala se najprije okolna *Mahala Balibegovica*, a po njoj onda i glavna saobraćajnica u toj mahali *Balibegovica sokak*.

Prvih dana austrougarskog perioda ulica je dobila nešto prošiten naziv *Bisić Balibegovica sokak* po Muslimanima Bisićima, koji su tu imali porodičnu kuću. Jedan član te porodice, navodno, bio je u komisiji za popis džamija, ulica i drugih objekata u gradu odmah poslije okupacije i, po svoj prilici, on je proturio taj vještački i prošireni naziv. Naravno, već godine 1885. vraćen je ulici stari naziv, koji se održao do danas, s tom razlikom što se saobraćajnica više ne označava kao sokak, nego ulica.

LIT.: *H. Kreševljaković*, Banje u Bosni i Hercegovini, 80—81.

BALIBEGOVICA ČIKMA

Kraći i slijepi odvojak Ulice Balibegovica u području Bistrika. Vodi na desnu, zapadnu stranu u smjeru Brdo džamije. Razvila se kad i sama matična ulica, Balibegovica, najkasnije u prvoj polovini 16.

vijeka. Historijska etimologija naziva ulice identična je nazivu Ulice *Bali-begovica* (vidi tamo). Naziv je originalan, potječe iz ranijih godina turskog perioda i nije se do danas mijenjao.

BANIJSKA

Ulica između Čengić-Vile II i naselja »Pavle Goranin«. To je stara trasa puta od Miljacke prema nekadašnjem Švrakinu Selu, koja je izgradnjom nove, povoljnije trase napuštena kao kolska saobraćajnica. Počinje pri samom početku Prvomajske i vodi u pravcu jugozapada pa se razvija u luku i ponovo izvodi u Prvomajsku pri prolazu trase u raniji dio.

Status ulice i današnje ime saobraćajnica je dobila 7. oktobra 1960. godine. Zanimljivo je da se u rješenju o uspostavi naziva kao prijašnje ime te saobraćajnice navodi Hrasno XVII, iako, stvarno, sa Hrasnom nema teritorijalne veze. Današnji naziv dat je po *Baniji,* pokrajini u Hrvatskoj do Bosne, koja je zbog svog geografskog položaja bila u NOR-u od višestruke važnosti i stalno žarište operacija.

BANJALUČKA

Ulica između Kovačića i Vraca. Počinje od Zagrebačke i vodi u pravcu zapada ispod pruge Sarajevo — Višegrad završavajući se kao čikma iznad potoka kraj Studentskog doma.

Počela se izgrađivati neposredno poslije 1918. i već do 1937. imala je 11 individualnih kuća. Godine 1931. dobila je status ulice pod imenom *Zagrebačka čikma,* koje se održalo sve do davanja današnjeg imena.

Današnji naziv uspostavljen je po imenu grada *Banja Luka* u Bosanskoj krajini 7. oktobra 1960.

BANJSKA

Ulica na Ilidži, počinje od Trga rimskih banja te vodi u pravcu zapada iza leđa hotela »Bosna« i izvodi do na Aleju Prve proleterske brigade.

Stambena ulica, rijetko izgrađena. Kao običan put i sredokraća za Aleju uspostavljena u zadnjem deceniju prošloga vijeka izgradnjom hotela »Bosne« i današnje »Srbije«, koji su upravo i prouzrokovali ovaj put kao prečac i sporedni put za aleju, uz koju se nalazila i željeznička pruga.

Status ulice saobraćajnica je dobila 20. decembra 1960. godine. Naziv ulici dat je po samoj banji na Ilidži, sumpornim vrelima koji su i doveli do izgradnje naselja na ovom mjestu još u vjekovima Rimskog carstva.

BARUTHANA

Ulica u istočnom perifernom dijelu grada. Počinje od srednje dionice Vasina hana, gdje izvodi Ulica Mošćanica, i vodi u sjeveroistočnom pravcu do ispod rezervoara vrela Mošćanice. Kao polugradski put saobraćajnica je jako stara, sigurno starija od turske vlasti u ovim krajevima. Status ulice, međutim, dobila je tek poslije oslobođenja, kad se ovaj put počeo znatnije izgrađivati i kad je cijelo ovo područje ušlo u sastav gradskog teritorija.

Ulica je dobila naziv po kraju kroz koji vodi, a taj kraj nosi to ime već blizu 200 godina po jednoj radionici baruta, tzv. *baruthani,* koja je bila i radila u onom kraju. Danas se još zna mjesto te baruthane: ispod današnje ulice, po prilici ondje, gdje se prema sjeveru odvaja put za Hladivode. Objekat je bio uz sam rukavac Mošćanice. Nestao je davno, ali se samo ime, kako vidimo, zadržalo do danas.

LIT.: *H. Kreševljaković,* Esnafi i obrti, 239. — *A. Bejtić,* Baruthana, Oslobođenje, XXII/1966, br. 6439 (9. 5), 6.

BAŠČARŠIJA

Široka ulica, u stvari arhitektonski formiran trg u historijskom jezgru grada i staroj čaršiji. Razvija se od osi Ulice Sarači na jugu do osi ulica Kočićeve i Maršala Tita na sjeveru. Prije, do 1908, u sjevernom i sjeverozapadnom dijelu prostora bio je još jedan centralno postavljen blok dućana, a on je davao sasvim drugačiji oblik i izgled ovoga prostora: od današnjeg sebilja na sjeveru tekle su dvije ulice — čaršije, omeđene blokovima dućana s obje strane, a južno od sebilja bio je otvoren i širi prostor (onaj današnji) koji je služio kao trg poljoprivrednih proizvoda. Zapadna saobraćajnica od sebilja na sjever bila je čaršija *Halvadžiluk,* a ona istočna bila je organski vezana za trg na južnoj strani i zvala se, zajedno s tim malim trgom, *Baščaršija.* Baščaršija iz vremena prije 1908. bila je centralna i glavna čaršija u čitavoj mreži okolnih manjih i većih čaršija, pa upravo otud i naziv tome prostoru *Baščaršija* — turska jezična konstrukcija od *baš* — glava, vrh, a onda glavna, prava, i *čaršija* — izgrađena ulica u kojoj se vrši proizvodnja i kupoprodaja. Taj naziv sretamo u pristupačnim izvorima od 18. vijeka naovamo i u to doba odnosio se na prostor od Sarača na jugu sve do Duradžikove džamije na sjeveru.

Stara Baščaršija bila je i trg za razmjenu ekonomskih dobara, posebno poljoprivrednih proizvoda, i kao takva je, mislim, izravan nastavak prvog još srednjovjekovnog bazara poznatog pod imenom *Tornik* i *Torkovište* odnosno *Utorkovište,* koje se spominje tako u 15. vijeku, upravo godine 1402—1455. i 1468—69. Prostor današnje Baščaršije bio je predestiniran za tu svrhu i za izgradnju kasnije glavne čaršije, jer se nalazi na raskrsnici nekoliko važnih saobraćajnica šireg područja.

Između 1911. i 1913. izvršena je bitnija regulacija Baščaršije. Povod za to bio je požar od 15. oktobra 1908, kada su izgorjela ukupno 32 dućana u navedena dva bloka. Ovom prilikom je pomaknut za nekoliko metara prema sjeveru i onaj današnji sebilj, koji je projektovao i izveo još 1891. arhitekt Josip Vancaš na mjestu starog sebilja Mehmed paše Kukavice iz 1754. godine. Neposredno poslije oslobođenja (do 1950.) porušen je niz zgrada i dućana i na prostoru Miloša Obilića ulice i starih Sagrdžija, pa se tako Baščaršija još više proširila prema sjeveru.

Napomenuti je da je poslije oslobođenja među građanima, koji su doselili sa strane, nastala jedna pogrešna evolucija toponima Baščaršije: upotrebljava se za cio prostor stare sarajevske čaršije, a to nije tačno. Baščaršija ima svoje određene granice, a sve druge čaršije i ulice imale su i danas imaju svoja zasebna imena. Još nešto: već godine 1913, a pogotovo poslije oslobođenja, kad su uklonjene i građevine u sjevernom dijelu, Baščaršija je stvarno po svome širem prostoru prerasla u *trg*, što je nekada i bila, pa bi joj trebalo i dati takav status.

LIT.: *H. Kreševljaković,* Vodovodi, 46. — *Isti,* Sarajevo za vrijeme austro-ugarske uprave, 31—32. — *Dušanka Kovačević—Kojić,* O srednjovjekovnom trgu na mjestu današnjeg Sarajeva, Zbornik Filozofskog fakulteta, Beograd, knj. XI-1/1970, 354—362.

BAZARDŽANI

Ulica u čaršiji. Počinje od Obale vojvode Stepe Stepanovića i vodi na sjever do Velikog ćurčiluka. Položena je tačno u osi tri značajna objekta starog Sarajeva: kapija Careve džamije — nekadašnji kameni most na Miljacki — južna kapija hana Kolobare na desnoj obali. Sva tri objekta podigao je još 1462. skopski krajišnik Gazi Isa-beg, i više je nego očito da su međusobno bili povezani zajedničkom saobraćajnicom, koja je išla trasom današnje ulice Bazardžani, u prilog čemu naročito govori položaj starog kamenog mosta. Prema tome, ulica koju promatramo jedna je od prvih ulica u gradu, nastala još 1462.

Ime ulice nastalo je po *bazardžanima* — trgovcima uvoznom orijentalnom, mahom manufakturnom robom. Taj naziv je nastao tek u austrougarskom periodu, upravo 1890. godine. U turskom periodu saobraćajnica se zvala *Kolobara han sokak,* od 1878. do 1885. *Put Kolobara ulica,* a od te posljednje godine pa do davanja današnjeg imena *Kolobara ulica.* Do 1890. ime *Bazardžani* nosila je istočna dionica današnje ulice Veliki ćurčiluk (od današnjih Bazardžana do Abadžiluka). Upravo na tu ulicu sjećaju i stihovi jedne stare narodne pjesme iz Sarajeva u mojoj neobjavljenoj zbirci:

Kad izgori šeher Sarajevo,
izgoriše hani i hamami
i dućani kud su bazardžani...

IZVORI I LIT.: *H. Šabanović,* Dvije najstarije vakufname u Bosni, *Pri-*

lozi Orijentalnog instituta, II/1951, 7—29. — *H. Kreševljaković,* Merhum Hadži Hasan-aga Nezirhodžić, *Kalendar Narodna uzdanica* za godinu 1944, 174—175 (o Bazardžanima i posljednjem bazardžanu).

BEHAR

Kratka ulica u sjevernom dijelu staroga grada, razvijena između ulica Kartal na istoku i Papučine na zapadu. Nastala je u turskom periodu. Prvobitno je činila sa Papučinom ulicom jedinstvenu saobraćajnicu pod imenom *Ispod džamije.* Naime, ulica se nalazi neposredno ispod Uskudari Ahmed-čelebine džamije.

Razdvajanje navedene ulice u dvije samostalne saobraćajnice nastalo je u austrougarskom periodu, upravo 1915. godine. Tom prilikom i dato je ovoj drugoj lirično ime *Behar,* koje je bez izmjene ostalo do danas u upotrebi.

BEHDŽETA MUTEVELIĆA

Ulica na lijevoj obali Miljacke u starom dijelu grada. Razvijena od sastava Hrvatina (vrh) i Garapline najprije na istok pa na sjever do velike okuke Ulice Stevana Sinđelića. Ima u srednjem dijelu i čikmu koja nije zasebna ulica.

Ulica je u novije vrijeme sastavljena od dvije ulice, koje su se nadovezivale jedna na drugu. Dionica od Hrvatina do Čolina potoka bila je u sastavu ulice *Turbe,* kako se to vidi iz plana 1882. Iz istog izvora saznaje se da je druga dionica, od Čolina potoka do današnje Stevana Sinđelića ulice, bila u sastavu ulice *Maguda,* pa je tako i nosila njezino ime. Nešto kasnije, ali prije 1916. ovaj drugi krak izdvojen je iz Magude u samostalnu ulicu pod nazivom *Megara,* po imenu tamošnjeg užeg kraja, koji je, kao i jedno tamošnje vrelo, prozvalo se tako po jednoj tamošnjoj i sada postojećoj *pećini* (megara, turcizam = pećina, špilja).

Obadvije te ulice spojene su u jednu, današnju, a ovoj opet dato današnje ime pred popis stanovništva 1931. godine. Naziv čuva spomen na nacionalnog borca srpske orijentacije Behdžeta Mutevelića iz Sarajeva, koji je poslije atentata 1914. zajedno sa Avdom Sumbulom i drugim interniran u Arad. Rođen u Sarajevu 10. 10. 1892, a umro u aradskim kazamatima 9. 2. 1915, dan poslije suborca i druga Avde Sumbula. Posmrtni ostaci Behdžetovi i Avde Sumbula preneseni su 1925. u Sarajevo i sahranjeni kraj Ali-pašine džamije. Na grobovima je turbe, otkriveno 1932. godine.

Za vrijeme rata ulica je nosila ime po *Umihani Čuvidi,* prvoj poznatoj pjesnikinji u Bosni, koja je pjevala pod utjecajem naše narodne pjesme; djevovala početkom prošlog vijeka u roditeljskoj kući u Mujezinovom sokaku na Hridu.

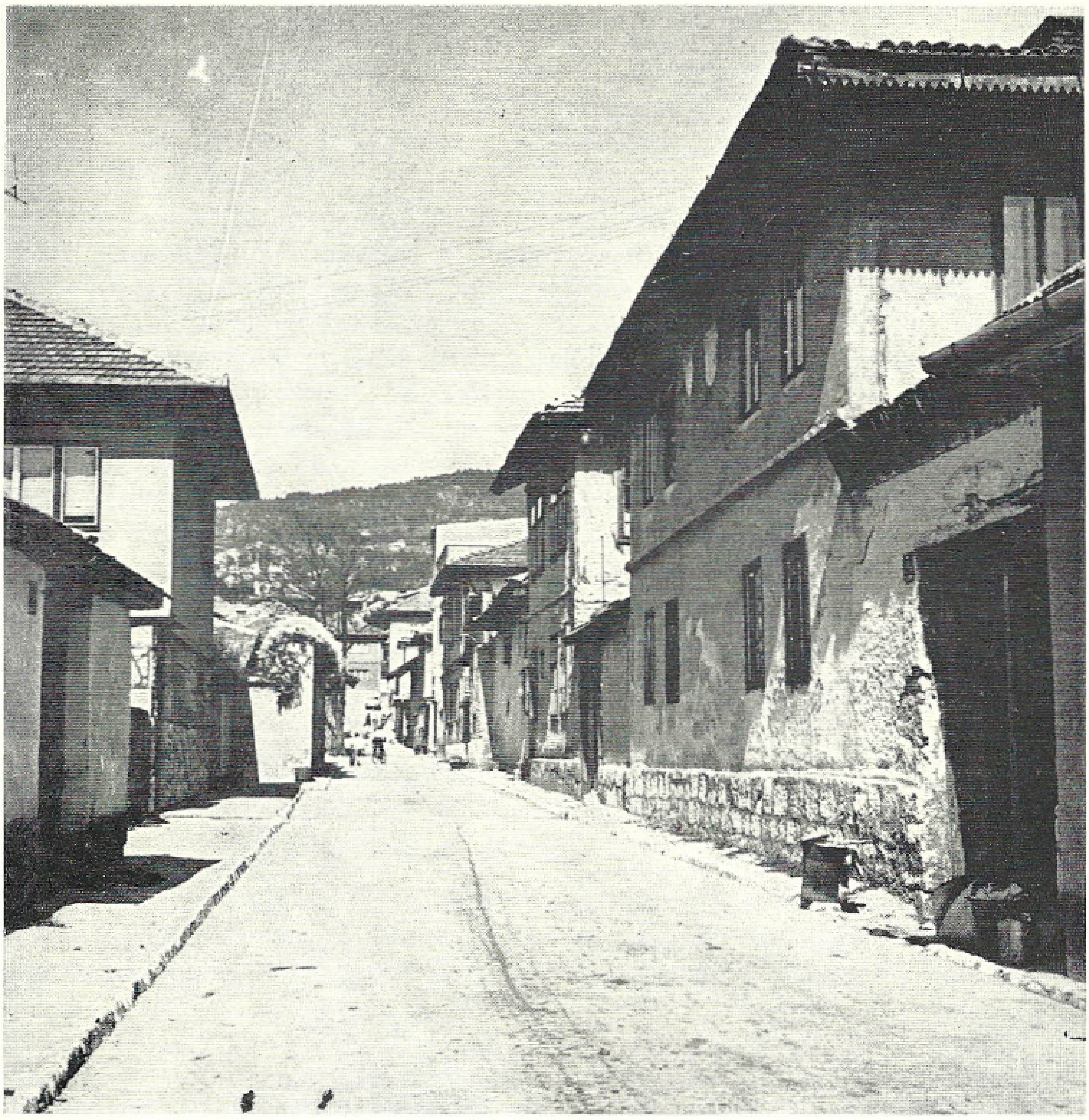

12. Alije Hodžića ulica

IZVORI I LIT.: Tekst natpisa na nišanima. — *Mehmed Zildžić,* S puta za prenos posmrtnih ostataka rahm. Avde Sumbula i Behdžeta Mutevelića iz Arada u Sarajevo, *Gajret,* Sarajevo, 1925., 7—8. — *Derviš Tafro,* Nacionalni rad Behdžeta Mutevelića, *Gajret* XIII/1932., 318—321. — Svečano otkrivanje spomenika aradskim mučenicima — Gajretovim radnicima, *Gajret* XIII/1932., 332—336.

BENDBAŠA

To je danas izlazni drum iz grada prema istoku u pravcu Romanije. Počinje od kraja Mustaj-pašina mejdana pa vodi na istok duž korita Miljacke do iza kupališta, gdje skreće lijevo i vodi u bespuće paralelno sa kolskim drumom.

U turskom periodu ta saobraćajnica izvodila je u rekreativno područje u dolinu Miljacke, a poslije okupacije BiH 1878, kada je god. 1880—1888. probijen današnji tunel i trasa od tunela dalje do Kozje ćuprije, postala je izvodni kolski drum za čitavo područje istočno od grada. Završna dionica (odvojak u strani) kao stambena jedinica nastala je poslije oslobođenja i uključena u ovu ulicu.

Naziv *Bendbaša* nastao je još u 15. vijeku. Vuče korijen od *benta,* brane na Miljacki, koju je godine 1462. dovršio Gazi Isa-beg Ishaković kao vodojažu za svoje mlinove, što su stajali poviše današnjeg mosta Šeherije kraj Vijećnice. Brana je potpuno propala 1875, a naziv je ostao do danas ne samo za ulicu, nego i za cijelo to područje. Prema gornjem, toponim *Bendbaša* znači u našem jeziku *Na bentu.*

Pored ozvaničenog oblika naziva Bendbaša, više se čuje u narodu izgovor *Bembaša,* a ovjekovječila ga je i ona poznata narodna pjesma:

Kad ja pođoh na Bembašu,
Na Bembašu na vodu,
Ja povedoh b'jelo janje,
B'jelo janje sa sobom.

Kako se vidi, ovdje se radi o vrlo starom toponimu.

Jedno vrijeme u austrougarskom periodu (do 1910) u ovu ulicu bila je uključena i Ulica na Žutu tabiju, odnosno današnja Ulica Milana Šarca.

LIT.: *H. Kreševljaković,* Vodovodi, 183—184. — *A. Bejtić,* Bembaša, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6367 (26. 2), 6.

BENJAMINA FINCIJA

Ulica u starom, ravnom dijelu grada. Razvijena od Kočićeve do Obale vojvode Stepe Stepanovića zapadnom stranom zgrade Narodne biblioteke, odnosno bivše Vijećnice. Nastala 1896. dovršetkom zgrade Vijećnice. Status ulice i prvo ime *Vijećnička,* po zgradi pored koje vodi, dobila je 1910.

Današnji naziv dat je ulici 15. decembra 1959, a čuva spomen na predratnog naprednog krojačkog radnika (po nekim izvorima knjižarski radnik) *Benjamina Fincija Binju* (rođen u Sarajevu 1888). Kao aktivan član radničkog i komunističkog pokreta 1929. uhapšen, mučki ubijen pa bačen kroz prozor na dvorište zatvora u Sarajevu. Postoji neposredna uzročna veza u davanju naziva ove ulice po tome što je Benjamin ubijen i bačen kroz prozor u zatvoru upravo u ovoj ulici.

LIT.: *Jakov Papo,* Benjamin Finci, Binjo, *Spomenica Jevreja,* 309—310.

BEOGRADSKA

Ulica na lijevoj strani Miljacke u novijem dijelu grada. Počinje od Zagrebačke pa vodi u jugozapadnom pravcu do Splitske.

Ulica se počela izgrađivati pred prvi svjetski rat, a prije toga postojala je kao nenaseljen put.

Ulica je do sada imala ove nazive:

— Trebinjska,

— Beogradska,

— Varaždinska pa opet

— Beogradska.

Kako se vidi, ova ulica od početka nosi nazive po našim gradovima, a takvih primjera imamo još mnogo u gradu, i po tome je karakteristična baš opština Novo Sarajevo.

Ime *Trebinjska* dobila je početkom prvog svjetskog rata, upravo 1915. godine.

Naziv *Beogradska* dat je ulici odmah poslije ujedinjenja, 10. januara 1919.

Varaždinskom se označavala za vrijeme okupacije 1941—1945.

Uskoro poslije oslobođenja (20. avgusta 1945) ulici je vraćen prijašnji naziv *Beogradska.*

BERKUŠA MALA

Ulica u južnom, brdovitom području starog dijela grada. Počinje od vrha Balibegovice i vodi na jug do u Komatin. Ulica je u potpunosti stambena, sa izgradnjom sitnih individualnih objekata. Razvila se kao put koji je povezivao mahalu Balibegovicu sa Komatinom. Nastala je, barem kao saobraćajnica, dosta rano, najkasnije u 17. vijeku.

Status zasebne saobraćajnice i današnje ime dobila je 1900. godine izdvajanjem iz dotadašnje Ulice Berkuša, koja je obuhvatala ovu i današnju Ulicu Berkuša velika.

LIT.: Vidi Berkuša velika.

BERKUŠA VELIKA

Ulica u južnom području starog dijela grada, iznad željezničke pruge. Razvijena između ulica Berkuše male i Džeke. Razvila se kao sokak s rijetkom i sitnom izgradnjom u staroj Hadži Timurhanovoj mahali, koja datira još iz 16. vijeka, a koja se u narodu zvala imenom *Berkuša*.

Ime ulice staro je koliko i sama saobraćajnica. Potječe od narodnog imena navedene mahale, a i jedno i drugo ime nastalo je od naziva vode *Berkuša*, vrela u samoj ulici Berkuša velika.

Sve do 1900. godine ulica je nosila naziv samo *Berkuša* i obuhvatala je i današnju Berkušu malu. Te godine nastalo je razdvajanje te ulice u dvije samostalne saobraćajnice pod imenima *Berkuša velika* i *Berkuša mala*. Čini se da su ta imena preuzeta iz naroda, a sadrže jednu anomaliju: manjoj ulici dato je ime Berkuša velika, a onoj dužoj Berkuša mala.

LIT.: *H. Kreševljaković*, Vodovodi, 104.

BESARINA ČIKMA

Slijepa uličica uz staru čaršiju, odvojak na kraju Ulice maršala Tita prema sjeveru. Razvila se u turskom periodu u sastavu srpske četvrti *Varoš*. Ime čikme datira još iz turskog perioda po nekom *Besari* (prezime), pretku današnjih sarajevskih Besarovića, koji je u toj ulici imao *han*, orijentiran na današnju Ulicu maršala Tita, a ondašnju Ćemalušu. Taj han građen je po svoj prilici krajem 18. vijeka, i uvijek su mu vlasnici bili Besare, pa se po njima i zavo *Besarin han*. Godine 1878. bio mu je vlasnik Jovo Besara, a iza 1880. njegov sin Risto J. Besarović koji ga je oko godine 1900. prodao Jevreju Salomu Ušćupliji. Tako je taj han otuđen iz porodice koja ga je sagradila i držala dugo godina. U martu 1923. han je jako stradao uslijed snijega i dotrajalosti konstrukcije, pa je brzo temeljito obnovljen i prozvan »Drinom«, pod kojim imenom i danas radi kao ugostiteljski objekat — kafana, točionica pića i prenoćište.

Bezimeni Besara, nosilac imena čikme, jedan je od starenika sarajevske porodice Besarovića, koji su se u tursko doba prezivali tim kraćim prezimenom i koji se, inače, sreću u životu grada još u 17. vijeku. Razgranata i ugledna sarajevska porodica, koja se do kraja prošlog vijeka bavila pretežno trgovinom. Porijeklom je iz okoline Srebrenice.

Ime ulice potječe iz turskog perioda i nije se do danas mijenjalo.

LIT.: *H. Kreševljaković*, Hanovi i karavan-saraji, 87. — »Besarin han« se srušio, *Večernje novosti*, II/1923, Sarajevo, br. 82 (14. 3), 2. — *V. Skarić*, Iz trgovačkih teftera i pisama, 47. — *V. Skarić*, Srpski pravoslavni narod i crkva, 66.

BETANIJA

Ulica iznad Bolnice na Jezeru. Počinje na mjestu gdje se sastaje vrh Ulice Hasana Brkića te počeci Kromoljskog puta i Ulice Slatina i vodi na zapad samom kosom brda iznad Bolnice i Koševskog stadiona. Saobraćajnica izvodi kao nenaseljen i neuređen put na Ulicu Đure Đakovića ispred zapadnog ulaza na Stadion.

Saobraćajnica je stari put koji ima prirodnu trasu kosom brda. Počela se naseljavati nešto poslije okupacije 1878. godine. Prvi doseljenici bili su *Avdići*, došli ovamo iz Plane kod Bileće, pa se ta ulica po njima i prozvala *Avdića brdo* i zvala tako sve do davanja današnjeg imena. Avdići, inače, i danas žive u toj ulici.

U prvim godinama poslije oslobođenja imenom *Betanija* zvala se dionica današnje Ulice Hasana Brkića, od raskršća za Jagomir pa do na vrh brda, gdje počinje Kromoljski put desno i bivša Ulica Avdića brdo na lijevu stranu. To je stara ulica *Koševsko donje brdo*. U godinama poslije oslobođenja Ulica Avdića brdo uključena je u ulicu *Betanija*. Dana 14. juna 1966. prvobitna Betanija (do na brdo) postala je sastavni dio stare ulice, a novog imena *Hasana Brkića*. Na taj način nekadašnja Ulica Avdića brdo postala je ponovo samostalna saobraćajnica, ali otada pod imenom *Betanija*.

Naziv ulice dat je po imenu užega kraja, a taj kraj prozvao se tako krajem prošloga vijeka po Domu za iznemogle sestre milosrdnice katoličkog reda »Kćeri božje ljubavi«, koji se zvao *Betanija* i koji je bio u neposrednoj blizini, u današnjoj Slatini. Dom je osnovan 1882, a radio je sve do decembra 1946, kad su zgrade, zajedno sa ekonomijom uz taj dom u površini od 243.340 m^2 nacionalizovane. Betanija je, inače, ime mjestanca na Maslinskoj gori jugoistočno od Jerusalima (današnje selo El-Azariyye), riječ je hebrejsko-sirijsko-arapskog porijekla, a znači »Kuća ubogih«. Eto, po tome mjestancu, koje se navodi i u bibliji kao boravište Kristova prijatelja Lazara, nastao je naziv navedenog doma, a potom, posredno kraja i današnje ulice toga imena.

IZVORI i LIT.: Moji podaci, pored ostalih izvora, i lično od porodice Avdić, stanovnika te ulice. — *S. i V. Trifković*, Sarajevska okolina, 248.

BIHAĆKA

Ulica na Dolac-malti, kod podvožnjaka. Počinje od Ulice vojvode Radomira Putnika i vodi iza zgrade Doma zdravlja »Omer Maslić« u jugozapadnom pravcu do korita Miljacke i željezničkog mosta na pruzi za Bistrik.

Ulica se počela razvijati pred drugi svjetski rat u sastavu Ulice vojvode Radomira Putnika. Tek poslije oslobođenja, kada se ulica potpuno oformila kao građevna urbanistička jedinica, dobila je zaseban status i ime *Bihaćka* po gradu Bihaću u zapadnoj Bosni.

Početna dionica te ulice prvobitno je bila samostalna saobraćajnica i zvala se *Dolačka*. Status ulice i to ime saobraćajnica je dobila 8. juna 1948. Uključena je u numeraciji kuća Bihaćke ulice prije nekoliko godina bez posebne odluke.

BIJELA ČESMA

Ulica na Vratniku. Počinje na kraju ulice Jekovac (kod džamije Iplidžik Sinana) te vodi u jugoistočnom pravcu neposredno iza Jajce-kasarne i izvodi u Jajačku ulicu kod Bijele džamije. Razvila se kao sokak u *Mahali Divan-katib hadži-Hajdara*, koja se počela formirati oko Bijele džamije još u prvoj polovini 16. vijeka, a nešto kasnije je izdvojena njena početna, usponska dionica i ušla u sastav nove, Iplidžik Sinanove mahale iz druge polovine 16. vijeka.

Današnje ime ulica je dobila po *Bijeloj česmi*, kako se i danas zove stara kamena česma na kraju te ulice, neposredno uz Bijelu džamiju. Taj mali objekat i spomenik utilitarnog značaja vjerovatno je zadužbina osnivača džamije Hadži Hajdara, a u kasnijim vremenima nekoliko je puta obnavljana, posljednji put godine 1815, kada je u objekat uzidan i onaj današnji natpis. Česma se tako prozvala po tome što su stanovnici tamošnje mahale redovito krečom bijelili česmu, te je uvijek bila svijetla i bijela, kao i susjedna Bijela džamija, koja je na isti način dobila to ime. Ta je česma i danas čitava.

Naziv ulice *Bijela česma* nastao je još u turskom periodu, što vidimo i iz Popisa stanovništva Sarajeva iz 1867/68. godine, gdje se navodi pod turskim imenom *Ak-češme.*

Od 1878. do 1885. godine zvala se *Od džamije do džamije ulica* (jer zaista vodi između dvije džamije), a od te posljednje godine uobičajen je samo današnji naziv.

LIT.: H. Kreševljaković, Vodovodi, 87.

BIJELA DŽAMIJA

Ulica na Vratniku, razvijena od Žute tabije na Jekovcu do Ulice Bijela česma. Razvila se kao zaseban sokak u *Mahali Divan-katiba hadži-Hajdara*, koja se počela formirati još polovinom 16. vijeka. Ime je ulica dobila po objektu *Bijeloj džamiji*, a to je narodni naziv za džamiju Divan-katib hadži Hajdara, koja se nalazi nešto podalje, na uglu Jajačke i Ulice Bijele česme, a koja je nastala 1545. Prozvala se u narodu *Bijelom* po tome što je njezina fasada, zajedno s minaretom, svake godine bijeljena krečom. Ulica nije neposredno vezana za džamiju istoga imena, nego se ulijeva u Ulicu Bijela česma, a tek ova ulica vodi do Bijele džamije. Naslijeđena nelogičnost. Povod davanju takvog imena ulici, koja

nije neposredno vezana za Bijelu džamiju, valjda je bio u tome što je ova ulica bila najkraći prilazni put iz središta grada prema naselju oko Bijele džamije.

Naziv ulice je narodni, dosta je star, a iza 1878. ušao je i u službenu upotrebu i tako zabilježen u katastarskom planu 1905. godine. Međutim, to ime nije se oduvijek protezalo na čitavu današnju trasu ulice. Dionica što vodi uz sami bedem Jajce-kasarne (pravac jug—sjever) sve do 1921. bila je samostalna ulica i zvala se *Bijela bašča,* a te godine je uključena u Ulicu Bijela džamija.

IZVORI I LIT.: *Sidžil* 1554—57, 5, 115, 118, 183, 165, 158, 206, 223, 334. — *S. Traljić,* Sarajevski grad Vratnik, 36—40.

BILEĆKA

Ulica u predjelu Starog Hrasna. Počinje od Ulice braće Vukovića pri samom njenom kraju i vodi na jug između Biokovske i Avalske do željezničke pruge.

Saobraćajnica se počela izgrađivati isključivo kao sastavni dio Šišićeve ulice, odnosno današnje Ulice braće Vukovića, pred prvi svjetski rat, a sama trasa u današnjem obliku izgrađena je i dobila status ulice poslije oslobođenja.

Današnje ime saobraćajnica je dobila 7. oktobra 1960. Dotada se zvala *Hrasno VII.*

BIOKOVSKA

Ulica u predjelu Starog Hrasna. Počinje od Ulice braće Vukovića i vodi do pod trasu željezničke pruge između Hrasničke i Avalske.

Sve do davanja današnjeg imena nije imala zasebno ime.

Status samostalne ulice i današnje ime ulica je dobila prije nekoliko godina. Naziv je dat po Biokovu, poznatoj planini u srednjem dijelu dalmatinskog obalnog pojasa, na kojoj je za čitavo vrijeme okupacije 1941—1945. postojao slobodan teritorij.

BIRČANSKA

Ulica u Novom Sarajevu. Razvijena u pravcu jug—sjever od Ulice Blagoja Parovića do trupa željezničke pruge.

Ulica je nastala 1929—1930. i nosila najprije oznaku slova »G«.

Godine 1931. dobila je ime *Gračanska,* vjerovatno po srednjovjekovnom manastiru Gračanici u Srbiji.

Današnje ime ulica nosi od 8. juna 1948. godine po regionu *Birač* u slivu rijeke Jadra u istočnoj Bosni.

Do izgradnje pruge Šamac—Sarajevo 1947. ova ulica se produžavala pod istim imenom i iznad današnje trase pruge, a tada je ta trasa

prekinuta, odnosno razbijena u dvije sasvim samostalne dionice, koje nemaju izravne saobraćajne veze. Uza sve to, za obje dionice ostalo je staro ime i stara numeracija, koja ide od početka prve do kraja druge dionice. Tako je to bilo sve do 12. 12. 1968. godine, kad je dionica iznad pruge izdvojena u samostalnu ulicu pod nazivom Ulica Starine Novaka. Postoji pješačka veza između te dvije saobraćajnice putem željezne pasarele iznad kolosijeka, koja je izgrađena 1965—66. godine.

BISTRIK BASAMACI

Ulica-stepenište u području Bistrika. Počinje od donje dionice Ulice 6. novembra, vodi kratko na zapad pa se račva u tri kraka: prvi prema zapadu do Ulice Derviša Numića, drugi na jugozapad do Brdo džamija ulice, a treća na jug (nedavno prosječen) duž korita Bistrik potok do Balibegovice, gdje završava kao slijepa trasa. Saobraćajnica se razvila u turskom periodu kao sokak na području dvije tamošnje mahale: *Čokadži hadži-Sulejmanova,* zvana *Za beglukom,* te *Kadi Hasan-efendijina,* zvana *Brdo-džamija,* obadvije nastale polovinom 16. vijeka. Ime ulice nastalo je po karakterističnoj konstrukciji kolovoza — po *basamacila* (turcizam za stepenice) i po starom imenu glavne ulice *Bistrik* (današnja Ulica 6. novembra), od koje i počinje. Ime *Bistrik* kao dio naziva ulice ovdje nije dat u svrhu diferenciranja imena ulice od neke druge sličnog imena, jer takve i nema, nego je to pobliža topografska oznaka ulice sa svrhom brzog orijentisanja o kraju u kojem se nalazi.

Ulica je u prošlosti nekoliko puta mijenjala oblik imena: *Basamaci čikma, Bistrik-basamaci čikma, Bistrik-basamaci,* od god. 1921. samo *Basamaci,* a od oslobođenja opet *Bistrik-basamaci.*

BISTRIK BRIJEG

Ulica u vrhu Bistrika. Počinje od završetka Ulice 6. novembra iznad željezničke pruge i vodi do Ulice Paje. U odnosu na početak izlazna tačka ulice nalazi se u jugoistočnom pravcu. Ulica je stambena. Postojala je i u turskom periodu kao sokak većim dijelom u *Mahali Paje,* kako se u narodu zvala mahala oko džamije *Hitri Sulejman* iz 16. vijeka.

Stari naziv ove ulice bio je *Brijeg,* a nastao je po tome što ulica zaista vodi uz bregovit teren. Tek poslije oslobođenja ulici je dodata pobliže topografska oznaka *Bistrik* i taka je nastalo prošireno ime Bistrik brijeg, uzeto, svakako, iz upotrebe koju je već tada uveo narod.

U planu grada iz 1882. javlja se pod posebnim imenom *Brijeg-turbe ulica.* U popisima ulica od 1899. ime glasi *Brijeg i turbe,* a 1900. Brijeg-turbe. Te posljednje godine ulica je ušla u sastav Bistrika (današnja ulica 6. novembra), a 1910. ponovo je postala samostalna saobraćajnica, ali pod novim, jednostavnijim imenom *Brijeg.* Prvobitni naziv ulice, odnosno sokaka, sadrži spomen na turbe osnivača džamije *Hitri*

Sulejman, koje je bilo kraj same džamije u Pajama i koje se, inače, navodi u jednom popisu sarajevskih turbeta iz prve polovine prošloga vijeka.

BISTRIK DONJA ČIKMA

Slijepa ulica u Bistriku, odvojak od Ulice 6. novembra koji vodi na zapadnu (desnu) stranu preko potoka Bistrik. Razvila se u turskom periodu kao sokak u *Mahali Gazi Mehmed-bega* koja se počela formirati prije 1520. godine (vidi Ulica Bistrik džamija).

Naziv ulice je star. Evocira nekadašnje ime osnovne ulice na koju se veže, a to je Bistrik, kako se ranije zvala današnja Ulica 6. novembra (vidi tamo). Čikma ima oznaku *Donja* zbog toga, što se poviše te saobraćajnice nalazi još jedna ulica istog imena i karaktera (vidi Bistrik gornja čikma).

Naziv se nije do danas mijenjao.

BISTRIK DŽAMIJA

Ulica u Bistriku, razvijena između Ulice 6. novembra i Ulice Bistrik-medresa. Pravac razvijanja zapad—istok. Nastala u turskom periodu kao sokak u *Mahali Gazi Mehmed-bega,* koji je udario temelj toj mahali izgradnjom svoje džamije u tome kraju godine 1520. Još od turskog vremena ulica nosi današnje ime po spomenutoj džamiji u Gazi Mehmed-begovoj mahali, u kojoj je i ova ulica. Ta džamija, građena s kamenim minaretom, nalazi se nešto podalje od ove ulice, u poprečnoj dionici susjedne Ulice Bistrik-medresa. Njezin osnivač Gazi Mehmed-beg je sin osnivača Sarajeva Gazi Isa-bega. Još u drugoj polovini XV vijeka pod imenom Mehmed-čelebija sreće se kao jedan od prvih gospodara novoosvojene Pavlovića zemlje (1466—1468). Na tom položaju zasnovao je turski dio varoši Rogatice, koja se po njemu u čitavom turskom periodu zvala Čelebi-Pazar. U Sarajevu je imao još zadužbina.

Naziv ulice nije se do danas mijenjao.

LIT.: *H. Šabanović,* Postanak i razvoj Sarajeva, 40. — *A. Bejtić,* Rogatica u periodu turske vladavine, monografija *Rogatica,* Sarajevo, 1966, 48—39.

BISTRIK GORNJA ČIKMA

I to je slijepi odvojak iz nekadašnje *Ulice Bistrik,* kako se ranije zvala današnja Ulica 6. novembra. Ulica razvijena u pravcu jugozapada u gornjem dijelu Ulice 6. novembra, u neposrednoj blizini željezničkog mosta na pruzi Sarajevo — Višegrad. Trasa ima dva kraka, oba u krivinama. Ulica je u potpunosti tipičan sokak sa kaldrmom starih sarajev-

13. Bratstva i jedinstva ulica

skih mahala. Razvila se u nekadašnjoj *Mahali Šejha Bagdadije*, za koju se do sada neosnovano držalo da spada u najstarije sarajevske mahale.

I taj naziv ulice star je podjednako kao i naziv susjedne ulice *Bistrik donja čikma*. Etimologija imena ove ulice identična je i analogna imenu Ulice Bistrik donja čikma (vidi tamo).

Ni taj naziv ulice nije se do danas mijenjao.

BISTRIK MEDRESA

Ulica u Bistriku, neposredno vezana za Ulicu Bistrik džamija. Počinje od Ulice Dragice Pravice, vodi u južnom pravcu pa pod uglom zaokreće na zapad ispod tamošnje džamije i izlazi na Ulicu 6. novembra. Ulica se razvila kao sokak u *Mahali Gazi Mehmed-bega*, koji je tu sagradio svoju džamiju godine 1520. i tim udario osnov toj mahali.

Upravo u toj mahali i ulici negdje početkom 17. stoljeća, vjerovatno 1614. godine, osnovao je *Šejh Ibrahim-efendija Bistrigija* (rođen u toj mahali, u Bistriku, pa mu otud i takav priimenak) svoj *hanikah*, medresu derviškog smjera, koja se kasnije pretvorila u zaviju ili tekiju. Bilo bi i lako i logično uzeti taj Bistrigijin hanikah kao osnovu starog i današnjeg naziva ulice, ali se tome protive ove činjenice: prvo, hanikah nikad i nigdje nije bio medresa u pravome, niti u onome popularnom, narodnom smislu. Drugo, najnovija ispitivanja H. Šabanovića o razvoju Sarajeva u 16. vijeku pokazala su po prvi put da je mnogo prije Bistrigije osnivač tamošnje džamije Gazi Mehmed-beg Isabegović sagradio jednu medresu u tome kraju, baš uz džamiju, oko 1520. godine. Na osnovu takvih rezultata mislim da se Ulica Bistrik medresa zove upravo po toj Mehmed-begovoj medresi i da je, prema tome, naziv prilično star.

Stariji oblik imena ulice bio je *Medresa sokak*. Današnja konstrukcija imena *Bistrik-medresa* je novijeg datuma i nastala je kao potreba razlikovanja od ulice sličnog imena *Medrese* ili *Medreseta* u vrhu ulice Miloša Obilića, kako se zvala današnja Ulica Muhameda Kadića.

LIT.: *H. Šabanović*, Postanak i razvoj Sarajeva, 40. — *S. Kemura*, Careva džamija u Sarajevu, *Glasnik Zem. muzeja*, god. XX/1908. — *Šaćir Sikirić*, Sarajevske tekije, *Narodna starina*, sv. 14/1927, Zagreb, 79. — *S. Bašagić*, Znameniti Hrvati Bošnjaci i Hercegovci u turskoj carevini, Zagreb, 1931, 31—32.

BJELAVE

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Počinje od Nemanjine na izlazu iz Džidžikovca, vodi približno u pravcu sjeveroistoka i završava u Ulici Vuka Karadžića. U početnoj dionici ima odvojak na desnu stranu, približno u pravcu istoka, koji izvodi u Ulicu Lajoša Košuta, a ipak nije samostalna saobraćajnica, nego je uključena u numeraciju matične ulice.

I naziv i sama saobraćajnica su relativno vrlo stari. Ovdje se radi o imenu naselja iz doba bosanske samostalnosti, koje se poslije utopilo u grad kao zasebna mahala pod starim imenom *Bilave*. Takav, seoski status te naseobine bio je godine 1528—1530. Ubrzo iza toga, godine 1531, u središtu prijašnjeg sela, a tadašnje mahale, sagradio je neki *hadži Alija* džamiju, a do deset godina iza toga, godine 1540, ta mahala registrira se u katastarskom defteru ovako: *Mahala hadži-Alijina mesdžida, poznata pod imenom Bilave.* Taj mesdžid toga hadži Alije identičan je s današnjom džamijom *Nabrdilo hadži Alije* (prezime domaće), a to znači da je lokacija te džamije bila centar srednjovjekovnog sela i kasnije muslimanske mahale Bjelave. I danas se naziv Bjelave upotrebljava kao ime i za cijelu tamošnju stambenu četvrt, a ne samo za ulicu koju promatramo.

Saobraćajnica nosi današnje ime od 1931. godine. Dotada se dijelila u dvije samostalne ulice pod imenom *Bjelave* i *Bjelave gornje.*

Tim drugim imenom zvala se ova, glavna ulica. Imenom pak *Bjelave* označavao se spomenuti odvojak na desnu stranu koji je, kako se vidi, bio zasebna ulica. Godine 1882. ulica, koju promatramo, označena je pod imenom *Bjelave gornje,* a odvojak na desnu stranu zvao se *Bilalovića Omera ulica* po nekome Sarajliji toga imena i prezimena, čiji identitet nisam mogao utvrditi. Izmjena naziva te druge ulice nastala je u austrougarskom periodu, jer 1916. sretamo stanje koje je zatečeno 1931.

Ime Bjelave kao naziv navedene (glavne) ulice i cijelog onog kraja (mahale) sačuvalo se u nekoliko starih narodnih lirskih pjesama iz Sarajeva. U jednoj iz moje zbirke početak glasi ovako:

> Podigli se mladi Vratničani
> i pred njima Morić Mustafaga
> na Bjelave Odundžinoj Ati,
> ali Ate doma ne bijaše,
> u mahali kolo vodijaše...

LIT.: *A. Bejtić,* Bjelave, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6446 (16. 5), 6.

BJELAVICA

Ulica u južnom području starog dijela grada, pod Trebevićem. Razvijena u jugoistočnom smjeru od ulice Toka do potoka Bistrik. Postojala kao sokak još u 16. vijeku. Do polovine toga vijeka bila je u sastavu *Mahale Terzi-baše hadži Alije,* čija se džamija nalazi u ulici Balibegovica, a otada je ušla u sastav novoformirane *Mahale Ašik kadži-Memije,* koji je tu, u samoj ulici, sagradio tih godina džamiju kao svoju zadužbinu.

Ime ulice nastalo je po istoimenom toponimu onoga kraja. Taj toponim stariji je od turske vlasti u ovom gradu. Spominje se još 1462. u Isa-begovoj zakladnici kao zemljišna parcela, koja se zavješta, pod imenom *Bilavica.* Prema tome i naziv ulice originalan je i star koliko i sama ta ulica. Godine 1565. spominje se stanovnik Terzi-bašine mahale

Velija Bjelavica ili Bilavica, a i u 18. vijeku sreće se u Sarajevu muslimanska porodica prezimena *Bjelavica*, i sigurno su obje te porodice nosile prezime po tome toponimu.

Pred okupaciju BiH 1878. ulica je imala naziv *Bjelavica bistrička*, što bi aludiralo i na neku drugu Bjelavicu, koja, međutim, nije poznata.

Od 1878. do 1885. ulica je nosila ime *Bjelavica potok*, po tamošnjem potoku Bistrik.

LIT.: *H. Šabanović*, Dvije najstarije vakufname u Bosni, *Prilozi* Orijentalnog instituta, II/1951, 21. — *V. Skarić*, Sarajevo i njegova okolina, 40.

BJELINA ČIKMA

Slijepa ulica u središtu grada, u blizini Baščaršije. To je odvojak od Ulice maršala Tita prema sjeveru, uz istočni zid ugostiteljskog objekta »Drina«, nekadašnjeg Besarina hana. Ulica se razvila na istočnoj periferiji stare četvrti *Varoš*, u kojoj su stanovali i radili isključivo hrišćani pravoslavci. Kako je u toj ulici glavni objekat »Drina«, prijašnji Besarin han (vidi Besarina čikma), i kako je taj objekat građen, po prilici, krajem 18. vijeka, možemo držati da ni ta ulica nije starija od tog vremena.

Naziv ulice nastao je po jednom članu stare pravoslavne svešteničke porodice *Bjelo* koja je imala kuću u tome sokaku. Naziv potječe iz turskog perioda.

BLAGOJA PAROVIĆA

Ulica u Novom Sarajevu. Počinje od Živka Jošila ulice pa vodi u zapadnom pravcu do prelaza preko pruge u pravcu Buča-potoka. Saobraćajnica je nastala, odnosno dobila status ulice upravo 1905. godine, u vrijeme kad se tek počelo stvarati čitavo tamošnje naselje pod imenom *Gradski Pofalići* kao prva kolonija željezničara zadrugara. Tada je ta ulica dobila i svoje prvo ime *Aganagića* po staroj sarajevskoj porodici Aganagića preko čijeg je imanja saobraćajnica prosječena. Drugi period izgradnje te ulice otpočeo je 1929—1930. gradnjom onih današnjih kućica zadrugara željezničara.

Poslije oslobođenja u sastav te ulice uključen je i njezin produžetak prema zapadu. Obje te dionice postale su jedna ulica i dobile novo ime *Staljingradska* 8. juna 1948. godine. Ubrzo iza toga, 29. maja 1952. dobila je novi naziv Aleksandra Rankovića, a poslije izlaska Zakona o imenima ulica, prema kojem se nazivi ulica ne mogu davati po živim ličnostima (izuzimajući predsjednika Republike maršala Tita), 20. marta 1954. to je ime ukinuto i dato novo, ovo današnje, u spomen na predratnog revolucionara *Blagoja Parovića* (rođen 1904. kod Nevesinja), uče-

snika u španskom ratu, u kojem je i poginuo na dužnosti političkog komesara XIII internacionalne brigade na Madridskom frontu 1937. godine.

LIT.: Podizanje željezničke kolonije u Sarajevu, *Sarajevski željezničar*, II/1930, br. 9 (4. 9), 2 (radovi Zadruge u Aganagića ulici). — *B. M. P(alandžić)*, Slavlje Željezničke stambene zadruge. Proslava 15 novih radničkih domova, *Zadruga*, II/1931., br. 9 (25. 9), 3 — *Nusret Seferović*, Blagoje Parović, *Znamenja revolucije*, Sarajevo, 1959, 135—160.

BLAŽUJSKI DRUM

Ulica i jedna od glavnih, izvodnih saobraćajnica na Ilidži. Sastavni dio saobraćajnice što Sarajevo povezuje preko Ilidže sa zapadnom Bosnom i Hercegovinom. Počinje od betonskog mosta na lijevoj obali Željeznice i vodi do kraja naselja Ilidže u pravcu naseljenog mjesta Blažuja, po kojem i nosi naziv.

Saobraćajnica poznata od starina, na što upućuju i stari turski mostovi iz 16. vijeka, prvi na Željeznici, na mjestu današnjeg armirano-betonskog, a drugi na rijeci Bosni, preko kojeg je vodio ovaj put sve do nazad desetak godina.

Status ulice saobraćajnica je dobila 20. decembra 1960. Nije slučajno što je u nazivu ostao izraz »drum«, jer, u stvari, to je još uvijek rijetko naseljen vangradski put, drum.

BLEDSKA

Ulica u Kovačićima, na putu za Vraca. Razvijena od Zagrebačke na istok do današnje Durmitorske (prijašnji Novoseli).

Saobraćajnica je i kao trasa i kao stambena jedinica nastala nešto prije prvog svjetskog rata.

Do davanja današnjeg imena nosila je najprije naziv *Karlovačka* po gradu *Karlovcu* u Hrvatskoj, a potom *Zagrebačka čikma lijevo.*

Današnje ime potisnulo je ono staro 7. oktobra 1960. godine, a dato je po *Bledu* u Sloveniji.

BOGDANA KAPELANA

Ulica u Starom Hrasnu. Počinje od Ulice 27. juli između Dunavske i Ulice Pere Dokića i vodi na jug do ispod Prijedorske ulice, gdje se završava kao čikma.

Saobraćajnica kao stambena jedinica počela se izgrađivati između dva rata, a sve do davanja današnjeg imena nosila je oznaku *Naselje Hrasno XI.*

Današnji naziv dat je ulici 7. oktobra 1960, a čuva sjećanje na poznatog člana KPJ i studenta pa prvoborca i narodnog heroja *Bogdana Kapelana*, koji je rođen 1914. godine u Rašinovcima kod Bos. Petrovca, a poginuo novembra 1941. kod Užičke Požege u borbi protiv četnika kao jedan od prvih, najhrabrijih i najboljih komandanata partizanskih odreda.

Autor je nekoliko objavljenih radova koje je napisao kao student u Beogradu.

BOGUŠEVAC

Ulica u vidu izolirane stambene jedinice na najvišem vrhu Bistrika u teško pristupačnoj vrleti, neposredno ispod crnogorične šume. Locirana iznad izvorišta Bistrik potoka. Pristup ima iz Ulice Krka (nastavak Ulice 6. novembra) duž otvorenog korita Bistrik potoka, ali samo u vidu nogostupa. Drugi krak Boguševca izvodi na put za Trebević.

Naseobina od desetak kuća, nastala u cjelini poslije oslobođenja, kad su tu izgradili porodične kućice doseljenici iz istočne Bosne bez plana i odobrenja. Prije desetak godina naseobina je legalizirana, i dat joj je status ulice, a tada je dobila i današnje ime po starom i zatečenom imenu lokaliteta na kojem se razvila. Imenom *Boguševac* zove se jedan izvor vode u tom kraju (današnje vrelo Begovac), koji je u turskom periodu davao vodu za najmanje šest uličnih česama u bistričkoj strani grada.

LIT.: *H. Kreševljaković*, Vodovodi, 106—110.

BOJA BOSILJČIĆA

Ulica u Hrasnici. Razvijena od Ulice Alekse Bojovića Brke do Ulice 29. novembra.

Stambena ulica. U potpunosti nastala poslije 1950. Status gradske saobraćajnice i današnje ime kao prvi naziv dobila 20. decembra 1960.

Naziv je dat u spomen na Bogdana Bosiljčića, zvanog Boja, prvoborca iz sela Vruci kod Ilidže, gdje je i rođen 1915. godine. Predratni opštinski vojni referent na Ilidži. U NOR otišao oktobra 1941, u sastav Kalinovičkog odreda. Poginuo 13. januara 1944. na putu za Šestu istočno-bosansku proletersku brigadu kao zamjenik komandanta Visočko-fojničkog odreda.

IZVORI: Biografska građa o prvoborcima NOR-a grada Sarajeva.

BOLJAKOV POTOK

Saobraćajnica i stambena jedinica (naseljeno mjesto) na sjevernoj, desnoj strani nove saobraćajnice Buča-potok — Rajlovac kojoj je dato ime Ulica 21. maja. Naselje između Buča-potoka i Briješća, uz korito

tzv. *Boljakova potoka* po kojem i samo naselje, kao i saobraćajnica, nosi ime.

Nekadašnje malo seosko naselje od svega nekoliko kuća danas se razvilo i još uvijek razvija u znatnu stambenu jedinicu. Osnovu te jedinice čini saobraćajnica koja vodi od Ulice 21. maja duž navedenog potoka u pravcu sjeveroistoka i koja se završava u neizgrađenom terenu u brdu.

LIT.: *S. i V. Trifković*, Sarajevska okolina, str. 10, 100, 104—107., 188.

BORAK

Ulica na lijevoj obali Miljacke naspram Marindvora. Počinje od Ulice Miće Sokolovića kao ulica-stepenište, a završava se u Nevesinjskoj kao poseban, poprečni sokak. Prva dionica u vidu stepeništa relativno je stara i do 1931. godine imala je status ulice čikme pod imenom *Terezija čikma II.* Poprečni krak nastao je u doba stare Jugoslavije, pa je tako nova, prohodna ulica 1931. godine dobila današnji naziv *Borak.*

Ime ulice je stari naziv čitavog onog kraja. I Staro jevrejsko groblje iznad pruge još i danas zove se *Groblje na Borku* po tome, što su nekada njegove humke i nadgrobni kamenovi zaista bili i na samom Borku.

BORIŠE KOVAČEVIĆA

Ulica u središtu grada. Razvijena u blizini i paralelno sa Titovom ulicom od Ulice Pavla Goranina do Ulice Mahmuta Bušatlije i dalje na istok u pravcu Ulice Radojke Lakić. Ima i krak prema Titovoj ulici. Počela se trasirati i izgrađivati u toku prvog svjetskog rata, a u potpunosti je oformljena za vrijeme stare Jugoslavije, osim završne dionice od Ulice Mahmuta Bušatlije prema istoku, koja je prosječena i pripojena matičnoj saobraćajnici prije desetak godina. Saobraćajnica je dobila status ulice 1921. godine, i već tada joj je dato prvo ime *Sokolska* po Sokolu, gimnastičkoj organizaciji i društvu za buđenje nacionalne svijesti kod slovenskih naroda, koje je između dva rata djelovalo i u Sarajevu, a prestalo potpuno s radom početkom drugog svjetskog rata. Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica se zvala *Ustaška.*

Današnji naziv ulica je dobila 6. aprila 1946. u znak pijeteta prema narodnom heroju *Boriši Kovačeviću Šćepanu,* predratnom profesoru i revolucionaru (rođen u Duvnu 1909). Po zadatku CK KPJ došao je 28. septembra 1939, zajedno sa Isom Jovanovićem, u Sarajevo i tu su obojica od početka ustanka radili na proširivanju partijske organizacije u BiH, a posebno na okupljanju industrijskih radnika. U početku ustanka bio je član PK KP za BiH. Otišao je među prvim na Romaniju neposredno iz Sarajeva. Sredinom oktobra 1941. postavljen je za prvog političkog komesara novoformiranog Kalinovičkog odreda. Istakao se kao

borac i politički radnik. Poginuo je kao komesar brigade pri samom završetku pete neprijateljske ofanzive, 14. juna 1943, od avionske bombe više Rataja kod Foče. Za narodnog heroja proglašen je 22. 7. 1949.

LIT.: Zbornik narodnih heroja, str. 375. — Hronologija radničkog i NO pokreta u Sarajevu, 69. i 92.

BORIVOJA JEVTIĆA

Ulica u području Vraca. Počinje od Zagrebačke neposredno iznad željezničke pruge i vodi u pravcu zapada, gdje se račva u dva kraka, od kojih jedan vodi strmo do same trase pruge, a drugi na jug sa izlazom u današnju Dobojsku ulicu.

Ova saobraćajnica počela se izgrađivati za vrijeme stare Jugoslavije, kad su tu izgrađene svega dvije kuće. Jače je izgrađena i prosječena u današnjem obliku (krak sjever-jug) u godinama poslije oslobođenja.

Tada je ova saobraćajnica i dobila status ulice i prvo ime *Vraca novo I.*

Današnje ime ulica nosi od 7. oktobra 1960. godine u spomen na sarajevskog književnika i nacionalnog borca iz perioda Mlade Bosne *Borivoja Jevtića*, koji je rođen i umro u Sarajevu (30. 7. 1894 — 27. 11. 1959), a inače bio dramaturg i režiser Sarajevskog pozorišta.

LIT.: *Marko Marković:* Još dva mrtva druga (Jovan Palavestra i Borivoje Jevtić), *Život*, Sarajevo, IX/1960, br. 1—2. Članak preštampan i u knjizi Marko Marković, Članci i ogledi, knjiga druga, Sarajevo, 1961, 277—286.

BOSANSKA

Ulica u naselju »Pavle Goranin« (bivše Švrakino Selo). Razvijena od današnje Krupske ulice kao pristupnog puta iz polja pa do Prvomajske kao glavne, produžne saobraćajnice kroz naselje.

Saobraćajnica kao put kroz onaj kraj stanijeg je datuma. Počela se naseljavati tek poslije oslobođenja (1948—49), a posljednjih godina izrasla je kao moderno stambeno naselje.

Status ulice dobila je iza 1949. godine i prozvala se imenom *Naselje Pavla Goranina V.* Taj naziv zamijenjen je današnjim 7. oktobra 1960.

BOSTARIĆ

To je više naseobina seoskog tipa nego ulica kao elemenat gradskog naselja. Nalazi se podno Trebevića, iznad Džeke i Komatina.

Naziv ulice, odnosno naseobine, čije kuće povezuju staze, dat je po kraju istoga imena. Prema podacima koje je dao Sejfudin Kemura, a koji nisu mogli biti provjereni, još u 16. vijeku, upravo godine 1551. sagradio je tu džamiju i tako osnovao novu mahalu neki *hadži Derviš Mustafa Bostarić*. Ne može se utvrditi da li je taj ktitor dobio prezime Bostarić po ranijem tamošnjem kraju istoga imena, ili je pak po njegovom prezimenu prozvan tako taj kraj poslije izgradnje njegove džamije, ali je u svakom slučaju značajno to da se to ime javlja tu već polovinom 16. vijeka.

Godine 1697. u velikom požaru grada (provala Eugena Savojskog) izgorjela je cijela mahala Bostarić, i nije više obnavljana za dugo vrijeme.

Sarajlije su uskoro poslije požara poslali molbu caru u Stambol za pomoć da se obnovi mahalska džamija, za koju se veli da je potpuno izgorjela. Značajno je ovdje to da se u toj molbi navodi oblik *Bastarić* kao ime džamije. Tu se ponovo počeo svijet naseljavati tek iza austrougarske okupacije 1878. Danas tu ima svega desetak raštrkanih kućica.

Današnje ime ulice dato je po imenu naseobine god. 1931, kada se kako-tako formirala ulica kao građevna jedinica.

Na ime Bostarić kao naziv gradske četvrti (mahale) sjeća i jedna stara narodna lirska pjesma, koju sam svojedobno zabilježio u Sarajevu, a koja ovako počinje:

Soko leti iznad Trebevića,
te naletje iznad Bostarića,
te preletje iznad Komatina,
a naletje iznad Hrvatina,
traži hlada gdje će hladovati . . .

IZVORI: Arhivski dokumenat (molbe Sarajlija) iz 1697/98, u GH biblioteci.

BOŽE PEJANOVIĆA

Ulica u Novom Sarajevu. Počinje od Ulice Živka Jošila iza Željezničke industrijske škole i vodi u pravcu istoka do prostora Željezničke radionice, a tu zavija u pravcu sjevera i završava se kao slijepa ulica (zatvorena tarabama) ispred Kruševačke.

Oba kraka nastala su u prvom deceniju 20. vijeka i u istome vremenu dobili status ulice kao dvije zasebne jedinice. Krak zapad-istok prozvao se Mašićevom ulicom kao sastavni dio glavne, današnje Živka Jošila ulice, a krak jug-sjever dobio je oznaku slova »V«.

Prilikom izmjena naziva ulica 1931. godine Ulica »V« prozvala se novim imenom Čajnička po gradiću Čajniču u istočnoj Bosni.

Od postanka pa sve do prije desetak godina Čajnička ulica imala je izlaz na Kruševačku ulicu. Veza je prekinuta izgradnjom zapadne polovine Kruševačke ulice prema Kvantaškoj pijaci, čime se dobila neposrednija veza sa gradom, a dotadašnja Čajnička ostala samo kao interna saobraćajnica.

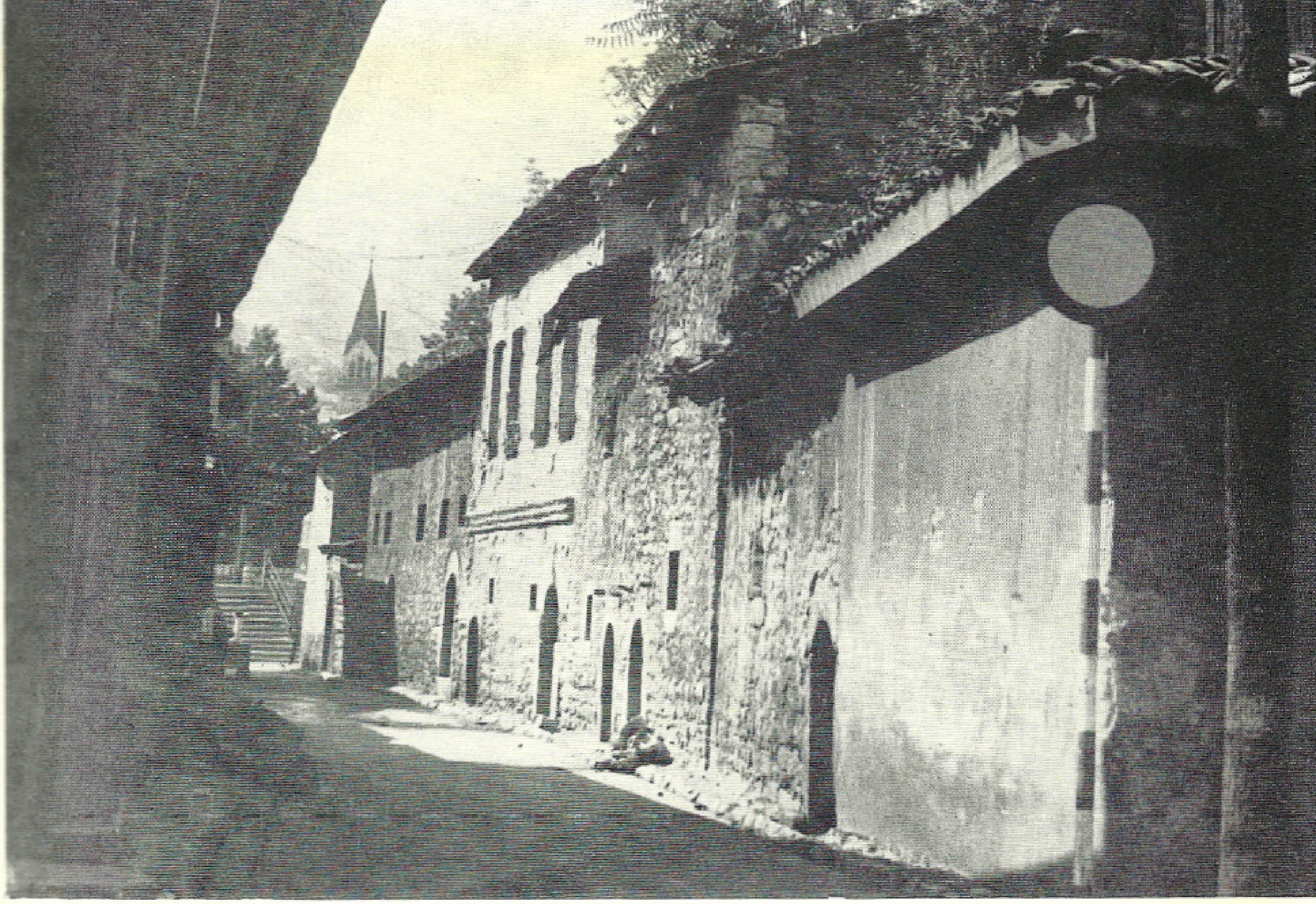

14. Bravadžiluk mali ulica

Današnje ime dato je ulici 7. oktobra 1960. Rješenjem NOO opštine o toj promjeni naziva ulice u današnji naziv uključila se samo dotadašnja Čajnička ulica, a to znači da se krak zapad-istok uključio ovamo kasnije, i to nesluženo.

Naziv čuva spomen na prvoborca *Božu Pejanovića,* sina Milisavova. Predratni je službenik i aktivni partijski radnik u Sarajevu, rođen 1917. u Šavniku. Stupio u NOR prvih mjeseci ustanka. Poginuo maja 1944. kod Vlasenice u sastavu 27. divizije.

LIT.: Biografska građa o prvoborcima NOR-a grada Sarajeva.

BRAĆE ESKENAZI

Ulica u području starog dijela grada, u vrhu Hajduk-Veljkove ulice. To je odvojak Ulice Hriste Boteva, a vodi paralelno s Ulicom porodice Foht i završava u vidu čikme.

Prije i poslije okupacije 1878. ova se ulica zvala *Karpuzov sokačić* po *Karpuzovu sokaku,* današnjoj ulici Hriste Boteva (vidi tamo), iz koje i vodi, ali nije imala status zasebne saobraćajnice. Samostalna ulica postala je tek 1915. godine. Tada joj je dato prvo ime *Čučkova,* koje je ostalo do nastanka današnjeg naziva. Ime je čuvalo spomen na uglednu porodicu i porodičnu kuću *Čučak* u tome sokaku, iz koje su u to doba bili poznati i cijenjeni *hafiz Mustafa,* imam tamošnje džamije (umro 1892), te *hafiz Sulejman,* imam iste džamije, a poslije i službenik Begove džamije, inače vrstan kaligraf (umro 1938).

Današnje ime dato je ulici 26. decembra 1959. godine, a čuva spomen na braću *Eskenazi* iz Sarajeva, i to Alberta (rođ. 1912), *Mentu* (rođ. 1916) i *Isidora,* sinove Đustinove, koji imaju zasluge za NOP Sarajeva kao napredni radnici i borci. Albert je kao predratni električar otišao 1941. u Kalinovički NOP odred, u kojem je i poginuo maja 1942. na Treskavici. Mento, zanimanjem tokar, 1939. primljen je u SKOJ, a 1941. je uhapšen i odveden u logor, u kojem je nepoznatog datuma i nestao. O trećem bratu Izidoru zna se samo to da je bio učesnik NOR-a i poginuo ili ubijen kao žrtva fašističkog terora.

LIT.: Spomenica Gazi Husrev-begove 400-godišnjice, Sarajevo, 1932, 145. — *M. Handžić,* Pamćenje Kur'ana napamet i hafizi u Sarajevu od 1878. do danas, Sarajevo, 1943, 7. i 12. — Biografska građa o prvoborcima NOR-a grada Sarajeva.

BRAĆE RIBARA

Novoformirana ulica u ravničarskom dijelu Hrasna (nastavak izgradnje od Grbavice II u pravcu zapada) na prostoru gdje su dosada bile jednoporodične zgrade u bivšim ulicama Prenjska, dijelovi Plitvičke, Oštreljska, Vladimira Nazora, Zlatiborska i Hrasnička. U stvari, to i nije ulica u klasičnom smislu, formirana od objekata, koji bi se izravno vezali za saobraćajnicu, nego upravo skupina slobodno postavljenih objekata bliže i dalje od vezujuće saobraćajnice, koja kao identifikaciono odredište ima slabu preglednost. Razvija se od sadašnjeg produžetka Živka

Jošila ulice (nova transverzala) i ide od Stadiona »Željezničara« u pravcu zapada pa obuhvata skupinu objekata u pravcu dosadašnje Hrasničke ulice (jug-sjever) izvodeći čak na Obalu 27. juli.

Ulica savremene stambene novogradnje. Djelomično izgrađena i naseljena 1969. Izgradnja još traje.

Saobraćajnica, odnosno navedena skupina novih objekata dobila je status ulice 13. februara 1970.

Naziv ulice dat je u spomen na braću Ribare, *Ivu-Lolu* (rođ. 23. 4. 1916. u Zagrebu) i *Juricu* (rođen 1918. u Đakovu), poznate revolucionare, sinove borca NOR-a, predsjednika AVNOJA-a i prvog predsjednika Narodne skupštine FNRJ Ivana Ribara. Ivo-Lola poznat je kao borac i, posebno, kao omladinski rukovodilac. Član je Vrhovnog štaba i rukovodilac organizacije SKOJA za vrijeme rata. Pao na Glamočkom polju 27. 11. 1943, kad je trebalo da ode na novu dužnost u Štab savezne komande za Srednji istok. Proglašen je za narodnog heroja 18. 11. 1944. Brat mu Jurica poznat je ne samo kao borac, nego i kao slikar. Predratni je pravnik. Prvoborac, djelovao u sastavu boračkih jedinica kao kulturno-prosvjetni radnik i borac. Poginuo 1943. pri osvajanju Kolašina. Spomen im je na poseban način sačuvao i narod u jednoj zasebnoj pjesmi, koja opijeva upravo pogibiju braće i počinje ovako:

Drugarice, jesi l' čula,
Dva cvijeta uvenula?
Jesam čula, mio druže,
Uvenule dvije ruže,
Poginula dva drugara,
Dva heroja, dva Ribara,
Dva sokola iz planina,
Ivanova oba sina.

LIT.: Zbornik narodnih heroja, str. 691. *M. Dizdar,* Narodne pjesme iz borbe i izgradnje, Sarajevo, 1951, 68.

BRAĆE SAVIĆA

Ulica u području Velešića. Vodi paralelno sa Lovćenskom s njene zapadne i uzbrdne strane.

Stara seoska staza, prilično izgrađena u posljednjih desetak godina individualnim jednoporodičnim zgradama doseljenika sa strane, mahom iz istočne Bosne te Hercegovine.

Saobraćajnica je proglašena gradskom ulicom 12. decembra 1968, kad joj je prvi put i dat današnji naziv Braće Savića.

Ime čuva uspomenu sigurno na domaće građane revolucionare *braću Saviće,* od kojih ovdje mogu reći nešto samo o jednome. To je Savić Aleksandar, sin Ostojin, rođen 1920. u Sarajevu, predratni student. Prema izvorima drugostepene vrijednosti bio je član SKOJ-a od 1938. godine. Kao revolucionar i ilegalni politički radnik proganjan je i uhapšen u ljetnim mjesecima 1941. i odveden, navodno, u logor u Gospić, gdje je iste godine i ubijen.

IZVORI: Biografska građa o prvoborcima NOR-a grada Sarajeva.

BRAĆE VUJIČIĆA

Ulica u Novom Sarajevu. Razvijena od Ulice vojvode Putnika na sjever do Ulice Blagoja Parovića u osi Birčanske.

Saobraćajnica je nastala u austrougarskom periodu, prije prvog svjetskog rata.

Sve do 1931. bila je u sastavu današnje Birčanske ulice i nosila ime Ulica »G«, a tada je dobila novo ime *Gračanska*, čiji je etimon, u ovom slučaju geografski, nejasan.

Poslije oslobođenja, upravo 8. juna 1948. ova saobraćajnica izdvojena je iz dotadašnje Gračanske kao samostalna ulica i dato joj je novo ime *Braće Vukovića*. Rješenjem NOO Novo Sarajevo 7. oktobra 1960. ime Braće Vukovića preneseno je na staru Šišićevu ulicu u Hrasnu (vidi tamo), a ovoj je istodobno dato današnje ime *Braće Vujičića* u spomen na trojicu braće, sinove Stevana Vujičića iz Novog Sarajeva, i to *Dušana* (rođ. 1915. — predratni zanatlija), *Lazara* (rođ. 1910 — mašinski tehničar) i *Svetozara* (rođ. 1924. — učenik). Sva trojica braće bili prvoborci NOR-a. Dušan je zarobljen kod Jajca i odveden u logor Dahau, gdje je i nestao. Lazar je još jula 1941. strijeljan u Zagrebu na Mirogoju, a Svetozar poginuo januara 1942. na Romaniji kao borac Romanijskog odreda.

BRAĆE VUKOVIĆA

Ulica u Starom Hrasnu. Razvijena od Ulice 27. juli ispod samog željezničkog mosta na Miljacki pa na istok sve do početka današnje Ulice Vladimira Nazora.

Ulica je nastala pred drugi svjetski rat, kad su tu nikle i prve kuće. Vjerovatno već tada saobraćajnica se prozvala *Šišića ulica* po nekom članu stare sarajevske muslimanske porodice Šišića, koja je tu imala imanje.

Današnji naziv nastao je 7. oktobra 1960. Ime je dato u spomen na dva brata prvoborca, *Slobodana* i *Osvetnika*, sinove Marka Vukovića iz Duvna, koji se 1932. s porodicom doselio u Sarajevo, upravo u Hrasno, odakle i neposredna uzročna veza u nazivu navedene ulice. Rođeni su u Duvnu, Slobodan 1922, a Osvetnik 1924. Školovali su se i izgradili u napredne omladince u Sarajevu. U danima izbijanja rata 1941. Slobodan bio student, a Osvetnik sedmi razred gimnazije. Oba brata stupili su u narodnooslobodilačku borbu avgusta 1941. u istu jedinicu: Kasindolsku četu Trebevićkog bataljona, u kojoj je stariji brat Slobodan postavljen za komesara. Slobodan je poginuo na Metaljci kod Čajniča u petoj ofanzivi, prema neprovjerenim podacima 3. avgusta 1943. Osvetnik u toku borbe, neutvrđenog datuma, ušao je u sastav Prve proleterske brigade, u kojoj je pri kraju rata bio obavještajni oficir. Na toj dužnosti je i pao aprila 1945. u Srijemu, u selu Mirkovci, između Šida i Tovarnika. Tu je i sahranjen.

Ime starijeg brata Slobodana Vukovića nosi još jedna ulica u Sarajevu (vidi tamo). Nosioce naziva ove ulice ne treba identificirati s

drugom braćom i borcima Vukovićima, sinovima poznatog mostarskog revolucionara Gojka Vukovića. Uvjerenja u tome smislu dali su mi nekolicina građana Novog Sarajeva, bivši borci i poznavaoci prilika.

IZVORI: Biografska građa o prvoborcima NOR-a Sarajeva.

BRAJKOVAC

Rijetko nastanjena stambena ulica na južnoj periferiji starog dijela grada, ispod Trebevića, na području između Komatina i Zelengorske. Počinje od Komatina i vodi u jugozapadnom pravcu.

Današnji naziv toj ulici dat je 1902, i to prvi put, jer je do toga vremena ta saobraćajnica bila nenastanjena staza, izlazni put za Trebević u dva kraka, od kojih se jedan zvao *Brajkovački put I*, a drugi *Brajkovački put II*. Naziv je dat po imenu čitava predjela, u kojem se nalazi i ta ulica, a koji je od starina poznat pod imenom *Brajkovac*.

Ime ulice do danas se nije mijenjalo.

BRANIMIRA ĆOSIĆA

Ulica u ravnom, marindvorskom području grada. Počinje od mosta Vrbanja i vodi u sjeveroistočnom pravcu do Ulice vojvode Radomira Putnika (Marindvor). Postojala je kao put još u srednjem vijeku, jer je to pravac logične saobraćajnice koja je povezivala naselja s južne strane Miljacke sa predjelom na desnoj obali, gdje se sigurno nalazilo naselje, a neposredno uz taj put, pri njenom završetku, i staro hrišćansko groblje. U turskom i austrijskom periodu ova je ulica nosila ime *Vrbānje* (dugi ravni akcenat na drugom slogu!). Po svoj prilici ovdje se radi o toponimu, koji vuče porijeklo iz doba bosanske samostalnosti. O etimologiji toga imena teško je reći nešto pouzdano. Izvjesne predpostavke date su u članku »O mostu *Vrbanja*« (vidi tamo). U austrijskom periodu to staro ime iz naroda u službenoj upotrebi nešto je korumpirano i glasilo je u obliku *Vrbanja*, pa je tako ubilježeno i u katastarskom planu iz 1899. godine.

Za vrijeme stare Jugoslavije i za okupacije 1941—1945. ulica je nosila ime *Fadilpašića*, po *Mustaj-begu Fadilpašiću*, koji je kao prvi gradonačelnik gradske opštine (1878—1892) mnogo doprinio za građevni i drugi razvoj grada.

Današnje ime ulica nosi od 8. juna 1948. po mlađem srpskom književniku *Branimiru* Ćosiću (Štitari u Mačvi, 1903 — Beograd, 1934).

LIT.: *A. Bejtić*, Vrbanja, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6468 (7. 6), 6. — *E. Mulabdić*, Mustajbeg Fadilpašić, *Muhamedanski kalendar Bajraktar 1894*, Sarajevo, 107—108.

BRANISLAVA NUŠIĆA

Ulica u području Bjelava. Razvijena je između ulica Lajoša Košuta i Bjelave. Nastala je u turskom periodu kao sokak u Armagandži Sinanovoj mahali, kraćim imenom zvanoj Armaganuša, koja se formirala još polovinom 16. vijeka.

Sve do davanja današnjeg imena ulica se zvala najprije *Tahmiščin sokak* pa *Tahmiščina ulica* po nekome članu stare sarajevske porodice *Tahmiščija* (danas se zovu Tahmiščić), koja je u toj ulici imala kuću, a u kojoj nalazimo 1867—68. posjednika Mulagu Tahmiščiju, sina Hasanova (rođ. još 1809—10) i njegove sinove Husejna (rođ. 1857—58) i Osmana (rođ. 1850—60). Držim da je upravo taj Mulaga dugogodišnji nosilac naziva ove ulice.

Današnje ime dato je ulici 8. juna 1948. po poznatom jugoslavenskom komediografu i humorističkom piscu *Branislavu Nušiću* (Beograd, 1864—1938), koji je jedno kratko vrijeme (1921) radio i u Sarajevu kao upravnik Narodnog pozorišta.

BRANKA BAJIĆA BAJE

Ulica u Novom Sarajevu. Razvijena od Marulićeve na jugu do bivše trase željezničke uzane pruge, gdje završava u vidu slijepe ulice.

Saobraćajnica je nastala u prvom deceniju ovog vijeka kad se počelo uopće formirati tamošnje naselje izgradnjom individualnih objekata zadrugara željezničara.

God. 1905. saobraćajnica je dobila status ulice i prvo ime *Babića* po staroj sarajevskoj srpskoj porodici Babića, preko čijeg je imanja ulica prosječena, a godine 1931. naziv je nešto izmijenjen u ime *Aćima Babića ulica*, po Aćimu Babiću, članu iste porodice i ondašnjem sarajevskom trgovcu.

Današnje ime te ulice uvedeno je 8. juna 1948. godine u spomen na predratnog naprednog radnika sarajevske Željezničke radionice (krug Vase Miskina Crnog!) i prvoborca Branka Bajića, zvanog *Baja*, koji je rođen u Bos. Grahovu nepoznate godine. U NOP je stupio u sastav odreda »Zvijezda«. Poginuo na Ozrenu u Bosni aprila 1942.

IZVORI: Biografska građa o prvoborcima NOR-a grada Sarajeva.

BRANKA MILUTINOVIĆA

Ulica u Novom Sarajevu, upravo u staroj Dolac-koloniji. Počinje od Ulice Blagoja Parovića, prelazi željezničku prugu Šamac-Sarajevo i vodi ubrdo, gdje se potom završava kao slijepa ulica-stepenište.

Saobraćajnica je nastala pred drugi svjetski rat, prije 1941. godine, kad i ostale ulice u tom kraju. Izgradnjom pruge Šamac-Sarajevo 1947.

ulica je prekinuta na dva dijela, koja nemaju nikakve međusobne izravne saobraćajne veze.

Današnji naziv ulici dat je negdje iza 1955. godine, a čuva spomen na prvoborca i narodnog heroja *Branka Milutinovića.* Rođen je u Sarajevu 1918. Kovački je radnik. Stupio je u borbu i ustanak na Romaniji. Poginuo je već kao iskusan i hrabar borac-desetar 29. novembra 1942. godine u Maleševcima kod Tuzle u borbi protiv majevičkih četnika. Za narodnog heroja proglašen **5. 7. 1951.**

LIT.: Zbornik narodnih heroja, 515. — *Dušan Žigić,* Željezničari Bosne i Herceegovine — heroji revolucije, ***Spomenica o četrdesetogodišnjem radu Željezničke štedno-kreditne i stambene zadruge u Sarajevu 1923—1963,*** Sarajevo, 1963, 58.

BRANKE BLAŽEK

Ulica u Novom Sarajevu. Razvijena od Blagoja Parovića ulice u pravcu sjevera do pruge.

Ova je ulica nastala 1929—1930. u okviru nove kolonije željezničara zadrugara koja se upravo tada počela tu razvijati pod imenom *Dolac kolonija.*

Do 1931. godine ova se saobraćajnica zvala *Ulica »H«,* a tada joj je dato ime *Ilidžanska,* po banjskom mjestu Ilidži kraj Sarajeva, i taj naziv ulica je nosila do davanja današnjeg imena.

Današnji naziv dat je ulici 7. oktobra 1960. u spomen na prvoborca *Branku Blažek,* Hrvaticu, rođenu 1922. u Sarajevu. Kao napredna učenicu bila je uhapšena još juna 1941, ali je iz zatvora izišla krajem oktobra iste godine i odmah prešla na oslobođeni teren u sastavu Crnovrškog odreda kod Srednjeg. Uskoro je oboljela i umrla jula 1942. u blizini Srednjeg, na Crnom vrhu ili Okruglici. Godine 1961. njeni posmrtni ostaci sahranjeni su u zajedničku spomen-grobnicu u Srednjem.

Do 12. 12. 1968. u sastavu naziva ove ulice bila je i današnja samostalna Ulica Petra Mećave (vidi tamo).

LIT.: *A. Bejtić,* Novo Sarajevo, *Oslobođenje,* **XXII/1966, br. 6370 (1. 3), 6.**

BRANKOVA

Ulica u marindvorskom predjelu grada. Počinje na samome Marindvoru od završetka Ulice vojvode Radomira Putnika pa vodi na istok do Koševskog potoka, gdje prelazi u Obalu vojvode Stepe Stepanovića. Trasom ulice vodi i tramvajska pruga.

Ulica datira iz turskog perioda. U to doba bila su to *Donja hiseta,* a saobraćajnica toga imena obuhvatala je ne samo ovu ulicu nego još susjednu, današnju Maksima Gorkog, i izlazila na trasu današnje Ulice maršala Tita. *Hise* na arapskom znači *dio,* pa bi značenje imena te ulice

bilo *Donji dijelovi,* što opet samo po sebi ne kazuje ništa određeno. Nije dokazana narodna predaja prema kojoj je još sultan Fatih, osvajajući Bosnu, s Bakija ugledao tu vojsku u *hisetima* — dijelovima pa po tome i nastalo ime kraju, odnosno ulici.

Na naziv *Hiseta,* koji je obuhvatao i tu ulicu i cijelo okolište, podsjeća i stara lirska narodna pjesma »Pivo piju age Sarajlije«, u kojoj se navode i Hiseta i druge sarajevske mahale, odnosno ulice, a čija prva polovina ovako glasi:

Pivo piju age Sarajlije
na Ilidži pokraj Željeznice:
Dva Morića i dva Džindžafića,
sa Kovača dva Halilbašića,
sa Vratnika dvije Tahmiščije,
a sa Mlina dvije Turnadžije,
iz Bistrika do dva Dženetića,
a iz Džeke Kuna Hasan-aga,
s Čobanije dvije Turhanije,
sa Žabljaka do dva Vatrenjaka,
s Čeirdžika dvije Muzdedžije,
dv'je Penjave iz Potoklinice,
sa Hiseta Odobaša stari,
s Ćurčić-br'jega Svrzo efendija,
s vrh Bjelava Pinjo-bajraktare,
taman aga dvades' i četiri...

U austrougarskom periodu zadržava se naziv *Donja hiseta* za obje navedene ulice kao povezanu cjelinu.

Poslije ujedinjenja, a prije 1931. dotadašnja Ulica Donja hiseta na čitavom potezu (uključena, dakle, i trasa današnje Ulice Maksima Gorkog) dobila je ime *Brankova* i tako se zvala sve do okupacije 1941. Ulica je prozvana *Brankovom* po poznatom srpskom pjesniku *Branku Radičeviću* (Slavonski Brod, 1824 — Beč, 1853) koji je izvršio snažan uticaj na srpsku poeziju.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je (s obje dionice) nosila ime *Eugena Kumičića,* hrvatskog književnika (Berseč u Istri, 1850 — Zagreb, 1904).

Ulica je 8. juna 1948. administrativno raščlanjena u dvije logične samostalne cjeline, i prvom dijelu, od Marindvora do Koševskog potoka dat je stari naziv *Brankova,* a drugi dio postao ulica s novim imenom *Maksima Gorkog* (vidi tamo).

BRATSTVA I JEDINSTVA

Ulica u novoizgrađenom naselju na lijevoj strani Miljacke, između Grbavice I i naselja »Slobodan Princip Seljo« (Grbavica II). Trasa u smjeru sjever-jug, bez izlaza na južnoj strani, gdje je u planu tunel za

izlaz prema Vracima. Početak joj je od Ulice vojvode Radomira Putnika, koji je također prosječen i uređen u isto vrijeme, kad i glavnina trase na lijevoj obali Miljacke. Bilo je to nešto prije 1958.

Saobraćajnica je nastala u okviru izgradnje tamošnjeg novog naselja koje se jednako izgrađuje i dopunjuje.

Današnji naziv dat je ulici odmah po izgradnji okolnih objekata i same saobraćajnice, a kao motiv za takvo ime bilo je bratstvo i jedinstvo naroda Jugoslavije, iskovano u narodnooslobodilačkom ratu.

BRAVADŽILUK

Ulica-čaršija na prostoru stare sarajevske čaršije. Počinje od Abadžiluka (jugozapadno od Baščaršijske džamije) i vodi na istok do ispred Vijećnice. Pri kraju ima slijepi odvojak na sjevernu stranu, koji se ne smatra stambenom saobraćajnicom.

Stara čaršija, formirana u 16. vijeku. U prvo vrijeme službeno se zvala *Hadadan-čaršija,* tj. *Kovačka čaršija,* što nam kazuje da su tu radili najprije obični kovači koji su se bavili širom kovačkom proizvodnjom. Tek kasnije, veći dio zanatlija u toj čaršiji specijalizirao se za izradu *brava* i, također, katanaca, a tu su se potom počele formirati još i trgovačke radnje bravama i katancima, pa je tako ta dominirajuća kovačka specijalnost dala novo, današnje ime toj ulici-čaršiji.

Jedno vrijeme u prošlosti, poslije 1878. slijepi odvojak na sjevernu stranu pri kraju ulice bio je samostalna saobraćajnica pod imenom *Bravadžiluk čikma.* Na drugoj strani, sve do 1931. godine u sastavu ove ulice bila je današnja samostalna ulica *Bravadžiluk mali.*

BRAVADŽILUK MALI

Kratka ulica, topografski, saobraćajno, a donekle i sadržajem vezana za Ulicu Bravadžiluk (vidi tamo) u istočnom dijelu stare sarajevske čaršije. Razvija se od Bravadžiluka u pravcu juga do Tabaka neposredno uz Obalu vojvode Stepe Stepanovića.

Ulica je sastavni dio stare sarajevske čaršije i kao takva nastala je vrlo rano, najkasnije u 16. vijeku. Organski i sadržajno oduvijek je bila vezana za čaršiju, odnosno ulicu Bravadžiluk po tome što su tu zanatlije bravadžije iz Bravadžiluka držali gotove proizvode u kamenim magazama, koje su se do danas sačuvale. Kako je, uz to, ulica i manjeg gabarita od samoga Bravadžiluka, saobraćajnica se po tome prozvala Mali bravadžiluk ili, kako se danas piše, Bravadžiluk mali.

Ime je nastalo davno prije okupacije 1878. godine. Od 1885. do 1931. godine saobraćajnica je bila uključena u dotadašnji Veliki bravadžiluk, koji se tada zvao samo Bravadžiluk. Te posljednje godine ulica je ponovo dobila status samostalne saobraćajnice i dato joj današnje ime, koje se do danas održalo bez izmjene. Kratko vrijeme i u austrougarskom periodu (druge dvije godine, 1900. i 1909) bila je također samostalna ulica i nosila isto, današnje ime.

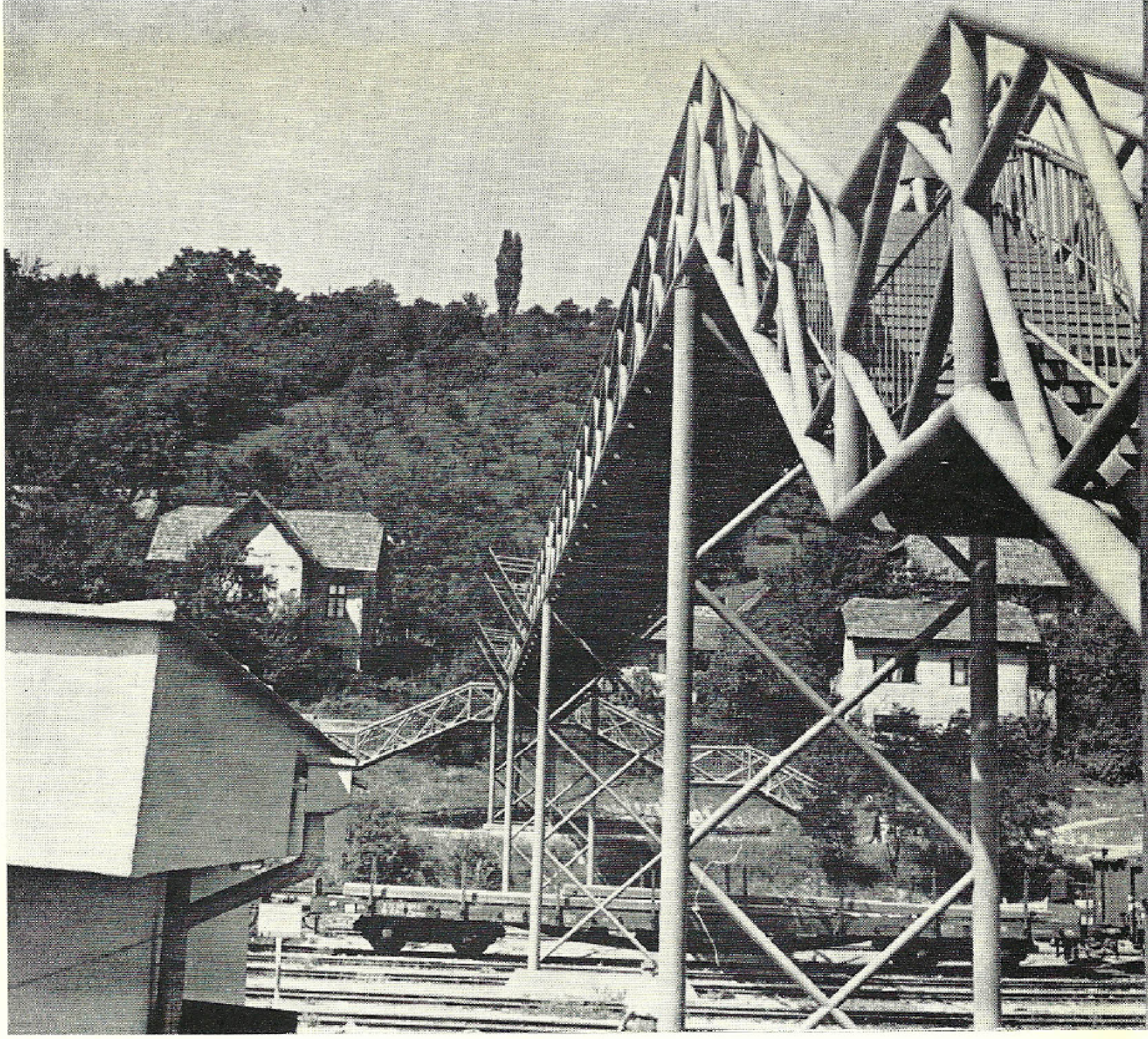

15. Birčanska ulica — pasarela

BRDO DŽAMIJA

Ulica u južnom području starog dijela grada. Razvija se od Balibegovice u pravcu zapada do tamošnje džamije na Brdu, gdje se račva u dva kraka, od kojih jedan izvodi na Ulicu Derviša Numića (bivšu Širokaču), a drugi na Ulicu Nadmejdan.

Dionica od Balibegovice do pred džamiju izvedena u obliku stepeništa od kaldrme.

Saobraćajnica potječe još iz turskog perioda, upravo iz kraja 16. vijeka. Razvila se kao sokak u *Mahali Kadi Hasan-efendije,* koja se u narodu zvala *Brdo džamija* i *Na brdu više begluka.* Prema podacima koje nam je saopštio Sejfudin Kemura, a koji nisu mogli biti provjereni, taj Hasan-efendija bio je u 16. vijeku sarajevski kadija i sagradio je u toj mahali džamiju, onu današnju. Ta džamija nalazi se na jakoj uzvisini, brdu koje dominira čitavim onim krajem, pa i kotlinom Miljacke, i koja se i zove Brdo. Eto, po lokalitetu Brdo i po navedenoj džamiji dobila je rano naziv najprije okolna mahala, a potom i sama ulica koja povezuje stambene jedinice u toj mahali. Bilo je to poslije 1562, a prije 1602, kada se ova džamija po prvi put javlja u popisu Sarajeva.

Naziv se nije do danas mijenjao.

BRDOVITA

Slabo nastanjena i neregulisana ulica, zapravo put na sjevernoj periferiji starog dijela grada. Počinje od gornjeg dijela Ulice Kaukčije Abdulah-efendije i završava na sjevernoj strani u Ulici Sedrenik.

Do iza 1918. godine bila je to obična, nenastanjena staza kao pješačka izvodnica iz predjela Budakovića i Kaukčijine ulice prema Sedreniku i Pašinu brdu. Staza se počela izgrađivati i formirati kao ulica iza prvog popisa stanovništva godine 1921, a status ulice i današnje ime dobila je prilikom sljedećeg popisa stanovništva godine 1931. Naziv ulice je dat po konfiguracionim karakteristikama trase ulice, koja je zaista brdovita. Naziv se nije do danas mijenjao.

BRDJANSKA

Ulica u južnom, brdovitom dijelu grada, iznad tunela željezničke pruge. Razvijena između ulica Brdo džamija i Terzi-bašina. Razvila se u turskom periodu kao zaseban sokak u okviru *Mahale Kadi Hasan-efendije,* u narodu zvane *Brdo džamija,* koja se formirala krajem 16. vijeka. Naziv ulice potječe također iz turskog perioda, a nastao je po samom *brdu* u kojem se razvila. To se očito vidi po registriranom nazivu *Brdo sokak* u periodu 1878 — 1885. Te druge godine naziv je znatno izmijenjen u oblik *Brđanski* sokak, a današnji oblik u upotrebi je od 1895. godine.

BREKA

Ulica na sjeverozapadnoj periferiji grada. Počinje od Hadži-Lojine na Bardakčijama te vodi dalje na sjeverozapad i izvodi u ulicu, odnosno put Panjina kula.

Početna dionica ove ulice razvijena je bila još u 16. vijeku u mahali koja se u 16. vijeku najprije zvala *Bardakčije*, a potom *Pačadži hadži-Nesuha*. Vjerovatno je još tada postojala i preostala trasa kao izlazni put u imanja izvan grada.

Ime ulice nastalo je od imena starog puta, a ovo od toponima čitava onog kraja. Taj pak toponim nastao je od imena jednog tamošnjeg nestalnog potočića, koji teče u jugozapadnom pravcu kroz područje Bolnice u Koševu i nešto niže utječe u Koševski potok.

Današnji oblik imena uveden je iza oslobođenja, 1945. Dotada je naziv glasio *Gornja Breka* radi mogućnosti razlikovanja od Ulice *Breka*, kako se do 1919. zvao krak današnje Ulice Vuka Karadžića od istočne strane Bolnice u Koševu do kraja u Nahorevskoj ulici.

Do 1931. u sastavu ove ulice bila je današnja samostalna Ulica Breka čikma.

LIT.: *A. Bejtić*, Pačadži Hadži-Nesuhova mahala i džamija, *El-Hidaje*, VI/1942—43, br. 10—11, 317—322.

BREKA ČIKMA

Kratka saobraćajnica u sjeverozapadnom području starog dijela grada. To je odvojak od *Ulice Breka* (vidi tamo), koji u zadnjoj trećini matične ulice vodi u jugozapadnom pravcu, gdje pravi nova dva kraka sa slijepim završecima.

Status samostalne ulice saobraćajnica je dobila 1931. pod imenom *Breka-gornja čikma*. Današnji naziv nastao je u prvim godinama poslije oslobođenja, kad je matična ulica *Breka gornja* dobila naziv *Breka*.

O porijeklu imena vidi ulica *Breka*.

BRODSKA

Ulica u području željezničke stanice Sarajevo Novo. Počinje od Kranjčevićeve i vodi u pravcu sjeveroistoka istočnom stranom Stanice sve do Lovćenske, zavijajući neposredno prije završetka na lijevu stranu gotovo pod pravim uglom.

Saobraćajnica kao ulica nastala je pred prvi svjetski rat. Tada je bila izgrađena samo dionica do sastava sa današnjom Tešanjskom, i ta dionica dobila je upravo 1915. godine status ulice i prvo ime *Velešići*, po imenu kraja prema kojem je vodila. U godinama poslije oslobođenja, upravo od 1947, kad je otvorena pruga Šamac - Sarajevo, a posebno od

1953, kad je otvorena nova željeznička stanica, ova saobraćajnica je dobila produžetak do današnje *Lovćenske*. U tim godinama i dato joj je novo, današnje ime po *Brodu* na Savi, pri čemu se, vjerovatno, mislilo na *Bosanski Brod*, koji je do otvorenja pruge Šamac - Sarajevo bio u željezničkom saobraćaju kapija Bosne.

Naziv se do danas nije mijenjao.

BUBINA

Ulica u marindvorskom predjelu grada. Razvijena od Ulice Brankove do Ulice Valtera Perića. Nastala u austrougarskom periodu.

Naziv ove ulice je pogrešan i do danas se vuče još od 1878. Pravi naziv ulice glasi *Bujina*, a nastao po nekom *Buji*, koji je tu imao kuću i ispod kuće bakalnicu. Grešku u nazivu, koji je poslije došao i na ulične table, napravila je, po svoj prilici, najprije austrougarska popisna komisija, čiji su članovi bili slavenske narodnosti sa šireg područja Monarhije (dobrim dijelom Česi) i koji zbog toga nisu bili potpuno vični domaćem jeziku i mjesnim toponimima. A da je to tako, govori nam niz analogija u nazivima drugih ulica, naročito u katastarskim planovima (*Bjelava* umjesto *Bjelave*, *Saborina* umjesto *Saburina*, *Skalića* umjesto *Škaljića* i dr.).

BUDAKOVIĆI

Ulica u sjevernom, perifernom području starog dijela grada. Razvijena između Hadži Lojine na zapadu i Kaukčije Abdulah-efendije na istoku.

Današnji naziv ulice vodi porijeklo od istoimenog naziva sela u tome kraju, koje je kasnije ušlo u sastav gradskog organizma. Držim da je to selo bilo plasirano na sastavu ulice koju promatramo i Ulice Kaukčije Abdulah-efendije, spuštajući se i niz tu drugu ulicu. U drugoj polovini 16. vijeka na prostoru srednjovjekovnog sela Budakovići razvila se gradska *Mahala Abdi-halife*, oko one današnje džamije u Kaukčijinoj ulici koja je postala nešto prije 1562. Time su Budakovići prestali egzistirati kao ruralna naseobina, ali se sam naziv i dalje zadržao kao ime čitava onog predjela, a potom i kao ime ulice, pa je, kako vidimo, i danas u upotrebi. Razlika je samo u tome što se to ime danas upotrebljava samo za jednu saobraćajnicu nekadašnjih Budakovića, a to je ulica koju promatramo, dok je u prošlosti situacija bila prilično drugačija: još prije sto godina tim istim imenom nazivala se čak dionica današnje Ulice Remzije Omanovića iznad džamije na Ulomjenici, a iza toga se samo po sebi razumije da se tako zvala i preostala, sjeverna dionica te ulice i Ulice Kaukčije Abdulah-efendije, sve do početka ulice koja danas nosi to ime. To staro ime u zapisu od prije sto godina glasi »Budakovići-sokak«, ali držim da ga treba prvenstveno

shvatiti kao sokak u pravcu Budakovića, a ne u pravom smislu Budakovići, koji se ni u kojem slučaju nisu mogli spustiti tako nisko.

Naziv ulice nije se do danas mijenjao.

BULBULINA

Četvrta poprečna ulica između Drvarske i Vuka Karadžića ulice sjeverno od Ulice Mehmed-paše Sokolovića. Pravac pružanja zapad — istok prema sjeveroistoku.

Ulica se razvila kao sokak u okviru *Mahale Sarač hadži-Hajdara*, koja se počela formirati od polovine 16. vijeka, a koja je u narodu bila poznata pod imenom *Gornja Saračeva mahala* zbog toga što je nešto niže, južnije, postojala mahala sličnog imena, *Sarača Ismaila*, u narodu zvana *Donja Saračeva mahala*.

Ulica koju promatramo u starije vrijeme bila je sastavni dio *Abdića sokaka* (vidi Abdića ulica), koji je razvijen u istoj osi, ali zapadno od te ulice. Izdvajanje ove ulice u zasebnu jedinicu učinjeno je 1900. godine, a tada je toj ulici dat naziv koji se do danas održao bez ikakve izmjene.

Ime ulice nastalo je po nekome *Bulbuliji* (nomin. Bulbulija, a ne Bulbul), o kojem se može određeno reći samo to da je pripadao staroj sarajevskoj muslimanskoj porodici *Bulbul*, koja se javlja u životu grada od polovine 18. vijeka, a koja se poslije okupacije 1878. prozvala *Bulbulović*. Jedna grana te porodice zaista je imala porodičnu kuću u ulici koju promatramo, pa otud i uzročna veza za ime ulice.

BULEVAR BORISA KIDRIČA

Dvosmjerna moderna saobraćajnica od Marindvora do Željezničke stanice Sarajevo Novo. Počinje od Ulice vojvode Radomira Putnika i vodi u sjeverozapadnom pravcu do na Stanični trg.

Ova je saobraćajnica izgrađena kao glavna ulica između grada i Željezničke stanice normalnog kolosijeka, a završena je prilikom završetka i same stanične putničko-prijemne zgrade godine 1953.

Odmah poslije izgradnje i puštanja u saobraćaj ulica je dobila današnje ime po preminulom borcu, narodnom heroju i junaku socijalističkog rada *Borisu Kidriču* (Beč, 1912 — Beograd, 1953). Predratni revolucionar, radi u zemlji i u emigraciji, inače po struci publicista, poslije oslobođenja izrastao je u snažnog marksističkog ekonomistu, teoretičara i praktičara. Uz Edvarda Kardelja bio je najistaknutiji neposredni organizator ustanka i vođa narodnooslobodilačke borbe u Sloveniji. Poslije oslobođenja, u svojstvu predsjednika Privrednog savjeta Jugoslavije uspješno je rješavao i najsloženije privredne probleme zemlje. Za zasluge u poslijeratnoj izgradnji dobio je i jedan od dotada ukupno 12 dodijeljenih ordena »Junaka socijalističkog rada«. Još za života, godine 1952. proglašen je za narodnog heroja.

BUNIČKI POTOK

Ulica u Hrasnici. Počinje od Hrasničke ceste i mosta na potoku Bunici i vodi uz potok Bunicu, potom prelazi taj potok i vodi dalje u pravcu planine Igman.

Stambena ulica. Počela se izgrađivati i formirati poslije 1950.

Status ulice i današnje ime saobraćajnica je dobila 20. decembra 1960.

Naziv ulici, kako se vidi, dat je po imenu potoka *Bunica*, uz koji ulica djelomično vodi, a koji izvire u zapadnom dijelu naseljenog mjesta Lasice i (od Kovača) pod imenom *Večerica* ulijeva se u Bosnu.

LIT.: *S. i V. Trifković*, Sarajevska okolina, 147, 149, 151, 152.

BUTMIRSKA

Ulica u Novom Sarajevu, nastala 1929—1930. godine. Počinje od Ulice Blagoja Parovića, a završava se u Skopljanskoj ulici, u strani, s druge strane trase pruge normalnog kolosijeka

Kao i druge ulice u Novom Sarajevu, ni ova ulica nije u početku imala posebnog imena nego je bila označavana slovom »I«. Godine 1931. ulica po prvi put dobiva ime u današnjem obliku.

Naziv ulice je dat po naselju *Butmir* u Sarajevskom polju, koje je poznato kao naseobina još u prehistorijsko doba; neposredno pred definitivno osvojenje Bosne godine 1455. bilježi se kao selo i krunsko dobro (has) Isa-bega Ishakovića.

Od godine 1931. do danas ulica nije mijenjala naziv.

Izgradnjom pruge Šamac - Sarajevo trasa ulice presječena je na dvije dionice, koje nemaju organskog jedinstva niti izravne kolske saobraćajne povezanosti.

LIT.: Vidi: Branke Blažek.

BUTMIRSKA CESTA

Ulica — put koji se u blizini Nedžarića i Stupa odvaja od puta Sarajevo — Ilidža i vodi u pravcu jugozapada prema naseljenom mjestu Butmiru, po kojem i nosi ime.

Na početnoj dionici ove ulice odvaja se ulijevo put za Nedžariće, Lukavicu i Toplik.

Saobraćajnica kao put postojala je još u tursko doba. U austrougarskom periodu proširena je i uređena. Danas je već u prvoj i drugoj dionici relativno rano izgrađena mahom zgradama za individualno stanovanje te ima u potpunosti karakter gradske ulice.

LIT.: *W. Radimsky und M. Hoernes,* Die Neolithische Station von Butmir bei Sarajevo in Bosnien, Wien 1895. — *S. i V. Trifković,* Sarajevska okolina, 136—139.

BUTMIRSKA CESTA

Ulica na prilazu na Ilidžu idući od Sarajeva. Odvojak od Ulice Sarajevska cesta na južnoj strani. Vodi u pravcu poznatog naseljenog mjesta Butmira i u početnoj dionici prilično je izgrađena jednoporodičnim slobodnostojećim zgradama. Saobraćajnica ima oblik i aleje po visokoj vegetaciji s obje strane, koja je nastala u austrougarskom periodu u isto doba kad i Mala aleja (posljednji decenij prošlog vijeka).

Saobraćajnica je dobila današnje ime i time status ulice 20. decembra 1960. Naziv je nastao po tome što saobraćajnica vodi u pravcu Butmira, koji je čuven i kao arheološko nalazište grnčarije i drugih ljudskih izrađevina iz mlađeg kamenog doba.

CETINJSKA

Ulica u naselju »Pavle Goranin« (bivše Švrakino Selo). Razvijena paralelno sa Prvomajskom (glavna saobraćajnica kroz naselje) od Bosanske do kraka Prvomajske koji svodi u Javorsku ulicu.

Ulica je i kao saobraćajnica i kao stambena jedinica u potpunosti nastala u godinama poslije oslobođenja u sastavu novog radničkog naselja u onome kraju, čije su prve kuće dovršene i useljene 7. septembra 1948. godine. Tada je ova saobraćajnica dobila i status ulice pod imenom *Naselje Pavla Goranina VI.*

Današnje ime po gradu *Cetinju* u Crnoj Gori zamijenilo je ono staro 7. oktobra 1960. godine.

CICIN HAN

Ulica u južnom području starog dijela grada, između predjela Širokače i Soukbunara. Razvijena od vrha Žagrića na istoku do Soukbunara i Kasindolske na zapadu. Ima dva kraka, koji se na zapadu sjedinjuju.

Trasa ulice dosta je stara kao put koji je izvodio u područje Trebevića. Tako isto je staro i ime ulice, a nastalo je po hanu sarajevske muslimanske porodice *Cico* koji ji bio u tome kraju. Nema pobližih podataka o tome hanu, ali se pouzdano zna samo to da je propao prije

1878, jer ga ne nalazimo u jednom službenom popisu sarajevskih hanova koji je te godine napravilo Gradsko poglavarstvo za austrougarsku vojnu komandu. Inače, porodica Cico i danas živi u Sarajevu.

Naziv ulice poznat je i kao toponim kraja. Nije se do danas mijenjao.

LIT.: *H. Kreševljaković*, Hanovi i karavan-saraji, 94.

CIGLANE

Ulica u sjeverozapadnom dijelu grada. Razvijena od današnje Ulice Hasana Brkića do Đure Đakovića ulice na onom mjestu gdje se nalazi najgornji pogonski objekat Gradske ciglane. Ulica ima slijepi odvojak prema sjeveru duž Koševskog potoka.

Trasa ove ulice je neuređena saobraćajnica, prečac iz područja Koševskog potoka prema Koševskom brdu. To je, zapravo, dionica staroga puta koji je iz grada izvodio za Vogošću, Vareš i Visoko, a koji je kako-tako uređen za kolski saobraćaj 1938. Status ulice dobila je za vrijeme stare Jugoslavije kao dionica Ulice kralja Tomislava.

U trasu i ime Ulice kralja Tomislava bila je uključena ova saobraćajnica sve do 10. juna 1966. godine, a tada je izdvojena u zasebnu ulicu i dato joj novo, današnje ime po ciglanama, prema kojim i vodi.

Neposredan povod za davanje posebnog statusa i imena toj saobraćajnici, u stvari dotadašnjoj dionici Ulice kralja Tomislava, bila je akcija da se imenom zaslužnog državnika Hasana Brkića obilježi ulica novog imena i trase: dionica kralja Tomislava ulice do današnje Ulice Ciglane te dionice Nahorevske i Betanije. Ta je akcija i sprovedena posebnom odlukom Gradskog vijeća 14. juna iste, 1966. godine. Time je dotadašnja Ulica kralja Tomislava, koja se protezala od Titove pa sve do Gradskog groblja, ostala rastrgana pa su dvije dionice izdvojene u dvije nove ulice: Ciglane i Jukićeva (vidi tamo).

CRNI VRH

Ulica na Gorici. Počinje pri kraju Krajiške u obliku zavoja prema jugozapadu. Vodi do novosagrađenog rezervoara gradskog vodovoda ispod samog vrha brda Crni vrh.

Ulica je sasvim nanovo prosječena i uređena poslije oslobođenja. Druga polovina ulice nije ni uređena, ni naseljena.

Prilikom same izgradnje saobraćajnice ulici je dato današnje ime po imenu brda *Crni vrh*, ispod kojeg neposredno i vodi.

U doba stare Jugoslavije, do 1931. godine imenom *Crni vrh* zvala se današnja Ulica Avde Jabučice u tome kraju.

LIT.: *A. Bejtić*, Crni vrh, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6397 (26. 3), 6.

CURAK

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Počinje u Drvarskoj, između ulica Fadila Jahića Španca i Bulbuline, te vodi na sjeveroistok do Ulice Vuka Karadžića.

Saobraćajnica se razvila kao sokak još u turskom periodu u *Mahali Kasima katiba*, koja je nastala u 16. vijeku, a u narodu se zvala *Više Husrev-begove banje* (zapis iz 1874-5).

Ime ulice je staro, potječe također iz turskog perioda, i sve do danas nije se mijenjalo. Naziv je došao od jedne vrste česme, čiji je vodovod bio slabo izdašan i na kojoj je, zbog toga, voda tek *curila*. Takve česme zvale su se u starome Sarajevu *curak* ili *curika*, a jedna takva sa zasebnim vodovodom bila je i u ulici koju promatramo i dala toj ulici ime. Po predaji tu česmu gradio je osnivač same tamošnje džamije Kasim katib, a ako je to tačno, onda i ta česma potječe još iz polovine 16. vijeka. Česma je bila na uglu ove ulice i Ulice Vuka Karadžića.

CVIJETNA

Ulica na sjevernoj periferiji starog dijela grada (na Sedreniku). Razvijena između Ulice Hrastovi i izlaznog dijela Ulice Kaukčije Abdulah-efendije. Pravac trase približno zapad — istok.

Do iza prvog svjetskog rata ulica je bila obična staza — prečac između dvije navedene ulice. Počela se izgrađivati (naseljavati) poslije popisa stanovništva 1921. godine i već do idućeg popisa, 1931, bila je toliko izgrađena, da je tada proglašena samostalnom ulicom. Tada joj je i dato današnje ime. Komisija koja je vršila pripreme za popis stanovništva predložila je, navodno, toj ulici navedeno ime po tome što su u ono doba, upravo za vrijeme rada i prolaska komisije tim pravcem, oko svih kuća u toj ulici bile bašče i cvijetnjaci.

Naziv nije do danas mijenjan. Samo se češće pogrešno bilježi u obliku *Cvijetina*, kao što je, npr., upisano u nekim planovima grada.

Sam kraj kroz koji ta ulica vodi zvao se nekada *Kamiščinca*. Taj naziv, koji je spasio od zaborava Kreševljaković, davno je iščezao

LIT.: *H. Kreševljaković*, Sarajevo u doba okupacije Bosne 1878, 122.

ČAPAJEVA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Počinje pri samom početku Himzarine i završnici Jelene Vitas ulice te vodi na sjever do Ulice Vuka Karadžića.

Saobraćajnica se razvila sigurno još u 16. vijeku kao sokak u okviru Hadži Džaferove mahale, zvane *Provare*.

16. Brdo džamija ulica sa Brdo džamijom

Tamo negdje od sedmog decenija prošloga vijeka pa sve do davanja imena ulica se zvala *Arnautovića Osmana sokak,* odnosno *ulica.* To ime nastalo je po istoimenom članu porodice Arnautovića, koji su i živjeli u toj ulici. Bez ikakve sumnje nosilac naziva ulice identičan je sa *Arnautović Osmanom, sinom* Salihovim, kojeg sretamo 1867—68 s kućom u navedenoj mahali i u službi suvarijskog čauša (policijskog narednika). Rođen je 1809—10, što znači da je tada imao oko 56 godina, a imao je sinove Mustafu i malodobnog Aliju, koji su bili bostandžije. U prvome planu grada iz 1882. ulica je zabilježena pod dvojakim imenom: *Arnautovića (Imamovića) ulica.* U isto vrijeme i s kućom do kuće živio je tu i Osmanov brat Ibrahim, zanimanjem kazaz.

Današnje ime ulica je dobila 8. juna 1948. godine u spomen na Vasilija Ivanoviča Čapajeva, istaknutog komandanta sovjetske armije, koji se septembra 1919. godine utopio kao ranjenik u rijeci Uralu, pokušavajući je preplivati usred noćnog napada bjelogardista.

LIT.: *A. Bejtić,* Provare, *Oslobođenje,* XII/1966, br. 6404 (2. 4), 6.

4. JULA

Ulica u Hrasnici. Razvijena od Ulice 29. novembra na jug do Ulice Dušana Dašića.

Stambena ulica. U potpunosti nastala poslije 1950. godine izgradnjom stambenih objekata za radnike »Famosa«.

Status gradske saobraćajnice i današnje ime ulica je dobila 20. decembra 1960.

Naziv ulice je dat u spomen na 4. juli 1941. godine kao dan održane historijske sjednice Politbiroa CK KPJ u Beogradu, na kojoj je odlučeno da se pređe na opći ustanak, u kojem će partizanska ratovanja biti osnovna forma borbe protiv okupatora. Taj dan poznat je i kao državni praznik pod nazivom Dan borca.

LIT.: Hronologija narodnooslobodilačke borbe, 51.

ČIZMEDŽILUK

Ulica-čaršija u mreži stare sarajevske čaršije, razvijena uz istočnu stranu dvorišta Gazi Husrev-begove džamije od Velikog ćurčiluka na jugu do Sarača na sjeveru.

Ulica je u potpunosti poslovnog karaktera sa sitnim dućanima u kojim danas rade zanatlije raznih struka. Ulica se formirala kao čaršija još u 16. vijeku. Bila je to čaršija *čizmedžija,* zanatlija koji su tu imali dućane i u njima izrađivali građansku kožnu obuću: u prvome redu

čizme, po kojim je zanat i prozvan, a potom firale, mestve, papuče i tomake. Bio je to jedan od najrazvijenijih zanata u staroj sarajevskoj čaršiji. Posljednji dućan čizmedžija u toj čaršiji i uopće u Sarajevu zatvoren je godine 1947, i time se potpuno ugasio ovaj zanat u Sarajevu, gdje se odvijao preko 400 godina.

Eto, po čizmedžijama se nazvala današnja ulica *Čizmedžiluk* prije više vijekova, i naziv je ostao do danas bez promjene.

LIT.: *H. Kreševljaković*, Čizmedžijski obrt i stara građanska obuća u Bosni i Hercegovini, *Radovi* Naučnog društva BiH, knj. III/2, Sarajevo, 1955, 81—140.

ČOLINA KAPA

Ulica — put u južnom, perifernom području grada, neposredno ispod Trebevića. Razvijena kao produžetak puta što iz Pogledina vodi između brdeljaka Mala kapa i Čolina kapa pa produžava prema bistričkom rezervoaru i Trebeviću.

Saobraćajnica kao izlazni put za područje Trebevića datira još iz turskog perioda. Kao stambena jedinica ima svega jedan-dva objekta.

Status ulice i današnje ime saobraćajnica je dobila 1955. godine. Naziv ulice dat je po starom imenu brdašca ispod kojeg vodi. To ime vezano je za neku ličnost prezimena *Čolo,* za koju je vezano i ime tamošnjeg *Čolina potoka*, koji je, na drugoj strani, dao osnov za ime jedne druge ulice u gradu istoga naziva (vidi Ulica Čolin potok).

ČOLIN POTOK

Novoprosječena ulica na lijevoj strani Miljacke u starom dijelu grada. Počinje u Ulici Nurije Pozderca u blizini stepenišnog pristupa polaznoj stanici trebevićke žičare i vodi u jugoistočnom pravcu do Ulice Behdžeta Mutevelića.

Ulica je prosječena poslije oslobođenja duž korita poznatog *Čolinog potoka,* koji ima izvor na južnoj strani, visoko gore na Trebeviću. Ulica je tako i prozvana po tome potoku, duž kojeg i vodi. Prijašnje otvoreno korito je tom prilikom kanalisano i prekriveno (u to korito svedeno je i vrelo Megara).

Navedeni potok od starina zove se *Čolinim* po nekome čovjeku prezimena *Čolo* (tipično staro sarajevsko prezime, jer se završava na »o«), od kojeg se razvio današnji oblik prezimena *Čolić.* Po tome istome čovjeku zove se jedan predjel visoko gore na Trebeviću i jedna ulica u tom kraju imenom *Čolina kapa.*

ĆEBEDŽIJE DONJE

Ulica na Vratniku, na sjevernoj padini. Počinje u sabirnoj Ulici Alekse Šantića i vodi u pravcu sjevera do Ulice Jusufa Đonlića.

Ulica je isključivo stambena. Zbog jakog nagiba nije prohodna za kolski saobraćaj. Razvila se rano u turskom periodu kao sokak u okviru *Mahale Mokro-zade Sinana*, koja se počela formirati potkraj 16. vijeka.

Do oslobođenja 1945. postojale su na Vratniku jedna do druge tri ulice po imenu zanatlija ćebedžija: Ćebedžije, Ćebedžije donje i Ćebedžije gornje. Stara ulica Ćebedžije jeste ova koju obrađujem. Ćebedžije donje bila je današnja Ulica Jusufa Đonlića u susjedstvu, pa kad je davano toj ulici današnje ime po Jusufu Đonliću, stari naziv Ćebedžije donje prenesen je na dotadašnju ulicu Ćebedžije, a to je ulica koju razmatram. Stara pak ulica Ćebedžije gornje zadržala je do danas taj naziv (vidi tamo). U planu grada iz 1882. ova se saobraćajnica bilježi pod imenom *Kasića ulica*, ali je to ime brzo napušteno. U isto vrijeme druge dvije spomenute ulice, Ćebedžije gornje i današnja Jusufa Đonlića, pišu se kao jedna ulica pod imenom *Ćebedžije*. Članjenje je nastalo poslije 1916, a prije 1931.

Kreševljaković, pišući o zanatima stare sarajevske čaršije, ime navedene tri ulice dovodi u vezu sa zanatlijama *ćebedžijama* tumačeći da su se te ulice prozvale po tim zanatlijama po tome što su tu stanovali, a istodobno izrađivali tu vunena ćebeta, koja su se poslije toga valjala u stupama valjaricama na tekućoj vodi. Jedna bilješka u sidžilu sarajevskog suda iz godine 1788. govori o dužnosti otvaranja i zatvaranja tamošnje Male kapije (vidi Ćebedžije gornje) u vratničkom bedemu iznad današnje Višegradske kapije i u njoj se saopštava da tu dužnost vrše članovi ćebedžijskog esnafa i da je dana 9. marta 1788. godine tamošnja Mahala Mokro-zade povjerila tu dužnost *ćebedžiji Hasan-baši*. Ćebedžije Sarajeva, odnosno tih ulica bili su, inače, brojni i činili su jak esnaf, u čiji se defter samo jednom zgodom, godine 1770, upisalo 100 novih kalfi.

IZVORI i LIT.: *Sidžil* br. 27, bilješka na unutrašnjoj strani korica. — *H. Kreševljaković*, Esnafi i obrti, 147—156.

ĆEBEDŽIJE GORNJE

Ulica u vrhu Vratnika, u njegovom sjevernom i perifernom dijelu. Počinje od ulice Jusufa Đonlića te najvećim dijelom vodi izohipsom prema istoku do bedema, gdje je bila tzv. Mala kapija, a onda naglo savija prema jugu pored bedema i završava pored samog spomenika Višegradske kapije.

Ulica se razvila približno u isto doba i na isti način, a isto tako dobila je i ime kao ulica *Ćebedžije donje* (vidi tamo).

Ona najgornja, ravna dionica ove ulice imala je od davnina prilaz i kolima sa bočne strane, iz današnje ulice Višegradske kapije. Prilikom

izgradnje vratničkog bedema 1729—1739, koji je prelazio i preko ovog prilaza, na samome ulazu u tu dionicu izvana sagrađena je tzv. Mala kapija, koja se iz strateških razloga morala po noći zatvarati. Tu dužnost vršile su *ćebedžije* iz tamošnje *Mahale Mokro-zade Sinan*, u koju je spadala i ulica koju promatramo, što nam kazuju savremeni izvori, a po čemu i izvodimo zaključak da je ime ove ulice nastalo po zanatlijama ćebedžijama, koji su tamo i stanovali i po kućama tkali ćebad.

LIT.: Vidi Ćebedžije donje.

ĆEBINA

Kratka ulica u ravnom, marindvorskom predjelu grada. Počinje u Brankovoj, a završava se na jugu u Gundulićevoj.

Razvila se u turskom periodu u okviru naselja *Donjih Hiseta* (vidi Brankova ulica). Sve do početka 20. vijeka bila je to ulica potleušicā.

Na uglu te ulice i ulice Donja hiseta (današnja Brankova) bila je u prošlom vijeku dugo godina bakalnica *Saliha Ćebe*, koji je i inače bio poznat u tome kraju. I eto, po vlasniku te bakalnice prozva narod ulicu u kojoj je bila njegova bakalnica *Ćebinom*, a poslije je to ime i ozvaničeno. Prvi put se sreta pod tim imenom u planu grada 1882. Nosilac imena te ulice zvao se još i Ćebi-brada, a umro je iza prvog svjetskog rata.

ĆULHAN

Ulica u staroj sarajevskoj čaršiji. Počinje od Ulice Prote Bakovića i vodi do Baščaršije paralelno sa Saračima. Izlaz na Baščaršiju zapravo i nije ulica, nego tijesni pješački prolaz, *sokačić*, natkriven krovištem susjednih dućana.

Ulica je kao saobraćajnica postojala još početkom 16. vijeka. Prozvala se tako po *ćulhanu* (turcizam) — ložionici starog hamama od kojeg se danas vide još ruševine, a koji je, inače, nastao kao zadužbina bosanskog sandžakbega *Firuz-bega* 1509. godine.

Današnji naziv je narodno ime ove ulice pa je kao takav i ozvaničen poslije 1918. Inače, to je bila čaršija, u kojoj su radili *sarači* — sedlari. Po tome i po činjenici što se nalazi neposredno uz čaršiju *Sarače* imala je oznaku čaršije i zvala se u turskom periodu *Mali sarači*. U austrougarsko doba nije imala status zasebne saobraćajnice. Iznimak čine samo dvije godine, 1900 — 1901, kad se zvalo današnjim imenom.

LIT.: *H. Kreševljaković*, Banje u Bosni i Hercegovini, 29—30 i 78—79.

ĆURČILUK MALI

Ulica u središtu stare sarajevske čaršije, južno od Gazi Husrev-begove džamije. Razvijena od Gazi Husrev-begove ulice na zapadu do Bazardžana na istoku.

To je stara čaršija ćurčija ili krznara. O tim zanatlijama te o postanku imena te čaršije i ulice vidi članak *Ćurčiluk veliki*.

Brojne zgrade u toj ulici sagrađene su na mjestu nekadašnjih trgovačkih magaza koje su propale u katastrofalnom požaru toga dijela grada 8. avgusta 1879. godine.

Naziv ulice se nije mijenjao.

ĆURČILUK VELIKI

Ulica u središtu stare čaršije, južno od Gazi Husrev-begove džamije. Razvijena od Gazi Husrev-begove ulice na istok do Abadžiluka.

To je jedna od najstarijih i najbogatijih starih čaršija u gradu. Razvila se u 16. vijeku. Bila je još jedna čaršija te vrste, današnji Ćurčiluk mali, i te dvije čaršije zajedno bile su najduža čaršija u čitavoj mreži ulica sarajevske čaršije kao cjeline.

Te čaršije, a današnje ulice nose naziv po *ćurčijama* — krznarima koji su tu imali dućane i u njima izrađivali, odnosno prodavali u prvome redu krzna od domaće, a i strane zvjerke. U ono staro vrijeme, kad je krzno bilo u velikoj modi, u te dvije čaršije radio je velik broj ćurčija i kao zanatlija i kao trgovaca krznom. Samo u drugoj polovini 18. stoljeća bilo je tu 353 ćurčija! Ovo je bio zanat i trgovačka branša, najvećim dijelom Srba. Poslije okupacije ovaj je zanat, a i trgovina krznom u gradu u opadanju. Posljednji ćurčija staroga kova u Sarajevu i iz ovih čaršija bio je Đorđe Hadžidamjanović i bavio se tim zanatom sve do pred smrt 1929. godine.

I Veliki i Mali ćurčiluk bili su u potpunosti plijen velikog požara ovog dijela grada 8. avgusta 1879. godine, kada su u potpunosti izgorjeli dućani i magaze u tim čaršijama. Na njihovu mjestu kasnije su sagrađene one današnje zgrade bezlične evropske arhitekture.

Istočna dionica ove ulice (duž sjeverne strane Brusa bezistana) bila je prvobitno samostalna ulica pod imenom *Bazardžani*. God. 1890. naziv Bazardžani prenesen je na tadašnju ulicu u susjedstvu *Kolobara*, a bivši Bazardžani uključeni su u sastav Velikog ćurčiluka. Takvo je stanje ostalo do danas. Inače, ime ulice nije se do danas mijenjalo.

LIT.: V. *Skarić*, Iz turskih tevtera i pisama, 42—43.

DAJANLI OSMAN-BEGA

Ulica preko Gorice i Koševskog brda. Počinje od završetka i sastava ulica Gorica i Krajiška pa vodi najprije na sjeverozapad do na vrh brda, a onda zaokreće na sjever i vodi kosom do Jukićeve ulice, gdje u istoj osi produžava Ulica Koševsko brdo.

Ulica je rijetko naseljena. Tek pojedinačne male skupine objekata nalaze se na početku, na sredini i na kraju ulice. Naseobina na sredini ulice, na samom vrhu brda je ciganska, i postoji tu još iz turskog perioda, pa je imala u narodu i zaseban naziv *Ciganska mahala* ili *Karanfil-mahala.* Oba ta imena sretaju se u jednom spisku bludnica u gradu prvih dana austrougarske okupacije grada 1878.

Prije i nešto poslije okupacije 1878. ova je ulica imala prilaz izravno iz Tepebašine i današnje Ulice Avde Jabučice. U to doba i gotovo kroz cio austrougarski period nosila je ime *Ispod turbeta ulica.* Takav naziv nastao je davno prije 1878. po turbetu derviša *Zindžir Ibrahim-dedeta,* koje su porušile austrougarske okupacione trupe drugi dan po zauzeću Sarajeva 1878. Inače to turbe ovjekovječio je na jednoj impresionističkoj slici Sarajeva još 1697. neki oficir iz jedinica Eugena Savojskog; odatle se vidi da je bilo poput onih na Alifakovcu.

Status mahale, u okviru koje se počela u turskom periodu razvijati početna dionica ulice koju posmatramo, zvala se službenim imenom *Dajanli hadži Ibrahim,* a nastala je u 16. vijeku. Po tome istome priimenku »Dajanli« dalo bi se zaključivati o rodbinskoj i vremenskoj vezi između osnivača mahale i ulice. Međutim, historičari će se uzalud mučiti u pokušaju da tu vezu razvijetle i, konačno, da uopće utvrde historijski identitet *Dajanli Osman-bega,* jer je to ime naprosto izmišljeno. Naime, ulica je naziv Dajanli Osman-bega dobila tek 1915. godine. Očito je da se ovdje radi o površnoj pažnji predlagača novog imena, koji je pri tome mislio sigurno na osnivača tamošnje mahale i džamije Dajanli hadži-Ibrahima.

LIT.: Arhivski dokumenat u mojoj zbirci. — *A. Bejtić,* Ciganska naselja u Sarajevu, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6382 (13. 3), 11. — *S. Kemura,* Sarajevske džamije, 258 (o turbetu i mahali). — *Rešad Kadić,* Legenda o sablasnoj ljudskoj sjeni iznad derviškog turbeta na Gorici, radi koje Švabo poruši turbe Zinđirli Ibrahim-dedeta, *Jugoslavenski list,* XXI/1939, br. 67 (19. 3), 4. — *J. Matasović,* Princ Eugenij Savojski u Sarajevu 1697, *Narodna starina,* sv. 14/1927, 105 (slika Sarajeva i turbeta).

DANIJELA OZME

Ulica u ravnom dijelu grada, sjeverno od Malog parka. Počinje od Ulice Đure Đakovića i vodi na istok do Ulice kralja Tomislava.

Saobraćajnica se razvila kao sokak još u ranijem turskom periodu u okviru tamošnje mahale *Kemal-bega,* u narodu zvane *Koševa,* koja je nastala u prvoj polovini 16. vijeka (vidi Ulica Hasana Kikića).

Prvo poznato ime ove ulice glasilo je *Dereboj.* To ime sretamo zabilježeno 1868. godine u takvom obliku u popisu stanovništva Ali-pašine mahale po kojem vidimo i to da je taj sokak tada bio u sastavu

Ali-pašine mahale. Ime Dereboj je turska jezična konstrukcija, a znači *Uz potok.* Imalo je uzročnu vezu, jer se ulica doista i nalazi u blizini potoka Koševo, uz koji je prvobitno (od Ali-pašine džamije na sjever) i razvijala se.

Pred popis stanovništva 1921. stari naziv te ulice Dereboj zamijenjen je imenom *Fra Jukića,* po bosanskom franjevcu Ivanu Frani Jukiću, čije ime danas nosi jedna druga ulica u gradu (vidi Jukićeva ulica).

Današnji naziv ulica nosi od 8. juna 1948. godine u spomen na akademskog slikara i pristašu naprednog pokreta *Danijela Ozmu* (rođen u Olovu ili, prema drugim izvorima, u Sarajevu 1912). Srednju školu završio u Sarajevu, a Umjetničku akademiju u Beogradu 1934. U njegovim slikama glavna okosnica je socijalna tematika, što je bio logičan rezultat njegove društveno-političke orijentacije. Bio je profesor Prve gimnazije u Sarajevu pa je zbog lijevičarske i komunističke orijentacije još 1937. predložen da se premjesti ili otpusti iz državne službe. U kasnu jesen 1941, kad je upravo pošao na Romaniju u partizane, uhvaćen je i 16. novembra te iste godine odveden u Jasenovac. Tu je i ubijen iduće, 1942. godine.

LIT.: *Vlado Jablan:* Danijel Ozmo, *Odjek,* Sarajevo, god. 1957, br. 3. — Spomenica 75-godišnjice Prve gimnazije u Sarajevu (1879—1954), Sarajevo, 1955, 31—42, posebno 37. — *Vojo Dimitrijević,* Slikari Jevreji u Sarajevu između dva rata: Danijel Ozmo i dr, *Spomenica Jevreja,* 315—317. — Hronologija radničkog i NO pokreta u Sarajevu, 64, 95.

DANILA ĐOKIĆA

Ulica na Čengić-Vili. Razvijena od Ilidžanske ceste na sjever pored bivše Plinare do željezničke pruge normalnog kolosijeka, odnosno do Ulice Adema Buća u Buča potoku.

Saobraćajnica kao put, staza, potječe iz turskog perioda. Status ulice i današnje ime dobila je 7. oktobra 1960. Glasom istog rješenja, kojim je uspostavljen današnji naziv imenom Danila Đokića zvala se dotada današnja *Ohridska.*

Naziv ulice dat je po imenu narodnog heroja *Danila Đokića* (rođ. 1909. u Đedovcima kod Rogatice), predratnog zemljoradnika i prvoborca NOR-a. U svojstvu komandira sa svojom četom u jesen 1941. napravio je u području Romanije cio niz značajnih podviga. Poginuo je novembra iste, 1941. godine na Crvenim stijenama na Romaniji, kad je sa Čičom obilazio partizanske položaje. Spomen na njegovu pogibiju ostavio je i narod u jednoj zasebnoj i oduljoj pjesmi, u kojoj među prvim stihovima stoje i ovi:

Sjedi Čiča među drugovima,
On olovku i papir uzima,
Piše pismo hrabrom omladincu,
Na Glasinac, Danilu Đokiću:

»Oj Danilo, Partija te zove,
Da joj staneš u prve redove...«

LIT.: *M. Šotra,* Naši heroji, 21. — Zbornik narodnih heroja, 187. — *M. Dizdar,* Narodne pjesme iz borbe i izgradnje, Sarajevo 1951, 29.

DANILA ILIĆA

To je ulica u sastavu stare sarajevske čaršije, istočno od Kazandžiluka. Počinje od Bravadžiluka i vodi na sjever, prelazi Kočićevu ulicu te završava u Samardžijama.

Prijašnji naziv ove ulice bio je *Oprkanj.* To je vrlo star naziv, nastao, svakako, još u 16. vijeku, u doba formiranja čaršije. Prema jednoj etimologiji *oprkanj* označava neku vrstu natkrivene ulice, pa po tome i ova ulica ili barem jedan njezin dio bio je u svoje vrijeme natkriven. Stari Oprkanj obuhvatao je ovu ulicu do Kočićeve ulice i današnju *Luledžinu* ulicu. Krak iznad Kočićeve ulice uključen je ovamo pod imenom Oprkanj 1885. godine, a dotada je bila samostalna saobraćajnica pod imenom *Male Kračule* (vidi Samardžije).

Ulica koju promatramo nosila je stari naziv *Oprkanj* do 1921. godine, a tada joj je po prvi put dato današnje ime.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je imala stari naziv Oprkanj, a odmah poslije oslobođenja (20. 8. 1945.) vraćeno joj je staro odnosno ovo današnje ime.

Danilo Ilić bio je učitelj, novinar i publicista, inače političar i revolucionar iz kruga Mlade Bosne. Rođen je u Sarajevu 1889. Kao jedan od organizatora sarajevskog atentata osuđen je na smrt i 3. februara 1915. godine obješen u Sarajevskom vojnom zatvoru.

Naziv ove ulice po imenu Danila Ilića ima uzročnu vezu, iako se nije mogao odbaciti ni stari naziv Oprkanj, koji ima historijski značaj. U toj ulici je Danilo Ilić rođen i odrastao u roditeljskoj kući koja se i danas tu nalazi, ali u nešto prepravljenom obliku. Muzej grada Sarajeva uredio je ovu kuću i otvorio je kao spomen-muzej Mlade Bosne.

LIT.: *V. Skarić,* Sarajevo i njegova okolina, 67. — Kaznena stvar protiv Gavrila Principa i drugova zbog zločina veleizdaje. Optužnica. Prilog k »Sarajevskom listu« br. 245, (Sarajevo, 1914). — *V. Bogićević,* Sarajevski atentat, stenogram glavne rasprave, Sarajevo, 1954, na više strana (v. indeks imena). — Ostala dosta brojna literatura navedena u djelu *Nikole Đ. Trišića,* Sarajevski atentat u svjetlu bibliografskih podataka, Sarajevo 1964 (v. indeks). — *Spomenica Danila Ilića,* sredili drugovi i prijatelji Danila Ilića, Sarajevo, 1922.

DARIVA

Izvodna saobraćajnica na istočnoj strani grada. Pod tim imenom razumijeva se dionica tranzitnog druma od Kupatila na Bendbaši (upravo od drugog odvojka na lijevu stranu) pa do mjesta gdje ta saobraćajnica prelazi potok Mošćanicu, pri čemu se u ovu ulicu ubrajaju i dva objekta,

17. Čebedžije donje ulica

koji su orijentirani na saobraćajnicu što vodi posebnim pravcem uz potok Mošćanicu.

Ova je saobraćajnica u potpunosti nastala i otvorena 1884. kao početna dionica druma koji vodi za Mokro i Romaniju, a koji je otvoren kasnije, 1888.

Put za Romaniju i Vasin han otvorio se 1888, a već iduće, 1889. nastanio se na uću Mošćanice i Miljacke i na sučeljavanju spomenutih puteva poslovni i promućurni Talijan austrougarskog državljanstva *Josip (Josef) Da Riva* i tu otpočeo trgovinu građevinskim materijalom i radio kao građevinski preduzimač. Da Riva je iste, 1889. godine sagradio uz tamošnji plac građevinskog materijala i posebnu zgradu (postoji i danas) i u njoj otvorio gostionicu, koju je nazvao svojim prezimenom *Da Riva*. Zanimljivo je, da je taj Da Riva bio u Sarajevu i radio o svome poslu baš tu, na sastavu Mošćanice i Miljacke, sve do 1918. U Sarajevu je i umro. Eto, u prvome redu po nazivu navedene gostionice, a onda i po prezimenu njena vlasnika vremenom se prozva cio onaj, inače značajan kraj, pa najposlije i ulica koja iz grada vodi u tome pravcu.

Saobraćajnica, koju promatramo, dobila je status ulice i današnje ime prije dvadesetak godina. Inače, ime Dariva za cio onaj kraj uvedeno je u narodu još prije 1914. godine. Do toga vremena onaj kraj nazivao se imenom još šireg kraja *Kozja ćuprija*, kako se to vidi i doslovno iz naznačene adrese firme spomenutog Josipa Da Rive kroz više godina prije prvog svjetskog rata.

LIT.: *A. Bejtić*, Dariva, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6342 (1. 2), 6.

DEBELO BRDO

Ulica pod Trebevićem iznad predjela Soukbunara. Razvijena između Kasindolske i završnice Ulice Soukbunara u području Trebevićke. Pravac pružanja istok — zapad.

Saobraćajnica je postojala kao put još u turskom periodu, a status ulice dobila je poslije okupacije 1878. godine, jer je kao takvu po prvi put sretamo u katastarskom planu iz 1901. godine.

Naziv se nije do danas mijenjao.

Naziv te ulice, zajedno s krajem u kojem se ulica nalazi, ostali su poznati i u historijskoj nauci kao lokalitet značajnog neolitskog naselja, od kojeg su nam preostali, među ostalim, supstrati veoma rijetke keramike slavonske i panonske ornamentike; arheolozi na osnovu tih i drugih nalaza zaključuju da je tu, kao i u prvim obližnjim prahistorijskim naseobinama na Soukbunaru i Zlatištu, život trajao kontinuirano i dalje od prestanka neolitske epohe pa sve do VI vijeka naše ere.

LIT.: *Franjo Fiala*, Jedna praistorička naseobina na Debelom Brdu kod Sarajeva, *GZM*, VI/1894, 107—140. — *Isti*, Izvještaj o iskopinama na Debelom Brdu kod Sarajeva, *GZM*, VII/1895, 123—137. — *Vejsil Ćurčić*, Stope Đerzelez Alijina dorata na Debelom Brdu kraj Sarajeva, *Napredak*, X/1935, br. 3—4,

28—29. — *A. Benac*, Sarajevo kroz arheološke spomenike, knjiga *Sarajevo od najstarijih vremena do danas*, napisali A. Benac i Ljubica Mladenović, Sarajevo, 1954, 15—17.

DERVIŠA NUMIĆA

Ulica na lijevoj strani Miljacke u starom dijelu grada. Razvijena od jugoistočne periferije Trga 6. aprila u pravcu jugoistoka sve do mjesta gdje počinje Komatin i Zelengorska (bivša Hambina carina).

Ovo je stara saobraćajnica, potječe sigurno još iz srednjega vijeka. Od starina je poznata pod imenom *Širokača*, vjerovatno po prirodnom proširenju gornje dionice, a upravo to proširenje, koje je činilo neku vrstu lokalnog trga i danas je poznato pod imenom *Mejdan* (vidi ulica Na mejdan).

U većem dijelu austrougarskog vremena cijela ova ulica bila je uključena u drugu ulicu *Hambina carina*, pa se tako i zvala, a tek je kasnije, također u austrougarskom vremenu, postala samostalna saobraćajnica pod starim imenom *Širokača* i tako se zvala sve do 1919. godine. Pri tome treba posebno upozoriti na početnu dionicu, od Trga 6. aprila pa do prvog uspona, koja je sve do iza 1918. bila zasebna saobraćajnica. Godine 1901. i 1902. ubilježena je pod imenom *Begluk*, kad je i dobila po prvi put status zasebne ulice, a od godine 1910. pa dalje vodila se u spiskovima pod nešto izmijenjenim nazivom *Za beglukom*. To je, bez sumnje, stari toponim, preuzet tada i službeno, a ima veliki historijski značaj, jer nam kazuje da je upravo u neposrednoj blizini (a to je lokacija današnje glavne zgrade Komande vojne oblasti) bio stari *begluk-saraj* (rezidencija bosanskih sandžakbegova i valija), po kojem je i samo Sarajevo dobilo ime.

Godine 1919. (10. januar) ulica se prozvala novim imenom *Husejn-kapetana* po poznatom gradačačkom kapetanu Husejnu Gradaščeviću (Gradačac, 1802 — Carigrad, 1833), koji je završio neslavno kao vođa bosanskih ustanika 1831. godine.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ovoj je ulici bilo vraćeno staro ime, a imenom Husejn-kapetana zvala se današnja Dobrovoljačka.

Današnji naziv ulice uveden je 15. decembra 1959, a čuva spomen na prvoborca i predratnog člana KPJ Derviša Numića. Rođen u Duvnu 1918. godine. Student prava u Beogradu. Od juna 1941. do oktobra te godine, kad je otišao na teren, aktivno radio u Sarajevu kao član Mjesnog komiteta KP i rukovodilac tehnike. U aktivnu borbu stupio je u sastav Romanijskog odreda u kojem je bio politički komesar čete Muslimanskog bataljona. Od 13. marta 1942. bio je zamjenik komesara novoformiranog Prvog istočnobosanskog udarnog bataljona. Ranjen od četnika, ustrijelio se marta 1943. u jednoj kući u Sjercima kod Sokoca. Po odluci PK KPJ bio je krenuo iz Šekovića u Sarajevo na dužnost sekretara Mjesnog komiteta. God. 1963. njegovi posmrtni ostaci preneseni su u rodno mjesto Duvno i sahranjeni u zajedničku spomen-grobnicu uz velike počasti. Postoji uzročna veza između imena Derviša Numića i ulice, koju promatramo, po tome što je u jednoj kući u toj ulici 1941. održavao ilegalne sastanke.

LIT.: *V. Skarić*, Postanak Sarajeva, 43. — *H. Kreševljaković*, Husein-kapetan Gradaščević, Zmaj od Bosne, Sarajevo, 1931, preštampano iz kalendara *Napredak* za 1932. — Moji podaci lično od porodice Numića (od Derviševa brata Selima). — Hronologija radničkog i NO pokreta u Sarajevu, 79 i 102.

DIMITRIJA TUCOVIĆA

Ulica pri samoj lijevoj obali Miljacke u starom dijelu grada. Razvijena od Obale Pariške komune u pravcu juga do Ulice Nurije Pozderca.

Saobraćajnica je u potpunosti nastala 1906. godine. Prosječena je i uređena trasom dotadašnjeg korita Čolina potoka. Status ulice i prvo ime *Avdage Šahinagića*, koje je bilo u upotrebi sve do davanja današnjeg naziva, dobila je 1909. godine. Naziv je dat po sarajevskom posjedniku i uglednom građaninu Avdagi Šahinagiću, koji je u to doba i sve do 1914. bio gradski vijećnik, a na čije je zauzimanje ulica i prosječena. Avdaga Šahinagić bio je, inače, i član Bosanskog sabora. Njegova porodična kuća bila je upravo u tome kraju, pa je i to bio jedan od povoda i gradnji ulice i davanju naziva ulici po njegovom imenu. Napomenuti je ovdje i to da se po prezimenu te iste porodice još od ranije pa sve do 1900. godine zvala *Šahinagića ulicom* jedna druga saobraćajnica u blizini, posljednja dionica današnje Nurije Pozderca ulice (od Ulice Čolin potok do Sinđelića), koja je nekada bila poznata pod imenom *Murdarija*, a u kojoj su Šahinagići, stvarno, i imali svoju porodičnu kuću.

Dimitrije Tucović, nosilac današnjeg naziva ulice, bio je po struci pravnik, inače političar i marksistički pisac. Rođen je u Užicu 1881, a poginuo na frontu na Drini 1914. Jedan je od osnivača i vođa Srpske socijaldemokratske partije. Održavao je veze i sa Socijaldemokratskom partijom iz Bosne i Hercegovine.

DINARSKA

Ulica u naselju »Slobodan Princip Seljo« (Grbavica II). Vodi podnožjem brda, od stepeništa u Lenjinovoj (bez saobraćajne veze) u pravcu zapada do Plitvičke i do kraja sportskog igrališta »Željezničara«.

Saobraćajnica je u potpunosti formirana poslije oslobođenja.

Status ulice i današnje ime po planini *Dinari* na granici Dalmacije i Bosne utvrđeni su 7. oktobra 1960. godine.

DIZDAREVA

Ulica na Vratniku. Počinje od stare gradske kapi-kule na Ploči i završava se ondje gdje počinju ulice Strošići prema sjeveru i Mustafe Dovadžije prema istoku. Pravac razvijanja jug — sjever .

Naziv ulice kao službeni termin u upotrebi je bez izmjena od 1900. godine. Biće da je to stari, narodni naziv ovog nekadašnjeg sokaka i da izravno podsjeća na dizdare (zapovjednike) stare turske tvrđave na Vratniku, od kojih je jedan upravo ovdje, unutar bedema, imao i kuću; bio je to posljednji sarajevski dizdar *Ibrahim* (institucija dizdara ukinuta 1835), koji je dočekao 1878. i umro te iste godine od rana što ih je zadobio u otporu austrougarskim okupacionim četama 19. avgusta 1878.

Stariji naziv ove ulice glasio je *Dizdar-agina* po tome što su dizdari u svoje ime nosili titulu *age.*

LIT.: *H. Kreševljaković,* Sarajevo u doba okupacije Bosne, 122. — *Isti,* Stari bosanski gradovi, *Naše starine,* I/1953., 15—16.

DOBOJSKA

Ulica u području Vraca. Počinje od Zagrebačke iznad željezničke pruge i vodi u pravcu sjeverozapada, gdje se spaja sa Ozrenskom i vodi prema pruzi u vidu slijepe ulice.

Saobraćajnica je dosta stara, nastala sigurno prije 1878. godine kao put u područje Hrasno-Brdo. Znatnije se počela naseljavati, naročito krak smjera jug-sjever prema pruzi, za vrijeme stare Jugoslavije, kad je tu nikla skupina od deset individualno postavljenih porodičnih kuća.

Sve do davanja današnjeg imena ulica je nosila naziv *Vraca II* (vidi Borivoja Jevtića ulica).

Današnje ime, dato po gradu *Doboju* u Bosni, uspostavljeno je 7. oktobra 1960. godine.

DOBROVOLJAČKA

Ulica na lijevoj strani Miljacke, paralelna s Obalom. Razvijena od mosta Skenderije na istok do Trga 6. aprila ispod Bistrika.

Saobraćajnica je jako stara, potječe već kao ulica najkasnije iz prve polovine 16. vijeka, a protezala se preko tri mahale. Današnja dužina ranije se članila na nekoliko samostalnih ulica. Dionica od mosta Skenderije do Masarikove ulice u turskom periodu zvala se *Tabašnica* (kao i okolina mahala) po *tabacima* ili kožarima, koji su u blizini na Miljacki imali radionice.

Daljna dionica, od Masarikove do Trga 6. aprila, stari je sokak *Terezija,* nazvan tako po jednom razdjelnom vodovodnom rezervoaru koji je još od 16. vijeka bio na prostoru današnjeg Parka cara Dušana. U posljednjim godinama turske vladavine ova dionica zvala se i *Hadžagin sokak,* po istoimenom opštinskom tatarinu koji je imao kuću na uglu ove ulice i Ulice Vlad. Skarića. Postojao je i veliki produžetak ovog sokaka podno današnjeg trga, a zvao se *Merhemića sokak* (po

nekom članu porodice Merhemića koja je tu imala veliku kuću) i nestao prilikom uređenja današnjeg trga početkom 20. vijeka.

Godine 1878. trasa i ime Terezija protegli su se na dotadašnju Tabašnicu pa i današnju Ulicu Miće Sokolovića, koja je do tada bila centralna saobraćajnica u Skenderiji mahali pa se i zvala *Skenderijom.*

Godine 1931. nastala je nova izmjena: dionica Terezija od mosta Skenderija na zapad (današnja Ulica Miće Sokolovića) zadržava ime Terezija, a čitava preostala dionica, od mosta do pod Bistrik, postaje samostalna ulica pod novim, današnjim imenom *Dobrovoljačka.* Tako se prozvala u spomen na dobrovoljačku diviziju Srba, Hrvata i Slovenaca koja se u toku prvog svjetskog rata (1915 — 1917) formirala u Rusiji od zarobljenika i prebjeglica austrougarske vojske, Srba, Hrvata i Slovenaca. Dana 24. 8. 1916. korpus je imao ukupno 18.510 vojnika i oficira Puna jedna trećina bila je iz BiH: 6.177 zarobljenika i prebjeglica. U sastavu te divizije bila je i jedna zasebna, muslimanska četa iz BiH od preko 300 boraca Muslimana.

Borci te divizije su nešto kasnije učestvovali sa uspjehom u bitkama u Dobrudži i na solunskom frontu. Još prije polaska na solunski front muslimanska četa je rasformirana, a njeni borci rastavljeni i raspodijeljeni u sastav četiri puka.

IZVORI i LIT.: Sidžil 1554—57, 109. (lokalitet Terezija). — *Marko Marković,* Dobrovoljački pokret, *Narodno jedinstvo,* ilustrovani zvanični almanah-kalendar Drinske banovine za prostu 1931. godinu, Sarajevo 1930, 242—255 (tu i ostala dotadašnja važija literatura). — *Dr. Rešid Kurtagić,* Učešće muslimanske omladine u dobrovoljačkom pokretu, *Gajret,* god. XIV/1933, br. 3—4, 62—64.

D O L

Slijepa ulica na Vratniku, između Jajce-kasarne i Bijele tabije. Razvijena u strani neposredno iznad područja Nevjestine mahale, a a ima prilaz iz Mehmed-agine ulice ondje gdje počinje Ulica ispod grada.

Kraj u kojem leži pripadao je u svoje vrijeme *Mahali Než-zade hadži Hasana,* čija se džamija iz 16. vijeka kao centar te mahale nalazi u Mehmed-aginoj ulici. Topografski posmatran, kraj spada u sastav terena Nevjestine mahale sa kojom zajedno leži u strani prema koritu Miljacke.

Današnji naziv ulice je stari toponim, nastao po reljefnom obliku kraja u kojem se nalazi, a koji zaista čini udolinu, do, gledajući ga iz nivelete Muhamed-agine ulice.

Tek 1921. godine ta saobraćajnica dobila je status zasebne ulice i dato joj je današnje ime, u stvari, kako je navedeno, stari toponim onoga kraja.

Naziv se nije do danas mijenjao.

DOLOVI

Ulica — put u južnom dijelu gradskog područja na najistočnijoj naseljenoj padini Trebevića od 800 m. Saobraćajnica se odvaja prema istoku pod samom žičarom od puta što vodi iz Pogledine i Paje-malte pa vodi na Draguljac i Trebević. Zapravo, to je običan seoski put koji povezuje nekoliko sitnih ekonomija i kućica u tome kraju.

Naseobina je ušla u sastav gradskog područja 1955. godine pa je tako i sama saobraćajnica tom prilikom dobila status ulice, a prozvala se današnjim imenom po samom mjestu kroz koje vodi.

DOSITEJEVA

Ulica u središnjem dijelu grada, razvijena u pravcu jug-sjever istočnom stranom palate Željezničkog transportnog preduzeća. Potječe iz turskog perioda kao sokak koji je povezivao Koševu (tako!) između Žabljaka i Musale sa Sahtijanušom mahalom, koja se prostirala duž današnje Mis Irbijeve ulice.

U turskom periodu i prvih godina austrougarske okupacije ulica je nosila naziv najprije *Jusuf-agin sokak*, a onda *Jusuf-agina ulica*, po nekome Jusuf-agi, koji je, navodno, bio čuvar tamošnje turske niže vojničke škole i školske zgrade *Idadije*, koja je sagrađena i otvorena 1873. godine upravo u toj ulici, na prostoru današnje palate ŽTP-a.

U zgradu navedene škole 1885. godine preseli se Zemaljska štamparija (prijašnja Vilajetska), pa još iste godine i sama ulica dobi novo ime, upravo po toj štampariji, i prozva se *Štamparska*. Iako je štamparija odatle iselila i sama zgrada porušena već 1894, kad se počela graditi palata ŽTP-a, po projektu arhitekta Bartola Knopfmahera, naziv ulice po navedenoj štampariji zadržao se kroz cio austrougarski period.

Današnje ime ulica je dobila 10. januara 1919. po *Dositeju Obradoviću* (Čakovo u Banatu, oko 1742 — Beograd, 1811), poznatom srpskom književniku, koji je, napuštajući crkveni jezik, pisao za sve južnoslovenske narode i prije Vuka uveo narodni jezik kao književni.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je nosila naziv po imenu *Matije Reljkovića*, hrvatskog književnika i prosvjetitelja (Svinjar, 1732 — Vinkovci, 1798), praktičnog didaktičara (poznato mu je djelo *Satir)*, koji je nastojao knjigom djelovati na društvo svoga doba i kraja. Puno mu je ime *Matija Antun Reljković*.

Poslije oslobođenja ulici je vraćeno staro ime iz 1919. zaključkom GNO Sarajevo od 20. avgusta 1945.

LIT.: *A. Bejtić*, Palata ŽTP, *Oslobođenje*, XX/1966., br. 6411 (9. 4), 7.

DRAGICE PRAVICE

Saobraćajnica i kao trasa puta i kao ulica potječe iz prve polovine 16. vijeka. Razvila se kao sokok u *Mahali Kečedži Sinana*, koji je tu sagradio džamiju godine 1515. i time udario osnov za razvoj te mahale i

ulice upravo pored te džamije. Ta džamija, građena s kamenim minaretom, i danas je čitava i predstavlja vrijedan arhitektonski spomenik.

Od 1878. naovamo ulica je nosila naziv *Bakarevićeva ulica* po staroj sarajevskoj muslimanskoj porodici Bakarevića koji se još od druge polovine 16. vijeka javljaju u Sarajevu kao čohadžije i trgovci venedičkom i stambolskom čohom, potom kao telali i janičari. Čini se da se u ranijem, turskom periodu ulica zvala i *Na turbetu*, kako se sigurno u narodu označavala sama tamošnja mahala, što pokazuje popis mahala iz 1874—75. Taj stariji naziv vuče porijeklo po turbetu sarajevskoga muftije Emir-čelebije Mehmed-efendije Švrake (umro 1783), koje je bilo u dvorištu tamošnje džamije, a nestalo prije 1878 (vide mu se još tragovi, po kojim se zaključuje da je bilo građeno kao kameni objekat sa kupolicom na četiri stupa). Tu je, međutim, bilo još jedno, tzv. *Djevojačko turbe*, pa se mogao ovaj kraj tako prozvati i po tome turbetu.

Današnje ime zamijenilo je ono staro 8. juna 1948. a dato je u znak pijeteta prema *Dragici Pravici*, zvanoj *Dragi*, istaknutom rukovodiocu SKOJ-a i Partije u južnoj Hercegovini u prve dvije godine NOR-a. Rođena je 1919. u Mostaćima kod Trebinja. Predratni student filozofije u Beogradu. Strijeljali je četnici jula 1942. zajedno sa bratom Radom u selu Ljubomiru kod Trebinja. Proglašena za narodnog heroja 8. juna 1945.

LIT.: *M. Šotra*, Naši heroji 182. — Zbornik narodnih heroja, str. 644. — *Vlado Šegrt*, Krv na kamenu, Sarajevo, 1965, na više mjesta, naročito 400.

DRINSKA

Ulica u Novom Sarajevu. Razvijena izravno iznad željezničke pruge normalnog kolosijeka kao neposredan nastavak Ulice Pofalići pružajući se na zapad do Birčanske.

To je dionica velike gradske rasteretne saobraćajnice. Početak ove dionice kao ulice pod zasebnim imenom *Drinska* nelogičan je, jer nema nikakve prirodne markacije po kojoj bi se znalo da to nije stvarni i imenički nastavak Pofalićke ulice.

Ta anomalija i samo ime nastali su ovako: Pod imenom Drinska postojala je i ranije jedna ulica u onome kraju, čiji je početak bio ispod pruge, a završnica upravo u ulici koju obrađujem. Ta starija ulica nastala je nešto prije prvog svjetskog rata i nosila kao ime oznaku »Q« iz njemačkog alfabeta, a godine 1931. dato joj ime *Drinska* po rijeci Drini u istočnoj Bosni.

Izgradnjom pruge Šamac - Sarajevo, koja je puštena u saobraćaj 1947, ova je ulica uništena. Ostala je samo završnica i jedna kuća iznad današnje pruge, i, eto, naziv te završnice protegao se kao ime i na novu ulicu poprečnog smjera, koja je obuhvatila i onu kuću iz prijašnje, Drinske ulice.

Dra JOVANA KRŠIĆA

Ulica u starom dijelu grada, na Ćurčića brijegu, iza zgrade Muzeja grada Sarajeva. Počinje od Ulice Svetozara Markovića i vodi na sjever završavajući u Toromanovoj. Razvila se kao sokak još krajem 15. vijeka u *Mahali Jahja-paše*, koji je tu sagradio džamiju (onu današnju) i tako osnovao mahalu godine 1482-3.

U drugoj polovini prošloga vijeka i ova i današnja Toromanova ulica bile su jedna ulica koja se zvala *Kasića sokak* po nekome nepoznatom članu muslimanske porodice Kasić, koja i danas živi u Sarajevu. To ime sokaka sačuvano je u popisu stanovništva grada 1867-68.

Od godine 1900. pa sve do iza oslobođenja 1945. ulica nosi naziv *Glođina* pa staroj muslimanskoj feudalnoj porodici *Glođo*. Njihova kuća u toj ulici i danas je čitava. To je današnja Svrzina kuća, a nazvala se tako po porodici Svrzo, koja ju je naslijedila rodbinskim putem od Glođa.

Današnje ime uvedeno je 8. juna 1948, a čuva uspomenu na predratnog profesora Prve gimnazije u Sarajevu i talentiranog književnog kritičara i kulturnog historika dra Jovana Kršića. Rođen na Natkovačima u Sarajevu januara 1898. Kao napredni radnik i osvjedočeni antifašist po kazni premješten 1937. u Knin, a potom u Kranj. Napokon, 23. juna 1941. uhapšen u Sarajevu i mjesec dana kasnije strijeljan u okolini Sarajeva. Naziv ulice ima uzročnu vezu po tome što je Kršić stanovao u toj ulici, na br. 2.

LIT.: *A. Bejtić*, *Svrzina kuća*, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6354, (13. 2), 11. — *Dušan Đurović*, Dr. Jovan Kršić, *Oslobođenje*, IV/1946, br. 29 (21. 6), 6. — *Todor Kruševac*, Sjećanje na Jovana Kršića, *Pregled*, I/1946, sv. 4—5, 374—380. — *Isti*, Jovan Kršić, predgovor knjizi Jovan Kršić, Odabrani članci, Sarajevo, 1952. — *Marko Marković*, Članci i ogledi, knjiga II, Sarajevo 1961, 254—257 (članak Moji mrtvi drugovi. Dr. Jovan Kršić). — Spomenica 75-godišnjice Prve gimnazije, Sarajevo, 1955, 35. — *Anto Babić*, Sarajevski profesori — žrtve fašističkog terora, *Oslobođenje*, IV/1946, br. 13 (31. 3), 6. — *Tin Ujević*, Autobiografski spisi, Zagreb, 1966.

Dra SAFETA MUJIĆA

Ulica u marindvorskom dijelu grada. Razvijena između ulica Brankove i Gundulićeve. Saobraćajnica se razvila kao sokak još krajem 16. vijeka u tamošnjoj Tavil hadži-Mustafinoj mahali, poznatoj pod narodnim imenom *Donja hiseta*, čija je džamija (bila na istočnom uglu ove i Gundulićeve ulice) imala prilaz upravo iz ove ulice.

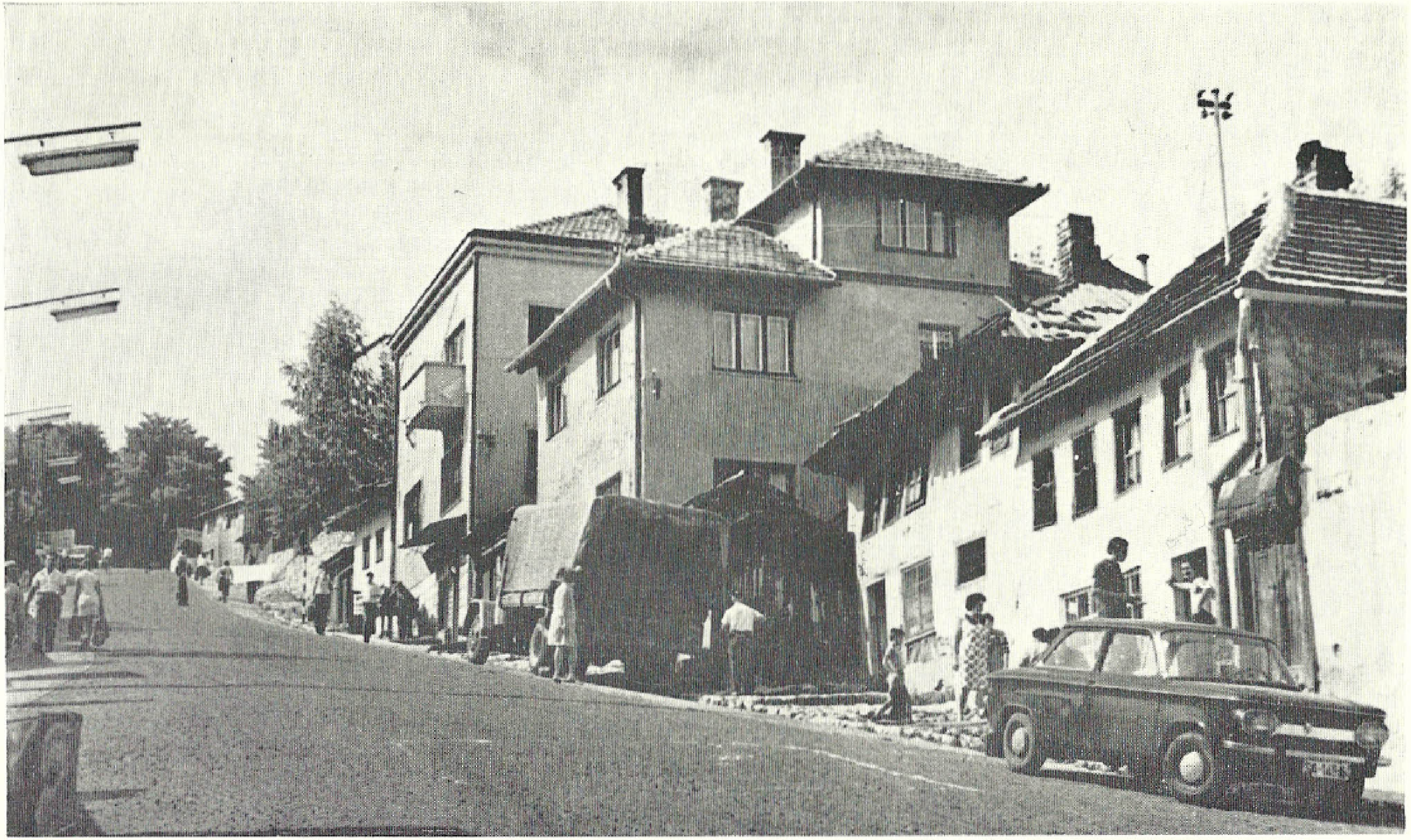

18. Derviša Numića ulica

Sve do davanja današnjeg naziva ulica se zvala *Mutevelina* po nekom nepoznatom *muteveliji,* upravniku vakufa spomenute džamije Tavil hadži-Mustafe.

Današnje ime zamijenilo je ono staro 8. juna 1948. godine, a dato je u znak pijeteta na mostarskog liječnika, prvoborca i narodnog heroja *dra Safeta Mujića* (rođen u Mostaru 1908), koji se u bezbroj borbi usred vatre starao o borcima pa tako, napokon, i pao juna 1942. u Zabrđu kod Prozora upravo kad je pod neprijateljskim rafalima hitao preko brisanog prostora da pomogne ranjenom drugu. Čast narodnog heroja data mu je posmrtno, 24. jula 1953.

LIT. Zbornik narodnih heroja, 543.

Dra STJEPANA TOMIĆA

Ulica ispod Kliničke bolnice u Koševu. Razvijena od Ulice Moše Pijade u sjeverozapadnom pravcu do današnje Ulice Hasana Brkića, a pri završetku ima odvojak na desnu stranu kroz novo naselje sa izlazom u Ulici Vuka Karadžića.

Osnovni krak ove ulice postojao je kao nenaseljena saobraćajnica još 1882. godine. Status ulice dobila je tek poslije oslobođenja i nazvala se *Ispod mrtvačnice,* kako se i do tada zvao sam put po mrtvačnici bolnice, ispod koje neposredno i vodi.

Današnje ime ulica nosi od 24. jula 1962. na osnovi posebnog rješenja koje je donijela Skupština opštine Centar za tri ulice (Livanjska, Kordunska i ova), a dato je kao spomen na predratnog profesora sarajevske Prve gimnazije dra Sjepana Tomića. Rođen u Jajcu juna 1897. godine. Bio je član družine naprednih profesora Prve gimnazije, Kršića, Šotre, Baruha, Ozme i dr, pa je zajedno s njima još 1937. predložen za premještaj ili otpust iz državne službe. Premješten je u Vel. Bečkerek (Zrenjanin), gdje ga je i rat zatekao. Odmah se prebacio u Sarajevo, gdje je uskoro i pao: poginuo u bombardovanju Sarajeva 13. aprila 1941. na području današnjeg Vojnog groblja. Struka mu je bila bila matematika, fizika i filozofija; iz područja matematike napisao i izdao u Sarajevu jedan udžbenik.

LIT.: Hronologija radničkog i NO pokreta u Sarajevu, 64. — Spomenica 75-godišnjice Prve gimnazije, Sarajevo, 1955, 33. — *Anto Babić,* Sarajevski profesori — žrtve fašističkog terora, *Oslobođenje,* IV/1946., br. 13 (31. 3), 6.

DRVARSKA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Počinje od Ulice Mehmed-paše Sokolovića pa vodi u pravcu sjevera do ravne dionice Ulice Vuka Karadžića. Saobraćajnica se razvila kao značajan sokak još u 16. vijeku na području dvije mahale: Sarač Ismailova na jugu i Sarač hadži

Hajdarova na sjeveru, koje su se u narodu zvale Donja i Gornja Saračeva mahala.

Upravo u toj prvoj, Sarač-Ismailovoj mahali, koja je nastala još prije 1528, zvala se i ova saobraćajnica imenom *Sarač-Ismailova ulica* sve do davanja današnjeg imena.

Današnji naziv uveden je 8. juna 1948. godine, kad su još 90 ulica i trgova dobili nova imena, a dat je kao spomen na Drvar, mjesto u zapadnoj Bosni, koje je ostalo poznato kao žarište ustanka i borbi u toku NOR-a.

DUBROVAČKA

Ulica uz sjeverni rub Malog parka. Povezuje stazu iz Malog parka sa Ulicom Danijela Ozme, kojoj, u stvari, i pripada.

Ova ulica kao saobraćajnica, odnosno nastavak navedene pješačke staze postojala je još u turskom periodu i imala izlaz na današnju Ulicu maršala Tita sve do uspostave i uređenja Malog parka 1886. godine.

Prva i jedina zgrada u toj ulici nikla je pred prvi svjetski rat, kad je ova ulica stvarno i dobila status ulice.

Prvo poznato ime ove saobraćajnice je *Čelikova ulica*, označena negdje 1931, a nastala po nekom nepoznatom članu porodice *Čelik*.

Današnje ime dato je ulici po gradu Dubrovniku poslije oslobođenja, negdje poslije 1952. godine.

DUNAVSKA

Ulica u predjelu Starog Hrasna. Počinje od Obale 27. juli neposredno kod željezničkog mosta i vodi desnom stranom duž trase pruge za Višegrad završavajući se kao slijepa ulica.

Nekoliko kućica u ovoj ulici nastalo je još prije drugog svjetskog rata (prije 1937), ali sama ulica nije imala status zasebne saobraćajnice i posebno ime sve do iza oslobođenja.

Status zasebne ulice i današnje ime po poznatoj rijeci Dunavu saobraćajnica je dobila 7. oktobra 1960.

DURMITORSKA

Ulica u području Grbavice I. Počinje u Zagrebačkoj u blizini završnice Lenjinove pa vodi u vidu neuređenog puta na jug, prelazi prugu i završava povisoko gore. Ima u početku jedan odvojak u lijevu stranu.

Saobraćajnica postoji odavno kao staza. Počela se naseljavati tek pred drugi svjetski rat. Status naseljene ulice dobila je poslije oslobođenja i tada kao novonaseljena ulica dobila je ime *Novoseli*. Istom prilikom i onaj odvojak prema istoku dobio je status zasebne saobraćajnice pod imenom *Novoseli čikma*.

Današnji naziv dat je ulici 7. oktobra 1960. po *Durmitoru*, poznatoj planini u Crnoj Gori. Tom prilikom Novoseli čikma izgubila je zaseban status i ušla u sastav ulice pod novim imenom.

DUŠANA DAŠIĆA

Ulica u Hrasnici. Razvijena od Pionirske ulice približno u pravcu zapada do Ulice 4. jula.

Stambena ulica. U potpunosti nastala poslije 1950. Status gradske ulice i prvo ime, ovo u današnjem obliku, dobila je 20. decembra 1960.

Nosilac naziva ulice je *Pajić - Dašić Dušan*, predratni kasindolski radnik, rođen 1911, prvoborac i narodni heroj Jugoslavije. Istakao se u brojnim i smionim akcijama. Bio najprije komandir Kijevske čete u Kalinovičkom odredu, zatim komandant Duvanjskog bataljona. Pao kao komandir topovske baterije Desete hercegovačke brigade 1943. u posljednjim časovima borbe za Prozor, upravo u trenutku kad je određivao novi vatreni položaj topovima.

DUVANJSKA

Ulica se razvila kao put - staza između starih mahala 16. vijeka *Sarača hadži-Hajdara* na jugoistoku te *Nabrdilo hadži-Alije* na sjeveru. Počinje u ulici Mile Vujovića, čineći njezin logičan saobraćajni produžetak, pa vodi na sjeverozapad do Ulice Bjelave. Počela se izgrađivati prije okupacije 1878. godine.

Status ulice imala je već 1882. i tada je nosila ime *Mekina ulica*. Današnje ime po gradu Duvnu u zapadnoj Bosni ulica je dobila 1915. godine. Naziv se nije do danas mijenjao.

21. MAJA

Ulica izvodnica što iz naselja Buča-potok vodi do u naselje Rajlovac.

Moderna saobraćajnica, nastala prije deset godina kao dionica velike gradske saobraćajnice sjevernom stranom pruge Šamac - Sarajevo i Željezničke stanice Sarajevo Novo. Novoizgrađena dionica Drinske u Dolac-koloniji predstavlja njezin sastavni dio.

Ulica se prozvala današnjim imenom prilikom puštanja u promet saobraćajnice. Naziv ulice čuva spomen na Dan jugoslovenskog ratnog vazduhoplovstva, koji pada 21. maja svake godine, a koji je uveden kao spomen na 21. maj 1942. godine, kad je u borbu NOR-a prvi put stupio partizanski avion. Tim prvim partizanskim avionom tipa »Potez« upravljao je Franjo Kluz; navedenog datuma izvršio je prvu borbenu akciju u okolini Prijedora, pobjegavši prije toga na oslobođeni teritorij avionom iz Banje Luke.

29. NOVEMBRA

Ulica u Hrasnici. Razvijena od Pionirske ulice do Ulice Alekse Bojovića Brke u pravcu, približno, istok-zapad.

Stambena ulica. U potpunosti nastala poslije 1950. godine. Status gradske saobraćajnice i današnje ime dobila 20. decembra 1960.

Ulici je dat naziv u spomen na 29. novembar 1943. godine kao dan Drugog zasjedanja AVNOJ-a u Jajcu, na kojem su udareni temelji nove Jugoslavije s republičkim uređenjem.

DŽAVIDA HAVERIĆA

Ulica na lijevoj obali Miljacke, u starom dijelu grada, upravo naspram palate Vijećnice. Razvijena od Obale Pariške komune u pravcu juga do Ulice Nurije Pozderca. Saobraćajnica je nastala u turskom periodu kao sokak u staroj Mahali Hadži Isa koja se u narodu zvala imenom *Dugi sokak*. Iz najnovijih podataka, koje je iznio H. Šabanović na osnovi katastarskih turskih deftera, ova mahala, a prema tome i naša ulica, nastale su prije god. 1602, kad se mahala prvi put izričito navodi. Prema tome, pokazuje se proizvoljnim pisanje S. Kemure kako je hadži Isa osnovao tu i još dvije susjedne ulice oko 1630. godine.

Stari naziv ove ulice je *Dugi sokak*, a po imenu toga sokaka zvala se u narodu, kako je navedeno, i sama mahala.

Današnji naziv ulice dat je 31. jula 1950. po imenu predratnog naprednog radnika *Džavida Haverića* (rođ. 1920. u Sarajevu), koji je kao aktivan saradnik NOP-a i sekretar partijske ćelije na Baščaršiji otkriven i uhapšen u Sarajevu već na početku okupacije, 12. maja 1941. Senat Prijekog pokretnog suda u Sarajevu 20. avgusta 1941. osudio ga je na smrt strijeljanjem. Presuda je izvršena na Vracima.

LIT.: Hronologija radničkog i NO pokreta u Sarajevu, 83. — Biografski podaci o prvoborcima NOR-a grada Sarajeva.

DŽEKA

Sokak u istoimenom predjelu na južnoj periferiji starog dijela grada, ispod samog Trebevića. Ulica razvijena od Toke do Krke. Pravac razvijanja jugoistočni. U ulicu spadaju i dva odvojka koji teku prema zapadu.

Sokak datira iz turskog perioda, a razvio se u Timurhanovoj mahali, zvanoj *Berkuša*, koja je nastala u 16. vijeku. Od davnina je to bila ulica trudbenika i sirotinje. Tu je živjela i porodica Džeko, koja se u tursko doba bavila tomrukčijskim poslom, tj. vađenjem ogrevnog drveta iz Miljacke pri njenom visokom vodostaju. Ta porodica javlja se tu još 1772. godine.

Prirodno bi bilo izvoditi ime ulice od navedene porodice Džéko (uzlazni akcenat na drugom slovu). Međutim, kritički analizirajući pojavu, prije će biti da je to prezime nastalo po starom imenu kraja, čiji nominativ glasi *Džéka*, a koji vuče porijeklo sigurno iz dosta starog doba.

Toponim kao naziv ulice nastao je svakako prije 1878. i do danas se nije mijenjao.

DŽEMILA KRVAVCA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Razvijena između Ulice Miladina Radojevića (stari Sepetarevac) i Drvarske. Saobraćajnica se razvila u turskom periodu kao sokak na granici Donje i Gornje Saračeve mahale, koje su se razvile već u 16. vijeku.

Još od turskog perioda pa sve do davanja današnjeg imena ulica se zvala *Vejsil-agin sokak*, odnosno ulica po nekom *Vejsil-agi*, čiji identitet nisam mogao utvrditi.

Današnje ime dato je ulici 8. juna 1948. godine u spomen na Džemila Krvavca, predratnog tehničkog činovnika Direkcije pošta Sarajevu. Rođen u Velikoj Gračanici kod Gacka 1913. Poznatiji kao napredan mladi publicista i književnik u nastajanju. Zbog ljevičarske i komunističke orijentacije uhapšen je u Sarajevu 12. novembra 1941. i do četiri dana poslije toga, 16. 11. upućen u koncentracioni logor u Jasenovac. Pao je sa još 31 drugom u proljeće 1942. u Staroj Gradiški u jednoj herojskoj pobuni u logoru.

LIT.: *Rizo Ramić*, Na putevima slobode, 257—261. — Hronologija radničkog i NO pokreta u Sarajevu, 94. — Biografski podaci o prvoborcima grada Sarajeva.

DŽENETIĆA ČIKMA

Ulica u središtu grada, oko Samoposluge u Titovoj ulici, u blizini Gradske tržnice. Ima tri kraka, od kojih je onaj prema Ulici Vuka Karadžića nastao (prosječen) prije nekoliko godina.

Ulica je stara barem 200 godina, a razvila se kao čikma sokak u okviru Jagdži-zade hadži-Ahmedove mahale koja je obuhvatala Gornju Ćemalušu, tj. kraj od Vuka Karadžića ulice do Ulice Radojke Lakić, a koja je u narodu bila poznata pod imenom *Dženetića mahala, Niže banje* i *Begova mahala.* Nastala oko 1560.

Ulica nosi današnji naziv još iz turskog perioda po staroj sarajevskoj porodici *Dženetića,* koji su u toj ulici, upravo na današnjem trgu ispred samoposluge, imali veliku porodičnu kuću i u sastavu te kuće držali i konak — posebno gostinjsko odjeljenje u koje su se primali putnici na besplatno konačenje. Ta kuća, koja je, inače, imala sve odlike bosansko-orijentalne stambene arhitekture, iz nerazumljivih razloga porušena je 1942, a građena je, zna se tačno, 1766. U toj kući su se sastajale ugledne Sarajlije 18. i 19. vijeka, među kojim je čest gost bio i poznati sarajevski pjesnik i kaligraf *Mejlija,* koji je radio i zidne slikarije u toj ulici. Dženetići su, inače, predturski *Rajići* iz konjičkog kraja, doselili se u Sarajevo u drugoj polovini 17. vijeka. U svoje vrijeme s drugom granom na Bistriku ta porodica imala je jak utjecaj u privredi i politici grada, a potpuno je izumrla 1928. godine.

LIT.: *H. Kreševljaković,* Dženetići, *Radovi,* II/1954., knj. I, 111—161. — Rušenje starog Dženetića konaka, *Sarajevski novi list,* II/1942, br. 339 (15. 6), 5. — Nestaje staro Sarajevo ... Povodom rušenja Dženetića konaka, *Sarajevski novi list,* II/1942, br. 340 (20. 6), 4.

DŽIDŽIKOVAC

Ulica iznad Velikog parka. Razvijena od Ulice Mustafe Golubića na sjever do Nemanjine. Saobraćajnica se razvila još u turskom periodu, ali je sve do u novije vrijeme bila naseljena samo u završnoj dionici. Do izgradnje odvojka prema istoku, današnje Ulice Mustafe Golubića, počinjala je od same današnje Ulice kralja Tomislava.

Naziv ulice je star i do danas nerazjašnjen. Nije uvjerljivo tumačenje, koje je uveo Kosta Mandić, da je naziv nastao od riječi talijanskog porijekla *džidži* u značenju »čiko«, kako se, navodno, zvao neki stolar Talijan, koji je potkraj turske vladavine tu radio i tako sebe zvao među djecom, kojoj je dijelio šećerlame. Mislim da će prije biti tačno da se ovdje radi o turskoj riječi *džidži* u značenju lijepo, gizdavo (suprotno od izraza *kaka* — ružno), u kojem se smislu upotrebljavaju i turcizmi iste osnove *džidža* (igračka), *džidžali* (okićen, gizdav) i *džidžati* (kititi), pa bi, prema tome značenju, ime bilo *Okićen put.* To značenje ima svoju podlogu i u tome što je taj put zaista vodio između bujnih bašča, čiji je behar u proljeće i mogao biti realan povod za takvo ime, koje je, svakako, nastalo u samom narodu. Potpuno kongruentnu pojavu imamo u samom Sarajevu i u novije vrijeme: nazivi ulica *Cvjetna* i *Behar* (vidi tamo!).

LIT.: *Abdulah Škaljić,* Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku, Sarajevo, 1965, sub. v. džidža, džidžali, džidžati.

ĐULAGINA

Ulica uz staru sarajevsku čaršiju, u blizini Begove džamije. Razvijena između Sarača na jugu i Titove na sjeveru, pored zgrade Prirodno-matematičkog fakulteta (bivša nova Gazi Husrev-begova medresa).

Ulica se razvila još u 16. vijeku. Na sredini te ulice, na istočnoj strani, ima odvojak, zapravo oveće dvorište koje se smatra posebnom saobraćajnicom pod imenom *Đulagina čikma.*

Duž čitave zapadne strane te ulice bio je stari han, vlasništvo Gazi Husrev-begova vakufa. Zvao se u izvorima *Novi han.* Krajem 18 i prvih decenija 19. vijeka zakupnik Novog hana bio *Đul Mustafa,* sin bajraktara Ibrahim-age. Po tome dugogodišnjem zakupniku, koji je bio i ugledna ličnost među esnaflijama stare sarajevske čaršije, Novi han dobio je još početkom 19. vijeka u narodu ime najprije *Đulov han,* a kasnije *Đulagin han.* Eto, po tome zakupniku, odnosno po hanu, koji je on držao, prozvala se ta ulica. U turskom periodu bila je poznata pod imenom *Đulagin han,* od 1878. godine do 1885. zvala se *Đulov han,* od 1885. do 1895. opet *Đulagin han,* a od te posljednje godine uveden je današnji naziv *Đulagina ulica.*

Inače, još stariji naziv te ulice, koji se održao bar u sjećanju, do nazad tridesetak godina, glasio je *Pred magazama* — po kamenim trgovinskim starim magazama, koje se i danas tamo nalaze, a za koje se misli da su ostaci nekadašnjeg Hadži Beširova hana.

Naziv navedenog starijeg osnovnog objekta, po kojem je ulica dobila ime, sačuvao se u jednoj staroj lirskoj narodnoj pjesmi, koju sam zabilježio u Sarajevu, a koja počinje ovako:

Na Vratniku u amber-sokaku,
za kanatom gondže necvjetano,
kita zlata Nakaševa Fata.
S njom govori grana faslidžana,
Šećer Meho iz Đulova hana...

LIT.: *Dimitrije-Mita Klicin,* Spomenica Steve Petranovića, nacionalnog borca 1835—1913, Novi Sad, 1937, 44. — *H. Kreševljaković,* Hanovi i karavan-saraji, 82. — *A. Bejtić,* Đulagin dvor, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6430 (28. 4), 6.

ĐULAGINA ČIKMA

Čikma, zapravo oveće dvorište u samoj čaršiji, s ulazom iz Đulagine ulice. Tako se saobraćajnica prozvala po susjednoj Đulaginoj ulici, za koju se veže. To ime kao službeni naziv uvedeno je 1921. godine.

Starije ime ove ulice-čikme bilo je *Hadži-Beširov han,* dato tako po čuvenom Hadži-Beširovu hanu koji je ranije bio na tom mjestu i koji među prvim u gradu ističe Evlija Čelebija 1660. Vrlo je vjerovatno da je osnivač toga hana isti onaj Hadži Bešir koji je napravio poznatu česmu *Beširevicu* iza Bolnice u Koševu i po kojem se i danas jedna ulica na Bjelavama zove *Hadži Beširevа* (vidi tamo). Čudno je da je ta sao-

braćajnica dobila status samostalne ulice i to prvo ime relativno nedavno. Bilo je to 1910. godine. Osnov tome mora da je bio stari i sačuvani narodni naziv ulice u rečenom obliku, jer je Hadži Beširev han nestao mnogo prije toga datuma.

ĐURE DANIČIĆA

Ulica u marindvorskom predjelu grada, u ravnini, istočno od zgrada Zemaljskog muzeja. Počinje u Ulici Račkoga, koja vodi istočnom stranom Muzeja, te vodi na istok i naglo zavija na jug pa izlazi u Ulicu Omladinsko šetalište.

Ulica je u potpunosti nastala nešto prije prvog svjetskog rata, kad je austrougarska vojna uprava tu izgradila, na praznoj ledini, četiri stambena paviljona za svoje oficire.

U toku prvog svjetskog rata postojao je prijedlog da se ulici da ime austrougarskog generala Sarkotića, ali su to omele ratne godine, pa sam narod nazva tu ulicu *Oficirskom* po oficirima koji su tu stanovali. Tek po završetku rata, godine 1919 (10. 1) ulica je zvanično dobila prvi put ime koje i danas nosi bez izmjena. *Đuro Daničić,* nosilac naziva te ulice, čuveni je naučni radnik filolog (Novi Sad, 1825 — Zagreb, 1882) i najbliži saradnik Vuka Karadžića u pitanjima jezika i pravopisa.

ĐURE ĐAKOVIĆA

Ulica izvodnica za Vogošću. Počinje od Ulice maršala Tita i vodi pored Centralnog groblja do Kobilje Glave, gdje se trasa nastavlja i dalje kao otvoreni put za Vogošću.

Saobraćajnica u današnjoj dužini postepeno je izgrađivana, iako je od davnina duž potoka Koševa, što znači i u osi glavne dionice ove ulice, postojao put. U turskom periodu postojala je ulica, po prilici, do današnje Ključke pod imenom *Dereboj,* obuhvatajući pod tim istim nazivom i današnju Danijela Ozme, a ime joj znači *Uz potok* ili *Na potoku.* U austrougarskom periodu, kad se ova saobraćajnica produžila do vrha današnjih ciglana, ulica se zvala imenom *Uz Koševo,* koje predstavlja stari narodni, nešto modificirani naziv.

U doba stare Jugoslavije ona prva dionica dobila je novo ime *Ali-pašina* po osnivaču tamošnje džamije iz 1561, kako se prije zvala uličica niz potok Koševo, južno od džamije (nestala prije prvog svjetskog rata). Preostala dionica kasnije se prozvala imenom *Hadži Save Kosanovića,* dabrobosanskog mitropolita, koji je bio i naučni radnik (Miljanići u Banjanima, 1839 — Ulcinj, 1903).

Poslije oslobođenja, upravo 6. septembra 1947, obje te ulice spojene su u jednu pod novim imenom *Moskovska,* a to ime dato je na svečanoj sjednici Gradskog narodnog odbora u povodu 800 godišnjice Moskve.

19. Dra Jovana Kršića ulica

God. 1953—1955. nastalo je i produženje ove trase prema Vogošći. Dana 29. maja 1952. godine ulici je dato novo ime *Đure Pucara*, istaknutog živog predratnog revolucionara, prvoborca i narodnog heroja NOR-a (Ćesica kod Bos. Grahova, 1899), a kad je izašla preporuka za ukidanje imena ulice po živim ličnostima (osim za predsjednika Republike — maršala Tita), ovoj ulici je 20. marta 1954. dato današnje ime po Đuri Đakoviću, poznatom predratnom revolucionaru, političkom radniku i sekretaru KPJ. Rođen u Brodskoj Varoši kraj Slav. Broda 1886, ubili ga zagrebački policajci na austrijsko-jugoslovenskoj granici 1929. Postoji i uzročna veza za davanje jedne ulice u Sarajevu po njegovom imenu, jer je Đaković u ovom gradu izučio metalski zanat i prvi put se tu sreo sa radničkim pokretom.

Imenom Đure Đakovića od 6. aprila 1946. do 20. marta 1954. zvala se današnja Ulica Miće Sokolovića.

IZVORI: *A. Bejtić*, Ali-pašina mahala, *Prilozi za proučavanje istorije Sarajeva*, II/1966, 54—55. — *Avdo Humo*, Đuro Đaković i revolucionarni pokret u Jugoslaviji, *Znamenja revolucije*, 9—23.

ĐURE JAKŠIĆA

Kratka slijepa ulica u Novom Sarajevu. Počinje od Ulice Blagoja Parovića i vodi na jug do trupa bivše željezničke pruge uskog kolosijeka Počela se formirati krajem 19. vijeka i jedna je od prvih ulica u onom dijelu današnjeg Sarajeva.

Prvi naziv ulice bio je *Jakševa*. Nosilac toga naziva bio je austrougarski doseljenik Karlo Jakš (Jagsch), kojeg sretamo kao majstora tamošnje željezničke radionice od kraja devetnaestog vijeka pa sve do 1918. godine. Ovdje je umro i ostavio potomke, koji su nastavili život i rad u Sarajevu i za vrijeme stare Jugoslavije. Danas imamo i izravne identifikaciju Karla Jakša kao prvog nosioca naziva te ulice: u inventaru arheoloških nalaza Zemaljskog muzeja u Sarajevu pod brojem 4235 zaveden je novčić cara Gordijana III s ubilježbom i podatka da je taj novčić nađen u vrtu K. Jagša u Jagševoj ulici 1898. Za taj podatak zahvaljujem arheologu Đuri Basleru. Taj zapis kazuje nam i određenije vrijeme kad je tu nastala prva kuća, koja je inicirala čitavu ulicu, kao i to da je tu prvu kuću gradio upravo Karlo Jakš, po kojem se potom ulica i prozvala.

Naziv je ostao u upotrebi do 1931. godine, a tada je ulici dato današnje ime *Đure Jakšića*, poznatog i priznatog srpskog književnika, inače po struci slikara i učitelja (Srpska Crnja, 1832 — Beograd, 1878).

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je nosila ime *Šandora Đalskog* (puno književno ime Ksaver Šandor Đalski, a pravo ime *Ljubo Babić*), hrvatskog književnika (Zabok, 1854—1935), koji je kroz pedeset godina rada napisao velik broj pripovjedaka, romana i drugih književnih radova nejednake vrijednosti.

Ubrzo poslije oslobođenja, 20. avgusta 1945. ulici je vraćeno predratno ime Đure Jakšića, koje je i danas u upotrebi.

ĐURE SALAJA

Ulica u području savremenog naselja »Slobodan Princip Seljo« (Grbavica II). Počinje od Ulice bratstva i jedinstva i vodi u vijugavom pravcu na zapad do početka Oštreljske.

Saobraćajnica kao novonaseljena ulica nastala je u najnovije vrijeme, pri čemu je ta ulica jednim dijelom produžena trasom nešto starije saobraćajnice koja se vodila pod službenim imenom *Radničko naselje VIII.*

Današnji naziv dat je neposredno poslije formiranja te saobraćajnice kao naseljene stambene jedinice, 7. oktobra 1960, a čuva uspomenu na poznatog partijskog i sindikalnog radnika *Đuru Salaja* (Valpovo, 1889 — Lovran, 1958), koji je još 1906. godine kao krojački radnik stupio u napredni sindikalni pokret i već tada postao značajan sindikalni funkcioner.

ĐURE SALAJA

Ulica u Vogošći, u starom dijelu naselja.

Počinje od odvojka za hotel »Biokovo« od prolazne saobraćajnice (Ulica igmanskog marša) pa vodi grebenom brdašca u pravcu istoka, izvodi i utapa se u Ulicu igmanskog marša, potom na razdaljini od kojih pedesetak metara produžuje na suprotnu stranu Ul. igmanskog marša i u zaokretu završava pred drvenim mostom na rijeci Vogošći.

Stambena ulica. Dionica od početka do tranzitne saobraćajnice počela se razvijati i izgrađivati prije desetak godina (popunjuje se i danas), a dionica od tranzitne saobraćajnice pa do navedenog mosta, preko kojeg se opet kao put veže za prolaznu saobraćajnicu, jeste, zapravo, stari prolazni vogošćanski put koji je kao prolazna saobraćajnica napušten 1955. ispravkom trase nove saobraćajnice preko današnjeg betonskog mosta (vidi Ulica igmanskog marša).

Današnji naziv je prvo zvanično ime te saobraćajnice, a nastalo je oko 1961. godine. Obuhvata neprirodno gotovo samostalne dvije saobraćajnice, koje su prekinute i potpuno odvojene dionicom Ulice igmanskog marša od oko pedesetak metara.

Vidi prethodni članak.

EKMIĆA ČIKMA

Slijepa ulica neposredno uz staru sarajevsku čaršiju i Staru srpskopravoslavnu crkvu. To je odvojak od Titove ulice koji vodi u pravcu sjevera istočnom stranom građevnog ansambla Stare crkve.

Ulica se razvila u tursko doba, i to dosta rano u okviru *Gornje varoši,* poznate četvrti gdje su živjeli, a dobrim dijelom i radili građani srpskopravoslavne konfesije.

Ulica se još u tursko doba prozvala današnjim imenom po staroj sarajevskoj srpskoj porodici Ekmića, koja je tu dugo vremena imala kuću i stanovala, a u sarajevskoj čaršiji bavila se trgovinom kože. Neki članovi te porodice bili su pekari i ćurčije.

Današnji oblik naziva uveden je poslije 1918. godine. Sve dotada naziv ulice glasio je *Ekmin sokak*.

LIT.: *H. Kreševljaković*, Sarajevo za vrijeme austro-ugarske uprave, 110, bilješka 48 o Stevi Ekmiću.

ELEZOVA

Ulica na Vratniku. Počinje od Mehmed-agine pa vodi na jugoistok i završava u Ulici ispod grada.

Razvila se u *Mahali Než-zade hadži Hasana*, koja se formirala još u 16. vijeku oko istoimene džamije, što se i danas nalazi u susjednoj, Mehmed-aginoj ulici.

Ulica je imala više naziva:
— Kešedina,
— Mehmed-agin sokačić,
— Elezova u gradu pa, najzad,
— Elezova.

Kešedinom se zvala prije okupacije 1878. po porodici *Kešedija* koja je u toj ulici imala kuću.

Mehmed-agin sokačić je naziv koji je nastao poslije okupacije 1878. i bio u upotrebi sve do 1895. godine. Tako se prozvala po imenu susjedne, Mehmed-agine ulice (vidi tamo), za koju se faktično i veže.

Elezova u gradu je naziv koji je nastao pred popis stanovništva godine 1895. po *Elezima*, poznatoj i staroj esnafskoj porodici, koja je tu imala kuću i bila ugledna u čitavom kraju. Pobliža oznaka u nazivu ulice »u gradu« data je po tome što se ulica zaista nalazi u gradu (tvrđavi) Vratniku, a u svrhu razlikovanja od jedne druge tadašnje ulice u gornjem dijelu Sagrdžija koja se također zvala *Elezova*.

Godine 1931. ovoj drugoj Elezovoj ulici promijenjeno je ime u naziv *Svrze Hamida* (vidi tamo), pa je otpala potreba navedene pobliže oznake Elezove ulice na Vratniku, i otada se zove samo *Elezova*.

FADILA JAHIĆA ŠPANCA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Razvijena od vrha Hajduk-Veljkove prema zapadu do Ulice Miladina Radojevića (nekadašnji Sepetarevac) iznad Mejtaša. Saobraćajnica je nastala još u ranijem turskom periodu kao sokak koji se protezao kroz dvije mahale: Sarač-Ismailovu, zvanu *Donju Saračevu*, i Kasim-katibovu, zvanu *Više Husrev-begove banje*, obje iz 16. vijeka.

Od turskog perioda pa sve do iza oslobođenja ulica se zvala *Hadži-Sulejmanova*, po nekome hadži-Sulejmanu, čiji identitet nisam mogao utvrditi, a koji je sigurno imao porodičnu kuću negdje u toj ulici.

Današnjim imenom ulica se zove od 8. juna 1948. po predratnom revolucionaru, junaku NOR-a i narodnom heroju *Fadilu Jahiću Špancu*. Rođen 1910. u Bijeljini. Predratni stolarski radnik. Učestvovao je u španskom ratu, odakle mu i nadimak Španac. Jedan je od organizatora i vođa ustanka u sjeveroistočnoj Bosni. Bio je komandant pa komesar proslavljenog Majevičkog NO partizanskog odreda. Borbeni put ovog velikog revolucionara bio je, međutim, kratak: pao je 20. februara 1942. u Vukosavcima na Majevici zajedno sa suborcem Ivanom Markovićem Ircem u borbi s bataljonom dobro naoružanih četnika, braneći se iz zgrade u kojoj je bio smješten štab odreda.

LIT.: *M. Šotra*, Naši heroji, str. 113. — Zbornik narodnih heroja, 274. — S. M., Fadil Jahić-Španac, *Almanah-kalendar Kulturnog društva muslimana »Preporod«*, Sarajevo 1946, 135—136. — *Stevo Popović*, Majevički partizani, na više mjesta. — *Slavko Mićanović*, S Majevice i Semberije, na više strana, posebno 92—100.

FILIPA KLJAJIĆA

Ulica u središnjem dijelu grada na desnoj strani Miljacke. Počinje od Ulice Đure Đakovića i vodi na istok do Ulice kralja Tomislava.

Saobraćajnica je postojala još u turskom periodu kao sjeverni, periferni sokak Kemal-begove mahale, koja se formirala još u prvoj polovini 16. vijeka iz dotadašnjeg, predturskog sela *Koševa*, po kojem se u narodu i zvala.

Posljednjih petnaestak godina turske uprave i prvih godina austrougarske okupacije ulica se zvala *Ibrahim-agina*, a od 1902. pa sve do poslije oslobođenja imala je ime *Kablareva*. U oba ta naziva radi se o jednoj ličnosti kao nosiocu imena. To je Ibrahim Kablar, sin Salihov, rođen 1828-9, zanimanjem kazaz u sarajevskoj čaršiji, gdje je imao i vlastiti dućan. Stanovao je 1868. godine upravo u toj ulici, ali, zanimljivo, nije imao vlastite kuće, nego je bio nečiji stanar. Barem navedene godine nije imao ni muškog poroda, nego je živio samo sa ženom Fatimom, kćerkom Abdulahovom, i sa kćerkom Dervišom, rođenom 1863-4. godine. Negdje u Kemal-begovoj mahali, vjerovatno u toj istoj ulici, u isto vrijeme živio je i Ibrahim-agin brat Mustafa, također zanatom kazaz, za kojeg se navodi da je rođen iste, 1828-9. godine, ali je on stanovao u vlastitoj kući i od muškoga poroda imao tada sina Avdiju, rođenog 1864-5.

Po navedenom Ibrahim-agi Kablaru kao uglednom građaninu, a možda i mahalskom muhtaru, ulica je dobila naziv vjerovatno **1865.** prilikom formiranja prve sarajevske opštine i uređenja naziva sokaka.

Današnje ime ulica nosi od 8. juna 1948. u spomen na narodnog heroja *Filipa Kljajića Fiću*, prvog političkog komesara Prve proleterske brigade (prve regularne partizanske vojne jedinice), formirane u Rudom

21. decembra 1941. Rođen je 1913. u Tremušnjaku kod Petrinje. Predratni beogradski obućar, izrastao u snažnog pobornika i vođu naprednih ideja. Bio je jedan od organizatora i prvih učesnika ustanka u Srbiji jula 1941 Pao je 5. jula 1943. obilazeći položaje u Zvorniku neposredno poslije probijanja iz obruča pete neprijateljske ofanzive na Sutjesci i Zelengori.

LIT.: Zbornik narodnih heroja, 350.

FOJNIČKA

Ulica u sjeveroistočnom predjelu starog dijela grada, u području gornjeg dijela sabirnice Miloša Obilića, kojoj i gravitira. Počinje od Ulice Muhameda Gandure, vodi na sjever, račva se desno i lijevo i kod Kiseljačke opet se sastaje u jednu trasu i završava iznad džamije u Grličića ulici.

Ulica se razvila u turskom periodu kao sokak u okviru *Mahale Hadži Jahja,* koji se spominje 1565. Ta se mahala u narodu zvala i *Nova mahala,* a to ime prešlo je kasnije u naziv glavnog sokaka u toj mahali, koji se do danas i po trasi i po nazivu održao. U sastavu toga sokaka, odnosno današnje ulice *Nova mahala,* spadala je i današnja Fojnička ulica.

Saobraćajnica je izdvojena u zasebnu ulicu godine 1915, i tada joj je dato današnje ime po gradiću Fojnici u centralnoj Bosni.

Naziv nema posebne uzročne veze, nego je nastao u sastavu davanja imena po našim gradovima za još desetak ulica. Ime se nije do danas mijenjalo.

FRANJE KLUZA

Ulica u Rajlovcu. Odvojak od glavne saobraćajnice Ulice 21. maja prema sjeverozapadu do na brijeg, gdje povezuje stambene novogradnje višekatnice.

Saobraćajnica je u potpunosti prosječena u prvih pet godina poslije oslobođenja kao put do stambenih višekatnica koje su se u isto vrijeme izgradile na brijegu za potrebe armije.

Ova saobraćajnica dobila je status ulice i današnje ime nešto prije 1964. godine. Do davanja današnjeg imena zvala se službeno *Nova kolonija.* Naziv ulice čuva uspomenu na pilota *Franju Kluza* (rođ. 1913. u Jošiku kod Bos. Dubice), koji je avionom pobjegao iz domobranstva u Banjoj Luci na oslobođenu teritoriju, sa koje je poslije izvršio niz borbenih akcija. Poginuo je od neprijateljske protuavionske artiljerije polovinom septembra 1944. nedaleko od Omiša. Proglašen je narodnim herojem. On i njegov drug Rudi Čajavec s pravom se smatraju pionirima naše ratne avijacije. Datum prvog borbenog Franjinog leta 21. maja (1942) proglašen je kasnije kao Dan jugoslovenskog ratnog vazduho-

plovstva, a upravo po tome datumu, odnosno danu prozvala se i susjedna saobraćajnica, glavna ulica što vodi kroz Rajlovac.

LIT.: Zbornik narodnih heroja, 348.

FRONTOVSKA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada, razvijena ispod Grličića brda i Sedrenika. Počinje desno od vrha Miloša Obilića ulice pa vodi na zapad do vrha Ulice Muhameda Kadića i tu zavija na sjever i u nelogičnom obliku obuhvata trasu puta koji vodi do na Ulicu Sedrenik.

Dionica istok-zapad u potpunosti je prosječena i uređena u prvim godinama poslije oslobođenja radnim akcijama članova Narodnooslobodilačkog fronta iz onoga kraja. Tom istom prilikom nešto je rađeno na proširenju i djelomičnom uređenu i dionice jug-sjever, koja je dotada bila produžetak i sastavni dio Ulice Muhameda Kadića.

Neposredno poslije izgradnje one prve dionice ulica je dobila današnje ime po našoj općenarodnoj političkoj organizaciji Narodnooslobodilačkog fronta (od 1952. godine Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije), čiji su članovi iz onoga kraja i učestvovali u akciji gradnje. U isto vrijeme to novo ime proteglo se i na današnju dionicu jug-sjever, koja je, inače, postojala od ranije pod imenom i u sastavu Ulice Muhameda Kadića.

U odnosu na topografiju ulice pod današnjim nazivom ime je dato nestručno i nelogično. Dionica jug-sjever predstavlja organičan i prirodan nastavak samo Ulice Muhameda Kadića, kao što je to i prije bilo, i ne može se nikako vezati za dionicu istok-zapad pod imenom Frontovska.

GAJEV TRG

Trg u središnjem i ravnom dijelu grada. Razvijen između ulica Maršala Tita i Vase Miskina na prostoru gdje se nalazi zgrada Gradske tržnice. Po obliku isti je kao i Trg fra Grge Martića oko Katedrale, pa to i nije u pravom smislu otvoren trg, nego, zapravo, dvije ulice s dvije bočne strane Gradske tržnice.

Na tome terenu i prije gradnje zgrade Gradske tržnice (građena 1894-95. po projektu Josipa Vancaša) bilo je otvoreno sajmište poljoprivrednih i mliječnih proizvoda pa se po tome prostor i zvao *Sajmište*, kako se to jasno vidi iz savremenog katastarskog plana, rađenog dok još nije bila otpočeta gradnja zgrade Tržnice. Taj naziv ostao je sve do 1919. godine, a tada se prostoru daje novo ime *Gajev trg*, koje je ostalo do danas bez izmjene.

Trg nosi ime po Ljudevitu Gaju, markantnoj ličnosti u književnosti, politici i kulturi Hrvatske u prošlom vijeku (Krapina, 1809 —

Zagreb, 1872). Bio je vođa ilirskog narodnog pokreta, u kojem je propagirao ideje jedinstva svih Južnih Slavena, kojim je dao i zajedničko, *ilirsko* ime.

GALIBA FESTE

Ulica u južnom području staroga dijela grada. Počinje od Ulice Derviša Numića ispod džamije, vodi najprije u pravcu juga pa zavija prema zapadu i izvodi ponovo u Ulicu Derviša Numića.

Ulica se razvila u ranije doba turskog perioda kao sokak u *Mahali hadži Sinana Volodera,* koja je, zajedno sa džamijom, nastala još prije 1565. godine.

Sve do davanja današnjeg imena ova se ulica zvala *Goloderica,* a to je narodno ime spomenute mahale. Pomišljalo se da se ovde radi o iskvarenom obliku imena *Voloderica,* koje je etimološki i zvanično slično prezimenu osnivača mahale i džamije, ali to ne može biti tačno: oblik Golodarica našao sam u popisu sarajevskih mahala 1874-75. godine.

Današnje ime dato je ulici 15. decembra 1959. godine, kad je još 12 ulica dobilo novo ime. Naziv čuva spomen na grafičkog radnika *Galiba Festu Plavog.* Rođen u Sarajevu 1908. Član KPJ od 1928, učesnik u drugoj grupi političkih osuđenika 1929. godine, ilegalni partijski radnik. Za čitava rata po zadatku boravio i radio u Sarajevu. Poginuo uoči samog oslobođenja grada, 5. aprila, kao član udarne petorke koja je imala zadatak, dat od Mjesnog komiteta, da štiti važnije objekte da ih neprijatelj ne uništi pri povlačenju, te da pomogne partizanskim jedinicama u borbama u gradu. U pripremama za odbranu i napad pao je od eksplozije vlastite bombe zajedno sa aktivistom i suborcem Ismetom Krbeševićem.

Postoji uzročna veza naziva ulice po tome što je Galib u toj ulici rođen, a tu je i poginuo.

Vrijedno je za historiju Sarajeva istaknuti da je iz te iste porodice, koja je imala kuću na Hambinoj carini, još jedan član borio se i poginuo u borbi protiv okupatora. Bio je to *Ibrahim Festa,* Galibov nedavni predak; uzeo je aktivnog učešća u borbi protiv austrougarskih četa za okupaciju Sarajeva 1878. godine i poginuo na sam dan zauzeća Sarajeva 19. 8. 1878. na Perčinu više Paleža kod Kiseljaka.

IZVORI i LIT.: Moji podaci prikupljeni od supruge i susjeda. — Hronologija radničkog i NO pokreta u Sarajevu, 129. — *Džavid Husić,* Grad oslobođen, ali je Valter poginuo, *Oslobođenje,* XVI/1959, br. 3989 (5. 4), 9.

GARAPLINA

Djelomično izgrađena i nastanjena ulica ispod platoa Željezničke stanice Bistrik. Počinje od sučeljavanja Hrvatina sa Ulicom Behdžeta Mutevelića i vodi najprije na jug do ispod platoa Željezničke stanice, tu

obuhvata jedan kraći krak sa lijeve strane pa zavija na zapad i izvodi ispod Stanice u Ulicu 6. novembra.

Dionica u pravcu juga (sa vezom na Ulicu Turbe neposredno ispod pruge) je stara, nastala, svakako, prije okupacije 1878, a krak prema zapadu uveden je kao običan put i prolaz poslije izgradnje i otvorenja Željezničke stanice Bistrik 1906. godine. Ulica je najprije bila sastavni dio, odnosno produženje prema jugu susjedne Ulice Turbe, pa se tim imenom i zvala. Godine 1900. izdvojena je u zasebnu ulicu, a kasnije joj je pridodat dugi, zapadni krak ispod Stanice. Tada je ulici dato današnje ime po nekom stanovniku te nove ulice prezimenom *Garaplija,* ili, što je još vjerovatnije, po lokalnom i mnogo starijem takvom nazivu sokaka.

Naziv nije do danas mijenjan.

U vremenu od 1902. pa do 1910. ulica je bila izgubila status samostalne ulice i ponovo uključena u ondašnju ulicu Džano-zade Turbe (današnja Behdžeta Mutevelića).

GATAČKA

Ulica u naselju »Pavle Goranin« (bivše Švrakino Selo). Počinje od Prvomajske kao glavne ulice u naselju i vodi na sjever prema polju, gdje zavija prema Banijskoj.

Ulica kao put postojala je još u austrijsko doba. Počela se naseljavati tek poslije oslobođenja. Ima krak prema zapadu do Majdanske.

Status ulice i današnje ime po mjestu *Gacku* u Hercegovini dobila je tek 7. oktobra 1960. godine.

GAZI HUSREV-BEGOVA

Ulica u čaršiji, razvijena u pravcu jug-sjever između ulica JNA i Maršala Tita. Razvila se u prvoj polovini 16. vijeka u Gazi Husrev-begovoj mahali i neposredno uz Gazi Husrev-begov bezistan iz godine 1541. (koji je sa zapadne strane), te uz Gazi-Husrev-begovo imare i musafirhanu iz godine 1531 (objekti sa istočne strane).

U turskom i u austrougarskom periodu, pa i u doba stare Jugoslavije, na području ove ulice bile su dvije zasebne, samostalne ulice: *Veliki kujundžiluk* i *Predimare.*

Veliki kujundžiluk sezao je od Ulice JNA do završnice Vase Miskina i početka Sarača (raskršće, koje je ovih godina dobilo u narodu ime *Slatko ćoše* po tome što se na tri ugla raskršća nalazi po jedna slastičarnica). Od postanka to je čaršija kujundžija — zlatara, koji su se do danas održali u toj ulici, pa su dali, kako se vidi, i ime čaršiji.

Predimare, Pred imaretom, ili, kako se još zvala, *Imaret čaršija,* bila je ulica na preostaloj dužini današnje Gazi Husrev-begove ulice, od ulica Vase Miskina i Sarača do Ulice maršala Tita. Tako se ulica zvala po *imaretu* — besplatnoj javnoj sirotinjskoj kuhinji, zadužbini Gazi

20. Drinska ulica

Husrev-bega iz godine 1531, koja je bila ispod današnje sahat-kule kraj Begove džamije. Ta dionica nije nikada bila stalna čaršija. Kreševljaković u »Esnafima« navodi da je tu jedno vrijeme bila *Balukčijska* (Ribarska) *čaršija*. U austrougarskom periodu na početku te dionice iza slastičarske radnje na desnoj strani (istok) bila je jedna mala čikma i imala zasebno ime, *Kasapski sokak*, o čemu nalazimo dokumenat u terenskim geodetskim skicama toga područja iz god. 1905, na osnovu kojih je rađen katastarski plan područja. Kasapski sokak i Ribarska čaršija imaju sadržajnu vezu, pa bi mogao biti tačan navod o dosta čudnom postojanju i Ribarske čaršije u toj ulici.

Godine 1931. obje dotadašnje samostalne ulice sjedinjuju se u jednu pod današnjim imenom. Naziv ulice dat je po *Gazi Husrev-begu*, poznatom bosanskom sandžak-begu iz prve polovine 16. vijeka (1521—1525. i 1526—1534. te 1536—1541) i ktitoru koji ima neprocjenjive zasluge za izgradnju i mnogostruki razvoj Sarajeva. Potomak je jedne domaće porodice, a umro je 18. juna 1541. i sahranjen u zasebnom mauzoleju (turbetu) kraj svoje džamije.

Naziv ulice nije se do danas mijenjao.

LIT.: *Ćiro Truhelka*, Gazi Husrev-beg, njegov život i njegovo doba, *Glasnik Zem. muzeja, 1912.*

GLAMOČKA

Uska i brdovita uličica na sjevernoj periferiji starog dijela grada, u uglu što ga zatvaraju ulice Budakovići i Hadži-Lojina, vodeći iz prve i završavajući se u toj drugoj.

Do iza prvog svjetskog rata bio je to puteljak sa 2-3 kuće u sastavu Ulice Budakovići. Status samostalne ulice saobraćajnica je dobila pri kraju prvog svjetskog rata, upravo 1917. godine. Tada je dato i današnje ime po *Glamoču*, gradiću u zapadnoj Bosni.

Naziv se nije do danas mijenjao.

GLASINAČKA

Ulica u južnom kraju starog dijela grada, nešto poviše željezničke pruge Sarajevo—Višegrad. Počinje od Ulice Hadžiabdinice i vodi uzbrdo na jug do Žagrića, na jednoj strani, te do Ulice Derviša Numića, na drugoj strani, na kojoj izlazi u dva zasebna kraka.

Razvila se kao sokak u turskom periodu u mahali *Hadžiabdinici*. Ta mahala se službeno zvala *Mahala Harači hadži-Mustafa*, a formirana je nešto prije 1528.

Krak prema Žagrićima izgrađen je poslije 1902. godine.

U tursko i u austrougarsko doba ova se ulica zvala *Oprkanj* (o značenju te riječi vidi Ulica Danila Ilića), a sudeći po značenju te riječi moglo bi se zaključivati da je nekada barem jedan dio te ulice bio natkriven.

Do oslobođenja ulica je nosila naziv *Firuz-begova* (pisalo se Feruz-begova i Firdus-begova), sigurno po bosanskom sandžaku Firuz-begu, ili, kako se još pisao, *Feriz-begu*, koji je bio na tome položaju 1505—1512. i zadužio Sarajevo izgradnjom niza javnih objekata (vidi ulice Ćulhan i Kadića Muhameda). Taj naziv uveden je relativno nedavno, tek. 1915. godine. Ne znam kako je u to kasno doba došlo do davanja takvog imena ulici, ali uzročna veza zaista postoji po tome što je tu Firuz-beg imao ili kupio jedno imanje koje je zavještao za svoje osnovne zadužbine u gradu. U tom kraju i danas postoji čak i vrelo pod imenom *Ferizbegovac*, što također upućuje na Firuz-begovu (Feriz-begovu) gradnju vodovoda u tom kraju, jer je više nego sigurno da ime vrela vuče porijeklo po tom istome Feriz-begu.

Poslije oslobođenja, 8. juna 1948. ulica se prozvala današnjim imenom po *Glasincu*, poznatoj visoravni istočno od Sarajeva i od planine Romanije.

LIT.: *H. Kreševljaković*, Vodovodi, 102—103.

GLIŠE JANKOVIĆA

Ulica na desnoj strani rijeke Željeznice na Ilidži. To je današnji odvojak na lijevoj strani od Ulice Novo naselje sjeverno od zgrade bivše Željezničke stanice. Vodi približno u pravcu zapada sve do korita Željeznice, obuhvatajući pri tome veliku skupinu prizemnica i višekatnica, kako onih u samoj regulacionoj liniji ulice, tako i onih na većoj udaljenosti.

I ova ulica izgradila se i razvila poslije oslobođenja, unazad posljednjih petnaestak godina. Status ulice i prvo ime u današnjem obliku saobraćajnica je dobila 20. decembra 1960. godine.

Naziv ulice dat je u spomen na *Glišu Jankovića*, predratnog pekarskog radnika, prvoborca i narodnog heroja s područja mjesne, ilidžanske općine. Rođen je u Osijeku kod Ilidže 1913. U NOB je stupio u Semizovačku četu Odreda »Zvijezda«. Poginuo 14. januara 1944. na dužnosti komandanta Visočko-fojničkog odreda u neprijateljskoj zasjedi na njegov odred u selu Bukvi između Kiseljaka i Fojnice. Za narodnog heroja Jugoslavije proglašen 27. 11. 1953.

LIT.: Zbornik narodnih heroja, 281. — Hronologija radničkog i NO pokreta u Sarajevu, 114.

GOLOBRDICA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Počinje od Ulice Marije Bursać pa vodi najprije prema sjeveru preko Podgrmečke, a onda pod pravim uglom zaokreće prema istoku, prelazi ulicu Kaukčije Abdulah-efendije i ispod Hadži Sinanove tekije izvodi u Ulicu Remzije Omanovića (stare Sagrdžije).

Ulica se razvila kao sokak u ranijim godinama turskog perioda u *Mahali Mimara Sinana,* formiranoj između 1515. i 1530. godine.

Današnje ime je originalno, staro. Legenda kazuje da je ime nastalo po tome što je cio taj kraj ostao *golo brdo* poslije požara grada u navali »ćesarske vojske«, pod kojom se, svakako, misli upad trupa princa Eugena Savojskog 1697. godine. Ta tradicija nema ni potvrde, ni logičnosti. Sudeći po analogijama, ovdje se radi o toponimu koji su Turci zatekli tu pod imenom *Golo brdo,* a po tome toponimu onda je i ulica koja tuda vodi dobila naziv najprije *Golobrdac* (sokak), potom *Golobrce* (znano iz 1874-5 god.) i, najposlije, današnji oblik *Golobrdica,* koji je ušao u upotrebu poslije 1878, kad je uveden i termin *ulica,* s kojom se jezično slaže u rodu i broju.

Naziv se, inače, nije mijenjao.

GORAŽDANSKA

Ulica u Novom Sarajevu. Razvijena od Ulice Blagoja Parovića na sjever do pruge normalnog kolosijeka, gdje se završava kao slijepa ulica zapadno od Osječke i Sprečanske ulice.

Saobraćajnica se razvila u posljednjim godinama stare Jugoslavije kao produžetak Kolonije željezničke zadruge koja se počela tamo razvijati 1929—1930. godine.

Današnje ime po gradu Goraždu na Drini ulica je dobila 7. oktobra 1960. godine. Dotada se zvala *Dolac kolonija V.*

GORICA

Ulica u istoimenom predjelu grada, u blizini Crnog vrha. Počinje od Tepebašine i vodi u pravcu sjevera zaokrećući pri samom kraju na zapad i izvodeći na kraj Krajiške ulice ondje gdje počinje Ulica Dajanli Osman-bega. Ulica se razvila u turskom periodu kao sokak u *Mahali Dajanli hadži-Ibrahima* koja se formirala još u 16. vijeku, a koja je u narodu bila poznata i pod imenom *Gorica.* Po tome drugom nazivu zaključujem da je ulica, koju promatramo, bila glavna ulica u mahali i da je nastala istodobno kad i spomenuta mahala. Imala je i izlaz na potok Koševo.

Ulica od svog postanka nosi današnji naziv. Dobila ga je po imenu čitava kvarta, mahale, a to ime je toponim u onome kraju koji sigurno potječe iz vremena prije stabilizacije turske vlasti u ovim stranama.

GORUŠA

Saobraćajnica u predjelu između Gorice i Crnoga vrha. Počinje od Kranjčevićeve kao prva ulica istočno od kompleksa Vojne bolnice te vodi na sjever i uklapa se u Krajišku ulicu. Razvila se djelomično u

turskom periodu kao sokak u *Mahali Dajanli hadži-Ibrahima,* zvanoj *Gorica,* koja se formirala u 16. vijeku. Bila je slabo izgrađena sve do okupacije BiH 1878.

U posljednje vrijeme turske vladavine i, vjerovatno, u prvim godinama austrougarske okupacije ulica se zvala *Gorin sokak,* po nekome članu stare sarajevske porodice *Goro,* koja se sreće u životu grada mnogo ranije, pa i u turskom jezičnom obliku istog značaja pod imenom *Dag-zade.*

U odmaklim godinama austrougarskog perioda javlja se ta ulica pod današnjim imenom *Goruša* pa je po prvi put stalno tako ubilježena u katastarskom planu područja iz 1901. godine. Taj naziv zadržao se do danas bez izmjene. U nekim drugim i ranijim izvorima austrougarskog doba ova je ulica krivo bilježena pod nazivom *Goruški sokak* i *Goraška ulica.*

GRAHOVSKA

Ulica u predjelu Gorice (iznad izvodnice Đure Đakovića), sa trasom između Županjske ulice (zapravo Županjačke, vidi tamo) i Gorice. Prema Gorici izlazi u dva pravca.

Do iza 1878. bila je nešto izgrađena i naseljena samo krajnja dionica, i to u vidu čikme, u sastavu ulice Gorica. Kasnije je proveden prolaz na Koševo potok pa je saobraćajnica kao nenaseljen put prozvana *II put na potok* (današnja Županjska zvala se *I put na potok).*

Status samostalne ulice saobraćajnica je dobila 1915. godine. Tada joj je po prvi put i dato današnje ime po *Grahovu* u zapadnoj Bosni. Nevjerovatno je, ali istinito, da je taj naziv uveden uskoro poslije atentata Gavrila Principa 1914. i da, s druge strane, sam po sebi čuva spomen na toga istoga atentatora, kojem je Grahovo rodni kraj. Naravno, ondašnje gradsko zastupstvo, koje je na jednom od uopće posljednjih svojih zasjedanja odredilo niz novih imena ulicama nije bilo svjesno te činjenice. Da se ovdje doista radi o Grahovu iz zapadne Bosne pokazuju još dva primjera naziva u tijesnoj blizini Grahovske, a to su imena *Ključka* i *Županjačka* (također po mjestima iz zapadne Bosne), data istom prilikom.

GRDONJ

Primitivna ulica, zapravo običan seoski put na sjevernoj periferiji grada. Počinje od Hadži Lojine ulice, u blizini Kliničke bolnice za plućne bolesti i tuberkulozu, i vodi na sjeverozapad preko ulice (puta) Panjina kula i ispod Seizmološke stanice, iza koje prelazi potpuno na seosku stazu prema Jagomiru.

Put je dosta star, a ime je dobio po istoimenom starom toponimu krševite i zaista grdne hridine Grdonj iznad Seizmološke stanice, ispod koje i vodi.

Saobraćajnica je dobila status ulice i to ima prije desetak godina. Ima anomaliju tu što se ime proteže na dvije nepovezane trase — jednu ispod, a drugu iznad saobraćajnice Panjina kula. Donja dionica potpuno se utapa u Ulicu Panjina kula i ne povezuje se u osi sa gornjom dionicom.

GRLICA

Čikma u starom dijelu grada, na početku Ulice Mjedenica. Vodi u pravcu juga. Razvila se, svakako, prije okupacije 1878. kao stambena jedinica u *Mahali Nedžara hadži-Ibrahima,* koja je nastala oko istoimene džamije u današnjoj Mjedenici ulici još u prvoj polovini 16. vijeka.

Grlica je malena ptica iz porodice golubova, šumska ili pitoma, koja ugodno guče, pa je omiljena, i uzgajaju je u kućama i krletkama. Tradicija, koja se čula u kraju gdje se nalazi ta čikma, a koju je zabilježio Kosta Mandić, kazuje da je upravo po toj ptici posrednim putem dato ime ovoj čikmi ovako:

Komisija za popis stanovništva brzo iza okupacije, što znači godine 1879, obavljajući svoj posao u toj čikmi, začula je djevojačku pjesmu u nekoj avliji. Upitali su ko to tako lijepo pjeva, a žena iz te avlije u jedan glas: »Naša Grlica«. Onoj djevojci što je melodično pjevala, ukućani i susjedi dali su od milja drugo ime *Grlica.* A to sad čula komisija, naziv je osvojio, pa predložila da se to ime da i ulici koja nije do tada imala svoje ime, što je opština i prihvatila.

Nije se mogla provjeriti osnovanost te tradicije, ali se može reći da je ta etimologija logična i moguća baš zbog popularnosti navedene ptice u narodu. Inače, ime lično Grlica nije nepoznato u Bosni, bar u starijim spomenicima. Podsjećam da se tako zvala jedna Bosanka, koju je god. 1393. jedan dubrovački trgovac kupio kao robinju patarenku. U sarajevskom polju i danas postoji toponim (selo) *Grlica.*

God. 1900—1910. saobraćajnica je bila uključena u numeraciju kuća Ulice Mjedenica i nije imala zasebno ime.

GRLIČIĆA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada, neposredno ispod Grličića brda na kojem se nalazi veliko neaktivno muslimansko groblje.

Počinje od sastava ulica Nove mahale, Fojničke i Požegijine neposredno ispod džamije i vodi u pravcu sjevera, najprije u dva kraka (s obje strane džamije), i završava se u Roginoj ulici uz sjevernu kapiju navedenog groblja Ulice Sedrenik.

Ova saobraćajnica je relativno jako stara kao ishodni put u okolinu grada.

Ime ulice nastalo je po imenu *Grličića brdo,* ispod kojeg i vodi, a to brdo dobilo je, navodno, ime po nekome *Grličiću* koji je bio vlasnik imanja na tome brdu pa ga uvakufio.

Status ulice i današnje ime saobraćajnica je dobila još za vrijeme austrougarske okupacije, upravo 1915. godine, kada se tek počela izgrađivati.

GUNDULIĆA

Ulica u marindvorskom dijelu grada. Počinje od mosta Vrbanja u osi Omladinskog šetališta pa vodi na istok do zgrade Električnog preduzeća »Valter Perić«, gdje se utapa u Brankovu ulicu.

Prijašnji i prvi naziv te ulice bio je *Novi tabaci*. Tako se prozvala još prije okupacije 1878. po tome što su tu, upravo uz obalu Miljacke, radili sarajevski *tabaci (kožari)*, koji su tu imali radionice ili tabhane, a koje je ovamo dislocirao u sedmom deceniju prošlog vijeka bosanski vezir Topal Osman-paša (1861—1869) s njihova ranijeg terena neposredno uz čaršiju (vidi Tabaci). Posljednja taphana u toj ulici radila je do 1921. Ulica je dobila bližu oznaku *Novi* da se može razlikovati od *Ulice Tabaci*, koja je bila i prije u gradu, a ostala i kasnije u području stare lokacije tabaka neposredno uz čaršiju, samo sad kao ulica. Od 1885. dalje ulica nosi ime *Donji tabaci*.

Prvi značajniji objekat u toj ulici jeste zgrada nekadašnje Električne centrale (danas preduzeće »Valter Perić«), puštena u proizvodnju 1. maja 1895. godine.

Naziv *Donji tabaci* održao se bez izmjena do 1919, a tada je (10. 1) ulici dato današnje ime po *Ivanu Gunduliću*, poznatom dubrovačkom pjesniku starijeg doba (1589—1638), čija se pjesnička djela *Suze sina razmetnoga, Dubravka* i *Osman* ubrajaju u prva djela cjelokupne jugoslavenske književnosti.

Naziv ulice nije se do danas mijenjao.

LIT.: *H. Kreševljaković,* Esnafi i obrti, 122.

HADŽIABDINICA

Ulica na lijevoj strani Miljacke, u starom dijelu grada. Počinje od sastava ulica Save Skarića Zembilja i Žagrića neposredno iznad željezničke pruge te vodi na istok do Ulice Derviša Numića (stara Širokača).

Ulica se razvila u staroj *Mahali Harači hadži-Mustafe,* koja je nastala prije 1528. godine. U prvoj polovini 18. vijeka džamiju u toj mahali obnovio je stanovnik te mahale hadži Abdulah, kraće zvani *hadži Abdija,* zanimanjem arakijadžija — zanatlija koji pravi bijele kape. Eto, po tome hadži-Abdiji prozvala se otada čitava mahala i sama ulica, glavna saobraćajnica u toj mahali. Taj hadži-Abdija umro je godine 1729/30. i pokopan uz tamošnju mahalsku džamiju.

HADŽIBAJRIĆA

Tako se zove jedan sokak na Hridu koji se pruža u jugoistočnom pravcu od Malog kačanika do Nalina sokaka. To je tipična stambena ulica — sokak starih sarajevskih perifernih mahala sa svim karakteristikama bosanske stambene arhitekture koju je njegovao onaj sitni, esnafski stalež. Razvila se u turskom periodu u okviru tamošnje *Mahale Sagr hadži-Alije*, koja se počela formirati još u drugoj polovini 16. vijeka oko tamošnje džamije istoga imena i istoga doba.

U tome sokaku od davnina pa sve do 1964. stanovala je esnafska porodica *Hadžibajrića*, poznata po specijalnom, bosansko-orijentalnom kulinarstvu u staroj sarajevskoj čaršiji. U svome sokaku na Hridu bila je brojna i ugledna, pa je tako po njoj sokak i dobio ime još prije okupacije 1878.

Naziv se nije do danas mijenjao.

HADŽI-BEŠIREVA

Ulica iznad Bjelava. Počinje od Ulice Vuka Karadžića, ondje gdje završava Takovska i vodi na sjever do Šejh-Mehmedove, kod Studentskih domova, gdje se uključuje u Hadži-Lojinu ulicu. Ulica se razvila rano u turskom periodu u okviru *Mahale Nabrdilo hadži-Alije* iz 16. vijeka, čiji je centar bila današnja džamija u *Ulici Bjelave.* Još od tog vremena ulica je nosila naziv *Hadži-Beširev sokak.* Uži kraj u kojem se nalazi ova ulica, kao i kompleks starih grobalja i zemljišta sve do Kliničke bolnice u Koševu zvao se sličnim imenom *Beširevica.* Do nazad deset godina bila je i jedna česma u onome kraju, upravo u Ulici Vuka Karadžića do Kliničke bolnice, koja se također zvala *Beširevica,* a u jednome izvoru iz kraja 18. vijeka naziva se i određenijim imenom *Hadži Bešireva česma.* Iz tih podataka jasno proizlazi da se sva ta imena vežu za *hadži-Beśira,* a to je jedan od starijih legatora Sarajeva, koji je živio krajem 16. i početkom 17. vijeka, i čiji han u Sarajevu (bio u Đulaginoj ulici — vidi tamo) spominje još 1660. godine putopisac Evlija Čelebija. U kraju u kojem se nalazi ulica njegova imena sagradio je spomenutu javnu česmu, a stanovao je, vjerovatno, u samoj ulici koja se i danas zove njegovim imenom.

To staro ime ove ulice ozvaničeno je prilično kasno, tek 1915. godine i do danas se nije mijenjalo. U austrougarskim štampanim popisima pisano je ime krivo: *Hadži-Bećirova.*

LIT.: *H. Kreševljaković,* Vodovodi, 140—141.

HADŽIDAMJANOVIĆA

Ulica čikma uz staru čaršiju, upravo u području stare srpskopravoslavne četvrti Varoš. Odvaja se od Titove ulice prema sjeveru kao prva saobraćajnica istočno od Ulice Kaukčije Abdulah-efendije.

Do 1931. godine saobraćajnica se zvala *Hadži Petrovića,* a te godine dobila je novo ime Hadžidamjanovića.

Nosilac naziva ulice je Risto Hadžidamjanović, član stare i ugledne sarajevske srpske ćurčijske porodice. Učestvovao u Hadži-Lojinoj buni 1878, a kasnije i sve do pred smrt 3. juna 1922. bio jedan od najistaknutijih javnih radnika Srba u Sarajevu. God. 1890. otvorio Srpsku višu djevojačku školu u Sarajevu. Agilan učesnik u autonomnoj borbi 1896—1905. Pisac samouk, saradnik zagrebačkog »Srbobrana«. Prvi je predsjednik Srpskog društva »Prosvjeta« 1902/03. godine i posljednji počasni potpredsjednik grada Sarajeva 1914. god. Više od polovine vijeka proveo je u javnom radu. Živio je nešto preko 70. godina.

LIT.: *Stevo Kaluđerčić:* Risto Hadžidamjanović, Kalendar *Prosveta* za godinu 1931, Sarajevo 1930, 161—162 (sa slikom).

HADŽI-HAJDAREVA

Četvrta poprečna ulica od Mejtaša na sjever između ulica Miladina Radojevića i Drvarske sa pravcem trase zapad-istok. Ulica se razvila rano u turskom periodu kao sokak u okviru *Mahale Sarača hadži-Hajdara,* koja se formirala u 16. vijeku. Ta mahala zvala se još u austrijsko doba *Gornja Saračeva mahala* sa svrhom razlikovanja od druge, *Donje Saračeve mahale,* koja se razvila također u 16. vijeku oko džamije *Sarača hadži-Ismaila* u dnu današnje Drvarske ulice.

Nije tačno dosadašnje tvrđenje, koje je naveo K. Mandić, da današnji naziv ove ulice potječe od imena dvorskog bilježnika (divani katiba) *hadži-Hajdara,* osnivača Bijele džamije na Vratniku. Ovdje se radi o sasvim drugom hadži-Hajdaru, a to je osnivač džamije i mahale u kojoj se nalazi današnja ulica njegova imena. Taj hadži Hajdar bio je, kako se iz samog imena vidi, *sarač* u sarajevskoj čaršiji u drugoj polovini 16. vijeka. Mahalski sistem organizacije naselja davno je napušten, a još prije toga mahala, u kojoj se nalazi ova ulica, promijenila je prvobitni, originalni naziv dobivanjem imena *Gornja Saračeva mahala,* pa je tako u potpunosti otišlo u zaborav originalno ime mahale po hadži-Hajdaru. Ono je, međutim, ostalo sačuvano u nazivu samog sokaka, ali se izgubila svaka veza spoznaje da je taj hadži Hajdar kao nosilac imena ulice identičan s osnivačem mjesne džamije i okolne mahale iz 16. vijeka. Prema svemu tome, ovdje se radi o jednom od rijetkih naziva sarajevskih ulica koji je star puna četiri vijeka.

Ime se nije do danas ni jednom mijenjalo.

HADŽIJAMAKOVIĆA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Počinje na mjestu gdje i Ulica Mustafe Dovadžije, ali ova vodi u pravcu sjeverozapada, prelazi Ulicu Sumbul-česmu i završava uz Ulicu Vinograd.

21. Hadži Lojina ulica — gornji dio

Današnja trasa je jedna ulica pod današnjim imenom od 1895. godine. Dotada su na toj trasi bila dva samostalna sokaka pod dva zasebna imena: prva i glavna dionica do Ulice Sumbul-česme bio je *Šejh-Muslihudinov sokak*, prozvan tako po osnivaču tamošnje džamije i mahale (u narodu se zvala mahala Ploča) još iz prve polovine 16. vijeka, a preostala dionica, od Sumbul-česme na sjeverozapad zvala se *Šolbatov sokak*, po nekom članu stare sarajevske porodice *Šolbat* koja je imala kuću u toj uličici. Ta imena nekadašnjih sokaka našao sam u popisu grada Sarajeva 1867—68. godine. Kosta Mandić, međutim, navodi, da se i ova ulica i današnja Ulica Mustafe Dovadžije u tursko doba i u prvim godinama austrougarskog perioda zvala *Muslije Saliha*. Mislim da je to netačan podatak, nastao kao posljedica krivog čitanja spomenutog imena Muslihudin.

Općenito se smatra da je današnji naziv ove ulice dat u spomen na poznatog borca protiv okupacije grada 1878. *Muhameda Hadžijamakovića*, kojeg su Austrijanci osudili na smrt i objesili pod Goricom 26. avgusta iste, 1878. godine. Teško je u ovo vjerovati iz jednostavnog razloga, što je gotovo bilo nemoguće da Gradsko poglavarstvo u austrougarskom okupacijom režimu da ime ulici po ličnosti koja se borila protiv toga režima. Biće, stoga, prije, da se ovdje radi o nekom drugom mlađem članu te porodice, koja je, inače, doista imala kuću u ovoj ulici. Tačno je samo to da se tako ta ulica zvala i u doba austrougarske okupacije.

Na uličnim tablama danas kriv naziv *Hadži Jamakova.*

LIT.: *H. Kreševljaković,* Sarajevo u doba okupacije Bosne 1878, 77—83.

HADŽI-KAJMAKOVA

Ulica u starom dijelu grada, u području sabirnice Miloša Obilića. ulice. Počinje od Ulice Konstantina Jeftića i vodi na istok do Kozaračke. Razvila se u turskom periodu kao sokak u *Mahali Tabaka hadži-Sulejmana,* koja je nastala u drugoj polovini 16. vijeka, a čiji je centar bila današnja džamija istog osnivača na uglu Kozaračke i Prijepoljčeve ulice. U narodu se ta mahala zvala *Gurdinom.*

Današnji naziv ulice potječe od vremena prvih austrougarskih popisa stanovništva u Sarajevu, a sretamo ga i u prvom katastarskom planu onoga područja iz 1913. godine. Ulica se tako prozvala po sarajevskom predokupacionom trgovcu *Ahmed-agi Hadžikajmakoviću,* kojeg su zvali kraćim imenom *hadži Kajmak,* a koji je u toj ulici imao porodičnu kuću. Taj Ahmed-aga bio je, inače, član posljednjeg gradskog zastupstva turskog vremena, uz to solidan trgovac i pomagač siromašnih. U Popisu stanovništva Sarajeva 1867—68. nalazimo i detaljnije podatke o njemu: sin Mehmeda Kajmaka, trgovca, a i sam je već u to doba bio trgovac. Rodio se, prema istim podacima, 1833-34, a oženio se 1853-54.

U turskom periodu, upravo u drugoj polovini prošlog vijeka, sve do 1878. godine, ulica je imala drugačije ime: *Sokak Alijage Pirinčlije.* Tako se prozvao tamo iza polovine toga vijeka po toj ličnosti, malo

neobična prezimena, koja je imala porodičnu kuću u toj istoj ulici. I o toj ličnosti imamo sačuvane podatke u navedenom opisu: sin Mustafin, rođen 1828—29, oženjen 1863—64, zanimanjem mali timarnik, ima porez 2000 groša, a žena mu Hatidža, kći Abdulahova, sama ima poreza 1000 groša godišnje.

Današnji oblik imena uveden je 1900, a dotada, barem u austrougarskom vremenu, naziv bio kraći, samo *Kajmakova.*

LIT.: *A. Bejtić,* Gurdina mahala, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6394 (23. 3), 6.

HADŽI-LOJINA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Počinje od studentskih domova na Bjelavama, upravo od završnice Hadži-Beširove ulice pa vodi u pravcu sjevera sve do mjesta gdje počinje Sedrenik prema istoku i Panjina kula prema zapadu.

Do iza oslobođenja, dok nisu bili izgrađeni studentski domovi, početak ove ulice bio je u Ulici Vuka Karadžića, u blizini Bolnice u Koševu.

Staro ime ove ulice bilo je *Bardakčije,* nastalo po takvome nazivu tamošnje mahale, koja se pod tim imenom javlja još 1540. a koja je iza toga uključena u Pačadži hadži-Nesuhovu mahalu.

Današnje ime ulica nosi od 1931. godine po *Hadži-Loji Vilajetoviću,* poznatom vođi masa u otporu protiv austrougarske okupacije grada 1878. godine, koji je kasnije, kad je pušten iz tamnice, odselio u Meku i tamo umro 1892. ili sljedeće godine.

Naziv ima uzročnu vezu po tome što je kuća porodice Vilajetovića i lično Hadži-Lojina bila upravo u toj ulici.

LIT.: *H. Kreševljaković,* Sarajevo u doba okupacije Bosne 1878, 104—113.

HADŽI-RISTIĆA

Ulica u središnjem dijelu grada, u blizini hotela »Evropa«, razvijena između Obale vojvode Stepe Stepanovića i Ulice JNA. Pravac razvijanja jug-sjever. Razvila se kao sokak u turskom periodu u staroj gradskoj četvrti Latinluk, koja je u 15. vijeku bila kolonija dubrovačkih trgovaca, a kasnije — sve do austrougarskog perioda — četvrt katoliku i, kasnije, pravoslavnih.

U toj ulici bila je i kuća porodice *Hadžiristića,* koja je ovamo doselila iz Čajniča u drugoj polovini 18. vijeka. Od svih članova te porodice posebno je značajan za grad i za BiH *Kosta Hadžiristić,* po struci trgovac, inače poznatiji kao kulturni radnik (Sarajevo, 1845 — Beč, 1870). Pisao je i objavljivao radove iz bosanskog folklora i druge materije u novosadskoj »Danici« i »Matici«, a godine 1873. objavljena mu je u Beogradu zasebna zbirka *Srpske narodne pjesme iz Bosne.*

Ulica je dobila ime još u turskom periodu po porodici Hadžiristića, ali nije isključeno da je nosilac naziva te ulice i sam Kosta Hadžiristić kao zapažena i zaslužna ličnost za grad i čitavu pokrajinu još u ono vrijeme.

LIT.: V. *Skarić,* Sarajevo i njegova okolina, 223.

HAJDUK-VELJKA

Ulica sjeverno od Katedrale. Počinje od Svetozara Markovića ulice pa vodi na sjever do Hriste Boteva ulice, gdje se dalje nastavlja ista trasa pod imenom *Ulica porodice Foht.*

Ova saobraćajnica nastala je kao ulica tek u austrougarskom periodu, upravo krajem prošlog vijeka. Dotada je to bio samo put duž korita potoka koji je tekao trasom današnje ulice, a koji je poslije regulisan (pokriven).

Pred popis stanovništva 1895. godine nikle su već prve konture i zgrade te trase i ulice pa joj je tada dato ime *Hadžimulića ulica,* kako se dotada zvao samo odvojak ove današnje ulice što pri samom početku ovu ulicu spaja sa Ulicom Vuka Karadžića, na jednoj, i Ulicu Svetozara Markovića, na drugoj strani.

Nosilac toga naziva ulice nepoznat mi je. Inače, Hadžimulići su starija sarajevska porodica, koja je, evo, imala kuću baš u ovome kraju.

Današnje ime ulica nosi od 1921. godine po *Hajduk-Veljku* (hajduk Veljko Petrović, rođ. oko 1780. u Lenovcu u timočkom kraju), jednom od najpopularnijih junaka u prvom srpskom ustanku. Poginuo 1813. braneći Negotin od Turaka.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je nosila ime istaknutog književnik *Muse Ćazima Ćatića* (Tešanj 1879—1915).

HALAČI

To je stara čaršija halača — pucara vune. Ulica između Tabaka i Bravadžiluka, sa smjerom razvijanja jug-sjever. Ulica je u potpunosti poslovna. Do 1951. godine, dok nije porušen jedan blok dućana na sjevernoj strani, trasa te čaršije protezala se na sjever do osi Ulice Sarači. Razvila se u 16. vijeku. U toj čaršiji radili su halači, koji su se bavili pucanjem pamuka (a kasnije i vune) i nalaganjem jorgana, debelih anterija, hrka i sl. Eto, po tim zanatlijama dobila je čaršija ime, koje je — kao naziv ulice — ostalo do danas neizmijenjeno.

Tu su se do danas održala dva stara dućana, od kojih u jednom još radi jedan pucar — halač, samo ne više na stari način, nego pomoću stroja.

HALILBAŠIĆA

Ulica u starom dijelu grada. Počinje od Kovača i vodi u istočnom pravcu prema ulici Nadmlini i iznad džamije Kučuk-katib dalje na istok, gdje se račva u dva kraka: desni završava u vidu kratke čikme, a lijevi zaokreće pod pravim uglom i izlazi na Ulicu Jekovac.

Ide u red najstarijih ulica — sokaka u gradu. Razvila se u stambenoj četvrti koja se zvala u 15. vijeku *Mahala muslimanskog groblja,* nazvana tako po groblju na Kovačima, koje je sigurno najstarije muslimansko groblje u gradu. Kasnije se ta mahala prozvala Kučuk-katibovom, a to je bilo nešto prije 1528. godine, kada je izgrađena džamija u ulici Nadmlini kao centar te nove mahale.

Današnji naziv te ulice datira iz vremena okupacije BiH 1878. godine, a nastao je po prezimenu domaće porodice Halilbašića, čiji se članovi sretaju u Sarajevu kao timarnici i janičari još od početka 18. vijeka. Po *Kotorcu* kod Sarajeva, gdje su imali svoje veliko imanje, a možda odatle bili i rodom, zvali su se prije toga *Kotorije,* pa se i sokak, ulica koju promatramo, u to doba zvao *Kotorijin sokak.* U istoriji Sarajeva poznata je ta porodica naročito po razmiricama koje je vodila sa porodicom Morića, a koje su prerasle polovinom 18. vijeka u pravi mali rat.

Međutim, obje porodice, i Halilbašići i Morići, ostale su poznate još kao saradnici i zaštitnici Dubrovčana (trgovaca) u 18. vijeku, što su ovi sa zadovoljstvom isticali.

LIT.: *H. Kreševljaković,* Morići, *Novi behar,* XII/1938—39, 5—14. — *A. Bejtić,* Prilozi proučavanju naših narodnih pjesama, II dio, 107—108 (o Halilbašićima). — *V. Vinaver,* Dubrovnik i Turska u XVIII veku, Beograd, 1960, 17 i 23.

HALIM-HODŽINA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada, u blizini sastavka ulica Kaukčije Abdulah-efendije i Remzije Omanovića. Počinje od Kaukčijine ulice i vodi u sjeverozapadnom pravcu završavajući u vidu slijepe ulice.

Razvila se kao zaseban sokak u turskom periodu u okviru *Mahale Sarača Alije,* koji je u neposrednoj blizini napravio džamiju prije 1530. godine. Kraj oko te džamije zove se od davnina i *Vrbanjuša,* a to je toponim koji je, sigurno, stariji od turske vlasti u ovome kraju.

Još u tursko doba ova ulica se neslužbeno zvala *Halim-hodžinim sokakom* po nekom Halim-hodži koji je tu imao kuću, a bio učitelj u mektebu na Budakovićima.

Nije imala status samostalne saobraćajnice, nego je bila uključena u sastav *Hadžijine ulice,* kako se zvao današnji ravni krak Ulice porodice Foht. Razdvajanje je nastalo 1907. godine. Osnovna ulica prozvala se *Čadordžinom,* a ulica koju promatramo postala je tada samostalna saobraćajnica pod imenom koje i danas nosi.

LIT.: *A. Bejtić,* Vrbanjuša — Oslobođenje, XXII/1966, br. 6431 (29. 4), 9.

HAMDIJE KREŠEVLJAKOVIĆA

Ulica u naselju »Pavle Goranin«. Počinje od Prvomajske kao glavne ulice kroz naselje pri izlasku trase na ravniji teren te vodi najprije na jug, a potom zaokreće na zapad i vodi u pravcu u priličnoj dužini do zapadnog luka Partizanske ulice, u koju se i utapa.

Ulica je u potpunosti nastala i kao saobraćajnica i kao stambena jedinica 1948—49. godine prilikom izgradnje tamošnjeg prvog radničkog naselja individualnih stambenih zgrada, od kojih su prve dovršene i useljene 7. septembra 1948. godine.

Današnje ime ulica nosi od 7. oktobra 1960. godine u spomen na poznatog domaćeg naučnog radnika *Hamdiju Kreševljakovića* (Sarajevo, 1888—1959), koji je grad Sarajevo i čitavu Bosnu i Hercegovinu zadužio brojnim naučnim radovima kao historičar. Prije davanja današnjeg imena ulica je bila poznata pod oznakom *Naselje Pavle Goranina III.*

LIT.: *Dr Hamdija Kapidžić,* Hamdija Kreševljaković (1888—1959), *Naše starine,* VI/1954, 10. — Bibliografija štampanih radova Hamdije Kreševljakovića, *Naše starine,* VI/1954, 11—20.

HAMIDA SVRZE

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Počinje od Ulice Remzije Omanovića i vodi najprije u pravcu sjeveroistoka, a potom zavija lijevo i izvodi na Pirin brijeg.

Ulica je postojala još u 16. vijeku kao sokak u tadašnjoj Mahali Kadi Bali-efendije, koja je u narodu bila poznata pod kraćim imenom *Kadina mahala* ili, još kraće, *Kadinuša.*

Od turskog perioda pa sve do 1895. ulica je bila sastavni dio današnje Ulice Remzije Omanovića, a tada je dobila status samostalne ulice pod imenom *Elezova ulica,* po tamošnjoj staroj muslimanskoj porodici Eleza od kojih je jedna grana u toj ulici imala porodičnu kuću. U austrougarskom periodu dobila je isto ime još jedna ulica na Vratniku, samo s pobližom oznakom *Elezova u gradu,* da se može razlikovati od ove prve.

Današnje ime ulica nosi od 1931. godine u spomen na *dra Hadži Hamida Svrzu,* nacionalno-revolucionarnog radnika, Sarajliju, iz vremena austrougarske okupacije (Sarajevo, 1887 — 1925). Doktorirao je na pravu u Beču. Još u sarajevskoj gimnaziji pod utjecajem opozicione sarajevske sredine počeo je među srednjoškolce unositi protuaustrijski i protufrankovački duh upravo u eri, kad se poslije Kalajeve neuspjele misije bošnjaštva počelo u školama favorizovati hrvatstvo, ono ekskluzivističko, frankovačko, koje je negiralo egzistenciju Srba u ovim krajevima. Zbog takvog svog rada, koji je nastavio i kasnije, odmah po objavi rata 1914. uhapšen je i interniran u Arad zajedno sa nacionalnim suborcima Avdom Sumbulom, Behdžetom Mutevelićem i drugim. Nakon oslobođenja 1918. izabran je najprije za sekretara Na-

rodnog vijeća u Sarajevu, a potom za člana Privremenog narodnog predstavništva u Beogradu. Umro je od tuberkuloze od koje je obolio u aradskoj tamnici.

LIT.: *Šćepan Grđić*, Hadži Hamid Svrzo, *Narod*, V/1925, br. 852 (21. 6), 1. — *Milan Ćuković*, Dr. Hamid Svrzo (1886—1925), Kalendar *Prosveta* za god. 1931, 154—156. — *Derviš Tafro*, Rahmetli Dr. Hadži Hamid Svrzo, prilikom desetogodišnjice njegove smrti, *Gajret*, god. 1935, br. 6, 97—98. — Dr Hadži Hamid Svrzo (1887—1925), Kalendar *Gajret* za god. 1938, 229—232. — Vidi: Pirin brijeg.

HASANA BRKIĆA

Ulica u sjevernozapadnom području grada. Počinje kao nastavak Ulice kralja Tomislava od raskrsnice sa Ulicom Moše Pijade pa vodi na sjever do na brijeg iznad Bolnice na Jezeru, gdje se trasa račva u tri nove saobraćajnice.

Trasa glavne ove ulice je linija vrlo stare saobraćajnice dolinom Koševskog potoka koja je bližu i daljnu okolinu povezivala s kotlinom Miljacke.

Ulica današnjeg imena nastala je od dijelova tri dotadašnje ulice: kralja Tomislava, Nahorevske i Betanije. Toj ulici nove dužine i novog imena dat je današnji naziv posebnom odlukom Gradskog vijeća na sjednici 15. juna 1966. godine. Uspostava ove ulice kao samostalne saobraćajnice i pod ovim, današnjim imenom, učinjena je u znak pijeteta prema *Hasanu Brkiću* (Livno, 1913 — Sarajevo, 1965), istaknutom predratnom revolucionaru, prvoborcu, narodnom heroju i jednom od najzaslužnijih partijskih i političkih radnika na poslijeratnoj obnovi i izgradnji Bosne i Hercegovine.

Obilježavanje ove ulice Brkićevim imenom izvršeno je na posebnoj komemorativnoj sjednici Gradskog vijeća na godišnjicu njegove smrti.

U povodu određivanja ulice imenom Hasana Brkića nastale su izmjene u dotadašnjim ulicama (u njihovim dužinama) Kralja Tomislava, Nahorevska i Betanija (vidi tamo), a tom istom prilikom nastala su dva nova naziva: Ciglane i Jukićeva (vidi tamo).

LIT.: *A. Bejtić*, Skulptura lava u Koševu, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6448 (18. 5), 6. — *Isti*, Jezero, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6453 (23. 5), 6. — Zbornik narodnih heroja, 94. — Hasan Brkić, U matici života, Sarajevo 1966. Izvještaji, članci i govori Hasana Brkića. Uvod od Uglješe Danilovića i Milana Kneževića o životu i radu autora, pod naslovom »Hasan Brkić (1913—1965)«, 7—16.

HASANA KIKIĆA

Ulica u srednjem dijelu grada, u području starog Koševa. Razvijena između ulica Danijela Ozme i Filipa Kljajića paralelno sa Ulicom kralja Tomislava i zapadno od nje.

Saobraćajnica je vrlo stara. Vjerovatno je to bio put još u tamošnjem srednjovjekovnom selu Koševo, a sigurno je postojao kao sokak već 1538. godine, kad upravo tu, u ovoj ulici, sretamo džamiju sarajevskog legatora *Kemal-bega*, po kojoj se cijela stambena zajednica nazvala *Kemal-begovom mahalom*.

Današnje ime dato je ulici 8. juna 1948. godine, a čuva spomen na *Hasana Kikića* (rođ. 1905. u Gradačcu), koji je bio po struci učitelj, ali mnogo poznatiji kao vrstan književnik socijalne tematike i pripadnik naprednog radničkog pokreta, te borac, kojeg su kao takvog ubili četnici maja 1942. kod zaseoka Rapte ispod Čemernice, planine na desnoj obali Vrbasa.

Do 1900. godine saobraćajnica je bila u sastavu *Ibrahim-agine ulice*, koja se od 1902. zove *Kablarova* (današnja Filipa Kljajića). Te, 1900. je postala samostalna ulica i prozvala se *Nuzurova* po nekome članu stare muslimanske porodice *Nuzur*, koja je imala kuću u toj ulici i koja je, usput da navedem značajan podatak, davno prije toga opjevana u pjesmama Erlangenskog rukopisa iz 18. vijeka. Ulica se tako zvala sve do davanja današnjeg naziva.

HENDINA

Ulica na lijevoj strani Miljacke u starom dijelu grada. Počinje od ulice Nurije Pozderca ispod Crkve Sv. Ante i vodi na jug do Ulice Dragice Pravice.

Razvila se u ranijem turskom periodu kao sokak granicom *Mahala Halača hadži-Davuda* na lijevoj i *Kečedži Sinana* na desnoj strani. Obje te mahale bile su već formirane do kraja 16. vijeka pa, prema tome, i ovaj sokak je nastao najkasnije u to doba.

Ranije ime ove ulice bio je *Švrakin sokak*. To ime ulica je nosila od zadnjih decenija 18. vijeka pa sve tamo do okupacije 1878. po učenom pravniku Sarajliji *Emir-čelebiji Sejidi Muhamed-efendiji*, zvanom, *Švraki* (nominativ Švráko, ulazni akcenat na prvom slovu), koji je bio sarajevski muftija od 1764. pa do smrti 1783. godine. Imao je kuću upravo u tome sokaku pa otud neposredna veza toga naziva. Dosad se mislilo, a to sam na jednom mjestu i napisao, da je upravo po ovom muftiji Švraki dobilo ime i doskorašnje *Švrakino selo*, u kojem je taj muftija zaista imao imanje. Međutim, noviji rezultati do kojih sam došao u istraživanju otkrili su spomen toga sela baš pod tim imenom mnogo ranije, još 1682, kad se kao priložnik Staroj crkvi u Sarajevu spominje neki »Marko (iz) Švrakina sela«. Proizlazi da je selo mnogo starije, ali da se ipak prozvalo po članovima iste porodice, za koju se sad utvrđuje i to, da je relativno jako stara. Švrakinim imenom zove se i ona pomno oblikovana kamena česma pred ulazom u džamiju Kečedži Sinana u Dragice Pravice ulici, jer je ostavio imanje za njeno održavanje, a vjeruje se da ju je i gradio.

Današnje ime ulice nastalo je negdje poslije 1878, ali svakako prije 1882, kad se prvi put sreta u poznatim pisanim izvorima pod tim nazivom. Dakako, ime je dato po staroj muslimanskoj sarajevskoj po-

rodici *Henda* koja je u toj ulici od davnina imala porodičnu kuću. Najvjerovatnije je da je nosilac naziva te ulice ugledni onovremeni građanin Sarajeva i gradski vijećnik *Ahmed-aga Henda* (Sarajevo, 1835—1913), koji je ostao poznat i kao dobrotvor. Izdašno je pomagao sirotinju i kulturno-prosvjetne ustanove. Zavještao je u te svrhe toliko imanje, da se smatra najvećim legatorom svoga vremena ne samo u Sarajevu, nego i u čitavoj Bosni.

LIT.: *H. Kreševljaković,* Vodovodi, 107—110. — *A. Bejtić,* Švrakino selo, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6361 (20. 2), 11. — *H. Kreševljaković,* Ahmed-aga Henda, *Kalendar Narodna uzdanica,* IV/1936, 152—153. — *S. M. Traljić,* Sarajevski grad Vratnik, 50—51 (o Hendi).

HERCEGOVAČKA

Ulica u području novoformiranog naselja »Slobodan Princip Seljo« (Grbavica II). Razvijena u pravcu sjever-jug od Dinarske ulice do pod trasu pruge istočnom stranom zida igrališta »Željezničara«.

To je još jedini ostatak stare *Hercegovačke ulice,* koja je formirana u blizini Klaonice nešto iza 1918. godine, a dobila status ulice i nazvana tim imenom pred popis stanovništva 1931. Glavnina te nekadašnje ulice danas je ušla u krak jug-sjever Ulice Ravijojle-Rave Janković, koji, čini se, do danas nije ozvaničen pod tim novim imenom.

U doba formiranja ulica je imala i čikmu, koja je iste, 1931, proglašena zasebnom jedinicom pod nazivom *Hercegovačka čikma.*

HERCEGOVAČKIH BRIGADA

Ulica u Hrasnici. Počinje od Partizanske ulice i na južnoj strani izlazi na kraj Ulice Kalinovičkog partizanskog odreda, potom se razvija prema istoku pa zaokreće u pravcu jugozapada do i preko potoka Bunica.

Stambena ulica. Formirala se i razvila poslije 1950. godine.

Status ulice i današnje ime kao prvi naziv dobila je 20. decembra 1960.

Naziv ulice dat je u spomen na ukupno 7 hercegovačkih brigada u NOR-u, i to: Hercegovačka brigada NOP odreda (formirana u Fatnici 19. 9. 1941.), 10. hercegovačka NOV (formirana 10. 8. 1942. od Hercegovačkog NOP odreda i Mostarskog bataljona), 2. i 3. (formirane 22. 11. 1943. od dijelova 10. hercegovačke NOV brigade), zatim 11. i 12. (formirane 13. 1. 1944. promjenom naziva dotadašnjih 2. i 3.) te 14. hercegovačka omladinska (formirana 9. 9. 1944.).

LIT.: *Abdulah Sarajlić,* Stvaranje bh jedinica, na više mjesta. — Hronologija narodnooslobodilačke borbe, na više mjesta.

22. Hamdije Kreševljakovića ulica u Naselju Pavla Goranina

HERCINA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada, upravo u gornjoj dionici sabirnice Miloša Obilića ulice. Počinje od Pirina brijega i vodi najprije na sjever i završava u Ulici Muhameda Kadića, praveći prije toga gotovo pravi kut u zaokretu prema istoku.

Početna dionica ulice u pravcu jug-sjever izgrađena je davno, u turskom periodu, i sve do početka dvadesetog vijeka bila je u sastavu Ulice Pirin brijeg. Toga vremena nastao je i produžetak saobraćajnice prema istoku sa izlazom u Ulicu Muhameda Kadića gdje su također počele nicati jednoporodične kuće, pa je nastala potreba da se ovoj saobraćajnici dade status samostalne ulice i zasebno ime. Tako je i provedeno. Bilo je to 1900. godine. Naziv ulici dat je, po svoj prilici, po narodnom imenu ulice (one početne i starije dionice), koja je prema jednoj verziji glasila *Hercin sokak*, a i jedno i drugo ime evocira spomen na staru muslimansku sarajevsku porodicu *Herco*, koja je tu živjela, a koja se, inače, u pisanim izvorima sreta u Sarajevu još od 18. vijeka.

Naziv se do danas nije mijenjao, izuzimajući neke austrougarske izvore, u kojim se ta ulica sve do 1917. bilježi pod krivim imenom *Hergina*.

HIMZARINA

Ulica u sjeverozapadnom području starog dijela grada. Počinje od Čapajeve i vodi na sjeverozapad do Ulice Višnjik. Do 1955. godine ova se ulica produžavala u zapadnom pravcu iznad današnjeg Instituta za higijenu rada i izlazila na dionicu današnje Koševske ulice (do Moše Pijade ulice), koja je bila, u stvari, sastavni dio Himzarine ulice. Sve do 1954. odvajao se od ove ulice još jedan produžni krak u vidu običnog puta koji je vodio u sjeverozapadnom pravcu do na mjesto gdje počinje današnja Ulica dra Stjepana Tomića (ispod Bolnice) preko Starog groblja. Tih godina na toj dionici izgrađeno je nekoliko stambenih višekatnica, a i trasa nove ulice Višnjik, pa je tako sasvim nestao taj nastavak ove ulice.

Današnja trasa Himzarine ulice nastala je još u 16. vijeku kao sokak u *Hadži-Džaferovoj* mahali, koja se u narodu zvala *Provare*, a koja je formirana oko džamije istog osnivača na uglu Himzarine i Čapajeve.

U prvom austrougarskom planu i sve do 1900. godine i ova i Ulica Jelene Vitas bile su jedna jedinstvena ulica, koja se zvala imenom *Gornji dervent*. Te, 1900. godine, ulice su razdvojene u dvije saobraćajnice, od kojih je ova prva po prvi put dobila ime *Himzanina*. Naziv je za vrijeme stare Jugoslavije preokrenut u današnji, u biti kriv oblik *Himzarina*. Ime ulice nastalo je po jednom članu stare sarajevske porodice *Hemzanija*, čija se kuća nalazila u toj ulici. Biće da je nosilac naziva ugledan član te porodice *Mehmedaga*, koji je dugo držao

vlastitu bosansku kafanu u toj ulici (današnja stambena zgrada porodice Silvac), a umro negdje oko 1900, upravo u vrijeme kad se ulica prozvala njegovim prezimenom, što još više ukazuje na osnovanost ove tvrdnje. Njegova kafana bila je zborno mjesto uglednih i učenih ljudi, među kojim se i sam Mehmed-aga izgradio, pa su otud njegovu kafanu zvali i *Kadina kahva*. Kafana je, inače, radila sve do posljednjeg rata.

Članovi te porodice i izravni potomci Mehmed-age pod prezimenom *Hemzanija* i danas žive u onome kraju, samo ne u ovoj, nego u Višnjik ulici. Njihovo još starije, originalno prezime glasilo je *Emzanija,* kako se to vidi iz jednog nedatiranog turskog popisa sar. mahala u GH biblioteci, dokumenat br. 987.

LIT.: *A. Bejtić*, Provare, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6404 (2. 4), 4. — Moji podaci lično od 78-godišnje Almase Strik, rodom Hemzanija, sa Višnjika.

HLADIVODE

Ulica-put izvan užeg gradskog područja, na sjeveroistočnoj periferiji. Odvaja se od središnje dionice Ulice Baruthana (vidi tamo) i vodi u pravcu sjevera prema Donjem i Gornjem Biosku.

To je stari seoski put, ušao u sastav gradskog teritorija prije desetak godina. Naziv saobraćajnice je stari naziv i puta i kraja kroz koji vodi.

HOŠIN BRIJEG

Ulica u jugoistočnom predjelu starog dijela grada, između Alifakovca i Hrida. Ima dva kraka. Jedinstvena trasa počinje ispod željezničke pruge, od ulice Špire Kneževića (stari Čeljugovići), prolazi ispod kolosijeka podvožnjakom pa se račva u dva kraka te ponovno sastaje na priličnoj razdaljini gore u brdu i vodi opet kao jedna trasa sve do Nalina sokaka na Nišanu.

Današnji naziv ulice prilično je star, a nastao je po istoimenom toponimu stjenovitog brijega, uz koji ulica vodi, a koji obuhvata tamošnje područje sve do izlaza te ulice u Nalin sokak, što se jasno vidi i iz topografskih geodetskih karata sarajevskog područja starijih godina. Tradicija kazuje da se tim imenom prozvalo brdo (a onda i ulica) po porodici Hošo, koja se tu, doselivši u Sarajevo, jedno vrijeme bavila mljekarstvom. U Sarajevu i danas živi porodica istog prezimena. Jedan član te porodice, neki Hošo Ibrahim, zanimanjem nadničar, učestvovao je u otporu austrougarskoj okupaciji grada 1878, pa je kao takav bio interniran u Olomuc.

Prve godine poslije okupacije (1878—1879) lijevi krak ove ulice bila je zasebna ulica, a otada pa do 1885. ova ulica s oba kraka zvala se *Za Alifakovcem* po predjelu Alifakovcu, iza kojeg se i nalazi, samo ne izravno, jer ih rastavlja mahala Čeljugovići. Od godine 1885. ulica nosi opet staro, odnosno današnje ime, jer je u narodu najpopularnije.

LIT.: *H. Kapidžić,* otpor bh muslimana protiv Austro-Ugarske, Kalendar *Gajret* za god. 1938, 58.

HRASNIČKA

Ulica u Hrasnu. Počinje od Ulice vojvode Radomira Putnika na Dolac-malti, prelazi Miljacku i poprečnu Ulicu braće Vukovića pa u nešto izmaknutoj osi vodi kroz Novo Hrasno na jug do željezničke pruge.

Saobraćajnica se razvila nešto prije prvog svjetskog rata, kad se počeo izgrađivati i cio tamošnji kraj u osi ove ulice i istočno od nje pod imenom *Novo Hrasno.*

Današnje ime ulica je dobila tek 1931. godine po tome što kao glavna saobraćajnica vodi u kraj koji se još od prije turskog perioda naziva *Hrasno,* a koji se kao naseobina dijeli u ove predjele: Staro Hrasno, Novo Hrasno i Hrasno brdo. Samo ime, mislim, vuče porijeklo upravo po tom zadnjem i najvisočijem predjelu, i nekada je ta riječ bila pridjev uz imenicu u obliku i u značenju *hrastno brdo,* odnosno *hrastovo brdo* (brdo obraslo hrastovinom). Još u dalekom vremenu pridjev je ovdje postao imenica na isti način kao i u drugim analogijama (imena mjesta Mokro, Slano i dr) pa se već i ne osjeća uopće njegov stvarni etimon.

HRASNIČKA CESTA

Prolazni drum kroz Ilidžu prema naseljenom mjestu Hrasnici, po čemu i nosi takvo ime. Kao takva predstavlja nastavak ulice Obala Ognjena Price sa početkom od telefonske centrale, gdje prestaje ta prva ulica, i pod istim imenom vodi skroz u Hrasnicu, gdje se još produžava preko mosta na potoku Bunica prema vrelu.

Saobraćajnica kao obični tovarni i kolski put je stara, jer je to bila prirodna veza mnogih naselja na podnožju Igmana za Ilidžu i Sarajevo.

Status ulice i današnje ime saobraćajnica je dobila 20. decembra 1960, kad i sve ostale naseljene i bar djelomično izgrađene saobraćajnice na Ilidži.

HRASTOVI

Slabo nastanjena i u tehničkom pogledu sasvim jednostavna ulica, zapravo običan put na sjevernoj periferiji starog dijela grada. Počinje od Budakovića i završava na sjeveru u Hadži-Lojinoj, istočno od Bolnice za plućne bolesti i tuberkulozu.

U turskom i austrougarskom periodu bila je izgrađena i naseljena tek početna dionica ove ulice kao čikma koja se vezala za ulicu Budakoviće. Prolaz prema sjeveru u današnju Hadži-Lojinu nastao je nešto poslije 1921. godine.

Saobraćajnica je dobila status zasebne ulice i današnje ime 1931. godine. Naziv je nastao po toponimu *Hrastovi* ili *Pothrastovi*, kako se i danas zove predjel oko vrha današnje Hadži-Lojine ulice, po tome što su tu još u tursko doba bila uzgojena visoka *hrastova* stabla, čitav mali gaj. Ta stabla bila su tu još početkom ovog vijeka, a nekoliko ih se još do danas zadržalo u blizini tamošnje bolnice i jedno u samoj ovoj ulici.

HRGIĆA

Ulica u starom dijelu grada, na padini sjeverno od čaršije, razvijena između ulica Sv. Markovića i Remzije Omanovića.

Ulica je stara koliko i sama čaršija. Razvila se još u 16. vijeku na tromeđi tri mahale: *Jahja pašine* na Čurčića brijegu, *Buzadži hadži-Hasanove* oko Kaukčijine ulice i *Duradžik hadži-Ahmedove* na istočnoj strani. Najvećim dijelom ulica je spadala u okvir prve, Jahja-pašine mahale.

Ulica je još u tursko doba dobila današnji naziv po staroj sarajevskoj porodici *Hrgo*, koja je živjela u više kuća u gradu pa tako i u ulici koja se prozvala njihovim imenom. U ovoj ulici, upravo u Buzadžijinoj mahali sretamo ih još godine 1811/12. Hrge su se bavile i trgovinom u sarajevskoj čaršiji. Jedan član te porodice, Ibrahim-aga Hrgo, kicoš, strastveni lovac te ljubitelj pjesme i svirke bio je godine 1878. žrtva denuncije, pa su ga okupacione vlasti osudile i pogubile prvih dana po ulasku u grad.

Današnji oblik prezimena ove porodice je novijeg datuma, nastao, svakako, poslije okupacije 1878. godine. Stariji oblik bio je, kako sam naveo, *Hrgo*, jer se tako navodi u više dokumenata, i po tome sudim da se ova ulica u tursko doba zvala *Hrgin sokak*.

LIT.: *H. Kreševljaković*, Sarajevo u doba okupacije Bosne 1878, 98—101 (o Hrgićima i Ibrahim-agi Hrgi). — *A. Bejtić*, Prilozi proučavanju naših narodnih pjesama, dio II, 392 (o Hrgama).

HRISTE BOTEVA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Počinje od Ulice Kaukčije Abdulah-efendije, vodi na zapad pa zavija u desno do vrha Hajduk-Veljkove ulice, a odatle produžuje dalje uzbrdo u sjeverozapadnom pravcu i završava u Ulici Vuka Karadžića nešto prije izlaza te ulice na brijeg. Ulica se razvila još u 16. vijeku na području dvije mahale: prva dionica, do Hajduk-Veljkove, bila je u *Mahali Mula Arab*

Džedid, a druga dionica, od Hajduk-Veljkove do kraja, u *Mahali Džano-zade hadži Hasana*.

U tursko doba i sve do nazad četrdeset godina ulica je bila poznata pod imenom *Karpuzov sokok*, odnosno (od 1878) *Karpuzova ulica*. Nosila je taj naziv po prezimenu starije muslimanske porodice *Karpuz* koja se ovdje sreta još u 18. vijeku.

U sastavu ove ulice sve do 1915. godine bila je kao čikma kasnija samostalna ulica *Čučkova*, odnosno današnja Braće Eskenazi.

U prvih desetak godina stare Jugoslavije u sastavu Karpuzove ulice kao njezin produžetak bila je i dionica stare *Pehlivanuše* sve do Bolnice u Koševu. Godine 1931. nastale su bitne izmjene: taj posljednji krak (zapravo produžetak od sastava sa Ulicom Vuka Karadžića) ušao je u sastav Ulice Vuka Karadžića, a dotadašnji Karpuzov sokak (dužina današnje ulice) dobila je naziv *Bregalnička* po imenu najveće lijeve pritoke Vardara u SR Makedoniji *Bregalnice*, a u spomen na *bregalničku bitku* na toj rijeci 30. 6. — 7. 7. 1913. između srpske i bugarske vojske, kojom je započeo drugi balkanski rat, a u kojoj je srpska vojska izvojevala pobjedu.

Današnje ime ulica je dobila 8. juna 1948. u znak pijeteta prema bugarskom pjesniku, publicisti i revolucionaru *Hristi Botevu* 1849—1876), čija je ideja vodilja bila borba protiv nacionalne bespravnosti i ekonomske eksploatacije te zagovor za djela Pariške komune i južnoslavenske balkanske federacije.

HRVATIN

Ulica na lijevoj obali Miljacke u starom dijelu grada. Počinje od Ulice Nurije Pozderca, vodi na jug i završava na sučeljavanju ulica Behdžeta Mutevelića i Garaplijine, dotičući prije toga istočni kraj Ulice Dragice Pravice. Ulica u početnoj dionici ima jedan odvojak prema istoku u vidu čikme, koja je sastavni dio Hrvatina.

Hrvatin se kao naseljena saobraćajnica razvio dosta rano u okviru *Mahale Vlakovali hadži Mehmed*, koja je bila formirana još 1556, a čiji je centar ona današnja džamija na sastavu Hrvatina i Ulice Dragice Pravice.

Ulica se od davnina zove današnjim imenom. Onaj odvojak iz te ulice prema istoku, čikma, jedno vrijeme u austrougarskom okupacionom periodu bila je samostalna saobraćajnica pod imenom *Mali Hrvatin*. Međutim, naziv Hrvatin nije samo ime ulice, nego je istovremeno toponim za cio predjel oko te ulice. Tim imenom nekada se zvala i zapadna polovina današnje Ulice Behdžeta Mutevelića.

Današnji oblik imena ulice u upotrebi je od 1878. godine i zbog svog specifičnog prizvuka izazvao je razna tumačenja, od kojih jedni to ime dovode u vezu sa riječju *Hrvat*, a drugi, kao antitezu prvoj, kazuju da je ime nastalo od arapske konstrukcije *Hur-vatan*, što bi trebalo da znači »domovina slobodnog roba«. U stvari, to je iskvareni oblik narodnog i vrlo starog imena *Harvatin*, kako ga nalazim zapisana u dokumentima sve tamo od 18. vijeka i kako se, uostalom, i danas

čuje među starijim ženama Muslimankama u Sarajevu, koje su poznate kao dobri čuvari jezične tradicije.

Ne može se zasada reći ništa određeno o osnovi toga starog oblika, ali je izvjesno to da nema nikakve veze sa bilo kojim navedenim tumačenjem.

LIT.: *Ibnul-Vatan* (pseudonim), Mrvice iz istorije Sarajeva. Šeher-ćehajina ćuprija. Hurvatan - Horvatin, *Bosanka vila*, XIII/1898, br. 2, 26. — *H. Kreševljaković*, Vodovodi, 52—60.

HULUSINA

Ulica na lijevoj strani Miljacke u starom dijelu grada. Razvijena od sučeljavanja Ulice 6. novembra sa Ulicom Dragice Pravice na istok do Hendine. Nastala u turskom periodu u sastavu tamošnje *Mahale Kečedži Sinan*, koja se narodnim imenom zvala *Na turbetu*, a kojoj je bila centar ona današnja džamija u Dragice Pravice ulici iz 1515. godine.

Od osamdesetih godina prošloga vijeka pa do davanja današnjeg imena ulica je nosila naziv *Nad konakom*, po konaku, rezidenciji bosanskih valija u susjedstvu iz 1869. godine (vidi: Nurije Pozderca).

Današnje ime dato je ulici negdje prije 1893. godine, a čuva spomen na značajnog javnog radnika Sarajeva austrougarskog perioda *Mehmed-efendiju Hulusiju* ili *Hulusi-pašu* (titularni paša); viši državni službenik turskog perioda, viši vakufski finansijski službenik u austrougarskoj upravi i gradski vijećnik. Imao je lijepu orijentalnu naobrazbu pa se bavio i pisanjem, pretežno novinarstvom. Izdavao je i uređivao u Sarajevu dva nedjeljna lista na turskom za čitavo vrijeme njihova izlaženja: »Vatan« 1884—1897. i »Rehber« (nastavak »Vatana«) 1897—1902. Jedan članak (o kongresu orijentalista u Štokholmu) objavio je i u Glasniku Zemaljskog muzeja 1889. Prezivao se Aliefendić — Đumrukčić. Rođen u Sarajevu 1849, a umro u istom mjestu 1907. i pokopan na Hambinoj carini.

LIT.: Ibni Sejjah (pseud.), Sarajlija Mehmed Hulusi-paša i njegove novine »Vatan« i »Rehber« — *Muslimanska svijest*, Sarajevo, V/1940, br. 71 (20. 1), 10. — Arhiv Vakufske direkcije u Sarajevu, god. 1893, br. 224. — *H. Kreševljaković*, Štamparije u BiH za turskog vremena 1529—1878, Građa za povijest književnosti Hrvatske, IX/1920. — *M. Mujezinović*, u Glasniku IVZ 1958, 297.

HUM-BRDO

Ulica, zapravo seoska saobraćajnica u području brda Hum, iznad ulica Humske i Orlovske te naseljenog mjesta Gornji Bakarevac.

Saobraćajnica postoji još od austrougarskog perioda. Počela se naseljavati za vrijeme stare Jugoslavije.

U sastav gradskog organizma ušla je poslije oslobođenja pa je tada, prije 1964. godine, dobila i status ulice i današnje ime po brdu *Humu,* u čijem se području i nalazi.

HUMSKA

Ulica u predjelu Pofalića. Počinje kao nastavak Ulice Pofalići te vodi prema sjeveru u pravcu brda Hum mijenjajući pravac trase.

Ulica kao trasa postojala je još u turskom periodu, ali samo do one prve velike okuke na zapad. Izgrađena je poslije 1878. godine, najprije kao strateška saobraćajnica, a onda i kao gradska ulica. Kao strateška veza izgrađena je sve do na vrh brda Hum, do tvrđave koju su tu sagradili Austrijanci odmah poslije okupacije 1878 (minirali je i uništili Nijemci u ranim jutarnjim satima 6. aprila 1945. godine prilikom povlačenja iz grada).

Prvobitni put dobio je status ulice 1915. godine. Tada se službeno i nazvala imenom po brdu *Humu,* prema kojem i vodi, a čije ime ukazuje na porijeklo i starost praslavensku. Danas je na tome brdu objekat televizijskog releja.

Ulica dosada nije mijenjala svoj naziv.

HUREMUŠA

To je prvobitni naziv česme, a onda po toj česmi i ulice iznad željezničke stanice Bistrik. Ulica počinje u Ulici 6. novembra, neposredno iznad željezničkog mosta, vodi poprečno na istok do mjesta gdje počinje Ulica Kamenica prema jugu i Ulica iza Hrida prema istoku.

Ulica se razvila kao sokak u dvije stare mahale, obje iz 16. vijeka: *Šejh Bagdadijinoj* na zapadu (narodno ime *Pastrma)* te u *Mahali Hadži-Sejdi Alije* na istoku, koja se zvala i *Vlaška mahala.*

Ova ulica sve do nedavno zvala se imenom *Vlaška mahala.* Naziv je star i podsjeća da je ovdje bila nekad i hrišćanska naseobina.

Današnji naziv *Huremuša* u službenoj je upotrebi od 1900. godine. Ime čuva spomen na sarajevskog dobrotvora i učenog čovjeka (kadiju ili muderisa) *Mevlana hadži-Hurem-efendiju,* sina Balijina, koji je godine 1602. bio živ i stanovao u susjednoj Hadži-zade hadži-Ahmedovoj mahali (Gornji Hrvatin ili zapadni dio Behdžeta Mutevelića ulice). Te godine dovrišo je svoju džamiju u Donjem Nišatu na Palama (propala polovinom prošlog vijeka), a nešto poslije toga sagradio je u Vlaškoj mahali i česmu, koja je po njemu i dobila ime *Huremuša.*

Kreševljaković je odnekle saznao i napisao da je ovaj Hadži Hurem preko svoga imanja prosjekao ulicu Huremušu. Teško je vjerovati u taj podatak, jer sam naziv *Vlaška mahala* za trasu današnje ulice Huremuša jasno govori da se ovdje radi o mnogo starijoj saobra-

ćajnici. Biće prije da je tu ulicu Hadži Hurem samo produžio prema istoku, dajući joj tako izlaz u naselje Hrid.

LIT.: *H. Kreševljaković,* Vodovodi, 146.

HUSINSKA

Ulica u području Vraca. Počinje od posljednje dionice Zagrebačke i vodi na istok (na lijevu stranu) ispod austrougarske tvrđave, izlazi na put za Trebević, obuhvata ga i završava se pri posljednjem odvojku Ohridske ulice na lijevoj strani, odnosno pred putem što vodi udesno u niže predjele Miljacke.

Početna dionica nastala je kao prilaz tvrđavi na vrhu, dovršenoj 1898. godine. Srednja dionica nastala kao put nešto kasnije, a ona posljednja, trasom puta za Trebević, prosječena je poslije oslobođenja, upravo prije 15 godina.

Status ulice saobraćajnica je dobila tek poslije oslobođenja kad se po prvi put i obilježila imenom *Podvraca* po *Vracima,* kratkom klancu, ispred kojeg i počinje, a kroz koji vodi posljedna dionica Zagrebačke kao novi put na Trebević.

Današnje ime ulica je dobila 7. oktobra 1960. godine u spomen na rudarsko selo i rudnik uglja *Husino* kod Tuzle koje je ostalo poznato po oružanom otporu rudara protiv nasilja državne vlasti u toku generalnog štrajka 21—28. decembra 1920. godine.

HVARSKA

Ulica u naselju »Pavle Goranin« (bivše Švrakino selo). Razvijena paralelno sa Cetinjskom između Bosanske i kraka Prvomajske koji se spušta zapadnom stranom naselja prema Javorskoj ulici.

Saobraćajnica i kao ulica i kao stambena jedinica nastala je u prvim godinama poslije oslobođenja u sastavu novog radničkog naselja koje se počelo tamo izgrađivati, a čije su prve kuće dovršene i useljene 7. oktobra 1948. godine. Tada je dobila i status gradske ulice pod imenom *Naselje Pavla Goranina VII.*

Današnje ime po jadranskom otoku i mjestu *Hvaru* ulica je dobila 7. oktobra 1960. godine.

IGMANSKA

Ulica u Novom Sarajevu. Počinje od Ulice Blagoja Parovića i vodi prema sjeveru do trase pruge normalnog kolosijeka.

23. Hasana Kikića ulica

Ulica je nastala nešto poslije 1900. prilikom izgradnje onog dijela grada i Pofalića. Status gradske ulice dobila je upravo 1905. godine.

Prvo ime te ulice bilo je *Hasibovića* i zadržalo se sve do oslobođenja. Tako se ulica prozvala po porodici Hasibovića, koja je tu još u predokupaciono doba imala imanje i ishodnu kuću — čardak.

Današnje ime *Igmanska* dato je poslije oslobođenja po *Igmanu,* poznatoj planini u neposrednoj sarajevskoj okolini, inače čuvenoj po *igmanskom maršu* u drugoj neprijateljskoj ofanzivi 14—23. 1. 1942. godine, u kojem se jedna kolona Prve proleterske brigade izvukla ispred udara njemačkih kolona prevaljujući dubokim snijegom zavijane igmanske planinske staze po zimi od —30° i probila se na prostor Foče.

IGMANSKA

Ulica na Ilidži. Situirana sjeverno od Željezničke stanice. Odvaja se od Ulice Novo naselje kao produženje Ulice Ive Veličana u pravcu zapada, gdje završava kao slijepa ulica.

Saobraćajnica nastala u potpunosti poslije oslobođenja, kad je i dobila status ulice i prvo ime u današnjem obliku.

Naziv je dat 20. decembra 1960. (Vidi prethodni članak).

IGMANSKOG MARŠA

Ulica u Vogošći. Glavna tranzitna saobraćajnica kroz mjesto na putu Sarajevo — Semizovac — Olovo. Naziv se odnosi na tu saobraćajnicu kroz čitavo naselje, od Kolačuše prema Sarajevu do iza Jošanice prema sjevero-zapadu.

Ovdje se radi o staroj, još srednjovjekovnoj saobraćajnici, na kojoj su se još u predtursko doba nalazila seoska naselja *Gogošta* (današnja Vogošća) i *Jošanica.* U turskom periodu, u kojem je u samoj Vogošći (to je prvi dio današnjeg naselja idući od Sarajeva) nikle džamija i kraj nje turbe, put je bio prilično frekventan. Prilagođen je za kolski saobraćaj tek 1938. godine, a proširen je, modernizovan i podešen za savremeni kolski, gradski i vangradski saobraćaj god. 1953—1955. Prilikom modernizovanja toga puta nestalo je spomenute džamije i turbeta, jer je preko njihove lokacije udarila nova, ispravljena trasa.

Ulica je dobila po prvi puta naziv, i to ovaj pod današnjim imenom, oko 1961. po tradicionalnom maršu Prve proleterske brigade januara 1942. od sela Gajina kod Olova preko planine Igmana do sela Presjenice kod Trnova na ciči zimi od —30° C. Naziv ulice ima izravnu uzročnu vezu u toliko što su dijelovi brigade prošli kroz samu Jošanicu.

LIT.: *H. Šabanović,* Bosansko krajište, 207. — *Isti,* Krajište Isa-bega Ishakovića, 62. — Preduzeće »Tito«, Sarajevo — Vogošća 1948—1958 (spomenica), Sarajevo, 1958, 30. — *A. Bejtić,* Vogošća, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6457 (27. 5), 9. — Hronologija oslobodilačke borbe, 194. — *Živojin Gavrilović,* Igmanci, izdanje »Rada«, Beograd, 1962.

IGMANSKOG PARTIZANSKOG BATALJONA

Ulica u Hrasnici. Počinje od Trga bratstva i jedinstva i vodi do kraja novog naselja u pravcu zapada.

Saobraćajnica je u potpunosti nastala kao stambena jedinica nešto poslije 1950. godine.

Ulica je dobila status gradske saobraćajnice i današnje ime 20. decembra 1960.

Naziv čuva spomen na *Igmanski partizanski bataljon* iz NOR-a ili, tačnije, *Igmanski bataljon* (kako je glasio prvi naziv), koji je formiran još sredinom oktobra 1941. godine kao sastavni dio Kalinovičkog odreda NO partizanske vojske i koji je sa jačinom od tri čete imao kontrolu nad planinom Igmanom te vršio diverzije na pruzi i drumu Sarajevo — Konjic. Prvi komandant bataljona bio je *Ivan Veličan.*

LIT.: *Moni Finci,* Borbe NOP odreda oko Sarajeva 1941, *Prilozi za proučavanje Sarajeva,* II/1966, 362-363. — *A. Sarajlić,* Stvaranje bh jedinica, 134—135.

ILIDŽANSKA CESTA

Glavna izvodna saobraćajnica u pravcu zapada prema Sarajevskom polju. Razvijena od podvožnjaka željezničke pruge Sarajevo — Višegrad pa do mosta na Miljacki na Ali-pašinom Mostu.

Ulica kao saobraćajnica postojala je još u rimsko doba, a kao takva služi bez prekida od toga doba sve do danas. U turskom periodu bio je to i glavni kontinentalni put prema zapadu i moru.

Do iza oslobođenja, kad je dobila današnji naziv, ulica se neslužbeno dijelila u dvije dionice i saobraćajnice pod dva različita imena: prva od grada, po prilici do Tvornice »Astro« bila je *Čengić-Vila,* a druga, dalje prema zapadu, zvala se *Ali-pašin Most.*

Današnje ime, analogno Sarajevskoj ulici na Ilidži, dato je po tome što saobraćajnica izvodi iz grada u pravcu Ilidže, gdje se sjedinjuje sa Sarajevskom ulicom. U biti ni Čengić-Vila ni Ali-pašin Most do iza oslobođenja nisu imali status ulice, nego su bili samo naseljena mjesta, i to izvan gradskog područja.

Čengić-Vila prozvala se tako po jednoj tamošnjoj vili, ljetnikovcu bos. valije Topal Osman-paše, koji je 1869. kupovinom prešao u vlasništvo Dedage Čengića i nasljednika. Objekat je bio čitav sve do 1965. godine.

Toponim Ali-pašin Most vuče porijeklo još iz 16. vijeka po tamošnjem mostu na Miljacki i njegovom utemeljitelju Ali-paši, čiji identitet, međutim, do danas nije utvrđen.

LIT.: *H. Kreševljaković,* Vodovodi, 212. — *A. Bejtić,* Čengić Vila, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6334 (24. 1), 5.

ILIJE GRBIĆA

Ulica u središtu grada. Počinje od Titove i vodi u pravcu sjevera do Ulice Nikole Tesle, u drugoj dionici u vidu ulice-stepeništa.

Saobraćajnica u prvoj, ravnoj dionici potječe iz turskog perioda, kad je bila sokak u okviru *Jagdži-zade hadži-Ahmedove mahale*, koja se tamo formirala između 1530. i 1560, a koja se u narodu zvala *Dženetića mahala, Niže banje* i *Begova mahala* (po Mustafa-begu Dženetiću, vidi niže).

Prvi poznati naziv ove ulice, koji datira još iz turskog perioda, bio je *Mustafe Dženetića ulica* (ranije sokak), nazvana tako potkraj turskog perioda po *Mustafa-begu Dženetiću*, članu sarajevske feudalne porodice Dženetića, koja je u blizini te ulice imala svoju kuću i putnički konak (vidi Ulica Dženetića čikma). Mustafa-beg je bio sin Fejzulah-begov, rođen je 1806—7, a umro 1874. Živio je od naslijeđenih nekretnina koje je jednim, manjim dijelom i zavještao (uvakufio) u dobrotvorne svrhe.

Druga, usponska dionica ove ulice nastala je u potpunosti u austrougarskom periodu, upravo početkom našega vijeka.

Staro ime ulice zadržalo se sve do iza oslobođenja, a tada je zamijenjeno današnjim po *Iliji Grbiću*, predratnom učitelju, književniku i revolucionaru (Banja Luka, 1906 — Kalinovik, 1943). Prije rata objavio je nekoliko pjesama, isto toliko pripovijedaka te više književnih reportaža, pedagoških radova i novinskih članaka. Kao predratni napredni učitelj, koji se opredijelio za marksistički put u svojoj dvadesetoj godini u društvu Hasana Kikića u Derventi, u danima ustanka 1941. bio je u prvim borbenim redovima NOV-e. 6. januara 1943. četnici su ga uhvatili zasjedom i umorili u Kalinoviku.

LIT.: Članak *Ilija Grbić* u *Spomenici palih pisaca 1941—1945*, str. 75—76. — *Rizo Ramić*, Na putevima slobode, 75—110. — Hronologija radničkog i NO pokreta u Sarajevu, 107. — *H. Kreševljaković*, Dženetići, *Radovi*, II/1954, knj. I, 112—163.

IMAMOVIĆA

Ulica u sjevernom perifernom području starog dijela grada, na Bardakčijama. Počinje od Hadži-Lojine i vodi najprije na zapad, a onda u jakom zaokretu zavija na sjever i izvodi u Ulicu Breka iza Pačadži hadži-Nesuhove džamije. Saobraćajnica se razvila u turskom periodu u okviru *Mahale Pačadži hadži-Nesuha*, koja se formirala oko postojeće džamije još u drugoj polovini 16. vijeka.

Prije okupacije 1878. ulica je nosila ime *Sokak Mustafage Imamovića*, po istoimenom članu stare sarajevske porodice Imamovića koja je tu imala porodičnu kuću. Grana Imamovića, po kojoj je ulica dobila ime, izumrla je.

U austrougarskom periodu ulica nosi najprije ime *Imamovića Mustafe*, a od 1900. pa sve do danas *Imamovića*.

LIT.: *A. Bejtić,* Pačadži Hadži-Nesuhova mahala i džamija, *El-Hidaje,* VI/1942—43, br. 10—11, 317—322.

ING JAROSLAVA ČERNIJA

Slijepa ulica (čikma) u središnjem dijelu grada, odvojak od Ulice maršala Tita prema sjeveru do upravne zgrade preduzeća *Vodovod.*

Ulica se razvila u turskom periodu, ali nije bila samostalna saobraćajnica, niti je imala zasebno ime, nego je bila uključena u sastav Ćemaluše ulice. Tek pred okupaciju BiH 1878. prozvala se u narodu *Grbelica,* po jednom doseljeniku iz Crne Gore, izbjeglici, zvanom *Grbelica,* koji se nastanio u toj čikmi kupivši kuću od nekoga Jevrejina Parde. Taj isti Grbelica odselio je s porodicom u Tursku odmah poslije okupacije Sarajeva 1878. godine, a njegovo prezime ostalo je u nazivu ove ulice do naših dana bez ikakve promjene.

Današnji naziv dat je ulici 15. decembra 1959. po Jaroslavu Černiju, hidrotehničkom inženjeru, pioniru domaće hidroenergetike i stručnjaku jugoslovenskih razmjera (Sarajevo, 1909 — Beograd, 1950), koji je još prije rata radio kao inženjer hidrotehničar u *Vodovodu* u toj istoj ulici, što je i bila neposredna uzročna veza za davanje ovog naziva ulici. Postoji još jedan razlog više što se ova ulica danas tako zove. I Jaroslavov otac *Jakob* (doseljeni Čeh) zadužio je Sarajevo radom upravo na izgradnji i eksploataciji gradskog vodovoda; kao viši inženjer, a poslije i građevinski savjetnik, bio je prvi stručnjak gradske opštine i rukovodio gradskim vodovodom od prije 1903. pa sve do iza 1918.

ISPOD BUDAKOVIĆA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Počinje od Ulice Kaukčije Abdulah-efendije pa vodi na jugoistok do Ulice Muhameda Repovca. Razvila se još u 16. vijeku, ako nije postojala i otprije, na južnoj periferiji *Mahale Abdi-halife,* koja je nastala nešto prije godine 1556. na prostoru srednjovjekovnog sela *Budakovići.*

Sve do novijeg vremena bila bezimena čikma u sastavu matične Ulice Budakovića (današnja Kaukčije Abdulah-efendije). Pred početak prvog svjetskog rata dobila je u vidu pješačke staze izlaz i na suprotnu stranu, u današnju Ulicu Muhameda Repovca. Tada, upravo 1915. godine, postala je i samostalna saobraćajnica i dobila današnje ime po ondašnjoj glavnoj ulici Budakovići, ispod koje se, stvarno, i razvija.

ISPOD GRADA

Ulica na Vratniku, u blizini tvrđave (grada) *Bijela tabija*. Počinje od Mehmed-agine u sjeveroistočnom pravcu do Ulice ispod oraha, a tu zaokreće gotovo u suprotnom pravcu i izvodi u Zvorničku ulicu. Na početnoj dionici ima jedan odvojak prema istoku, na desnu stranu, u obliku čikme bez zasebnog imena.

Ulica se razvila kao sokak rano u turskom periodu u okviru *Mahale Kadi Ahmed-efendije*, čiji je centar bila džamija istog imena u uglu ove ulice i Ulice ispod oraha, građena u drugoj polovini 16. vijeka. Sve do popisa stanovništva 1921. godine trasa i ime ove ulice obuhvatala je i današnju Zvorničku ulicu (vidi tamo) i na taj način imala je izravan izlaz na zaravanak između Višegradske kapije i prostora gdje se nalazi tvrđava (bastion) Bijela tabija.

U tursko doba i prvih godina austrougarskog perioda ulica se zvala *Ičkala*, što na turskom znači unutrašnja, centralna kula, citadela. Obadva ta naziva nastali su po gradu (tvrđavi), za koji se ulica neposredno topografski vezala. A taj *grad* ili *kal'a* nije ništa drugo nego stara turska tvrđava, grad, koji nije nipošto identičan sa vratničkim tabijama i bedemima iz 18. vijeka, nego sa kompletnim utvrđenjem, koje se tu spominje još polovinom 16. vijeka, a koje, vrlo je vjerovatno, vuče porijeklo još iz srednjeg vijeka. Pomoću naziva ulice upravo smo na sigurnom putu da po prvi puta definitivno situiramo tu staru tursku tvrđavu na prostor današnje Bijele tabije. Da se ovdje zaista radi o *gradu*, tvrđavi, bjelodano upućuje sam turski naziv ulice *Ičkala*, jer on označuje kulu *citadelu*, koja je mogla postojati samo u tvrđavi.

Turski naziv ove ulice poslije austrougarske okupacije postepeno je sve manje bio u upotrebi dok ga domaće ime *Ispod grada* nije i u narodu i službeno potpuno zamijenilo. Sabirući materijal za ovaj rad 1965. godine čuo sam u toj ulici i za treći nekadašnji naziv te ulice pod imenom *Štòkac* (na prvom slogu spori naglasak). Nije, međutim, sigurno je li to bilo ime za čitavu ulicu, ili je to samo lokalitet na početku te ulice.

LIT.: *A. Bejtić*, Sarajevski grad, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6447 (17. 5), 6.

ISPOD ORAHA

Ulica na Vratniku. Počinje na vrhu Vratnik-mejdana pa vodi u jugoistočnom pravcu ispod Osnovne škole do Zvorničke ulice, gdje izlazi na plato ispod Višegradske kapije. Ulica se razvila najkasnije do kraja 16. vijeka, kad su se formirale dvije okolne mahale koje je povezivala: *Kasap-zade hadži-Ibrahimova*, u narodu zvana *Kasapovića mahala* u prvoj polovini ove ulice, te *Mahala Kadi Ahmed-efendije*, u drugoj polovini ulice.

Današnje ime ulica nosi još iz vremena prije okupacije 1878. Ime je nastalo po jednom velikom i zapaženom stablu *oraha* za koje se zna da je bilo na početku ove ulice, s gornje strane, u groblju, na

kojem je pred drugi svjetski rat sazidana zgrada današnje škole. Krošnja i grane toga oraha pružali su se iznad same ulice.

Posljednja (istočna) dionica ove ulice godine 1915. izdvojena je u samostalnu ulicu pod imenom *Kadi Ahmed-efendije* (po osnivaču tamošnje mahale i džamije iz 16. vijeka), i tako je ostalo to stanje do 1931, kad je Ulica Kadi Ahmed-efendije uključena u Ulicu ispod grada.

Srednja dionica te ulice bila je poznata i pod narodnim imenom *Curak* po imenu česme u tome dijelu ulice, a ta česma (kao i mnoge druge u gradu) tako se zvala po tome što je voda na toj česmi bila slabo izdašna pa je samo *cúrila*.

Današnji naziv ulice sačuvala je i narodna pjesma, nastala u Sarajevu, koja počinje ovako:

Na Vratniku, Pod orahom, voda provrela,
Tu dolazi l'jepa Diša, vodu zafaća...

Ime ulice nije se do danas mijenjalo.

LIT.: *S. M. Traljić,* Sarajevski grad Vratnik, 61—64. — *Hamid Dizdar,* Na tragu sevdalinke »Na Vratniku, Pod orahom, voda provrela ...«, *Jugoslovenska pošta,* XI/1939, 3053 (10. 6), 9.

ISTARSKA

Ulica u marindvorskom dijelu grada. Razvijena između Daničićeve i Branimira Ćosića ulice. Ima i jedan krak prema saobraćajnici Omladinsko šetalište.

Saobraćajnica je postojala kao put još u turskom periodu u sastavu današnje Ulice Branimira Ćosića, koja se zajedno s tim putem zvala *Vrbanja.*

Godine 1931. ova saobraćajnica postala je samostalna ulica, a tada je dobila i današnje ime po poznatoj pokrajini Istri na sjeverozapadu Jugoslavije; Istra je u ono vrijeme bila pod Italijom.

Naziv se nije do danas mijenjao.

IVANA CANKARA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Razvijena od Mejtaša na istok do Drvarske.

Saobraćajnica je nastala sigurno dosta rano u turskom periodu kao sokak koji je povezivao, odnosno spadao u dvije mahale: Dudi-bula ili Mejtaš na zapadu te Sarač Ismailova ili Donja Saračeva mahala na istoku.

U turskom periodu ova ulica činila je jedinstvo sa današnjom Ulicom Nikole Kašikovića u produžetku prema istoku i zvala se *Dudarev sokak* (vidi Nikole Kašikovića). Godine 1900. ulica s obje te dionice prozvala se novim imenom *Tuzlina,* a god. 1910. nastala je ponovo izmjena: drugi krak na istočnoj strani postao je samostalna ulica, kojoj

je vraćeno staro ime *Dudareva*, a prvi krak, koji je identičan sa ulicom koju promatramo, zadržao je naziv *Tuzlina* sve do davanja današnjeg imena ulici. To prijašnje ime dato je, razumije se, po muslimanskoj porodici *Tuzlo*, ali mi nije poznato pobliže objašnjenje u tome smislu, jer su Tuzle živjele, a i danas žive na Vratniku.

Današnje ime ulica je dobila poslije oslobođenja, negdje u vremenu prije maja 1952. godine, po poznatom slovenačkom književniku Ivanu Cankaru (1876—1918).

IVANA GORANA KOVAČIĆA

Ulica u novijem dijelu grada, na lijevoj strani Miljacke. Razvijena od Visočke do Ulice Miška Jovanovića.

Saobraćajnica je nastala početkom dvadesetog vijeka zajedno sa današnjom Ulicom Miška Jovanovića, na koju se neposredno i veže.

Obje te ulice pred prvi svjetski rat bile su jedna saobraćajnica, koja se 1915. prozvala imenom *Ljubinjska* po mjestu Ljubinju u Hercegovini.

Godine 1931. nastalo je razdvajanje dotadašnje Ljubinjske ulice: usponski krak u smjeru juga prozvao se *Ulicom Miška Jovanovića*, a poprečni krak, saobraćajnica, koju ovdje obrađujem postala je kasnije također samostalna ulica pod imenom *Čačanska*, po mjestu Čačku u Srbiji.

Za vrijeme okupacije 1941—45. ulica se zvala *Bihaćka*, po Bihaću u Bos. krajini, a 20. avgusta 1945. godine vraćeno je staro ime ovoj ulici *Čačanska*.

Današnje ime ulica je dobila 8. juna 1948. kao spomen na poznatog hrvatskog književnika *Ivana Gorana Kovačića*, učesnika u NOR-u, u kojem je nastala i njegova poznata poema *Jama*, jedno od najpotresnijih pjesničkih ostvarenja u čitavom NOR-u. Rođen je u Lukovdolu kraj Vrbovskog 1913, a ubili ga četnici krajem jula 1943. u okolini Vrbnice kod Foče.

LIT.: Zbornik narodnih heroja, 373.

IVANA MARKOVIĆA IRCA

Ulica na lijevoj obali Miljacke, u starom dijelu grada. Počinje od Obale Pariške komune i vodi u pravcu juga do Nurije Pozderca ulice.

Saobraćajnica se razvila kao sokak u turskom periodu u okviru Hadži Isaove mahale, u narodu zvane *Dugi sokak*, koju je osnovao *Hadži Isa*, izgradivši svoju džamiju u današnjoj Ulici Džavida Haverića (prijašnji Dugi sokak) nešto prije 1602. godine.

To je stari *Isevića sokak* pa *Isevića ulica*, prozvana tako sigurno po samom ktitoru, hadži Isa-u.

Današnji naziv, koji je zamijenio spomenuti stari, dat je 8. juna 1948. u znak pijeteta prema *Ivanu Markoviću Ircu*, jednom od najvećih majevičkih junaka NOR-a, narodnom heroju Jugoslavije. Ivan je rođen 1909. godine u kući hrvatskih roditelja u Kožuhama kod Doboja. Predratni đak trgovačke akademije i radnik. U ratu, u kojem učestvuje od 1941. kao već izgrađen revolucionar, bio je organizator ustanka na Majevici pa komandant proslavljenog Majevičkog NO partizanskog odreda, u kojem je svojstvu uspješno vodio mnoge borbe. Pao je 20. februara 1942. na Majevici boreći se pištoljem do posljednjeg metka protiv četnika, koji su bili opkolili Štab odreda u Vukosavcima.

S Ircem je pao i komandir toga odreda, Fadil Jahić Španac. Smrt te dvojice junaka predstavljala je težak udarac za njihove drugove, majevičke partizane.

LIT.: *M. Šotra,* Naši heroji, 161. — Zbornik narodnih heroja, 460. — *Stevo Popović,* Majevički partizani, na više mjesta. — *Slavko Mićanović,* S Majevice i Semberije, na više mjesta, posebno 99—100.

IVANJSKA

Ulica u Pofalićima. Počinje od Humske neposredno iznad kompleksa zgrada bivše bolnice pa vodi najprije na zapad, a potom zaokreće na sjever i u vidu pješačke staze izvodi ponovo na drugu dionicu Humske ulice.

Krak istok-zapad ove ulice postojao je kao izgrađena i naseljena saobraćajnica još prije drugog svjetskog rata, a preostala dionica smjera jug-sjever počela se izgrađivati i nešto je uređena tek prije desetak godina.

Ova saobraćajnica dobila je status zasebne ulice i današnje ime 7. oktobra 1960. Etimon naziva nije mi poznat.

U osi dionice ova ulica smjera jug-sjever sve do iza oslobođenja bila je na južnoj strani posebna ulica sa pristupom iz današnje Pofaličke ulice. Saobraćajnica, koja predstavlja stvarni početak i dovršenje Ivanjske ulice, dobila je status gradske ulice upravo 1905. godine. Zvala se *Fočina* po porodici Fočo, koja je tu imala imanje i čardak. Poslije oslobođenja ulica je zatvorena, odnosno pretvorena u bolničko dvorište.

IVE VELIČANA

Ulica sjeverno od bivše željezničke stanice na Ilidži. To je zapravo produžetak Igmanske ulice i, ujedno, odvojak Ulice Novo naselje koji vodi u istočnom pravcu i završava zasada kao slijepa ulica u ledinama, prema kojim se jednako produžuje izgradnja.

24. Alifakovačko groblje i iznad njega Hošin brijeg

Saobraćajnica kao naseljena jedinica nastala je poslije oslobođenja, upravo u posljednjih petnaestak godina, i obuhvata tek desetinu kuća. Status ulice i današnje ime dobila je 20. decembra 1960.

Ivo Veličan, u čiji spomen nosi ova ulica ime, bio je predratni srednjoškolski profesor i predavao na jednoj školi na Ilidži, odakle i neposredna veza za davanje njegova imena ulici na Ilidži. Rođen je 1903. godine ili negdje oko te godine u još neutvrđenom mjestu. Stupio u NOB prvih mjeseci ustanka 1941. i postavljen još u oktobru iste godine za prvog komandanta Igmanskog bataljona u okviru Kalinovičkog NO partizanskog odreda. Sa svojim bataljonom vršio kontrolu na planini Igmanu, gdje je i poginuo na dužnosti komandanta bataljona početkom maja 1942. Na mjestu pogibije podignut mu je spomenik. Vidi: Igmanskog partizanskog bataljona.

IZVORI: Biografska građa o prvoborcima NOR-a grada Sarajeva.

IZA BAŠČA

Slabo nastanjena i neregulisana ulica ispod Trebevića. Počinje od Okrugle pa vodi na istok do Kamenice.

Postojala i prije okupacije 1878. Sve do davanja današnjeg imena nosila je narodni naziv *Pastrma*. Ovo današnje ime ulica nosi od 1915. godine.

IZA GAJA

Ulica iznad Hrida. Počinje od Naline ulice, u njenoj završnoj dionici, iznad Hošina brijega, i vodi na jug iza onog današnjeg velikog hrastovog gaja do rijetkog naselja Čoline kape. Saobraćajnica je postojala još u turskom periodu, kad je to bio put za Trebević i za ispašu u sjevernim obroncima te planine.

Današnji naziv saobraćajnice je star, ali nije stariji od prve polovine 17. vijeka. Nastao je po onome današnjem tamošnjem hrastovu gaju, koji se u narodu zove običnim imenom *Gaj*, a koji dominira čitavim onim dijelom grada. Taj gaj je nekadašnje vakufsko dobro, a nastao je početkom 17. vijeka kao zaklada sarajevskog građanina i učenog čovjeka *hadži-Hurema,* sina Balijina, koji je tada stanovao u Mahali Havadže-zade hadži-Ahmeda, u narodu poznatoj pod imenom *Veliki Harvatin*. To saznajemo iz hadži-Huremove zakladne povelje iz 1602. godine, u kojoj se taj gaj navodi i vakufi kao tadašnja *bašča* s dvije kuće, s bunarom te plodnim i neplodnim drvećem u blizini mjesta *Krstac* u Sagr hadži-Alijinoj mahali. U vakufskim knjigama sačuvani su kontinunirani podaci iz kojih se vidi da je današnji gaj identičan sa uvakufljenim nekretninama hadži-Hurema. Zanimljiva je odredba toga legatora da se svake godine u navedenoj bašči ima zasaditi po deset voćaka, a ta odredba sprovedena je, kako danas vidimo, utoliko

što je tu gajena hrastova šuma, koja je do danas izrasla u vrijedan hrastov gaj.

Saobraćajnica je dobila status ulice tek poslije oslobođenja, kad je onaj kraj po prvi put ušao u sastav gradskog teritorija. Tada je nastalo i zvanično današnje ime te ulice, koje nije ništa drugo nego naziv koji je narod odvajkada upotrebljavao za dotadašnji put.

IZA HRIDA

Ulica u starom dijelu grada u predjelu Hrid, iznad željezničke pruge. Počinje od sastava ulica Huremuše i Kamenice iznad platoa Željezničke stanice Bistrik pa vodi na istok do mjesta gdje se sastaju ulice Jahorinska i Nalin sokak.

Ime ulice staro je koliko i sama saobraćajnica, koja je prvobitno bila obična staza. To ime nije nastalo od naziva naselja *Hrid,* koji je i danas u jakoj upotrebi, nego su obadva ta toponima odvojeno dobili naziv po određenom hridu — stijeni, koja se danas sa sigurnošću može utvrditi. Putokaz u tome pogledu daje nam jedan drugi toponim u neposrednoj blizini, prijašnji naziv današnje Jahorinske ulice, koji je glasio *Ispod Hrida,* a koji je sačuvan u prvom katastarskom premjeru onog kraja iz godine 1902. Uzimajući u tim toponimima kao osnov riječ ***hrid*** i konfrontirajući gramatičke prijedloge u tim nazivima *iza* i *ispod,* proizlazi samo po sebi da se između ta dva toponima mora nalaziti nekakav hrid, stijena koja je dala osnovu za naziv ulica i čitava predjela. A ko zna onaj kraj i malen predjel između te dvije ulice, sjetiće se da se tu zaista nalazi hrid — jako isturena, gotovo vertikalna gola stijena krečnjaka, koja se nadnijela na put iznad željezničke pruge.

Eto, odatle potječe naziv ulice Iza Hrida i naziv čitava predjela Hrid. Naziv ulice nije se do danas mijenjao, a treba ga i zadržati kao toponim koji ima svoje značenje i vrijednost za grad.

JABLANIČKA

Ulica u ravnom dijelu grada na lijevoj strani Miljacke. Razvijena od Dobrovoljačke do Skenderije.

Saobraćajnica je nastala neposredno pred prvi svjetski rat, kad je ondje izgrađena današnja vatrogasna kasarna. Dotada je bila samo kratka čikma iz Dobrovoljačke.

Do davanja današnjeg imena ulica se zvala *Čurčića Fehim-efendije* po posljednjem sarajevskom gradonačelniku austrougarskog okupacionog perioda 1912—1915, za čijeg je načelnikovanja sagrađena tu

vatrogasna kasarna i prosječena sama ulica (Sarajevo 1866 — Grümmenstein 1916).

Današnje ime dato je ulici 8. juna 1948. godine po mjestu *Jablanici* na Neretvi, koje je ostalo čuveno kao poprište ogorčenih borbi na rijeci Neretvi u toku četvrte neprijateljske ofanzive od januara do marta 1943.

LIT.: *H. Kreševljaković*, Sarajevo za vrijeme austro-ugarske uprave, 115, bilješka 29 (biografija Ćurčića).

JADRANSKA

Slijepa ulica na desnoj obali Miljacke. Počinje od Obale vojvode Stepe Stepanovića i vodi zapadnom stranom pravosudne palate.

Saobraćajnica nastala potkraj stare Jugoslavije. Projektovana je kao spoj sa susjednom, Radićevom ulicom, ali se to nije ostvarilo.

Današnje ime dato je toj ulici u isto vrijeme kad je i nastala po staro-jugoslovenskoj nacionalnoj patriotskoj organizaciji »Jadranska straža« čija je sekcija u Sarajevu imala u to doba društvene prostorije u sastavu pravosudne palate, sa ulazom upravo iz ove nove saobraćajnice.

Ime se do danas nije mijenjalo.

JAGODIĆA

Ulica u blizini stare sarajevske čaršije, u području Kovača i Miloša Obilića ulice. Počinje od Ulice Trifka Grabeža i vodi u pravcu sjevera do Ulice Zije Dizdarevića. Ulica se razvila u turskom periodu kao čikma ulice *Patke* (danas Trifka Grabeža) i tada nije imala zasebnog, barem službenog imena. Tek 1900. dobila je status samostalne ulice. Tada joj je dato današnje ime, koje se nije mijenjalo. Tako se prozvala po srpskoj porodici *Jagodića*, koja se u Sarajevu sreta od 18. stoljeća.

Naziv se nije do danas mijenjao.

LIT.: *V. Skarić*, Srpski pravoslavni narod i crkva, 71.

JAHORINSKA

Ulica u starom dijelu grada, u području Hrida. Počinje kao puteljak od *Turbe* ulice, prolazi ispod pješačkog podvožnjaka pod željezničkom prugom ispod same trebevićke žičare pa serpentinama vodi dalje ka jugu, presijeca Ulicu iza Hrida i završava se u vidu čikme uz korito Čolina potoka.

Saobraćajnica je postala kao staza sredokraća za Hrid daleko prije okupacije 1878. godine, a neposredno iza 1878. godine dobiva status ulice i službeno ime *Pod Hridom*, pa *Ispod Hrida.* Taj naziv, međutim, nije obuhvatao čitavu današnju saobraćajnicu, nego dionicu do *Ulice iza Hrida*, a preostala dionica uz Čolin potok bila je tada samostalna uličica pod imenom *Gornja česma.* Etimologija imena *Ulica pod Hridom* ima osnovu ne u toponimu *Hrid,* nego u stvarnom *hridu* — stijeni pri samome početku ulice, o čemu vidi detaljnije u članku o *Ulici iza Hrida.*

Pred popis stanovništva 1910. godine toj ulici (dionica do Ulice iza Hrida) dato je ime *Kulića ulica,* po nekome Salih-agi Kuliću, koji je nešto prije toga prvi sagradio tu bolju kuću, a 1921. godine naziv se proširio u oblik *Kulića na Hridu,* da se saobraćajnica može razlikovati od *Kulića ulice* na Vratniku. Taj drugi naziv bio je u upotrebi sve do iza rata.

Današnji naziv *Jahorinska* dat je 8. juna 1948. po planini Jahorini u širokoj okolini Sarajeva, na jugoistočnoj strani grada, koja je poznata po skijaškim terenima, a čiji je najviši vrh Gola Jahorina sa 1913 m nadmorske visine.

JAHORINSKA

Ulica u Hrasnici. Počinje od Ulice 6. aprila na istočnoj strani Društvenog doma, vodi najprije u pravcu istoka, a potom zavija u smjeru sjeveroistoka i izlazi na Partizansku.

Stambena ulica. Počela se formirati oko 1950. godine. Status gradske saobraćajnice i današnje ime dobila 20. decembra 1960. Vidi prethodni članak.

JAJAČKA

Ulica na Vratniku u neposrednoj blizini Jajce-kasarne. Počinje na Vratnik-mejdanu i vodi u pravcu juga do iza Bijele džamije i do Ulice Bijela česma, gdje se nastavlja Tabijska ulica.

Saobraćajnica se razvila još u 16. vijeku kao sokak u okviru *Hadži-Hajdarove mahale,* u narodu bolje poznate pod imenom *Bijela džamija.* Budući da tamošnja današnja hadži-Hajdareva, zvana Bijela džamija, ima ulaz neposredno iz ove ulice i da se zna da je ta džamija građena prije 1545. godine, kad je umro njezin osnivač hadži Hajdar, proizlazi da je današnja Jajačka ulica starija od te godine.

Još od turskog vremena ulica se zvala *Džanin sokak* i, kasnije, *Džanina ulica,* po nekom članu stare esnafske sarajevske porodice *Džana,* koja se bavila mahom čizmedžijskim zanatom, imala ugledan položaj u staroj sarajevskoj čaršiji, a u toj ulici i porodičnu kuću. Sve do 1915. godine u sastavu ulice pod tim imenom bila je i današnja *Tabijska* kao njezin logičan nastavak i organični dio.

Današnje ime dato je ulici 8. 6. 1948. po gradu Jajcu na Vrbasu i Plivi, koji je postao poznat i po tome što je u njemu 29. novembra 1943. održano drugo zasjedanje AVNOJ-a, na kojem su udareni temelji nove, socijalističke Jugoslavije.

Za takvo davanje imena ovoj ulici vjerovatno je asocijativno utjecao naziv susjedne Jajce-kasarne (vidi Ulica Bijela česma).

JANKOVIĆA ČIKMA

Slijepa ulica u centru grada, odvojak od Ulice JNA prema jugu između Zrinjskog na zapadu i Sime Milutinovića na istoku. Ulica se razvila kao čikma-sokak još u turskom periodu u *Ajas-pašinoj mahali* i neposredno uz lijevu stranu Ajas-pašine džamije iz god. 1477, koja je bila centar te mahale.

Današnje ime ulice potječe iz turskog perioda po srpskoj porodici Jankovića, koja je tu imala porodičnu kuću i dugo u njoj stanovala. Ti sarajevski Jankovići trgovali su ćurčijskom (krznenom) robom.

Godine 1879. čikma je uključena u ondašnju Ulicu Franje Josipa (danas JNA), 1886. opet je izdvojena pod starim imenom, 1895. ponovno je u sastavu Ulice Franje Josipa, a 1921. vraća joj se status samostalne ulice i staro ime *Jankovića*. Tako je bilo do 1941, a tada je ta čikma ponovo ušla u sastav matične ulice, koja se pod okupacijom zvala Ulica br. 1.

Poslije oslobođenja, 6. aprila 1946. vraćen je ulici ponovo status samostalne ulice, a isto tako i staro odnosno ovo današnje ime.

JARČEDOLI

Periferna ulica u jugoistočnom dijelu grada. Počinje od kraja Naline ulice na Nišanu, iznad Hošina brijega i vodi približno u pravcu istoka sve do iza Popova gaja gdje se gubi u naseljenom području Trebevića.

Ovdje se radi o dosta starom putu koji je povezivao onaj kraj sa gradom. Još 1682. godine spominje se u jednom domaćem izvoru kao priložnik Stare crkve u Sarajevu neki *Pavao iz Jarčedola,* iz čega slijedi zaključak o postojanju u to doba ne samo toga puta, nego i kakve-takve naseobine u onome kraju.

Ime prvobitnog puta, a današnje ulice nastalo je po imenu čitava onoga kraja, a ovo je opet došlo od naziva jednog lokaliteta *Jarčedo* koji se nalazi ispod Kozmatića i koji se do danas održao u tome obliku. Razumljivo, naziv je nastao po imenu vrste domaće životinje, po kojoj je nastao i naziv tamošnjeg starog mosta Kozja ćuprija. Naziv je kasnije evoluirao u oblik množine *Jarčedoli.*

Saobraćajnica je dobila status ulice prije desetak godina, kad je ovaj kraj ušao u sastav jedinstvenog gradskog područja.

LIT.: *V. Skarić,* Srpski pravoslavni narod i crkva, 149 i 151. — *A. Bejtić,* Jarčedoli, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6460 (30. 5), 6.

JAVORSKA

Ulica u naselju »Pavle Goranin« (bivše Švrakino Selo). Počinje ondje, gdje se završava Krupska, što vodi iz polja, a gdje počinje Bosanska prema jugu. Vodi u zapadnom pravcu u vidu naseljenog puta što izvodi na nedžarički (i kalinovički) drum.

Saobraćajnica je starijeg datuma kao put iz polja, koji je vodio trasom današnje Krupske ulice. U doba stare Jugoslavije bila je jedna jedina kuća na ovoj saobraćajnici, i to na samoj početnoj dionici. Počela se jače naseljavati tek poslije oslobođenja (1948—49), kad je i dobila status ulice pod imenom *Naselje Pavla Goranina VIII.*

Današnje ime, mislim po planini *Javoru* u Srbiji ulica je dobila 7. oktobra 1960. godine.

JEDILERI

Kratka poprečna ulica u dnu Bistrika, između ulica 6. novembra i Derviša Numića.

Razvila se kao sokačić u Čokadži hadži-Sulejmanovoj mahali, koja je nastala, zajedno s tom ulicom, još u 16. vijeku.

Cio onaj kraj, a posebno ulica koju promatramo, te dio današnje Ulice Derviša Numića (stara Širokača) u turskom periodu zvao se *Za beglukom,* po begluk-saraju, dvoru bosanskih namjesnika, koji je bio tamo, jednim dijelom na mjestu današnje zgrade Vojne oblasti.

Današnji naziv ulice u upotrebi je od 1915. godine kao službeno ime, a nastalo je po imenu tamošnjeg istoimenog turbeta, koje je nastalo 1815. godine, a u kojem je pokopano sedam nepoznatih lica, navodno iz doba osvajanja Bosne i vremena velikog požara grada 1697. godine. Po broju tu pokopanih lica nastao je najprije turski oblik *Jediler* i *Jediler turbesi* (»Sedmorica«, »Turbe sedmorice«), a onda je to ime preuzeo i narod pa mu dao još svoj oblik množine u današnjem izgovoru. U turskoj derviškoj literaturi i govoru postoji termin *jediler* (»sedmorica«) kao oznaka za sedam bogomugodnika mistične hijerarhije, ali taj izraz nije mogao biti osnova za ime ovoga turbeta.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica pod ovim današnjim imenom obuhvatala je i početnu dionicu današnje Ulice Derviša Numića, do izlaza Ulice Bistrik basamaci.

LIT.: *E(dhem) Miralem,* Istina o »čudotvornom« Jediler-turbetu, *Oslobođenje,* X/1952, br. 1735 (18. 5), 9. — *Hamid Dizdar,* Legenda i istina o Jedilerima, *Osvit,* Sarajevo, II/1943, br. 82—83 (1. 10), 4. — *Ismet Varatanović,*

Legenda o istoriji »turbeta sedmorice«, *Jugoslovenska pošta*, Sarajevo, III/1931, br. 780 (24. 12), 15. — *S. Kemura*, Sarajevske džamije, 36—40. — *A. Bejtić*, Jedileri, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6459 (29. 5), 11.

JEKOVAC

Ulica iznad stare čaršije. Počinje od Kovača i vodi u pravcu sjeveroistoka brdom pored kafane Jekovac, zaobilazeći je u dva kraka s dvije strane, zatim lijevo od Žute tabije i izlazi u Ulicu Vratnik-mejdan ispod džamije Iplidžik Sinana.

Ulica se razvila u turskom periodu kao put za vratnička naselja. Prva dionica, do kafane, bila je u okviru Kučuk-katibove mahale, zvane *Nadmlini*, a druga, od Žute tabije do kraja, u Iplidžik Sinanovoj mahali, u narodu zvanoj *Širokac*. Obje te mahale formirale su se u 16. vijeku, pa prema tome može se pretpostavljati da i ta saobraćajnica potječe iz istog vremena.

Današnje ime ulice narodna etimologija zasniva na *jeci* ili *ječanju* i kazuje da je nastalo u vezi sa umorstvom uglednog sarajevskog kadije Mustafe Nurudin-efendije Šerifije, zvanog Nekib-efendije, koje se, kako kazuju izvori, zaista i dogodilo 6. januara 1827. godine. Razulareni sarajevski janičari, čiji je red tek ukinut, tražili su od Nekib-efendije da stavi svoj muhur na njehovu predstavku sultanu protiv ukidanja janičarskog reda, a kad je to on odbio, oni su ga negdje na današnjem Jekovcu sustigli i kamenovali. Pri tome kamenovanju Nekib-efendija je, veli narodna predaja, silno *ječao*, pa najposlije i izdahnuo, a po toj njegovoj jeci onda nastao naziv onoga kraja Jekovac kao uspomena na toga kadiju.

Koliko je tačna ta etimologija, zasada se ne može utvrditi. Sumnju u nju uvodi činjenica, što se navedeno umorstvo desilo 6. januara, dakle u zimske i mrazne dane, kad je moglo biti zamrznuto i kamenje, osim ako baš te godine zima nije bila izvanredno blaga, u što je teško vjerovati. Sudeći po tome što se ovdje radi o imenu slavenskog porijekla, vrlo je lako moguće da je po srijedi mnogo stariji, predturski toponim, kakvih analogija imamo više u gradu. Današnje ime je u upotrebi u neprekinutom slijedu od turske vladavine.

LIT.: *S. M. Traljić*, Sarajevski grad Vratnik, 26—27. — *A. Bejtić*, Jekovac, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6465 (4. 6), 6

JELENE VITAS

Ulica u području Bjelava. Razvijena od Himzarine i Čapajeve (ispod džamije) u pravcu istoka do Ulice Bjelave. Nastala najkasnije u 16. vijeku u sastavu Hadži-Džaferove mahale iz tog istog vremena, koja se zvala narodnim imenom *Provare*.

U planu grada iz 1882. ova ulica i današnja Himzarina bile su jedna ulica pod imenom *Gornji dervent*. Godine 1900. zapadni dio

prvobitne ulice postao je samostalna ulica pod imenom Himzanina, a istočni krak (ulica koju promatramo) uključena je u *Tahmiščinu ulicu*. Godine 1910. postala je po prvi put samostalna ulica pod imenom *Tahtali*. Ovo ime biće administrativnim putem korumpirano od starog i originalnog narodnog naziva *Tahtalin sokak*, koji sam lično čuo od jedne starije žene u tome kraju. Nosilac naziva je, dakle, lice zanimanjem *tahtalija*, tj. čovjek koji je izrađivao ili postavljao (ili i jedno i drugo) *tahte* — najvjerovatnije drvene pločice prvih kućnih brojeva. To ime i zanimanje je sigurno vezano za prvu numeraciju kuća putem kućnih tablica, *tahti*, koje je ovdje uveo 1853. Muhendis Ćamil-paša i po kojem je i sam Ćamil-paša u narodu prozvan *Tahtar-paša*.

Današnji naziv zamijenio je staro ime Tahtali 8. juna 1948, a čuva uspomenu na predratnu naprednu omladinku i aktivnog člana NOP-a Jelenu Vitas (rođena 1919. god. u Sarajevu), koja je bila uključena u pokret zajedno sa braćom Brankom i Milanom. Uskoro poslije prvog zaposlenja u svojstvu dnevničara krajem 1942. otkrivena je i uhapšena te početkom iduće, 1943, internirana u logor u Staroj Gradišci. Tu je i završila život iduće, 1944. godine. Posljednja dopisnica koju je poslala ocu, datirana je 20. aprila 1944. Mjesec dana poslije, upravo 23. maja 1944, Mjesni komitet KPJ za Sarajevo uputio je Vrhovnom štabu prijedlog za organizovanje zamjene 11 aktivista NOP-a iz Sarajeva, koji su se nalazili u logorima Stara Gradiška i Jasenovac. Među predloženim bile su Jelena Vitas i Olga Ivković. Kako je poznato, do razmjene nije došlo. Nije li Jelena umorena prije dolaska prijedloga?

LIT.: *A. Bejtić*, Numerisanje kuća, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6417 (15. 4), 9. — Hronologija radničkog i NO pokreta u Sarajevu, 116. — *Radivoje Papić*, Nevidljive glasonoše, fragmenti iz ustaških zatvora, *Oslobođenje*, XIII/ /1955, br. 2452 (6. 4), 2—3.

JELIĆA

Ulica u središtu grada, u blizini Katedrale, razvijena između Vase Miskine ulice i Titove. Nastala je u tursko doba u okviru *Mahale Ferhadije* koja se već formirala u drugoj polovini 16. vijeka oko današnje džamije Ferhadije u Vase Miskina ulici iz 1562. godine.

Današnji naziv ulice potječe, također, iz turskog vremena, iz zadnjih decenija turskog perioda, a nastao je po prezimenu jednog od dvojice braće Jelića, Gavri ili Jefti, koji su bili čuveni predokupacioni trgovci ćurčijskom robom, a čija je porodica ovamo doselila iz Branog Dola u bilećkom kraju najkasnije krajem 18. vijeka. Upravo u toj ulici imali su braća porodičnu kuću, pa otud i uzročna veza takvog naziva ulice. U požaru 1879. godine nestalo je u potpunosti ne samo te kuće, nego i čitav Ćurčiluk, gdje je bila sva roba Jelića, i navedena dvojica braće spadoše preko noći, takorekavši, na prosjački štap.

U devetom deceniju 19. vijeka ulica je nosila naziv *Školska* po školi *C. kr. realnoj gimnaziji*, koja je tu radila od 1880. pa do otvaranja

25. Iza bašča ulica na Bistriku

današnje zgrade u Zmaj Jovinoj ulici 1891. Najprije (god. 1880/81) bila je u onoj današnjoj zgradi na zapadnom uglu Jelićeve i Titove, a 1881. preselila se u onu današnju zgradu na zapadnom uglu Jelićeve i Vase Miskine ulice, koja je naročito građena za te potrebe i za koju je projekat izradio direktor te gimnazije *dr Ivan Zoh.*

LIT.: Godišnje izvješće C. k. realne gimnazije u Sarajevu, 1880/81, Sarajevo 1881, 41, 44—45. — *H. Kreševljaković,* Hanovi i karavan-saraji, 85 (o Jelićima).

JOSIPA SIGMUNDA

Ulica u novom dijelu grada, razvijena od obale Miljacke do zgrade bivše Željezničke stanice Sarajevo—Uzana.

Druga dionica, od Vojvode Putnika ulice na sjever nastala je 1882. godine prilikom izgradnje i otvorenja Željezničke stanice i uskotračne pruge, ali nije imala status ulice ni imena, nego je bila uključena u današnju Ulicu vojvode Putnika, ondašnji vangradski drum, koji je dobio status ulice pod imenom *Kolodvorska* 1885. godine po kolodvoru, željezničkoj stanici iz navedene godine.

Prva dionica ove ulice, južno od Vojvode Putnika ulice, nastala je nešto kasnije, upravo 1905—1906. godine, kad je regulisan onaj dio korita Miljacke i kad je nastala čitava saobraćajnica duž desne obale Miljacke pod imenom *Kalajeva promenada* (današnje Omladinsko šetalište ulica), u koju je bila uključena i ova dionica.

Godine 1921. obje ove dionice spojene su u jednu ulicu pod novim imenom *Kolodvorska privozna,* a dotadašnja *Kolodvorska* prozvala se novim imenom *Vojvode Radomira Putnika.*

Godine 1931. naziv ulice mijenja se u oblik *Stanična* i kao takav zadržao se sve do iza oslobođenja.

Današnje ime ulica nosi od 1948. godine u spomen na *Josipa Sigmunda,* predratnog naprednog omladinca, koji se rano uključio u narodnooslobodilački pokret; za vrijeme okupacije radio u ilegalnoj partijskoj tehnici u Ulici Kate Govorušić. Ustaše su ga 1943. otkrili i uhvatili. Pokretni prijeki sud u Sarajevu 8. aprila 1943. osudio ga je na smrt strijeljanjem. Presuda je i izvršena 13. aprila iste, 1943. godine na Vracima.

LIT.: Hronologija radničkog i NO pokreta u Sarajevu, 108. — Biografska građa o prvoborcima NOR-a grada Sarajeva.

JOVANA CVIJIĆA

Ulica na Čengić-Vili, neposredno iza podvožnjaka, obuhvata slobodno postavljene objekte u prostoru između Ilidžanske ceste na jugu i pruge na sjeveru.

Sastoji se od niza krakova i prilaznih puteva koji su nastali kao posljedica moderne urbanističke postave objekata (ovdje višekatnica) slobodno u prostoru. I sama naseobina i saobraćajnice oko toga naselja u potpunosti su nastali poslije oslobođenja. Izgradnja je počela još 1946. godine pa je poslije jednog velikog prekida završena tek prije sedam godina.

Novoformiranoj ulici dato je ime 7. oktobra 1960. po srpskom geografu *Jovanu Cvijiću* (Loznica, 1865 — Beograd, 1927), koji je dao brojne studije iz područja geografije, osobito svestrane radove o Balkanskom poluostrvu, i tim svojim radovima udario temelje geografskoj nauci u Srbiji. Bio je, inače, profesor Univerziteta u Beogradu a predavao je i na Sorboni. Zanimao se i nacionalno-prosvjetnim pitanjima i napisao o tome više radova, a među njima je jedno zasebno koje se djelomično odnosi na Bosnu: *L' Annexion de la Bosnie et la question serbe.*

JOVANA POPOVIĆA

Ulica u Pofalićima. Prvi odvojak od Humske ulice na desnu stranu, u pravcu sjeveroistoka. Slijepa ulica.

Počela se izgrađivati između dva rata. Status ulice dobila je u godinama poslije oslobođenja, kad joj je i dato prvo ime *Humska čikma I.*

Navedeni naziv zamijenjen je današnjim 7. oktobra 1960. godine.

S obzirom na vrijeme nastanka današnjeg imena, nosilac toga naziva je bio, svakako, revolucionar, odnosno učesnik NOR-a. Znam za dva lica istog imena i prezimena, od kojih se na jedno odnosi ime ulice. Prvi je Jovan R. Popović, rođ. 1899, a uhapšen i strijeljan na Vracima u Sarajevu 1. 8. 1941. u grupi sa još dvanaest aktivnih radnika NOP-a (podaci s nadgrobne ploče). Drugi je Jovan Popović, književnik, revolucionar i aktivni učesnik u NOR-u 1941—1945. Rođen u Velikoj Kikindi 1905, umro u Beogradu 1952. Godine 1929. uredio poznati almanah socijalne lirike »Knjiga drugova«, zbog čega je čamio u zatvoru jedno vrijeme i u Sarajevu te tu i izveden pred sud. Poznate su mu i »Istinite legende« (1948), memoarsko djelo iz NOR-a, koje se dijelom odnosi i na BiH.

Mislim da ulica nosi naziv po ovome drugom revolucionaru.

LIT.: Tekst natpisa na kamenoj ploči na skupnoj grobnici na Vracima (nije novo spomen-groblje). — *Velibor Gligorić,* Jovan Popović, likovi revolucionara, Beograd, Rad, 1960. — *Rizo Ramić,* Na putevima slobode, 347—366 (esej »Sa Jovanom Popovićem u tamnici«).

JUG-BOGDANOVA

Ulica u području Koševa. Razvijena iznad Ulice Sutjeska i Matije Gupca.

Saobraćajnica je kao stambena jedinica nastala za vrijeme stare Jugoslavije, kad je po prvi put i dobila ime u današnjem obliku po Jug-Bogdanu, legendarnom junaku srpskih narodnih pjesama, prema kojim je sa svojih devet sinova Jugovića poginuo na Kosovu (1389. g).

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je nosila ime *Hrvoja Vukčića-Hrvatinića,* po istoimenom bosanskom vojvodi (1350—1416) srednjovjekovne bosanske države.

Stari naziv vraćen je ulici 20. avgusta 1945. godine u okviru općenite odluke Gradskog narodnog odbora kojom se za prvo vrijeme vraćaju stari, predratni nazivi ulica u gradu.

JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIJE

Ulica u središnjem dijelu grada i jedna od glavnih gradskih saobraćajnica. Počinje od Titove ulice u blizini Velikog parka, vodi kratko u južnom pravcu, a onda zavija prema istoku i vodi do Obale vojvode Stepe Stepanovića kod Principova mosta, gdje izvodi u luku što ga čini kod Apoteke »1. maj«.

To je jedna od najstarijih saobraćajnica u gradu. Dokumentarno se zna da je postojala, barem u današnjoj svojoj završnoj dionici, još u drugoj polovini 15. vijeka.

Početna dionica ove ulice, od Titove pa po prilici do Šenoine, razvila se najkasnije u 16. vijeku kao sokak u tamošnjoj mahali *Žabljak* koja se službeno zvala *Hadži-Idrisova mahala,* po osnivaču džamije koja je bila blizu ugla ulice koju obrađujem i Titove. Po tome se ta dionica i zvala *Žabljak.*

Daljna dionica od Šenoine pa, po prilici, do današnje Ulice Slobodana Principa Selje bio je zaseban sokak pod imenom *Čajirdžik* ili, kako se još izgovaralo, *Čejdžik,* iskvareno od turskog *çayirdžik,* što znači čajirčić, livadica.

Daljna dionica, po prilici, do današnje Štrosmajerove ulice i Zrinjskog, zvala se, također kao zasebna saobraćajnica, *Put kuluk-česma* (turski izvor iz prošlog vijeka: Kuluk-česma džadesi) po tzv. *Kuluk-česmi* koja je bila u ovoj ulici u blizini današnjeg hotela Central.

Dionica od Štrosmajerove pa sve do kraja bio je stari *Latinluk* ulica u istoimenoj kršćanskoj četvrti, o kojoj prvi pisani podaci potječu iz 1485. godine. Krajnja dionica južnog pravca bila je u prvoj polovini 16. vijeka, po svoj prilici, tzv. *Franačka čaršija,* a u isto vrijeme dionica od Štrosmajerove do Apoteke »1. maj« bila je *Sabljarska čaršija,* kasnije nazvana Kulukčije (»Sabljari«), po čemu je dobila ime i navedena česma, a po njoj i spomenuta dionica puta.

U drugoj polovini prošloga vijeka nekoliko dionica ove današnje ulice, po svoj prilici od Čajirdžika na istok, kao samostalni sokaci postale su jedinstvena saobraćajnica pod imenom *Galata džadesi* ili, na našem jeziku, Galata ulica, što se ima pripisati tadašnjem preduzet-

nom bosanskom veziru Topal Osman-paši (1861—1869) koji je to ime dao ili sugerisao po imenu carigradske četvrti Galate.

Jedno vrijeme pred okupaciju 1878. godine dionica ove ulice, po prilici od Ulice Šaloma Albaharija do kraja, zvala se Tašlihanska po Gazi Husrev-begovom kamenom hanu Tašlihanu iz 1541—1543. god, koji je sve do 1879. godine bio i radio na prostoru današnje bašče hotela »Evropa«, ali se ne zna sigurno da li je to bila već izmjena ranijeg službenog naziva Galata ulice, ili je to bilo drugo, narodno ime za tu dionicu.

Kroz cio austrougarski okupacioni period saobraćajnica, također, ima status jedinstvene ulice i nosi naziv *Franje Josipa ulica* (Franz Josef Strasse) po caru i kralju Franji Josipu I Habzburškom (1830—1916), pod čijom je vladavinom i okupirano Sarajevo.

Za čitavo vrijeme stare Jugoslavije ulica nosi naziv *Kralja Petra* po Petru I. Karađorđeviću (1844—1921), kralju Srbije i Jugoslavije, za čije je vladavine zemlja oslobođena ispod Austro-Ugarske Monarhije i ujedinjena.

U posljednjem okupacionom periodu 1941—1945. saobraćajnica je nosila zasebnu oznaku pod imenom *Ulica broj 1*, koje je predstavljalo rezervaciju za ime nesuđenog kralja NDH, italijanskog princa od Spoleta, dok ovaj ne odgovori na ponuđenu krunu. Kako je princ otklonio ponudu, takva oznaka ulice ostala je do kraja rata.

Današnji naziv ulice dat je 6. aprila 1946. u spomen na *Jugoslovensku narodnu armiju*, oružanu kopnenu, pomorsku i vazdušnu silu socijalističke Jugoslavije, koja je izvojevala pobjedu nad okupatorom, a osnovana formiranjem Prve proleterske brigade u Rudom 21. decembra 1941.

LIT.: *A. Bejtić*, Latinluk, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6426 24. 4), 11.

JUKIĆEVA

Ulica u sjevrozapadnom području grada. Počinje od Ulice Đure Đakovića na mjestu gdje se nalazi najgornja pogonska zgrada gradskih ciglana pa vodi preko Koševskog brda sve do ulaza u Novo groblje na Barama.

To je dosta stara saobraćajnica koja je prije imala karakter glavne izvodnice iz grada prema Kobiljoj glavi i Vogošći. Počela se jače izgrađivati pa je i dobila status ulice za vrijeme stare Jugoslavije kao dio, odnosno nastavak Ulice kralja Tomislava.

U statusu i pod imenom Ulice kralja Tomislava bila je ova saobraćajnica sve do 15. juna 1966. godine. Tada je izdvojena u zasebnu ulicu i dato joj današnje ime po *Ivanu Frani Jukiću* (Banja Luka, 1818 — Beč, 1857), bosanskom franjevcu, pristaši ilirskog pokreta, protuturskom agitatoru, značajnom kulturnom radniku i jednom od prvih nosilaca evropske pismenosti i prosvjete u Bosni.

Neposredan povod za davanje posebnog statusa i imena ovoj ulici bila je akcija da se imenom zaslužnog državnika Hasana Brkića

označi ulica, u koju je dijelom uključena i prijašnja Ulica kralja Tomislava. Ta je akcija i sprovedena odlukom Gradskog vijeća 15. juna iste godine. Time su preostale dionice Ulice kralja Tomislava ostale odsječene od matičnog dijela pa su stoga i proglašene novim i samostalnim ulicama, u koje spada i ova (vidi još: Ciglane, Šipska).

Prijedlog za obilježavanje ove ulice Jukićevim imenom dao je pisac ovog rada ispred Zavoda za zaštitu spomenika kulture grada Sarajeva. Time je ispravljena greška ukidanjem naziva ranije Jukićeve ulice u gradu (vidi Ulica Danijela Ozme).

LIT.: *Ilija Kecmanović*, Ivo Franjo Jukić, izdanje »Nolita«, Beograd, 1963. *Todor Kruševac*, Ivan Frano Jukić, Godišnjak istorijskog društva BiH, VII//1955, 171—183, i ostala brojna literatura, navedena u tome radu.

JUSUFA ĐONLIĆA

Ulica u području Vratnika. Razvijena po izohipsi od vratničkog bedema na zapad do Ulice Sadika Kadrošića, gdje ima i jedan odvojak u brdo.

To je stara *Ulica Donje čebedžije*, nastala u isto vrijeme i nazvana tako po istoj osnovi kao tamošnja današnja *Ulica Gornje čebedžije* (vidi tamo).

Današnje ime ulica nosi od 8. juna 1948. godine u spomen na prvoborca i narodnog heroja Jusufa Đonlića, koji je rođen u Livnu 11. 4. 1920, a odrastao u roditeljskoj kući upravo u toj ulici. Bravarski radnik Glavne željezničke radionice u Sarajevu. U napredni pokret aktivno se uključio 1938, a 1941. primljen i za člana KPJ. Kao borac najprije bio kurir, a potom zamjenik komesara 1. bataljona 16. muslimanske brigade. Na toj dužnosti i umro u proljeće 1944. u Mihajlovićima (Vlasenica) od rana zadobivenih u drugom napadu na Tuzlu februara navedene godine. Za narodnog heroja proglašen posmrtno, 20. decembra 1951.

LIT.: Zbornik narodnih heroja, str. 208. — Spomenica 75-godišnjice Prve gimnazije, Sarajevo 1955, 27. — *R(ajko) G(ligorović)*, Vratnički heroji, *Oslobođenje*, XIV/1956, br. 3072 (27. 7), 2—3.

KAČANIK MALI

Ta je ulica na Hridu, neposredno vezana za ulicu Veliki kačanik, po kojoj je i dobila ime. Razvijena iznad Naline ulice i Hošina brijega, gdje se i završava.

Saobraćajnica se razvila kao zaseban sokak u okviru *Mahale Sagr hadži-Alije,* koja se počela formirati još polovinom 16. vijeka, a u narodu se zvala imenom *Hrid.*

O porijeklu imena ulice vidi članak: Kačanik veliki.

KAČANIK VELIKI

Ulica na Hridu. Počinje od Timurhanove ulice iznad same trase željezničke pruge i vodi, uglavnom, u istočnom pravcu do Ulice Mali kačanik pri Hošinu brijegu.

Saobraćajnica se razvila u 16. vijeku u sastavu *Mahale Sagr hadži-Alije,* u narodu poznate pod imenom *Hrid.*

Ime ulice je staro i u svakome slučaju predstavlja toponim koji su Turci ovdje zatekli i poprimili ga. Ima više mjesta, pa i onih naseljenih u Jugoslaviji pod imenom Kačanik, pa će biti da je i u Sarajevu na prostoru ulica Mali i Veliki kačanik postojalo kakvo-takvo naselje toga imena, koje je još u 16. vijeku ušlo u sastav navedene mahale na Hridu. Na zaključak o postojanju naselja u tome kraju u predtursko doba izravno upućuje i toponim *Krstac,* kako se zvao susjedni kraj prema jugu, koji se javlja u tome obliku 1602. godine kao mjesto u blizini kojeg je *hadži Hurem* uvakufio svoje imanje, među ostalim i prostor današnjeg tamošnjeg hrastova gaja.

Do 1921. godine ova se ulica bilježila u obliku *Veliki kačenik,* što vidimo iz katastarskog plana onog dijela grada iz 1902. godine, a to je pogrešan oblik.

Naziv se, inače, nije do danas mijenjao.

KALEMOVA

Ulica ispod Crnog vrha, a iznad Marindvora. Počinje od Ulice Avde Jabučice i vodi na zapad stranom do Tešanjske ulice.

Kao običan seoski, odnosno čobanski put saobraćajnica je postojala u turskom periodu, a takav je karakter imala još i u austrougarskom periodu, što se jasno vidi po katastarskom planu i jednoj staroj fotografiji.

Ulica se počela kao naseobina izgrađivati 1932. i 1933. godine postavom prvih objekata Stambene zadruge željezničara koji su značili početak izgradnje i čitavog tamošnjeg zadružnog naselja, zvanog *Kolonija Crni vrh.* Tom prilikom uređena je i trasa saobraćajnice, pa je od seoskog puta nastala normalna gradska ulica. Njezin kraj prema Ulici Avde Jabučice (današnji početak ulice) prosječen je, međutim, tek poslije oslobođenja, i time je ova ulica po prvi puta postala prohodna za kola prema istoku.

Naziv ulica nosi po zaslužnom društvenom zadružnom radniku željezničaru *Nikoli Kalemu,* koji je rođen u Otesima kod Stupa, a tragično preminuo u Splitu 1936. godine. Najvećim dijelom upravo njemu

pripada zasluga za masovnu izgradnju stanova za zadrugare željezničare, u kojoj je nikla izgradnja i u današnjoj Kalemovoj ulici. Godinu poslije njegove smrti, 1937, njegovi drugovi i saradnici u Sarajevu izradili su i izdali njemu u spomen zasebnu *spomenicu*. Tom prilikom dato je i ime ulici.

Naziv se nije do danas mijenjao.

LIT.: (Kal)em, (Nikola), Izgradnja Crnog vrha, *Zadružni glasnik*, Sarajevo, VII/1933, br. 12, 1. — Spomenica Nikole Kalema, Sarajevo, 1937.

KALINOVIČKOG PARTIZANSKOG ODREDA

Ulica u Hrasnici. Razvijena od Partizanske ulice do Ulice hercegovačkih brigada praveći zavoj prema istoku, u kojem pravcu i vodi.

Stambena ulica. Formirala se poslije 1950. godine.

Status ulice i današnje ime kao prvi naziv dobila je 20. decembra 1960. godine.

Naziv ulice dat je u spomen na Kalinovički odred NO partizanske vojske (kasniji naziv: Kalinovički NO partizanski odred), formiran sredinom oktobra 1941. godine od dotadašnje Bosansko-hercegovačke brigade NO i partizanske vojske, koji je u svom sastavu imao četiri bataljona: Trebevićki, Kijevski, Igmanski i Udarni.

LIT.: *Moni Finci*, Borbe NOP odreda oko Sarajeva 1941, *Prilozi proučavanju istorije Sarajeva*, II/1966, 362. — *A. Sarajlić*, Stvaranje bh jedinica, 134—135.

KAMENICA

Ulica na Hridu. Počinje ondje gdje se sastaju ulice Huremuša i Turbe (iznad platoa Željezničke stanice Bistrik) i vodi u pravcu juga pod Trebević, prolazeći u gornjoj dionici na istočnu stranu ispod trase trebevićke žičare.

Trasa ove ulice stara je koliko i samo Sarajevo i bila je sve do novijeg vremena put kojim se ulijevao u grad saobraćaj pješaka i tovarnih grla iz seoskih naselja na Trebeviću i iza Trebevića. O važnosti toga puta i o intenzitetu saobraćaja na njemu najbolje govori činjenica što je u vrhu te ulice još u austrougarskom periodu uspostavljena gradska maltarnica, gdje se naplaćivala maltarina na poljoprivredne i stočne proizvode koji su se s te strane unosili na pijacu u grad.

Do 1931. godine na dužini današnje ulice bile su dvije zasebne ulice. Prva polovina bila je *Dudin hrid*, nastala još u turskom periodu i nazvana tako po ženi Dudiji ili Dudi, koja je, vjerovatno, identična sa *Dudija-kadunom* iz *Mahale Havadže-zade hadži-Ahmeda* (Vel. Harvatin), vlasnicom jednog imanja upravo u ovoj ulici. Prije 1812. godine ta Dudi-kaduna je to imanje zavještala u dobrotvorne svrhe (za džamiju Havadže-zade Hadži Ahmed, zvanu *»Pod takišom«)*, pa je kao

takvo to imanje postalo poznato te se i prozvalo njenim imenom. Ova dionica kao saobraćajnica dobila je status ulice tek 1900. godine. Prve dvije godine službeno se zvala *Dudina,* a od 1902. pa nadalje ima naziv *Dudin hrid.*

Preostali dio ulice sve do kraja austrougarske uprave bila je nenaseljena saobraćajnica i zvala se službeno *Apelov put* (po poglavaru Bosne i Hercegovine baronu Johanu Apelu — vidi Obala vojvode Stepe). Status gradske ulice dobila je 1920. godine. Tada joj je po prvi put i dato ime *Kamenica,* po dosta staroj sarajevskoj muslimanskoj porodici Kamenica, koja je tu imala imanje i kuću, a danas živi na drugom mjestu u gradu.

Godine 1931. obje te ulice spojene su u jednu pod današnjim imenom *Kamenica,* čime je napušten stari naziv *Dudin hrid,* koji se, međutim, i danas čuje u onome kraju.

IZVORI i LIT.: Sidžil br. 52, str. 80. — *S. Kemura,* Sarajevske džamije, 129—130.

KARLOVAČKA

Ulica na Ali-pašinom Mostu. Obuhvata 4—5 kuća i objekte remize Gradskog saobraćajnog preduzeća između Ilidžanske ceste i nove magistrale Sarajevo — Ilidža naprama Tvornici žice i eksera.

U stvari, ova ulica kao saobraćajnica danas više i ne postoji, jer je u potpunosti raskopana i zatrta izgradnjom navedene remize, koja je otpočela septembra 1961. Prema tome, ni samo ime nema budućnosti.

Današnje ime po gradu *Karlovcu* u Hrvatskoj dato je saobraćajnici dok je bila čitava, 7. oktobra 1960. godine. To je bila ulica koja je imala prilaz sa *Ilidžanske ceste* nešto istočnije od današnje remize i koja se zvala sve do davanja današnjeg naziva *Velika drveta.* To je ime čitavog onog malog kraja, koje se već zaboravilo, a koje je relativno jako staro. Nastalo je po prirodnoj aleji krupnih stabala brijestova i lipa, što su rasle u tom kraju. Na tu aleju u posljednje vrijeme sjećalo je još samo jedno jako debelo, ali u krošnji okrunjeno stablo brijesta, koje je ipak zatrveno 1967.

Inače, i ulica pod tim starijim imenom kao stambena jedinica nije duge prošlosti. Formirala se poslije oslobođenja, kad je i dobila status ulice.

KARTAL

Ulica u sjevernom, perifernom području starog dijela grada blizu Bardakčija. Počinje u Ulici Ašikovac i vodi u pravcu sjevera do ulice Budakovići. Ima jedan odvojak koji se na obje strane veže za osnovnu ulicu. Saobraćajnica se razvila još polovinom 16. vijeka. U to doba bila je centralni sokak u tada nastaloj *Mahali Kartala hadži-Ejnehana,* koja

26. Lenjinova ulica

se razvila oko tamošnje džamije istog osnivača, građene prije 1557. godine. Taj Kartal je 1557. godine imao u Sarajevu sina Ibrahima, koji je bio tada već hadžija, a to znači da je tada bio u starijim godinama.

Eto, po tome osnivaču džamije dobila je ime najprije mahala, a onda i sama ulica, koja je taj naziv održala do danas.

IZVORI: Sidžil iz god. 1554—57, 22, 55, 124. i 154.

KASINDOLSKA

Ulica na lijevoj strani Miljacke, neposredno ispod obronaka Trebevića i Zlatišta, na južnoj periferiji grada. Počinje od Trebevićke neposredno iznad Starog jevrejskog groblja i vodi približno u pravcu istoka do Cicina hana, a tu zavija u pravcu jugoistoka i izvodi opet u Trebevićku blizu njene završnice u Zelengorskoj.

Saobraćajnica kao naseljena jedinica počela se formirati najvećim dijelom poslije prvog svjetskog rata. Početna dionica, od luka Trebevićke pa do iznad Jevrejskog groblja, prosječena je tek nedavno, prije deset godina, a tom prilikom proširena je i asfaltirana dionica do Cicina hana, pa je tako ulica po prvi put osposobljena i za kolski saobraćaj i dobila prvi put izravnu kolsku vezu sa gradom preko Trebevićke na zapadnoj strani. Završna dionica ove ulice, od Cicina hana do kraja, međutim, ni do danas nije prohodna za kolski saobraćaj pa ima karakter običnog puteljka oko kojeg se nižu slobodno postavljene stambene jednoporodične zgrade.

Saobraćajnica je dobila status ulice pred popis stanovništva 1931. godine, a tada joj je dato i današnje ime *Kasindolska* po *Kasindolu*, mjestancetu u jugozapadnoj daljnjoj okolini Sarajeva, koje je poznato kao oporavilište i bolnica tuberkuloznih bolesnika.

Sami naziv *Kasindo* također je novijeg vremena i zanimljive osnove, koja se danas gotovo i ne naslućuje. Staro ime toga mjestanca je *Kobiljdo*, koje se pod tim imenom sreta još 1455. godine. Prvo oporavilište, koje je nastalo u Kobiljdolu u austrougarskom periodu, bilo je pod upravom Bolesničkog fonda, odnosno Bolesničke blagajne. Taj fond, odnosno blagajna u narodu se zvala popularnijim imenom *kasa*, a po tome se prozva, također najprije u narodu, i navedeno lječilište *Kasin do*, što kasnije pređe u današnji oblik *Kasindo*. Novi naziv je nastao također u austrougarskom periodu. Oporavilište je obnovljeno i nešto prošireno poslije prvog svjetskog rata (1922—1923), i otada radi samo pod tim novim imenom, koje se proteglo i na samo naselje i u potpunosti potisnulo u zaborav staro ime Kobiljdo. U zgradama toga oporavilišta poslije oslobođenja uspostavljena je Bolnica za plućne bolesti.

LIT.: *H. Šabanović*, Bosansko krajište, 195. i 211. — *Isti*, Krajište Isa-begа Ishakovića, str. 65. — *S. i V. Trifković*, Sarajevska okolina, 30, 59, 61, 62, 99, 106, 124, 127, 132, 133 (o Kobiljdolu). — Otvaranje oporavilišta »Kasindo«, *Večernje novosti*, II/1923, br. 213 (21. 8), 3.

KASINDOLSKA CESTA

Ulica i prolazna saobraćajnica što se odvaja od Sarajevske ceste i pruža dalje u pravcu Kasindola izvodeći iz naselja. Ime se odnosi, razumljivo, samo na dionicu u okviru naseljenog mjesta Ilidža.

Saobraćajnica je kao put stara, potječe još iz turskog perioda. U austrougarskom periodu uređena i osposobljena za kolski saobraćaj.

Status ulice i prvo službeno ime u današnjem obliku saobraćajnica je dobila 20. decembra 1960. Naziv ima uzročnu vezu po tome što saobraćajnica vodi u pravcu poznatog naseljenog mjesta i lječilišta *Kasindol.* O etimonu ovog imena vidi: Kasindolska.

KATE GOVORUŠIĆ

Ulica u ravnom području grada, blizu današnje zgrade Radio-stanice, uz Đure Đakovića ulicu. Razvijena između ulica Danijela Ozme i Filipa Kljajića.

Ulica je nastala u turskom periodu u okviru stare Kemal-begove mahale, formirane u prvoj polovini 16. vijeka oko Kemal-begove džamije, što je bila u današnjoj Ulici Hasana Kikića.

Stari naziv ove ulice jeste *Jezero;* ime nastalo, vjerovatno, po povremenom jezeru, akumulaciji vode koja se uz tu ulicu stvarala pri velikim kišama i po plavljenju susjednog potoka Koševo, koji nije bio regulisan, niti, kao danas, kanalisan (pokriven).

Današnji naziv ulice čuva spomen na *Katu Govorušić* (rođ. u Fojnici 5. 9. 1885), koja je cio život provela kao napredni radnik i revolucionar-borac, od radnice u Tvornici duhana u Sarajevu do komesara velike partizanske bolnice na Papuku (1944.) Poslije rata aktivan radnik u masovnim organizacijama. Bila je jedna od prvih žena koja je u staroj Jugoslaviji (1929) osuđena na dugogodišnju robiju zbog revolucionarnog i partijskog rada. Umrla je poslije teške bolesti u Vršcu 22. februára 1957. godine.

Naziv ulice po njenom imenu uveden je nepoznatog datuma nakon njene smrti.

LIT.: *Radivoje Papić,* Revolucionarka iz »stare garde« Kata Govorušić, *Znamenja revolucije,* 93—107.

KAZANDŽILUK

Ulica u srcu stare čaršije. Počinje na Baščaršiji i vodi na istok, a potom naglo zavija prema jugu i završava se u Bravadžiluku.

To je jedna od najstarijih sarajevskih ulica-čaršija u kojoj se, mimo sve druge, do danas održao zanat izrade raznog posuđa i suvenira od bakra na način kako se radilo prije 400 godina. Ti obrtnici još u staroj orijentalnoj esnafskoj terminologiji nose naziv *kazandžije*

valjda po tome što su u prvo vrijeme na Orijentu, upravo u osmanskoj carevini, radili prvenstveno *kazane* — kotlove za vojsku.

Ulica kao čaršija razvila se još u 16. vijeku na dotada praznom zemljištu koje je kupio i zavjetovao za svoju džamiju Sagrakči hadži Mahmud, osnivač one današnje džamije na Ulomjenici. Sagrakči hadži-Mahmutove džamije i mahale nije bilo 1515. godine, a prvi put se javlja 1528, što znači da je tada i nastalo navedeno zavještanje zemljišta i da je, s druge strane, čaršija Kazandžiluk počela se tu formirati tek iza te druge godine.

Sadržajno sastavni dio ove ulice-čaršije bio je i prošireni prostor u današnjoj susjednoj Luledžinoj ulici, gdje su magaze kazandžija iz te prve čaršije, pa se prije zvao *Mali kazandžiluk*, zatim *Ibrikčijska čaršija*, a pored toga *Oprkanj* i, najposlije, *Luledžina ulica* (vidi tamo). Taj prostor magaza kao nova ulica pod imenom *Mali kazandžiluk* nastao je odnosno izdvojen iz ulice Kazandžiluk 1931.

Naziv ulice-čaršije formirao se još davno u turskom periodu po navedenoj osnovi imena obrtnika, do danas se nije nijednom mijenjao, a ima veliku etnološku i kulturno-historijsku vrijednost kao ime koje označava jednu posebnu građevnu aglomeraciju u gradu i jednu osobnu djelatnost umjetničke vrijednosti koja se i danas odvija u toj ulici.

LIT.: *H. Kreševljaković*, Kazandžijski obrt u Bosni i Hercegovini, *Glasnik Zem. muzeja*, nova serija, VI/1951, 191—240. — *A. Bejtić*, Kazandžiluk, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6374 (5. 3), 6.

KAZAZI

Jedna od vrlo starih ulica i pojedinačnih čaršija. Leži u srcu čaršije, između ulica Sarači i Veliki ćurčiluk, sa pravcem trase sjever--jug.

Ulica se razvila još u 15. vijeku, što dokazuje Gazi Iza-begova vakufnama iz 1462. godine u kojoj se navodi kao *put* sa zapadne strane njegova karavan-saraja, kasnije Kolobare. Brzo poslije toga, najkasnije negdje u idućem, 16. vijeku, tu se razvila i čaršija *kazaza* — zanatlija koji su izrađivali od svile i vune, a kasnije i od pamuka razne predmete za ukras odjeće i konjske opreme, kao što su gajtani, tkanice, širiti, podveze, razne kite i dr. Eto, po tim obrtnicima nastao je i naziv čaršije, odnosno današnje ulice. Posljednji kazaski dućan u toj čaršiji zatvoren je poslije oslobođenja, 1947. godine, ali je objekat, dućan s magazom posljednjeg sarajevskog kasaza još čitav.

KISELJAČKA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada, gotovo na samoj periferiji. Razvijena u krivini od Fojničke do Nove mahale. Saobraćajnica potječe iz turskog perioda, kad je bila sokak u okviru ta-

mošnje *Mahale Hadži Jahja,* koja je u narodu bila poznata pod imenom *Nova mahala,* a nastala je još u 16. vijeku.

Sve do 1915. godine i današnja Kiseljačka i Fojnička nisu bile samostalne ulice, nego su se nalazile u sastavu ulica *Požegijina* i *Nova mahala.* Tada su po prvi put obje te ulice dobile status samostalnih saobraćajnica pa je ulica, koju obrađujem, zaimala ime *Kiseljačka* po *Kiseljaku,* poznatom mjestu sa mineralnim vrelima na drumu Sarajevo — Travnik.

Naziv se nije do danas mijenjao .

KLADANJSKA

Ulica na Vratniku, u blizini Jajce-kasarne. Proteže se od Jajačke, gdje i počinje, a završava u Kršilovcu. Pravac pružanja istok pa jug. Saobraćajnica se razvila u turskom periodu kao sokak u *Mahali Divan-katiba hadži-Hajdara* (narodno ime: *Bijela džamija)* iz prve polovine 16. vijeka. Do iza prvog svjetskog rata ulica je bila u sastavu Kršilovca kao poseban krak koji je, inače, prohodan na obje strane i koji je kao takav predstavljao anomaliju u Ulici Kršilovac.

Godine 1921. izdvojen je taj krak u zasebnu ulicu i toj novoj ulici dato je današnje ime *Kladanjska* po gradu *Kladnju* na rijeci Drinjači u sjevernoj Bosni.

Naziv se nije do danas mijenjao.

KLJUČKA

Pješačka saobraćajnica između Ulice Đure Đakovića i Tepe-bašine. Ulica-stepenište. Postojala je još u austrougarskom periodu i zvala se *Gorica sokačić.* Današnji naziv, po gradu Ključu u zapadnoj Bosni, dat je 1915. godine.

U vremenu od 6. septembra 1947. do 29. maja 1952. ova saobraćajnica bila je uključena u matičnu, donju ulicu pod zajedničkim nazivom *Moskovska.* Vidi: Đure Đakovića.

KOČIĆEVA

Ulica neposredno uz staru čaršiju, razvijena od Baščaršije u pravcu istoka do iza Narodne biblioteke.

Saobraćajnica na dionici od Baščaršije do kraja Samardžija prosječena kroz bašče 1863. godine na lično zauzimanje tadašnjeg bosanskog vezira Topal Osman-paše. Bio je to za ono vrijeme prilično veliki urbanistički zahvat u postojećem gradskom tkivu.

Prilikom same predaje prometu ulica se službeno prozvala *Osman-pašina džada* po navedenom Osman-paši, na čije je zauzimanje i izgrađena, ali je u samom narodu ostalo poznatije ime *Nova testa.* Tako se nastavila zvati i službeno u austrougarskom okupacionom periodu, što se vidi po prvim katastarskim planovima onog dijela grada.

Negdje poslije okupacije, vjerovatno 1885. ulica je dobila novo ime *Telali,* po telalima ili staretinarima, koji su tu imali dućane (prisilno preseljeni tu iz Brusa bezistana). I taj naziv ostao je sve do kraja austrougarskog perioda.

Svi navedeni nazivi odnosili su se samo na novoprosječenu dionicu do početka Samardžija. Preostala dionica današnje ulice bila je u sastavu i pod imenom *Mustaj-pašina mejdana* sve do 1919. godine, a to ime nastalo je još u turskom periodu po sarajevskom feudalcu Mustafa-paši Babiću, koji je živio u onoj današnjoj staroj kući na istočnoj strani zgrade Narodne biblioteke.

Današnji naziv ulica nosi od 1919. godine protežući se na obje navedene dionice. Ime čuva sjećanje na poznatog bosanskog književnika i političara *Petra Kočića* (Stričići kod Banje Luke, 1877 — Beograd, 1916). Ideje vodilje u njegovom književnom i političkom radu bile su: borba za socijalnu jednakost i slobodu, šibanje lažne zakonitosti i okupatorske vlasti te zahtjev za rješenje agrarnog pitanja. Godinama je proganjan, zatvaran i osuđivan. Kad mu je uslijed toga zdravlje bilo narušeno, otišao je u Beograd na liječenje u Bolnicu za nervne bolesti, gdje je i završio život ne dočekavši ni četrdeset godina.

U doba okupacije 1941—1945. ulici je bilo vraćeno staro ime *Telali.*

KOMATIN

Ulica u južnom i perifernom području starog dijela grada, neposredno ispod obronaka Trebevića. Počinje od vrha Ulice Derviša Numića (nekadašnja Širokača) ondje gdje počinje i Zelengorska i vodi u pravcu juga gdje se završava u bespuću.

I kao trasa i kao ulica-sokak ova je saobraćajnica stara, a isto tako staro joj je ime, i može se ubrojiti u najstarije saobraćajnice u gradu. Upravo današnja trasa ove ulice bila je os oko koje je postojala još u 15. vijeku mala naseobina, već organizirana gradska četvrt, Mahala mesdžida Jahja-paše, drukčije zvana *Komatin,* kako se izričito navode obadva ta imena u katastarskom defteru iz 1528—30. godine. Budući da je Komatin daleko od ravnice oko Miljacke, koja je najpovoljnija za razvijanje naselja, iz ovog ranog spomena džamije i mahale u Komatinu dade se zaključiti da se ovdje radi sigurno još o predturskom aktivnom naselju, selu pod imenom Komatin, koje je u okvirima novog gradskog naselja preraslo u zasebnu mahalu relativno vrlo rano. Eto, po tom starom, još predturskom toponimu, a vjerovatno i naselju, ulica koju promatramo dobila je svoje ime i nosi ga sve do danas. A samo naselje Komatin dobilo je ime po još starijem geografskom

objektu istoga imena, po potoku *Komatin*, koji izvire upravo u tome kraju i koji se još i danas tako zove.

Pri tome navodim ovdje i jedan važan podatak: prvobitni Komatin, po kojem se prozvala cijela ta ulica, obuhvatao je samo posljednju dionicu te ulice (od vrha Berkuše) na jug do izvorišta istoimenog potoka, uz koji saobraćajnica stvarno vodi. Da je to tako, svjedoči prvi plan grada iz 1882, u kojem se imenom Komatin označava ta dionica, dok se dionica južno od toga raskršća bilježi kao sastavni dio ulice pod nazivom *Hambina carina*, koja je kao takva u to doba obuhvatala i čitavu današnju Ulicu Derviša Numića (sve od zgrade Komande vojne oblasti).

Ulica je poslije toga dva puta imala izmjenu imena. Poslije 1882. prozvala se *Palučeva*, navodno po nekom austrougarskom naredniku *Paluču*, koji je bio član komisije za popis ulica i izradu biračkih spiskova pred prvi austrougarski popis stanovništva 1879. godine. Godine 1885. ulica je dobila kombinovano ime *Komatin-Palučeva*. Takvo tumačenje navodi Kosta Mandić, ali ono, pored sve svoje očitosti, nije tačno. Ne radi se ovdje ni o kakvom strancu, a još manje o austrougarskom naredniku Paluču, nego o rođenom Sarajliji iz stare sarajevske muslimanske porodice prezimena *Paluc*. Upravo u to vrijeme živio je baš u onome kraju firaledžija, odličan obrezivač voćki i mutevelija vakufa Balibegove džamije *Mula Salih Paluc* (umro 1899), ali je njegova kuća bila u Balibegovici, i teško da bi bio baš on identičan s tadašnjim Palucem kao nosiocem naziva ulice.

Godine 1895. čitavoj ulici je dato staro ime *Komatin*, koje se do danas nije mijenjalo.

KONSTANTINA JEFTIĆA

Ulica u starom dijelu grada, u području sabirnice Miloša Obilića ulice. Počinje od sastavaka ulica Miloša Obilića, Zije Dizdarevića i Piruše pa vodi u pravcu sjevera do Kozaračke. Ima u srednjem dijelu prilaz iz Miloša Obilića ulice.

Saobraćajnica je postojala još u 16. vijeku kao sokak u području *Mahale Tokmo-zade hadži Ahmed*, u narodu poznate pod imenom *Potok mahala*.

Ova saobraćajnica i dionica Miloša Obilića ulice od Patki do ove ulice bili su sve do iza 1920. godine jedna ulica koja se zvala *Potok-ulica* po potoku Ramića banji, koji je tekao trasom današnje početne dionice Miloša Obilića ulice.

Pred popis stanovništva 1921. godine nastalo je razdvajanje stare Potok ulice: početna dionica dobila je ime Miloša Obilića ulica, a preostali dio današnji naziv *Konstantina Jeftića ulica*.

Nosilac naziva ulice, Konstantin Jeftić bio je član stare sarajevske zanatske porodice, inače student u Beču i Zagrebu i borac za nacionalno oslobođenje i ujedinjenje u godinama koje su prethodile neposredno prvom svjetskom ratu. Kao takvog austrougarska vlast ga je još u početku rata sprovela u internaciju, u kojoj je, skrhan od tuber-

kuloze, i umro. Postoji neposredna uzročna veza naziva ulice s njegovim imenom po tome što je živio u roditeljskoj kući upravo u toj ulici.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je nosila ime *Dra Safvet-bega Bašagića,* domaćeg književnika i istaknutog historičara orijentaliste (1870—1934). Njegovim imenom zvala se u to doba i današnja Ulica Miloša Obilića.

KORDUNSKA

Ulica iza Koševskog brda. Počinje od Jukićeve na samom njenom prevoju na Koševskom brdu i vodi na lijevu stranu strmo i pravcu sjeverozapada prema potoku Sušica, gdje završava kao slijepa ulica.

Ulica kao naseljen put postojala je još u austrougarskom periodu, što se vidi iz katastarskih planova onog dijela grada. Kao dio gradskog naselja formirana je tek poslije oslobođenja, prije desetak godina, izgradnjom stambenih višekatnica, čiju je gradnju finansirala opština Centar. Dotadašnji put dobio je status ulice i prvo ime u današnjem obliku 24. jula 1962. po Kordunu, kraju u Hrvatskoj oko rijeke Korane. Kordun je u NOR-u bio značajno područje gdje su za cijelo vrijeme rata buktale operacije snaga NOV-e, pa upravo otud i povod za davanje takvog imena ulici.

KOSOVSKA

Ulica u području Alifakovca, razvijena između ulica Vladimira Gaćinovića i Stevana Sinđelića u pravcu sjever-jug. Nastala je rano u turskom periodu kao sokak u Jakub-pašinoj mahali, zvanoj *Maguda,* čija je džamija nastala 1491—2, a bila sve do 1936. godine ondje gdje se sastaju ulice Stevana Sinđelića i Behdžeta Mutevelića (s donje strane te posljednje ulice).

Do 1931. ova ulica i današnji produžetak Ulice Stevana Sinđelića, što teče prema turbetima na Alifakovcu i vodi između grobalja, bile su jedna jedinstvena ulica pod imenom *Ispod groblja.* Te, 1931, gornji dio Ulice ispod groblja ušao je u sastav novoimenovane Ulice Stevana Sinđelića, a donji dio postao je samostalna ulica pod imenom *Kosovska.* Ime čuva spomen na Kosovo polje kod Prištine, na kojem je 28. juna 1389. bila čuvena bitka u kojoj su Turci porazili srpsku vojsku, ali i izgubili samoga cara, sultana Murata, te otvorili put za daljnje i brzo nadiranje u unutrašnjost Balkanskog poluostrva.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je nosila naslov *Krbavska* po *Krbavi,* odnosno *Krbavskom polju* u Hrvatskoj, gdje su Turci 1493. potukli hrvatsku vojsku.

Poslije oslobođenja ulici je opet vraćeno ime *Kosovska.*

KOŠEVSKA

Ulica u području današnjeg Koševa. Počinje od Ulice Hasana Brkića naspram Starog pravoslavnog groblja pa vodi na istok, prelazi Ulicu Moše Pijade te nastavlja dalje iza zgrada Medicinskog fakulteta i Zavoda za transfuziju krvi i završava se kapijom neposredno pred Himzarinom ulicom.

Ulica je kao saobraćajnica, običan put, postojala još u turskom periodu, ali je oduvijek bila slabo nastanjena. Dionica istočno od Ulice Moše Pijade ni danas nema nijednog stambenog objekta, nego je tek prije nekoliko godina nastala tu novogradnja Instituta za higijenu rada, pa ta dionica ima karakter interne saobraćajnice, zbog čega i postoji kapija na drugom kraju ulice.

U svoje vrijeme, sve do prije desetak godina, put je udarao kroz Himzarino groblje, kojeg danas više na tome dijelu nema (porodično groblje Hrga i mutevelija Gazi Husrev-begova vakufa), i izvodio pored tzv. *Kadine kahve,* koja je bila u današnjoj stambenoj zgradi Rifata Sivca, na donjoj strani Himzarine ulice.

Današnje ime ulica nosi od vremena stare Jugoslavije, kad je ukinut naziv *Koševo* kao ime za današnju Kralja Tomislava ulicu. Naziv ulice, koju promatramo, nastao je po navedenoj ulici Koševo i po imenu gradske četvrti *Koševo* (raniji oblik: Koševa), koje se prvobitno odnosilo na prostor između ulica Đure Đakovića, Danijela Ozme i Kralja Tomislava do Ulice Sutjeska, a kasnije se proširilo dalje na sjevernu stranu.

LIT.: *A. Bejtić,* Koševo, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6454 (24. 5), 6.

KOŠEVSKO BRDO

Ulica na Koševskom brdu. Počinje od Ulice Jukića ondje gdje se završava Ulica Dajanli Osman-bega i vodi u sjeveroistočnom pravcu grebenom brda pa se spušta i završava u Ulici Đure Đakovića na samom prevoju, gdje se odvaja pristupna staza za zapadni ulaz u koševski Stadion.

Saobraćajnica je postala još u turskom periodu kao put — dio trase današnje Ulice Dajanli Osman-bega.

Ime je dosta staro. Do oslobođenja put se zvao *Gornje koševsko brdo* sa takvom pobližom oznakom da se saobraćajnica može razlikovati od *Donjeg koševskog brda,* a to je današnja posljednja dionica ulice Hasana Brkića, od autobuske stanice do raskršća ulica Betanija, Slatina i Kromoljski put iznad ulaza u Bolnicu. Poslije oslobođenja ulica u Jezeru dobivanjem naziva Betanija izgubila je staro ime *Donje koševsko brdo,* pa tako više nije postojala potreba ni da se pobliže označava ova druga ulica, Gornje koševsko brdo, i tako je tada nastao današnji oblik imena.

Status ulice i današnji oblik imena saobraćajnica je dobila poslije oslobođenja.

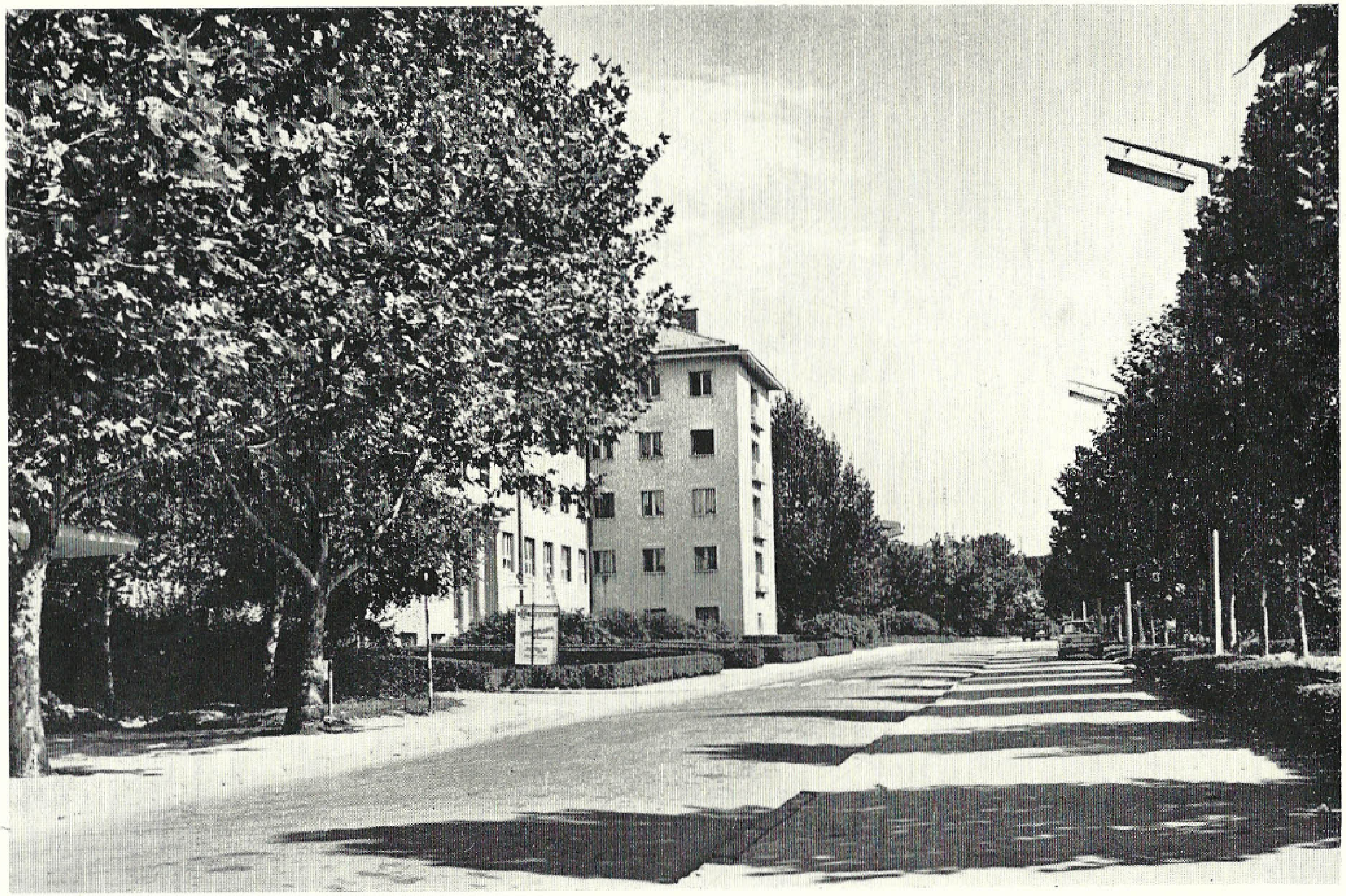

27. Moše Pijade ulica u Vogošći

KOŠUTSKA

Ulica u predjelu Hrasna. Počinje od Oštreljske i vodi u pravcu juga u neizgrađen teren ispod željezničke pruge Sarajevo — Višegrad.

Saobraćajnica se formirala kao ulica u toku rata izgradnjom individualnih prizemnica i jednokatnica u okviru novog tamošnjeg i tadašnjeg radničkog naselja »Husejn-beg Gradaščević«, koje se otpočelo izgrađivati 24. avgusta 1941. godine.

Do postanka današnjeg imena saobraćajnica je imala oznaku *Radničko naselje VI.*

Današnje ime dato je ulici 7. oktobra 1960. u spomen na *Košutu*, predjel na Zelengori (Mala Košuta 801 i Velika Košuta 1871 m), preko kojeg su jedinice NO vojske vršile proboj u *petoj* neprijateljskoj ofanzivi u prvoj polovini juna 1943.

LIT.: Hronologija oslobodilačke borbe, 490.

KOTORSKA

Pješačka saobraćajnica i stambena jedinica ispod Vraca. Počinje od srednje dionice današnje Durmitorske i vodi u pravcu jugoistoka te ima izlaz kod Osnovne škole »Radojka Lakić« na Husinsku ulicu.

Sve do iza oslobođenja bio je to nenaseljen, star put. U poslijeratnom periodu, kad je tek otpočela tu izgradnja prvih kućica, saobraćajnica je dobila status ulice kao sastavni dio današnje Durmitorske (ondašnja Novoseli) pod imenom *Novoseli čikma*, iako je trasa imala još od vremena stare Jugoslavije izlaz na današnju Husinsku.

Današnje ime dato je ulici 7. oktobra 1960. godine po gradu *Kotoru* u Crnogorskom primorju.

KOTUROVA

To je čikma u starom dijelu grada, prva saobraćajnica istočno od Gazi Husrev-begova hamama sa razvijanjem od Titove ulice u pravcu sjevera.

Saobraćajnica potječe iz turskog perioda, kad se razvila kao čikma-sokak u okviru tamošnje *Mahale Oruč-pehlivana*, koja je nastala još u 16. vijeku, a središte joj je bila Oruč-pehlivanova džamija na uglu Titove i današnje Romanijske ulice.

Najstariji poznati naziv ove saobraćajnice je *Odžak-čikma*, a tako se zvala po zgradi štaba ili *odžaka* bosanskih janičara koji je do 1878. godine bio u neposrednoj blizini, ondje gdje je danas Katedrala.

Nešto poslije 1878. godine u toj ulici otvorio je radionicu, neku vrstu fabrike za izradu metalnog posuđa austrougarski doseljenik Zelinger. Iako je ta radionica nazvana fabrikom, radila je kratko vrijeme,

što znači da nije bila uvedena, a o tome kazuje i podatak da je za izradu posuđa vlasnik upotrebljavao i vojničke limene zdjele za ručavanje. U svakom slučaju fabrika je bila poznata i popularna 1895, pa se upravo po njoj tada ulica prozvala *Fabrika čikma* i tako zvala sve do 1931. godine.

Pred popis stanovništva 1931. godine ulica je dobila današnje ime u spomen na *Dušana Kotura,* jakog predokupacionog trgovca u Zemunu. Kotur je stekao zasluge za Sarajevo i spomen po tome što je neposredno poslije onog katastrofalnog požara centralnog dijela grada 8. avgusta 1879. godine, kad je boravio u Sarajevu, s kojim je održavao trgovačke veze, dao prilog Gradskoj opštini 30.000 zlatnih forinti, što je za ono doba predstavljalo krupan iznos, sa svrhom da se pomognu pogorjelci.

Koturovo ime nosila je od 1895. do 1919. jedna druga ulica u gradu, a to je današnja Ulica Sime Milutinovića, koja je također stradala u spomenutom požaru i poslije obnove (1895.) nazvana Koturovim imenom. Izmjena je nastala 1919. godine, kad se ova druga ulica nazvala Sime Milutinovića, a Koturovo ime ostalo privremeno (do 1931) ukinuto.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je imala stari naziv Fabrika čikma.

LIT.: *Bosansko-hercegovačke novine* i *Narodne novine,* Sarajevo, brojevi od 20. 8. 1879. i dalje. — *H. Kreševljaković,* Požari u Sarajevu do 1879. godine, Kalendar *Islamski svijet* za god. 1934, Sarajevo, 33—34. — *A. Bejtić,* Koturova ulica, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6413 (11. 4), 6.

KOVAČEVA

Ulica u sjevernom dijelu grada, podno Bjelava. Počinje od Nemanjine i završava se u sjevernom pravcu u Ulici Lajoša Košuta.

Ulica se razvila još u turskom periodu kao sokak u Armagandži Sinanovoj mahali, koja se zvala kraćim imenom *Armaganuša,* a koja se počela formirati polovinom 16. vijeka, kad je u Sarajevu živio Armagandži Sinan i tu napravio svoju džamiju prije 1557. godine.

Ime ove ulice, odnosno prijašnjeg sokaka, nastalo je još u tursko doba po staroj sarajevskoj muslimanskoj porodici *Kovač,* od kojih je jedna grana tu imala kuću i u njoj stanovala. Današnja jedna porodica Mujezinovića u Sarajevu su dojučerašnji Kovači. Članovi te porodice, inače, spominju se češće u životu grada 18. i 19. vijeka. Krajem 18. vijeka ovdje je živio i hadži Salih Kovač, carski kurir, tatarbaša i, uz to, dobar pripovjedač. Vodio je na hodočašće Sarajlije, među kojim je bilo i hrišćana pravoslavne vjere, koji su se izdvojili u Izmiru i otišli u Jerusalem, i kad se vraćao s muslimanima iz Meke, otišao je i u Jerusalem po svoje komšije.

KOVAČI

Ulica-čaršija u starom dijelu grada. Počinje od Čekrekčine džamije na Baščaršiji i vodi na sjever do početka ulica Jekovac, Mirka Lazića i Ploče.

Od kraja prvog svjetskog rata pa do iza oslobođenja u sastav ulice ovoga imena spadala je i današnja Ulica Mirka Lazića, a od 1931. pa do 1956. i Ulica Kovači-čikma.

Osnovna dionica ove ulice je početni dio od spomenute džamije do na plato. Otkako se zna, to je čaršija, u kojoj se i danas nalaze stari dućani. Tu su, barem u prvo vrijeme, u 15. i 16. vijeku, vjerovatno, radili *kovači,* zanatlije gvožđarskih izrađevina, pa otud, može biti, i naziv čaršije, odnosno ulice. Međutim, s obzirom na činjenicu da nam nije poznat nijedan dokumenat o postojanju kovača u toj ulici-čaršiji u turskom periodu, nije isključena ni mogućnost da se ovdje radi o vrlo starom toponimu, koji je nastao po »kovačima« — klesarima stećaka i prvih muslimanskih nišana, koji su se doista u prvo vrijeme turske vlasti u ovome kraju mogli ovdje naći. Na to upućuje jaka činjenica da se Kovači nalaze neposredno na pravcu iz Hreše, odakle se i dobavljao kamen i za prve i za kasnije nišane. U kasnijem procesu organizacije turske vlasti i uvođenja esnafske orijentalne terminologije, predturski »kovači« dobili su novi izraz *taščije,* ali se staro ime zadržalo u samome imenu kraja, kao što su se zadržala još dva toponima iste osnove, *Kovačići* kod Grbavice i *Kovači* kod Ilidže, koji su mogli nastati samo na ovoj drugoj osnovi. Za ovakvu etimologiju imena Kovača te za povezavinje ove ulice sa Hrešom nije irelevantna činjenica da i danas radi jedna klesarska radnja nišana u gornjem dijelu ove ulice i da se neposredno iznad prve dionice nalaze upravo najstariji muslimanski nišani u ovome mjestu, a tu je, zna se pouzdano, nastalo i najstarije muslimansko groblje u gradu, po kojem se čak jedno vrijeme u 15. vijeku zvala i tamošnja mahala imenom »Muslimansko groblje«.

Ako se ovdje radi zaista o »kovačima« kao taščijama, u čemu imamo ostatke do danas u onoj današnjoj taščijskoj radionici, onda su ti prvi kovači, odnosno taščije mogli raditi samo na platou, gdje se nalazi i današnja klesarska radionica, jer je taj plato jedino i pogodan za takvu djelatnost. Nikako nisu mogli raditi u današnjoj početnoj dionici, koja se smatra danas osnovom ove ulice, jer tu ne samo što nema mjesta za takav rad, nego je više nego jasno da je ta dionica ljudskom rukom prosječena kroz brijeg u vidu prosjeka, što se i danas sasvim očito vidi na samom terenu.

KOVAČI ČIKMA

Kako i samo ime kazuje, to je slijepa uličica u starom dijelu grada, desni odvojak Ulice Kovači u njenoj prvoj dionici, neposredno iznad džamije.

Saobraćajnica je stara koliko i sama prva dionica Ulice Kovači, na koju se neposredno i veže, a upravo po toj ulici nosi i ime (vidi Ulica Kovači). U tursko doba i kroz austrougarski okupacioni period do 1910. uličica je nosila zanimljivo ime *Kapija,* kako se to jasno vidi iz katastarskog plana ovog dijela grada iz 1903. godine. Kapija, koja je dala taj naziv, ne može se historijski osvijetliti, ali se može pretpostaviti da se radi o nekoj jedinstvenoj kapiji za cijelu, inače malu čikmu, kad je tu bio posjed samo jednog lica, koji se i mogao osigurati na taj način (sačuvana identična pojava u Ekmića čikmi u blizini). Ako je to tako, onda je to moralo biti davno, kad izgradnja i posjed nisu bili usitnjeni, kao danas, pa je, prema tome, i sam naziv star.

Od 1910. pa do 1931. godine ulica se zvala novim imenom *Kovači-čikma* (dva puta imala i oznaku rimskog broja I), a od 1931. do 1956. saobraćajnica je bila uključena u Ulicu Kovači. A te posljednje godine nastao je ovaj današnji naziv, koji je identičan onome iz 1910. godine.

KOZARAČKA

Ulica u starom dijelu grada. Počinje od Ulice Kovači i vodi u pravcu sjever-sjeverozapad sve do Ulice Pirin brijeg, prelazeći i Ulicu Miloša Obilića.

Saobraćajnica se razvila u turskom periodu kao sokak koji je povezivao dvije mahale: Šejh-Ferahovu ili (narodno ime) *Abdesthanu,* u prvoj polovini, te Tabak hadži-Sulejmanovu ili *Gurdinu* mahalu, u drugoj polovini.

Najstariji poznati naziv ove ulice jeste *Očaktanum,* a to je ime dobila po staroj sarajevskoj porodici Očaktana koja je u toj ulici imala veliku porodičnu kuću. Ta porodica sreta se u Sarajevu još od prve polovine 18. vijeka. Bili su trgovci grosisti, i bio ih je zao glas teških vjerovnika; davali su novac u zajam uz kamate, koje su u ona stara vremena bile rijetke i veliki grijeh. Sačuvala se u narodu i pjesma o tome:

> Blago tebi, sinja kukavice,
> kad ti kukaš u šumi na grani,
> a nijesi Očaktanu dužna!

Ta je porodica potpuno izumrla u prošlom vijeku. Njihovu porodičnu kuću u toj ulici naslijedili su Penjave, a od ovih opet istim putem Hadžišabanovići. To je ona današnja kuća u Kozaračkoj 5 i 7, koja ima vrijednu staru arhitekturu i koja kao takva predstavlja spomenik prvoga reda, iako je nekoliko puta djelomično prepravljana.

Od 1878. pa do 1902. ulica nosi ime *Šabanovića* (po spomenutoj porodici Hadžišabanovića), a od te druge godine pa sve do davanja današnjeg naziva zvala se starim imenom *Očaktanum.*

Današnje ime ulica nosi od 8. juna 1948. po *Kozari,* planini u sjeverozapadnoj Bosni (najviši vrh Licina, 978 m), koja je ostala poznata kao ustanički kraj u NOR-u, gdje se živo manifestovalo bratsvo na-

roda Jugoslavije i gdje je četnički utjecaj bio potpuno isključen. Kozara je u toku rata nekoliko puta bila i poprište teških borbi s neprijateljem. U *trećoj* neprijateljskoj, kozaračkoj ofanzivi juna i jula 1942. odred Krajišnika u dugotrajnoj borba na Kozari nanio je neprijatelju velike gubitke, ali je i sam, zajedno s narodom onoga kraja, pred daleko nadmoćnijim neprijateljem, dao velike žrtve: 1700 palih boraca i oko 50.000 u logore odvedenih stanovnika, od kojih je najveći dio ubijen. Naziv ulice čuva uspomenu, mislim, upravo na tu borbu i te žrtve. Spomenik Kozari kao poprištu ustanka i borbi izgradio je i narod u brojnim pjesmama, nastalim u toku ustanka i borbi, od kojih jedna ima ove stihove:

Sred Kozare, tvrde ploče,
Partizanska borba poče.

LIT.: *A. Bejtić*, Prilozi proučavanju naših narodnih pjesama, dio II, 118. i 123. — *Isti*, Hadži Šabanovića kuća, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6414 (12. 4), 6. — *Isti*, Gurdina mahala, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6394 (23. 3), 6. — *Isti*, Mahala Lučevica, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6405 (3. 4), 11. — *M. Dizdar*, Narodne pjesme iz borbe i izgradnje, Sarajevo, 1951, 34.

KOZJA ĆUPRIJA

Ulica izvodnica na istočnoj periferiji grada na lijevoj strani Miljacke. Počinje iza Alifakovca ondje, gdje se završavaju ulice Vladimira Gaćinovića, Podcarina i Špire Kneževića te vodi u istočnom pravcu do iza kamenog mosta na Miljacki, poznate *Kozje ćuprije*.

Današnja ulica je relativno star put, nastao najkasnije polovinom 16. vijeka, otkad je slovio kao važan trgovački tranzitni bosanski drum koji je vodio sve do Carigrada i koji je upravo po tome bio poznat pod imenom *Carska džada* (u turskim izvorima spominje se pod imenom *Divan-yoli* — Put na dvor).

Naselje uz taj put uključeno je u gradski teritorij tek poslije oslobođenja, pa je tada i sam put dobio status ulice i današnje ime po Kozjoj ćupriji, prema kojoj i vodi.

Kozja ćuprija je znamenit arhitektonski spomenik 16. vijeka, jednolučni kameni most sa dva olakšavajuća kružna otvora. Po svojim oblicima, proporcijama građevnih elemenata i masa ide u red najvrednijih spomenika te vrste u Bosni i Hercegovini, a po načinu akomodiranja terenu predstavlja remek-djelo pejsažne arhitekture. Nije poznato ni jasno odakle samo ime mostu, ali je vjerovatno da se radi o imenu jednog starijeg, drevnog mosta, koji je bio staza za koze pri izgonu na ispašu. Za razrješavanje etimologije naziva podsjećam na karakterističnu analogiju jednog lokaliteta u blizini, a to je *Jarčedo*, toponim povisoko gore pod Trebevićem (vidi Ulica Jarčedoli). Sumnjam da ne postoji uzročna veza između ta dva imena, koja su nastala baš po imenima iste vrste domaćih životinja.

KRAJIŠKA

Ulica u području Gorice i Crnoga vrha. Počinje od Kranjčevića ulice pa vodi na sjever sve do mjesta gdje počinje Ulica Dajanli Osman-bega, a završavaju se ulice Gorica i Grahovska.

Saobraćajnica se razvila u turskom periodu kao sokak u *Mahali Dajanli hadži-Ibrahima,* koja je nastala u 16. vijeku, a u narodu se zvala današnjim imenom onoga kraja *Gorica.*

Od godine 1885. ulica nosi naziv *Odobašina* po nekome članu stare sarajevske muslimanske porodice *Odobaša,* čiji se članovi sretaju u ovome gradu od druge polovine 18. vijeka kao bakali, gvožđari, trgovci stokom (dželepčije) pa i dobrotvori (vakifi). Jedna lirska narodna pjesma, koju sam svojedobno zabilježio u Sarajevu, odnosi se, mislim, upravo na tog bezimenog Odobašu, čiji identitet nisam mogao utvrditi, i na njegov konak baš u ulici o kojoj je riječ. Prvi stihovi glase ovako:

Viš Hiseta, prema Bjelavama,
u konaku age Odobaše,
samovala lijepa Uzejfa
i pitala siv-zelen sokola,
s kojim aga lovi po planini...

Današnji naziv zamijenio je onaj stari (Odobašina) 8. juna 1948, a nastao je kao spomen na *Krajinu,* široku oblast u sjeverozapadnoj Bosni, koja je kao ustanički kraj dala velik broj boraca u NOR-u i isto tako velike žrtve u stanovništvu i imovini u toku čestih operacija neprijateljskih jedinica.

KRALJA TOMISLAVA

Ulica u središnjem dijelu grada. Počinje od Titove ulice, između Velikog i Malog parka, i vodi na sjever do raskršća gdje počinju ulice Moše Pijade desno i Hasana Brkića pravo.

Ulica poslovna i stambena. To je još srednjovjekovna saobraćajnica. Sve do 1931. godine zvala se najprije *Koševa* pa *Koševo* po predturskom selu i kasnijoj gradskoj četvrti *Koševa,* koje se steralo upravo na prostoru između ove ulice i Ulice Đure Đakovića, sjeverno od današnje Ulice Danijela Ozme. U turskom periodu to je bila zasebna četvrt, poznata pod imenom *Kemal-begova mahala,* nastala oko 1533. godine, ali ju je narod zvao svojim starim imenom *Koševa,* što se prenijelo i na samu ulicu, glavnu saobraćajnicu u toj naseobini.

Današnji naziv ulice nastao je pred popis stanovništva 1931. u spomen na hrvatskog kralja Tomislava (vladao po prilici od 910. do 930. godine), čiju vladavinu karakterišu proširivanje granica mlade hrvatske države na sjever, uređivanje odnosa između crkve i države te proces infiltracije Hrvata u romanske gradove. Tim novim nazivom potpuno je potisnut stari naziv glavne dionice ove ulice pod imenom *Koševo,* koje je staro preko 500 godina i koje ukazuje na prošlost ovoga

kraja još u doba bosanske samostalnosti, a to predstavlja veliku grešku, koja bi se morala ispraviti, ako hoćemo da gradu sačuvamo i lični, historički karakter.

Istodobno, kad je staroj ulici Koševo dat ovaj današnji naziv, u ulicu pod današnjim imenom uveden je i nastavak saobraćajnice preko sjevera do bivše Nahorevske, zatim prečac puta što odatle vodi na zapad do Ciglane, pa, dalje, saobraćajnica što ide preko Koševskog brda i izlazi do pred današnje Novo groblje na Barama. I takvo stanje bilo je i trajalo sve do 15. juna 1966, kad se Ulica kralja Tomislava svela na današnju dužinu. Vidi ulice: Hasana Brkića, Ciglane i Jukića.

LIT.: *A. Bejtić,* Koševo, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6454 (24. 5), 6.

KRALJA TVRTKA

Ulica u području Marindvora. Počinje od sastava Vojvode Putnika ulice i Titove te vodi na sjever do Kranjčevićeve, obuhvatajući i jedan krak na zapadnoj strani.

Ulica je u potpunosti nastala i izgrađena u austrougarskom periodu. Počela se formirati poslije godine 1900, jer tada na tome prostoru, kako se vidi iz katastarskog plana onoga kraja iz te godine, nije bilo nijedne zgrade na čitavoj trasi pa i u okolini, ali se u idućih četrnaest godina gotovo u potpunosti izgradila i naselila.

Prvo ime ove ulice, nastalo odmah poslije njenog trasiranja i izgradnje prvih objekata, bilo je *Tuzlanska,* po gradu Tuzli u sjevernoj Bosni.

Današnje ime ulice nastalo je 10. januara 1919. po imenu bosanskog bana pa kralja Tvrtka I Kotromanića, koji je za vrijeme vladavine od oko 1338. do 1391. sproveo najopsežniju integraciju jugoslovenskih zemalja i naroda: pod njegovom krunom tada su bili dijelovi Srbije, Bosna, Dalmacija, Hrvatska i Primorje.

Naziv ulice nije se do danas mijenjao.

LIT.: Ulice Kralja Tvrtka i Silvija Kranjčevića, *Zadružni glasnik,* XII/1938, br. 16 (10. 9), 2—3.

KRANJČEVIĆA

Ulica u novijem dijelu grada, razvijena od Staničnog trga ispred stanične zgrade Sarajevo Novo pa do početka Ulice Đure Đakovića.

Kao put ulica je postojala još u tursko doba i bila poznata pod imenom *Sušica,* kako se zove potok što teče istočnom stranom Vojnoga logora. Ime je sigurno staro, potječe iz srednjeg vijeka, jer se u današnjem obliku sreta već 1462. u Gazi Isa-begovoj vakufnami kao naziv kompleksa oranica u onome kraju.

Ime ove ulice *Sušica* bilo je i u upotrebi od 10. januara 1919. do 1921, a tada je zamijenjeno današnjim u spomen na istaknutog hrvat-

skog pjesnika *Silvija Strahimira Kranjčevića* (1865 — 1908), koji je najzrelije godine proveo u radu u Sarajevu, gdje je i umro.

Već u to doba, ali prije 1931. godine, formirao se i produžetak te ulice prema Pofalićima pa je tada i taj krak uključen u ulicu koja se prozvala Kranjčevićevim imenom. Prilikom izgradnje Omladinske pruge Šamac — Sarajevo, koja je puštena u saobraćaj novembra 1947, a posebno izgradnjom zgrade Željezničke stanice Sarajevo Novo, koja je otvorena 1953, dotadašnja dionica od trga ispred današnje Željezničke stanice do Pofalića postala je zapravo prekinuta i neprolazna sve do današnjeg podvožnjaka u Pofalićima, pa je ostatak Kranjčevića ulice u Pofalićima dobio novo ime *Pofalići*, a Kranjčevićevim imenom otada se zove samo dionica od Staničnog trga prema istoku kao samostalna ulica.

LIT.: Vidi: Kralja Tvrtka.

KRANJČEVIĆA STEPENIŠTE

Ulica-stepenište, razvijena između Kranjčevićeve i Kalemove.

Saobraćajnica je nastala potkraj stare Jugoslavije, kad je današnja Kalemova bila prilično izgrađena i kad se tom prilikom ukazala potreba za izravnim pristupom u srednji dio Kalemove iz područja Kranjčevićeve i Marindvora.

Ta spojnica dobila je status ulice ubrzo iza oslobođenja 1945. godine. Najprije se zvala *Stepenište*, potom jedno vrijeme *Mala Kalemova* (vidi Kalemova ulica) i, najposlije, današnjim imenom *Kranjčevića stepenište* po tome što se veže neposredno za Kranjčevića ulicu.

KREŠTALICA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Počinje od Ulice Sumbul-česma i vodi približno na sjever do Ulice Vinograd.

Ulica je tipičan sokak, stambena saobraćajnica starih sarajevskih mahala. Razvila se u turskom periodu kao periferni sokak u *Mahali Sumbuluša*, koja se službeno zvala *Bali-zade hadži-Mehmedova mahala*, a koja se počela formirati prije 1556. godine.

Današnji naziv vuče svoje porijeklo još iz turskog perioda, a nastao je po prezimenu starije sarajevske porodice *Krešćalica*, koja je imala kuću u toj ulici, upravo na uglu te ulice i Ulice Vinograd, i dugo stanovala u toj kući. Nije isključeno da je naziv nastao pred okupaciju 1878. godine po *hadži Mujagi Krešćalici* iz te ulice, koji je baš tu sagradio jednu česmu pa se ta česma po njemu i zvala *Krešćaličina česma*. Treba imati na umu da je stariji i pravi oblik imena ulice bio *Krešćaličin sokak*, što pokazuje da su ta dva imena na svu priliku identična. Hadži Mujaga Krešćalica umro je 1879. godine.

28. Mustafagina ulica na Bistriku

Kako se vidi, govorni i etimološki oblik imena drukčiji je od današnjeg službenog (koji je uveden pod austrougarskom okupacijom), a taj stari oblik (»Krešćalica«) i danas se čuje u onome kraju.

LIT.: *H. Kreševljaković,* Vodovodi, 91—92.

KRIVA

Ulica u krajnjoj sjevernoj periferiji starog dijela grada, neposredno vezana za Sedrenik. Počinje od Brdovite (na izlazu iz Ulice Kaukčije Abdulah-efendije) i izvodi na Ulicu Sedrenik, u kojoj se i završava.

Ova ulica, kao i cio onaj kraj (vidi Brdovita), počeo se naseljavati poslije prvog svjetskog rata, a prije toga bila je običan seoski put. Već pred 1931. godinu, kad su vršene pripreme za popis stanovništva, bilo je ovdje toliko kuća, da je postojao razlog da se taj put pretvori u gradsku ulicu, što je i učinjeno. Tom prilikom dotadašnjem bezimenom putu po prvi put dato je i današnje ime *Kriva,* a naziv je nastao po samim topografskim karakteristikama saobraćajnice, jer vodi uz jako nagnuti teren i u *krivinama.*

Naziv se nije do danas mijenjao.

KRIVAJSKA

Ulica u Pofalićima. Razvijena od početka dionice Humske ulice u pravcu sjeveroistoka kao treća slijepa ulica nadesno.

Saobraćajnica u potpunosti nastala nešto prije 1960. godine kao pristupna staza za tadašnja 4 objekta (koji su bili i jedine zgrade u toj ulici) kolektivnih nastambi radnika samaca Građevinskog preduzeća »Vranica«.

Današnje ime po rijeci Krivaji, desnoj pritoki Bosne, dato je 7. oktobra 1960. godine. Prije toga ulica je nosila naziv *Humska čikma III.*

KRKA

Ulica pod Trebevićem, ispod Bostarića. Razvijena između Džeka ulice i Bistričkog potoka, granajući se u nekoliko krakova.

Saobraćajnica je postojala kao put i u nešto starijem turskom periodu u ataru *Mahale Bostarić,* u kojoj je, prema podacima Sejfudina Kemure, još 1551. godine sagradio svoju džamiju neki *hadži Mustafa Bostarić,* po kojem se onaj kraj i zove. Put se, međutim, počeo izgrađivati tek pred kraj turskog perioda, oko 1875. godine.

Ime ulice nastalo je po prezimenu nekog člana porodice *Krko*, koja se javlja u Sarajevu još u 18. vijeku, a koja je tu imala porodičnu kuću i drugo nepokretno imanje. U Komatinu, u neposrednoj blizini, sve do drugog rata bila je i radila jedna bosanska kafanica, zvana *Krkina kahva*, poznata tako po jednom drugom članu te iste porodice, koji ju je držao i koristio.

Naziv ulice potječe iz turskog vremena i do danas se nije mijenjao.

KROMOLJSKI PUT

Saobraćajnica u sjeverozapadnom, perifernom dijelu grada. Počinje na samom prevoju iznad Bolnice na Jezeru (ondje gdje se završava Ulica Hasana Brkića, a nastavlja se Betanija i Slatina) i vodi u pravcu sjevera prema Nahorevu.

Trasa toga puta je stara saobraćajnica koja je povezivala grad sa okolnim selima. Današnjim imenom zove se od davnina po imenu sela *Kromolj*, prema kojem i vodi.

Ova saobraćajnica se počela izgrađivati u svojoj početnoj dionici u vremenu poslije oslobođenja, ali je do danas ostala običan seoski put, koji ni po imenu nije dobio status ulice, iako se nastavlja izravno na Ulicu Hasana Brkića i na postojeći gradski organizam.

KRŠILOVAC

Ulica na Vratniku, istočno od Jajce-kasarne i Bijele džamije. Razvijena između ulica Jajačke i Mehmed-agine u pravcu jugoistoka.

Razvila se u turskom periodu kao sokak u gornjem, zapadnom dijelu u *Mahali Divan katiba hadži-Hajdara* iz prve polovine 16. vijeka (zvana Bijela džamija), a drugim, istočnim dijelom, u okviru *Mahale Než-zade hadži-Husejna*, koja se formirala, također, u 16. vijeku, a u narodu bila poznata pod imenom *Na dolu*.

Do 1921. u sastavu ove ulice kao zaseban njezin krak bila je i današnja *Kladanjska* ulica (vidi tamo).

Današnje ime je prilično staro. To je imenica muškog roda sa punim nazivom *Sokak Kršilovac*. Narodna etimologija koju je zabilježio Kosta Mandić tumači postanak toga imena na dva načina: prema prvoj predaji ime je došlo po *kršenju*, lomnjavi, rušenju zgrada u tome kraju (koji se tada zvao, navodno, Fejzagin sokak) od eksplozije nekakve baruthane u okolini. Druga predaja kazuje da je teren današnjeg Kršilovca još u doba vezira Topal Osman-paše (1861—1869) bio u žbunju i kamenu, pa ga narod *iskrčio* i počeo praviti tu kuće, a samome sokaku po tome *krčenju* dao ime *Krčilovac*, što je kasnije preokrenuto u *Kršilovac*.

Naivne su obje te etimologije. Nasuprot njima stoji, smatram, istina da se ime razvilo od turcizma *kršla* (turski oblik *kišla)* koji ima značenje vojno zimovalište, vojarna, a ovdje označava upravo staru tursku tvrđavu, kršlu, na današnjoj Bijeloj tabiji. Neposredna uzročna veza imena ulice i navedene kršle stoji u tome što je to bio jedan od puteva prečaca sa Vratnik-mejdana do u tvrđavu, pa se upravo po tome i prozvao najprije *Kršlovac* pa onda, radi lakšeg izgovora, *Kršilovac.* U okviru takvog tumačenja imena ove ulice ne zaboravimo da se sve do naših dana u samome narodu zvala *kršlom* turska kasarna što je do 1902. bila na prostoru današnje zgrade Vojne oblasti u dnu Bistrika, a i da ima jedna stara muslimanska porodica u Jajcu s prezimenom *Kršlak,* kojem je potpuno ista osnova kao i u toponimu *Kršilovac.*

Naziv ulice nije se mijenjao do danas i ima vrijednost.

KRUPSKA

Ulica u naselju »Pavle Goranin« (bivše Švrakino Selo). Počinje od tramvajske pruge i nove ilidžanske magistrale ispod nekadašnjeg Švrakina Sela i vodi u pravcu jugozapada do raskršća gdje počinje Javorska prema zapadu i Bosanska prema jugu.

To je stara saobraćajnica, put koji je spajao Švrakino Selo sa desnom obalom Miljacke.

Počela se naseljavati tek poslije oslobođenja pa je tada i dobila status ulice i prvo ime *Naselje Pavla Goranina* X.

Današnje ime po gradu *Bosanskoj Krupi* na Uni dobila je 7. oktobra 1960. godine.

KRUŠEVAČKA

Ulica u Novom Sarajevu. Razvijena od Ulice omladinskih radnih brigada ispred željezničkog podvožnjaka pred Pofalićima i vodi u pravcu zapada južnom stranom željezničkog robnog magacina sve do Ulice Živka Jošila ispod Tržnice voća i povrća na veliko (Kvantaška pijaca).

Osnovna dužina ulice potječe iz austrougarskog perioda (prvi deceniji 20. vijeka). Tada je na istočnoj strani imala i poprečni krak jug-sjever od željezničke pruge do današnje Pofaličke ulice. Taj krak napušten je 1947. i nešto kasnije izgradnjom pruge Šamac — Sarajevo na sjevernoj strani i proširenjem preduzeća »Vaso Miskin-Crni« na južnoj strani. Zapadna polovina ove ulice prosiečena je u najnovije vrijeme, negdje oko 1959. Do toga vremena imala je izravnu vezu prema zapadu sa ondašnjom Čajničkom, a današnjom Ulicom Bože Pejanovića.

Osnovna dionica dobila je status ulice još za vrijeme austrougarskog perioda, kada je kao prvo ime nosila oznaku Ulica »D«. Današnje ime dobila je pred popis stanovništva 1931. godine po gradu Kruševcu u Srbiji.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je imala naziv *Bijeljinska* po gradu Bijeljini u sjeveroistočnoj Bosni. Staro, odnosno ovo današnje ime vraćeno je ulici 20. avgusta 1945.

KUJUNDŽILUK MALI

Jedna od ulica-čaršija u sastavu stare čaršije. Razvijena između Gazi Husrev-begove na zapadu i Mudželita na istoku.

Saobraćajnica se razvila još u prvoj polovini 16. vijeka u okviru Gazi Husrev-begove mahale, čiji je centar bila današnja Gazi Husrev-begova džamija iz 1530. godine. Bila je oduvijek sastavni dio i organski i sadržajem *Kujundžiluka,* kako se do 1900. godine zvala današnja Gazi Husrev-begova ulica. U obje te ulice od početka do danas rade *zlatari,* ili, kako se turskim imenom zovu, *kujundžije,* pa upravo otud i naziv obje ove ulice *Kujundžiluk,* od kojih se ova kraća kasnije prozvala *Mali kujundžiluk.* Kujundžijski zanat bio je jako razvijen u gradu, a njime su se bavili najvećim dijelom muslimani, ali jednim, manjim dijelom i hrišćani. U drugoj polovini 18. vijeka u kujundžijskom esnafu, u koji su spadali još časovničari te jalduzdžije i hašrmedžije, bilo je preko 200 majstora, kalfi i šegrta. Osnovna kujundžijska struka, zlatarski zanat, i danas se lijepo odvija u Sarajevu u dućanima upravo u te dvije ulice, gdje je i prije bio.

Do 1900. godine ova je ulica bila u sastavu dotadašnje Kujundžiluk ulice, a tada je nastalo razdvajanje: matična ulica dobila je ime Veliki kujundžiluk, a ova je postala po prvi put samostalna ulica i prozvala se imenom *Mali kujundžiluk,* koje otada pa sve do danas nosi bez izmjene.

KULINA BANA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Počinje od Kozaračke i vodi na sjeveroistok do Ulice Mirka Jovanovića u blizini Sumbul-česme.

Ulica se razvila još u 16. vijeku u mahali koja se zvala *Mula Arap-atik, Arabi-atik* ili, kako ju je narod izgovarao, *Mula Arapova mahala.* Po imenu te mahale u ranijem turskom periodu zvala se i sama ulica *Mula Arapov sokak.* To ime nastalo je u prvoj polovini 16. vijeka po učenom čovjeku *Mula Muhamedu,* koji je u toj ulici osnovao džamiju, a kojeg je narod zvao *Arapom,* vjerovatno po njegovu porijeklu. Naziv *atik* (»stari«) dodat je kasnije, ali također u 16. vijeku, kad je jedan drugi Arap sagradio džamiju u današnjoj Ulici Hriste Boteva.

U prošlom vijeku, prije okupacije 1878. ulica je bila razdijeljena u dvije samostalne jedinice s posebnim imenima. Dionica od Kozaračke do Požegijine zvala se *Kaukčijin sokak*, po nekome članu stare sarajevske porodice Kaukčija, koji je tu imao porodičnu kuću, a preostala dionica nosila je ime *Kravji sokak*, sigurno po tome što je to u svoje vrijeme bio i put kojim su se gonile na ispašu krave iz pojedinih domaćinstava toga dijela grada. Još 1868. godine navodi se u popisu stanovništva Sarajeva poimenice i više čobana, što znači da je bilo i domaće marve, kojoj je potrebna ispaša, pa je takva etimologija naziva toga sokaka sasvim logična.

U austrougarskom periodu službeni naziv za obje te dionice bio je *Arabi atak*, ali je narod tu ulicu (obje dionice) zvao svojim imenom *Kaukčina ulica*. Ovo josljednje ime, držim, ne treba vezati za poznatog borca protiv okupacionih četa 1878. Abdulah-efendiju Kaukčiju s jednostavnog razloga, što to ime nije mogla dozvoliti okupaciona uprava.

Današnje ime ulica je dobila za stare Jugoslavije, upravo 1931. godine, a dato je po imenu bosanskog *bana Kulina*, koji je bio prvi domaći vladar i banovao od 1180. do 1204. Bila je dugo vremena u narodu živa tradicija o banu Kulinu kao dobrom vladaru.

KUMANOVSKA

Ulica u Novom Sarajevu, razvijena neposredno ispod trase normalne pruge Šamac — Sarajevo.

Saobraćajnica je u potpunosti nastala u prvom deceniju ovoga vijeka, kad i većina ulica u onome kraju, i u austrougarskom periodu i kasnije nosila je privremenu oznaku slova »C«.

Tek pred popis stanovništva 1931. godine dato joj je današnje ime *Kumanovska* po gradu Kumanovu u sjevernoj Makedoniji.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je nosila ime *Bakir-bega Tuzlića*, posjednika i političara iz Tuzle (Tuzla, 1868—1910).

Ova ulica danas praktično i ne postoji kao saobraćajnica, jer joj je trasa uništena i zauzeta izgradnjom normalne pruge 1947. godine, a posebno izgradnjom kolosijeka prema loko-teretnoj stanici, koji su postavljeni upravo trasom ove ulice. Tek su ostale jedna ili dvije kuće koje su samo vještački obilježene imenom stare ulice.

KUMROVAČKA

Ulica u naselju Hrasno-Brdo. Razvijena između željezničke pruge i Prijedorske ulice na južnoj strani od pruge.

Rijetke kućice u toj ulici postojale su i prije drugog svjetskog rata.

Status ulice saobraćajnica je dobila odmah poslije oslobođenja i prozvala se *Hrasno VIII*. Današnje ime po Kumrovcu u Hrvatskoj, rodnom mjestu maršala Tita, ulica je dobila 7. oktobra 1960.

KUNDURDŽILUK

Ulica u čaršiji, i sama imala status čaršije. Počinje od Ulice Jugoslovenske narodne armije i vodi u pravcu istoka do Abadžiluka, izvodeći južnom stranom Brusa bezistana.

Ulica je postojala još krajem 16. stoljeća. Sve do iza polovine prošlog vijeka tu su bile dvije zasebne čaršije: *Tarakčijska* (Češljarska) u zapadnoj polovini te *Nalčadžijska* (za izradu potkova) u istočnoj dionici.

Godine 1865. počeli su u tim dvjema čaršijama otvarati radnje sasvim novi obrtnici — kundurdžije ili cipelari, zanatlije kožne obuće evropskog kroja, koja je bila potrebna u prvome redu za novu, regularnu tursku vojsku, utemeljenu 1864. godine. Taj zanat donijeli su ovamo iz Carigrada trojica domaćih ljudi, a njima su se potom pridružili i cipelari iz Dalmacije, pa jedni i drugi, kao i njihovi šegrti, kasnije kalfe i majstori, počeli su otvarati daljnje dućane u starim dvjema čaršijama. Time se stara djelatnost potisnula, a ulica je dobila novi sadržaj i prozvala se današnjim imenom upravo po toj novoj djelatnosti. Prema tome, naziv ulice datira najranije iz 1865. godine. Do danas nije mijenjan.

Kundurdžiluk ulica kao građevna jedinica i kao kunduržijska čaršija u potpunosti je stradala u onom velikom požaru ovog dijela grada 8. avgusta 1879. godine. Tada je nestalo i starih dućana i samih obrtnika kundurdžija u toj čaršiji, a na njihovo mjesto dođoše evropski koncipirane gradnje i višekatnice, koje liče više skladištima negoli čaršijskim jedinicama.

LIT.: *A. Bejtić*, Kundurdžiluk, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6410 (8. 4), 9.

KUPREŠKA

Ulica južno od naselja »Slobodan Princip Seljo« (Grbavica II). Počinje od Dinarske i vodi u pravcu juga i jugoistoka u zavojima do iznad potoka i željezničkog mosta, gdje završava kao slijepa ulica.

Saobraćajnica je u potpunosti nastala poslije oslobođenja, kad je dobila i status ulice pod imenom *Radničko naselje Novo II.*

Današnje ime po mjestu *Kupresu* u zapadnoj Bosni uvedeno je 7. oktobra 1960.

KURTIN SOKAK

Ulica pod Trebevićem. Počinje od Bistričkog potoka na vrhu Ulice Bjelavice i vodi u dva kraka, lijevi u pravcu sjeveroistoka do Okrugle, a desni u pravcu jugoistoka do gornje dionice Ulice Mesuda Đemidžića (prijašnji Begovac).

Ova ulica bila je do okupacije 1878. put koji je povezivao druge, naseljene sokake. Tek poslije 1878. izrasla je u ulicu izgradnjom prvih kućica na tome putu i ušla u sastav Ulice Begovac. Godine 1915. postala

je samostalna ulica i po prvi put dobila današnje ime *Kurtin sokak*. Naziv ulice dat je po nekome članu starije sarajevske muslimanske porodice *Kurto*, koja je potkraj turskog perioda imala uz navedeni put bašču i šljivik, a poslije 1878. godine sazidala tu i kuću, čime se i počeo dotadašnji put formirati u naseljenu jedinicu sa statusom ulice.

Naziv se nije do danas mijenjao, ako se izuzmu austrougarski popisi, u kojima se krivo navodi najprije kao *Kurin sokak*, a onda *Kutin sokak*.

LAJOŠA KOŠUTA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada, ispod Bjelava. Razvijena između Nemanjine i Duvanjske.

Ulica se razvila kao sokak još u 16. vijeku u sastavu Mahale Armagandži Sinana, koja se u narodu zvala kraćim imenom *Armaganuša*.

Sve do 1931. godine ulica je nosila ime mahale i zvala se *Armaganuša*. Te godine dato joj je novo ime *Bana Jelačića*, po hrvatsko-dalmatinsko-slovenskom banu, grofu Josipu Jelačiću (1801—1859), koji je ostao poznat po neuspjelom pohodu protiv Madžarske (1848).

Današnje ime dato je ulici 8. juna 1948. kao suprotnost onom prijašnjem, po madžarskom državniku Lajošu Košutu (1802—1894), savremeniku bana Jelačića, koji je do smrti ostao vjeran svome antiaustrijskom i slobodoljubivom stanovništvu i koji je kao takav postao simbol madžarske borbe za slobodu i nezavisnost.

LASIČKA CESTA

Ulica u Hrasnici. Počinje od Travničke ulice kod portirnice Fabrike motora pa vodi pored ograde te Fabrike i dalje kroz glavninu naseljenog mjesta Lasica i produžava još sve do područja Igmana, obuhvatajući kuće u Lasici, koje nisu uključene u druge ulice.

Ovdje se radi još o starom srednjevjekovnom putu, iz kojeg vremena potječe i naseobina, nekadašnje selo Lasica, kroz koje ovaj put vodi i po kojem je danas kao ulica i dobio ime.

Status ulice i ovo današnje ime saobraćajnica je dobila 20. decembra 1960. Izbor imena je dobar, jer je to još jedini trajan i živi dokumenat koji sjeća na staro selo Lasicu, koje se i kao tip naselja i po imenu sve više gubi i pretvara u cjelinu modernog naselja Hrasnice. Spominje se još 1455. kao selo sa sedam kuća poreskih obveznika.

IZVORI i LIT.: *H. Šabanović*, Bosansko krajište, 201. *Isti*, Krajište Isa-bega Ishakovića, 16. — *S. i V. Trifković*, Sarajevska okolina, 147—149.

LENJINOVA

Ulica u novoizgrađenom naselju Grbavica I. Počinje od Zagrebačke naspram Trnovske pa vodi u pravcu zapada, potom zaokreće na jug, pa na istok, i ponovo izvodi u Zagrebačku, samo iz suprotnog pravca i na mjestu gdje Zagrebačka produžuje, odnosno zaokreće za Vraca.

Saobraćajnica je u potpunosti izgrađena poslije oslobođenja, do 1958. godine, pri čemu je prva polovina ulice (smjer istok — zapad) položena trasom starog puta i ulice *Grbavica*. Naziv te starije ulice, odnosno puta, nastao je po imenu čitavog onog kraja kroz koji vodi, a to ime nema veze sa rječicom ponornicom Krbavicom u Lici i sa doseljenicima iz Like, kako sam do sada mislio i pisao. U stvari, ime je starije od oslobođenja Like, jer se javlja kao konkretan toponim onoga kraja još u 16. vijeku pa i 1682. godine. Prema tome, historijski etimon toga značajnog imena treba tražiti sasvim na drugoj strani.

Status ulice i današnje ime ulica je dobila odmah po izgradnji prvih dionica. Naziv je dat u spomen na *Vladimira Iljiča Lenjina* (1870—1924), poznatog ruskog marksistu, revolucionara i osnivača sovjetske države.

LIT.: V. *Skarić,* Srpski pravoslavni narod i crkva, 150, dokumenat iz 1682, gdje se među priložnicima Staroj crkvi navodi i »Mihailo s Grbavice«. — *S. i V. Trifković,* Sarajevska okolina, 10, 97—102 (o Grbavici kao selu). — *A. Bejtić,* Porijeklo naziva Grbavica, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6324 (14. 1), 9. — *Sidžil* 1554—57, str. 157. (prvi spomen Grbavice).

LEZE PERERE

Ulica u središnjem području starog dijela grada. Razvijena od Ulice Abdulah-efendije Kaukčije do Ulice Vuka Karadžića, presijecajući Ulicu Hajduk-Veljka.

Saobraćajnica se razvila dosta rano u turskom periodu kao sokak *Mahale Haseći-hatun* ili *Za banjom* na zapadu te *Buzadži hadži-Hasanovu* ili *Defterdarinu* na istoku, u kojoj se nalazila i glavnina te ulice.

Prijašnje ime ulice bilo je *Potoklinica,* a nastalo je po *Mulića potoku* koji je tekao otvorenim koritom pravcem današnje Ulice Hajduk-Veljka i na koji se ova ulica neposredno vezala. U popisu stanovništva grada 1867—68. ovu ulicu, u kojoj je tada bilo svega osam kućnih brojeva, sretamo pod turskim imenom *Dere-sokak,* što znači *Potok-sokak,* a to nije ništa drugo nego loš prijevod narodnog imena Potoklinica.

Današnji naziv uveden je 15. decembra 1959. Ime čuva spomen na predratnog naprednog sarajevskog metalskog radnika *Eliezera Pereru Lezu.* Starojugoslovenski režim uhapsio ga ponovo uoči same kapitulacije, aprila 1941. Nijemci su ga i našli u zatvoru te među prvim poslali u logor, gdje je i završio život mučeničkom smrću iste, 1941. godine. Bio je načitan bolje nego neki intelektualac, brz u jeziku i u akciji. Još 1934. bio je član Mjesnog komiteta SKOJ-a, koji je formi-

29. Mustafe Behmena ulica na Vratniku

ran krajem jula te godine. Pred Okružnim sudom u Sarajevu bilo mu je suđenje 9. 9. 1940. zbog rasturanja letaka Mjesnog komiteta KP, ali je u nedostatku dokaza oslobođen krivnje.

Izgradnjom stambene višekatnice 1964. godine u Hajduk-Veljkovoj, ispred koje ulica izvodi sa istočne strane kroz kućni pasaž, krak ove ulice na zapadnoj strani, od Hajduk-Veljkove do Ulice Vuka Karadžića postao je saobraćajno odvojen.

LIT.: Eliezer Perera-Lezo, *Spomenica Jevreja,* 311—312. — Hronologija radničkog i NO pokreta u Sarajevu, 58, 73. — *Rato Dugonjić,* Pet decenija SKOJ-a, Sjećanja Rate Dugonjića, *Oslobođenje,* XXVI/1969, broj od 6. 10, 5 (nastavak 2).

LIČKA

Ulica u blizini lijeve obale Miljacke, ispod Hrasna. Počinje od Hrasničke ulice te vodi najprije na istok, a potom na jug.

Ulica se razvila između dva posljednja rata. Prvi put dobila je ime u današnjem obliku, a ujedno i status ulice 1931. godine.

Ime je dato po *Lici,* pokrajini u jugozapadnom dijelu Hrvatske, između velebita, Plješivice, Male i Velike Kapele.

Naziv ulice nije se do danas mijenjao.

LIPE

Ulica na krajnjoj južnoj periferiji grada, pod samim Trebevićem. Vodi od Brajkovca do Komatina.

Kao put postojala je i u starije doba u području Komatin mahale, koja se tu javlja još početkom 16. vijeka, a kao izgrađena saobraćajnica novijeg je datuma, jer konfiguracioni uslovi i daljina od centra grada nisu bili povoljni da se tu razvije izgradnja bilo kakvih objekata. Prve kuće nikle su tu pred prvi svjetski rat, a saobraćajnica je dobila status ulice tek 1921. godine. Tada joj je i dato današnje ime.

Naziv ulice je tu zatečeni toponim, nastao po imenu istoimene vegetacije na istoj osnovi kao što je drugi toponim na suprotnoj strani Sarajeva *Hrastovi* nastao po imenu vegetacije druge vrste.

Danas u tome kraju nema lipa.

Naziv ulice nije se do danas mijenjao.

LIVANJSKA

Ulica na Koševskom brdu. Počinje od Ulice Jukićeve, na samome njenom prevoju na Koševskom brdu, i vodi na jugozapad u pravcu Crnoga vrha, gdje završava u ledini, jer trasa nije dalje provedena.

Ulica se počela razvijati za vrijeme stare Jugoslavije izgradnjom prvih objekata. Jače se počela naseljavati tek prije desetak godina, a izgradnja se i danas nastavlja od njene završnice pa dalje prema jugozapadu. Današnja dužina iznosi svega oko 165 m.

Ime ulica nosi po gradu *Livnu* u zapadnoj Bosni. Status ulice i to ime saobraćajnici je dato 24. jula 1962.

LOVĆENSKA

Ulica u području Velešića. Počinje neposredno ispod Ciglane od samog platoa Željezničke stanice Sarajevo Novo i vodi u pravcu sjeveroistoka do današnje Jukića ulice pri samom Sušica potoku zaobilazeći prije toga u velikom luku sjevernom stranom kompleks objekata.

Saobraćajnica je postojala još u austrougarskom periodu, ali nije bila naseljena, a vezu sa gradom imala je na Kranjčevićevu, koja je išla preko današnjeg platoa Željezničke stanice.

Status ulice i današnje ime ulica je dobila 7. oktobra 1960. Naziv je dat po poznatoj crnogorskoj planini Lovćenu, koju kruni kao crkvica — Njegošev mauzolej.

U godinama poslije oslobođenja izvršena je i devijacija trase ove ulice sjevernom stranom navedenog kompleksa objekata pri samom kraju saobraćajnice.

LUBINA

Ulica na Vratniku. Počinje u Ulici Vratnik-mejdan iznad širokačke kapi-kule, a završava se u Ulici Mustafe Dovadžije, pored džamije.

Ulica se razvila najkasnije u 16. vijeku kao sokak u *Mahali Topal hadži-Ejnehana* koju je zasnovao prije 1528. godine Topal hadži-Ejnehan, dizdar (kaštelan) tvrđave Hodidjeda iznad sastavaka Paljanske i Mokranjske Miljacke, izgradnjom one današnje džamije na uglu ulica Lubine i Mustafe Dovadžije.

Današnji naziv ulice je staro narodno ime Topal hadži-Ejnehanove mahale, koja se mnogo kasnije prozvala *Lubina mahala.*

Nosilac naziva i mahale i ulice jeste *hadži Ahmed Lubo,* čije ime kao nosioca naziva upravo te mahale nalazim po prvi put u poznatim izvorima u jednom obračunu Skender-pašina vakufa iz 1799. godine. Bez ikakve sumnje ovdje se radi o ličnosti koja je izvršila obnovu stare Topal hadži-Ejnehanove džamije, jer u konkretnom slučaju jedino to može biti uzročna veza za naziv mahale njegovim imenom, što nam, uostalom, potvrđuju i analogije na drugim mjestima. Samo se tačno ne zna kad je izvršena ta obnova, odnosno kad je živio navedeni hadži Ahmed Lubo pa da po tome utvrdimo i otkad datira današnji naziv

mahale, odnosno ulice. Najvjerovatnije je da je to bilo neposredno poslije onog katastrofalnog požara grada 1697, u kojem je stradala, zna se pouzdano, i ova džamija. To je najkasniji datum kad je mogla biti izvršena obnova džamije koja je dovela i do promjene naziva mahale, odnosno imena ulice. Prema tome, današnji naziv ove ulice potječe najkasnije iz prvih godina 18. vijeka.

IZVORI: *S. Kemura*, Sarajevske džamije, 231 (vakufski obračun).

LUKAVIČKA CESTA

Ulica-drum na južnoj periferiji grada, iza Vraca i nadomak Lukavice. Počinje od mjesta gdje se iza Vraca završava Zagrebačka, a na lijevu stranu počinje put za Trebević. Trasa Lukavičke ceste od te tačke odvija se na suprotnu, zapadnu stranu (prirodan produžetak puta sa Trebevića) i vodi u pravcu naselja Lukavice.

Saobraćajnica je postojala u turskom i austrougarskom periodu kao vangradski put. Modernizirana je i uređena za savremeni kolski saobraćaj prije desetak godina, kad je i dobila današnje ime (poslije 1960).

Naziv je dat po kraju *Lukavici*, prema kojem vodi, a koji je u posljednjih desetak godina izrastao u jako industrijsko naselje »Energoinvesta«. Lukavica je, inače, toponim koji obuhvata prilično veliko područje i koji je po tome, po svoj prilici, identičan sa srednjovjekovnom župom i ranom turskom nahijom *Tilava*. O starosti ovog kraja i same saobraćajnice, koju obrađujem, govori, među ostalim, i vanredno značajna nekropola nišana iz 15. vijeka kao izravan likovni nastavak stećaka uz samu ovu ulicu. Lokalitet te nekropole zove se Turbe, po nekome turbetu, koje je tu postojalo do nedavno. Na starijim specijalnim kartama taj lokalitet ubilježen je pod imenom »Han-turbe«, što kazuje da je tu bio i *han* kao konačište putnika i kiridžija koji su se kretali upravo ovom saobraćajnicom.

LIT.: *Dr Mihovil Mandić*, Postanak Sarajeva, *Narodna starina*, sv. 14, Zagreb, 1929, 8. — *H. Šabanović*, Bosansko krajište, str. 199—200. — *S. i V. Trifković*, Sarajevska okolina, 10, 29, 61, 91, 115—118, 125, 143.

LULEDŽINA

Ulica u istočnom dijelu stare čaršije. Počinje od Ulice Kazandžiluk pa vodi najprije na sjever i pretvara se u relativno širok krug, mali trg, sa kojeg potom zaokreće prema istoku i izvodi u Ulicu Danila Ilića. Jedan krak izvodi i na suprotnu stranu, na Baščaršiju.

Ulica se razvila u 16. vijeku na zemljištu Gazi Isa-begova vakufa, koje je zavještano za njegove zadužbine još 1462. godine. U 18. vijeku,

a vjerovatno i ranije bila je to čaršija u sastavu Kazandžiluka. U njoj su se kovali posebni kazandžijski proizvodi, ibrici, pa se po tome tada zvala *Ibrikčijska čaršija.* Nekako u isto vrijeme, a pogotovo kasnije, čaršija se zove i *Oprkanj,* i u sastavu te ulice pod tim imenom bila je i današnja Ulica Danila Ilića. U austrougarskom vremenu ovu ulicu sretamo najprije pod imenom *Oprkanjski mejdan,* a od 1900. zove se *Oprkanj,* izuzimajući 1917, kad se bilježi u jezičnom obliku *Oprkanje.*

Poslije 1918. ulica gubi ime i ulazi u sastav Kazandžiluka. Godine 1931. nastala je nova izmjena, u kojoj je današnja ulica podijeljena u dvije dionice kao samostalne ulice: centralni mali trg dobio je naziv *Mali kazandžiluk,* a saobraćajnica zapad-istok (od Baščaršije do Danila Ilića ulice) prozvala se današnjim imenom *Luledžina.*

U onoj jedinoj jednokatnici u ovoj ulici bila je od davnina šegrtska škola (mekteb). Tu instituciju, a vjerovatno i samu zgradu osnovao je 1783. kazandžija hadži Osman Hadžimuharemović, koji je radio u toj ili u susjednoj čaršiji. Škola je radila sve do 1912. godine. Posljednji učitelj u toj školi bio je *hadži Hafiz Mustafa Muhić,* zvani *Luledžija,* koji je nadimak dobio po tome što se u mlađim godinama bavio pravljenjem lula za duhan. Eto, po tome učitelju Luledžiji prozvala se ova ulica. Umro je 1917. godine u oko 83-oj godini života. Prije toga bio je učitelj u tri sarajevska mekteba. Slovio je kao hafiz i čuven kaligraf.

LIT.: *S. M. Traljić,* Sarajevski grad Vratnik, 49 (biografski podaci o Luledžiji). — *H. Mehmed Handžić i h. hafiz Smail Fazlić,* Pamćenje Kur'ana napamet (hifz) i hafizi u Sarajevu od 1878. do danas, Sarajevo, 1943, 8 (o Luledžiji, životopis).

LUŽANSKI PUT

Ulica na Ilidži. Počinje od sastavka ulice Blažujski drum i Obale Ognjena Price te vodi pored zgrade Skupštine opštine Ilidža u pravcu zapada sve do Aleje I proleterske brigade.

Kao put saobraćajnica postoji od starina. Vodi kroz naselje *Lužani,* odakle ulici i ime.

Status ulice i današnje ime saobraćajnica je dobila 20. decembra 1960.

Naselje Lužani jeste, u stvari, srednjovjekovno selo istoga imena, koje je obuhvatalo današnju Ilidžu, odnosno kraj oko termalnih vrela. To je i prijašnje, srednjovjekovno ime Ilidže. Navodi se po prvi poznati put 1455. kao timarsko selo posade tvrđave Hodidjeda, a u jednom sličnom izvoru (katastarski defteri) iz 1542. izričito se kaže da se selo *Lužani* drugim imenom zove *Ilidža.*

LIT.: *H. Šabanović,* Bosansko krajište, 205. — *Isti,* Krajište Isa-bega Ishakovića, 60. — *S. i V. Trifković,* Sarajevska okolina, 160—162. — *A. Bejtić,* Ilidža ili Lužani, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6444 (14. 5), 6.

LJUBLJANSKA

Ulica u novijem dijelu grada, na lijevoj strani Miljacke, neposredno ispred Kovačića i Grbavice. Počinje od Zagrebačke kod mosta Vrbanje pa vodi u jugozapadnom pravcu do iznad željezničke pruge. Ulica je položena trasom starog puta koji je vodio iz doline Miljacke prema padinama Trebevića. Počela se izgrađivati tek pred prvi svjetski rat kao ulica individualnih objekata i vila ondašnjih austrougarskih činovnika, koji su u tu svrhu koristili kredite kod banke.

Taj stari put, a po njemu onda i prva ulica kao naseljena saobraćajnica zvala se imenom *Šatorija* (na drugom slogu uzlazni akcenat), koje u etimološkom pogledu predstavlja zagonetku. To ime ulica je nosila do 1919. godine, a tada joj je dat današnji naziv *Ljubljanska* po imenu glavnog grada Slovenije, a na zauzimanje više stanovnika te ulice, među kojima je bilo i nekoliko Slovenaca.

Naziv se nije do danas mijenjao.

MAGLAJSKA

Kratka ulica u marindvorskom predjelu grada, razvijena između Gundulićeve i Brankove u neposrednoj blizini Ulice Turhanija, čiji je i logičan produžetak.

Ulica je nastala u turskom periodu i sve do 1878. bila sastavni dio Turhanija ulice (vidi tamo).

Godine 1900. izdvojena je u samostalnu saobraćajnicu pod novim imenom *Majmunova,* a to ime nije nastalo ni po kakvom majmunu, kako tumači Kosta Mandić, nego po ciganskoj porodici *Majmun,* odnosno *Majmunovića,* koji su doista živjeli u toj ulici, a od kojih se u popisu stanovništva 1868. godine navode tu dvojica braće, Nuko i Mustafa, sinovi Hasanovi, obadvojica arabadžije. Navedene, 1900. godine, službeno ime ulice dato je po narodnom nazivu sokaka, a taj naziv nastao je po nekom članu navedene porodice Majmuna, koji je bio ugledna ličnost u ulici, vjerovatno i muhtar čitave, inače skoro u cijelosti ciganske mahale.

Današnji naziv *Maglajska* potisnuo je staro ime Majmunova 1931, a nastao je po gradu Maglaju na rijeci Bosni, navodno na molbu birača te ulice: žalili se opštini na staro ime, smatrali ga pogrdnim.

Naziv se nije do danas mijenjao.

MAGRIBIJA

Ulica u marindvorskom predjelu grada. Počinje od Ulice maršala Tita i vodi na sjever pored istoimene džamije te završava u Ulici Kranj-

čevića, ispred Vojne bolnice. Neposredno kod džamije prima jedan krak i sa zapadne strane iz pravca Ulice Slaviše Vajnera Čiče.

Saobraćajnica se razvila još u 16. vijeku kao centralni sokak u *Mahali Šejh Magribi,* koja se u narodu zvala običnim imenom *Magribija.* Krak prema Titovoj ulici nastao je, upravo prosiječen mnogo kasnije, poslije 1882. godine. To ime došlo je po imenu osnivača tamošnje džamije, koji je ovdje živio u 16. vijeku i osnovao spomenutu džamiju prije 1565. godine, a poslije 1528. godine, kad je nije bilo u tadašnjem popisu sarajevskih džamija i mahala. *Magribija* nije prezime, nego oznaka geografskog porijekla, pa znači *Magripčanin,* tj. čovjek rodom, porijeklom iz Magriba, a to je arapski geografski pojam za zemlje sjeverne Afrike koje su sačinjavale zapadni dio (arap. magrib = zapad) arapskog carstva tj. Tunis, Alžir i Maroko. Eto, po tome Magripčaninu nepoznatog imena, koji je, inače, ovamo došao kao šejh iz daleke afričke zemlje, prozvala se još u 16. vijeku najprije njegova džamija, a potom mahala, pa najposlije i današnja ulica, koja to ime nosi već 400 godina.

Sama mahala, u kojoj je ova ulica bila sokak, potkraj turskog perioda (popis mahala iz 1874—5) nosila je ime *Gornja hiseta.*

LIT.: Ulice Magribija i Dolina, *Zadružni glasnik,* XII/1938, Sarajevo, br. 15 (21. 8), 2—3.

MAHMUTA BUŠATLIJE

Ulica u srednjem dijelu grada. Počinje u Titovoj i vodi na sjever do Mejtaša.

Sve do vremena stare Jugoslavije bio je to samo put uz korito potoka *Buka,* na čijem je donjem dijelu godine 1931. sagrađena palata ondašnje Hipotekarne, a danas Narodne banke prema projektima arhitekata Zlokovića i Petrovića. Saobraćajnica je regulisana i uređena 1928—29. godine. Godine 1931. dobila je status ulice i prvo ime *Dalmatinska.* Naziv je ostao u upotrebi bez izmjene sve do 1966. godine Odlukom Skupštine opštine Centar Sarajevo 10. juna 1966. godine ulici je dato današnje ime u znak pijeteta prema predratnom beogradskom studentu, revolucionaru i narodnom heroju *Mahmutu Bušatliji* (rođen u Bugojnu 1914) koji je u godinama pred rat i prvih mjeseci rata boravio i ilegalno radio na organizovanju naprednih snaga u Bosni i Hercegovini, osobito u Sarajevu.

Ranjen od vlastite bombe u nenadanom susretu i okršaju sa ustašama na putu za Majevicu oktobra 1941. kod Gornje Tuzle; uhvaćen je i odnesen u Tuzlu, gdje je ubrzo, poslije strahovitih mučenja, i preminuo u zatvoru. Za narodnog heroja proglašen je 26. 7. 1945.

LIT.: *M. Šotra,* Naši heroji, 102. — Zbornik narodnih heroja, 113. — — *Budo Bušatlija,* Mahmut Bušatlija, *Almanah-kalendar Muslimanskog kulturnog društva »Preporod«,* Sarajevo, 1946, 139—140.

MAHMUTOVAC

Jedna od perifernih ulica ispod Trebevića. Razvijena od Okrugle do iza Paja, u bespuću krševitih padina Trebevića.

Ulica je kao običan put stara, a razvila se u nekadašnjoj perifernoj mahali Paje, čiji je centar bila džamija *Hitri Sulejman*, građena, prema podacima S. Kemure, još 1578. Prema jednom izvoru iz 1874—5. mahala, u kojoj se nalazila ta ulica, zvala se i imenom *Begovac*.

Mahmutovac je ime lokaliteta do kojeg vodi ta ulica, a po tome toponimu prozvala se potom i ova ulica. Naziv je nastao, razumije se, po nekome *Mahmutu*, koji je, zna se sigurno, živio u turskom periodu i koji se, prema tradiciji, doselio iz Hercegovine, dobio tu erarno zemljište i na njemu zasnovao malo imanje s kućom. Ta ista tradicija kazuje i to kako su se s tim Mahmutom doselile još dvije-tri hercegovačke porodice, a onda se i Sarajlije počele tu nastanjivati, naročito početkom austrougarskog perioda.

Saobraćajnica je dobila status samostalne ulice i današnje ime 1900. godine. Prije toga bila je u sastavu *Paje* ulice.

MAJDANSKA

Ulica u naselju »Pavle Goranin« (bivše Švrakino Selo). Počinje od Prvomajske kao glavna saobraćajnica kroz naselje ondje gdje iz suprotne strane dovodi Partizanska ulica, pa vodi u pravcu sjevera prema polju.

Saobraćajnica i kao ulica i kao stambena jedinica u potpunosti je nastala poslije oslobođenja od starog pješačkog puta.

Status ulice i današnje ime po mjestu *Stari Majdan* u sjeverozapadnoj Bosni saobraćajnica je dobila 7. oktobra 1960.

MAJEVIČKA

Ulica na Vratniku. Počinje u Ulici Mustafe Dovadžije i vodi uzbrdo u pravcu sjever-sjeveroistok do Ulice Prijeka česma.

Isključujući početnu dionicu, koja je u najnovije vrijeme preuređena i modernizirana kao prilaz za tamošnji društveni dom, cijela ostala dionica ove ulice je tipičan sokak starih vratničkih mahala. Razvila se sigurno još u drugoj polovini 16. vijeka u okviru *Mahale Havadže-zade hadži Mustafa,* koja se u prošlom vijeku zvala *Hadži-Mustafin džemat,* a centar joj je bila ona današnja tamošnja džamija iz 1578. godine, zadužbina navedenog hadži-Mustafe.

Upravo po osnivaču te džamije i nosiocu naziva tamošnje mahale i sama ova ulica zvala se u tursko doba pa i sve do iza oslobođenja *Hadži-Mustafin sokak* pa *Hadži-Mustafina ulica.* U dokumentima se nosilac naziva te ulice bilježi, kako je navedeno, pod prezimenom *Havadže-zade* (turski prijevod prezimena *Hodžić),* iz čega se može zak-

ljučiti da je bio čovjek domaće krvi i jezika kao i većina drugih legatora i osnivača džamija i mahala 16. vijeka u Sarajevu.

Današnje ime ulica je dobila 8. juna 1948. po planini Majevici kod Tuzle u spomen na borbe koje je tu vodila narodnooslobodilačka vojska i kao sjećanje na pomoć koju je narod toga kraja dao NOB-i.

MAKSIMA GORKOG

Ulica u središnjem dijelu grada, razvijena duž Koševskog potoka od kraja Brankove do Titove.

Status samostalne saobraćajnice dobila je tek poslije oslobođenja, a sve dotle bila je sastavni dio današnje Brankove ulice, koja se u turskom i kasnijem austrougarskom periodu zvala imenom *Donja hiseta*.

Godine 1919. obadva ta kraka Donjih hiseta prozvali su se imenom *Brankova* i tako se zvali sve do posljednjeg svjetskog rata po poznatom srpskom pjesniku *Branku Radičeviću* (1824—1853).

Za vrijeme rata 1941—1945. obadva ova kraka, odnosno dotadašnja Brankova nosila je naziv po imenu hrvatskog književnika *Eugena Kumičića* (1850—1904).

U prvim danima poslije oslobođenja (20. 8. 1945) ulici je vraćeno staro ime *Brankova*. Drugi krak dobio je 8. juna 1948. status samostalne saobraćajnice i današnje ime po čuvenom ruskom književniku *Maksimu Gorkom* (Nižnji Novgorod, danas, po njemu, Gorkij, 1868—1936).

MALA ALEJA

Ulica na Ilidži, u kraju poznatom pod imenom Stare Ilidže. Počinje od Sarajevske ceste kao produžetak saobraćajnice od stanične zgrade (Ulica Muhameda Mehmedbašića) i vodi približno u pravcu juga pored osnovne škole »Branko Radičević« do drvenog mosta na Željeznici, preko kojeg se veže sa centralnim dijelom naselja i saobraćajnicom Obale Ognjena Price.

Saobraćajnica je nastala u austrougarskom periodu, upravo početkom 20. vijeka, kad je i obogaćena drvoredom visoke vegetacije.

Status ulice i današnje ime saobraćajnica je dobila 20. decembra 1960. Naziv je nastao po aleji, navedenom drvoredu. Pridjevak *Mala* nosi zato da se razlikuje od druge, veće aleje na Ilidži, koja, također, ima status ulice i nosi ime *Aleja I proleterske brigade* (vidi tamo).

MALI SOKAK

Uličica na Vratniku. Počinje od Alekse Šantića ulice naspram Osmoljetke i vodi na sjever uzbrdo do Ulice Jusufa Đonlića.

30. Mustaj-pašin mejdan

Saobraćajnica kao sokak kojim se mogu kretati samo pješaci i tovarna grla nastala je još u turskom periodu u okviru tamošnje stare *Mahale Mokro-zade Sinana,* koja je u narodu bila poznatija pod imenom *Čebedžije* (zapis iz 1874-5 godine).

Današnji naziv ulice potječe iz turskog perioda, a nastao otuda što se ovdje radi zaista o maloj ulici, sokaku, i po dužini i po širini, koja ne prelazi 270 cm na najširem dijelu trase. Do oslobođenja ulica se pisala i zvala imenom *Mali sokačić,* pod kojim ga nazivom sretamo i u prvom katastarskom planu onog dijela grada iz 1914. godine.

MANDRINA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Počinje u Ašikovcu, završava se na mjestu gdje prestaje Šejh Mehmedova, a počinje Kartalova.

Ulica se razvila u turskom periodu u okviru Uskudari Ahmed-čelebijine mahale, koja je u narodu poznata pod imenom *Pasja mahala,* a formirala se još u 16. vijeku.

Do 1895. u sastavu ove ulice i po numeraciji i imenu bile su današnje samostalne ulice Mandžina donja i Mandžina gornja.

Današnji naziv ulice nastao je u turskom periodu, sigurno u drugoj polovini prošloga vijeka, kad je većina sarajevskih sokaka u okviru organizacije prve sarajevske opštine počela dobivati novo ime. Već tada, pa i prvih godina austrougarske okupacije, do 1885. godine ulica je bila poznata pod današnjim imenom u širem obliku *Sokak Salih-age Mandre* pa *Ulica Mandre Salih-age.* Nosilac naziva ulice je član tamošnje porodice Mandra, ugledan čovjek iz toga kraja i, po svoj prilici, mahalski muhtar iz doba Topal Osman-pašina vezirovanja u Bosni (1861—1869). Mandre, inače, sretamo u Sarajevu još u 18. vijeku, a početkom prošloga vijeka bavili su se pekarskim i aščijskim zanatom u čaršiji.

Od 1885. godine ulica nosi naziv u današnjem, skraćenom obliku.

MANDŽINA DONJA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada, razvijena od Hriste Boteva ulice iznad vrha Hajduk-Veljkove do Ulice Ašikovac.

Saobraćajnica je nastala u tursko doba kao sokak u *Mahali Džano-zade hadži Husejn,* koja se narodnim imenom zvala Ašikovac, a počela se formirati u drugoj polovini 16. vijeka, prije 1560.

Do 1895. ulica je bila uključena u susjednu Mandrinu ulicu, a tada je izdvojena u samostalnu saobraćajnicu i dato joj današnje ime *Mandžina* po nekome članu starije muslimanske esnafske porodice Mandžo, koji je tu imao porodičnu kuću. Porodicu pod tim prezimenom sretamo u Sarajevu još u 18. vijeku. Dvojica Mandža učestvovali su u otporu austrougarskim okupacionim trupama u avgustu 1878. u Klokotima kod Kiseljaka. Jedan od njih, imenom Ahmed, poginuo je 19.

avgusta na Humki pred Sarajevom braneći prilaz gradu, a drugi, imenom Salih, zarobljen je. U Sarajevu ima još jedna porodica istog prezimena, ali ona nije starinom iz Sarajeva, nego je u novije vrijeme doselila ovdje iz Sandžaka.

Od 1900. do 1910. ponovo je izgubila status samostalne ulice i bila po drugi put uključena u *Mandrinu* ulicu.

Današnje ime u jezičkom obliku *Donja Mandžina* nastalo je poslije 1931, kad se ulica izdvojila iz dotadašnje *Mandžine*, koja je obuhvatala i današnju *Mandžinu gornju* (vidi tamo).

MANDŽINA GORNJA

To je ulica topografski vezana za Ulicu Mandžina donja između ulica Hriste Boteva i Ašikovca. Počinje, po prilici, na sredini Ulice Mandžina donja i vodi na sjever do Šejh Mehmedove.

Ulica se razvila u tursko doba, nekako u isto vrijeme, kad i Mandžina donja. Sve do iza 1882. bila je samo čikma sa prilazom iz današnje Mandžine donje. Bila je i samostalna saobraćajnica i zvala se *Džano-zade turbe*. Očito je da je taj naziv nastao po imenu tamošnje džamije *Džano-zade hadži Husejn* (džamija u Ašikovcu, nema je više) i po nekakvu *turbetu* kojem se čuvao trag u takvom nazivu ulice i u nazivu čitava okolnog groblja, koje je u planu grada iz 1882. ubilježeno pod imenom *Turbe*. Tako je to bilo do 1900, a tada je nastala čudna zbrka: i ova ulica i današnja Mandžina donja uključene su u *Mandžinu* ulicu, a naziv *Džano-zade turbe* određen je kao ime ulice ispod sasvim druge džamije (Hodža-zade hadži Ahmed) ispod Hrida, i to kao naziv početne dionice današnje Ulice Behdžeta Mutevelića od vrha Hrvatina do početka današnje Ulice *Turbe*. Očito je da je na tu nelogičnost navela slučajna pojava pojma *turbe* na oba sasvim odvojena i udaljena dijela grada. Iz ovog je vidljiv i zanimljiv podatak da su nazive ulica i u austrougarskom periodu pripremala i predlagala lica koja nisu imala pojma o historijskim faktorima i zakonitostima. Današnja Mandžina gornja, koja je 1900. izgubila status samostalne *Džano-zade turbe* ulice i bila tada, zajedno sa današnjom *Mandžinom donjom*, uključena u Mandžinu ulicu, godine 1910. sjedinjena je s današnjom Mandžinom donjom u jedinstvenu ulicu pod imenom *Mandžina*. Takvo je stanje ostalo do poslije 1931, kad su se ova dva kraka razdvojila ponovo u zasebne ulice pod današnjim nazivom Mandžina donja i gornja.

O historijskoj etimologiji imena ulice vidi *Mandžina donja*. Naziv ulice se nije do danas mijenjao.

MARICE UHERKE

Ulica na Ilidži, prvi odvojak od Hrasničke ceste ulijevo, vodi kroz Sokolović-koloniju.

Saobraćajnica je nastala nešto poslije prvog svjetskog rata, kad je tu sarajevski posjednik Sabit Sokolović počeo izgrađivati niz najamnih zgrada, kojim se i formirala tzv. Sokolović-kolonija, nazvana tako upravo imenom njenog osnivača (živio do iza oslobođenja).

Ulica je dobila status gradske saobraćajnice i današnje ime 20. decembra 1960.

Naziv čuva spomen na partijskog radnika Maricu Uherku (kći Josipova), koja se aktivno uključila u pokret još jula 1941. i djelovala kao ilegalni terenski radnik na Ilidži i Igmanu gotovo čitavo vrijeme rata. Poslije jedne provale partijske organizacije na Ilidži otkrivena je i uhapšena. Bilo je to decembra 1944, a prema drugim, vjernijim podacima znatno ranije, 7. juna te godine, kad su na Ilidži pohapšeni sekretar biroa organizacije, 2 skojevca i 4 aktivista NOP-a, među kojim je, najvjerovatnije, bila i Marica Uherka. Potom je deportirana u jasenovački logor, gdje je i umorena. Rođena je 1903. u Sarajevu. Zanimanje domaćica. Hrvatica. Neposredna uzročna veza između naziva i ove ulice je u tome što je upravo u ovoj ulici Marica Uherka stanovala i ilegalno djelovala.

LIT.: Hronologija radničkog i NO pokreta u Sarajevu, **117.**

MARIJANA BARUNA

Ulica u području naselja »Slobodan Princip Seljo« (Grbavica II). Počinje od prvog luka Ulice Đure Salaja i vodi u pravcu juga do Dinarske obuhvatajući slobodno postojeće blokove stambenih novogradnji.

Ulica i kao saobraćajnica i kao stambena jedinica razvila se nešto prije 1960. godine.

Status ulice i davanje imena ulica je dobila 7. oktobra 1960. Naziv čuva spomen na predratnog naprednog radnika i člana KPJ iz Sarajeva *Marijana Baruna.* Upravo u periodu šestojanuarske diktature 1929. izabran je za sekretara novoformiranog Mjesnog komiteta KP. Tek koji mjesec poslije otkriven je i uhapšen. U zatvoru je ubijen 31. jula iste, 1929. u toku policijske istrage i nakon velikog mučenja. Bio je bravar u Željezničkoj radionici u Sarajevu. Stanovao je kod Jevrejskog groblja. Prema podacima njegovog ličnog znanca Dušana Žigića, iz Sarajeva, umro je u bolnici od zadobivenih povreda u zatvoru, i tada je imao oko 28 godina.

LIT.: Hronologija radničkog i NO pokreta u Sarajevu, 50 i 51. — *Spomenica Jevreja,* str. 310.

MARIJE BURSAĆ

Ulica u sjevernom područja starog dijela grada, razvijena između ulica Kaukčije Abdulah-efendije i Hriste Boteva.

Saobraćajnica se razvila dosta rano u turskom periodu kao sokak u *Mahali Davud-čelebije* (narodno ime *Nateguša),* formiranoj još u 16. vijeku.

Do davanja današnjeg imena ulica se zvala *Adžemovića,* po staroj sarajevskoj porodici koja je imala kuću u toj ulici. Najprije se prozvala negdje polovinom prošloga vijeka *Adžemovića sokak,* vjerovatno po Mustafagi Adžemoviću, sinu hadži Salihovu, kojeg sretamo u toj ulici 1867—68. u Popisu stanovništva Sarajeva na položaju tahsildara (poreski službenik), a koji je rođen, prema tim istim podacima, 1833—34. godine. Nije, međutim, isključeno da je nosilac naziva ulice bio još njegov otac hadži Salih.

Današnje ime dato je ulici 8. juna 1948. Nosilac naziva je Marija Bursać iz Kamenice kod Drvara, devetnaestogodišnja djevojka, legendarna partizanka, prvoborac, neustrašiv junak i prva žena u Jugoslaviji koja je dobila čast i zvanje narodnog heroja Jugoslavije. Rođena 1924. Novembra 1943. podlegla ranama što ih je nekoliko dana prije zadobila na neprijateljskim bunkerima na Prkosima kod Kulen-Vakufa. Za narodnog heroja proglašena je još za života (15. 10. 1943), tridesetak dana pred smrt.

LIT.: *M. Šotra,* Naši heroji, 49. — Zbornik narodnih heroja, 112.

MARŠALA TITA

Glavna ulica u gradu. Počinje od Ulice kralja Tvrtka na Marindvoru (kao produžetak Ulice vojvode Radomira Putnika) i vodi na istok sve do Baščaršije.

Ulica se razvila trasom starog puta koji, po svoj prilici, potječe još iz rimskog perioda. U turskom periodu nije bila jedinstvena saobraćajnica, nego se dijelila na nekoliko sokaka i dionica, puteva, od kojih je svaka imala svoje zasebno ime:

Početna dionica od Ulice kralja Tvrtka pa do Koševskog potoka bila su *Gornja hiseta,* u kojem se obliku ime ulice, odnosno puta, zadržalo i u idućem, austrougarskom periodu. Ta ista dionica u drugoj polovini prošlog vijeka bila je poznata i pod imenom *Podmagribija,* kako se to vidi iz Popisa stanovništva 1868, a to ime nastalo je po mahali, odnosno džamiji Magribiji, ispod koje ulica i vodi.

Dionica od Koševskog potoka pa, po prilici, do Velikog parka bila je poznata pod imenom *Gazilerski put,* nazvana tako po ratnicima i *gazijama* (herojima) dervišima Ajni-dede i Šemsi-dede, koje narodna tradicija stavlja u prve dane turske uprave u ovom mjestu, a čije je turbe donedavno bilo s lijeve (sjeverne) strane ove ulice. Po tim gazijama imenom *Gaziler* nazivala se najprije jedna tekija u tome kraju, nastala prije 1538. godine, što nam samo po sebi predstavlja krajnji datum nastanka navedenog imena puta.

Ta ista dionica u mlađe tursko doba i u austrougarskom periodu zvala se u narodu i *Musala* po otvorenom bogoslužju *musalli* koje se

upotrebljavalo za vrijeme velikih praznika, a koje je bilo ondje gdje je danas zgrada Izvršnog vijeća.

Daljna dionica od početka Velikog parka pa, po prilici, do današnje Ulice Mahmuta Bušatlije bio je stari *Žabljak*, kako se u narodu nazivala i stara *Hadži-Idrisova mahala* oko te dionice, nastala još u prvoj polovini 16. vijeka. Da se ovdje radi o nekadašnjem podvodnom i lokvastom kraju, koji je mogao biti osnov za takvo ime, dokazuje nam i jedan drugi, sličan tamošnji toponim, a to su *Bare*, lokalitet, po prilici, na prostoru današnje bančine zgrade, koji se javlja još 1462. godine. Nema sumnje, i jedan i drugi naziv nastali su po lokvama za žabe i po barama, koje je u tome predjelu stvarao potok *Buka* što je tekao otvorenim tokom trasom današnje Ulice Mahmuta Bušatlije i razlijevao se u ravnici.

Daljna dionica ove ulice, po prilici od Banke pa do Gazi Husrev-begova hamama, kraj Katedrale, u najranije vrijeme bila je čuvena *Čemaluša mahala* i sokak, nazvan tako po *hodži Kemaludinu* (Čemaludinu), koji je u prvoj polovini 16. vijeka sagradio džamiju na mjestu današnjeg nebodera u Vase Miskina ulici. Istočna polovina ove ulice, od Ulice Radojke Lakić do Katedrale, zvala se i *Gornja Čemaluša*.

Dionica od Gazi Husrev-begova hamama ili banje prema istoku do Gazi Husrev-begove i Kaukčijine ulice zvala se *Za banjom* ili, kako se sreta u turskim dokumentima, *Sokak Gazi Husrev-begova hamama*. I jedan i drugi naziv nastao je po Gazi Husrev-begovu hamamu ili banji kraj Katedrale (današnji Hamam-bar), koja je nastala polovinom 16. vijeka.

Preostala dionica, od Gazi Husrev-begove do Baščaršije, zvala se imenom *Gornja varoš* ili samo *Varoš*, a to je, ujedno, i ime tamošnje četvrti u kojoj su stanovali i radili isključivo hrišćani pravoslavne vjere.

U austrougarskom okupacionom periodu dotadašnje ulice od Koševskog potoka pa sve do Baščaršije (upravo do početka današnje Kočićeve) sjedinjuju se u jednu ulicu i pod zajedničkim imenom *Ćemaluša*, po nazivu glavne dionice na toj trasi.

Godine 1914. nastale su nove i bitne, ali kratkotrajne izmjene u nazivu te ulice. Neposredan povod za izmjene bio je sarajevski vidovdanski atentat. U vezi s tim događajem zaključkom Gradskog zastupstva 4. novembra 1914. godine Gornja hiseta i Ćemaluša do Ulice Radojke Lakić dobili su ime *Franje Ferdinanda*, austrougarskog prestolonasljednika na kojeg je izvršen atentat 28. juna te godine; daljna dionica Ćemaluše do Katedrale prozvala se *Vojvotkinje Sofije*, po Ferdinandovoj ženi, koja je, također, poginula u atentatu, a krajnja dionica, od Katedrale do Kočićeve dobila je ime *Potjorekova* po generalu Oskaru Potioreku, koji je kao tadašnji poglavar Bosne i Hercegovine bio u pratnji Ferdinanda i Sofije.

Odmah po prvom oslobođenju, 10. 1. 1919. nestalo je svih tih naziva: sve dotadašnje samostalne dionice spojene su u jednu ulicu pod novim imenom, najprije *Ulica prijestolonasljednika Aleksandra*, a potom (1921) Ulica kralja Aleksandra po Aleksandru I iz dinastije Karađorđevića (Cetinje 1888 — Marsej 1934), koji je godine 1909. postao prijestolonasljednik, a godine 1921. kralj SHS odnosno od 1931. Jugoslavije.

Za vrijeme rata ulica je nosila ime *Dra Ante Pavelića.*

Poslije oslobođenja grada, odlukom od 20. avgusta 1945. ulici je najprije bilo vraćeno staro ime Kralja Aleksandra. Današnje ime dato je na prvu godišnjicu oslobođenja grada, 6. aprila 1946, po *Josipu Brozu Titu* (rođen 1892. u Kumrovcu, Hrvatsko zagorje), tadašnjem vrhovnom komandantu JNA i maršalu Jugoslavije i današnjem predsjedniku Republike i vrhovnom komandantu oružanih snaga Jugoslavije, čiju ličnost nije potrebno detaljnije ovdje prikazivati, jer je sasvim poznata.

U prvim godinama poslije oslobođenja porušeni su na Baščaršiji objekti koji su činili dionicu stare Čemaluše do Kočićeve, pa je tako taj prostor ušao u sastav Baščaršije kao ulice, a sama ulica, koju promatramo, reducirana je do na kraj građevnog bloka istočno od hotela »Stari grad«.

LIT.: *A. Bejtić*, Varoš, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6440 (10. 5), 7. — *Isti*, Glavna gradska saobraćajnica, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6441 (11. 5), 6. — Zbornik narodnih heroja, 99.

MARULIĆA

Ulica u Novom Sarajevu, razvijena pravcem istok-zapad između Birčanske i Igmanske.

Saobraćajnica nastala u prvom ili početkom drugog decenija dvadesetog vijeka, kad se počelo uopće formirati tamošnje naselje s ulicama. Produžetak prema zapadu nastao je tek 1929—1930, kad se počeo izgrađivati drugi dio Novog Sarajeva (od današnje Ulice Avde Karabegovića na zapad) pod imenom Dolac-kolonija.

Do 1931. ulica je nosila privremenu oznaku slova »E«, a tada je ovoj ulici dato današnje ime po srednjovjekovnom dalmatinskom plemiću, advokatu te čuvenom pjesniku na hrvatskom i latinskom jeziku *Marku Maruliću,* rođenom Splićaninu (1450—1524).

MATIJE GUPCA

Ulica u području današnjeg Koševa. Počinje od Ulice kralja Tomislava i vodi na istok do Nemanjine.

Saobraćajnica se razvila poslije okupacije 1878. od staze koja je vodila između bašta i koja još 1882. nije imala izlaza na današnju Nemanjinu.

U austrougarskom periodu ulica se zvala *Gabelina,* kako se to vidi u katastarskom planu ovog područja iz 1901. Ime je nastalo po prezimenu Gabela i u narodu je glasilo *Gabelina,* sa uzlaznim akcentom na trećem slogu, analogno izgovoru i obliku ulice *Čemerlina.* U Sarajevu ima muslimanska porodica Gabela, ali po njoj nije ulica dobila ime,

jer je ta porodica doselila u Sarajevo tek poslije 1918. iz Foče. U Sarajevu su, međutim, živjeli i hrišćani pravoslavci Gabele koji se tu sretaju još u 18. vijeku kao zanatlije, kujundžije, i to pod dvojakim prezimenom Gabela-Fočić, što upućuje na potpuno isto i geografsko i krvno porijeklo sa Muslimanima Gabelama iz Foče. Biće da se ime ulice veže upravo za nekoga člana iz ove druge, hrišćanske porodice.

Za stare Jugoslavije, upravo od 1931. ulica je imala naziv *Frankopanska*, a u ratnom periodu 1941—45. *Kneza Frane Krste Frankopana.* I jedan i drugi naziv dati su po ličnosti Franu Kristi Frankopanu, knezu tržačkom, senjskom, modruškom i krčkom, koji je poznat po uroti protiv njemačke politike cara Leopolda sa hrvatskim banom grofom Petrom Zrinjskim, zbog čega su obojica krišom dovedeni u Beč i tu pogubljeni odsijecanjem glava 30. aprila 1671. godine. Analogno davanju toga imena prijašnjoj ulici Gabelina jedna druga ulica u Sarajevu dobila je u isto vrijeme naziv *Zrinjskoga* po Frankopanovom suborcu, banu Petru Zrinjskom (vidi Ulica Zrinjskog).

Današnje ime ulica nosi od 8. juna 1948. po *Matiji Gupcu* (nominativ Gubec), poznatom vođi seljačke bune u Hrvatskoj koji je u tome svojstvu u bici 9. februara 1573. godine zarobljen i do nekoliko dana, upravo 15. februara iste godine, osuđen na smrt i raščetvoren.

LIT.: P. *Momirović,* Prilog proučavanju sarajevskih kujundžija, *Prilozi Orijentalnog instituta,* V/1954—55, 209—213, 222 (o kujundžijama Gabelama).

MATIJE POPARE

Ulica u Novom Sarajevu. Razvijena neposredno ispod normalne pruge Šamac — Sarajevo od Ulice Branka Milutinovića na zapad, gdje se iza Osječke ulice završava kao čikma.

Ulica je nastala između dva rata kao nastavak kolonije željezničara zadrugara koja se u onome kraju (Novo Sarajevo) počela izgrađivati 1929-30. godine.

Status ulice dobila je tek poslije oslobođenja, kad se prozvala imenom *Dolac kolonija IX.*

Današnji naziv dat je ulici 7. oktobra 1960. Matija Popara, nosilac imena ulice, bio je građevinski inženjer, zaslužan za izgradnju Sarajeva i zemlje. Bileća, 17. 8. 1890 — Sarajevo, 27. 10. 1956. Diplomirao na Visokoj tehničkoj školi u Pragu 1921. Rukovodio izgradnjom pruga Vardište — Užice — Sarajevo — Mostar (rekonstrukcija pruge i tunela ispod Ivana) i Krapina — Rogatec. Od 1929. radio u Sarajevskoj opštini, najprije kao šef službe gradske kanalizacije, a potom šef građevinskog odjeljenja. Početkom okupacije 1941. kao Srbin otpušten iz službe. Za vrijeme rata boravio u Beogradu. Odmah poslije oslobođenja vratio se u Sarajevo i uključio u organizaciju obnove zemlje. Radio u Ministarstvu građevina, Planskoj komisiji NR BiH, Upravi za unapređenje proizvodnje i, napokon, u NO sreza Sarajevo. Po oporuci sahranjen u Dubrovniku.

IZVORI: Biografski podaci od Matijina bratića, Neđe Popare, dipl. pravnika u Preduzeću ptt saobraćaja u Beogradu.

MAŽURANIĆA

Ulica u ravnom dijelu grada na lijevoj obali Miljacke, razvijena između ulica Otokara Keršovanija (na samoj obali) i Skenderije, prelazeći preko Dobrovoljačke ulice. Pravac razvijanja sjever-jug.

Ulica se razvila još u drugoj polovini 16. vijeka u mahali koja se službeno zvala Pešiman hadži-Husejnova, a koja je u narodu bila poznata još od kraja 17. vijeka pa sve do okupacije pod imenom *Fazlagina mahala.* To narodno ime nastalo je po carskom kapidži-baši *Fazlagi* (Fazlulah-agi), koji je poginuo u boju na Tisi 1697. godine, a iza sebe ostavio potomke, koji su se po njemu prozvali *Fazlagići* i imali kuću, zna se dokumentarno, upravo u toj mahali još krajem 18. vijeka (praunuk Omer-aga Fazlagić, muselim sarajevski i aga Fazlagić iz poznate lirske narodne pjesme »Na Obhođi prema Bakijama«). Prema tome i sam Fazlaga bio je rodom iz te mahale.

U turskom periodu ulica se zvala *Tabačnica* i *Tabašnica,* po tabačkim odnosno kožarskim radionicama koje su bile u to doba uz obalu Miljacke.

Od 1878. do 1885. ulica se zove *Tabaci-Mutni potok,* a te posljednje godine opet je vraćeno staro ime *Tabašnica.*

Današnje ime ulica je dobila 1919. godine po *Ivanu Mažuraniću,* poznatom hrvatskom pjesniku i političaru (Novi Vinodolski, 1814 — Zagreb, 1890), autoru dobro poznatog epa *Smrt Smail-age Čengijića.*

Naziv se nije do danas mijenjao.

MEHMED-AGINA

Ulica na Vratniku, u kraju između Jajce-kasarne i Bijele tabije. Počinje od krajeva ulica Pod bedemom i Tabijska, gdje prima i jedan krak iz područja Nevjestine ulice, pa vodi u sjeveroistočnom pravcu do današnje Ulice Nusreta Pašića (bivša Abazovo ćoše).

Ulica pod današnjim imenom prvobitno je obuhvatala i današnju Ulicu Nusreta Pašića i izvodila do na Ulicu ispod oraha. To se vidi i iz prvog plana grada iz 1882. godine. Kao takva razvila se do početka 17. vijeka na području dvije tamošnje mahale: Než-zade hadži Hasan (narodno ime *Na dolu),* u prvome dijelu, te Kadi Ahmed-efendi (u narodu zvana *Pod topovima),* u drugome dijelu prvobitne ulice. Reduciranje ulice na današnju dužinu izvršeno je po svoj prilici 1900. godine.

Današnje ime ulica nosi iz turskog perioda. Vodeći obzira o neposrednoj blizini tvrđave s tom ulicom i poznavajući listu dizdara (kaštelana, komandanata) te tvrđave, koju je dao H. Kreševljaković, sama se od sebe nameće identifikacija nosioca naziva te ulice sa sarajevskim dizdarom *Mehmed-agom,* koji je bio na toj dužnosti, koliko se sigurno zna, od 1756. pa do smrti 1782. U ovu tezu unosi izvjesnu sumnju to što se dokumentarno znade da spomenuti dizdar Mehmed-aga nije stanovao u ovoj ulici, nego u nekoj drugoj, ali svakako susjednoj. Naime, sačuvala se njegova ostavinska isprava iz 1782. iz koje se vidi

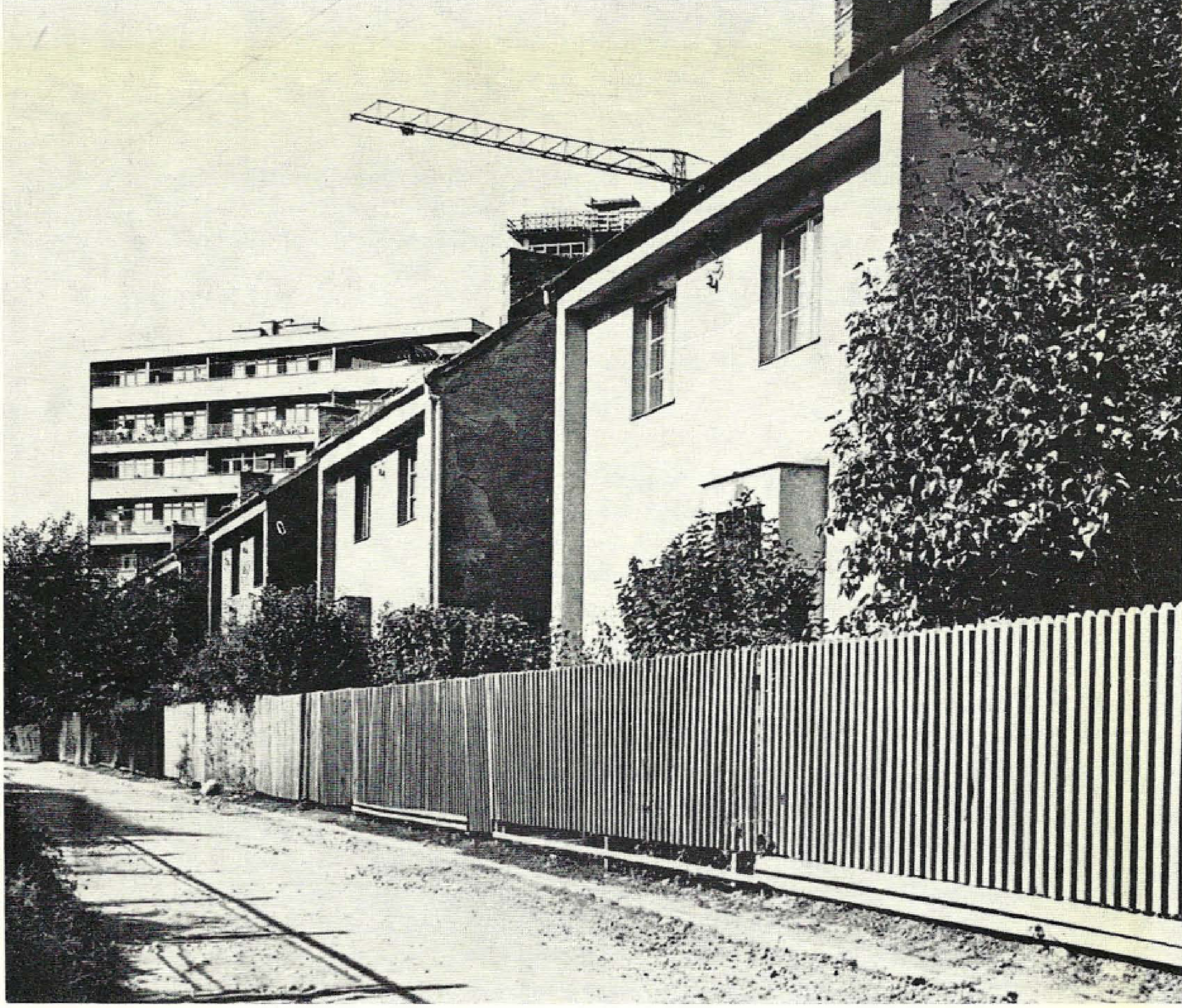

31. Novosadska ulica

da je dizdar Mehmed-aga živio i umro u svojoj kući u *Kasap-zade* mahali (u narodu zvana *Carina* ili *Širokac)*, u sastavu te mahale nije Mehmed-agina ulica ni današnje ni prvobitne dužine.

IZVORI i LIT.: Sidžil, br. 21, 130. — Ljetopis Bašeskije, 279.

MEHMEDA ZVONE

Ulica ispod Hrida, ispod i iznad željezničke pruge Sarajevo — Višegrad. Počinje u zapadnom kraku Špire Kneževića ulice i vodi najprije u vidu serpentina do Timurhanove i uklapa se u tu ulicu pa se opet iznad pruge odvaja u poseban krak koji u vidu čikme završava na istočnoj strani niže Kačanika velikog.

Ulica ispod pruge kao staza sredokraća postojala je još u turskom periodu u okviru Hadži-Timurhanove mahale iz 16. vijeka, koja je u narodu poznata pod imenom *Čeljugovići.* Krak iznad pruge nastao je poslije 1882. godine.

U austrougarskom periodu saobraćajnica je bila u sastavu današnje Timurhanove, koja se u ono vrijeme zvala *Hrid ulica.* Status zasebne saobraćajnice oba kraka dobila su 1920. godine, i tada joj je dato ime *Hrid-okuke.*

Današnji naziv ulice nastao je 1931, a dat je u spomen na *Mehmeda Zvonu* iz Sarajeva (rođ. 1894), učenika i člana đačke revolucionarne organizacije; suđen na poznatom travničkom veleizdajničkom procesu 1915. pa prisilno odveden u vojsku u Budimpeštu i na istočni front. Odatle, sa istočnog fronta Zvono je prebjegao u Rusiju i uključio se u tek formirani Dobrovoljački korpus, u kojem su učestvovali naši ljudi sa austrougarskog okupacionog područja bilo kao bivši zarobljenici ili prebjeglice (vidi Dobrovoljačka ulica). U sastavu toga korpusa Zvono je otišao na solunski front, gdje je i završio život 1918. godine. Zaklopio je oči u bunilu, u bolnici, navodno u Solunu, zarazio se u putu tifusom. U Sarajevu i danas žive njegove dvije mlađe sestre, koje je zajedno s čitavom siromašnom porodicom, u najtežim godinama 1914—1918. potpomagala nepoznata ruka vrećama brašna i drugim namirnicama.

Za vrijeme okupacije 1941—45. ulica se zvala *Hrnjice Halila,* po istoimenom junaku muslimanskih narodnih epskih pjesama.

IZVORI i LIT.: Moji podaci pribavljeni izravno od uže porodice Mehmeda Zvone. — ***Borivoje Jevtić,*** Mehmed Zvono, ***Politikin zabavnik,*** broj od 5. 8. 1938.

MEHMED-PAŠE SOKOLOVIĆA

Ulica u sjevernom području grada. Razvijena između ulica Vuka Karadžića i Mejtaša.

Razvila se dosta rano u turskom periodu kao sokak koji je povezivao dvije mahale: na istoku Nalčadži hadži Osmanova, zvana *Banjski*

brijeg, i na zapadu *Dudi-bula* ili *Dola,* kasniji *Mejtaš.* Obadvije te mahale počele su se formirati još u 16. vijeku.

U turskom i austrougarskom periodu ova se ulica zvala *Banjski brijeg* po toponimu, odnosno mahali na istočnoj strani, odakle je i polazila, a to ime nastalo je po Gazi Husrev-begovoj banji, hamamu, koji se nalazi ispod toga predjela, a koji je, inače, nastao polovinom 16. vijeka.

Banjski brijeg kao ulica obuhvatala je i današnju Ulicu Miladina Radojevića. Današnji naziv nastao je 1931. po velikom veziru turske carevine Mehmed-paši Sokoloviću (pao kao žrtva atentata 1579. godine), koji je rođen u hrišćanskoj porodici u Sokolovićima kod Rudog, a na turskom dvoru zauzimao preko 50 godina razne, pa i najviše časti. Ostao je poznat i po čuvenoj Ćupriji na Drini u Višegradu, koju je gradio 1571—1578. godine. Za Višegrad i istočnu Bosnu zaslužan je još i po tome, što je tu, u Višegradu podigao još džamiju, hamam, imaret i karavan-saraj a u selu Sokolovićima i drugu džamiju te ostavio brojno i veliko imanje baš u tome kraju za uzdržavanje tih zadužbina, među ostalim velik broj dućana u Višegradu, kojim se, po svoj prilici, i formirala višegradska čaršija.

God. 1941. nastalo je razdvajanje krakova te ulice, tako da je gornji, završni dio saobraćajnice postao samostalna ulica pod nekadašnjim imenom *Sepetarevac* (današnja Miladina Radojevića).

Naziv ulice, inače, nije se mijenjao od 1931.

MEJTAŠ

Ulica u starom dijelu grada, sjeverno od Titove ulice. Razvijena od kraja Ulice Mehmed-paše Sokolovića do početka Nemanjine.

Ulica se razvila u turskom periodu u okviru mahale Dudi-bula, koja se zvala još i *Dola,* čiji je centar bila Dudi-bulina džamija što se nalazila na prostoru današnje trgovine Samoposluge na uglu Mejtaša i Ulice Mile Vujovića.

Današnje ime bilo je prvobitno naziv lokaliteta oko te ulice i do starog muslimanskog groblja, koje se nalazilo na humkama južno od te ulice. Ispred jednog od tih grobalja bio je ugrađen kameni kubus, tzv. *mejtaš,* od tur. *mejt-taš* (mejt = mrtvac i taš = kamen, mejt-taš = mrtvački kamen), na kojem se polagao lijes umrlog pri obavljanju pogrebne molitve pred pokop. Eto, taj kameni kubus posebne namjene i posebnog imena najprije je bio biljeg za topografsku orijentaciju, a onda se ime prenijelo i na sam lokalitet, potom na čitavu mahalu Dudi-bula i, najposlije, na ulicu koju obrađujem. Ovo nije usamljen primjer gdje je naziv određenog kamena postao toponim, jer imamo i po drugim mjestima u Bosni i Hercegovini više lokaliteta koji se zovu istim imenom i koji su nastali potpuno na isti način.

Ulica je temeljno proširena i preuređena 1900. pa je tada i dobila današnji naziv po imenu kraja u kojem se nalazi. Dotada je to bio

neuređen prostor, a same zgrade na tome prostoru pripadale su okolnim ulicama već prema tome za koju je ulicu bio vezan koji ulaz.

Naziv se nije do danas mijenjao.

LIT.: *A. Bejtić*, Mejtaš, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 3388 (17. 3), 8.

MESUDA ĐEMIDŽIĆA

Ulica u gornjem dijelu Bistrika. Razvijena od Ulice Bistrik-brijeg najprije u pravcu juga, a potom jugoistoka do pod stijene u blizini izvora Bistričkog potoka, gdje i završava.

Ulica potječe iz turskog perioda. Početna dionica bila je sokak u *Mahali Šejh Bagdadi* (narodno ime *Pastrma),* a preostali i najduži dio u *Mahali Hitri Sulejman,* u narodu zvanoj *Paje.* Završna dionica u pravcu jugoistoka nastala je između dva rata.

Raniji i stari naziv ove ulice bio je *Begovac.* Historijska etimologija imena je nepoznata. Ne treba, međutim, potpuno odbaciti pretpostavku da se ime odnosi na Gazi Bali-bega, a možda još i Gazi Isa-bega, dvojicu starijih sarajevskih legatora koji su upravo u tome kraju koristili dva izvora za opskrbu svojih vodovoda kao zadužbina.

Ovo, današnje ime ulica nosi od 15. decembra 1959, a čuva spomen na predratnog naprednog omladinca učenika i prvoborca *Mesuda* (Smajlova) *Đemidžića,* rođenog u Sarajevu 1. 9. 1923. Godine 1941. stupio u NOR u sastavu Mostarskog bataljona. Poslije vraćen u Sarajevo na ilegalni rad. U tome radu uhapšen i ubijen 26. 3. 1945. u Luburića vili u Sarajevu. Sahranjen 7—10. aprila 1945. na Vojnom groblju u Sarajevu, gdje mu je humka označena zasebnom kamenom pločom i natpisom.

IZVORI: Biografska građa o prvoborcima NOR-a grada Sarajeva.

MIĆE SOKOLOVIĆA

Ulica uz lijevu obalu Miljacke, razvijena između mostova Vrbanje i Skenderije.

Saobraćajnica je sigurno postojala kao put obalom još u srednjem vijeku, a najkasnije prvih godina 16. vijeka oko nje se formirala Skender-pašina mahala, zvana Skenderija, pa se Skenderijom zvala i sama ta ulica.

Tek zadnjih decenija turske vladavice ili, najkasnije, u prvim godinama austrougarskog perioda ulica gubi staro ime i ulazi u sastav *Terezije,* tj. današnje Dobrovoljačke koja se zvala tim imenom u tursko doba i kroz cio austrougarski period, pa i do 1931. godine. O značenju tog imena vidi Dobrovoljačka ulica.

Godine 1931. ulica je postala samostalna saobraćajnica, ali je i dalje zadržala stari naziv.

Odlukom GNO 6. aprila 1946. ulica je dobila ime *Đure Đakovića* (vidi Đure Đakovića). Na sjednici NO grada 20. 3. 1954. godine ime Đure Đakovića se prenijelo na dotadašnju Ulicu Đure Pucara (današnja Ulica Đure Đakovića), a ova, koju promatramo, tom prilikom dobila je današnje ime.

Mićo Soković, nosilac imena ulice, bio je knjigovezački radnik (zanat izučio u Beogradu) prije prvog svjetskog rata, inače značajna ličnost u organizovanju radničkog pokreta u Sarajevu i Bosni i Hercegovini koji je, među ostalim, doveo do poznatih štrajkova u mjesecu maju 1906. Bio je član Privremene uprave Glavnog radničkog saveza za Bosnu i Hercegovinu, koja je potpisala Pravila saveza, odobrena 27. avgusta 1905. Rođen je u selu Kovanju kod Rogatice 1883, a umro u Sarajevu neposredno pred generalni štrajk u gradu 27. aprila 1906.

LIT.: *Sreten Jakšić,* Mićo Soković (S portretom), *Snaga,* Sarajevo, V/1932, br. 2, 2—3. — *Spomenica,* 30 godina organizacionog rada grafičkih radnika u Bosni i Hercegovini 1905—1933, Sarajevo, 1933, 53—54. — *Mirko Bilić,* Mićo Soković (Uz 45-godišnjicu smrti), *Oslobođenje,* IX/1951, br. 1403 (27. 4), 2. — *A. Bejtić,* Sarajevske terazije, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6391 (20. 3), 21.

MIHRIVODE

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Razvijena od Frontovske i Kadića Muhameda ulice na istoku do Ulice Abdulah-efendije Kaukčije na zapadu.

U turskom periodu i dugo iza 1878. bila čikma iz Lugavine i zvala se *Zildžića ulica,* pri čemu je u tu istu ulicu spadala tada i današnja *Ticina,* kako se to sve vidi iz prvoga plana grada iz 1882. Godine 1900. ulica dobiva naziv *Mihrivoda* koji se od 1921. godine mijenja u današnji oblik množine *Mihrivode.*

Naziv je dat po česmi *Mihrivodi* u toj ulici, a na osnovu prijedloga komisije za reviziju naziva ulica koja je od tamošnjeg mahalskog muhtara čula priču kako je tu česmu izgradila i vodu do nje dovela neka djevojka *Mihra prije* 200—300 godina. Ta tradicija može da ima osnov barem po tome što je muslimansko žensko ime Mihra ili Mihrija tipično za 16. vijek, kad se javlja više puta.

Prema gornjem, originalni i pravilan naziv ulice glasi *Mihrivoda,* a ne, kao što je to danas u upotrebi, *Mihrivode.*

LIT.: *H. Kreševljaković,* Vodovodi, 133. — *A. Bejtić,* Mihrivode, *Oslobođenje,* XXII/1966, broj 6390 (19. 3), 6.

MILADINA RADOJEVIĆA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Počinje na Mejtašu i vodi na sjever do mjesta gdje počinju Hadži Hajdareva na desnoj i Duvanjska na lijevoj strani.

Ulica se razvila kao sokak u turskom periodu donjim dijelom u *Mahali Dudi-bula*, a gornjim (sjevernim) dijelom u *Mahali Sarača hadži-Hajdara*, obadvije iz 16. vijeka.

Davnašnji naziv ove ulice je *Sepetarevac*. Historijska etimologija naziva nije poznata, a jezična kazuje samo to da je ime napravljeno od riječi *sepetar*, a to je oznaka zanimanja — zanatlija koji pravi sepete, koševe. Prema tome, *sepetarevac* znači sokak koji se vezao za nekoga *sepetara*. To je najprije bio toponim cijelog onog kraja, od Mejtaša pa do Duvanjske.

U austrougarskom periodu ulica je bila izgubila samostalni status i ušla u sastav današnje Ulice Mehmed-paše Sokolovića pod ondašnjim zajedničkim nazivom *Banjski brijeg*. Takvo stanje produžilo se i u doba stare Jugoslavije, samo od 1931. pod novim imenom *Mehmed-paše Sokolovića*. Godine 1941. ulica postaje samostalna i dobiva staro ime *Sepetarevac*, koje kao takvo ostaje u upotrebi do vremena davanja današnjeg imena.

Današnje ime ulice nastalo je nedavno, a čuva spomen na borca NOR-a i narodnog heroja *Miladina Radojevića*, rođenog u Stocu 1914. godine; predratni sarajevski činovnik i član KPJ, organizator ustanka na Trebeviću i u Presjenici. U bitki za Kalinovik 1941. nalazio se u prvim redovima boreći se prsa u prsa s neprijateljem. Tu je i pao. Okolni seljaci su ga jedne noći potajno iskopali s mjesta, gdje je poginuo, i sahranili u selu Šivolje — što samo po sebi kazuje koliko je Miladin bio još u početku ustanka voljen i cijenjen u narodu.

LIT.: Zbornik narodnih heroja, 664.

MILANA ŠARCA

Ulica-drum što vodi od Bembaše (ispred ulaza u kupalište) na Jekovac, do ispod bastiona zvanog Žuta tabija, gdje se uključuje u Ulicu Jekovac.

Ova saobraćajnica i nije ulica u pravom smislu, jer u njoj postoje svega dva stambena objekta, dva kućerka iz godina poslije oslobođenja. Ulica, inače, vodi trasom starog puta iz turskog perioda. Taj put proširile su za kolski saobraćaj austrougarske čete pionira ubrzo iza okupacije grada 19. avgusta 1878. pa se po tim graditeljima odmah i prozvao *Pionirskim putem* (Pionirstrasse). Put je definitivno izgrađen u današnjem obliku 1884, kad je prosječena i uređena trasa puta do Darive i preko Darive dolinom Mošćanice na Vasin Han.

Današnje ime dato je ovoj ulici 15. decembra 1959. u spomen na prvoborca i narodnog heroja Milana Šarca, predratnog zemljoradnika iz Đedovaca kod Glasinca, gdje je i rođen 1917. Bio je na Romaniji među prvim partizanima. Komandir čete pa komandant Beogradskog bataljona u Prvoj proleterskoj brigadi. Poginuo juna 1943. na Sutjesci.

U rješenju o upostavi ovog imena puni naziv ulice glasi: »Nar. heroja Šarac Milana«, ali se, radi kratkoće, u praksi upotrebljava naziv dat u naslovu ovoga članka.

LIT.: Zbornik narodnih heroja, 760.

MILE VUJOVIĆA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada, neposredno iznad Mejtaša. Razvijena od Ulice Mejtaš kroz pasaž stambene novogradnje (nastala 1958) u pravcu sjevera do Ulice Lajoša Košuta.

Ova se saobraćajnica razvila u turskom periodu u sastavu *Mahale Dudi-bula* koja se u narodu zvala sa dva imena: *Mejtaš* i *Dola*. Ranije se ova ulica zvala imenom: *Kevrina*, po nekom članu starije sarajevske porodice toga prezimena (oko god. 1860 bio je u Sarajevu čuveni majstor-dunđer Arif-aga Kevro). To ime potječe iz turskog perioda i bilo je u upotrebi sve do davanja današnjeg imena ulici. U neposrednoj blizini bila je i druga ulica sličnog imena, *Kevrin potok*, a to je današnja Ulica Ahmeta Fetahagića (vidi tamo).

Današnji naziv nastao je 8. juna 1948. po imenu sarajevskog prvoborca Mile (Milana) Vujovića, sina Gojkova, rođenog na Natkovačima u Sarajevu 1912. Predratni učitelj. Stupio u NOR 1941. u sastavu Užičkog bataljona. Poginuo 11. juna 1943. u petoj ofanzivi na Zelengori kao kulturno-prosvjetni referent brigade. Aprila 1947. njegovi posmrtni ostaci preneseni su u Sarajevo na Partizansko groblje.

IZVORI: Biografska građa o prvoborcima NOR-a grada Sarajeva.

MILINKLADSKA

Ulica u naselju Hrasno-Brdo. Počinje od Sremske i vodi u pravcu juga gdje završava kao nedovršena saobraćajnica u neizgrađenom terenu.

Saobraćajnica se počela izgrađivati poslije oslobođenja, iako je tim pravcem i prije postojao običan put. Do davanja današnjeg imena nosila je oznaku *Hrasno XIII*.

Današnji naziv dat je ulici 7. oktobra 1960. a čuva uspomenu na *Milinkladu*, čuveni predjel na Hrčavki u Zelengori, preko kojeg je izvršen proboj jednog dijela jedinica NO vojske u petoj neprijateljskoj ofanzivi u prvoj polovini juna 1943.

LIT.: Hronologija oslobodilačke borbe, 487, 490. (o šumi Milinklada).

MILORADA PEJDAHA

Ulica u području između Hrasna i naselja »Pavle Goranin«. Počinje od Prijedorske kao njezin prvi južni odvojak iz pravca Hrasna i vodi prema Mojmilu.

Saobraćajnica i stambena jedinica nastala u posljednjih nekoliko godina u intenzivnoj izgradnji gradske periferije jednoporodičnim stambenim zgradama, većinom na bespravnoj osnovi.

Naselje kao gradska saobraćajnica i ulica potvrđeni su odlukom SO Novo Sarajevo 12. decembra 1968. Tada je prvi put toj ulici i dato današnje ime.

Nosilac imena ulice Milorad Pejdah, čija se porodica zvala i pisala u posljednje vrijeme još *Pejdaović*, bio je član sarajevske porodice sa Vraca, koja je u cijelosti izumrla. Rođen u Sarajevu 1920. Predratni elektromehaničar. Prvoborac, stupio u borbu u sastavu odreda »Zvijezda«, a poslije postao komandir čete u Crnovrškom bataljonu u istome odredu. U tome svojstvu i poginuo 1942. na planini Ozrenu u srednjoj Bosni.

IZVORI: Biografska građa o prvoborcima NOR-a grada Sarajeva.

MILOŠA OBILIĆA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Počinje na samoj Baščaršiji i vodi na sjever sve do pod Grlića brdo.

Najveći dio ove ulice nastao je u novije, pa i najnovije vrijeme. Prije okupacije 1878. i sve do iza prvog svjetskog rata postojala je samo dionica do današnje Ulice Zije Dizdarevića i sa današnjom Ulicom Konstantina Jeftića, uključujući tu i Ulomjenicu, činila je jednu ulicu pod imenom *Potok*. Današnjim krakom od zavoja u Zije Dizdarevića ulicu pa sve do Pirina brijega tekao je otvorenim koritom potok *Ramića banja*, koji je tridesetih godina ovoga vijeka pokriven, a na njegovoj trasi izgrađen današnji, novi krak Miloša Obilića ulice. Dionica sjeverno od Pirina brijega kao organičan i logičan produžetak glavnine ulice izgrađena je i uređena u godinama poslije oslobođenja, kad se ondje utemeljio niz stambenih objekata društvenog sektora.

Naziv ulice *Potok* nastao je po potoku Ramića banji koji je, kako je navedeno, ovuda tekao i u dnu današnje Ulice Trifka Grabeža sastajao se sa rukavcem Mošćanice.

Današnje ime, pod koje se podveo i krak sagrađen poslije oslobođenja, ulica je dobila pred popis stanovništva 1931. godine, kad je već bila izgrađena dionica do Pirina brijega, po *Milošu Obiliću*, junaku srpskih narodnih pjesama koji je u historijskim vrelima poznat pod imenom *Miloš Kobilić* i koji je, prema kasnijim izvorima, ubio cara Murata na dan kosovske bitke 28. juna 1389.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je nosila ime *Dra Safvet-bega Bašagića*, domaćeg historičara orijentaliste i pjesnika (Nevesinje, 1870 — Sarajevo, 1934).

U tome istom periodu u ulicu pod imenom Dra Safvet-bega Bašagića bila je uključena i današnja Konstantina Jeftića ulica kao poseban, desni krak.

Ulici je vraćeno staro, a to je ovo današnje ime 6. aprila 1946.

LIT.: *A. Bejtić*, Mahala Lučevica, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6405 (3. 4), 11.

MIRKA JOVANOVIĆA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada, razvijena između ulica Ploče i Sumbul-česme, neposredno ispod Hadžijamakovićeve.

Saobraćajnica je nastala dosta rano u turskom periodu, dijelom u *Mahali Šejh Muslihudin,* zvanoj *Ploča,* a dijelom u *Mahali Bali-zade Hadži Mehmed,* u narodu poznatoj pod imenom *Sumbul-mahala* ili *Sumbuluša* (obje iz 16. vijeka).

Staro ime ove ulice jeste *Bašića sokak,* po nekome *Bašiću* iz te ulice. To ime ubilježeno je u Popisu stanovništva Sarajeva 1867—68. godine, ali u sokaku toga imena nije bilo tada nijednog Bašića, što upućuje na zaključak da se ovdje radi o još starijem imenu.

Negdje iza navedene godine, a prije 1882. ulica se prozvala *Hadžišabanovića,* po starijoj sarajevskoj porodici Hadžišabanovića iz te ulice (u navedenom Popisu ubilježena u Bašića sokaku!), čiji je rodonačelnik kazandžija *hadži Šaban,* koji je vodio trgovinu kazandžijskom robom sa izumrlim Saburama, a umro 1762—63.

Današnje ime dato je ulici 8. juna 1948, vjerovatno po predratnom naprednom radniku, članu KPJ od 1937. i prvoborcu *Mirku* (Jove) *Jovanoviću,* rođenom u Sarajevu 1914. U borbene jedinice stupio aprila 1942. godine. Poginuo 18. oktobra 1944. u borbi za oslobođenje Beograda i sahranjen u Beogradu na groblju u Grobljanskoj ulici. Postojao je, međutim, još jedan napredni radnik istoga imena u Sarajevu, rođen 1918. u Sarajevu, a 1941. zatvoren i odveden u Jasenovac, gdje je poslije i ubijen. Nisam mogao utvrditi sigurno na koju se od te dvojice odnosi današnji naziv ulice.

IZVORI: Biografska građa o prvoborcima NOR-a grada Sarajeva.

MIRKA LAZIĆA

Ulica iznad Kovača. Počinje od Ulice Kovači kao desni krak prema Vratnik-mejdanu i vodi do tzv. Širokačke kapije.

Saobraćajnica je stara koliko i samo Sarajevo i predstavlja dionicu velikog i važnog puta koji je preko Višegradske kapije povezivao grad sa bližom i dalekom okolinom.

Sve do davanja naziva ulica je bila dio duge i jedinstvene ulice do današnje Alekse Šantića pod imenom *Vratnik-mejdan,* kako se i danas zove nastavak ove ulice neposredno iznad kapije.

Današinje ime dato je ulici rješenjem Narodnog odbora Stari grad 15. decembra 1954, kad je izmijenjeno još 12 naziva ulica u gradu, a čuva spomen na prvoborca iz te ulice *Mirka Lazića,* koji je u NOB stupio u sastav Romanijskog odreda i poginuo 14. juna 1942. na Hreši. Kuća njegovih roditelja, situirana neposredno ispod kapi-kule na Širokcu, s desne strane, bila je jedno vrijeme sjedište Mjesnog komiteta KPJ i neotkriveno sklonište ilegalaca 1941—42. godine. Iz te iste kuće je i drugi borac, Mirkov brat Branko, poginuo 18. aprila 1945. u Glogovcu.

32. Nurije Pozderca ulica

MIS IRBINA

Ulica u srednjem dijelu grada sa početkom na Koševskom potoku ispred zgrade Skupštine grada Sarajeva, a sa završnicom u Ulici JNA,

Saobraćajnica je stara *Sahtijanuša,* prozvana tako po istom imenu *Mahale Sahtijandži hadži-Mahmud Balije,* koja je nastala u drugoj polovini 16. vijeka. U prošlome vijeku (zapis iz 1874—5) i mahala i ta ulica zvali se još imenom *Pod Musalom,* po otvorenom muslimanskom bogoslužju, musali, koja je bila na prostoru današnje palate Izvršnog vijeća i parkića s južne strane te zgrade.

Od novembra 1914. pa do 1919. ulica se zvala *Cara Viljema,* po njemačkom caru Wilhelmu II. Hohenzollernu (1859—1941), koji je u prvom svjetskom ratu bio saveznik Austro-Ugarske. Taj naziv nastao je onom istom prilikom kad su imenima Franje Ferdinanda, njegove žene Sofije i generala Potjoreka nazvani dijelovi današnje Maršala Tita ulice (vidi tamo!) na vanrednoj sjednici Gradskog zastupstva 4. novembra 1914.

Današnje ime ulica nosi od 10. januara 1919. po Engleskinji *Adelini-Pauli Irby* (Boyland-Hally, 1833 — Sarajevo, 1911), velikoj dobrotvorki srpskog življa u Bosni, Hercegovini i Dalmaciji. Nastanila se u Sarajevu 1866. i tu odmah otvorila Žensku školu koju je i vodila sve do 1875. Upravo je tada buknuo ustanak u Bosni, i Mis Irbi odlazi u Englesku dva puta, prikuplja tamo veliku pomoć i s njome se vraća u Bosnu te pomaže raštrkane izbjegličke kolonije, a uz to radi i dalje na svom osnovnom zadatku, prosvjećivanju: otvorila je i izdržavala za srpske izbjeglice jednu školu u Pakracu, 19 u okolini toga mjesta te po četiri u bosansko-petrovačkom srezu i u kninskom kraju. Poslije se opet vratila u Sarajevo i nastavila da vodi svoj stari zavod sve do smrti, 1911. Testamentom je svoju imovinu ostavila društvu »Prosvjeti« i Dobrotvornoj zadruzi Srpkinja.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je nosila ime *Sandalja Hranića,* po Sandalju Hraniću Kosači (umro 1435), vojvodi i od 1416. do smrti najvećem velikašu bosanske države.

Današnja parkovna staza sa zapadne strane zgrade Skupštine grada Sarajeva, duž Koševskog potoka, u austrougarskom periodu vezala se, kao i danas, na ulicu koju promatramo, ali je imala status ulice i zvala se *Ali-pašina ulica,* po imenu osnivača susjedne džamije iz 1561. godine.

LIT.: *Spomenica* 100-godišnjice rođenja Miss Adaline Pauline Irbi, Sarajevo, 1934. — *A. Bejtić,* Mis Irbina ulica, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6381 (12. 3), 6. — O nosiocu naziva ulice postoji još druga brojna domaća literatura, popisana u mojoj *Bibliografiji štampanih radova o Sarajevu do kraja 1954. godine* (Sarajevo 1964), ukupno još 25 članaka (vidi indeks sub v. *Irbi).*

MIŠKA JOVANOVIĆA

Ulica u novijem dijelu grada, na lijevoj strani Miljacke. Razvijena u luku (u krivinama) od Ljubljanske do Travničke.

Saobraćajnica je nastala početkom dvadesetog vijeka. Pred prvi svjetski rat činila je jedinstvo s današnjom Ulicom Ivana Gorana Kovačića (vidi tamo) i zajedno s njom nosila ime *Ljubinjska* po mjestu Ljubinju u Hercegovini.

Pred popis stanovništva 1931. godine ovaj krak dotadašnje Ljubinjske postao je samostalna ulica pod današnjim imenom. Naziv je tada dat u spomen na Miška (Mihajla) Jovanovića, koji je bio jedan od pomagača sarajevskog atentata 1914. godine. Posjednik i ugledan građanin Tuzle. Bio predsjednik Srpskog sokola, član Srpske crkvene opštine u Tuzli, zatim član Eparhijskog savjeta i član Narodnog odbora. Na dan atentata imao 36 godina. Osuđen na smrt i obješen u zatvoru sarajevskog suda 3. februara 1915. zajedno sa Danilom Ilićem i Veljkom Čubrilovićem.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica se zvala po *Pavlu Radenoviću,* čuvenom dostojanstveniku kralja Stjepana Tvrtka (ubijen 1415).

Staro ime *Miška Jovanovića* vraćeno je brzo poslije oslobođenja, upravo 20. avgusta 1945. odlukom Gradskog narodnog odbora, po kojoj su uspostavljena imena ulica u gradu prema stanju prije okupacije.

LIT.: Kaznena stvar protiv Gavrila Principa i drugih zbog zločina veleizdaje. Optužnica. Prilog k »Sarajevskom listu« br. 245 (Sarajevo, 1914). — *V. Bogićević,* Sarajevski atentat, stenogram glavne rasprave, Sarajevo 1954, na više mjesta (v. indeks imena). — M. Miško Jovanović, *Slovenski jug,* Sarajevo, I/1918, br. 10 (24. 12). — Ostala literatura u djelu *Nikole Đ. Trišića,* Sarajevski atentat u svjetlu bibliografskih podataka, Sarajevo, 1964 (v. indeks).

MJEDENICA

Ulica na lijevoj strani Miljacke, u starom dijelu grada. Počinje od Dobrovoljačke i vodi na jugozapad do Pionirske i Tome Masarika.

Saobraćajnica se razvila kao sokak još u prvoj polovini 16. vijeka u *Mahali Nedžara hadži-Ibrahima,* razvijenoj oko istoimene džamije, koja se i danas nalazi u toj ulici, a koja je nastala još 1515. godine ili i nešto prije toga vremena.

Ime ulice je slavenskog porijekla. Spominje se u poznatim izvorima još u 18. vijeku i, prema tome, ne može biti tačna pretpostavka da se ovdje radi o nazivu koji je nastao po prezimenu neke porodice koja je tu mogla doseliti iz Crne Gore (gdje ima Medenica) pred okupaciju 1878. godine, kako je to mislio K. Mandić. U izvoru iz 1874—5. tim imenom se zove i stara Nedžar hadži-Ibrahimova mahala.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je nosila ime *Hamdije Kreševljakovića,* istaknutog savremenog historičara, koji je tada živio i radio u svojoj kući u toj ulici. Poslije oslobođenja vraćeno je staro ime ulici, a imenom Hamdije Kreševljakovića prozvala se kasnije jedna saobraćajnica u nekadašnjem *naselju Švrakino Selo* (danas Naselje »Pavle Goranin«).

MLADENA STOJANOVIĆA

Ulica u središnjem dijelu grada, iza Velikog parka. Počinje od Ulice kralja Tomislava pa vodi u pravcu istoka do Džidžikovca, neposredno ispred zgrade Doma Narodne milicije.

Kao stambena jedinica ulica se razvila poslije okupacije 1878. Tada je dobila status ulice i prvo ime *Kapetanovića,* nastalo prije 1893. To ime bilo je u upotrebi sve do oslobođenja. Čuvalo je spomen na poznatog javnog i kulturnog radnika *Mehmed-bega Kapetanovića Ljubušaka* (Vitina kod Ljubuškog, 1839 — Sarajevo, 1902), koji je u Sarajevu živio od 1876. i bio dva puta sarajevski gradonačelnik, prvi put u turskom periodu, a drugi put od 1894. do 1899. Ostao poznat i kao sakupljač narodnog blaga, koje je objavio u dvije zasebne knjige, u čemu mu je inicijator bio Vuk Vrčević s kojim se družio u predokupaciono doba u Trebinju, dok je tamo bio mudir (sreski načelnik).

Današnje ime ulica nosi od 8. juna 1948. u spomen na legendarnog heroja NOR-a *dra Mladena Stojanovića,* predratnog ljekara u Prijedoru, gdje je i rođen 1896. godine. Digao je narod na ustanak na Kozari i stekao velike zasluge što je Kozara postala jedno od glavnih žarišta ustanka. Ubili su ga četnici aprila 1942. zarobljena i teško ranjena u Jošavci u centralnoj Bosni. Živi i danas u legendi i sjećanju naroda kao poseban heroj među svim krajiškim, inače brojnim herojima, i ostao ono što je lik legendarnog Save Kovačevića u narodu Hercegovine i Crne Gore. U jednoj od više pjesama o njemu narod ga je ovako ovjekovječio:

Ide Mladen, vodi partizane,
Razvio ih na sve četir' strane,
Herojska se borba razigrala,
Kozara se slavom ovjenčala.

LIT.: *E. Mulabdić,* Mehmed-beg Kapetanović — Ljubušak, *Školski vjesnik,* Sarajevo, god. 1902, 593—599. — *Vladimir Ćorović,* Mehmed-beg Kapetanović, Sarajevo, 1911. — Zbornik narodnih heroja, 743. — *M. Dizdar,* Narodne pjesme iz borbe i izgradnje, Sarajevo 1951, 39. i 44. — *M. Šotra,* Naši heroji, 9.

MLINI

Ulica u starom dijelu grada, u području Kovača. Počinje od Sandžačke pa vodi na sjever do Saburine.

Saobraćajnica se razvila još u 16. vijeku kao sokak u tamošnjoj *Mahali Keb-kebir,* koja je u narodu poznata pod imenom *Miščina mahala,* a koja se također razvila još u 16. vijeku.

Trasa te ulice nastala je na prelomu 15. i 16. vijeka. Tih godina je bosanski sandžak Skender-paša proveo preko Vratnika i upravo linijom ove ulice jedan rukavac Mošćanice sa svrhom da se Vratnik, koji je bio bez vode, i ostali nizvodni dio grada snabdije vodom, a i

da ta ista voda pogoni vodenice, koje su, također, bile potrebne gradu. Relativno najveći broj tih vodenica ili mlinova bio je upravo na trasi ove ulice, jer se tu zbog dobrog nagiba pogonska snaga vode najbolje mogla iskorištavati. I, eto, po tim mlinovima, koji su tu bili sve do iza uvođenja Moščanice u mrežu vodovoda, 1890. godine, prozvala se još u turskom periodu ulica koju obrađujem imenom *Mlini.*

U austrougarskom periodu pisala se ova ulica najprije *Mlinska,* a poslije u današnjem obliku.

LIT.: *H. Kreševljaković,* Mošćanica u starom Sarajevu, *Sarajevo — urbanistički problemi,* 1—1958, 45—51.

MOČILA

Saobraćajnica na Nišanu, iza Hošina brijega. Odvaja se od početka dionice ulice — puta Jarčedoli i vodi u pravcu sjeveroistoka ka pruzi Sarajevo — Višegrad.

To i nije ulica u pravom smislu, nego pješačka staza, seoski put, koji vodi do male naseobine *Močila* što se nalazi iznad tunela pruge.

I saobraćajnica i to malo naselje razvili su se tu još u austrougarskom periodu zahvaljujući relativno povoljnom terenu za postojanje malih seoskih ekonomija.

Naseobina je ušla u sastav grada 1955. godine, pa je tako i sama saobraćajnica, koja se prozvala imenom naseobine, dobila status gradske ulice. Ime je, inače, stari toponim onog kraja.

MORAVSKA

Ulica u predjelu Vraca. Počinje od gornje dionice Zagrebačke, upravo nasuprot ulaza u Husinsku, vodi na desnu stranu u brdo, približno u pravcu zapada gdje se povezuje sa *Ozrenskom ulicom.*

Ulica je kao put i kao stambena jedinica u potpunosti nastala u godinama poslije oslobođenja, odnosno neposredno pred dobivanje današnjeg imena.

Status ulice saobraćajnica je dobila 7. oktobra 1960. kao dionica novoformirane *Ozrenske ulice.* Izdvojena je u zasebnu saobraćajnicu pod današnjim imenom po rijeci *Moravi* u Srbiji negdje poslije 7. oktobra, a prije juna 1964.

Usput napominjem da se od 1931. pa sve do iza 1947. imenom Moravska zvala završna dionica današnje *Igmanske* ulice u Novom Sarajevu, dok joj glavnina nije porušena izgradnjom kolosijeka za robni magacin i tržnicu na veliko uz normalnu prugu Šamac — Sarajevo.

MOSTARSKA

Ulica u predjelu Gorice. Razvijena između Tepebašine i Krajiške.

Današnja saobraćajnica se razvila kao sokak sredokraća još u turskom periodu u Mahali Dajanli hadži-Ibrahima iz 16. vijeka, u narodu zvanoj Gorica.

Status ulice i današnje ime po glavnom gradu Hercegovine saobraćajnica je dobila u novije vrijeme, vjerovatno za vrijeme okupacije. Dotada je bila u sastavu Tepebašine ulice.

MOŠĆANICA

Ulica u istočnom, periferном dijelu grada. Počinje na Darivi pa vodi duž korita Mošćanice i putem serpentina izvodi na Ulicu Vasin han, ondje gdje počinje *Ulica Baruthana.*

Ova ulica nastala je i otvorena kao kolski drum 1884. godine, kad je otvorena dionica druma Sarajevo — Romanija do Darive, na koju se priključuje.

Status ulice dobila je 8. juna 1948, kad se počela naseljavati izgradnjom individualnih stambenih zgrada u području do Vasina hana. Tom prilikom saobraćajnica je po prvi put dobila naziv pod današnjim imenom po rječici Mošćanici duž koje i vodi.

MOŠE PIJADE

Ulica u današnjem Koševu. Počinje od vrha Ulice kralja Tomislava i vodi prema sjeveru pored bolnice, jedne i druge, do Ulice Vuka Karadžića.

Saobraćajnica je uređena na trasi staroga puta 1892. godine u povodu izgradnje tamošnje bolnice. Uskoro iza toga, kad su tu nikle prve zgrade, saobraćajnica je dobila ime *Bolnička,* koje se održalo sve do određivanja današnjeg naziva. Završna dionica staroga puta, međutim, bila je samostalna saobraćajnica pod imenom *Solak,* kako su se zvala dva kraka puteva u tome kraju, od kojih je jedan ispred kapije današnje bolnice vodio prečcem do na Višnjik. Tek za vrijeme stare Jugoslavije, a poslije 1931, u sastav Bolničke ušao je i *Solak.*

Današnje ime dato je 1957. u spomen na tada preminulog istaknutog revolucionara i narodnog heroja *Mošu Pijadu* (Beograd, 1890 — Pariz, 1957). Po struci akademski slikar, inače predratni revolucionar koji je utirao put idejama KPJ i zbog toga mnogo godina robovao po tamnicama. Za čitavo vrijeme rata bio je član Vrhovnog štaba i radio na organizovanju pozadine (stvaranje narodnih odbora). Aktivno učestvovao i u stvaranju AVNOJ-a i od 1943. bio potpredsjednik toga ti-

jela. Poslije oslobođenja obavljao razne visoke političke dužnosti, a završio život kao predsjednik Savezne narodne skupštine.

LIT.: Zbornik narodnih heroja, 621.

MOŠE PIJADE

Ulica u Vogošći. Bivša Paljevska, koja se tako zvala po brdu Paljevu na tromeđi današnjih opština Vogošća, Ilijaš i Novo Sarajevo, prema kojoj saobraćajnica i vodi.

Kao seoski put saobraćajnica je dosta stara. Počela se izgrađivati poslije oslobođenja, upravo prije dvadesetak godina kao moderno naselje u Jošanici za radnike preduzeća »Tito«.

Današnji naziv dat je ulici 1950. godine.

O nosiocu naziva ulice vidi prethodni članak.

MRAKUŠA

Ulica u južnom području starog grada. Počinje od Ulice Soukbunar neposredno iznad željezničke pruge, vodi najprije na istok pa zatim zaokreće na jug i izvodi kao puteljak u Ulicu Cicin han.

Saobraćajnica kao put postojala još u turskom periodu. Počela se izgrađivati kao stambena jedinica tek iza prvog svjetskog rata. Najprije je bila čikma (dionica istočnog pravca), a poslije je dobila izlaz prema Cicinu hanu i status ulice.

Naziv je nastao po starom imenu predjela kroz koji vodi. Kao ime ulice ozvaničeno je prvi put pri popisu stanovništva 1921, samo u nešto drugačijem obliku: *Na Mrakuši.* U takvom obliku naziv se upotrebljavao sve do iza oslobođenja, a tada je prerastao u današnji, jednostavniji oblik.

MRAVOVAC

Ulica na Vratniku, razvijena između ulica Bijela česma i Jajačka, u pravcu približno zapad-istok.

Ulica se razvila sigurno još u 16. vijeku kao sokak koji je išao granicom mahala Iplidžik Sinana i Divan-katiba hadži-Hajdara (narodna imena Širokac i Bijela džamija), koje su nastale u 16. vijeku.

Današnji naziv ulice, koji se na kućnim tablama krivo bilježi u obliku *Mraovac,* relativno je jako star, nastao po nekome članu stare sarajevske muslimanske porodice *Mrav,* koja je u toj ulici imala porodičnu kuću, a inače i danas živi u Sarajevu, samo na drugome mjestu. Pred okupaciju 1878. jedan Mrav držao je bakalnicu na Vratnik-mejdanu, i sigurno je bio iz te ulice.

U popisu stanovništva Sarajeva 1868. ovu ulicu sretamo pod imenom *Mravovac*, kako je jedino i pravilno, a kasnije, u austrougarskom periodu u raznim dokumentima bilježi se pod imenima *Mrahovac*, pa čak i *Krakovac*, a u najnovije vrijeme, kako je navedeno, i *Mraovac*, ali su ti svi oblici obične nakarade koje treba ispraviti.

Ime je već postalo toponim onoga kraja.

MUDŽELITI

Ulica u staroj čaršiji, razvijena zapadnom stranom dvorišta Gazi Husrev-begove džamije od Sarača na sjeveru do Kundurdžiluka na jugu.

To je bila jedna od brojnih čaršija u gradu, a u sklopu stare sarajevske čaršije kao cjeline. Kao ulica postojala je već 1530, kad je građena Gazi Husrev-begova džamija, na čijem je dvorištu izgrađena tada jedna kapija, baš iz te ulice. Kasnije su tu otvorili dućane *knjigovesci* ili, kako se zovu arapskim (i turskim) imenom, *mudželiti* (mudžellid) i ubrzo formirali u toj ulici čitavu čaršiju knjigovezačke struke. Već u 18. vijeku taj zanat je ovdje toliko narastao, da u ovoj današnjoj ulici nije više bilo prostora za nove dućane, pa se taj zanat onda proširio i u jednu susjednu uličicu, i tako se razvi još jedna čaršija iste struke, današnji *Mali mudželiti* (vidi tamo). Najstariji poznati trag ovome zanatu u Sarajevu potječe iz 1557. Posljednji mudželit iz te čaršije *Sulejman Harba* zatvorio je tu svoj dućan krajem prošloga vijeka, i tako se tu ugasila zanatska djelatnost koja je imala više umijeće i cvala tu preko 300 godina.

Eto, po tim mudželitima ulica je dobila današnje ime, koje nosi već preko 400 godina.

U turskom periodu ulica se zvala *Mudželiti*, od 1878. do 1885. pisala se *Muđeliti*, 1885. opet *Mudželiti*, a od 1898. pa sve do iza oslobođenja zvala se *Veliki mudželiti*. U periodu od 1885. do 1895. u ovu ulicu bila je uključena i Ulica Mali mudželiti.

MUDŽELITI MALI

Ulica u sklopu čaršije, razvijena između ulica Mudželiti na istoku te Gazi Husrev-begove na zapadu.

Ulica se razvila najkasnije u prvoj polovini 18. vijeka kao knjigovezačka, mudželitska čaršija te prostorni i sadržajni nastavak nekadašnjih Velikih mudželita, a današnje ulice Mudželiti (vidi tamo). Ime ulice nastalo je po istoj osnovi, po kojoj i ime ulice Mudželiti.

Ulica Mali mudželiti kao današnja cjelina nije starija od 1697. godine, jer je dotada na tome prostoru bio *Ajas-pašin hamam*, nastao 1477, a propao 1697.

Ulica Mali mudželiti potpuno je stradala u velikom požaru onog dijela grada 8. avgusta 1879. i sljedećih godina tipične stare knjigove-

začke dućane u toj ulici zamijenile su one današnje zgrade bez imalo veze sa krajem u kojem se nalaze.

Godine 1885—1895. ulica je bila uključena u današnju ulicu Mudželiti.

MUHAMEDA GANDURE

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Razvijena između ulica Miloša Obilića i Kulina bana.

Saobraćajnica je nastala još u 16. vijeku kao sokak u tamošnjoj Mula Arabi-atik mahali, koja se u narodu zvala kraćim imenom *Arapova mahala.*

Upravo po imenu same mahale i ova saobraćajnica se zvala *Arapov sokak* pa *Arapova* ulica sve do davanja današnjeg imena.

Ovaj današnji naziv dat je ulici 8. juna 1948. godine u okviru odluke Gradskog narodnog odbora, kad su još 90 ulica i trgova dobili nova imena. Ime čuva spomen na *Muhameda Ganduru* (rođ. 1920. u Sarajevu), predratnog radnika i aktivnog saradnika NOP-a (član KPJ od 1941), kojeg su ustaše otkrile kao aktivnog ilegalnog radnika u gradu i deportirale u logor u Staru Gradišku, gdje je i ubijen (obješen) prema jednom izvoru 1942, a prema drugom 1944. godine.

MUHAMEDA KADIĆA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Počinje na mjestu gdje se sastaje Pirin brijeg sa Miloša Obilića ulicom i vodi na sjever do današnje Frontovske ulice.

Saobraćajnica ide u red onih najstarijih u gradu po tome što je to bila prirodna izvodnica u okolinu i što za nju znamo jako dugo. Razvila se već kao naseljena jedinica još početkom 16. vijeka u tamošnjoj *Firuz-begovoj mahali,* koja je nastala između 1506. i 1512. godine. Bosanski sandžak Firuz-beg je u toj mahali sagradio *medresu,* koja je bila čitava i radila do onog velikog požara 1697. godine, pa se upravo po toj medresi u narodu prozvala i tamošnja mahala imenom *Medrese,* koje je ostalo sve do danas poznato kao naziv za cio onaj kraj. To narodno ime mahale istodobno se prenijelo i na glavnu saobraćajnicu u toj mahali, a to je ulica koju promatram, pa se tako ta ulica zvala s nekim varijacijama sve do 1931.

Od 1878. ulica se zove imenom *Medresa,* od 1885. *Sedrenik-medresa* (dato pobliže topografsko obilježje radi razlikovanja od sličnog imena druge ulice u gradu — Bistrik-medresa), od 1895. *Medrese na Sedreniku,* 1910. samo *Medrese* i od 1921. opet *Medrese na Sedreniku.* Uvođenje u naziv ulice i imena Sedrenik kao pobliže oznake došlo je odatle što je ta ulica u to doba obuhvatala ne samo današnju trasu, nego i dionicu jug-sjever današnje Frontovske ulice, koja doista izvodi na sam Sedrenik.

33. Obala vojvode Stepe Stepanovića

Od 1931. ova ulica, zajedno sa produženjem do Sedrenika nosi ime *Muhamed-efendije Kadića,* zaslužnog historičara (Sarajevo, 1885 — 1931), po struci sudskog činovnika, koji je dio svoj vijek posvetio bilježenju izvornog arhivskog materijala i drugih dokumenata koji se odnose na historiju Bosne i Sarajeva sve do 1928. godine. Rezultat toga rada je njegova Kronika u 28 debelih njegovom rukom pisanih svezaka. Napisao je i nekoliko zasebnih, manjih radova, koji su i objavljeni.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ime Muhamed-efendije Kadića nosila je Ulica 6. novembra, gdje je Kadić živio, a ulica koju promatramo zvala se starim imenom *Medrese.*

Poslije oslobođenja vraćen je stari, nešto skraćeni naziv ulice u obliku *Muhameda Kadića,* ali s jednom velikom izmjenom: krak prema Sedreniku uključen je u Frontovsku ulicu.

Krak prema Sedreniku (od početka Mihrivode) topografski nikako ne spada u cjelinu Frontovske ulice. Neovisno od toga današnjim i prijašnjim imenom ove ulice potpuno se izgubio stari, vrijedan toponim Medrese, koji se danas upotrebljava kao ime čitava kraja baš po tome starom imenu ulice.

LIT.: *Edhem Mulabdić,* Muhamed ef. Kadić, *Pravda, kalendar JMO* za god. 1920, Sarajevo, 51—56. — *H. Kreševljaković,* Merhum Muhamed Enveri-ef Kadić, *Novi behar,* IV/1930—31, br. 21, 307—309. — *Isti,* Dva Bošnjaka povjesničara, *Narodna starina,* Zagreb, knj. X/1931, 273—277. — *Franz Babinger,* Fünf bosnisch-osmanische Geschichtschreiber, *GZM,* XLII/1930, sv. II, 169. — *A. Bejtić,* Medrese, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6420 (18. 4), 6.

MUHAMEDA MEHMEDBAŠIĆA

Ulica na Ilidži, u kraju poznatom pod nazivom Stara Ilidža. Počinje od Ulice Sarajevska cesta i vodi u pravcu sjevera do stanične zgrade bivše željezničke pruge, a zatim zavija ulijevo i vodi u pravcu sjeverozapada, gdje se završava u neizgrađenom terenu.

Saobraćajnica je nastala u austrougarskom periodu, upravo 1892. godine, kao prilazni put Željezničkoj stanici Ilidža, koja je te iste godine i otvorena. Krak od stanične zgrade prema zapadu nastao je prije petnaest godina kao saobraćajnica koja povezuje niz stambenih višekatnica i drugih novogradnji.

Status ulice saobraćajnica je dobila 20. decembra 1960, kad i sve današnje ulice na Ilidži. Tada joj je dato i današnje ime u spomen na *Muhameda Mehmedbašića,* aktivnog člana Mlade Bosne i jednog od glavnih saučesnika (atentatora) u poznatom sarajevskom atentatu 1914. godine, koji je mimoišao hapšenje i suđenje bijegom u Crnu Goru. Bio zanatom stolar, rođen u Stocu 1886, a umro 1943. na Ilidži, gdje je proveo posljednje godine života kao podvornik tamošnje Poljoprivredne škole.

LIT.: *V. Bogićević,* Sarajevski atentat, stenogram glavne rasprave, Sarajevo, 1954, na više mjesta (v. indeks imena). — Daljnja literatura u djelu Sarajevski atentat u svjetlu bibliografskih podataka od *Nikole Đ. Trišića,* Sarajevo, 1964. (v. indeks).

MUHAMEDA REPOVCA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Počinje od Pirina brijega i vodi najprije u pravcu sjevera pa onda prema istoku do Ulice Muhameda Kadića.

Ova se ulica razvila još u turskom periodu kao sokak u sastavu Hubjar-agine mahale, koja se u narodu zvala imenom *Medrese*, u stvari, to je *Firusbegova mahala*, a Hubjaraginim imenom prozvala se poslije 1557, kad je tu ovaj podigao svoju džamiju (upravo mesdžid).

Od turskog perioda pa sve do davanja današnjeg imena ova se ulica zvala *Karića sokak*, odnosno *Karića ulica*, po nekome članu stare sarajevske muslimanske porodice Karića iz te ulice. Jedno vrijeme ulica se bilježila pod imenom *Karvića ulica*, ali je to pogrešno.

Današnji naziv ulice dat je 8. juna 1948. godine po imenu prvoborca *Muhameda Repovca* (rođ. 1922. u Ostrošcu kod Konjica); pred ratni radnik Fabrike ćilima u Sarajevu i član SKOJ-a, zbog čega je kao napredan omladinac više puta zatvaran prije 1941. Već prvih dana ustanka uključio se u partizanske jedinice na Romaniji, gdje je malo poslije teško ranjen pa ilegalno prebačen kući, u Sarajevo, na liječenje. U decembru iste, 1941. otkriven je i uhapšen, poslije čega mu se gubi trag. To su podaci koji su o njemu dati na samoj sjednici Gradske skupštine. Prema drugim podacima, koje je dao nešto kasnije otac Ismet Repovac, Muhamed Repovac je bio u sastavu Crepoljskog odreda, a otkriven je i uhapšen tačno na Novu godinu 1942. (1. januara) te iz Sarajeva odveden 25. januara iste godine u Jasenovac, gdje je i nestao.

IZVORI: Biografska građa o prvoborcima NOR-a Sarajeva.

MUJEZINOVA

Mala ulica na Hridu, razvijena između Timurhanove iznad pruge i Šerine.

Saobraćajnica nastala najprije kao put prečac, a poslije kao sokak u tursko doba u okviru *Mahale Sagr hadži Ali*, koja je u narodu bila poznata pod imenom *Hrid*.

Sve do iza okupacije 1878. ulica je bila sastavni dio današnje Šerine ulice. Godine 1900. izdvojena je u samostalnu ulicu pod imenom *Mujezinovića sokak*. U stvari, to je stari, narodni naziv te saobraćajnice, koji je bio i ostao poznat u obliku *Mujezinov sokak*. Taj stari naziv vraćen je ulici 1921. i ostao je do danas bez izmjene.

Ime ulica nosi, bez sumnje, po nekom poznatom mujezinu tamošnje mahalske džamije. U toj ulici bila je kuća siromašne porodice *Čuvida*, a u toj porodici odrasla je i ugasila se čuvena pjesnikinja na narodnu *Umihana Čuvida* (prva polovina 19 st.).

MUJKANOVIĆA

Ulica zapadno od Bistrika. Razvijena između Terzi-bašine i Muminovića Vehida ulice preko poprečnog kraka Balibegovice.

Saobraćajnica se razvila sigurno još u 16. vijeku kao sokak koji je povezivao Terzi-bašinu mahalu i Balibegovu iz 16. vijeka.

Današnje ime ulica nosi od druge polovine prošloga vijeka. Najprije se zvala *Mujkanovića sokak,* a od 1878. *Mujkanovića Salih-age ulica.* Od 1910. do danas opet nosi kraći naziv *Mujkanovića.*

Nosilac naziva Salih-aga Mujkanović je stanovnik te ulice, a živio je u doba bosanskog vezira Topal Osman-paše (1861—1869), pa se po njemu prozvala ulica u to vrijeme, kad su i drugim sarajevskim sokacima davana službena imena po uglednim ličnostima iz ulice, često i mahalskim muhtarima, što je bio, pretpostavljam, i sam Salih-aga Mujkanović.

MUSLUK-ČESMA

Ulica na Vratniku, razvijena u kratkom potezu između Majevičke i Avde Hodžića ulice u pravcu jugoistoka.

Saobraćajnica se razvila još u 16. vijeku kao sokak u okviru *Mahale Havadže-zade hadži Mustafa,* koja se u prošlom vijeku narodnim imenom zvala *Hadži-Mustafin džemat* (zapis iz 1874—5. godine), a koja se već bila formirala 1587, kad je tu taj hadži Mustafa osnovao svoju džamiju kao centar te mahale.

Ulica se zove po imenu jedne česme u tome sokaku. Ime označava poseban tip česme koji je karakterističan po tome što tu voda nije istjecala iz cijevi izravno na ulicu, nego je najprije utjecala u koritašce u unutrašnjosti kamene mase česme kao objekta pa tek onda na drugoj strani toga korita istjecala na lulu. To koritašce imalo je zadaću da zadrži zemlju i mulj iz cijevi, da tako vodu u neku ruku prepere, opere (odatle naziv *musluk* = prepiralište), pa je to bila, ustvari, taložnica. Takvih česama bilo je još na nekoliko mjesta u starom Sarajevu, a ova na Vratniku dala je, eto, i ime ulici u kojoj se nalazi.

Naziv se do danas nije bitno mijenjao. Samo u periodima 1878—1885. i 1895—1910. glasio je u kraćem obliku *Musluk.*

LIT.: *H. Kreševljaković,* Vodovodi, 24, 86—87.

MUSTAFAGINA

Ulica u južnom području starog dijela grada. Počinje od Terzi-bašine kod samog nadvožnjaka do Ulice Brdo džamija, obuhvatajući i poseban krak prema sjeveroistoku koji izvodi do početne dionice Ulice Brdo džamija.

Saobraćajnica se razvila u turskom periodu kao sokak u *Mahali Kadi Hasan-efendije*, poznatoj u narodu pod imenom *Brdo džamija*.

Današnji naziv ulice u upotrebi je, koliko se sigurno zna, od 1878. godine, ali je posve sigurno da potječe iz turskog perioda. Nosilac toga naziva potpuno mi je nepoznat. Jedno vrijeme u austrougarskom i starojugoslovenskom periodu ulica se zvala jednostavnijim oblikom *Mustafina*.

MUSTAFE BEHMENA

Ulica u području Vratnika. Razvijena od kraja Mehmed-agine ulice do Ulice Alekse Šantića.

Saobraćajnica je nastala sigurno još u 16. vijeku kao sokak koji je prolazio kroz dvije mahale: *Kadi Ahmed-efendijinu* ili (narodno ime) *Pod topovima* na jugu te *Kasap-zade hadži-Ibrahimovu* ili *Carinu mahalu* na sjeveru.

Na dužini ove ulice prvobitno su bile dvije samostalne ulice: krak od Mehmed-agine do Ulice ispod oraha zvao se najprije *Mešino ćoše* (u austrougarskim popisima *Ćose Mešina)*, zatim *Abazovo ćoše*, a dionica od Ulice ispod oraha do Šantićeve prije prvog svjetskog rata zvala se *Bećareva* pa je poslije 1918. ušla u sastav *Ulice Abazovo ćoše*. Takvo je stanje ostalo do određivanja današnjeg imena.

Današnje ime utvrđeno je 8. juna 1948. godine. Naziv čuva spomen na sarajevskog prvoborca *Mustafu Behmena*, predratnog naprednog radnika mehaničara koji je rođen u Stocu 1919. God. 1941. stupio u sastav Romanijskog odreda. Poginuo 1942. na Fruškoj gori kao borac Fruškogorskog odreda.

Ime ulice ima neposrednu uzročnu vezu, jer je Mustafa Behmen odrastao u toj ulici.

IZVORI: Biografska građa o prvoborcima NOR-a grada Sarajeva.

MUSTAFE DOVADŽIJE

Ulica na Vratniku. Počinje od mjesta gdje se sastaju ulice Dizdareva i Strošići pa vodi na istok do Vratnik-mejdana.

Saobraćajnica se razvila kao sokak još u turskom periodu, relativno dosta rano, na području dvije mahale: početna dionica u *Mahali Šejh-Muslihudina* (džamija u vrhu Ploče), a najveći dio trase u *Mahali* Topal hadži Ejnehan (Lubina džamija), obje nastale još u 16. vijeku.

Današnji naziv dat je ulici 8. juna 1948. godine u znak pijeteta prema istaknutom prvoborcu NOR-a, legendarnom partizanskom kuriru i narodnom heroju *Mustafi Dovadžiji*, koji je stanovao baš u tome kraju, na Vratniku. Rođen je 1921. u Sarajevu, a poginuo na dužnosti kurira maja 1942. u zasjedi četnika idući iz Srednjeg u Sarajevo. Bio

je strahovito mučen, a kad nije htio ništa odati, umoren je svirepom smrću — nabijen živ na kolac.

U turskom vremenu i u prva dva decenija austrougarskog okupacionog perioda ulica se zvala imenom *Vratnik-sokak*. Godine 1900. prozvala se novim imenom *Bajram-agina* i nosila to ime sve do davanja današnjeg imena ovoj ulici. Taj Bajram-aga identičan je sa *Bajramom Bujanovićem*, sinom Muhamedovim, kojeg sretamo u Popisu stanovništva Sarajeva 1867—68. s kućom upravo u tome sokaku i kao trgovca rođenog još 1809—10. godine.

LIT.: Zbornik narodnih heroja, 164. — *A. Bejtić*, Ulica Mustafe Dovadžije, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6355 (14. 2), 6. — *R(ajko) G(ligorević)*, Vratnički heroji, *Oslobođenje*, XIV/1956, br. 3072 (27. 7), 2—3.

MUSTAFE GOLUBIĆA

Ulica u središnjem dijelu grada iznad Velikog parka. Razvijena od početne dionice Ulice kralja Tomislava do Mejtaša i do završnice Ulice Stake Skenderove.

Do davanja današnjeg naziva početna dionica bila je sastavni dio Ulice Džidžikovca. Inače, ulica kao saobraćajnica postojala još u turskom periodu i počinjala je kao produžetak današnje Ulice Mladena Stojanovića. Otada pa sve do 1900. zvala se imenom *Čekrekčinica* (po imenu groblja ispod te ulice — vidi *Veliki park). Od 1900. godine pa sve do kraja austrougarske uprave nosila je ime *Kučerina*. Tako se zvala po dugogodišnjem civilnom adlatusu Zemaljske vlade baronu Hugi Kučeri, koji je bio na tom položaju i uopće u Sarajevu od 1886. do 1904. Postojala je i uzročna veza za takav naziv ulice: ona današnja zgrada alpske arhitekture na gornjem uglu Džidžikovca i Skerlićeve ulice bila je Kučerina vila.

Godine 1919 (10. januara) ulica je dobila novo ime *Trumbićeva* po dru Anti Trumbiću (Split, 1864 — Zagreb, 1938), političaru i državniku, tadašnjem ministru vanjskih poslova prve vlade Kraljevine SHS.

To staro ime zamijenjeno je današnjim 8. juna 1948. godine. Naziv čuva spomen na nacionalnog i političkog radnika, revolucionara i člana KPJ (od 1922) *Mustafu Golubića* (rođen u Stocu 1891), koji je cio život proveo u političkoj borbi, u zatvorima, u izgnanstvu, u pripremama atentata, na solunskom frontu i u solunskom procesu, trpio i sam pokušaje atentata agenata regenta Aleksandra Karađorđevića i, radeći u Kominterni, boravio u raznim zemljama, od Francuske do Kine. Rat je dočekao u Beogradu. Tu su ga Nijemci uhapsili 6. juna 1941. i strijeljali nekoliko dana poslije napada na Sovjetski Savez, upravo 27. jula te godine.

Spomen na Mustafu Golubića čuva i Beograd, u kojem se također nalazi jedna ulica njegova imena.

LIT.: *Borivoje Nešković*, Mustafa Golubić, *Znamenja revolucije*, 38. — *Danilo Radojević*, Beograd i njegove ulice, Beograd, 1966, 116.

MUSTAJ-PAŠIN MEJDAN

Poluotvorena ulica u starom dijelu grada. Počinje od kraja Kočićeve ulice i Šeherije ćuprije pa vodi u pravcu sjeveroistoka do mjesta gdje počinju ulice Nadmlini i Bentbaša.

Sve do početka gradnje današnje zgrade Narodne biblioteke (bivše Vijećnice) 1892. godine u sastav ove saobraćajnice ulazio je i krajnji krak današnje Kočićeve ulice, od Samardžija. Oba ta kraka činili su širok prostor, od kojeg je bio prostran naročito onaj na mjestu današnje zgrade Narodne biblioteke. Upravo po tome širokom prostoru, koji se turskom riječju označavao *mejdan*, što znači otvoren saobraćajni prostor, trg, i nastao je naziv te prvobitne i ove današnje saobraćajnice pod imenom *Mustaj-pašin mejdan*. Mustaj-paša, za kojeg se veže taj mejdan, je poznata historijska ličnost Mustafa-paša Babić, krupni sarajevski feudalac, kojeg je Omer-paša Latas 1850. prognao u Brusu, gdje je i umro u aprilu 1853.

Neposredna uzročna veza ranijeg i današnjeg naziva trga, odnosno ulice leži u tome, što je Mustaj-paša Babić stanovao u svom konaku, onoj današnjoj zgradi vrijedne bosanske arhitekture istočno od Narodne biblioteke, koju je naslijedio od punca, uglednog sarajevskog kadije Homarije.

Izgradnjom zgrade Vijećnice 1892—1896. dotadašnji Mustaj-pašin mejdan mijenja oblik, te zapadna dionica postaje samostalna ulica pod imenom Mustaj-pašina ulica, a ona istočna, koja je istovjetna sa današnjom ulicom koju promatramo, zadržala je staro ime *Mustaj-pašin mejdan* i nosi ga do danas bez izmjene.

LIT.: *H. Kreševljaković*, Vodovodi, 128 (biogr. podaci o Babiću).

MUZAFERA SADOVIĆA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. To je slijepa saobraćajnica, čikma, koja se odvaja od današnje Ulice Remzije Omanovića (stara ulica Sagrdžije) na istočnu stranu, neposredno iznad džamije na Ulomjenici.

Saobraćajnica je nastala dosta rano, vjerovatno još u 16. vijeku u okviru tamošnje *Sagrakči hadži-Mahmudove mahale*, zvane *Ulomjenica*, koja je formirana nešto prije 1528. godine.

Potkraj turskog perioda saobraćajnica se prozvala *Mehmeda Čomare čikma*, po istoimenom trgovcu i članu stare sarajevske porodice Čomara koja je u toj ulici i u samim Sagrdžijama imala kuće. U planu grada iz 1882. ulica je obilježena zanimljivim imenom *Carina*, koje se, međutim, nije održalo dugo poslije toga. Od 1900. pa do davanja današnjeg naziva ulica je nosila kraće ime po istoj osnovi *Čomarina čikma*.

Današnje ime zamijenilo je ono staro 8. juna 1948, a čuva spomen na predratnog naprednog studenta i člana KPJ od 1941. *Muzafera* (Velije) *Sadovića*, koji je stupio u NOR u sastavu Kalinovičkog odreda

januara 1942. Poginuo je 29. aprila 1942. u selu Jalkovac kod Varaždina. Posmrtni ostaci sahranjeni su 1948. u partizanskom groblju u Varaždinu.

NADLIPE

Ulica pod Trebevićem, iznad Ulice Lipe (vidi tamo). Nastavlja se na Ulicu Lipe i vodi u južnom pravcu uzbrdo prema masivu Trebevića. Ima i krak prema zapadu koji se povezuje sa Ulicom Brajkovac.

Kao put ulica je starijeg datuma, a kao izgrađena, rijetko naseljena saobraćajnica potječe iz novijeg vremena. Dobila je status zasebne ulice pod današnjim nazivom pred popis stanovništva 1921. Do nedavno ulica je nosila ime *Iznad lipa.* Te iste godine jedan krak ove ulice postao je samostalna ulica i dobio ime *Kupreška,* po mjestu Kupresu u zapadnoj Bosni, ali je pred idući popis stanovništva 1931. opet vraćeno prijašnje stanje.

O etimologiji naziva ulice vidi članak o Ulici Lipe.

NADMLINI

Ulica u starom dijelu grada, nadomak Bentbaše. Počinje na sastavku ulica Mustaj-pašin mejdan i Bentbaša i vodi u pravcu sjevera pored džamije Kučuk-katiba preko Ulice Halilbašića do Ulice Jekovac.

Saobraćajnica se razvila rano u turskom periodu kao sokak u Mahali Kučuk-katiba, čiji je centar bila ona današnja džamija u sredini te ulice; mahala nastala nešto prije 1528. godine, a u narodu bila poznata pod imenom *Nadmlini,* kako se danas zove ova ulica, glavna saobraćajnica u toj mahali.

Današnji naziv ulica nosi već blizu 500 godina po Gazi Isa-begovim *mlinima* na obali Miljacke, koji su nastali još 1462. godine, a potpuno prestali s radom 1875, kad je jedna jaka bujica Miljacke uništila branu i bentove tih mlinova.

U turskom periodu ulica se zvala *Nad mlinima* (zapis iz 1874—5), a u austrougarskom periodu ovako: 1878—1885. *Niz mline,* 1885—1895. *Mlini,* 1895—1910. opet *Niz mline,* a od te posljednje godine u današnjem obliku *Nadmlini.*

LIT.: *A. Bejtić,* Nadmlini, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6393 (22. 3), 6.

NAHOREVSKA

Ulica u sjeverozapadnom, perifernom dijelu grada. Počinje od Ulice Hasana Brkića ondje gdje ova zaokreće prema Bolnici na Jezeru te vodi u pravcu sjevera do iza Jagomira, u kojem je i glavna saobra-

ćajnica, obuhvatajući čak i kuće po okolini i u bespuću, do kojeg ekonomska dobra stižu jedino na ramenu ili na tovarnom grlu.

To je put koji spada u najstarije današnje saobraćajnice. Sigurno potječe još iz srednjeg vijeka, ako ne i otprije, kao saobraćajnica koja je prirodnim pravcem, dolinom Koševskog potoka povezivala kotlinu Miljacke sa bližom okolinom. Odavno vodi u pravcu seoskog naselja Nahorevo, koje također ima relativno veliku starost (spominje se još 1455), pa se po njemu i zove.

Saobraćajnica današnjeg imena dobila je status gradske ulice u prvih pet godina poslije oslobođenja. Zapravo, to je bio vangradski put, koji je tada uključen u dotadašnju Nahorevsku ulicu, a ta Nahorevska ulica vodila je trasom današnje Ulice Hasana Brkića (sa početkom od današnje Ulice Ciglane) i dobila status gradske ulice pod imenom *Nahoreva ulica* tek 1931. godine.

Bitna izmjena u trasi i imenu stare Nahorevske ulice nastala je 15. juna 1966. posebnom odlukom Gradskog vijeća prema kojoj je osnovna, stara dionica Nahorevske ulice ušla u sastav nove Ulice Hasana Brkića (vidi tamo), a ova, završna dionica postala sada nova ulica pod istim imenom, ali sa početkom ispod Pionirske doline.

NALINA

Ulica na Hridu. Počinje od sučeljavanja ulica Iza Hrida i Jahorinske te vodi u pravcu istoka do na Nišan gdje se utapa u Ulicu Jarčedoli primajući prije toga s lijeve strane trasu Ulice Hošin brijeg.

Početna dionica bila je djelomično izgrađena još u 16. vijeku u okviru tamošnje *Mahale Sagr hadži Ali,* u narodu poznate pod imenom *Hrid.* Vjerovatno je još tada postojala i preostala trasa, koja je, međutim, sve do u novije vrijeme ostala nenaseljena.

U turskom periodu i sve do 1900, kad je postojala samo početna dionica, saobraćajnica se zvala najprije imenom *Mejdanuša* (po tamošnjem proširenom prostoru, s kojeg počinje, a koji doista ima karakter trga — mejdana), a u austrougarskom periodu *Mejdanuša-Hrid* (radi što jasnijeg razlikovanja od Mejdanuše na Širokači). Navedene, 1900. godine to staro i lirično ime zamijenjeno je novim nazivom *Nalin sokak.* Ime je dato po nekom nepoznatom članu stare muslimanske sarajevske porodice *Nalo,* koja se, inače, sreta u Sarajevu od druge polovine 18. vijeka kao sitni esnafski stalež. Jedan član te porodice, Ahmed Nalo, zanatom terzija, pred okupaciju 1878. spominje se kao žrtva običajnih propisa o gradnji kuće prema imovinskom stanju: napravio kuću na kat i zbog toga ga je hadži Derviš Halačević »potkovao« (istukao štapom po tabanima), jer takva gradnja, po ondašnjim običajima, nije bila za ljude Naline imovine.

Od kraja austrougarske uprave do danas naziv glasi u današnjem obliku *Nalina.*

34. Okrugla ulica na Bistriku

NA MEJDAN

Ulica u širem području Bistrika. Počinje od Terzi-bašine, vodi u pravcu sjeverozapada i izvodi u široki dio Ulice Derviša Numića (stara Širokača).

Ulica se razvila rano u turskom periodu i tada je nosila ime *Mejdanuša* po tome što je izvodila na *Mejdan,* kako se u narodu i danas zove ona proširena dionica Ulice Derviša Numića što počinje upravo na završnici ulice koju promatramo, a završava se visoko gore gdje počinje Zelengorska i Komatin. Taj *Mejdan* koji u turskom znači ono, što u današnjoj urbanističkoj terminologiji trg, bio je oduvijek mali privredni centar mikrorajona u kojem se nalazi, pa je taj karakter i do danas zadržao.

Za cijelo vrijeme austrougarskog perioda ulica se zvala *Na mejdan* sa istim i pravilnim smislom kao i ime *Mejdanuša.* Od 1925. do danas ima pogrešan oblik *Na mejdanu,* a na malim, kućnim tablama stoji čak i još drukčije, *Nadmejdan,* i oba ta imena, kako se vidi, daju sasvim drukčiji smisao od onoga prvog, originalnog.

NEDELJKA ČABRINOVIĆA

Brdovita ulica u starom dijelu grada, u blizini Stare pravoslavne crkve. Razvijena između Titove i Hrgićeve ulice.

Razvila se kao zaseban sokak u turskom periodu u sastavu četvrti *Gornja varoš* ili, kako se običnim imenom zvala, *Varoš,* koja je bila naselje Srba.

Do prvih godina stare Jugoslavije bila je to čikma sa isključivom saobraćajnom orijentacijom prema današnjoj Titovoj ulici, a tada je prosječena u gornjem dijelu i dobila izravan prolaz i na Hrgićevu ulicu.

Od vremena prije okupacije 1878. ulica se zvala *Kraljevića čikma* po nekom članu srpske porodice Kraljevića, koja je tu imala kuću. Kraljevići su, inače, sarajevska trgovačka porodica koja je doselila ovamo polovinom prošlog vijeka iz Popova polja u Hercegovini.

Od vremena stare Jugoslavije ulica nosi ime *Kraljevića ulica* po onome prosjeku prema Hrgićevoj ulici, čime je i dobila status ulice.

Današnje ime ulica je dobila 1954. godine (uz 50-godišnjicu sarajevskog atentata) po *Nedeljku Čabrinoviću,* jednom od šestorice atentatora na prijestolonasljednika Ferdinanda 28. juna 1914. Rođen je u Sarajevu 1895. Budući da je bio malodoban, osuđen je na 20 godina strogog zatvora. Tamnovao je u Terezinštatu u Čehoslovačkoj, a tu je i umro 1916. godine.

LIT.: *V. Bogićević,* Sarajevski atentat, stenogram glavne rasprave, Sarajevo, 1954, na više mjesta (v. indeks imena). — Ostala literatura navedena u djelu Sarajevski atentat u svjetlu bibliografskih podataka od *Nikole Đ. Trišića,* Sarajevo, 1964 (v. indeks).

NEMANJINA

Ulica u sjevernom dijelu grada. Počinje od Mejtaša pa vodi u pravcu sjeverozapada do Ulice Moše Pijade.

Ulica kao saobraćajnica, a vjerovatno i kao stambena jedinica je relativno vrlo stara. Postojala je još u 16. vijeku kao sokak u tamošnjoj *Mahali Kulin hadži Bali*, koja je u narodu bila poznatija pod imenom *Čekaluša* (izvor iz 1874—5 god).

Na današnjoj trasi ove saobraćajnice u turskom periodu i kasnije, do 1885. bile su dvije samostalne ulice: *Donja* i *Gornja Čekaluša*. Navedene, 1885. godine obje su ulice spojene u jednu pod imenom *Čekaluša*, koje je ostalo u upotrebi sve do 1919. godine. U narodu je, međutim, do danas ostalo ime Čekaluša kao toponim udnu Bjelava, upravo kraj oko tamošnje džamije.

Čekaluša kao naziv i ulice i stare mahale nalazi se i u dva neobjavljena turska izvora, jedan iz godine 1769, a drugi iz 1867—68, u ortografskom obliku »Čegaluša«, iz čega se zaključuje da je prvobitni izgovor tako glasio. Po ovome moglo bi biti da je osnova toga imena »Čegale«, a to je priimenak koji je nosio veliki vezir turske carevine Rustem-paša, osnivač Brusa bezistana i mosta na Željeznici na Ilidži (umro 1561), za kojeg njegov savremenik i lični znanac mletački bailo Navagere izvještava da je rodom »iz jednog zaseoka blizu Sarajeva u Bosni«. Moglo bi se reći da ovim otkrivamo ulicu, odnosno staru mahalu Čekalušu kao rodni kraj Rustem-paše, koja je zaista još tridesetih godina 16. vijeka bila selo pa mahala bez džamije pod imenom *Bilave*. Međutim, najnovija istraživanja, koje je saopćio Toma Popović na osnovu dubrovačkog arhiva, pokazuju da je veliki vezir Rustem-paša bio brat hercegovačkog sandžakbega (1547—1549) Sinan-paše i poznatog mostarskog legatora Karadjoz-bega, što nas upućuje da je i Čegale Rustem-paša bio rodom otud, iz Hercegovine, a ne sa područja Sarajeva. H. Šabanović na osnovi najnovijih izvora zna čak i rodno mjesto Rustempaše u Hercegovini: selo Potoci u Bijelom Polju kod Mostara.

Godine 1919. ulica je dobila današnje ime *Nemanjina* po srpskom vladaru Stefanu Nemanji (vladao do 1196), osnivaču srpske dinastije Nemanjića.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je nosila ime *Murat-paše Hrvata*, velikog vezira, koji je umro 1611. u devedesetoj godini, a bio, kako i samo ime kazuje, iz naših krajeva.

IZVORI i LIT.: *H. Kreševljaković*, Veliki vezir Rustempaša, Kalendar *Narodna uzdanica* za godinu 1938. — *Tomo Popović*, Spisak hercegovačkih namjesnika u XVI veku, *Prilozi Orijentalnog instituta*, XVI—XVII/1966—67, 96. — *H. Šabanović*, Sarajevo u XVI vijeku, 33.

NEMANJINA ČIKMA

To je slijepi odvojak iz Nemanjine ulice na desnu stranu, u blizini izlaza Matije Gupca ulice sa suprotne, južne strane.

Saobraćajnica je nastala pred prvi svjetski rat izgradnjom onih današnjih stambenih višekatnica, i tada joj je dato ime *Čekaluša-čikma* po imenu matične Čekaluše (današnje Nemanjine) ulice.

Godine 1919, kad je matičnoj ulici dato novo ime Nemanjina, ukinut je zaseban status ove čikme, a kuće su uključene u numeraciju kuća osnovne, Nemanjine ulice. Tako je to bilo sve do iza oslobođenja, upravo do 1949. godine, a tada je opet dat zaseban status toj ulici pod imenom *Nemanjina čikma.*

NERETVANSKA

Ulica u Novom Sarajevu, razvijena između ulica Blagoja Parovića i Marulićeve.

Saobraćajnica nastala u prvom deceniju dvadesetog vijeka, kad i većina ulica u tome kraju. Odmah po izgradnji, a to je bilo upravo 1905, prozvana je *Gotina* po ponijemčenom Čehu *Johanu Goti* (Gotta), koji je, navodno, sagradio prvu zgradu u toj ulici oko 1907. godine, a inače bio vlasnik nekoliko lokala te trgovačkih i ugostiteljskih radnji u gradu.

Današnje ime zamijenilo je ono staro tek poslije oslobođenja, prije 1960, a dato je po rijeci *Neretvi* koja je u stvaranju socijalističke Jugoslavije ostala značajna po bitkama u njenoj dolini i na obalama na užem i širem području Jablanice u toku četvrte neprijateljske ofanzive februara i marta 1943. Ostala je čuvena i po prelazu jedinica narodnooslobodilačke vojske preko improviziranog mosta kod Jablanice, kad su prije toga po Titovu naređenju porušeni svi mostovi na Neretvi u onome kraju, kako bi se neprijatelj obmanuo o pravcu daljeg kretanja jedinica NOV-e, što je u potpunosti i postignuto.

LIT.: *A. Bejtić,* Neretvanska ulica, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6409 (7. 4), 6. — *Isti,* Novo Sarajevo, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6370 (1. 3), 6. — Oko imena Hadži Lojine ulice. Akcija stanovnika Novog Sarajeva, *Jugoslavenski list,* Sarajevo, XIII/1930, br. 272 (23. 11), 5.

NEVESINJSKA

Ulica u južnom području grada. Počinje od mosta Vrbanje pa vodi u pravcu juga, prolazi ispod željezničke pruge Sarajevo — Višegrad i produžava zapadnom stranom Starog jevrejskog groblja do Kasindolske.

Kao put ulica je dosta stara, a kao naseljena saobraćajnica formirala se i samo djelomično uredila za vrijeme stare Jugoslavije. Početna dionica od Zagrebačke kraj mosta Vrbanje pa do zaokreta prema istoku prosječena je i uređena nešto prije 1931. godine. Dotada je bila samo dionica zapad-istok kao sastavni dio Ulice Borak. Do 1931. godine bile

su svega četiri kuće koje su se vezale za ovu ulicu, i to sve četiri iznad pruge.

Status ulice i današnje ime po gradu Nevesinju u Hercegovini saobraćajnica je po prvi put dobila 1931. godine. Tom prilikom u tu novoformiranu ulicu uključen je i spomenuti krak Borak ulice.

NEVJESTINA

To je poznata *Nevjestina mahala* na istočnoj periferiji grada u jako strmom terenu iznad desne obale Miljacke. Počinje od Ulice Milana Šarca (bivša Na Žutu tabiju) i vodi u sjeveroistočnom pravcu, grana se na više odvojaka i izlazi na plato ispod Jajce-kasarne i Bijele tabije na tri mjesta, odnosno ulice: Pod bedemom, u Mehmed-aginu (odvojak Mehmed-agine prema jugu) i u Ulicu ispod grada. Vrletna i isključivo pješačka saobraćajnica.

Ulica s naseljem sarajevske sirotinje nastala je poslije okupacije 1878. Status ulice i današnje ime dobila je 1910. godine.

Pravo ime ove ulice je *Nevjestina mahala,* a bilo je poznato još prije 1878. godine, kad su se počele tamo graditi prve kuće. Historijsko objašnjenje toga imena nije poznato. Za vrijeme stare Jugoslavije pa sve do oslobođenja ulica se ponovo zvala starim imenom *Nevjestina mahala.*

NIKOLE KAŠIKOVIĆA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Počinje od Ulice Vuka Karadžića i vodi na zapad do Drvarske.

Ulica se razvila u turskom periodu kao sokak u Donjoj Saračevoj mahali, koja je formirana još u prvoj polovini 16. vijeka izgradnjom džamije Sarača Ismaila nešto prije 1515. godine u uglu između današnje Drvarske i ulice koju promatram.

Do 1900. godine ova ulica činila je jedinstvo sa ulicom u produžetku prema zapadu, današnjom Ivana Cankara, i zvala se *Dudarev sokak* pa *Dudareva ulica* po porodici *Dudar,* koja je u toj ulici imala kuću. Te, 1900. godine ulica sa oba ta današnja dijela dobila je novo ime *Tuzlina.* Godine 1910. nastala je nova izmjena: zapadna dionica nosi i dalje ime Tuzlina, a istočna, tj. ulica koju promatram dobila je status samostalne ulice i staro ime *Dudareva.* Današnji naziv, koji je zamijenio to staro ime, potječe iz 1931. godine.

Nikola Kašiković, po kojem ulica nosi ime, bio je istaknuti kulturni radnik u Sarajevu kroz cio austrougarski period (Sarajevo, 1851—1927). Zaslužan je za nacionalno buđenje pod austrougarskim režimom. Bio jedno vrijeme urednik i vlasnik časopisa »Bosanska vila«. Ima značaj i kao sakupljač narodnih pjesama, koje je objavio u »Bosanskoj vili«, a poslije i u zasebnoj knjizi.

Naziv ulice ima uzročnu vezu po tome što je Nikola Kašiković živio u toj ulici u kući na gornjem uglu te ulice i Vuka Karadžića, koja je i danas tu, čitava.

LIT.: Nekrolozi i biografski podaci pod naslovom *Nikola T. Kašiković* u ovim sarajevskim listovima: *Bratstvo,* III/1927, br. 6—7, 127; *Pregled,* I/1927, br. 21, 7; *Gajret,* god. 1927. br. 11, 172.

NIKOLE TESLE

Ulica u srednjem području grada. Počinje od početne dionice Ulice Vuka Karadžića pa vodi najprije na zapad i iznad stepeništa kao produžetak Ulice Ilije Grbića zavija na sjever i izvodi u Ulicu Mehmed-paše Sokolovića.

Saobraćajnica je u potpunosti nastala u austrougarskom okupacionom periodu, upravo 1903. godine, kad je tu nikla današnja Mandićeva i još jedna vila iznad nje kao prve gradnje i značajna arhitektonska ostvarenja onoga doba.

Od izgradnje (upravo od godine 1904, kad je saobraćajnica dobila status ulice i prvo ime) pa sve do davanja današnjeg imena ulica se zvala *Petrakina* po uglednom građaninu *Petru Petroviću,* zvanom *Petrakiji* ili *Petraćiji,* koji je u Sarajevo doselio polovinom prošlog vijeka iz Korče u Albaniji (gdje je i rođen 1833) i sve do smrti uzimao vidna učešća u političkom, privrednom i kulturnom životu grada. U doba prosijecanja ove ulice bio je podnačelnik sarajevske opštine, pa otud i uzročna veza za davanje toga imena ulici. Umro je u Sarajevu 25. 12. 1906. godine.

Današnje ime dato je 8. juna 1948. godine po poznatom naučniku našeg porijekla Nikoli Tesli (1856—1943), koji je uzdigao današnju svjetsku civilizaciju nizom svojih otkrića na polju tehničkih znanosti.

LIT.: *H. Kreševljaković,* Sarajevo u doba austro-ugarske uprave, 108 (o Petraki-efendiji).

NIKOLIĆA ČIKMA

Druga saobraćajnica lijevo, idući uz Ulicu Kovače, iznad Čekrekčine džamije.

Razvila se u turskom periodu kao slijepa ulica, čak sa dva kraka, oba popunjena sitnim stambenim objektima.

Do 1885. nije bila samostalna ulica, nego u sastavu Kovača, a tada je po prvi put dobila status samostalne saobraćajnice pod današnjim imenom po nekom članu starije sarajevske srpske porodice *Nikolića,* koji se ovdje pojavljuju (barem po prezimenu) još 1810, a koji su, inače, doselili ovamo iz visočkog kraja i stanovali upravo u toj ulici.

Od 1895. pa sve do iza 1918. ponovo je ova ulica bila uključena u Ulicu Kovača.

Napominjem da se ova ulica u katastarskom planu onog dijela grada iz vremena prije prvog svjetskog rata (godina plana nije naznačena) bilježi pod imenom *Tahčića ulica,* kako se danas zove onaj prvi lijevi odvojak iz Ulice Kovači, koji se u tom istom planu bilježi pod posebnim imenom *Magaza ulica.* Danas je nemoguće objasniti kako je to nastalo.

NOVA

Ulica uz lijevu obalu Miljacke. Razvijena od Ulice Miće Sokolovića do Ulice Podtekija, naprama kojoj izvodi u gotovo pravom kutu.

Ova ulica je u potpunosti nastala i kao trasa i kao naseobina u austrougarskom okupacionom periodu, upravo 1899—1900. Formirana je i odmah se nazvala današnjim imenom (jer je i bila nova ulica) izgradnjom prvih i jedinih javnih kuća u gradu, njih ukupno sedam, koje su se redale od današnje Ulice Miće Sokolovića prema jugu pod ovim imenima, koja su bila firme gostionica, odnosno javnih kuća: »Pet mašina«, »Žuta lampa«, »Crvena lampa«, »Tri ruže«, »Bijela lampa«, »Zelena lampa« i »Plava lampa«.

U vrhu bio je i osmi objekat — policijska karaula.

Navedene kuće kao bordelji radili su tu sve do 1923—24, a tada su potpuno zatvorene, bar u toj drugoj namjeni. Izuzetak čine ratne godine 1942—1945, kad su tu ponovo uspostavljeni bordelji u dvije kuće za njemačku vojsku — jedan za oficire, a drugi za vojnike.

NOVA CESTA

Ulica-put što se od Ulice Sedrenik odvaja prema Pašinom brdu.

Saobraćajnica je nastala u austrougarskom periodu kao put do utvrđenja koje je napravljeno u onome kraju. Na čitavoj dužini, koja nije malena, ima svega dvije do tri kuće, koje se nalaze čak dalje od puta.

Status ulice i današnje ime saobraćajnica je dobila Odlukom GNO Sarajevo 8. juna 1948. godine, kojom prilikom su još 90 ulica u gradu dobile nova imena.

U Statutu opštine Centar - Sarajevo nema ove ulice, ali se navodi Pašino brdo, koje će u ovom slučaju, vjerovatno, biti identično sa naseobinom oko ovoga puta.

NOVA MAHALA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada, razvijena paralelno sa Požegijinom ulicom između Sumbul-česme i Fojničke. Razvila se kao sokak u okviru tamošnje *Mahale Hadži Jahja,* koja je u narodu bila poznatija pod imenom *Nova mahala.*

Ulica je nastala u nepoznato vrijeme u turskom periodu. Današnje ime nosi od svoga nastanka po imenu mahale, u kojoj se nalazi. O prošlosti te mahale, a pogotovo kako je dobila naziv *Nova,* ne može se ništa pouzdano reći, jer o tome nema pristupačnih vrela. U nekoliko isprava iz 1557. godine navodi se u Sarajevu *Nova mahala,* ali nisam siguran da je to baš ova, koju promatramo, iako nema nikakvih indicija, da bi bila neka druga.

NOVO NASELJE

Ulica na Ilidži. Počinje od Sarajevske ceste na istočnoj periferiji naselja Ilidža i vodi najprije u pravcu sjevera, a potom zavija pod pravim uglom na zapad i vodi uz bivšu trasu željezničke pruge do ispred zgrade bivše Željezničke stanice, a tu potom zavija na sjever pa poslije ponovno na zapad i vodi u pravcu rijeke Željeznice.

Ulica kao pješačka saobraćajnica postojala je još za austrougarske okupacije kao put u željezničkoj koloniji, koja se počela razvijati u neposrednoj blizini željezničke stanice odmah iza 1892, kad je puštena u saobraćaj pruga Sarajevo — Konjic. Status ulice saobraćajnica je dobila 20. decembra 1960, kada su na njenom početku i krajnjem kraku nikle stambene novogradnje, individualne i kolektivne, u čemu leži i uzročna veza samoga naziva.

NOVOSADSKA

Ulica u Kovačićima, razvijena između Zagrebačke i Lenjinove u području Grbavice I.

Saobraćajnica je u potpunosti nastala tridesetih godina ovoga vijeka istovremeno sa susjednom, Užičkom ulicom izgradnjom kolonije opštinskih jednoporodičnih kuća, koje se i danas tamo nalaze.

Godine 1931. u toj ulici bile su samo dvije one današnje kuće na dva ugla prema Zagrebačkoj ulici.

Već 1930. godine bila je prosječena trasa te ulice i u njoj izgrađene prve kuće, pa je pred popis stanovništva iduće, 1931. godine dobila status ulice i današnje ime *Novosadska* po gradu Novom Sadu.

NURIJE POZDERCA

Ulica na lijevoj strani Miljacke, u starom dijelu grada. Počinje od Obale Pariške komune u osi Žerajića mosta pa vodi najprije na jug, a potom na istok izvodeći u Ulicu Stevana Sinđelića. Na zaokretu prema istoku prima i krak iz Ulice 6. novembra.

Saobraćajnica se razvila u prvim vjekovima turske vladavine u ovom mjestu i sigurno je jedna od prvih naseljenih saobraćajnica, ulica u gradu. Upravo oko te ulice, zapravo njezinog kraka sjever-jug formirala se prva orijentalna naseobina na području današnjeg Sarajeva koja se najprije zvala imenom *Hatibova mahala*, a kasnije *Džami-atik, Hungarija*, ili, našim imenom, *Careva mahala*, nazvana tako po Carevoj džamiji, onoj današnjoj, građenoj 1565. na mjestu jedne starije, nastale vjerovatno još 1457. godine. Dionica zapad-istok bila je sokak u *Mahali Halača hadži-Davuda*, koja je također nastala u 16. vijeku, prije 1554. godine.

Ova saobraćajnica formirala se iz tri kraka, koji su bili samostalne ulice i imali zasebna imena. Prvi krak u pravcu sjever-jug (od obale) bila je ulica, odnosno sokak *Konak*, nazvan tako po konaku, rezidencijalnoj zgradi bosanskih valija, koja se i danas nalazi u toj ulici (zgrada Skupštine SR BiH), a koja je dovršena krajem 1869. godine. Drugi samostalni sokak bila je ravna dionica zapad-istok, koja se razvija od završetka Ulice Konak pa do početka današnje Ulice Čolin potok, a bila je poznata pod imenom *Ploča*. Treća ulica je preostali dio današnje ulice što izvodi na Ulicu Stevana Sinđelića; od davnina je taj sokak bio poznat pod imenom *Murdarija*, pa se nalazi zabilježen i u Popisu mahala 1874—75. kao narodni naziv za čitavu tamošnju Mahalu Halač hadži Davud. Ime je korumpirani oblik originalnog naziva *Muhurdarija*, za koji se ne zna kad je nastao, ali je izvjesno samo to da je dato po nekome *muhurdaru* — čuvaru pečata na dvoru bosanskih vezira.

Dolaskom austrougarske okupacije, a možda nešto i prije toga, stanje se bitno izmijenilo: ime Konak ulica proteglo se i na Ploču, a posljednji krak ulice (Murdarija) nosi naziv *Šahinagića ulica*, kako to vidimo na planu grada iz 1882. Godine 1910, kad je nastala nova Šahinagića ulica (vidi: Dimitrija Tucovića), nastala je izmjena: naziv Konak ulice protegao se i na dotadašnju Šahinagića ulicu.

Današnja ulica je 10. januara 1919. dobila novo ime *Pašića* po srpskom političaru i državniku Nikoli Pašiću (Zaječar, 1845 — Beograd, 1926), koji je bio vođa Radikalne stranke i dugogodišnji predsjednik vlade u Kraljevini Srbiji i Kraljevini SHS.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je nosila ime Vojvode Slavka Kvaternika po istoimenom Pavelićevom doglavniku.

U prvim danima i mjesecima iza oslobođenja ulici je bilo vraćeno predratno ime (20. 8. 1945), a potom joj je 8. juna 1948. dat današnji naziv.

Nekadašnji sokak Ploča imao je izravan produžetak prema zapadu na Bistrik. To je krak, koji i danas postoji i na Bistrik izvodi ispod palate nekadašnje Tvornice ćilima. U isto vrijeme, kad je glar-

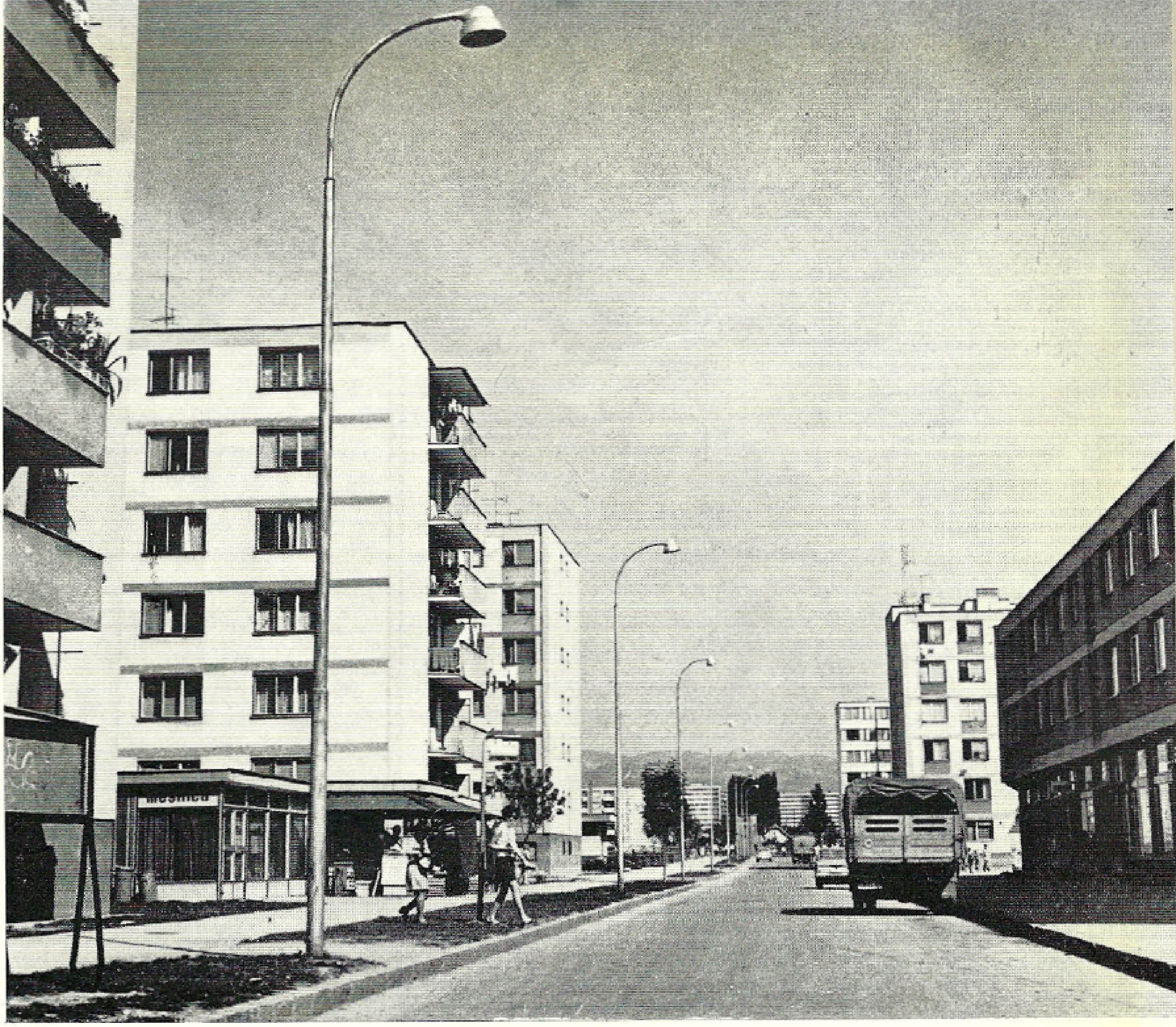

35. Palmira Toljatija ulica

nina sokaka Ploča ušla u sastav Konak ulice (poslije 1878), ovaj krak sokaka Ploča postao je samostalna ulica i prozvao se imenom *Franjevačka* po franjevcima te objektima i institucijama katoličke crkve, koje vode franjevci, a koji se nalaze upravo u toj ulici: Župna crkva iz 1882, Franjevački samostan iz 1894, Bogoslovija iz 1909. i, napokon, današnja Crkva Sv. Ante Padovanskog, sagrađena i dovršena 1913. na mjestu prvobitne, župne.

Godine 1931. ova saobraćajnica ušla je u sastav Pašićeve ulice i tako izgubila samostalan status i staro ime.

Nurija Pozderac, nosilac naziva ulice, bio je predratni krajiški političar pa uvaženi borac NOR-a. Rođen u Cazinu 15. 1. 1892. Završio učiteljsku školu, ali se bavio trgovinom i politikom (bio narodni poslanik, potpredsjednik Narodne skupštine i senator). Stupivši u redove NOB-e izabran je za prvog potpredsjednika Prvog zasjedanja AVNOJ-a u Bihaću 1942. U jeku pete ofanzive na Sutjesci ranjen je 11. 6. 1943. i umro sutri dan na Dragoš Sedlu, pred očima sina Seada, danas liječnika u Cazinu, koji mi je i pružio ove biografske podatke.

LIT.: *H. Kreševljaković,* Vodovodi, 60. — *Isti,* Saraji ili dvori bosanskih namjesnika, *Naše starine,* III/1956, 21. — *Fra Ignacije Strukić,* Gradnja franjevačkog samostana i bogoslovnog sjemeništa u Sarajevu, *Glasnik jug. franjevaca,* VII/1893, br. 8, 123—126. — *Isti,* Naše slavlje pri svečanom blagoslovu novog našeg samostana u Sarajevu na 16. rujna 1894, *Glasnik jug. franjevaca,* VIII/1894, br. 10, 155—164. — Devet godina djelovanja Franjevačke bogoslovije u Sarajevu, *Sarajevski list,* XLI/1918, br. 107 (18. 5), 1—2, i *Naša misao,* XXXII/1918, br. 5—8, 67—68. — *Franjo M. Blažević,* Crkva Sv. Ante Padovanskog u Sarajevu, Sarajevo, 1917. — *Hamdija Omanović,* Nurija Pozderac, *Almanah — kalendar Muslimanskog kulturnog društva »Preporod«,* Sarajevo, 1946, 133—134.

NURIJE POZDERCA ČIKMA

Odvojak od Ulice Nurije Pozderca prema jugu naspram Pivari. Početna dionica razvila se još u turskom periodu u sastavu Mahale Halača hadži-Davuda, u narodu zvane *Murdarija.* Zaobilazna, upravo kružna petlja na završnici nastala je 1960—1963. izgradnjom one današnje četiri dvokatnice Željezničkog transportnog preduzeća u Sarajevu.

Saobraćajnica je izdvojena iz matične ulice u samostalnu ulicu 1900, i tada joj je dato ime *Budžak,* koje je ostalo do kraja austrougarske uprave, a koje označava *kut, kutak,* upravo ono što kao termin znači *čikma.* Za vrijeme stare Jugoslavije ulica je nosila ime *Pašića budžak,* a od 1949. današnje ime. O nosiocima tih naziva ove ulice vidi članak o Ulici Nurije Pozderca.

Izgradnjom povratne, zaobilazne saobraćajnice prestala je potreba da se ova ulica smatra čikmom.

NUSRETA PAŠIĆA

Ulica na Vratniku. Počinje od Ulice ispod oraha i vodi u pravcu jugoistoka do Ulice Mustafe Behmena.

Saobraćajnica je postojala kao sokak dosta rano u turskom periodu, a razvila se kao naseljena jedinica u *Mahali Kadi Ahmed-efendije*, koja se u narodu zvala *Pod topovima*.

Staro ime ove ulice, koje je nastalo još u turskom periodu, a bilo neprekidno u upotrebi do iza drugog svjetskog rata, jeste *Mešino ćoše*. Historijska etimologija imena nije se mogla utvrditi. Narodna pak etimologija, koju sam čuo od jednog starca u onom kraju prilikom pregleda ulica i ispitivanja njihovih naziva, kazuje da se radi o nekom tamošnjem stanovniku *Meši*, osobenjaku i janginu, koji je živio na prelazu iz turskog u austrougarski period. Na uglu ove ulice i današnje Ulice ispod oraha zadržavao se naročito uveče i pravio šale s djevojkama, koje su izlazile na česmu Curak, na vodu, pa narod to mjesto prozvao *Mešino ćoše*, koje se ime kasnije prenijelo i na čitav sokak. Tradicija nije neosnovana. Analogiju imamo u najnovijem imenu *Slatko ćoše* za raskrsnicu Gazi Husrev-begove i Vase Miskina ulice (3 slastičarne na 3 ugla), koje je također narod dao.

Današnje ime ulica nosi od 15. decembra 1959, kad su još 13 ulica dobile novo ime, a čuva spomen na predratnog naprednog studenta *Nusreta Pašića* (rođ. 1917. u Nevesinju), koji je još prije rata postao član SKOJ-a i KPJ i zbog aktivnog rada još kao maturant zatvaran (u Sarajevu je od 1932). Po izbijanju rata još jače je razvio ilegalnu aktivnost u gradu. Kad je izvršena provala njegove grupe marta 1942, uhapšen je i interniran u Jasenovac, a tu je uskoro iza toga i likvidiran.

IZVORI: Biografska građa o prvoborcima NOR-a grada Sarajeva.

NJEGOŠEVA

Ulica u području Koševa. Razvijena od Ulice kralja Tomislava do Skerlićeve. Saobraćajnica se razvila i izgradila u prvom deceniju ovoga vijeka.

U početku nije imala zasebno ime, nego se nazivala *Koševo — Vancaševa* (vidi Skerlićeva). Godine 1910. dobila je po prvi put zasebno ime *Livanjska* po gradu Livnu u zapadnoj Bosni.

Današnje ime zamijenilo je ono staro 10. januara 1919. Dato u spomen na Petra Petrovića Njegoša, poznatog crnogorskog pjesnika (Njegoš), vladiku (vladika Rade) i vladara Crne Gore (Njeguši, 1813 — Cetinje, 1851).

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je nosila naziv *Mustaj-bega Ličkog* po istoimenom sandžak-begu Bihaćkog sandžaka iz polovine 17. vijeka i junaku muslimanskih epskih narodnih pjesama.

OBALA 27. JULI

Ulica duž lijeve obale Miljacke, u predjelu Novog i Starog Hrasna. Počinje od mosta u osi Ulice Živka Jošila pa vodi na zapad samom obalom rijeke sve do u naselje Čengić-Vila II.

Kao saobraćajnica ulica je postojala od davnina. Kao stambena jedinica počela se jače izgrađivati tek poslije oslobođenja, iako do danas ta izgradnja nije dobila takav zamah, koji bi učinio ovu saobraćajnicu pravom gradskom ulicom.

Status stambene ulice i današnje ime saobraćajnica je dobila prije nekoliko godina. Naziv je dat u spomen na 27. juli 1941. godine, kad je oslobođen Drvar i Oštrelj, čime je dat signal za širi ustanak u Čitavoj Bosanskoj krajini i u Bosni uopće. Danas je to Dan narodnog ustanka u Bosni i Hercegovini.

OBALA OGNJENA PRICE

Ulica na Ilidži na lijevoj obali Željeznice. Počinje od armirano-betonskog mosta na Željeznici, kojim se Ilidža povezuje za Sarajevo, pa vodi uzvodno pored korita Željeznice u luku do zgrade sadašnje Telefonske centrale, gdje se saobraćajnica dalje produžava u pravcu Hrasnice pod imenom Hrasnička cesta.

Saobraćajnica je stara i predstavlja dionicu staroga puta koji je povezivao Hrasnicu i Ilidžu sa Sarajevom. U početku posljednjeg decenija prošlog vijeka proširena je i uređena za normalan današnji kolski saobraćaj.

Status ulice i današnje ime saobraćajnica je dobila, kao i druge ulice na Ilidži, 20. decembra 1960. godine.

Ognjen Prica, nosilac naziva ove ulice, je poznati publicista, ideolog marksističke misli i revolucionar, koji je cio svoj zreli vijek posvetio Partiji, a zbog toga bio hapšen, osuđivan i tamničen. Jedno je vrijeme radio i u Sarajevu, gdje se spremao za pokretanje polulegalnog časopisa za književna, kulturna i politička pitanja. Rješenjem Ministarstva prosvjete 14. maja 1928. otpušten je iz službe u sarajevskoj Drugoj gimnaziji »kao vođa i najistaknutiji komunistički radnik na području grada Sarajeva«. Kao komunistički ideolog uhapšen je u Zagrebu neposredno uoči kapitulacije stare Jugoslavije. Strijeljan je u zagrebačkoj Maksimirskoj šumi 9. jula iste, 1941. godine. Narodni je heroj. Rođen je 1899. baš na Ilidži, odakle i neposredna veza imena ove ulice.

LIT.: Vidi: Ognjena Price.

OBALA PARIŠKE KOMUNE

Ulica uz lijevu obalu Miljacke, razvijena između ćuprija Ćumurije i Šeher-ćehajine.

Nastala je u turskom periodu i po svoj prilici stara koliko i samo orijentalno Sarajevo.

U turskom periodu na tome prostoru bile su dvije zasebne ulice, upravo čaršije. Od Principova do blizu današnjeg Žerajićeva mosta bila je čaršija i ulica *Tahmis*, tako nazvana po nazivu monopola za prženje kafe, koje se obavljalo u toj čaršiji do 1868. godine. U produžetku saobraćajnice, od Žerajićeva mosta dalje na istok sezala je *Zildžijska čaršija* — ulica u kojoj su se kovala zvona te pravili i popravljali kantari.

God. 1896—97. izvršena je značajna regulacija lijeve obale Miljacki, baš na dužini ove ulice, od Principova mosta do Šeher-ćehajine ćuprije, kojom je formirana nova, današnja saobraćajnica. Tada su zauvijek nestale navedene dvije čaršije i Đumišića medresa zvana Drvenija, koja se nalazila u Zildžiluku.

Prvi novi naziv ove ulice u današnjoj dužini bio je *Careva ulica*, a sreta se još 1882. u prvome planu grada.

Početkom prvog svjetskog rata, upravo 4. novembra 1914. godine odlukom Gradskog zastupstva na posebnoj sjednici u povodu davanja naziva ulica u gradu po imenima Franje Ferdinanda, Cara Viljema i dr. (vidi ulice Maršala Tita i Mis Irbina!), i toj ulici dato je novo ime *Sultana Mehmeda Rešada*, tadašnjeg turskog cara koji je u prvom svjetskom ratu bio u savezu s Austro-Ugarskom.

Godine 1919. vraća se naziv *Careva ulica*, a god. 1925. taj naziv nešto je izmijenjen u oblik *Careva obala*.

Negdje oko 1933. ulici je dato novo ime *Francuska obala* u čast Francuske, koja se borila na strani Srbije u prvom svjetskom ratu, a u povodu tadašnje prijateljske posjete francuskih ratnika Jugoslaviji i Sarajevu.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je nosila ime *Reisa Čauševića*, po *hadži-Mehmedu Džemaludinu Čauševiću*, reis-ul-ulemi, čija je pojava, inače, osobito značajna za prosvjetni razvoj bosansko-hercegovačkih Muslimana, među ostalim i po tome što je arapsko pismo prilagodio za srpskohrvatski jezik i time uveo knjigu u šire, dotada prilično zaostale muslimanske slojeve (Arapuša kod Bos. Krupe, 1870 — Sarajevo, 1938).

Poslije oslobođenja ulica je dobila današnje ime *Obala Pariške komune* u spomen na prvu diktaturu proletarijata i prvu radničku državu, komunu, koja je oružjem uspostavljena u Parizu 1871. i trajala 72 dana (18. 3 — 28. 5).

LIT.: *H. Kreševljaković*, Sarajevo u doba austro-ugarske uprave, 31.

OBALA VOJVODE STEPE STEPANOVIĆA

Saobraćajnica koja vodi desnom obalom Miljacke počinjući od Koševskog potoka, a završavajući se kod Narodne biblioteke i Šeher-ćehajine ćuprije.

Ulica je u potpunosti nastala krajem prošloga vijeka regulacijom desne obale Miljacke, jer sve do tada nije bilo nikakva puta ovom

trasom. Radovi na prosijecanju otpočeli su 1886, najprije na dionici od Masarikova do Principova mosta, a bili su potpuno završeni 1895. godine, kad je tom linijom provedena i puštena u saobraćaj pruga *električnog tramvaja*. Krajnja, istočna dionica, od Latinske ćuprije do Vijećnice, uređena je 1896—97. Regulacijom upravo te posljednje dionice ove današnje duge saobraćajnice nestale su zauvijek dvije stare i specifične čaršije, zapravo kožarske radionice, tabhane; to su Gornji i Donji tabaci, koji su se razvijali od Vijećnice pa sve do Latinske ćuprije; imali su izravan pristup na korito rijeke, koja je bila nužna u tehnološkom procesu štavljenja.

Prvi naziv ulice bio je *Apelov kej* po poglavaru Zemaljske vlade, generalu i baronu Johanu Apelu, za čijeg je službovanja u Sarajevu (1882—1903) i otpočelo prosijecanje ove ulice.

Godine 1919. ulica je dobila današnji naziv u čast vojvode srpske i kasnije jugoslavenske vojske *Stepe Stepanovića* (Kumodraž, kod Beograda, 1856 — Čačak, 1929), koji je kao vojskovođa stekao velike zasluge za pobjede srpske vojske u prvom i drugom balkanskom ratu, a posebno u prvom svjetskom ratu, u kojem je u ulozi komandanta solunskog fronta doveo do poraza bugarske i austrougarske vojske.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je nosila ime *Obala Adolfa Hitlera*.

LIT.: *H. Kreševljaković*, Sarajevo za vrijeme austro-ugarske uprave, 31.

OGNJENA PRICE

Ulica u središnjem dijelu grada, u blizini hotela »Evrope«, razvijena između Ulice JNA i Obale vojvode Stepe Stepanovića.

Ulica je nekada bila sastavni dio stare *Franačke mahale*, koja se zvala i *Latinluk*, pa je kao takva nastala vrlo rano, još u 16. vijeku.

Od kraja turskog perioda pa sve do iza oslobođenja saobraćajnica se zvala *Despićeva ulica*, po nekome članu stare sarajevske srpske porodice Despića, čija se kuća i danas nalazi u toj ulici. Vjerovatno se radi o hadži-Maksi Despiću, zvanom Babi, uglednoj ličnosti Sarajeva iz turskog i austrougarskog perioda, koji je živio u porodičnoj kući u toj ulici i koji je, inače, ostavio iza sebe dragocjene pisane i objavljene Memoare (Sarajevo, 1836—1925).

O nosiocu naziva ulice vidi: Obala Ognjena Price.

LIT.: *Stevo Dmitrović*, Šta priča Hadži Makso Despić-Babo?, *Večernje novosti*, Sarajevo, II/1923, brojevi od 196 (4. 8), do 306 (15. 12). — *H. Kreševljaković*, Sarajevo za vrijeme austro-ugarske uprave, 108 (o Hadži Maksi Despiću). — Hadži Makso Despić, *Narod*, V/1925, br. 5 (18. 1), 2 (nekrolog). — Zbornik narodnih heroja, 649. — Spomenica 75-godišnjice Prve gimnazije, Sarajevo 1955, 29. — Hronologija radničkog i NO pokreta u Sarajevu, 47, 49. i 53. — *Nusret Seferović*, Ognjen Prica, *Znamenja revolucije*, 109—133. — *Dušan Nedeljković*, Ognjen Prica, Glas SAN CCXXXIX, knj. 8, Beograd 1960.

OHRIDSKA

Periferna ulica ispod Trebevića, razvijena u četiri kraka između posljednje dionice današnje Husinske iznad Vraca, koja je, u stvari, novoprosječeni drum za Trebević, i najvisočije dionice Trebevičke ulice na istočnoj strani.

Sve do posljednjih godina iza oslobođenja saobraćajnica je bila sastavnio dio Trebevičke ulice (vidi tamo) kao njezin odvojak na jugozapad pa se i zvala tim imenom. Izuzetak je posljednji jugoistočni krak prema novom putu za Trebević, koji je nastao nešto poslije prosijecanja toga puta.

Današnje ime ulica je dobila rješenjem Opštinskog vijeća NOO Novo Sarajevo 7. oktobra 1960. po gradu *Ohridu* na Ohridskom jezeru u Makedoniji. Iz toga istoga rješenja se vidi to da se prije toga ta saobraćajnica zvala imenom *Danila Đokića čikma,* što znači da je ova ulica od oslobođenja tri puta mijenjala naziv.

OKRUGLA

Ulica u visokom dijelu Bistrika iznad željezničke pruge, razvijena između Ulice 6. novembra, Huremuše, Mahmutovca i Bistrik-brijega.

Trasa ulice sastavljena je od više krakova koji su razvedeni tako da zatvaraju neku vrstu kruga.

Ulica se razvila dosta rano u turskom periodu u okviru Mahale hadži-Sejdi iz 16. vijeka, koja je u narodu bila poznatija pod imenom *Vlaška mahala.*

Današnje ime ulica nosi još od turskog perioda, a nastalo je po topografskoj, kružnoj, odnosno *okruglastoj* karakteristici trase. Ime je nastalo, dakako, najprije u narodu, a poslije je i ozvaničeno.

Jedan krak ove ulice u godinama 1900—1902. bila je zasebna ulica pod imenom *Okruglica.*

OLGE IVKOVIĆ

Ulica u području Bjelava. Razvijena od Nemanjine do Romana Petrovića ulice, paralelno s Ulicom Bjelave.

To je stara *Rešina ulica,* nazvana tako još u turskom periodu po nekom nepoznatom članu stare sarajevske muslimanske porodice Rešo, koja je imala kuću u toj ulici.

Današnje ime dato je ulici poslije 1948. godine u spomen na naprednu predratnu omladinku i učenicu sedmog razreda gimnazije iz te ulice *Olgu Ivković* (rođena 1925. godine u Sarajevu), koju su kao aktivnog ilegalnog radnika ustaše uhapsili krajem juna 1943, a potom deportirali u logor u Staroj Gradišci, gdje je i dotučena krajem iduće

1944. godine. Mjesni komitet KPJ za Sarajevo dao je prijedlog Vrhovnom štabu 23. maja 1944. za zamjenu 11 aktivista NOP-a iz Sarajeva Među predloženim bila je i Olga.

IZVORI: Biografska građa o prvoborcima NOR-a grada Sarajeva. — Hronologija radničkog i NO pokreta u Sarajevu, 116.

OMLADINSKA

Ulica u središnjem dijelu grada. Razvijena od Obale vojvode Stepe Stepanovića do Titove, između palata Izvršnog vijeća i ŽTP-a.

Dionica od Titove do Mis Irbine nastala je u devetom deceniju prošloga vijeka izgradnjom navedene dvije palate. Preostala dionica do Obale nastala je neposredno pred drugi svjetski rat, a otvorena poslije oslobođenja.

Sve do 1931. prva dionica bila je sastavni dio ulice, zapravo trga *Musala*. Te godine ova ulica se, zajedno sa okolnim prostorom, prozvala *Banski trg*, u koji je do godinu iza toga uključena i današnja Ulica Save Kovačevića.

Poslije oslobođenja, upravo 6. aprila 1946. godine prijašnji Banski trg, u koji je bila uključena i ova ulica, prozvao se *Trg Republike*. Takvo je stanje ostalo kratko vrijeme, do 8. juna 1948, kad je nastalo rasformiranje trga: zapadna saobraćajnica je postala Ulica Save Kovačevića, a ova, istočna, produžila se do na obalu, time postala nova ulica i dobila današnje ime *Omladinska*. Tako se ulica prozvala po omladinskom domu (prijašnji Sokolski dom, a današnji dom Društva za tjelesno vaspitanje »Partizan«) na uglu ove i Mis Irbine ulice.

OMLADINSKI PUT

Ulica u Hrasnici. Počinje od Partizanske ulice kod Doma »Partizan« i vodi do Lasičke ceste prema naseljenom mjestu Lasica.

Stambena ulica, mjestimično još neizgrađena. Kao stambena jedinica počela se formirati nešto poslije 1950.

Status ulice i ovo današnje ime kao prvi naziv saobraćajnica je dobila 20. decembra 1960.

Naziv ulice dat je u spomen na omladinu Jugoslavije, koja je dala značajan doprinos u NOR-u i, posebno, u posljeratnoj izgradnji zemlje.

OMLADINSKIH RADNIH BRIGADA

Krivudava ulica zapadnom stranom Vojnog logora. Razvijena od Ulice vojvode Radomira Putnika pored III logorske kapije pa na sje-

verozapad do Pofaliće i Humske. Posljednja dionica prima slijepi odvojak iz južnog pravca.

Ova saobraćajnica kao put postoji odavno kao veza za Pofaliće. Dionica s južne i sa zapadne strane logorske zgrade počela se izgrađivati ponešto tek za vrijeme stare Jugoslavije, pa je 1931. dobila status ulice i prvo ime *Željeznička* po tome što se razvijala neposredno uz kolosijeke željezničke uskotračne pruge.

Završna dionica kao široka saobraćajnica za Pofaliće nastala je izgradnjom Omladinske pruge Šamac—Sarajevo koja je puštena u saobraćaj 1947. godine.

Današnje ime potisnulo je ovaj stari naziv i obuhvatilo i novi krak, a dato je negdje poslije 1955. godine u spomen na poznate dobrovoljne omladinske radne brigade naše zemlje, koje su podnijele velik teret u izgradnji zemlje poslije oslobođenja pa tako izgradile i prugu Šamac—Sarajevo, koja se također prozvala sličnim imenom.

OMLADINSKO ŠETALIŠTE

Saobraćajnica uz desnu obalu Miljacke, od Ulice Josipa Sigmunda do Ulice Branimira Ćosića i Vrbanje mosta.

Ulica je prosječena i uređena u austrougarskom periodu. Dovršena i predata prometu u avgustu 1903, i tada joj je dato prvo ime *Kalajeva promenada* po Benjaminu Kalaju, austrougarskom diplomati i političaru, porijeklom Madžaru (1839—1903). Godine 1882. postao je austrougarski ministar finansija, a u tome svojstvu i poglavar Bosne i Hercegovine, na kojem je položaju ostao sve do smrti, pa otud i uzročna veza naziva ove ulice.

Godine 1919 (10. januara) saobraćajnica je dobila novi naziv *Vilzonova promenada,* u čast američkog državnika i 28. predsjednika USA *Thomasa Woodrowa Wilsona* (1856—1924) kao zahvalnost za njegov utjecaj na Kongres koji je objavio rat USA Njemačkoj 1917. i time pospješio poraz Austro-Ugarske. Njegova je bila i zamisao stvaranja svjetske organizacije za čuvanje mira *Liga naroda.* Bio je dobitnik Nobelove nagrade za mir.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je nosila naziv *Musolinijevo šetalište.*

Poslije oslobođenja najprije je uspostavljen stari naziv Vilzonovo šetalište, a onda je 7. oktobra 1960. nastao ovaj današnji po tome što je to zaista intimno večernje šetalište omladine, čemu pogoduje aleja lisnatih stabala, ali i mrkla noć, jer je to jedina ulica u gradu (u srednjem dijelu grada) koja, eto, nema uličnog osvjetljenja.

LIT.: *H. Kreševljaković,* Sarajevo za vrijeme austro-ugarske uprave, str. 31 (izgradnja ulice). — Benjamin von Kállay de Nagy — Kállo, *Bosnischer Bote pro 1904,* Sarajevo, 35—36.

36. Ploča ulica

OPHOĐA

Saobraćajnica, u stvari običan seoski put koji vodi u naselje što se nalazi gore u strani, u uglu Miljacke i potoka Mošćanice. Staza počinje od središnje dionice Ulice Mošćanica, što vodi uz istoimeni potok.

Ova saobraćajnica dobila je status ulice prije desetak godina, kad je ovaj kraj ušao u sastav opštine Centar. Naziv predstavlja ime same naseobine, nekadašnjeg imanja sarajevskog muselima *Omer-age Fazlagića,* koji je tu i umro od kuge 1783. godine, pa Fadilpašića, koji su to imanje naslijedili ženidbenim putem od toga istoga Omer-age. Upravo na to naselje odnosi se stara sarajevska pjesma, koja počinje:

Na Ophođi prema Bakijama,
Mobu žanje aga Hasan-aga,
u toj mobi stotinu momaka,
sto momaka trista djevojaka,
i pred njima Fata Fazlagića...

Ophođa je, inače, naseobina čiji početak seže još u prehistorijsko doba. Ušla je i u nauku po značajnim ostacima ilirske gradine, koja je situirana u kutu Miljacke i Mošćanice i koja je u svoje doba kao aktivna utvrda na veoma pogodan način kontrolisala prilaze i prolaze dolinom te dvije vode.

LIT.: *Hamid Dizdar,* »Mošćanice, vodo plemenita, usput ti je, selam ćeš mi dragom«, *Jugoslovenska pošta,* X/1938, br. 2717 (7. 5), 9. — *A. Bejtić,* Prilozi proučavanju naših narodnih pjesama, dio I, 387—389. — *V. Ćurčić,* Prehistorijske utvrde oko Sarajeva, *GZM,* XX/1909, 363. — *A. Benac,* Sarajevo kroz arheološke spomenike, u djelu »Sarajevo od najstarijih vremena do danas«, napisali A. Benac i Ljubica Mladenović. Sarajevo, 1954, 19.

ORAŠAČKA

Ulica u Pofalićima. Druga desna slijepa saobraćajnica koja se odvaja od Humske ulice u pravcu sjeveroistoka.

Saobraćajnica se počela formirati za vrijeme stare Jugoslavije. Sve do oslobođenja bile su tu samo dvije kuće.

U posljeratnoj izgradnji kuće su se namnožile, a saobraćajnica se time znatnije produžila, pa je tada ova saobraćajnica i dobila status ulice prozvavši se *Humska čikma II.* Današnje ime dobila je 7. oktobra 1960. godine. Naziv je dat, vjerovatno, po mjestu *Orašac* kod Kulen-Vakufa, u zapadnoj Bosni.

ORLOVSKA

Ulica u Gornjim Pofalićima. Veže se neposredno na Humsku ulicu sa njene zapadne strane iznad radničke nastambe Stambene zadruge željezničara.

To je stari vangradski put, u stvari nastavak nekadašnje ulice Kranjčevićeve čikme, koja je danas u sastavu Pofaličke ulice.

Počela se izgrađivati kao stambena jedinica tek poslije oslobođenja, pa je tada i dobila status ulice i današnje ime, čiji mi historijski etimon nije poznat, osim ako nije nastalo po *orlovima*, što bi bilo zanimljivo, ali i beznačajno.

OSJEČKA

Ulica u Novom Sarajevu. Razvijena od uskotračne do normalne pruge (bez izlaza na obje strane) preko ulica Blagoja Parovića, Podgorske i Matije Popare.

Saobraćajnica nastala poslije prvog svjetskog rata kao dio naselja željezničara zadrugara koje se pod imenom *Dolac kolonija* počelo izgrađivati 1929—1930. godine.

Do davanja današnjeg imena nosila je oznaku *Dolac kolonija VII*. Današnji naziv po gradu Osijeku u Hrvatskoj uveden je 7. oktobra 1960.

8. MARTA

Ulica u Hrasnici. Razvijena između Ulice 29. novembra i Ulice Dušana Dašića.

Stambena ulica. U potpunosti nastala oko 1950. godine i poslije te godine. Status gradske saobraćajnice i današnje ime dobila 20. decembra 1960.

Naziv ulici dat je u spomen na 8. mart, Dan žena, međunarodni praznik i dan solidarnosti žena u borbi za ravnopravnost. Proslavu Dana žena kao spomen na borbu američkih žena za ravnopravnost u demonstracijama 1909. predložila je na Međunarodnoj konferenciji u Kopenhagenu 1910. *Klara Cetkin*, tadašnji sekretar Međunarodnog ženskog socijalističkog sekretarijata. Prijedlog je prihvaćen, ali nije bilo odlučeno koji je to datum u godini. Dan 8. mart uveden je 1914. Na 8. marta 1914. održana je i prva proslava Dana žena u Jugoslaviji, u Beogradu, u Socijalističkom narodnom domu na Slaviji, kad je predavanje držala *Draga Stefanović*.

OŠTRELJSKA

Ulica u Hrasnu. Razvijena od novoformirane Ulice Marijana Baruna (bivša Hercegovačka) na zapad do Hrasničke. U srednjoj dionici imala do 1968. slijepi odvojak prema jugu, koji je nestao najnovijom izgradnjom stambenih višekatnica od kojih je danas formiran Trg Pere Kosorića.

Istočna polovina saobraćajnice nastala je ubrzo poslije 1918. kao sastavni dio Hercegovačke ulice (koja je danas uključena u Ulicu Marijana Baruna), pa se i zvala *Hercegovačka čikma* (status ulice i to ime dobila je 1931). U periodu stare Jugoslavije, prije 1937, nastala je i završna dionica današnje ulice u okviru novog naselja Novo Hrasno. Središnja veza između te dvije krajnje dionice uspostavljena je 1941, kad se otpočelo tu graditi novo radničko naselje »Husejin-beg Gradaščević« (temelji položeni 24. 8. 1941).

Status ulice saobraćajnica je dobila ubrzo poslije oslobođenja, kad je dobila i naziv *Radničko naselje VII*, a potom samo *Grbavica II.*

Današnje ime utvrđeno je 7. oktobra 1960. Naziv je dat po selu i planinskom kraju *Oštrelju* između Drvara i Bos. Petrovca (na uskotračnoj pruzi Prijedor — Drvar), mjestu koje je ostalo ovjekovječeno u historiji NOR-a kao poprište velikog broja borbenih akcija.

OTOKARA KERŠOVANIJA

Ulica, u stvari obala lijevom stranom Miljacke, razvijena između mostova Skenderije i Čobanije.

Saobraćajnica je nastala nešto prije 1910, kad je dobila i status ulice.

Prvo ime ove saobraćajnice bilo je *Filipovićeva obala,* po baronu Josipu Filipoviću, generalu i komandantu austrijskih okupacionih trupa, koje su zaposjele BiH 1878. godine (1819—1889).

Godine 1919. saobraćajnica se prozvala novim imenom *Zvonimirova obala,* po hrvatskom kralju Zvonimiru (vladao 1075—1089), kojeg su ubili rođeni podanici zbog toga što je svoju politiku vezao za Rim.

Današnje ime dato je poslije oslobođenja, upravo 8. juna 1948. u spomen na predratnog zagrebačkog novinara, marksistu i revolucionarnog radnika *Otokara — Ćiru Keršovanija* (Trst, 1902 — Zagreb, 9. 6. 1941), koji je prije rata više puta hapšen i osuđivan i, najposlije, početkom okupacije predat ustašama te uskoro ubijen među prvim žrtvama okupacionog režima.

OZRENSKA

Ulica u području Vraca i Hrasno Brda. Saobraćajnica koja vodi sjevernom kosom Vraca, Mlakvi, Hrasno Brda i Mojmila. Počinje kao produžetak *Dobojske* i vodi na zapad sve do na Hrasno Brdo; vodi i dalje kao put do na vrh Mojmila.

Ova saobraćajnica relativno velike dužine kao put potječe is starijih vremena. U doba stare Jugoslavije na čitavoj toj dužini bilo je trinaest raštrkanih objekata. Znatnije se počela izgrađivati tek iza oslobođenja, mada do danas nije dobila karakter formirane stambene jedinice.

Status ulice i današnje ime po planini Ozrenu u Bosni saobraćajnica je dobila 7. oktobra 1960.

PAJE

Ulica u vrhu Bistrika, sa četiri kraka, između ulica Mesuda Đemidžića i Kurtina sokaka na zapadu te Mahmutovca na istoku.

Saobraćajnica se razvila dosta rano u turskom periodu u sastavu *Mahale Hitri Sulejman,* koja se u narodu zvala i imenom *Paje,* a čiji je centar bila džamija Hitri Sulejman, građena, prema podacima Kemure, godine 1578.

Naziv ulice je star koliko i sama saobraćajnica i sigurno datira još iz predturskog perioda. Etimološki promatrano predstavlja žargonski oblik u starom sarajevskom govoru od imena *Palje* (»Sujo se jujo pa pao u Mijacku i razbio kojeno«), a to je arhaizam, pluralia tantum ženskoga roda u značenju *mekinje.* Taj naziv prvobitno je nosila čitava mahala (u tome značenju naziv se održao do potkraj turskog perioda — zapis iz 1874—5), a mahala je to ime, bez sumnje, preuzela od imena srednjovjekovne naseobine na tome istom mjestu, kakav je slučaj bio još sa imenom mahala Žabljak, Komatin, Budakovići, Koševa i dr.

Naziv se nije mijenjao.

PAJE-MALTA

I to je ulica u vrhu Bistrika. Predstavlja produžetak ulice Paje (vidi tamo) i vodi u istočnom pravcu iznad Mahmutovca prema zgradi stare gradske maltarnice koja se nalazi u gornjoj dionici današnje Ulice Kamenice na koti od 724 metra.

Ova saobraćajnica kao staza postojala je i ranije, u turskom periodu, ali je dobila status ulice tek u najnovije vrijeme, iza oslobođenja, kad se izgradnja individualnih stambenih kućica proširila i u tome pravcu.

Saobraćajnica je dobila današnje ime paralelno sa dobivanjem statusa gradske ulice, a kao osnovica za taj naziv bilo je ime ulice na koju se neposredno nastavlja te objekat gradske malte iz početka ovoga vijeka prema kojoj neposredno vodi.

O korijenu imena Paje vidi Ulica Paje.

PALMIRA TOLJATIJA

Ulica u naselju Čengić-Vila II, razvijena između projektovanih transverzala br. IV i V.

Saobraćajnica je u potpunosti nastala prije pet godina, kad je na njenoj trasi niklo i čitavo stambeno naselje nazvano Čengić-Vila II. Ulica je oformljena i završena krajem 1964, kad je dobila i prvo ime u današnjem obliku posebnim rješenjem Skupštine opštine Novo Sarajevo, donesenim na zasjedanju 11. novembra 1964.

Ime je dato u spomen na talijanskog političara i revolucionara marksističke orijentacije Palmira Toljatija (Togliatti), koji je od 1927.

pa sve do smrti bio generalni sekretar KP Italije te odigrao značajnu ulogu u okupljanju demokratskih snaga za borbu protiv fašizma. Živio 1893—1964. Naziv ulice dat je upravo u povodu njegove smrti.

PANJINA KULA

Ulica u sjevernom perifernom području grada. Počinje od samog sastavka ulica Hadži-Loje, Kaukčije Abdulah-efendije i Sedrenika te vodi u pravcu zapada pri čemu se ispod odvojka za Seizmološku stanicu račva u dva kraka, od kojih lijevi svodi u Breku, a desni ispod Grdonja izvodi daleko izvan grada.

Ulica kao periferna lokalna saobraćajnica-put dosta je stara, a počela se naseljavati u početnoj dionici iza prvog svjetskog rata. Status ulice dobila je 1931. Na ulicu iz tadašnjeg doba danas su se nadovezale vrlo duge dvije dionice, koje, zapravo, i nemaju nikakve veze sa pravim imenom ulice.

Saobraćajnica se prozvala po imenu šireg lokaliteta odakle počinje, a taj lokalitet odavno nosi ime po tzv. *Panjinoj kuli,* ishodnoj stambenoj zgradi na dva kata izumrle sarajevske porodice *Panja,* čija je matična kuća bila na Bjelavama (iznad džamije), a koja je, inače, bila u gradu popularna pa tako i u narodnoj pjesmi opjevana. Kuća-kula je građena prije 200 godina, a i danas se tamo nalazi. Objekat je davno otišao iz ruku Panja (prešao je nasljednim putem u posjed Kumašina pa je poznat i kao *Kumašinova kula),* a danas je u prilično teškom konstruktivnom stanju.

LIT.: *A. Bejtić,* Prilozi proučavanju naših narodnih pjesama, dio I, 400. — *Isti,* Panjina kula, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6437 (7. 5), 6.

PAPUČINA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Razvijena između Ašikovca i Behar ulice.

Saobraćajnica je nastala dosta rano u turskom periodu kao sokak u Uskudari Ahmed-čelebinoj mahali, koja se u narodu zvala *Pasja mahala* (čuje se taj naziv i danas), a koja se razvila do kraja 16. vijeka.

Do 1900. godine ova ulica i današnja Ulica Behar (u produžetku prema istoku) činili su jednu saobraćajnicu pod imenom *Ispod džamije,* a tada je nastalo razdvajanje u dvije samostalne ulice, od kojih je ova, koju promatram, tada dobila današnje ime.

Naziv ulice nastao je, kako se vidi, po nekom zanatliji, *papudžiji,* ali njegov identitet, pa ni samo lično ime nije poznato. Biće da se ovdje radi o imenu sokaka, koje je od ranije tu postojalo i koje je tada samo ozvaničeno.

PARTIZANSKA

Ulica u naselju Pavla Goranina (bivše Švrakino Selo). Saobraćajnica podno Mojmila, paralelno sa dionicom Prvomajske koja kao glavna ulica vodi kroz naseobinu. Počinje od prvog luka Ulice Hamdije Kreševljakovića pa u luku prelazi u zapadni pravac, tamo opet zavija u luku prema spomenutoj glavnoj ulici pa ponovo zaokreće na istok i vodi u suprotnom, istočnom pravcu gotovo do na početno mjesto. Ima i dosta dug krak pri zapadnoj dionici prema jugu, koji obuhvata skupinu kuća povisoko ubrdu.

Ulica obuhvata niz stambenih jednoporodičnih jedinica u sastavu radničkog naselja koje se tu počelo izgrađivati 1948, a čije su prve zgrade useljene 13. septembra iste, 1948. Prema tome, i današnja Partizanska ulica nastala je u potpunosti u to doba.

Do davanja današnjeg imena ulica je imala naziv *Naselje Pavla Goranina IV*, a današnje ime dato joj je 7. oktobra 1960. Naziv je dat u spomen na *partizane* kao borce oslobodilačkih odreda Jugoslavije; naziv usvojen na sjednici Politbiroa CK SKJ 4. jula 1941.

PARTIZANSKA

Ulica u Hrasnici. Počinje od Travničke ulice kao južni odvojak i poslije blagog zaokreta vodi približno u pravcu istoka do u naseljeno mjesto Lasica.

Stambena ulica. Nastala poslije 1950.

Status ulice i današnje ime saobraćajnica je dobila 20. decembra 1960.

O značenju naziva vidi prethodni članak.

PARTIZANSKE STAZE

Ulica u području prilično jako izgrađenog naselja Boljakov potok, neposredno iznad pruge Sarajevo—Šamac, sjeverno od postrojenja željezničke stanice Ali-pašin Most. Vodi od groblja u Boljakovu potoku (vidi tamo) prema brdu.

Stara seoska staza, prilično izgrađena individualnim jednoporodičnim zgradama (čiji su vlasnici doselili ovamo iz Hercegovine i istočne Bosne) u posljednjih deset godina.

Status gradske ulice saobraćajnica je dobila 12. 12. 1968. Tada je ta saobraćajnica i dobila po prvi put ime u današnjem obliku. Naziv nije sadržajno vezan za saobraćajnicu, nego je izabran i dat kao općenita uspomena na NOR i njenu glavnu snagu — partizane.

Vidi prethodni članak.

PARTIZANSKI PUT

Naseljeni put, ulica na Ilidži. Odvojak od Aleje Prve proleterske brigade u zapadnom pravcu prema naseljenom mjestu Bare do kojeg i vodi, ali se ime odnosi samo na dionicu na granici naseljenog mjesta Ilidže.

To je, u stvari, današnji put koji spaja s Ilidžom naselja na padinama Igmana. Odavno je to mala aleja kestenovih stabala.

Današnje ime i status ulice saobraćajnica je dobila 20. decembra 1960, a naziv je dat u spomen na partizane iz NOR-a kao nosioce NOB-e i oslobođenja zemlje. Uzročna veza ovog naziva i puta je, vjerovatno, u tome što je to bio jedan od pravaca kojim su se ilegalci prebacivali na oslobođeni teritorij.

Vidi članak: Partizanska.

PARAĆINSKA

Ulica u Bistriku. Razvijena između Ulice Bistrik-džamije, gdje i počinje, i poprečnog kraka Ulice Bistrik-medresa. Pravac trase sjever--jug.

Ulica se razvila u turskom periodu kao sokak u Mehmed-begovoj mahali, koja se u narodu zvala *Bistrik,* a koja se počela formirati prvih godina 16. vijeka oko Gazi Mehmed-begove džamije iz 1520. godine.

U turskom periodu i sve do 1885. saobraćajnica se zvala *Mali sokak,* od 1885. do 1895. nosila je ime *Sokačić,* a od te posljednje godine pa sve do davanja današnjeg imena zvala se *Puhalovića ulica,* po nekome članu muslimanske istoimene porodice, koja je živjela (do nedavno) u onome kraju i imala kuću u toj ulici.

Današnje ime po gradu Paraćinu u Srbiji ulica nosi od 1931. i, izuzimajući ratni period, nije ga do danas mijenjala.

PASTRMA

Ulica u Bistriku. Počinje u Ulici 6. novembra neposredno iznad željezničkog mosta i vodi na zapad završavajući u vidu čikme.

Ulica se razvila u turskom periodu kao sokak u Šejh Bagdadijinoj mahali, koja je nastala, po tradiciji, još u 16. vijeku, a koja se u samome narodu zvala istim imenom kao i današnja ulica koju promatram.

Sve do potkraj austrougarske uprave ova ulica bila je u sastavu *Toka* ulice.

Status zasebne ulice i današnje ime dobila je po prvi put najranije 1915, a najvjerovatnije nešto poslije 1918. U čitavom austrougarskom periodu postojala je ulica *Pastrma,* ali je to bila današnja *Iza*

bašča, koja se tako zvala do 1915. Stoga će biti da se ime Pastrma prenijelo na današnju ulicu u periodu stare Jugoslavije, a prije 1931. godine, kad je nalazimo registriranu na ovom današnjem mjestu.

PAVLA GORANINA

Ulica u središnjem dijelu grada. Počinje od centralnog dijela Ulica maršala Tita i vodi na sjever do Ulice Mustafe Golubića.

Ulica se razvila u turskom periodu najvećim dijelom u sastavu Hadži-Idrisove mahale, koja se u narodu zvala *Žabljak,* a koja je nastala prije 1557. godine.

Do sada je ova ulica, koliko se zna, imala ova imena: Hadžagina, Kadračić, Koroščeva te Štadlerova.

Hadžaginom se zvala od turskog vremena do 1885. po nekome Hadžagi, koji je tu, navodno, u predokupaciono vrijeme imao kuću i dućančić.

Kadračićem se zvala 1885—1919. po nekome Hasanu Kadračiću, koji je u završnoj dionici ove ulice imao porodičnu kuću, a inače bio poreski službenik u tursko vrijeme i u prvim godinama austrougarskog okupacionog perioda.

Koroščevim imenom ulica se zvala 1919—1941. po slovenačkom političaru i državniku *dru Antonu Korošcu* (Šentjur kraj Celja, 1872 — Beograd, 1940), koji je u danima kad se njegovim imenom nazvala ta ulica bio predsjednik Narodnog vijeća SHS.

Štadlerovim imenom ulica se zvala za vrijeme okupacije 1941—1945. po prvom vrhbosanskom nadbiskupu *dru Josipu Štadleru,* koji je na taj položaj došao godine 1881. i ostao do smrti, 1918.

Današnji naziv dat je ulici 6. aprila 1946. u znak pijeteta prema predratnom sarajevskom revolucionaru, članu KPJ, junaku NOR-a i narodnom heroju Pavlu Goraninu. Rođen u Varaždinu 1915. Predratni pravnik. Poginuo od neprijateljske avionske bombe 22. 1. 1944. u Žunovima kod Kaljine kao komesar Dvadesetsedme divizije.

LIT.: *M. Šotra,* Naši heroji, 139. — Zbornik narodnih heroja, 234. — Spomenica 75-godišnjice Prve gimnazije, Sarajevo, 1955, 28. — *R. Dugonjić,* Pet decenija SKOJ-a, *Oslobođenje,* XXVI/1969, broj od 6. oktobra, 5

PEĆINA

Ulica u južnom, perifernom području grada. Počinje od Soukbunara ondje gdje se završava Urjan-dedina pa vodi u jugozapadnom pravcu i izvodi u Kasindolsku.

Ulica je stariji put, poznat pod menom *Pećina.* Nastao poslije 1878. Prije desetak godina prosječena je današnja završna dionica, i tako je ova saobraćajnica po prvi put dobila izravnu vezu sa Kasindolskom.

37. Porčina ulica na Vratniku

Ime ulica ne nosi po prezimenu *Pećo,* kako se u prvi mah čini, nego po *pećini,* špilji koja se i nalazi neposredno iznad te ulice. Ispod same završne dionice, u uglu sa Kasindolskom, nalazi se čuveno Urjan-dedino turbe (vidi Urjan-dedina ulica).

Saobraćajnica je dobila status ulice i današnje ime po prvi put poslije oslobođenja, kad se počela i izgrađivati kao naseljena jedinica.

PERE DOKIĆA

Ulica u Starom Hrasnu, zapadno od željezničkog mosta na Miljacki. Razvijena između ulica Obala 27. juli i Palmira Toljatija.

Saobraćajnica je nastala za vrijeme stare Jugoslavije, a jače je izgrađena u posljednjih deset godina. Sve do davanja današnjeg imena saobraćajnica nije imala zasebnog imena, nego je nosila oznaku *Hrasno XII.*

Današnje ime dato je ulici oko 1960. godine po imenu *Petra Dokića,* predratnog studenta agronomije, pa prvoborca i, napokon, narodnog heroja NOR-a, koji je rođen u Veljoj Međi kod Trebinja 1917, a poginuo 1942. kod Turije u okolini Tuzle.

Imenom *Pere Dokića* prozvala se službeno još 8. juna 1948. tamošnja i dotadašnja Švrakina ulica, koja je sezala sve do južnog kraja ulice koju obrađujem. Oko 1960. godine od tadašnje Ulice Pere Dokića (stara Švrakina) postale su dvije nove, *Hamdije Kreševljakovića* i *Prijedorska,* a ime Pere Dokića prenijelo se na ulicu koja je ovdje obrađena.

LIT.: Zbornik narodnih heroja, 163. — Spomenica 75-godišnjice Prve gimnazije, Sarajevo, 1955, 27.

PETRA MEĆAVE

Ulica u Novom Sarajevu, desno od pruge Sarajevo—Šamac. Razvijena u usponu i u sjeveroistočnom pravcu praveći pri kraju veliki zaokret nadesno i prema jugu.

Nastala je u periodu između dva rata kao produžetak ondašnje Ilidžanske ulice koja vodi od juga prema sjeveru.

Prvobitna jedinstvena Ilidžanska ulica prekinuta je 1947. izgradnjom pruge Šamac—Sarajevo, ali su i dalje oba ta, otada potpuno saobraćajno odvojena dijela, nosili isto ime, najprije *Ilidžanska,* a od 7. 10. 1960. *Branke Blažek* (vidi tamo).

Toj saobraćajnoj anomaliji učinjen je kraj odlukom SO Novo Sarajevo 12. 12. 1968, kad je krak na sjevernoj strani pruge izdvojen u samostalnu ulicu i toj ulici dato današnje ime Petra Mećave.

Nosilac naziva ulice Petar Mećava je prvoborac i narodni heroj, Srbin, predratni podoficir, rođen 1913. u Slabinji kod Dubice. Kao borac, zatim vodnik, komandir čete, komandant odreda, bataljona i,

napokon, brigade učestvovao i istakao se u brojnim akcijama NOR-a, posebno na području Krajine. Poginuo u tenku, u napadu na Travnik, krajem oktobra 1944. Proglašen za narodnog heroja 27. 7. 1945. Njegov ratnički lik narod je ovjekovječio i u jednoj zasebnoj pjesmi o pogibiji četiri heroja, koja ovako počinje:

U Travniku, usred ljuta boja,
Padoše nam četiri heroja:
— — — — — — —
Drugi pade potpukovnik Pero,
Protukolac pogodi mu tijelo,
Što je slavu Pounja ponio,
Sa borcima Krajinom pronio,
Sa borcima svud se probijao,
Fašističku gamad razbijao,
Petar ime, Mećava se zvao,
On Švabama mira nije dao.
Hrabri Petre, Kozara te viče:
Neka ti je i slava i hvala,
Jer za narod pala ti je glava.

LIT.: *M. Šotra,* Naši heroji, 127. — Zbornik narodnih heroja, 484. — *M. Dizdar,* Narodne pjesme iz borbe i izgradnje, Sarajevo, 1951, 53.

PETRA PRERADOVIĆA

Ulica u središtu grada. Razvijena između ulica JNA i Vase Miskina, izgrađena samo na zapadnoj strani.

Saobraćajnica potječe iz turskog vremena. U čitavom austrougarskom periodu bila je poznata pod imenom *Šljivina ulica,* po nekom članu sarajevske porodice Šljivo.

Godine 1919. ulica je dobila današnje ime po istaknutom hrvatskom pjesniku Petru Preradoviću (1818—1872).

Naziv se nije do danas mijenjao.

PETROVAČKA

Ulica u području Vraca. Razvijena od Zagrebačke na istok kao čikma neposredno iznad pruge Sarajevo—Višegrad.

Saobraćajnica se razvila poslije 1945. kao nova stambena jedinica koja se još uvijek izgrađuje.

U godinama poslije oslobođenja, kad se formirala kao kakva-takva saobraćajnica, dobila je ponovo ime *Vraca* po imenu predjela u kojem se nalazi.

Današnje ime ulica je dobila po gradiću *Petrovcu* u Bosanskoj krajini 7. oktobra 1960.

PINJE BAJRAKTARA

Ulica na Bjelavama. Počinje od Ulice Lajoša Košuta te vodi u pravcu sjeverozapada i izvodi u sabirnu Ulicu Bjelave.

Saobraćajnica se razvila, vjerovatno, još u 16. vijeku u sastavu Armagandži Sinanove mahale, u narodu poznate pod kraćim imenom *Armaganuša*, koja se počela formirati prije 1557. godine.

Od turskog perioda pa sve do 1931. ulica se zvala *Pinjin sokak* pa *Pinjina ulica*, a otada do danas nosi naziv *Pinje bajraktara*. Ovo posljednje, punije ime čuva uspomenu na historijsku ličnost Ibrahim-bajraktara Pinju, sina Mehmedova, čuvenog otpornika sultanovim reformama u prvoj polovini prošloga vijeka, dugogodišnjeg zakupnika hana Kolobare u sarajevskoj čaršiji i junaka većeg broja narodnih pjesama iz Sarajeva. U poznatom otporu sarajevskih janičara 1826—27. godine, u kojem je došlo do pogibije nekiba Mustafe Nurudin-efendije Šerifije (6. januara 1827) Ibrahim-bajraktar Pinjo okrivljen je kao jedan od začetnika te bune pa je sa desetak svojih političkih suboraca prevarom odveden u Zvornik, gdje se časovito nalazio bosanski vezir Abdurahim-paša, i tamo pogubljen 9. marta iste godine.

Ne može se određeno reći da prvi, odnosno stariji oblik imena ove ulice pod nazivom *Pinjina* takođe čuva uspomenu na isto lice. Istina, ova ulica je mjesto gdje je zaista bila porodična kuća Pinja, ali sam Ibrahim-bajraktar Pinjo barem zadnje godine života nije provodio tu, nego u Ferhadiji mahali, gdje su mu ostali i potomci, kako se to vidi iz njegove ostavinske isprave od 6. maja 1828. godine. Iz te isprave usput navodim i zanimljiv podatak da je Pinjo bajraktar ostavio upravo ogroman imetak, ali i silne dugove.

IZVORI I LIT.: Sidžili br. 54, 152 i br. 67, 157. — *Muhamed Hadžijahić*, Ibrahim bajraktar Pinjo, *Novi behar*, VI/1932—33, br. 23, 320—322. — *H. Kreševljaković*, Početak ukidanja janičara u Bosni, Kalendar *Pravda* za god. 1925, Sarajevo, 49—58. — *A. Bejtić*, Prilozi proučavanju naših narodnih pjesama, dio II, 114.

PIONIRSKA

Ulica na lijevoj strani Miljacke, iznad Skenderije. Počinje od završetka Ulice Mjedenice i Tome Masarika pa vodi ispod pruge u jugozapadnom pravcu do Ulice Soukbunar.

Zapadna dionica ove ulice postojala je odavno kao slijepi odvojak iz Soukbunara, a istočna dionica, krak do potoka prosječen je i nešto uređen 1931. Prosijecanjem toga istočnog dijela obje dionice spojile su se u jednu saobraćajnicu.

Današnje ime ulici dato je negdje poslije oslobođenja u spomen *pionirima*, pripadnicima masovne dobrovoljačke dječije organizacije, koja je nastala najprije u SSSR-u godine 1922, a koja je u Jugoslaviji poprimila prve organizacione forme već 1941. i uskoro iza toga, u decembru 1942, prerasla u Savez pionira Jugoslavije.

PIONIRSKA

Ulica u Hrasnici. Razvijena od Ulice Igmanskog partizanskog bataljona do Ulice Dušana Dašića.

Stambena ulica sa novogradnjama. Nastala u potpunosti poslije 1950. Status gradske ulice i prvo ime, ovo u današnjem obliku saobraćajnica dobila 20. decembra 1960.

O etimonu imena vidi prethodni članak.

PIRIN BRIJEG

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Razvijena između Ulice Remzije Omanovića (ispod Hadži-Sinanove tekije) i Miloša Obilića ulice.

Saobraćajnica je relativno stara, nastala sigurno najkasnije početkom 17. vijeka. To zaključujem u prvom redu po tome što je ona samo dio jedne velike saobraćajnice koja teče od današnje Kulina bana ulice pa sve do na zapadnu stranu Ulice Kaukčije Abdulah-efendije, a potom, u drugom redu, što je samo lično ime *Pirija,* po kojem je nastao naziv ulice, relativno staro, karakteristično za naše krajeve samo za 16. i početak 17. vijeka. Inače, identitet ličnosti, po kojoj se ulica prozvala, do danas je nepoznat. Zanimljivo je da se u gradu po istom imenu (ali ne i po istoj ličnosti) prozvala i današnja *Ulica Piruša.*

Naziv ulice je prvobitni naziv onoga kraja, što se samo po sebi razumije iz same konstrukcije imena. Kad je potisnuto iz upotrebe i sjećanja lično ime Pirija, narodna i, u biti, naivna etimologija kazuje da je ime nastalo po tome što tuda *piri* vjetar s Romanije.

LIT.: *A. Bejtić,* Mahala Kadinuša, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6424 (22. 4), 9.

PIRUŠA

Ulica u području današnje Miloša Obilića ulice. Razvijena od početka Konstantina Jeftića i Zije Dizdarevića ulice u pravcu sjevera do Kozaračke.

Saobraćajnica je postojala još u turskom periodu.

Današnje ime ulica neprekidno nosi od turskog perioda, a nastala je po ličnom imenu *Pirija.* Budući da je to ime staro i da je davno nestalo (vidi Pirin brijeg), čini se sasvim vjerovatnim da naziv ulice, pa tako i sama ta ulica, potječu iz kraja 16. ili početka 17. vijeka.

PLITVIČKA

Ulica u predjelu Hrasna. Počinje od Oštreljske i vodi na jug u pravcu željezničke pruge Sarajevo—Višegrad.

Saobraćajnica se počela izgrađivati 1941. u okviru tamošnjeg novog radničkog naselja »Husejn-beg Gradaščević«, kojem je kamen temeljac postavljen 24. avgusta navedene godine. Otada pa sve do nedavno nosila je naziv: *Radničko naselje VI.* Današnji naziv potisnuo je onaj stari 7. 10. 1960, a dat je po imenu poznatih jezera *Plitvice* ili *Plitvička jezera* u Hrvatskoj.

Ulica nije bila prohodna prema jugu. Danas, marta 1970, postoji još samo istočni red starih jedno-porodičnih kućica. Drugo je sve zamijenila savremena izgradnja stambenih višekatnica, pri čemu jednom dionicom upravo ovuda vodi novoformirana Ulica braće Ribara.

PLOČA

Ulica u starom dijelu grada, iznad Kovača. Počinje od Ulice Kovači pa vodi na sjever lijevom stranom starog groblja, mimoilazi također lijevom stranom staru kapi-kulu i izvodi u Hadžijamakovića ulicu.

Saobraćajnica je sigurno starija od turske vlasti u gradu. U turskom periodu povezivala je teritorij dvije mahale, Keb-kebirovu ili *Miščinu* na jugu i Šejh Muslihudinovu ili *Ploču* na završnoj dionici, a istodobno bila i saobraćajnica sabirnog značaja za čitavo vratničko područje.

Etimon imena ulice nije potrebno objašnjavati. Naglašavam uvjerenje da se ovdje radi o starom toponimu i da se prvobitno odnosio na kraj oko kapi-kule, gdje je i centar mahale koja se u narodu zvala istim imenom *Ploča* (zapis iz 1874—75). Uočljivo je da je stariji, a prema tome i originalniji oblik imena bio u jednini, nasuprot današnjem pluralnom obliku, koji je, prema tome, pogrešan. Ovaj drugi oblik uveden je u službenu upotrebu poslije oslobođenja, a stari oblik čuje se još i danas među starosjedilačkim stanovništvom.

Zanimljivo je napomenuti i činjenicu da se istim imenom (Ploča) nekada zvala i dionica današnje Ulice Nurije Pozderca, dio ispred zgrade Pivare.

POD BEDEMOM

Saobraćajnica ispod Jajce-kasarne. Počinje ispod Žute tabije na Jekovcu i vodi na istok pored samoga bedema do početka Mehmed-agine, odnosno do završnice Tabijske ulice.

To je davnašnji prečac iz kotline grada i čaršije u stambeno naselje u udolini između Jajce-kasarne i Bijele tabije.

Status ulice i ime *Pod bedemom* saobraćajnica je dobila u prvim godinama stare Jugoslavije.

Bedem, po kojem je ulica dobila ime, jeste sastavni dio Jajce-kasarne. Zajedno sa kasarnom, koja je u početku bila sasvim druga zgrada, počeo se graditi 1886. Današnja zgrada nastala je 1913. i 1914.

Kasarna se prozvala tim imenom 1915. po gradu Jajcu, iz kojeg se te godine preselila ovamo jedna vojna bolnica.

LIT.: *A. Bejtić*, Jajce kasarna, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6344 (3. 2) 8.

POTCARINA

Ulica ispod alifakovačkog groblja, odnosno neposredno iznad lijeve obale Miljacke u istočnom području starog dijela grada. Danas počinje u osi Kosovske od Ulice Vladimira Gaćinovića te vodi najprije u pravcu sjevera do na lokalitet *Babića bašču*, a tu zavija prema istoku i izlazi na mjesto gdje se sastaju ulice: kraj Vladimira Gaćinovića, krak Špire Kneževića i početak Ulice Kozja ćuprija.

Saobraćajnica se razvila i kao trasa i kao ulica sigurno još u 16. vijeku, kada je tu već postojala Mufti-Sulejmanova mahala oko istoimene džamije, koje danas više nema. Ta mahala prozvala se u narodu najranije od kraja 18. vijeka i imenom *Babića bašča* (vidi tamo).

Naziv ulice Potcarina sve do nedavno glasio je *Pod Carinom*, a nastao je po *Carini*, kako se zvalo mjesto pri samom kraju ove ulice (gdje je danas stara maltarnica) po tome što se tu uzimala *carina* na robu koja se sa istočne strane unosila u grad. To je poznata Alifakovačka carina, stara sigurno preko 300 godina. Ulica Potcarina razvijena je neposredno ispod te stare Alifakovačke carine, pa otud i oblik imena Potcarina.

Trasa ulice pod današnjim imenom nije bila oduvijek ona današnja. Potcarina nije imala početak u osi Kosovske, niti je taj krak uopće spadao u sastav ove ulice, nego je ulica počinjala nešto niže i obuhvatala današnji gornji, poprečni krak Toplik ulice ispod kuće porodice Ilića, koja je logičan i saobraćajno sastavni dio ulice Podcarina. Ta neprirodna izmjena napravljena je godine 1931. Time je prvobitna početna dionica Potcarine ušla u sastav Toplik ulice, a produžetak ondašnje Ulice Mali Alifakovac (prirodan produžetak, ustvari, Kosovske ulice) ušao je u sastav Potcarine i postao početak te ulice.

LIT.: *V. Skarić*, Iz turskih tevtera i pisama, 32 (o lokalitetima Carina u Sarajevu).

PODDŽEBHANA

Ulica na istočnoj periferiji Vratnika. Počinje od Ulice Alekse Šantića ispod same Višegradske kapije i vodi u južnom pravcu do ulaza na teren bastiona Bijela tabija.

Još u 16. vijeku, a vjerovatno i prije, bio je to samo prilazni put na lokaciju današnje Bijele tabije (vidi Ispod grada), a poslije se razvila i kao stambena jedinica.

Naziv je također relativno dosta star, a bio je najprije toponim lokaliteta pa tek onda postao naziv sokaka, odnosno ulice. Ime je nastalo po *džebhani*, zgradi skladišta vojnog materijala, koja je bila u sastavu kompleksa tvrđave na platou današnje Bijele tabije. I ta džebhana, kao i sam naziv kraja, odnosno ulice, vjerovatno su stariji od početka zidanja vratničkih bedema i tabija 1729—1739. godine. U zadnja dva decenija turske uprave pa do 1895. ulica se zvala najprije *Pod džebhanom gornji sokak* pa *Gornji sokak pod džebhanom*, a otada do danas jedno vrijeme *Pod džebhanom* pa *Poddžebhana.*

PODGAJ

Čikma u sastavu Skenderije ulice, u njenoj dionici između mosta Skenderije i Ulice Soukbunar. Počinje u samoj Ulici Skenderija i vodi u pravcu juga.

Saobraćajnica se razvila sigurno još u turskom periodu kao čikma sokak na granici između Abdul-Halim-agine mahale, u narodu zvane *Mutni potok,* čija je džamija bila u oštrom uglu što ga zatvara Skenderija sa Ulicom Soukbunar, i Skender-pašine mahale, zvane *Skenderija,* koja se protezala dalje na zapad. Vjerovatno je da je ta čikma imala i ime, ali je status zasebne ulice i službeno ime *Pod Gajem* dobila tek 1915. godine. Današnji oblik imena u upotrebi je od oslobođenja 1945.

Samo je po sebi razumljivo da je ulica dobila ime po nekome gaju koji je bio iznad te ulice, što znači na južnome prostoru prema Ulici Soukbunar. Budući da se ovdje radi o tipičnom narodnom toponimu, a da niko više ne pamti kada je bio gaj u tome užem kraju, treba zaključiti da je to ime lokaliteta relativno staro, u svakome slučaju starije od austrougarske okupacije BiH 1878.

PODGORSKA

Ulica u Novom Sarajevu. Razvijena paralelno sa Ulicom Blagoja Parovića, na sjevernoj strani. Vodi od Ulice Branka Milutinovića preko Osječke u pravcu zapada, gdje se završava kao slijepa ulica.

Saobraćajnica je nastala u doba stare Jugoslavije kao stambena jedinica radničkog naselja (kolonije) željezničara zadrugara koje se počelo razvijati u onome kraju 1929—1930. godine.

Do davanja današnjeg imena ulica se označavala kao *Dolac kolonija VIII.*

Današnje ime dato je ulici 7. oktobra 1960. po primorskom mjestu *Podgori* u srednjoj Dalmaciji.

PODGRMEČKA

Ulica u starom dijelu grada, u području između Hajduk-Veljkove i Remzije Omanovića ulice. Počinje od Ulice braće Eskenazi (bivša Čučkova) i vodi na istok preko Ulice Kaukčije Abdulah-efendije sve do Ulice Remzije Omanovića.

Saobraćajnica se razvila rano u turskom periodu, i to zapadna dionica u okviru Davud-čelebijine mahale, koja se počela formirati u prvoj polovini 16. vijeka (prije 1528), a koja je u narodu bila poznatija pod imenom *Nateguša,* a istočna dionica u sastavu Mimar-Sinanove mahale, koja je nastala u isto vrijeme, a u narodu bila poznata pod imenom *Golobrce* (Golo brdce) i, kasnije, *Golobrdica.*

Od turskog perioda pa sve do 1900. godine na dužini ove današnje ulice bile su dvije samostalne saobraćajnice: od Golobrdice na zapad bila je tzv. *Zildžina ulica,* a prema istoku razvijala se druga, koja je nosila naziv *Sunulah-efendije* po uglednom sarajevskom građaninu prošloga vijeka Sunulah-efendiji Sokoloviću (1815—1888), koji je imao porodičnu kuću u toj ulici (odatle i naziv), a čiji izravni potomci i danas žive u Sarajevu. Godine 1900. obje te ulice sjedinile su se u jednu pod tim drugim imenom, i takvo je stanje ostalo bez izmjene sve do određivanja današnjeg naziva.

Današnje ime ulica nosi od 8. juna 1948. u spomen na *Podgrmeč* kao ustanički kraj i važno partizansko uporište ispod planine Grmeča u Krajini.

LIT.: *H. Kreševljaković,* Sarajevo u doba austro-ugarske uprave, 107 (o S. Sokoloviću).

PODTEKIJA

Ulica na lijevoj strani Miljacke između mostova Skenderije i Vrbanje, postavljena okomito na korito Miljacke. Počinje od Ulice Miće Sokolovića, vodi približno u pravcu jugoistoka i utapa se u Ulicu Tekija.

Ulica se razvila rano u turskom periodu kao i matična Ulica Tekija u sastavu Pehlivan-Hasanove mahale, koja je nastala još u prvoj polovini 16. vijeka, a koja se u narodu zvala istim imenom kao i današnja ulica, iz čega izvlačimo zaključak da je današnji naziv ulice nastao po narodnom imenu stare tamošnje mahale.

I mahala i ulica dobile su ime po *tekiji,* nekoj vrsti derviškog kluba i samostana, koju je sagradio Skender-paša na prelomu 15. i 16. vijeka, a koja se nalazila u susjednoj Ulici Tekija, prozvanoj tako također po istoj tekiji. Pobliže o tome vidi Ulica Tekija.

Naziv ulice star je koliko i sama saobraćajnica i seže unazad sigurno u 16. vijek. Sve do 1931. u ovu ulicu bila je uključena i današnja Ulica Tekija, i oba kraka nosila su naziv *Pod tekijom.* Godine 1931. promijenilo se samo ime za ta dva kraka, koje otada glasi *Tekija.* Uoči ili početkom rata 1941. nastalo je razdvajanje te dvije saobraćajnice,

38. Rave Janković ulica

te je jednoj ostalo dotadašnje ime Tekija, a druga, ova koju promatram, prozvala se starim i nešto modificiranim imenom *Podtekija.* Takvo stanje ostalo je do danas.

LIT.: Vidi *Tekija.*

POGLEDINE

Ulica-put u južnom, perifernom dijelu grada, neposredno ispod Trebevića. Počinje kao produžetak ulice Paje Malta na samom drvenom mostu preko korita Čoline potoka i vodi u vidu serpentina ispod brda Mala kapa produžujući se dalje u pravcu juga između Male kape i Čoline kape u Dolove. Sa sjeveroistočne strane u ovu ulicu ulijeva se saobraćajnica *Iza gaja* što vodi sa Nišana.

Ova saobraćajnica, kao i samo tamošnje rijetko naselje sa desetak kuća, počelo se izgrađivati u austrougarskom periodu. Naseobina je ušla u sastav gradskog organizma i sama saobraćajnica dobila status ulice 1955.

Naziv ulice nastao je po imenu kraja kroz koji vodi.

POFALIĆKA

Ulica u donjem dijelu Pofalića. Počinje ispred ulaza u krug Gradske mljekare i vodi u pravcu zapada prelazeći Ulicu omladinskih radnih brigada te iza zgrade Fabrike duhana zavija udesno i ubrdo i tu završava kao bezizlazna ulica.

Krak od Gradske mljekare do Ulice omladinskih radnih brigada u potpunosti je nastao poslije oslobođenja kao pristupnica Gradskoj mljekari. Dionica je postojala i prije pod imenom i kao sastavni dio duge Kranjčevićeve ulice, koja se protezala do ovamo sve od današnje Ulice Đure Đakovića.

Stara Kranjčevićeva ulica (vidi tamo) prekinuta je i skraćena 1947. izgradnjom pruge Šamac—Sarajevo i nešto kasnije uskotračne stanice u blizini normalne kolosječne stanice Sarajevo Novo. I tako se današnji naziv uveo za preostalu i posljednju dionicu ove ulice.

Naziv ulice nastao je nepoznate godine poslije 1947. po još srednjovjekovnom nazivu onoga kraja (god. 1557. navodi se pod imenom »Pohvalići«), koji se do danas održao. Pri tome treba znati, da se imenom Pofalići još početkom ovoga vijeka zvao i kraj u samoj ravnici koji je prema gradu i istoku omeđavao potok Sušica.

IZVORI i LIT.: Sidžil iz 1554—1557. god, 356. i 373. — *S. i M. Trifković,* Sarajevska okolina, 94—98. i dr.

PORČINA

Ulica na Vratniku, na sjevernoj padini. Počinje na samom Vratnik-mejdanu i vodi u pravcu sjevera do Ulice Jusufa Đonlića.

Saobraćajnica je nastala kao sokak sigurno još u 16. vijeku u *Mahali Sinan-vojvoda-hatuni* (u narodu zvana *Mali džemat,* prema podatku iz godine 1874—75), čiji je centar bila ona današnja džamija što se nalazi u dnu te ulice. Ta Sinan-vojvoda-hatuni jeste žena Sinan-vojvode koji je poginuo u Hrvatskoj kod grada Velike. Bila je prvobitno robinja Gazi Husrev-begove sestre, a džamiju i svoj vakuf osnovala je prije 1552. godine.

Današnje ime ulice dosta je staro, a nastalo je po tamošnjoj staroj muslimanskoj porodici *Porča.* Nekoliko članova te kuće upravo iz ove ulice bili su u prošlome vijeku glasovite sazlije i interpretatori narodnih pjesama i sevdalinki. Posljednji takav sazlija i interpretator bio je Avdija Porča, inače zanatom kazandžija, koji je i sam ušao u narodnu lirsku pjesmu, a umro 1877. godine. Nije li taj Avdija Porča i nosilac naziva ove ulice? Ime se do danas nije mijenjalo.

LIT.: *A. Bejtić,* Prilozi proučavanju naših narodnih pjesama, dio I, 392.

PORODICE FOHT

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Počinje kao nastavak trase Hajduk-Veljkove ulice i vodi najprije u pravcu sjevera, a potom zavija na istok i izvodi u Ulicu Kaukčije Abdulah-efendije.

Saobraćajnica se razvila u turskom periodu. Sve do prvih godina 20. vijeka početna dionica usponskog smjera bila je gotovo običan put i nije imala današnji početak u Hajduk-Veljkovoj, nego nešto zapadnije, u današnjoj Hriste Boteva. Druga dionica smjera zapad-istok mnogo je starija i bila je davno formirana kao sokak u okviru Sarač Alijine mahale, zvane *Vrbanjuša,* koja je nastala još u prvoj polovini 16. vijeka (prije 1528).

Imena ove ulice mogu se pratiti od zadnjih decenija turske uprave. Bile su to dvije zasebne saobraćajnice, odnosno ulice. Prvi, usponski krak zvao se *Arnautovića,* a drugi, ravni, *Hadžina ulica,* pri čemu se u ovu drugu ubrajala i današnja *Halim-hodžina.* Ta dva prva naziva sretaju se od 1878. naovamo, uzeti su iz naroda i sigurno su prilično stari. Godine 1907. nastala je bitna izmjena: Arnautovića i Hadžina ulica spojene su u jednu ulicu pod novim imenom *Čadordžina,* a čikma iz Hadžine ulice postala je te ili sljedeće godine samostalna saobraćajnica pod današnjim imenom *Halim-hodžina.*

Ulica je taj novi naziv dobila po uglednoj muslimanskoj porodici *Čadordžija,* koja je upravo u toj ulici (u bivšoj Hadžinoj) imala kuću, živjela tu najmanje od druge polovine 18. vijeka i dala Sarajevu nekoliko znamenitih ličnosti. Moguće je da se ime ulice odnosi upravo na čuvenog berbera, ranara, narodnog hirurga i tridesetogodišnjeg ćehaju berberskog esnafa *Mujagu Čadordžiju,* (1799/80 — 1880), kako to navodi

H. Kreševljaković. Biće, međutim, vjerovatno da se i raniji naziv *Hadžina ulica* dao po nekome članu te iste porodice, o čijem identitetu nema podataka.

Današnji naziv ulice zamijenio je staro ime posebnom odlukom Gradskog narodnog odbora 29. septembra 1952. Ime je dato u spomen na jevrejsku porodicu Foht, značajne aktiviste NOP-a: *Josipa* (rođen 1897. u Zagrebu), njegovu ženu *Šarlotu — Saru* (rođ. 1902. u porodici Ozmo u Olovu) i sina *Vlatka* (rođ. 1931. u Sarajevu). Stanovali su u jednoj, danas posebno označenoj kući upravo u toj ulici i u stanu u relativno dugom periodu, od marta 1943. do januara 1945. držali tehniku Mjesnog komiteta KP i u njoj radili umnožavajući ilegalni materijal, u prvom redu dnevne biltene o situaciji u zemlji i u svijetu, hvatajući pri tome radio vijesti u istoj kući. U tom radu aktivno je učestvovao i drugi, stariji sin *Ivan* (rođen 1927. u Sarajevu).

Porodica je napokon otkrivena i uhapšena 17. januara 1945. Idućeg dana, 18. januara Ivan je uspio spasiti se skokom sa drugog sprata u tzv. Župskom redarstvu u današnjoj Ulici Boriše Kovačevića. Roditelje, Josipa i Šarlotu, prijeki ratni sud Ustaškog stožera Maksa Luburića u Sarajevu osudio je 12. marta 1945. na smrt, pa su oboje koji dan iza toga i strijeljani. Mlađi sin Vlatko, budući da je bio malodoban, izveden pred sud, ali je upućen u Jasenovac, gdje je i nestao.

Kako se vidi, današnji naziv ima neposrednu uzročnu vezu s ulicom na koju se odnosi. Uspomenu na Vlatka Fohta kao nekadašnjeg naprednog đaka gimnazijalca čuva jedna javna dječja biblioteka u Sarajevu koja nosi upravo njegovo ime.

IZVORI i LIT.: *H. Kreševljaković,* Merhum Hadži hafiz Mustafa-efendija Čadordžija, *Novi behar,* VII/1933—34, 5—6. — *Isti,* Avdaga Čadordžija, Kalendar *Narodna uzdanica* za god. 1938, 148. — *A. Bejtić,* Vrbanjuša, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6431 (29. 4.), 9. — Izvorni biografski materijal o porodici Foht u vitrinama Muzeja Jevreja BiH. — Hronologija radničkog i NO pokreta, 108. i 126.

POŽEGINA

Ulica u starom dijelu grada na desnoj strani Miljacke. Počinje od Ulice Kulina bana, u njenoj srednjoj dionici, pa vodi u pravcu sjevera do Kiseljačke i Fojničke.

Saobraćajnica se razvila sigurno još u 16. vijeku u sastavu Mula Arap-Atik mahale, koja se u narodu zvala *Mala Arapova mahala* (južni dio ulice) te Mahale Hadži-Jahja, u narodu poznate pod imenom *Nova mahala* (zapis iz godine 1874—75).

Današnje ime potječe iz turskog perioda i nastalo je po porodici *Požegija,* koja je tu imala porodičnu kuću i bila ugledna u onome kraju. Ime je moglo nastati najranije krajem 17. vijeka, jer su Požegije, kako nam kazuje i samo prezime, doseljenici iz Slavonske Požege, koju su napustili oslobođenjem toga mjesta ispod turske vlasti 1687. godine. U Sarajevu se sreta ta porodica već prvih godina idućeg, 18. vijeka, kako se vidi iz jednog savremenog popisa sarajevskih mekteba koji su

stradali u velikom požaru grada 1697, a za čije se učitelje traži pomoć od Porte: tu se poimenice navodi i *Mustafa Požegavi* kao učitelj propalog mekteba Duradžik mahale.

Naziv ulice se nije do danas mijenjao.

IZVORI i LIT.: Arhivski dokumenat o spaljenim džamijama u Sarajevu 1697. u GH biblioteci. — *H. Kreševljaković*, Iz nekadašnjeg Požeškog sandžaka. Sitni prilozi povijesti Požege u 16. stoljeću, *Hrvatski list*, Osijek, br. 357 (7055) od 25. 12. 1940.

PRENJSKA

Ulica u predjelu Novog Hrasna. Počinje od Ulice braće Vukovića i vodi na jug do pod trasu pruge Sarajevo—Višegrad, gdje zaokreće na istok i izvodi u Ulicu Vladimira Nazora.

Saobraćajnica je nastala poslije 1918, kad se počelo izgrađivati ono čitavo tamošnje naselje poznato pod imenom *Novo Hrasno*. Do davanja današnjeg imena ulica je imala oznaku *Hrasno III*.

Današnje ime saobraćajnica je dobila 7. oktobra 1960. Ime je dato po planini Prenju iznad Konjica u Hercegovini.

PRIJEDORSKA

Ulica u području iznad naselja »Pavle Goranin« i Hrasno Brdo. Počinje od Prvomajske i vodi na istok kosom sve do pred novo stambeno naselje zadrugara, gdje se trasa dalje nastavlja iznad same željezničke pruge pod imenom *Sremska*.

Saobraćajnica kao put dosta je stara. Početna dionica, pri Prvomajskoj, upravo ovih godina, ujesen 1966. zadobila je sasvim drugi oblik u vidu serpentina i zavoja koji vodi kroz novo stambeno naselje na platou što se upravo završava (oktobar 1966).

Do 8. juna 1948. ova ulica je bila poznata pod imenom *Švrakina* po naselju »Švrakino Selo« na zapadnoj strani, prema kojem i vodi. Navedenog datuma ulica je dobila novo ime *Pere Dokića*.

Rješenjem Opštinskog vijeća NOO Novo Sarajevo 7. oktobra 1960. nastala je nova izmjena: ime Pere Dokića prenijelo se na dotadašnju Ulicu Hrasno XII, a dotadašnja Ulica Pere Dokića dobila je istom prilikom današnje ime po gradu *Prijedoru* u Bos. krajini.

PRIJEKA ČESMA

Ulica u predjelu Vratnika, u njegovom sjevernom području. Počinje od Ulice Strošići i vodi u pravcu jugoistoka poprečnim smjerom (po izohipsi) do ulice Čebedžije donje.

Saobraćajnica se razvila još u turskom periodu kao sokak koji je povezivao dvije mahale: Kerdeni hadži Husejn ili *Strošići*, na zapadu, i Mokro-zade hadži Sinan ili *Čebedžije*, na istoku.

Ulica se još od turskog vremena zove *Prijeka česma* po česmi istoga imena koja se i danas nalazi u Strošićima u uglu ove ulice i ulice Majevičke, a koja je tako ime u narodu dobila po tome što je građena, odnosno postavljena u poprečnom položaju u odnosu na os ulice. Pred česmom je od davnina drveno korito. Sačuvala se tradicija da je ta česma zadužbina još Gazi Husrev-bega, ali se to nije moglo dokumentarno potvrditi.

Današnje ime ozvaničeno je tek 1900. godine. Do tog vremena saobraćajnica je bila u sastavu ulice koja je obuhvatala i ovu i Strošiće, a službeno se zvala *Bajrića ulica* po nekome licu ili porodici takvoga prezimena, čiji mi identitet nije poznat.

LIT.: *H. Kreševljaković*, Vodovodi, 89.

PRIJEPOLJČEVA

Ulica u području sabirnice Miloša Obilića ulice. Razvijena između ulica Konstantina Jeftića i Kozaračke.

Saobraćajnica je nastala dosta rano u turskom periodu kao sokak u Mahali Tabaka Hadži-Sulejmana, koja je u prošlom vijeku bila u narodu poznata pod imenom *Gurdina mahala*.

U drugoj polovini prošloga vijeka, upravo 1867—68. godine, ulica se zvala *Bakal-bašin sokak*, vjerovatno po bakalinu Mehmedaliji, sinu Ibrahimaginu, rođenom 1844, koji je stanovao u toj istoj ulici, a u vrijeme Popisa stanovništva grada 1867—68. bio doista *bakalbaša* — cehmajstor bakalskog esnafa u gradu.

Današnje ime ulica nosi iz godina poslije 1867—68. po nekome članu porodice *Prijepoljac* koja je u to doba imala kuću u tome sokaku. Ovdje se, gotovo je sigurno, radi o *Prijepoljcu Sulejmanu*, rođenom 1838, ili o njegovom bratu Mustafi, rođ. 1848. godine (sinovi Prijepoljca hadži-Osmana), koje u Popisu stanovništva 1867—68. sretamo kao trgovce s kućom u tom istom sokaku.

Kratko vrijeme 1963. godine naziv je bio nešto izmijenjen i glasio je *Prijepoljska*, kao da je nastao od imena mjesta *Prijepolje*, što je bilo pogrešno.

LIT.: *A. Bejtić*, Gurdina mahala, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6394 (23. 3), 6.

PRNJAVORSKA

Ulica u naselju »Pavle Goranin«. Odvaja se od početka Ulice Hamdije Kreševljakovića i vodi najprije na istok, a potom zavija na jug i izvodi kao nenaseljen put u Ozrensku.

Saobraćajnica kao naseljena jedinica razvila se 1948. godine i slijedećih u sastavu novoizgrađenog današnjeg naselja individualnih kućica radnika udarnika, od kojih su prve dovršene i useljene 13. septembra 1948.

Do davanja današnjeg imena ulica je bila poznata pod imenom *Naselje Pavla Goranina II.* Današnje ime po mjestancu Prnjavoru u sjeverozapadnoj Bosni ulica je dobila 7. oktobra 1960.

PROLETERSKA

Ulica u Hrasnici. Razvijena od Ulice Igmanskog partizanskog bataljona do Ulice Dušana Dašića.

Stambena ulica, formirana poslije 1950.

Status ulice i današnji naziv kao prvo ime saobraćajnica je dobila 20. decembra 1960.

Naziv ulice dat je u spomen na proletere kao pripadnike klase proletarijata, pod čim se u konkretnom slučaju imaju razumijevati proleteri - borci u NOR-u 1941—1945. godine.

PROTE BAKOVIĆA

Ulica u sastavu čaršije. Počinje od Titove kraj hotela »Stari grad« i vodi na jug do Sarača.

Razvila se u turskom periodu, ali se tada završavala kao čikma po prilici na dvije trećine današnje dužine sa pristupom iz današnje Titove ulice odnosno ondašnje *Čemaluše,* čiji je bila sastavni dio. Prosječena je prema Saračima 1913. Izdvojena je iz matične ulice i dobila status samostalne ulice 1900. pod prvim imenom *Protina.* Tako je to trajalo svega dvije godine, do 1901, a tada je ulica ponovo uključena u *Čemalušu.* U prvim godinama iza 1918. ponovo je postala samostalna ulica i vraćeno joj staro ime. Godine 1931. naziv je promijenjen u puniji oblik *Prote Bakovića,* koji je ostao do danas bez izmjene.

Nosilac naziva ulice jeste predokupacioni sarajevski paroh i proto *Stevan Baković* (Ožegovci kod Bijeloga Polja u Sandžaku, 1797 — Sarajevo, 1893), koji je u toj ulici stanovao, a u Sarajevu službovao još od 1817. pa sve do same smrti i za to vrijeme postao i bio jedna od najuglednijih ličnosti u čitavu gradu.

LIT.: *V. Skarić,* Sarajevo od najstarijih vremena, 247—249 (biografski podaci o Bakoviću). — *A. Bejtić,* Ulica Prote Bakovića, *Oslobođenje,* XXII/ /1966, br. 6362 (21. 2), 6.

PRVOMAJSKA

Glavna ulica kroz naselje »Pavle Goranin« (bivše Švrakino Selo). Počinje od mosta na Miljacki na Čengić-Vili i vodi u pravcu jugozapada, prolazi kroz spomenuto naselje i izvodi na periferiju na zapad pa dalje se razvija prema sjeveru do Javorske, preko koje ima izlaz na Butmirsku cestu.

Saobraćajnica je kao put stara. Njena današnja početna dionica je kao trasa prilično izmijenjena nešto poslije 1948. radi omogućavanja savremenog kolskog saobraćaja. U vrijeme kad se dao današnji naziv saobraćajnice prvobitna početna dionica ove ulice razvijala se od Ilidžanske ceste i u osi današnje Ulice Danila Đokića, ali je kasnije ta dionica potpuno zatrta novim zgradama. Ta početna dionica prije davanja današnjeg imena ulici bila je u sastavu Ulice Danila Đokića, koja se kao takva prozvala 8. juna 1948. godine (dotadašnja *Čengić-Vila I*).

Današnji naziv dat je 7. oktobra 1960. godine u spomen na 1. maj, međunarodni praznik rada kao dan solidarnosti proletarijata i radnih ljudi čitava svijeta, uveden na Prvom kongresu Druge internacionalne 1889. kao sjećanje na veliki štrajk u Čikagu 1. maja 1886, u kojem je učestvovalo 40.000 radnika.

PRVOMAJSKA

Ulica u Hrasnici. Razvijena od Partizanske ulice do Omladinskog puta.

Stambena ulica. Nastala poslije 1950.

Status ulice i današnji naziv kao prvo ime dobila 20. decembra 1960.

PUBE NOVAČIĆA

Ulica u Novom Sarajevu. Razvijena neposredno iznad trase normalne pruge od sjeverne dionice Birčanske u pravcu zapada gdje se iza kraka Branka Milutinovića ulice završava kao čikma.

Saobraćajnica kao stambena jedinica počela se formirati između dva rata kao nastavak kolonije željezničara zadrugara koja se u onome kraju počela razvijati 1929—1930. pod imenom *Dolac kolonija*.

Status ulice saobraćajnica je dobila u godinama poslije oslobođenja, a tada joj je prvi put dato i ime *Dolac kolonija XI*.

Današnje ime ulica je dobila 7. oktobra 1960. Nosilac náziva je mašinski inženjer Leopold (zvani Puba) Novačić, malo poznati aktivista NOP-a. Rođen 1913. u Čelebiću kod Foče, gdje mu je otac Juraj služio kao žandarmerijski narednik. Otac mu je Ličanin, a majka Čehinja. Od 1918. živio s roditeljima u Sarajevu, na Docu, gdje se nalazi i ulica njegova imena. Diplomirao na Visokoj tehničkoj školi u Pragu 1941. i otpočeo rad u Tvornici vagona u Slav. Brodu. Još na studijama

pripadao naprednoj omladini. U Slav. Brodu bio uključen u NOP, za koji je davao stručna uputstva i materijal za rušenje pruga okupatora. U velikoj provali aktivista NOP-a februara 1942. uhapšen i odveden u Jasenovac. Tu je i ubijen iste, 1942. godine.

IZVORI: Biografski podaci od sestre Leopoldine (Bebe), udate za Jovana Kovačevića u Sarajevu, Zagrebačka ulica.

RAČKOGA

Ulica u području Marindvora. Razvijena od Ulice vojvode Putnika istočnom stranom Zemaljskog muzeja do Ulice Omladinsko šetalište.

Saobraćajnica se razvila neposredno pred prvi svjetski rat, kad su tamo nikli paviljonski postavljeni objekti Zemaljskog muzeja na zapadnoj strani, a u isto vrijeme i četiri stambene oficirske zgrade na istočnoj strani, koje predstavljaju prvi primjer paviljonskog načina rješavanja stambene arhitekture u ovom gradu u austrougarskom periodu.

Saobraćajnica je dobila status ulice tek 10. 1. 1919, a tada je i dobila današnje ime u spomen na *Franju Račkoga,* čuvenog hrvatskog historičara i političara (Fužine, 1828 — Zagreb, 1894), koji je dvadeset godina vršio dužnost predsjednika Akademije i pri tome dosljedno ostvarivao svoj program o izgradnji kulturnog i narodnog jedinstva svih južnoslavenskih naroda.

Naziv ulice se nije mijenjao.

RADIĆEVA

Ulica u središnjem dijelu grada. Počinje na Obali vojvode Stepe Stepanovića pa vodi u pravcu sjevera i izvodi u Ulicu JNA, gdje se završava Mis Irbina.

Ulica je prosječena za vrijeme stare Jugoslavije, upravo oko 1935. Do rata bile su tu samo dvije zgrade, jedna na obali, a druga u JNA (Kolo srpskih sestara), a poslije osobođenja nikle su sve ostale višekatnice.

Ulici je dato ime odmah po izgradnji odnosno prosijecanju u spomen na *Stjepana Radića,* hrvatskog političara i pisca (Trebarjevo, 1871 — Zagreb, 1928), koji je s bratom Antunom osnovao Hrvatsku seljačku stranku, borio se do smrti za njezin program i, najposlije, pao kao žrtva starojugoslovenske vladine Radikalne stranke od revolverskog metka u beogradskoj Skupštini 20. juna 1928. (podlegao ranama 8. avgusta iste godine).

39. Refika Šećibovića ulica

RADNIČKA

Ulica u području Grbavice. Počinje od Zagrebačke pri samom sastavu sa završnicom Lenjinove i vodi vijugavim pravcem u smjeru jugoistoka, prolazi ispod željezničkog mosta i završava se prilično visoko iznad pruge, iznad Debelog brda i blizu novoga puta za Trebević.

Saobraćajnica je nastala kasno u austrougarskom periodu kao put, odnosno ulica. Status ulice i današnje ime dobila je 1915. Dionica u drugoj polovini današnje saobraćajnice (dio iznad pruge) postojala je još od prije kao saobraćajnica i zvala se imenom *Prstenak*. Od 1915. do 1920. bila je u sastavu Radničke, a od te druge godine ponovo izdvojena u samostalnu ulicu pod starim imenom *Prstenak* (u Popisu iz 1920. godine bilježi se ovako: *Prstenjak)*. U prvim godinama poslije oslobođenja 1945. Prstenak je, bez posebnog rješenja, ponovo uključen u trasu Radničke ulice, i tako se izgubilo to staro i lijepo narodno ime tamošnjeg kraja.

RADNIČKO NASELJE I

Stambena jedinica u novopodignutom naselju »Slobodan Princip Seljo« (Grbavica II). U stvari, to je podužna (zapadna) polovina prve (početne) dionice Ulice Marijana Baruna, do Ulice Ravijojle-Rave Janković: obuhvata nekoliko individualnih stambenih zgrada radničkog naselja, kojem su temelji udareni 24. avgusta 1941. godine. Stari naziv saobraćajnice, na koju se vežu te kuće jest *Radničko naselje I*, pa se to ime i zadržalo za identifikaciju tih kuća, dok su novosagrađene višekatnice dobile oznaku Ulice Marijana Baruna, iako se, u stvari, radi o jednoj te istoj saobraćajnici.

Navedene kućice su odbrojanog vijeka. Prostor na kome se nalaze planiran je za krupnu izgradnju, a dok se te nove zgrade ne podignu, ostale su i one stare jednoporodične kuće i stari naziv ulice.

LIT.: (D): Položen je temeljni kamen radničkih obiteljskih kuća. Naselje »Husein-beg Gradaščević« u Kovačićima (Sa slikama). *Sarajevski novi list,* I/1941, br. 91 (26. 8), 1—2. — Uporedi i članak sa urbanističkim parcijalnim planom u istome listu, isto godište, br. 76 (8. 8), 5.

RADNIČKO NASELJE II

Stambena jedinica i saobraćajnica u novopodignutom naselju »Slobodan Princip Seljo«. Razvijena u pravcu sjever — jug u središnjem dijelu i s obje strane Ulice Ravijojle-Rave Janković, paralelno sa saobraćajnicom, odnosno stambenom jedinicom Radničko naselje I, samo nešto zapadnije. Dionica južno od Ulice Ravijojle-Rave Janković formirana je i kao moderna prilazna stambena saobraćajnica, dok ona druga, sporedna dionica, nema karakter formirane saobraćajnice.

Ulica, odnosno stambena jedinica današnjeg imena obuhvata individualne stambene zgrade radničkog naselja iz ratnog perioda (četiri na južnoj i 6 na sjevernoj strani), čiji je teren namijenjen za krupnu stambenu izgradnju. Upravo zbog toga do danas nije mijenjan stari naziv ove stambene jedinice, koja je do iza oslobođenja bila i kompletna saobraćajnica, što je i opravdano, jer nema logike uvoditi naziv koji će trajati samo nekoliko godina.

RADNIČKO NASELJE III

To je, u stvari, stambena jedinica od nekoliko individualnih zgrada radničkog naselja iz ratnih godina usred današnjeg novopodignutog naselja »Slobodan Princip Seljo« (Grbavica II). Nalazi se južno od Ulice Ravijojle-Rave Janković, a zapadno od saobraćajnice i stambene jedinice Radničko naselje II.

Današnji naziv je ime saobraćajnice iz vremena postanka naselja, koje danas više i nema, jer su je ispresijecale nove višekatnice. Opravdano je što se naziv ove stambene jedinice ne mijenja iz istih razloga koji su navedeni i za Ulicu Radničko naselje II.

RADNIČKO NASELJE IV

Stambena jedinica, skupina jednoporodičnih kućica radničkog naselja iz ratnih godina usred modernog stambenog naselja »Slobodan Princip Seljo«. Locirana južno od glavnog kraka Ulice Ravijojle-Rave Janković, a zapadno i neposredno uz Radničko naselje III.

To su ostaci stare stambene jedinice i ulice pod istim imenom, koju su ispresijecale i uništile novogradnje modernog naselja. Dok se i na tom prostoru ne izgrade višekatnice, zatečene porodične zgrade nose oznaku stare ulice, što je i opravdano logikom koja je navedena kod stambenih jedinica II i III istog imena.

RADOJKE LAKIĆ

Ulica u središnjem dijelu grada. Počinje od Ulice maršala Tita pa vodi u pravcu sjevera, drugim dijelom i usponskom trasom, do Ulice Mehmed-paše Sokolovića.

Ulica je stara turska saobraćajnica, koja se sve do naših dana bilježila imenima *Hutubegovica, Turbegovica* i *Tubegovica.* Etimon naziva nejasan.

Poslije prvog oslobođenja, 10. 1. 1919. nastalo je dijeljenje ove ulice: ravna dionica postala je samostalna ulica pod imenom *Krekova,* po slovenačkom političaru i publicisti *dru Janezu Kreku* (1865—1917),

koji je ostao poznat kao pristaša trijalizma u rješavanju nacionalnog pitanja u našoj zemlji. Preostala dionica postala je nova samostalna ulica pod starim imenom *Tubegovica,* koje se zadržalo sve do davanja današnjeg imena ulici.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. dotadašnja Krekova nosila je ime *Nadbiskupa Ivana Šarića,* po istoimenom nadbiskupu, koji je rezidirao u palati u toj istoj ulici.

Dana 20. 8. 1945. godine vraćeno je predratno ime ulici.

Današnje ime dato je ulici na svečanoj sjednici Gradskog narodnog odbora 6. aprila 1946, a čuva spomen na studenticu i poznatog člana KPJ djevojku *Radojku Lakić* (rođena 1917. u Mrkonjić Gradu) U godinama pred rat boravila i u Sarajevu kao učenica gimnazije. Prvih dana okupacije, aprila 1941, ponovo došla u Sarajevo i nastavila tu revolucionarni rad. Ustaše su je, napokon, prepoznale i uhvatile. Senat Pokretnog prijekog suda NDH u Sarajevu 29. 9. iste, 1941. osudio ju je na smrt strijeljanjem. Strijeljana je na Vracima za koji dan, oktobra 1941. Brzo poslije oslobođenja, 8. juna 1945. data joj je čast najvišeg ratnog odlikovanja — stepen narodnog heroja Jugoslavije.

Ulica Tubegovica kasnije je uključena u Ulicu Radojke Lakić.

LIT.: *M. Šotra,* Naši heroji, 91. — Zbornik narodnih heroja, 403. — Hronologija radničkog i NO pokreta u Sarajevu, 9.

RADOVANA ŠUĆURA

Ulica u Vogošći, upravo u naselju Jošanica. Razvijena od tranzitne saobraćajnice Ulice igmanskog marša u pravcu sjeveroistoka do Ulice Spasoja Blagovčanina. Stambena ulica. U potpunosti nastala 1959. (tada je izgrađena i asfaltirana trasa) kao nastavak izgradnje čitavog modernog naselja u Jošanici za potrebe radnika Preduzeća »Tito« u Vogošći.

Ulica je oko 1961, dakle uskoro po izgradnji i formiranju, dobila današnji naziv kao spomen na prvoborca Radovana Šućura iz same Vogošće; predratni zemljoradnik, rođen 1906. Bio je komandir Crnovrške čete pa komandant Visočko-fojničkog odreda. Dočekao je oslobođenje, 1946. bio predsjednik tadašnjeg Sredanjskog sreza (sjedište bilo u Semizovcu), a na toj je dužnosti iste godine i poginuo nesretnim i neobjašnjenim slučajem u vozu, vraćajući se iz Srednjeg. Šućuri su, inače, poznata i razgranata srpska porodica u onome kraju (u Vogošći, u selu Osijeku i u Blagovcu), koja je dala deset prvoboraca NOR-a.

LIT.: *S. J. Jovanović,* Vogošća, 50—51.

RAGIBA LJUBUNČIĆA

Ulica na Vratniku. Razvijena u području između Jajce-kasarne i Bijele tabije. Počinje od Ulice Vratnik-mejdan i vodi u pravcu juga do Mehmed-agine.

Osnovna dionica ove ulice jest južni dio, a to je stara ulica, zapravo čikma *Hendek*, koja je imala prilaz samo sa južne strane, iz Mehmed-agine ulice. Bio je to sokak u *Mahali Než-zade hadži-Hasana*, koja se zvala narodnim imenom *Dol*. Od turskog perioda pa sve do davanja današnjeg naziva ulica se zvala *Hendek*. Osnova za to ime (koje znači rov, šanac, uvala) postoji, jer trasa vodi uvalom između dva vojna objekta. Osim toga, tom istom uvalom još u austrougarskom periodu tekao je živi potok imenom *Hendek*, pa je i po njemu ulica mogla dobiti naziv.

Ova ulica u današnjem obliku, odnosno veličini nastala je prosijecanjem trase prema sjeveru, do na Vratnik-mejdan, koje je izvršeno 1947, a u koju je svrhu još 11. 10. 1946. donesena odluka da se izvrši eksproporijacija čestica.

Već iduće, 1948. godine (8. juna) ta ulica dobila je i novi, današnji naziv po imenu *Ragiba Ljubunčića* (rođ. 1921. u Sarajevu), predratnog bravara u Željezničkoj radionici, gdje je prije 1941. uključen u napredni pokret i postao član SKOJ-a. Aktivni i organizovani saradnik NOP-a od prvih dana okupacije. Kad je pozvan u domobranstvo 1942, prebacio se zajedno sa sestrom Rabijom i ocem, mahalskim imamom Alijom, na oslobođeni teritorij na Borke, gdje se uključio u Konjički odred. Poginuo je u petoj neprijateljskoj ofanzivi na Sutjesci u prvoj polovini juna 1943. na dužnosti omladinskog rukovodioca Trećeg bataljona (Mostarski bataljon) Desete hercegovačke brigade.

Postoji neposredna, uzročna veza naziva ove ulice po tome što se Ragib Ljubunčić rodio, odrastao i živio u kući kraj džamije upravo u toj ulici.

IZVORI: Biografski podaci izvorno od sestre i suborca Rabije. — Biografska građa o prvoborcima NOR-a grada Sarajeva.

RAMIĆA BANJA

Periferna ulica u sjevernom području starog dijela grada, neposredno ispod Sedrenika. Počinje od Grlićića ulice i vodi u pravcu sjevera do Ulice Sedrenik primajući prije toga jedan svoj krak iz Frontovske ulice. Ulica se počela naseljavati tek između dva posljednja rata. Osnovna trasa ulice, međutim, postoji od davnina kao put iz grada u ispasišta. Krak sa zapadne strane, iz današnje Frontovske ulice, prosječen je poslije oslobođenja, ali do danas nije naseljen.

Saobraćajnica je dobila status ulice u prvim godinama poslije oslobođenja 1945, a tada joj je dato i današnje ime koje potječe od naziva kraja u kojem se nalazi. Tim istim imenom zove se potok koji teče u kraju zapadno od ulice i koji nastaje od potoka Sedrenik na sjevernoj strani. Leksički smisao naziva upućuje da je to ime nastalo od *banje*, kupatila nekog člana porodice Ramića. Međutim, ostaje do danas otvoreno pitanje identifikacije te banje, a prema tome i historijske etimologije imena potoka i ulice, jer o tome nema nikakvih

podataka, iako se sam potok pod tim imenom javlja još u drugoj polovini 18. vijeka, kako nas o tome obavještava Hamdija Kreševljaković.

LIT.: *H. Kreševljaković,* Banje u Bosni i Hercegovini, 86.

RANKA ŠIPKE

Ulica u području vrha Pofalića, upravo na granici Pofalića i Vešića. Odvaja se iz posljednje trećine Ulice Ruđera Boškovića i vodi u jakim okukama prema releju na Humu.

Prvobitna stočna staza, kasnije seoski put, koji se počeo izgrađivati u posljednjih desetak godina, ušao je u sastav gradske saobraćajne mreže i dobio status ulice 12. 12. 1968. Ulici je tada prvi put dato ime u današnjem obliku. Naziv čuva spomen na predratnog revolucionara, prvoborca i narodnog heroja Ranka Šipku. Rođen 1917. u Cvijetniću kod Drvara. Popularni borac i komandant Pete kozarske brigade, o kojem i pjesme pjevaju (»Kada Ranko komanduje Petom, četnici se rastaju sa sv'jetom«). Poginuo 7. 11. 1944. u saobraćajnom udesu između Zenice i Travnika. Za narodnog heroja proglašen je 26. 7. 1949.

LIT.: Zbornik narodnih heroja, 774.

RAVIJOJLE-RAVE JANKOVIĆ

Ulica u novom naselju »Slobodan Princip Seljo« (Grbavica II). Počinje gdje i Ulica Đure Salaja, vodi najprije u pravcu zapada pa zaokreće na sjever i izvodi ponovo u Ulicu Đure Salaja na njenoj drugoj, završnoj strani.

Izuzimajući dionicu jug-sjever, koja je, u stvari, stara Ulica *Hercegovačka,* nastala i razvijena tokom 1921. godine, cijela ostala trasa nastala je prije deset godina, kada je otpočela tu moderna stambena izgradnja u naselju koje se označava imenom Grbavica II.

Ulica je dobila današnji naziv prije četiri godine u spomen na narodnog heroja *Ravijojlu—Ravu Janković,* predratnu domaćicu (rođ. 1919) iz Osijeka kraj Sarajevu, koja je stupila u ustanak već 1941. godine, razvila se u borca-junaka, a poginula novembra 1944. na najvišem vrhu Romanije, kod Crvenih stijena, kao sanitetski poručnik NOV Jugoslavije. Za narodnog heroja proglašena 20. 12. 1951.

LIT.: Zbornik narodnih heroja, 281.

REFIKA ŠEĆIBOVIĆA

Ulica u sjevernom kraju starog dijela grada. Počinje od Ulice Ploča i vodi u pravcu sjeverozapada, prelazi Ulicu Mline i u zavoju

nadesno izvodi u Ulicu Alije Alijagića. Saobraćajnica je nastala dosta rano u turskom periodu kao sokak u *Mahali Keb-kebir*, u narodu zvanoj *Miščina mahala*, koja se formirala zajedno sa tri svoja sokaka još u 16. vijeku.

Prije 1878. godine ulica se zvala *Sokak Muhamed-age Džinića*, od godine 1878. po istom licu *Džinić-agina*, od 1885. *Džinića age*, od 1895. *Džinić-agina*, a od 1921. pa sve do davanja današnjeg imena *Džinić-age*. Nosilac svih tih naziva je navedeni predokupacioni sarajevski posjednik iz porodice Džina, čija porodična kuća i danas postoji na donjem zapadnom uglu ove ulice i Ulice Mlini, predstavljajući vrijednu staru arhitekturu. Inače stara i prvobitna kuća Džina bila je u Ćemaluši, na mjestu gdje je današnja Gradska tržnica.

Današnje ime ulica je dobila 8. juna 1948. po prvoborcu NOR-a *Refiku Šećiboviću* (rođ. 1919. u Seonici, kod Ostrošca na Neretvi), koji je živio u Sarajevu od 1930. godine, a neposredno pred rat bio student prava u Beogradu i tu se uključio u napredni studentski pokret. Poginuo 28. aprila 1944. braneći partizansku bolnicu od četnika u selu Grušča kod Konjica kao načelnik štaba Konjičkog odreda.

IZVORI i LIT.: *A. Bejtić*, Prilozi proučavanju naših narodnih pjesama. dio II, 116. — Biografski podaci izvorno od porodice, od brata Muhameda (Šeće). — Biografska građa o prvoborcima NOR-a grada Sarajeva.

REMZIJE OMANOVIĆA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Razvijena od Baščaršije, odnosno od Ulice maršala Tita na sjever do džamije na Vrbanjuši, gdje se utapa u Ulicu Abdulah-efendije Kaukčije.

Saobraćajnica stara, sigurno predstavlja jedan od srednjovjekovnih puteva koji su iz okoline vodili na križište puteva i trgovište na području današnje čaršije.

Prva dionica te ulice, do iznad džamije Đuradžik hadži-Ahmeda (u vrhu Baščaršije), još u 16. vijeku razvila se kao čaršija u kojoj su radili sagrakčije, ili, našim izgovorom rečeno, sagrdžije (zanatlije koji su se bavili struganjem kože koju je trebalo štaviti), a upravo po tim zanatlijama i prozvala se najprije ta čaršija, a poslije i čitava ulica *Sagrdžije*. Dionica iznad te čaršije zvala se *Budakovički put* ili, kraćim imenom, *Budakovići*, jer je put vodio u pravcu srednjovjekovnog sela i kasnije Mahale Budakovići koja se plasirala oko današnje Ulice Kaukčije Abdulah-efendije od završnice Ulice Remzije Omanovića na sjever. To ime drugom dijelu te ulice ubilježeno je u Popisu stanovništva grada 1867—68. god. Prema tome otpada sada svaki razlog mišljenja da su se nekadašnje Sagrdžije prozvale po Sagrakči Hadži-Mahmudu, koji je u toj istoj ulici sagradio džamiju (onu današnju) prije 1528. godine. Naziv čaršije Sagrdžije protegao se na tu čitavu ulicu tek poslije 1878. godine i zadržao se sve do davanja današnjeg imena.

Današnji naziv uveden je 15. decembra 1959. u spomen na vrlo aktivnog sarajevskog revolucionara Remziju Omanovića, rođenog u

Cazinu 1920. godine. Predratni đak sarajevske gimnazije, u toku 1941. i 1942. nekoliko puta hapšen kao ilegalni partijski radnik, izveden pred prijeki sud, transportovan u logor u Staru Gradišku, vraćen u Sarajevo radi zamjene, do koje nije došlo, pa opet natrag u logor, iz kojeg je uspio i pobjeći na oslobođeni teren. Izmučen i iznuren umro je 20. 2. 1944. u partizanskoj bolnici u Podgrmeču u selu Kožine. Njegova je sestra čuvena partizanka prvoborac *Razija Omanović*, predratna maturantkinja gimnazije (rođ. 1922. u Cazinu), koja je pala u borbi u čuvenom desantu na Drvar 25. 5. 1944, a po kojoj se njoj u spomen zove danas Osnovna škola u Ulici Abdulah-ef. Kaukčije u Sarajevu.

IZVORI: Biografska građa o prvoborcima NOR-a grada Sarajeva.

REMZIJE OMANOVIĆA ČIKMA

Ulica vezana za Ulicu Remzije Omanovića. Odvaja se od matične ulice neposredno od džamije na Vrbanjuši (pri završetku ulice) i vodi u pravcu sjeveroistoka.

Razvila se sigurno dosta rano u turskom periodu u sastavu Mahale Sarača Alije, koja se narodnim imenom zvala *Vrbanjuša* (nastala u 16. vijeku).

Do davanja današnjeg imena saobraćajnica se zvala *Sagrdžije čikma,* a to ime nastalo je nešto poslije 1878. godine, kao i ime Sagrdžije za matičnu saobraćajnicu.

Današnji naziv dat je ulici u isto vrijeme i po istoj osnovi kao i naziv Ulice Remzije Omanovića.

ROGINA

Periferna ulica u sjevernom području starog dijela grada, u predjelu ispod Grličića brda. Počinje od Ulice Vinograd kao njezin produžetak i vodi na sjever do Grličića ulice.

Ulica je kao put, vjerovatno, dosta stara, jer predstavlja prirodnu izlaznicu iz grada na periferiju.

Naziv ulice je također star, a nastao je po imenu osnivača tamošnje džamije (u Vinogradu), koji se u dokumentima bilježi kao *Rogo-zade* i po kojem se tako i ta džamija zove. Ta ista džamija bilježi se 1698. pod imenom *Ostrogon,* a ima isprava gdje se džamija bilježi pod obadva imena *Rogo-zade Ostrogon.* To pokazuje ne samo starost naziva, koji promatramo, nego i porijeklo nosioca naziva džamije i ulice: grad Esztergon u sjevernoj Madžarskoj, koji su Turci napustili 1683.

Sve do 1908. godine radio je na Vratniku, u zgradi na uglu današnjih ulica Vratnik-mejdan i Mustafe Dovadžije, jedan mekteb, koji se u dokumentima navodi pod jednakim ili sličnim prezimenom kao što glasi i ime ulice: *Rogan-zade* ili mekteb *Rogić Veli-efendije.* Ako ta dva

nosioca tih naziva (ulice i mekteba) nisu isto lice, proizlazi barem to da je porodica toga prezimena ostavila sebi spomen i ovdje, na Vratniku.

IZVORI i LIT.: Popis džamija iz 1697. u GH biblioteci za koje se traži pomoć poslije požara 1697. — Popis džamija u šeheru Sarajevu, *Mekteb, salnama za muslimansku godinu* 1326, uredio Mehmed Džemaluddin Čaušević, godina II, Sarajevo, 138 (arabicom). — *S. M. Traljić,* Sarajevski grad Vratnik, 49. — *M. Handžić,* Dva popisa sarajevskih mekteba, *El-Hidaje,* VI/1942—43 br. 5, 121. — *Dr Hajrudin Ćurić,* Školske prilike muslimana u BiH 1800—1878, Beograd, 1965, 79.

ROMANA PETROVIĆA

Ulica u području Bjelava, počinje u donjoj dionici sabirne Ulice Bjelave, vodi u sjeverozapadnom pravcu i završava na vrhu Ulice Avde Sumbula.

Ulica se razvila prilično davno u tursko doba kao sokak u Hadži--Džaferovoj mahali, koja je nastala još u 16. vijeku, a koja se u narodu zvala imenom *Provare.*

Prijašnje ime ove ulice bilo je *Doklade.* Etimologija toga imena nije mi poznata. Možda je to stari geografski naziv srpskohrvatskog porijekla u značenju *do klade,* a možda je i iskvareni oblik imena *Doglodi,* koje je poznato kao naziv jednoga sela u Sarajevskom polju. Bilo jedno, ili drugo, a možda i nešto treće, ovdje se svakako radi o toponimu, po svoj prilici selu toga imena koje su Turci zatekli.

Današnji naziv ulica nosi od 15. februara 1950. po savremenom domaćem akademskom slikaru *Romanu Petroviću,* koji je od godine 1917. pa do smrti radio u Sarajevu i razvio se u predanog umjetnika velikih kvaliteta. Rođen je u Donjem Vakufu 1896, a umro u Sarajevu 1947. godine.

Naziv ima uzročnu vezu po tome što je u toj ulici Roman Petrović jedno vrijeme živio i radio.

ROMANIJSKA

Ulica u središnjem dijelu grada. Razvijena u pravcu jug - sjever između ulica Maršala Tita i Svetozara Markovića.

Saobraćajnica potječe još iz 16. vijeka, kad se razvila kao sokak u Oruč-pehlivanovoj mahali, čija je džamija bila u samoj ovoj ulici, na istočnom uglu ove i Ulice maršala Tita.

Nekada je ovo bila čikma. Prosijecanje i uspostava prolaza prema Ulici Svetozara Markovića izvršeno je u austrougarskom periodu.

40. Saburina kuća u Saburinoj ulici

Ranije ime ove saobraćajnice bilo je *Hadži-Durakova čikma* pa *Hadži-Durakova ulica.* Nemam nikakvih podataka o tome nosiocu naziva. Jedno vrijeme u austrougarskom periodu, od 1878. do 1885, ova se saobraćajnica i službeno zvala *Mutevelina čikma* (takvo ime nosila je i prije toga cijela mahala) po mutevelijama — upravnicima Gazi Husrev-begova vakufa, čija je kuća bila upravo u toj ulici.

Današnje ime dato je 8. juna 1948. u spomen na planinu Romaniju, istočno od Sarajeva, pod kojom se ovdje misli šire područje, gdje se rasplamsao ustanak 1941. godine.

ROMANIJSKA

Ulica na Ilidži. Odvojak od Ulice Novo naselje, sjeverno od željezničke stanice. Vodi najprije u pravcu zapada, a potom zavija u sjeverozapadnom smjeru i izvodi na Ulicu Gliše Jankovića.

Saobraćajnica kao građevni blok formirana je poslije oslobođenja. I danas se izgrađuje.

Ime ulici po prvi put dato je 20. decembra 1960. u današnjem obliku.

RUDNIČKA

Ulica u naselju »Pavle Goranin« (bivše Švrakino Selo). Razvijena paralelno sa Hvarskom i Javorskom, između Uskočke i kraka Prvomajske, što se zapadnom stranom naselje spušta prema Javorskoj ulici.

Ulica i kao saobraćajnica i kao naseljena jedinica nastala je u potpunosti poslije oslobođenja u sastavu novog radničkog naselja koje se počelo tamo izgrađivati, a čije su prve kuće (stanovi radnika udarnika) dovršene i useljene 7. septembra 1948. godine.

Današnje ime po planini *Rudniku* u Srbiji ulica je dobila 7. oktobra 1960.

RUĐERA BOŠKOVIĆA

Ulica u području Pofalića i Huma. Počinje pri samom početku Humske odvajajući se na desnu stranu uzbrdo, pravi veliki luk ulijevo i ponovno izvodi u Humsku ulicu visoko u strani.

Početna dionica počela se izgrađivati pred prvi svjetski rat i izvodila je do na Bakarevac pa je već tada dobila status ulice i proz-

vala se imenom *Vrandučka* po mjestancu i staroj srednjovjekovnoj tvrđavi Vranduku kraj Zenice.

Poslije oslobođenja izgradnja se nastavila i na preostaloj dionici, pa je i ta dionica uključena u ovu ulicu.

Današnje ime za čitavu saobraćajnicu, koja je najvećim dijelom nova, nastala poslije oslobođenja (iako još uvijek u tehničkom pogledu ima karakter seoskog puta), dato je 7. oktobra 1960. po imenu čuvenog domaćeg učenjaka (fizičara i astronoma) Ruđera Josipa Boškovića, koji je rođen u Dubrovniku 1711, a umro 1782. godine u Milanu.

SABURINA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Počinje od Ulice Ploča ispod stare kapi-kule i vodi najprije u pravcu sjeverozapada i izvodi u Ulicu Alije Alijagića.

Ulica je nastala još u 16. vijeku kao sokak na granici Mahale Keb-kebir, u narodu poznate pod imenom *Mišćina mahala* (vidi Ulica Alije Alijagića), na jugu, te Mahale Šejh Muslihudina, u narodu zvane *Ploča,* na sjeveru.

U tursko vrijeme, a i u austrougarskom periodu ova se saobraćajnica zvala *Burekov sokak,* odnosno *Burekova ulica,* po nekom Bureku čiji identitet nisam mogao utvrditi.

Današnje ime ulica nosi bez izmjene od godine 1910. Naziv je nastao po staroj sarajevskoj trgovačkoj i esnafskoj porodici *Sabura,* koja je stanovala u toj ulici, a njeni članovi bili su ugledni u čitavu gradu kao kazandžije i trgovci kazandžijskom robom (potpuno su izumrli u muškoj lozi 1876-7, a u ženskoj 1905). Do danas se sačuvala polovina (ženski odjel) njihove stare porodične kuće u toj ulici i predstavlja po svom arhitektonskom oblikovanju rijedak spomenik stare gradske stambene arhitekture. Ime ulice ozvaničeno je po tome što je u samome narodu bilo poznato i još prije toga uobičajeno.

LIT.: *H. Kreševljaković,* Kazandžijski obrt u Bosni i Hercegovini, *GZM,* VI/1951, 201—204 (o Saburama). — *M. Mujezinović,* Groblja nad Kovačima u Sarajevu, *Naše starine,* IX/1964, 128 (natpisi sa nišana umrlih Sabura).

SADIKA KADROŠIĆA

Ulica na Vratniku. Razvijena od Vratnik-mejdana na sjever do Ulice Jusufa Đonlića.

Saobraćajnica se razvila u turskom periodu, i to dosta rano kao sokak u tamošnjoj mahali Havadže-zade hadži-Mustafe, poznatoj u

narodu pod imenom *Hadži-Mustafin džemat,* čija je džamija (ona današnja u Majevičkoj ulici) nastala još 1587. godine.

Od turskog perioda pa sve do davanja današnjeg imena ulica se zvala najprije *Mačkarev sokak,* pa *Mačkareva ulica,* po nekom nepoznatom članu stare sarajevske vrlo imućne porodice *Mačkar,* čija se porodična kuća do danas sačuvala u toj ulici (u početnoj dionici) predstavljajući najkarakterističniju i najvredniju historijsku arhitekturu u ovome kraju.

Današnji naziv, uveden odlukom GNO 8. juna 1948, čuva spomen na prvoborca Sadika Kadrošića, predratnog radnika viklera, nastanjenog u Sarajevu, a rođenog u Pljevljima 1922. U NOR stupio 1941. u sastav Romanijskog odreda, a poginuo oktobra 1944. na Šćepan-polju iznad Foče kao komandant bataljona Šesnaeste muslimanske brigade.

Postoji uzročna veza naziva ove ulice po tome što se kuća Kadrošićā, u kojoj je živio i Sadik, nalazi upravo u toj ulici. U toj kući i danas živi Sadikova rodbina.

IZVORI: Biografska građa o prvoborcima NOR-a grada Sarajeva.

SAMOBORSKA

Ulica u području Grbavice i Vraca. Razvijena između Zagrebačke i Durmitorske (bivših Novosela).

Saobraćajnica kao naseljena jedinica počela se razvijati za vrijeme stare Jugoslavije, a status ulice dobila je tek poslije oslobođenja. Tada joj je dato i današnje ime po gradiću Samoboru u Hrvatskoj.

SANDŽAČKA

Ulica iznad Kovača i čaršije. Počinje od vrha Kovača, gdje počinje i Ulica Ploča, pa vodi u sjeverozapadnom pravcu do Ulice Kulina bana.

Saobraćajnica se razvila najkasnije polovinom 16. vijeka kao sokak u tamošnjoj Mahali Peltek Husamudina iz istoga vremena, koja se u novije vrijeme (zapis iz 1874-75) u narodu zvala imenom *Džinin sokak.*

U turskom periodu je nosila naziv *Džinin sokak.* Od 1878. do 1895. naziv je glasio pod potpunijim imenom *Ulica Džine Hadži-Salihage* (od 1885. samo *Džine Salihage),* a te posljednje godine ime se reduciralo na oblik *Džinina ulica* i kao takvo ostalo u upotrebi sve do davanja današnjeg imena. Tim imenom ulica se prozvala po staroj muslimanskoj sarajevskoj porodici *Džino,* koja je doselila ovdje, prema porodičnoj tradi-

ciji, povlačenjem Turaka iz Budima 1687. godine, a pobliže ime *Džine hadži-Salihage* ulica nastalo je po konkretnom licu iz te porodice.

Današnje ime ulica je dobila 8. juna 1948. po Sandžaku, prostranoj oblasti između Crne Gore i Srbije, čije je stanovništvo dalo velik udio u NOR-u.

SARAČI

Najkarakterističnija ulica-čaršija u kompleksu ulica stare sarajevske čaršije. Razvijena od Gazi Husrev-begove na zapadu do mjesta gdje počinje današnja široka Ulica Baščaršija na istoku.

Kao saobraćajnica postojala je već 1462. godine, što se vidi iz vakufname Gazi Isa-bega iz te godine, u kojoj se navodi kao put. Status čaršije dao joj je, čini se, tek Gazi Husrev-beg godine 1531. izgradnjom i zavještanjem 60 dućana jedan do drugoga upravo na toj trasi, o čemu nam svjedoči tekst njegove zakladnice iz navedene godine.

U toj ulici, koja je od svoga zametka dobila status barem prometne saobraćajnice, ako ne i čaršije, radili su, vjerovatno, od samoga početka *sarači,* zanatlije koji su se bavili izradom raznih potrepština od kože, u prvome redu konjske opreme, a upravo po tim zanatlijama ulica je dobila ime.

Za kratko vrijeme stare Jugoslavije ulica je bila izgubila svoj historijski naziv i dobila novo ime *Prijestolonasljednika Petra,* pri čemu je bila uključena u današnju Ulicu Vase Miskina, koja se zvala istim imenom *(Prijestolonasljednika Petra).*

SARAJEVSKA CESTA

Izvodna saobraćajnica na Ilidži u pravcu Sarajeva i glavna saobraćajnica koja povezuje ova dva naselja. Razvijena od mosta na Željeznici u pravcu istoka do kraja izgrađenog naselja, gdje se produžuje kao stari put i na ulazu u Sarajevo utapa u *Ilidžansku cestu* (vidi tamo).

Ulica kao saobraćajnica jako je stara. Postojala je još u rimsko doba, a u srednjem vijeku i u turskom periodu bila glavna kontinentalna saobraćajnica koja je povezivala područje današnjeg Sarajeva sa zapadnim krajevima Balkana i morem.

Status ulice i današnje ime saobraćajnica je dobila poslije oslobođenja, upravo 20. decembra 1960. Naziv je nastao po tome što ulica vodi u pravcu Sarajeva, analogno imenu drugog sarajevskog kraka te saobraćajnice što izvodi iz grada, u pravcu Ilidže i stače se s tom ulicom pod imenom *Ilidžanska cesta.*

SAVE KOVAČEVIĆA

Ulica u središnjem dijelu grada. Razvijena zapadnom stranom palate Izvršnog vijeća od Ulice maršala Tita do Obale.

To je stara saobraćajnica nastala prije više vijekova, ali se sve do pred prvi svjetski rat protezala samo od Titove do Mis Irbine. Do 1931. godine zvala se *Musala sokak*, pa *Musala trg* po uređenom otvorenom prostoru za bogosluženje, zvanom *musala*, koja je bila ondje gdje je danas palata Izvršnog vijeća.

Godine 1931. ova se ulica kao sastavni dio onog trga prozvala *Banski trg*, pri čemu je pod taj naziv bila uključena i današnja Omladinska ulica od Titove do Mis Irbine.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. bio je uspostavljen stari naziv ovoj ulici *Musala*.

Na svečanoj sjednici Gradskog narodnog odbora 6. aprila 1946. godine starojugoslovenski Banski trg, u koji je bila uključena i ova ulica, proglašen je novim imenom *Trg Republike*, pri čemu se mislilo na Republiku Bosnu i Hercegovinu.

Taj naziv ostao je do 8. juna 1948. godine, a tada se trg rasformirao u dvije samostalne saobraćajnice: istočna je dobila ime Omladinska, a zapadna se prozvala današnjim imenom u spomen na legendarnog junaka NOR-a i narodnog heroja *Savu Kovačevića* (rođen 1906. u selu Nudo u Grahovu u Crnoj Gori), koji je poginuo 13. juna 1943. godine na Sutjesci u petoj neprijateljskoj ofanzivi, a o čijem su junaštvu ispjevane i narodne pjesme.

LIT.: *H. Kreševljaković*, Sarajevo za vrijeme austro-ugarske uprave, 113, bilj. 13 (o ustupanju dijela Musale za izgradnju palate Zemaljske vlade 1880). — Zbornik narodnih heroja, 377. — *Vlado Šegrt*, Krv na kamenu, Sarajevo 1965, na više mjesta. — *M. Dizdar*, Narodne pjesme iz borbe i izgradnje, Sarajevo 1951, 57.

SAVE SKARIĆA

Ulica na lijevoj strani Miljacke, razvijena od Dobrovoljačke do Hadžiabdinice na jugu, ispod Žagrića.

Ulica kao saobraćajnica vrlo je stara, datira sigurno najkasnije iz 16. vijeka kao prilazni put naseobini Žagrići, čije porijeklo ide, bez dvojbe, u predturski period. Kao naseljena gradska jedinica, sokak, razvila se u području stare Nedžar Hadži-Ibrahimove mahale, u narodu zvane *Mjedenica*, čiji je centar bila ona današnja džamija u Mjedenici, nastala nešto prije 1528. godine.

U turskom periodu i jedno vrijeme pod austrougarskom okupacijom na dužini današnje ulice bile su dvije samostalne saobraćajnice: *Pekušina ulica*, koja je obuhvatala dionicu od Dobrovoljačke do Mjede-

nice, te *Klanac,* koji je obuhvatao preostalu dionicu, do Hadžiabdinice. Historijska etimologija tih imena ne može se utvrditi. Sudeći po tome što su se današnji Žagrići do 1878. zvali *Derviš Alijin sokak,* a poslije 1878. *Derviš-Alijina — Pekušina ulica,* dozvoljeno je samo predpostaviti da se nepoznati nosilac imena Pekušine ulice zvao imenom *Derviš Alija.* Ime pak *Klanac* je, bez dvojbe, toponim koji vuče porijeklo još iz srednjeg vijeka, jer turski period ima za taj pojam mnogo uobičajeniji izraz *derbent.*

Prvobitne dvije ulice sjedinile su se u jednu pod imenom *Pekušina,* prema podacima Koste Mandića, 1895. godine, a prema podacima katastarskog plana poslije 1901. godine.

Pred popis stanovništva 1921. ulici je dato ime *Zembiljeva,* godine 1931. ime je prošireno u oblik *Zembilja Skarića Save,* za vrijeme posljednje okupacije vraćen je stari naziv *Pekušina,* a poslije oslobođenja nastalo je današnje ime, koje je, u stvari, ono iz 1921. i 1931. godine.

Nosilac naziva ulice je sarajevski književnik (feljtonista i satiričar) austrougarskog perioda *Savo Skarić* (1878 — 1909), koji je ostao poznatiji pod književnim imenom *Zembilj,* kako se zvala njegova prva satirična reportaža, objavljena 1906. godine, otkuda potječe i uzročna veza prvog naziva ulice pod imenom *Zembiljeva* iz 1921.

LIT.: *Marko Marković,* Savo Skarić — Zembilj, njegov život i rad, Sarajevo, 1948.

SEDRENIK

Ulica-drum na krajnjoj sjevernoj periferiji grada. Počinje od završnice Hadži-Lojine ulice ondje gdje ima početak i Ulica Panjina kula (u suprotnom pravcu) i vodi u istočnom pravcu sve do pred bedem stare vratničke tvrđave, do mjesta gdje s druge strane izvodi Zmajevac i Bakije sokak i gdje počinje Streljačka ulica.

Kao seoski put postojala je još u turskom periodu, a u austrougarskom okupacionom vremenu proširena je i uređena iz strateških potreba za odvijanje kolskog saobraćaja.

Današnji naziv je ime staroga puta koji je vodio istom trasom, a ujedno i toponim čitavog onog kraja. U poznatim mi izvorima naziv se sreta prvi put 1682. u obliku *Sedrnik.* U samome narodu sve do nedavno čuo se i oblik *Sedernik.* Taj toponim nastao je po imenu tamošnjeg potoka *Sedrenik* koji se ulijeva u potok Ramića banje ispod same ove ulice.

Ova saobraćajnica dobila je status ulice i današnje ime kao službeni naziv tek prilikom popisa stanovništva 1921. godine. Do danas se ime nije mijenjalo.

IZVORI: *V. Skarić,* Srpski pravoslavni narod i crkva, 136 i 151 (prilozi crkvi iz 1682, prvi spomen Sedrenika).

SEDRENIK MALI

Ulica u sjevernom području starog dijela grada, odvojak Ulice Sedrenika u pravcu sjeveroistoka od mjesta u blizini kojeg sa južne strane na Sedrenik izlaze ulice Kriva i Brdovita.

Ulica je naseljena samo u početnom dijelu, gdje se nalazi i stara Panjina kula, a dalje nastavlja kao običan seoski i nenaseljeni put u vangradsko područje. To je stari put iz grada za Mrkoviće i Crepoljsko. Naseljavanje (izgradnja) njene početne dionice izvršena je prije desetak godina izgradnjom nekoliko individualnih stambenih objekata doseljenika iz istočne Bosne, pa je tako i ovaj put tek nedavno, prije pet godina dobio status ulice.

U ovoj ulici postoje na kućnim tablama samo brojevi, ali ulične table nema, kao što nema ni imena ulice na samim kućnim brojevima. Ime ulice utvrdio sam na terenu među stanovnicima, a nastalo je po imenu matične Ulice Sedrenik, na koju se neposredno i veže.

SIME MILUTINOVIĆA

Ulica u središtu starog dijela grada, razvijena između Obale vojvode Stepe Stepanovića i JNA ulice. Pravac razvijanja jug — sjever.

Ulica se razvila u turskom periodu u sastavu *Franačke mahale,* koja je u narodu poznata i pod imenom *Latinluk,* a u kojoj su u turskom periodu stanovali najprije dubrovački trgovci i katolici, a kasnije pretešno srpskopravoslavni.

Do okupacije 1878. ova se ulica zvala *Hadži-Trifkovića sokak* po staroj sarajevskoj srpskoj trgovačkoj porodici Hadžitrifkovića, koji su u toj ulici imali kuću.

Od 1878. do 1895. zvala se *Trifkovića ulica* (po istoj osnovi), a otada pa do 1919. nosila je naziv *Koturova,* po *Dušanu Koturu,* zemunskom trgovcu, koji je za grad Sarajevo postao zaslužan po tome što je prilikom velikog požara grada 1879. godine dao velik prilog gradu za postradale. Godine 1919. ova ulica dobila je današnje ime u spomen na *Simu Milutinovića Sarajliju,* prvog pisca većih originalnih djela u novijoj srpskoj književnosti (pjesnik, dramatičar, historičar i sakupljač narodnih pjesama), koji se rodio 1791. godine baš u Sarajevu i koji je upravo zbog toga i uveo svoje drugo ime. Umro je u Beogradu 1847.

Za vrijeme okupacije 1941-45. ulica je nosila ime *Ivana Milićevića,* kulturnog radnika sarajevskih Hrvata, koji je pisao pod književnim imenom *Ivan Aziz* (Mostar, 1868 — Sarajevo 1950).

Ulici je vraćeno staro, predratno i današnje ime 20. avgusta 1945.

SINĐELIĆA ČIKMA

Saobraćajnica u jugoistočnom području starog dijela grada, slijepi odvojak od Ulice Stevana Sinđelića prema jugoistoku, sa početkom ondje gdje matična ulica pravi zaokret prema istoku.

Ulica čikma razvila se u turskom periodu u sastavu Jakub-pašine mahale (formirane krajem 15. vijeka), zvane *Maguda*. Od godine 1878. ova saobraćajnica zvala se najprije *Magudina čikma* pa *Maguda čikma* (po imenu mahale), i taj drugi naziv ostao je u upotrebi sve do 1931, a tada je ulica dobila današnje ime.

O Stevanu Sinđeliću, po kojem saobraćajnica nosi ime, vidi članak o Ulici Stevana Sinđelića. Današnji naziv datira od 1931.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je nosila naziv *Josipa Eugena Tomića čikma*. O tome nosiocu naziva ulice vidi, također, isti članak.

SINJSKA

Ulica južno od naselja »Slobodan Princip Seljo« (Grbavica II). To je odvojak od Kupreške ulice (vidi tamo) koji vodi najprije pravcem zapada, potom zavija na jug i izvodi neposredno pod prugu u vidu čikme.

Saobraćajnica je nastala poslije oslobođenja, kad je dobila i status ulice pod imenom *Radničko naselje Novo I*.

Današnje ime po gradu Sinju u Dalmaciji ulica je dobila 7. oktobra 1960. godine.

SKADARSKA

Ulica u području Velešića. Počinje od glavne dionice Ulice Velešići (neposredno ispod transformatorske stanice) i vodi u pravcu sjevera u područje brda Huma.

Ulica kao saobraćajnica postoji odavno kao vangradski put u poljoprivredna imanja. Kao stambena jedinica i ulica nastala je poslije oslobođenja, upravo 1956 — 1966, kad je tamo izgrađen cio niz individualnih stambenih jednoporodičnih zgrada, koje i formiraju tu jedinicu.

Status ulice i današnje ime po gradu Skadru na Bojani saobraćajnica je dobila 7. oktobra 1960.

SKENDERIJA

Ulica na lijevoj strani Miljacke, u središnjem dijelu grada. Počinje od mosta Skenderije pa vodi približno u pravcu istoka do Dobrovoljačke.

Razvila se najkasnije početkom 16. vijeka, ako nije postojala kao poljska saobraćajnica i prije Turaka, što je vrlo vjerovatno. Skenderija

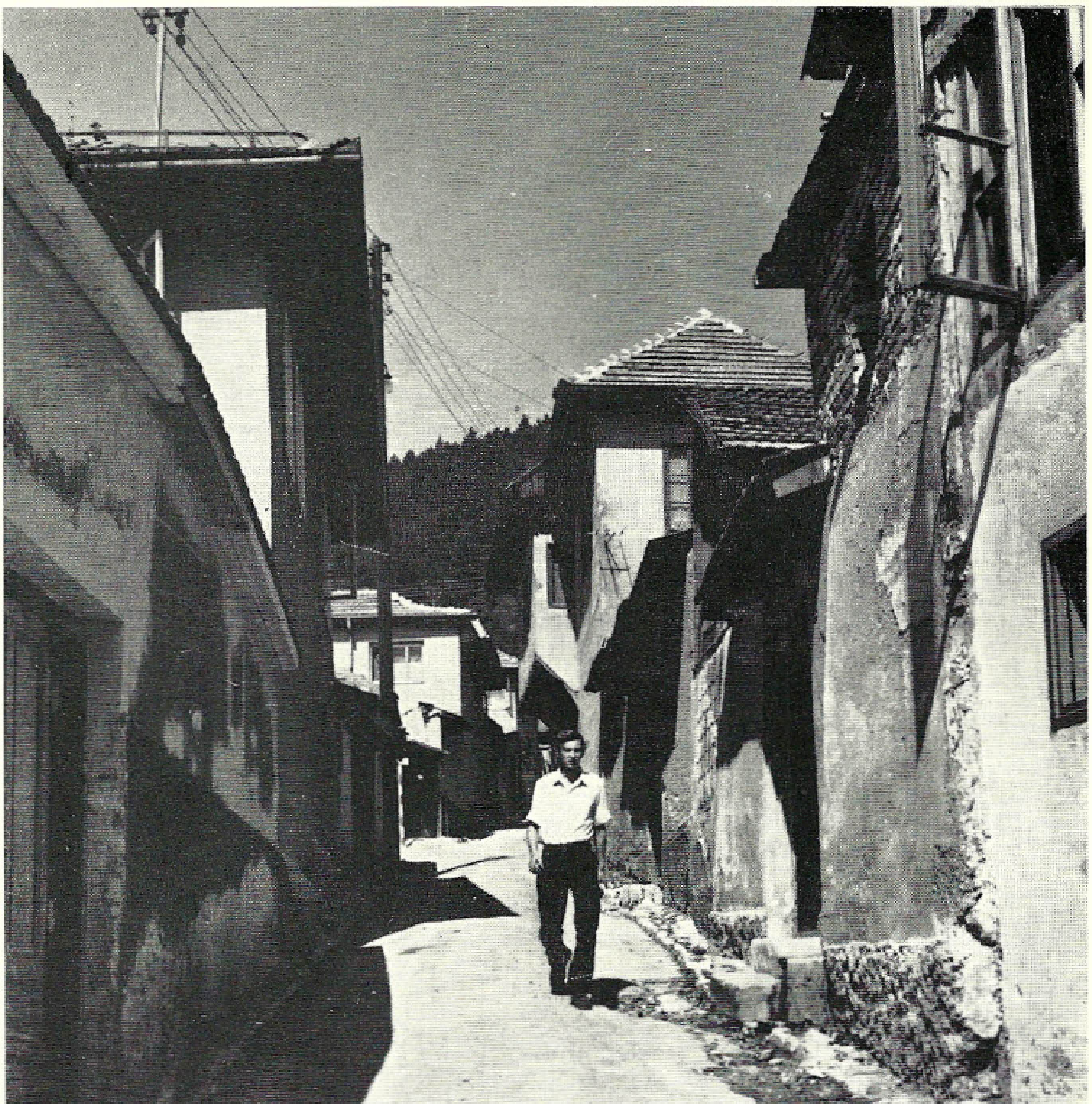

41. Sadika Kadrošića ulica na Vratniku

današnje trase i imena je administrativna tvorevina austrougarskog perioda. Ona originalna, prva Skenderija iz početka 16. vijeka bila je sasvim jedna druga saobraćajnica, za koju se zaboravilo da je ikada bila u sastavu ulice Skenderije, a to je današnja Ulica Miće Sokolovića, barem do današnje Osnovne škole na zapadnoj strani, kojoj se tek kasnije pridružila dionica, po prilici, do današnje Jablaničke ulice i Soukbunara. Još u austrougarsko doba, do 1905, Skenderijom se zvala samo dionica današnje ulice od mosta Skenderije pa do Jablaničke. Ta Skenderija ulica razvila se u okviru *Skenderije mahale*, pa je tako po njoj i dobila ime. Naziv i ulice i mahale evocira sjećanje na njihova osnivača, bosanskog sandžaka Skender-pašu, koji je od 1477. do 1505. tri puta rezidirao u Sarajevu. Centar njegove mahale bila je tekija, gostinjac u današnjoj ulici Tekija. A da je upravo današnji kraj oko ulice Tekije bio u području Skenderije mahale svjedoči nam i to što se u izvorima, čak iz 18. vijeka, navodi da se Skender-pašin most na Miljacki nalazi u Skender-pašinoj mahali, jer se, inače, zna da je taj most bio upravo ondje gdje se na desnoj obali Miljacke nalazi spomen-park s bistom Vladimira Perića Valtera.

Tek od 1904. Ulica Skenderija protegla se prema istoku u današnjoj dužini, pri čemu su u njezin sastav ušle dvije dotadašnje zasebne ulice: *Mutni potok* (od Soukbunara do današnje Masarikove) i *Zeleni mejdan* (od Masarikove pa do sastava sa Dobrovoljačkom).

Današnji naglasak imena ulice sa uzlaznim akcentom na drugom slogu uveli su austrougarski doseljenici, i stran je domaćem govoru. Originalni izgovor ima uzlazni akcenat na *trećem* slogu, kao i drugi turcizmi iste konstrukcije: beledíja, ahmedíja, mahmudíja i dr.

SKENDERIJA ČIKMA

Slijepa uličica, odvojak od Ulice Skenderije koji vodi u pravcu jugozapada sa početkom naspram završnice Mažuranićeve.

Saobraćajnica se razvila u turskom periodu, vjerovatno još u 16. vijeku, kao čikma-sokak u Mahali Iskender-ćehaje, koja se kasnije prozvala Abdul-halimagina, a narodno ime joj je sve do skoro bilo *Mutni potok*.

God. 1904. stara Ulica Skenderija, čija je trasa bila na zapadnoj strani, protegla se i na trasu Mutnoga potoka, gdje počinje ova čikma, pa je tako i ova mala saobraćajnica dobila naziv po novoj saobraćajnici Skenderiji. O imenu Skenderija vidi članak o Ulici Skenderija.

Čikma do tada nije imala zasebnog naziva, nego je nosila ime po matičnoj ulici i staroj mahali *Mutni potok*.

SKENDER-PAŠINA

Desni odvojak središnje dionice Ulice Skenderije sa početkom između ulica Mažuranićeve i Tome Masarika (koje su na lijevoj sje-

vernoj strani). Vodi najprije u pravcu juga pa pravi zaokret gotovo u pravome kutu prema zapadu, gdje se sastaje s Ulicom Adila Grebe.

Saobraćajnica je stara stambena jedinica u nekadašnjoj Pašajigitovoj mahali.

Nisam mogao utvrditi otkad ulica nosi ovaj današnji naziv, ali sigurno potječe najmanje iz austrougarskog perioda. Samo je po sebi razumljivo da je ime dato po bosanskom sandžakbegu Skender-paši, koji je na ovoj dužnosti bio u Sarajevu tri puta između god. 1477. i 1505. i kroz to vrijeme ostavio brojne zadužbine u Sarajevu. Vidi ulice Skenderija, Mlini.

SKERLIĆA

Ulica u području Koševa, neposredno iza Velikog parka, razvijena između ulica Mustafe Golubića i Gupčeve.

U turskom periodu postojala je trasa do današnje Sutjeske ulice (nekadašnje Boklije) i zvala se *Mala ulica.* Početkom prvog svjetskog rata trasa se produžila do kraja, a duž čitave ulice izgradile se za ono vrijeme moderne višekatnice, pa je već 1915. kao moderna i nova saobraćajnica dobila i novo ime *Vancaševa ulica* po zaslužnom tadašnjem sarajevskom arhitektu *Josipu Vancašu* (1859 — 1932), koji je kao istaknuti projektant javnih objekata u Sarajevu proveo u ovome gradu 35 godina, a uz to bio jedno vrijeme opštinski zastupnik i od 1913. do 1915. podnačelnik Sarajevske opštine.

Godine 1919. dotadašnja Vancaševa ulica dobila je današnje ime po *Jovanu Skerliću,* istaknutom srpskom književniku, historičaru i kritičaru (1877 — 1914), koji je u deceniju prije prvog svjetskog rata bio, uz to, jedan od glavnih ideologa Jugoslovenske nacionalne omladine i odlučan pobornik jedinstva Srba i Hrvata i u državnopravnom i u jezičnom pogledu.

Za vrijeme okupacije 1941 — 1945. ulica je nosila ime po *Petru Svačiću,* posljednjem hrvatskom kralju narodne krvi (vladao 1093 — 1097), koji je poginuo u borbi s Mađarima na planini Gvozd, današnjoj Petrovoj Gori.

Ulici je vraćeno današnje ime 20. avgusta 1945.

LIT.: *Alfred Makanec,* Josip pl. Vancaš Požeški, *Katolički tjednik,* Sarajevo, VIII/IX 1932, br. 52 (25. 12.), 2—4. — Ljetopis Jugoslavenske akademije, Zagreb, sv. 2/1930, 80—81 (o Vancašu). — *H. Kreševljaković,* Sarajevo za vrijeme austro-ugarske uprave, 121, bilješka 157 (biografija i rad Vancaša).

SKOJEVSKA

Nova saobraćajnica i ulica u području naselja »Pavle Goranin«, na njegovoj južnoj periferiji. Razvijena u pravcu sjever-jug od sadašnje Partizanske prema vrhu Mojmila, uza stranu.

I ova ulica razvila se u posljednjih desetak godina kao naselje individualnih stambenih jednoporodičnih zgrada, koje se intenzivno grade osobito po periferiji grada, kakav je i ovaj kraj.

Saobraćajnica, koja još ni izdaleka nije izgrađena, niti potpuno formirana kao ulica jednog uređenog grada, dobila je iz administrativnih razloga status gradske ulice.

Naziv ulici dat je u spomen na Savez komunističke omladine Jugoslavije, kraće i popularnije zvan SKOJ, koji je osnovan u Zagrebu 10. 9. 1919. U godinama prije 1941. SKOJ je bio avangarda antifašističkog omladinskog pokreta. U toku NOR-a skojevske organizacije u borbenim partizanskim jedinicama i one u pozadini odigrale su značajnu ulogu na putu borbe za slobodu. U NOR-u (1941 — 1945) izginulo je više od 100.000 članova SKOJ-a, što samo po sebi govori o masovnosti ove organizacije i visini njenog učešća u borbi protiv neprijatelja, za novu Jugoslaviju.

SKOPLJANSKA

Ulica u Novom Sarajevu, upravo u staroj *Dolac koloniji,* sjeverno od trase normalne pruge i paralelno s njom. Počinje na novom putu od Tvornice duhana prema Buča potoku (izgrađena dionica samo do osi Birčanske ulice), penje se u blagom uglu prema zapadu, presijeca gornji dio Ulice Branke Blažek i završava u vidu čikme u osi završnice Birčanske ulice.

Ulica se počela izgrađivati krajem trećeg decenija 20. vijeka (jednoporodične kuće zadrugara željezničara). Najprije je imala privremeno ime *Ulica B.* Današnji naziv nastao je 1931. godine po Skoplju (Skopje), glavnom gradu Makedonije.

Ime se do danas nije mijenjalo.

LIT. Vidi: Branke Blažek

SLATINA

Saobraćajnica iza Bolnice na Jezeru. Počinje od završnice ulice Hasana Brkića ondje gdje se na lijevu stranu odvaja Ulica Betanija, a na desnu Kromoljski put, i vodi u pravcu sjeverozapada u vangradsko područje.

Ime ovoga puta potječe od imena naseobine Slatina, prema kojoj i vodi, a koja se nalazi u predjelu između Betanije, Barica i Kobilje Glave. Slatina je još u predtursko doba bila selo i kao takva ubilježena godine 1455. kao timar Isa-begova hizmećara Husejna, sina Ratkova.

Ova saobraćajnica dobila je status gradske ulice tek prije desetak godina, kad je ovaj kraj ušao u sastav gradskog područja i kad se u

njemu počele izgrađivati individualne stambene zgrade u znatnijem broju.

IZVORI i LIT.: *H. Šabanović,* Krajište Isa-bega Ishakovića, 65. — *S. i V. Trifković,* Sarajevska okolina, 244—248.

SLAVIŠE VAJNERA ČIČE

Ulica u marindvorskom predjelu grada. Počinje od Albanske i vodi na zapad do Tršćanske.

Saobraćajnica se počela formirati izgradnjom palače Marijin-dvora 1887. godine, a proces izgradnje završio se tek izgradnjom današnjeg tamošnjeg nebodera kao ondašnjeg Željezničarskog zadružnog doma, koji je otvoren 18. 8. 1940.

Davno prije svog punog formiranja ulica je bila uključena u susjednu Ulicu Magribiju kao njezin zaseban krak i nosila njezino ime.

Brzo poslije oslobođenja, 20. avgusta 1945. godine vraćen je stari naziv ovoj ulici, a uskoro iza toga, 6. aprila 1946. godine ime je promijenjeno u današnji naziv koji je dat u znak pijeteta prema prvoborcu, legendarnom romanijskom junaku i narodnom heroju Slaviši Vajneru, zvanom Čiči (rođ. 1903. u Novom Vinodolu u Hrvatskoj), koji je neposredno pred odlazak na Romaniju službovao kao inženjer i vršio pripreme za ustanak u Sarajevu. Ubio se 21. januara iduće, 1942. godine u Pjenovcu, da ne bi živ pao neprijatelju u ruke prilikom nenadanog napada njemačkih skijaških jedinica na zgradu u kojoj se bio sklonio.

Njegovom liku sačuvan je spomen i u nekoliko narodnih pjesama iz NOB-e, od kojih jedna ovako počinje:

Romanijo, visokoga visa,
Gdje drug Čiča vojnike popisa,
Sve junake mlade partizane,
Da svoj narod od fašista brane.

LIT.: *M. Šotra,* Naši heroji, 79. — Zbornik narodnih heroja, 827. — *M. Dizdar,* Narodne pjesme iz borbe i izgradnje, Sarajevo, 1951, 28.

SLAVKA RODIĆA

Nova ulica u naselju »Pavle Goranin« (bivše Švrakino Selo) Situirana u padini Mojmila. Vodi paralelno s Partizanskom ulicom, s njene južne strane.

U intenzivnoj izgradnji individualnih jednoporodičnih zgrada po periferiji čitava grada u posljednjih desetak godina nastala je i ova ulica, koja se još uvijek izgrađuje.

Naseobina, odnosno saobraćajnica, dobila je status ulice već pri svome formiranju odlukom SO Novo Sarajevo od 12. 12. 1968. godine, kada joj je i dato današnje ime.

Naziv ulice čuva spomen na predratnog geometra, zatim prvoborca, istaknutog komandanta armije i narodnog heroja Slavka Rodića. Rođen 11. 5. 1916. u Gornjem Ribniku kod Prijedora. Umro 24. 4. 1949. Jedan od organizatora i nosilaca krajiškog ustanka u Drvaru 1941. Zahvaljujući prirodnom daru i odanosti borbi za oslobođenje, prošao je slavan put od borca do slavljenog komandanta Petog udarnog korpusa. Značajan mu je doprinos i u posljeratnoj obnovi, odnosno izgradnji zemlje. Kad je umro, imao je čin general-lajtnanta JNA. Za narodnog heroja proglašen je ubrzo poslije prerane smrti, 14. 12. 1949.

Spomen komandantu i borcu Slavku Rodiću čuva i čuvena Fabrika pisaćih strojeva u Bugojnu, izrasla u godinama poslije oslobođenja.

LIT.: Zbornik narodnih heroja, 689.

SLOBODANA PRINCIPA

Ulica u središnjem dijelu grada. Razvijena između Ulice maršala Tita i Obale vojvode Stepe izvodeći na obalu Miljacke zapadnom stranom pozorišne zgrade.

Dionica od Ulice maršala Tita do Ulice JNA postojala je još u turskom periodu, kad se zvala *Sokak Sulejmana Rušdije Kulovića.* Od 1878. godine zove se *Sulejman-efendije Kulovića ulica,* a od 1885. pa sve do davanja današnjeg imena zvala se po istoj osnovici, samo kraćim imenom, *Kulovića ulica.* Kulovići su stara sarajevska porodica. Njoj je pripadao i dugogodišnji nosilac naziva te ulice *Sulejman Rušdi ef. Kulović,* koji je bio u 19. vijeku ugledan sarajevski kadija i imao kuću upravo u toj ulici. Poznat je i kao dobrotvor (vakif) po jednoj lijepoj uličnoj česmi koju je sagradio 1848. uz džamiju neposredno uz tu ulicu. Umro je 1863.

Za vrijeme stare Jugoslavije, 1921. ili nešto prije toga, a svakako prije 1931. produžetak te saobraćajnice od Ulice JNA do Obale dobio je status zasebne ulice pod imenom *Pozorišna* po Narodnom pozorištu (otvoreno 1921), pored kojeg i vodi.

Obje te ulice spojene su u jednu pod današnjim imenom odlukom Gradskog narodnog odbora 6. aprila 1946. Ime je dato po *Slobodanu Principu,* zvanom *Selji* (rođen 1914. u Hadžićima kod Sarajeva), predratnom studentu i članu KPJ, prvoborcu i narodnom heroju, koji je umro od tifusa u Šćepan-Polju marta 1942. godine. Za narodnog heroja Jugoslavije proglašen još 6. 11. 1942.

LIT.: *H. Kreševljaković,* Vodovodi, 98. — *M. Šotra,* Naši heroji, 33. — Zbornik narodnih heroja, 650.

SLOBODANA VUKOVIĆA

Ulica u sjeverozapadnom i perifernom području grada iznad Buča potoka. Razvijena od Trebinjske i puta za Gradsko smetljište prema selu Žuč.

To je stari put koji je vezao navedeno selo sa gradom i Sarajevskim poljem pa se i zvao *Starinski drum*. U posljednjih desetak godina otpočela je i tu izgradnja individualnih jednoporodičnih zgrada pa je tako taj put postao naseljena saobraćajnica i dobio status ulice.

Put je proglašen ulicom i dobio današnje ime 12. decembra 1968.

Slobodan Vuković, nosilac naziva ulice, predratni je ilegalni radnik i prvoborac NOR-a. Rođen u Duvnu 9. 3. 1922. God. 1932. nastanio se s roditeljima u Sarajevu, u Hrasnu. Student Šumarskog fakulteta u Sarajevu. Stupio u NOR avgusta 1941. u Trebevićki bataljon i bio politički komesar Kasindolske čete. Poginuo 3. 8. 1943. na Metaljci kod Čajniča.

Njegovo ime od 1950. godine nosi Osnovna škola u Danila Đokića ulici u Novom Sarajevu. Do deset godina iza toga po njemu i njegovu bratu Osvetniku dato ime *Braće Vukovića* dotadašnjoj Šišića ulici u Hrasnu.

IZVOR: Podaci o Slobodanu Vukoviću iz arhive Osnovne škole u ulici Danila Đokića, koja nosi njegovo ime.

SLOBODARSKA

Ulica u području danas prilično gusto izgrađenog naselja individualnih jednokatnica Boljakov potok u strani i u blizini željezničke stanice Ali-pašin Most. Vodi pravo od groblja u Boljakovu potoku prema periferiji.

Trasa te ulice postojala je od davnina kao seoski put, staza. U godinama poslije oslobođenja, kad se izgradio Boljakov potok, lokalna naseobina doseljenika iz Hercegovine i istočne Bosne počela se širiti i tim putem.

Status ulice kao gradske stambene jedinice saobraćajnica je dobila 12. decembra 1968. i toga datuma toj novoj ulici po prvi put dato je ime *Slobodarska* kao simbol želje i borbe naših naroda za slobodom, koja je i izvojevana u NOR-u.

SMEDEREVSKA

Ulica u Hrasnu. Razvijena neposredno duž donje strane željezničke pruge između završnica ulica Vladimira Nazora i Prenjske.

To je prijašnji put koji je postao stambena jedinica izgradnjom stambenih zgrada Željezničke stambene zadruge.

Status ulice i današnje ime po historijskom gradu *Smederevu* u Srbiji saobraćajnica je dobila 7. oktobra 1960.

SPASOJA BLAGOVČANINA

Ulica u Vogošći, upravo u naselju Jošanica. Razvijena od tranzitne saobraćajnice (Ulice igmanskog marša) u pravcu sjeveroistoka i u luku do sastava s Ulicom Radovana Šućura.

Stambena ulica. Nastala 1958. kao dio naselja u Jošanici.

Ovaj današnji naziv ulica je po prvi put dobila oko 1961. Ime čuva spomen na prvoborca *Spasoja Blagovčanina* iz sela Blagovca u opštini Vogošća, po kojem i nosi prezime, a gdje je i rođen 1908. godine. Predratni poštanski službenik, stupio u NOB jula 1941. u Crnovrški bataljon u odredu »Zvijezda«, a poginuo 20. 11. 1943. u činu kapetana i na dužnosti zamjenika komandanta Visočko-fojničkog odreda u selu Korita, na planini Šćitu iznad Fojnice. Posmrtni ostaci preneseni su 1960. u zajedničku spomen-kosturnicu u Vogošći. Bio je član KPJ od 1941.

LIT.: *S. J. Jovanović,* Vogošća, 46.

SPASOJA JOVANDIĆA

Ulica u stambenom naselju Jošanice u Vogošći. Odvojak od Ulice Radovana Šućura prema livadama, gdje se i završava.

Stambena ulica. Nastala je prije desetak godina, upravo 1961. Ime nosi od 16. 3. 1961. po *Spasoju Jovandiću,* predratnom zemljoradniku i prvoborcu, rođenom 1921. u Gornjoj Jošanici kod Vogošće. U NOR je stupio septembra 1941. u sastav Crnovrške čete. Kao borac Šeste bosanske proleterske brigade utopio se u rijeci Bosni u Begovu Hanu kod Žepča 1942. izvršavajući zadatak preplivavanja rijeke, kojeg se dobrovoljno bio prihvatio.

LIT.: Rješenje SO Vogošća od 16. 3. 1961. — *S. J. Jovanović,* Vogošća, 48.

SPLITSKA

Ulica u području Kovačića, iznad Grbavice I. Razvijena od Trnovske u pravcu jugozapada do Radničke ulice, blizu koje se pretvara u običan, neuređen put.

Saobraćajnica je nastala u austrougarskom periodu, neposredno pred prvi svjetski rat, kad su se tu i uopće u Kovačićima otpočele graditi činovničke kuće, i to samo na njenoj istočnoj dionici.

Ta ista saobraćajnica dobila je status zasebne ulice poslije završetka prvog svjetskog rata, ili 1925, a u isto vrijeme dobila je i današnje ime po našem primorskom gradu Splitu.

Naziv se nije do danas mijenjao.

SPREČANSKA

Ulica u Novom Sarajevu. Razvijena kao slijepa ulica od Ulice Blagoja Parovića na sjever između ulica Osječke i Goraždanske.

Saobraćajnica je nastala u doba stare Jugoslavije kao nastavak tamošnje kolonije zadrugara željezničara koja se tu počela izgrađivati 1929 — 1930. godine.

Današnje ime ulica je dobila 7. oktobra 1960. po rijeci *Spreči,* desnoj pritoci Bosne. Prije toga nosila je naziv *Dolac kolonija VI.*

SREBRENIČKA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Počinje od Ulice Požegine i vodi približno u pravcu istoka do ulice *Nova mahala.*

Ulica je sigurno nastala još u 16. vijeku u okviru Mahale Arabi-Atik, u narodu zvane *Arapova mahala.*

U turskom periodu ulica je nosila naziv *Sokak Sarača Avdije,* što se vidi iz Popisa stanovništva Sarajeva 1867-8. U austrougarskom periodu zvala se kraćim imenom *Saračeva ulica,* izuzimajući period od 1900 — 1910, kad je bila uključena u susjednu ulicu. Pod tim drugim nazivom bila je poznata sve do 1921. Navedeno ime nastalo je, vjerovatno, od prezimena porodice Sarač, o kojoj, međutim, ne znam ništa određenije, ali nije isključeno da je u ovome nazivu riječ Sarač samo oznaka zanimanja. Ako bi to bilo tačno, onda bi nosilac naziva te ulice bio identičan sa saračem Avdijom, sinom Ibrahimovim, rođenim 1828-29, koji se navodi sa kućom u toj ulici u spomenutom Popisu stanovništva. Taj sarač Avdija ima i posebno prezime, koje, međutim, nisam mogao pročitati.

Današnje ime ulica nosi bez izmjene od 1921. po gradiću Srebrenici u istočnoj Bosni, poznatom antiknom naselju, srednjovjekovnom rudniku srebra i današnjem lječilištu.

SREDNJA

To je ulica na Vratniku, na sjevernoj padini iznad Vratnik-mejdana. Razvijena između ulica Donje ćebedžije i Porčine, a počinje od Ulice Šemsudina Karkina i završava se u Ulici Prijeka česma.

Ulica se razvila u graničnom području tamošnjih starih mahala Mokro-zade Sinana, u narodu zvane *Ćebedžije* (iz druge polovine 16. vijeka ili prvih decenija 17. vijeka), te mahale Sinan-vojvoda hatuni, u narodu zvane *Mali džemat* iz prve polovine 16. vijeka (vidi Porčina).

Današnje ime datira još iz turskog perioda, kad je imalo samo izmijenjen oblik *Srednji sokak,* a pod današnjim nazivom ulica je ubilježena i u katastarskom planu onoga područja iz 1913. godine. Naziv potječe od smještaja ulice u sredini ulica Donje ćebedžije i Porčine, na

42. Sandžačka ulica

jednoj, te Šemsudina Karkina i Prijeke česme, na drugoj strani. I topografski promatrana, trasa te ulice je u sredini spleta više ulica. Na davanje takvog imena nije bila, vjerovatno, bez uticaja i činjenica što se nalazila svojedobno i u sredini između navedene dvije stare tamošnje mahale.

Naziv se nije do danas mijenjao.

SREMSKA

Ulica u predjelu Hrasno Brdo. Počinje kao nastavak Prijedorske od Kumrovačke i Kumanovske i vodi na istok iznad same trase željezničke pruge do iza početka Triglavske, gdje se završava u neizgrađenom brdovitom terenu.

Saobraćajnica kao nenaseljen put datira još od prije prvog svjetskog rata. Jače se počela izgrađivati tek poslije oslobođenja.

Prije davanja današnjeg naziva ulica je nosila oznaku *Hrasno XVI*, koja je također data poslije oslobođenja.

Današnje ime dato je ulici 7. oktobra 1960. po *Sremu*, pokrajini između donjeg toka Save i Dunava.

STADION KOŠEVO

Nije to ni stadion, a niti u pravom smislu ulica, pogotovo ne prilazna saobraćajnica za stadion, kako bi se obično mislilo. Ovdje se radi samo o stazi što povezuje niz od pet radničkih nastambi Građevinskog preduzeća »Centar«, koje su locirane sjeverno od navedenog Stadiona, a koje je najprije tu izgradilo Građevinsko preduzeće »Kablar« iz Srbije za svoje radnike na gradilištima u Sarajevu. Nastamba je nastala oko 1953. godine, pa, prema tome, tada je nastalo ime tobožnjoj saobraćajnici, koja zapravo i ne postoji, kao potreba za identifikaciju adresa radnika u tim nastambama.

Budući da su navedeni objekti građeni kao privremene zgrade (iako su od masivnog materijala), nemaju budućnosti, a, prema tome, ni samo ime nogostupne saobraćajnice koja ih danas povezuje.

Sami Stadion Koševo, koji se nalazi neposredno pred početkom te ulice, inače monumentalno tehničko i arhitektonsko djelo za 40.000 gledalaca, započeo se graditi 1947, a počeo se koristiti prije dovršetka, 1948. godine. Projektant Anatol Kirjakov, dipl. ing. arh.

IZVORI: Podaci o gradnji Stadiona lično od projektanta arh. Anatola Kirjakova.

STANIČNI TRG

Prostor ispred Željezničke stanice Sarajevo Novo. Oivičen Brodskom ulicom, završnicom Bulevara Borisa Kidriča i saobraćajnicom duž sjeverne strane Vojnog logora.

Taj trag, odnosno prostor nastao je kad i sama zgrada Nove željezničke stanice, koja je otvorena 27. novembra 1953. godine. Naziv je nastao prilikom otvorenja stanice, i to, vjerovatno, spontano, jer ga nisam našao registrirana u odlukama. Željeznička stanica Sarajevo Novo pobliže se određuje uvijek sa adresom Stanični trg, a prva susjedna zgrada, Pošta Sarajevo 2, iako se nalazi na potpuno istom saobraćajnom prostoru, nosi sasvim drugačiju, pogrešnu adresu (u telefonskom imeniku): Bulevar Borisa Kidriča bb.

LIT.: Regulacija saobraćajnog čvora pred Novom željezničkom stanicom u Sarajevu, *Oslobođenje*, V/1947, br. 231 (22. 7), 5. — Nova stanična zgrada u Sarajevu, *Oslobođenje*, VI/1948, br. 656 (29. 11), 8. — *Primjena* armirano-betonskih ljuskastih konstrukcija na izgradnji hale Željezničke stanice u Sarajevu, Sarajevo, 1949. — *Z. Č*, Sarajevo će dobiti najmoderniju željezničku stanicu na Balkanu, *Oslobođenje*, IX/1952, br. 1799 (1. 8.), 5. — Sutra se otvara Nova željeznička stanica, 7 *dana*, I/1953, br. 28 (26. 11), 7.

STARI DRUM

Ulica u Hrasnici. Pod tim nazivom saobraćajnica počinje od Hrasničke ceste kao produžetak trase Ulice Alekse Šantića i vodi u pravcu zapada prema naseljenom mjestu Kovači.

Kao seoski put saobraćajnica postoji od starina. Kao stambena jedinica stambene kolonije u Hrasnici počela se izgrađivati i formirati poslije 1950. godine.

Status ulice i današnje ime kao službeni naziv saobraćajnica je dobila 20. decembra 1960.

Naziv je dat upravo po tome što se ovdje radi o starom zatečenom drumu prilikom izgradnje modernog stambenog naselja u tom mjestu, koja je otpočela nešto prije 1950.

STARINE NOVAKA

Ulica u Novom Sarajevu. Počinje od pruge u osi Birčanske ulice, koja se nalazi ispod pruge, i vodi uzbrdo u pravcu sjevera. Kao trasa i stambena ulica počela se formirati između dva rata, od 1929-30. naovamo, ali ni danas, zbog nepovoljne konfiguracije terena, nije potpuno izgrađena.

Do 1947. godine bila u sastavu trase Birčanske ulice, a tada je odvojena u samostalni saobraćajni dio novoizgrađenom trasom pruge Šamac-Sarajevo. Tako potpuno razdvojene dvije saobraćajnice nosile su, međutim, naziv jedne ulice, najprije *Gračanska*, a od 8. juna 1948. *Birčanska*. Anomaliji je učinjen kraj 12. 12. 1968, kad je dio iznad pruge izdvojen iz matične, Birčanske ulice u samostalnu saobraćajnicu pod novim, današnjim nazivom.

Ulica nosi naziv po legendarnom hajduku i junaku srpskih narodnih pjesama *Starini Novaku*, koji se u nekim od tih pjesama zove i *Novak*

Debeljak te veže za planinu Romaniju kod Sarajeva. U bilu te planine, od strane Pala i Korana, poviše današnjeg planinarskog doma postoji prilično teško pristupačna pećina za koju legenda kazuje da je u njoj živio Starina Novak sa sinom Grujicom i pobratimom Radivojem, pa je i danas po tome poznata pod imenom *Novakova pećina*. Starina Novak nije decidirano identificiran kao historijska ličnost.

Zanimljivo je da je ime Starine Novaka prvobitno nosio i jedan trg baš u Novom Sarajevu na sučeljavanju današnjih ulica Marulićeve i Igmanske, kojeg je, međutim, nestalo zajedno sa susjednim ulicama Savskom i Moravskom u prvim godinama poslije oslobođenja proširivanjem broja kolosijeka za teretni saobraćaj normalne pruge.

LIT.: *V(ladislav) S(karić)*, Novakova pećina na Romaniji i Starina Novak, *Narod*, IV/1924, br. 22 (26. 3), 2.

STEVANA MOKRANJCA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada, u predjelu Mejtaša i Nemanjine ulice. Počinje na sastavku Mejtaša i Nemanjine i vodi približno u pravcu sjevera do poprečno postavljene trase Ulice Lajoša Košuta.

Ulica se razvila u turskom periodu kao sokak u Mahali Dudi-bula, čija je džamija bila u uglu Mejtaša i današnje Ulice Mije Vujovića, a koja je u narodu poznata kao *Mejtaš*.

Od turskog doba do iza oslobođenja ova se ulica zvala najprije *Hadži-Omerov sokak*, a onda *Hadži-Omerova ulica*, po nekome *hadži--Omeru, čiji* nam historijski identitet nije poznat, ali je određeno to, da se njegovim imenom ova ulica zvala još 1867-68. godine. U Popisu stanovništva Sarajeva iz te godine u toj istoj ulici i pod tim nazivom sreta se i porodica Hadžiomerovića, braća Avdija i Mustafa, obadva posjednici i sinovi Omerovi, od kojih je prvi rođen još 1799—1800, a drugi 1809-10. Nije li otac te dvojice Hadžiomerovića, navedeni Omer, nosilac naziva ulice? Ako jeste, onda je ime dosta staro, a nastalo je najkasnije polovinom prošloga vijeka.

Današnji naziv dat je ulici 8. juna 1948. po imenu *Stevana Stanojevića Mokranjca*, velikog srpskog kompozitora i horovođe (Negotin, 1856 — Skopje, 1914), koji je bio sljedbenik naprednih, socijalističkih ideja Svetozara Markovića, a čije su kompozicije značajne po tome što su zasnovane na narodnom melosu i što su utjecale na razvoj srpske muzike nacionalnog smjera.

STEVANA SINĐELIĆA

Ulica u starom dijelu grada, u širem području nekadašnjeg Alifakovca. Počinje kao nastavak prirodnog pravca današnje Ulice Alifakovac i vodi poslije jakog zaokreta sve do Ulice Vladimira Gaćinovića ispod turbeta u vrhu Alifakovca.

Ulica se razvila kao sokak u staroj Jakub-pašinoj mahali, formiranoj potkraj 15. vijeka, a u narodu zvanoj *Maguda*, i sigurno potječe iz toga vijeka.

Upravo po imenu te mahale krak ove ulice od početka pa do zaokreta pred Kosovskom još od turskoga vremena pa sve do 1931. zvao se *Maguda* sa izuzetkom 1878—1885, kad je oblik imena glasio *Magudina ulica,* što je bilo pogrešno. Drugi krak ove današnje ulice od Kosovske do ispod turbeta (između groblja) bio je svojedobno zasebna ulica koja se zvala *Ispod groblja,* kako je to ubilježeno u katastarskom planu onoga područja. Obje te ulice spojene su u jednu saobraćajnicu pod novim, današnjim imenom godine 1931.

Današnje ime ulice dato je po junaku iz prvog srpskog ustanka *Stevanu Sinđeliću,* zvanom *Resavcu,* koji je ostao poznat po tome što se istakao u više borbi protiv Turaka u navedenom ustanku. Poginuo je na Čegru kod Niša 1809.

Za vrijeme okupacije 1941-45. ulica je nosila ime hrvatskog književnika *Josipa Eugena Tomića* (Požega, 1843 — Zagreb, 1906), koji je obrađivao teme posebno iz bosanskog života, kad se bilo razvilo živo zanimanje za bosanske prilike prije i poslije okupacije 1878. godine.

STRELJAČKA

Ulica izvodnica na sjevernoj periferiji grada. Počinje kraj samog vratničkog bedema ondje gdje se završavaju ulice Zmajevac s jedne i Sedrenik s druge strane, pa vodi u pravcu sjevera do izvan gradskog naselja.

U austrougarskom periodu u tome kraju, prema kojem vodi ova saobraćajnica, uspostavljeno je strelište za vježbe vojnika artiljeraca iz Kasarne na Vratniku. To strelište bilo je u upotrebi u istoj namjeni i za vrijeme stare Jugoslavije, pa je upravo ulica po njemu i dobila ime.

Status ulice i današnje ime saobraćajnica je dobila pred popis stanovništva 1931, kad su počele nicati prve kuće na trasi dotadašnjeg puta.

STRMAC

Ulica u sjevernom području starog dijela grada, neposredno ispod Hidrometeorološkog zavoda. Razvijena od Hadži-Lojine do Šejh-Mehmedove.

Saobraćajnica se razvila sigurno u turskom periodu.

Naziv ulice je originalan, star koliko i sama saobraćajnica, a dao ga je narod kao sokak ili put *strmac* po tome što je, kako se vidi i po topografiji, strm, strmenit prema završnici.

Ime se do sada nije mijenjalo. Inače ozvaničeno je kao službeni naziv ulice tek 1921. godine.

STROŠIĆI

Ulica u sjevernom, perifernom području starog dijela grada. Počinje od sastava ulica Mustafe Dovadžije, Hadžijamakovićeve i Dizdareve pa vodi u pravcu sjevera sve do bedema stare vratničke tvrđave, kroz čiju se posebnu kapiju veže sa Ulicom Bakije sokak. Pri samom početku ima jedan poseban odvojak prema istoku, u koji se ulijeva Ulica Vlasenička.

Ulica se razvila u sastavu stare *Mahale Gerdeni hadži-Husejna,* koja se, inače, u narodu zvala imenom *Strošići* (zapis iz god. 1874-75), a koja je, prema najnovijim podacima (koje je iznio H. Šabanović), nastala između 1562. i 1608.

U austrougarskom periodu ova se ulica zvala *Bajrića* i činila je jedinstvo s današnjom ulicom *Prijeka česma* (vidi tamo). Ime *Strošići* kao službeni naziv ove današnje ulice sreta se prvi put 1900. godine. Držim da se ovdje radi samo o vraćanju starog naziva koji je bio isključen oko 1878. Od 1902. do 1910. ime je ponovo zamijenjeno nazivom *Bajrića,* a od te posljednje, 1910, ponovo je uvedeno i ostalo do danas bez izmjene.

Desni krak (odvojak) ove ulice do iza oslobođenja bio je samostalna ulica pod imenom *Heljevac.*

Vidi: Vlasenička.

SUMBUL-ČESMA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Počinje od Požegine ulice pa vodi približno u pravcu istoka do Ulice Bakije sokak.

Ulica se razvila još u 16. vijeku kao sokak u Bali-zade hadži-Mehmedovoj mahali (nastala prije 1556), koja se u narodu kasnije prozvala *Sumbul mahala* ili *Sumbuluša.*

Ulica nosi današnje ime još od turskog perioda s tom razlikom što se prije upotrebljavao oblik *Sumbul-česma.* To ime nastalo je po staroj kamenoj česmi istoga imena koja je do 1891. bila na uglu Hadžijamakovićeve i ulice koju obrađujem, a tada je prenesena i uzidana u zid dvorišta mahalske džamije, pri čemu je djelomično upotrijebljen materijal od druge stare česme, što je bila u Halilbašićevoj ulici na donjem istočnom uglu na Nadmlinima. Taj mali objekat i danas predstavlja vrijedan spomenik svoje vrste. I ime česme i naziv mahale, a prema tome posredno i naziv same ulice, nastali su po prezimenu stare muslimanske porodice *Sumbul,* koja je u toj mahali i stanovala. Prvi poznati spomen Sumbul-mahale, a prema tome i porodice Sumbul pada u početak sedmog decenija 18. vijeka. Ta je porodica potpuno izumrla prije desetak godina, a njoj je pripadao i nacionalni radnik Avdo Sumbul, po kojem se odavno zove jedna druga ulica u gradu (vidi tamo!).

Današnji naziv ulice ozvaničen je tek 1900. godine. Dotada se ulica zvala najprije *Sumbulov sokak* (turski period) pa *Sumbul ulica.*

Narodni nazivi i mahale i samog javnog objekta, po kojem nosi ime ulica, sačuvali su se u jednoj staroj lirskoj narodnoj pjesmi, koju sam uspio svojedobno zabilježiti u samom Sarajevu. Pjesma se određenije veže upravo za tamošnju mahalu i za navedenu česmu, pa je evo u cijelosti:

Đugum kuje đugumdžija Mujo,
đugum kuje, daleko se čuje,
bakrom kuje, srmom oblijeva,
đugum kuje, đugumu govori:
»Moj đugume, moj bakreni sude,
tebe kujem devet godin' dana,
niti imam fajde, ni zijana.
Moj đugume, moj bakreni sude,
ko li će te na vodu nositi,
i sa vode kući odnositi,
po mahali tobom jordamiti?
Rad bih znati i fajde imati,
pa ću ići hodži na zapise,
neka gleda u svome ćitabu,
hoće l' đugum nositi Hajrija
Sumbulušom do Sumbul-češama.
Ako hodža vidi u ćitabu,
da će đugum nositi Hajrija,
sjutra ću je zaprosit od babe.
Ako hodža bude razvidio,
da mi Hajra nije suđenica,
salupaću srmali đuguma,
što ga kovah devet godin' dana«.

LIT.: *H. Kreševljaković,* Vodovodi, 89—96. — *A. Bejtić,* Prilozi proučavanju naših narodnih pjesama, dio I, 401—402.

SUTJESKA

Ulica u području Koševa, a počinje u Ulici Đure Đakovića i izvodi u gornju dionicu Džidžikovca pri Nemanjinoj ulici, prelazeći prije toga ulice Kralja Tomislava i Skerlićevu. Pravac razvijanja je istok — sjeveroistok.

Kao saobraćajnica postojala je još prije okupacije 1878, a kao ulica počela se izgrađivati, odnosno naseljavati tek pred prvi svjetski rat, jer 1901. godine na čitavu potezu te ulice-puta bila je jedna jedina zgrada (vojna pekara) na dionici do Koševskog potoka. To se vidi iz katastarskog plana iz te godine.

Završnica ove ulice do prije oslobođenja nije izlazila na Džidžikovac, nego je pri samome vrhu skretala ulijevo i izvodila izravno u Nemanjinu ulicu preko prostora gdje je iza oslobođenja sagrađena ona današnja novogradnja kao sinteza moderne i stare bosanske arhitekture (projekat arh. Šaina).

Na dužini ove saobraćajnice bile su prije dvije zasebne ulice: Hadži-Idrizova i Boklija.

Hadži-Idrizovom ulicom zvala se dionica od potoka Koševa pa do današnje Skerlićeve ulice. To ime dato je ulici 1910. Identitet toga nosioca naziva ulice nisam mogao utvrditi.

Boklija je bila gornja dionica ove ulice, od Skerlićeve do kraja, kako je ubilježeno i u katastarskom planu iz 1901, a prozvala se tako potkraj turskog perioda po nekome *Bokliji*, doseljeniku iz Novopazarskog sandžaka, koji je tu najprije izgradio staju za konje i dvorište za kola, jer se bavio kiridžijskim poslom.

Za vrijeme stare Jugoslavije izgubio se definitivno naziv Boklija, i čitava ulica dobila je ime prve dionice (Hadži-Idrizova) i nosila ga sve sve do poslije rata.

Današnje ime ove ulice dato je 8. juna 1948. u spomen na *Sutjesku*, pritočicu Drine u masivu Zelengore iznad Foče, koja je ostala poznata i legendarna kao teritorij na kojem su jedinice narodnooslobodilačke vojske vodile ogorčene borbe sa neprijateljem u toku pete neprijateljske ofanzive maja i juna 1943.

SUTORINSKA

Ulica u starom dijelu grada, na lijevoj strani Miljacke. Razvijena u području Komatina, između Berkuše i Ulice Komatin.

Saobraćajnica se razvila sigurno još u turskom periodu i vjerovatno je sve do novijeg vremena bila u sastavu navedene prve ili druge ulice. Prvi put se sreta pod posebnim imenom i kao samostalna ulica godine 1916. Tada joj je i dato službeno ime *Sutorina*, koje je poslije 1918. prekrenuto u *Sutorinska* i kao takvo ostalo do danas bez izmjene. Naziv ulice dat je po imenu udoline oko istoimene rječice u Crnoj Gori kod Herceg Novog, koja je tada bila u sastavu Hercegovine i predstavljala (pored Neuma) drugi izlaz iz Hercegovine na more.

ŠALOMA ALBAHARIJA

Ulica u središnjem području grada. Razvijena između ulica JNA i Titove pozadi zgrade nekadašnje Zemaljske banke.

Saobraćajnica je nastala sigurno još u 16. vijeku u okviru Mahale Havadže Kemaludina, u narodu poznate pod imenom *Ćemaluša* čija je džamija (nastala prije 1515) bila ondje, gdje je danas neboder na početku Vase Miskina ulice.

Od turskog perioda pa sve do 1931. ulica se zvala službeno *Sulejmanova ulica* po sarajevskom kadiji iz te ulice *Sulejman-efendiji Musiću,*

koji je umro 1740. i sahranjen u dvorištu mahalske džamije. Prema tome, to ime ulice datira još iz 18. vijeka. U samom narodu, međutim, saobraćajnica se zvala *Hadžirustemagića sokak,* a to je ime nastalo po sarajevskom trgovcu i dobrotvoru *Mustafagi Hadžirustemagiću,* koji je ostavio veliku fundaciju za održavanje 14 česama i vodovode u gradu. Neposredna uzročna veza između toga naziva i same ulice je u tome što je spomenuti Mustafaga imao porodičnu kuću u samoj toj ulici. Poslije se preselio u Tereziju (današnju Dobrovoljačku) i tamo umro oko 1860. godine.

Godine 1931. ulici je dato novo ime *Ćemaluša,* po dotadašnjem imenu velikog dijela današnje Ulice maršala Tita, pa se tako zvala sve do nastanka današnjeg imena.

Današnji naziv dat je ulici 31. jula 1950, a čuva uspomenu na predratnog privatnog namještenika *Šaloma Albaharija* (rođen u Olovu 1914), koji je niz godina pred rat proveo u Sarajevu. Isticao se u ideološkom obrazovanju radnika, što mu je omogućilo da je kao mlad čovjek primljen za člana KPJ. Ustaše su ga poslije jedne provale uhapsile jula 1941. Prijeki pokretni sud u Sarajevu osudio ga je 7. avgusta 1941. na smrt strijeljanjem. Uspio je poslije izricanja presude pobjeći iz sudnice, ali je nedaleko od pravosudne palate uhvaćen i poslije strijeljan na Vracima.

LIT.: *H. Kreševljaković,* Džamija Hadži Kemaludina u Sarajevu, *El-Hidaje,* III/1940. br. 12, 149—152. — *Isti,* Vodovodi, 124 (o Hadži Rustamagiću). — *Milutin Đurašković-Đuraš,* Šalom Albahari, *Spomenica Jevreja,* 313—314. — Hronologija radničkog i NO pokreta u Sarajevu, 81.

ŠEHER-ĆEHAJINA ČIKMA

Slijepa ulica na lijevoj obali Miljacke u starom dijelu grada. Počinje u osi mosta *Šeher-ćehajina ćuprija,* na sastavku ulica Obala Pariške komune i Vladimira Gaćinovića te vodi u južnom pravcu.

Saobraćajnica se razvila u turskom periodu. U tome vremenu dobila je i današnje ime. Od 1878. pa do 1885. zvala se *Šeherija čikma,* a iza toga *Šeher-čah čikma* (katastarski plan!) i, najposlije, današnjim imenom *Šeher-ćehajina čikma.* Prvi oblik imena apsolutno je nastao po narodnom imenu obližnjega mosta, a drugi i treći oblik nastali su po oznaci zanimanja nepoznatog osnivača mosta Šeherije, koji je bio *šeher-ćehaja,* gradski prefekt. Neposredna uzročna veza svih tih naziva ulice je u tome što se saobraćajnica izravno veže za samu Šeher-ćehajinu ćupriju.

Negdje oko 1925. porušena je desna strana ove ulice i na tome mjestu uređena ona današnja bašča sa visokom vegetacijom ispod koje je prošle, 1969. uspostavljena i otvorena pijaca poljoprivrednih proizvoda.

ŠEJH-MEHMEDOVA

Ulica u vrhu Bjelava. Razvijena od vrha Hadži-Bešireve na istok do Mandrine.

43. Šerina ulica na Hridu

Saobraćajnica se razvila dosta rano u turskom periodu kao sokak u Mahali Uskudari Ahmed-čelebije, koja se u narodu zvala *Pasja mahala,* a nastala je u prvoj polovini 16. vijeka.

Današnje ime sokaka, odnosno ulice datira odavno, a ozvaničeno je u austrougarskom periodu, tek 1915, kad se pisala *Šehmehmedova.* Nosilac naziva nije mi poznat.

ŠEKEROVA

Ulica u gornjim Bjelavama, razvijena između Zatikuše i Šejh-Mehmedove. Ima dva kraka.

Saobraćajnica je kao ulica nastala u novije vrijeme. U turskom periodu bile su tu svega 1-2 kuće, pa nije imala ni imena. Tek 1900. godine dobila je status ulice i prvo ime *Šekerovac.*

Današnje ime ulica nosi bez izmjene od 1917. Nije sasvim jasno odakle taj naziv, ali je sigurno da se radi o ličnom ili porodičnom imenu *Šeker,* koje je, također, nejasno.

ŠEMSUDINA KARKINA

Ulica na Vratniku. Razvijena od Ulice Sadika Kadrošića u pravcu jugoistoka do Ulice Alekse Šantića.

Saobraćajnica je stara, nastala sigurno još u 16. vijeku kao sokak u Mahali Sinan-vojvoda hatuni, koja je u narodu bila poznata pod imenom *Mali džemat.*

Od turskog vremena pa sve do oko 1910. godine ulica se zvala *Mačkarev sokačić* (vidi Sadika Kadrošića ulica), a negdje od te godine bilježi se pod imenom *Kakina ulica,* kako se to vidi iz katastarskog plana onog dijela grada iz 1913. godine (na jednom drugom listu katastarskog plana ulica je upisana pod imenom *Kasina).* Nosilac toga naziva ulice je mogao biti neko iz vratničke porodice *Kako,* kojoj je pripadao (a možda je to ista osoba) i nosilac jedne šaljive anegdote sa Vratnika *»Hiti kao Kako po rakiju«:* vratnički akšamlučari poslali ga po rakiju čak dolje u čaršiju i pratili ga u mislima kako ide i kako se vraća i kad su utvrdili da bi trebalo da bude već u kući, Kako zaista otvori sobna vrata, a oni će svi u glas: »E, stigao si!« A Kako će: »Ma obukao jednu kunduru, a druge ne vidim u mraku pa otvorih vrata da prisvijetlim.«

Pred popis stanovništva 1921. ulica je dobila novo ime *Kulića Vratnik* (tako, da se razlikuje od ulice *Kulića na Hridu,* vidi tamo!), po porodici Kulića iz te ulice.

Današnji naziv dat je ulici 8. juna 1948. u spomen na borca *Šemsudina Karkina* (sina Husejnova), koji je rođen u Sarajevu 1921; prije rata bio trgovački pomoćnik. Stupio u NOR 1941, a poginuo iduće, 1942, na Igmanu.

IZVORI: Biografska građa o prvoborcima NOR-a grada Sarajeva.

ŠENOINA

Ulica u središnjem dijelu grada. Razvijena između Titove i Obale vojvode Stepe Stepanovića.

Saobraćajnica je sigurno postojala još u turskom periodu prolazeći kroz Kalin hadži-Alijinu mahalu, zvanu *Čajirdžik*. Tadašnje ime ove ulice nisam mogao utvrditi.

Za cijelo vrijeme austrougarskog perioda, od 1878. pa do kraja 1918. ulica se zvala *Kezmanova*, navodno po austrougarskom žandarmerijskom lajtnantu *Dani Kecmanoviću*, koji se uselio u tu ulicu rekvizicijom kuće porodice Mlaća i bio član prve komisije za popis ulica i zamjene naziva ulica i trgova, što je i bio razlog za davanje takvog imena ulici. Taj podatak saopštio je Kosta Mandić. Tačnost nisam mogao provjeriti. Današnji naziv ulica nosi neprekidno od 10. januara 1919. godine, a dat je po prezimenu poznatog hrvatskog književnika *Augusta Šenoe* (Zagreb, 1838—1881), čiji su romani tako primljeni kod čitalaca, da se smatra potpuno istinitom tvrdnja da je Šenoa bio taj koji je stvorio hrvatsku čitalačku publiku.

ŠERINA

Ulica na Hridu. Razvijena od Ulice Kačanik veliki do Ulice Kačanik mali, približno u pravcu jug-sjever.

Ulica se razvila u turskom periodu u okviru Mahale Sagr Hadži-Ali, u narodu zvane *Hrid*.

Današnje ime potječe iz vremena prije okupacije grada 1878. i nije se do danas mijenjalo, osim što se u administraciji i spiskovima tu i tamo pogrešno javljala u obliku *Širina*. Ime je dato po nekom predokupacionom članu stare i poznate porodice *Šero*, koja je tu imala porodičnu kuću. Naziv je nastao, vjerovatno, po *Edhem-agi Šeri*, koji se navodi kao ugledan sarajevski trgovac u drugoj polovini 19. vijeka sa kućom upravo u toj ulici. Kad se bude pisala historija planinarstva i, posebno, alpinizma u Bosni i Hercegovini, onda bi u tu historiju morala ući i porodica Šero iz ove ulice. Naime, još u drugoj polovini 18. vijeka Šero Abdulah, sin Hasanov, sa Hrida, uspijevao je penjati se »bez ikakvih ljestava« na vrh jedne stijene na Bentbaši, visoke koliko minaret (stijena Babin zub). Umro je 1786/87. Ljetopisac Bašeskija, registrirajući datum njegove smrti, smatrao je potrebnim da nam saopći i taj zanimljiv podatak.

IZVORI: Ljetopis Bašeskije, 339. — Sidžil br. 27, 62.

ŠESTE PROLETERSKE BRIGADE

Moderna kolska saobraćajnica Ilidža—Sarajevo kao rasteretnica sadašnjeg puta i ulice Ilidžanske ceste sa jednosmjernom vožnjom, samo

iz pravca Ilidže. Odvaja se od sadašnjeg puta Ilidža—Sarajevo neposredno iza naseljenog mjesta Ilidža, a utapa se ponovo u Ulicu Ilidžansku ispred podvožnjaka željezničke pruge Sarajevo—Višegrad. Ima dvije trake.

Saobraćajnica je dovršena i predata saobraćaju 1967. godine.

Te iste, 1967. godine (28. septembra) dio te saobraćajnice, od Podvožnjaka do raskršća za Nedžariće dobio je status ulice i po prvi put ime Ulica Šeste proleterske brigade. Ostatak saobraćajnice do kraja prema zapadu, koja prelazi i na teritorij opštine Ilidža, nije uključen u ovaj naziv, jer, faktično, nije još ni naseljen, pa nema ni atributa ulice.

Šesta proleterska brigada, u čiji spomen je dato ime ovoj ulici, jeste jedna od proslavljenih jedinica NOV Jugoslavije. Formirana je kao Šesta istočnobosanska NOV brigada po direktivi VŠ NOP I DV Jugoslavije 2. avgusta 1942. godine u Šekovićima kod Vlasenice od grupe udarnih istočnobosanskih bataljona (prvi komandant Vojo Ljujić i prvi komesar Cvijetin Mijatović, živi). Kasnijih mjeseci, meni nepoznatog datuma, a prije 2. avgusta 1944. godine, brigada je dobila i atribut »proleterska« i označavala se kao Šesta proleterska istočnobosanska u sastavu 17. udarne divizije.

LIT.: *Abdulah Sarajlić,* Stvaranja bh jedinica, 174. — Hronologija oslobodilačke borbe, 318. i 863.

6. APRILA

Ulica u Hrasnici. Vodi sa istočne strane Društvenog doma u pravcu sjever-jug, između ulica Tvorničke i Alekse Šantića.

Saobraćajnica se razvila i kao stambena jedinica, kompletirana poslije 1954. Dobila je status gradske ulice i po prvi put ime, ovo u današnjem obliku, 20. decembra 1960.

Naziv ulici dat je u spomen na 6. april 1945. kao dan oslobođenja Sarajeva i Hrasnice od okupatora.

6. NOVEMBRA

Ulica u Bistriku. Počinje od Obale Pariške komune u blizini Žerajićeva mosta (Careva ćuprija) i vodi pored Trga 6. aprila na jug, provodi ispod mosta željezničke pruge i izvodi daleko ubrdo, gotovo do vrha Bistričkog potoka. Obuhvata i krak do Željezničke stanice Bistrik koji je nastao 1905. godine.

Saobraćajnica je stara barem koliko i orijentalno Sarajevo. U tursko doba imala je dvije dionice sa dva različita imena. Početna dionica do početka današnje Ulice Dragice Pravice imala je ime *Šehove dugonje,* koje je ostalo ovjekovječeno jedino još u jednoj domaćoj staroj lirskoj pjesmi s ovakvim početkom:

Ko'no šeće niz Šehove dugonje,
Il' je Morić, il' Saburić Mujaga?

Historijska etimologija toga imena je značajna. U tome nazivu ulice riječ »dugonje« je korumpirani stariji oblik riječi »duganje«, koja je talijanskog porijekla i koja se i danas upotrebljava u primorskim krajevima u značenju »dućani«, a i u samom Sarajevu bila je u upotrebi još krajem 17. vijeka, što vidimo iz nekoliko dokumenata Stare srpske crkve. Značaj upotrebe toga izraza i u Sarajevu, gdje je već odavno zaboravljen, izlazi iz okvira ovoga rada, i ovdje samo možemo utvrditi to da je ime Šehove dugonje kao naziv saobraćajnice vrlo staro.

Dionica te ulice dalje do današnjeg željezničkog mosta zvala se *Bistrik*, a preostali dio iznad mosta nosio je ime *Pastrma*.

Već potkraj turskog perioda, čini se, napušteni su ti stari nazivi i cijela ulica do ispod mosta službeno se prozvala imenom *Bistrik*. Taj drugi naziv bio je u upotrebi sve do 1931. godine, a tada je zamijenjen današnjim imenom *6. novembra*. Naziv čuva spomen na datum kada su 6. novembra 1918. godine u grad ušle prve jedinice srpske vojske koje su se u grad spustile upravo niz ovu ulicu sa Željezničke stanice Bistrik, gdje su stigle vozom iz pravca Višegrada.

Za vrijeme okupacije 1941 — 1945. ulica je nosila naziv *Muhamed-efendije Kadića*, kako se danas zove jedna druga ulica u gradu. (Vidi Ulica Muhameda Kadića).

Dionica iznad mosta, prijašnja *Pastrma*, uređena je i uključena u glavninu ulice poslije oslobođenja.

LIT.: *V. Skarić*, Srpski pravoslavni narod i crkva, 136, 156. — *H. Kreševljaković*, Vodovodi, 49. — Dolazak prvih srpskih četa u Sarajevo, *Narodno jedinstvo*, III/1920, br. 192 (19. 9.), 7. — *A. Bejtić*, Ulica 6. novembra, *Oslobođenje*, XXII/1966., br. 6425 (23. 4.), 6.

ŠIBENIČKA

Ulica u ravnom dijelu grada, u blizini bivše željezničke stanice Sarajevo uzana. Razvijena između ulica Vojvode Radomira Putnika i Omladinskog šetališta pored Srpsko-pravoslavne crkve.

Saobraćajnica je izgrađena u austrougarskom periodu, ali sve do davanja današnjeg imena nije imala naziva, jer su joj kuće (ukupno dvije) bile uključene u numeraciju spomenute dvije ulice.

Današnji naziv po gradu Šibeniku u Dalmaciji uveden je 7. oktobra 1960.

ŠIPSKA

Stambena saobraćajnica, poluseoski put u sjeverozapadnom perifernom dijelu grada. Počinje kao odvojak od Ulice Đure Đakovića nepo-

sredno ispred ulaza u Novo groblje na Barama pa vodi udesno uzbrdo i ponovno se sastaje sa nastavkom saobraćajnice Ulice Đure Đakovića na samome brdu, na Kobiljoj Glavi.

Ovdje se radi o starom kolskom putu Sarajevo—Vogošća koji je od davnina postojao kao kiridžijski put, a za kakav-takav kolski saobraćaj uređen 1938. godine. Stambeni značaj saobraćajnica je započela dobivati 1955, kad je lijevom stranom izgrađena i otvorena moderna i široka saobraćajnica (nastavak Ulice Đure Đakovića) za Vogošću i kad su se tu počele izgrađivati i redati individualne stambene jednokatnice s okućnicama.

Status gradske ulice i današnje ime saobraćajnica je dobila 15 juna 1966.

Naziv ulice nastao je po lokalitetu *Šip* kroz koji vodi i koji se još 1904, kad su tu bile svega 4 kuće, smatrao selom u mahali Slatina. Pop Stjepo i Vladimir Trifković, koji su navedene godine opisali dio naselja u oblasti Sarajevskog polja, zabilježili su da se selo *Šip* prozvalo po *šipovini,* kojom je to mjesto nekada bilo obraslo.

LIT.: *S. i V. Trifković*, Sarajevska okolina, 244—248.

ŠKALJIN SOKAK

Poluseoska saobraćajnica na sjeveroistočnoj strani grada. Razvijena između Streljačke i seoske saobraćajnice Hladivode što počinje iz područja srednje dionice današnje Ulice Baruthane.

Kao seoski put saobraćajnica je stara. Status gradske ulice dobila je prije petnaestak godina. Tada joj je i dato današnje ime kao zvanični naziv. U stvari, naziv je preuzet s lica mjesta, jer se tako neslužbeno zvao već osamdeset godina. Ime evocira spomen na *hadži Nezir-efendiju Škalju,* sarajevskog gradonačelnika od 1899. do 1905, koji je uz taj sokak imao imanje, a kupio ga potkraj prošlog vijeka od braće *Kazaferovića,* esnaflija, zajedno s ishodnom kućom, na čijim je temeljima ona današnja velika kuća Škaljića. Danas na tom imanju i u navedenoj kući živi Sejo, unuk hadži Nezir-efendijin, koji je i sam mnogo učinio za tu današnju ulicu: renovirao je i uredio veliku dionicu prema Streljačkoj za vrijeme stare Jugoslavije.

LIT.: Vidi: Ulica Zije Dizdarevića.

ŠKOLSKA

Ulica u Hrasnici. Počinje od Ulice Hrasnička cesta, zapadno od Društvenog doma, i vodi u pravcu zapada razvijajući se sa sjeverne strane zgrade Osnovne škole. U zaokretu nalijevo izlazi na Ulicu Stari drum.

Stambena ulica. Nastala poslije 1950. godine, kad i zgrada Osnovne škole u toj ulici, po kojoj se saobraćajnica i nazvala. Status ulice i današnje ime dobila je 20. decembra 1960.

ŠPIRE KNEŽEVIĆA

Ulica u jugoistočnom području starog dijela grada, iznad groblja i turbeta na Alifakovcu. Ima tri kraka koji se sastaju iznad džamije u nekadašnjim Čeljugovićima: od završnice Stevana Sinđelića (neposredno pored turbeta), zatim od vrela Megare na zapadu (od Ulice Behdžeta Mutevelića) i treći krak, produženje toga dugog kraka, vodi u pravcu sjeveroistoka, djelomično nizbrdicom do mjesta gdje se sastaju ulice Podcarina, Vladimira Gaćinovića i Kozja ćuprija. Područje koje povezuju navedena tri kraka ove ulice bila je stara *Hadži-Timurhanova mahala,* a njezin centar je ona današnja džamija u toj ulici, nastala još 1566. godine. Ta mahala u narodu se zove *Čeljugovići,* a to ime poslije je prešlo i na samu ulicu (sva tri kraka) i održalo se sve do davanja današnjeg imena ovoj saobraćajnici. Naziv je jako star. Vjerovatno je da se ovdje radi o selu istoga imena iz srednjega vijeka, koje se u turskom periodu utopilo u novi, gradski organizam. Na to upućuje postojanje i kraja istoga imena istočno od grada, na putu za Pale, predjel ispod ceste u blizini velike okuke ispod Buloga.

Današnji naziv uveden je 15. decembra 1959. po imenu Špire Kneževića, sina Jovanova (rođ. 1919. u Petrovićima kod Nikšića), radnika-tokara u Željezničkoj radionici, gdje je i uključen u napredni pokret kojim je tu rukovodio Vaso Miskin Crni. Predratni je član KPJ. Već prvih mjeseci okupacije, jula 1941. ustaše su ga otkrile i uhapsile, a potom mu se svaki trag zameo.

IZVORI: Biografska građa o prvoborcima NOR-a grada Sarajeva.

ŠTROSMAJEROVA

Ulica u središtu novog dijela grada, u blizini Katedrale. Počinje od Ulice JNA i vodi na sjever do Trga fra Grge Martića ispred Katedrale.

Ulica je u potpunosti prosječena i izgrađena poslije 1878. kao moderna ulica u novom dijelu grada u kojem se počela formirati arhitektura evropskih pseudoklasicističkih stilova.

Prvo ime ove ulice bilo je *Rudolfova,* dato po austrijskom nadvojvodi i austrougarskom prijestolonasljedniku *Francu Karlu Josefu* (1858—1889), koji je bio jedinac cara Franje Josipa I, a završio tragično ubivši svoju ljubavnicu Mariju Vetseru i sebe u lovačkom dvorcu Mayerling.

Današnje ime ulica nosi bez promjene od 10. januara 1919. po biskupu *Josipu Juraju Štrosmajeru,* izuzetnoj pojavi u jugoslavenskoj kulturi u drugoj polovini prošloga vijeka (Osijek, 1815 — Đakovo, 1905): osnovao Jugoslavensku akademiju znanosti i umjetnosti i Sveučilište u

Zagrebu, pomagao osnivanje štamparije u Cetinju, Maticu srpsku i Maticu slovensku i stekao uopće velike zasluge za unapređenje znanosti, književnosti, umjetnosti i publicistike na čitavom slavenskom jugu.

ŠUMARSKA

Ulica na južnoj periferiji grada, neposredno na padinama Trebevića. Razvijena od današnje Zelengorske u smjeru jugoistoka na prilično velikoj dužini. Obuhvata, u stvari, trasu starog kolskog druma za Trebević, tzv. *Osmice*.

Saobraćajnica je izgrađena odmah poslije 1878. godine kao kolski drum za Trebević.

Status ulice i današnje ime saobraćajnica je dobila pred popis stanovništva 1931. Naziv je nastao po tome što je saobraćajnica vodila u pravcu lugarske kuće.

TABACI

Ulica u staroj sarajevskoj čaršiji. Počinje od Halača pa vodi u istočnom pravcu paralelno sa Obalom vojvode Stepe Stepanovića do izlaza Bravadžiluka pred Vijećnicom. Trasa ulice prekinuta je stambenom višekatnicom vakufa Jakub-paše, pa su to danas, u stvari, dvije ulice, od kojih svaka ima poseban prilaz.

Ulica Tabaci je bila čaršija gdje su u turskom periodu radile radionice, tabhane, uz Miljacku, u kojim su kožari, ili, kako su se zvali turskim imenom, *tabaci* štavili kožu. I, eto, po tim tabacima nazvana je ova ulica još u 16. vijeku. Za svo vrijeme rada kožara u blizini ulica je imala status čaršije. Tu i danas postoji zasebna, Tabačka džamija (u osi Ulice Halači), u koju su išli samo tabaci, koji zbog vonja po koži, u procesu štavljenja, nisu imali pristup u druge džamije. Tabaci su potpuno prestali sa radom u toj ulici i čaršiji uopće u sedmom deceniju prošlog vijeka. Iz higijenskih razloga dislocirao ih je bosanski valija Topal Osman-paša (1861—69) na ondašnje slobodno područje na obali Miljacke, uz današnju Gundulićevu ulicu, koja se otada počela zvati Donji tabaci.

U turskom periodu (druga polovina 18. vijeka) ova se ulica zvala *Čaršija Gornji tabaci,* pri čemu je pridjev Gornji nosila zato da se razlikuje od saobraćajnice i čaršije Donjih tabaka, koji su se u ono doba nalazili između današnjeg Žerajićeva i Principovog mosta, također na desnoj obali. Prebacivanjem tabaka iz grada na označeno mjesto nestaje ovdje tabačke čaršije i ostaje samo ulica koju obrađujem pod nazivom *Stari tabaci.* Od godine 1895. pa sve do 1931. ova se saobraćajnica zove imenom *Gornji tabaci* s takvom pobližom oznakom u svrhu razlikovanja od Donjih tabaka u području Gundulićeve ulice.

Kad je Ulica Donji tabaci 1931. godine dobila novo ime Gundulićeva, prestala je potreba pobližeg označavanja ulice tabaka u čaršiji, pa se otada ova ulica zove samo *Tabaci,* i to ime ostalo je do danas bez izmjene.

LIT.: *A. Bejtić,* Tabaci, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6350 (9. 2), 6.

TABIJSKA

Ulica u području Vratnika. Razvijena od Jajačke (kao njezin produžetak od Bijele džamije) na jug do ondje gdje se završava Ulica ispod bedema, a počinje Mehmed-agina. Saobraćajnica je, bez sumnje, nastala još u 16. vijeku, kad je izgrađena Bijela džamija, od koje ova ulica neposredno i vodi.

Do 1915. bio je to sastavni dio današnje *Jajačke ulice* pod zajedničkim imenom *Džanina ulica,* a tada se ova dionica izdvojila iz Džanine pod novim, današnjim imenom.

Naziv ulice nastao je po bastionu ili *tabiji,* kakvih je bilo više u Vratničkom gradu (Žuta, Bijela, Strošićka tabija itd).

TAHČIĆA SOKAK

Kratka i tijesna ulica što pri samom početku Miloša Obilića ulice vodi na istočnu stranu i izvodi na početak Ulice Kovači.

Ulica je nastala relativno dosta rano u turskom periodu kao sastavni dio čaršije.

Po tom današnjem obliku naziv je nastao po nekom nepoznatom licu prezimena *Tahčić,* koje predstavlja narodni izgovor originalnog imena Taščić, formiranog od osnove zanimanja *taščija* — klesar. Postoji, naime, sumnja, da li je to ime zaista nastalo od prezimena navedenog oblika, jer Mandić navodi zanimljiv podatak da se ta ulica u tursko doba, pa i dalje, do 1885, zvala *Tašči-sokak,* a to je sasvim nešto drugo: ne prezime, nego sokak, u kojem su radile taščije, klesari. Taj navod ima svoju podlogu u tome što, inače, znam da su u starije vrijeme, u turskom periodu, sarajevski klesari radili baš u ovom području, upravo u današnjim Samardžijama.

Jaku zabunu u identičnosti ulice pod ovim nazivom predstavlja podatak iz katastarskog plana onog dijela grada iz vremena nešto prije prvog svjetskog rata: kao Tahčića sokak označena je današnja *Nikolićeva ulica* (prva sjeverno), a današnji *Tahčića sokak* bilježi se pod imenom *Magaza.* Da nije navoda ovog posljednjeg imena, moglo bi se misliti da se radi o grešci. Pitanje ostaje otvoreno. Bez obzira koje je ime pravo, ono je sigurno nađeno na terenu. Međutim, zanimljivo je istaći ovdje to što te ulice nema ni pod kojim imenom ni u jednom popisu ulica od 1897. do 1931. godine. A to znači da je saobraćajnica postala samostalna ulica i dobila današnje službeno ime tek poslije 1931. godine.

44. Ulica 6. novembra – gornji dio sa džamijom Ašik Hadži Memi

TAKOVSKA

Ulica u sjevernom kraju starog dijela grada, između Bjelava i Višnjika. Razvijena je od Himzarine na sjeveroistok do Ulice Vuka Karadžića.

Saobraćajnica potječe najkasnije iz 17. vijeka, a razvila se kao sokak u tamošnjoj Hadži-Džaferovoj mahali, u narodu zvanoj *Provare,* koja se formirala već polovinom 16. vijeka.

Prije davanja današnjeg imena ova se ulica zapravo sastojala iz dvije samostalne ulice i pod dva različita imena: južni, veći dio, činio je jednu saobraćajnicu pod imenom *Derebent,* a kraći, završni zvao se *Mekteb.*

Naziv *Derebent,* koji se ponegdje pogrešno pisao i izgovarao u obliku *Derbent,* kao riječ nije od osnove *derbent,* koja znači *klanac* (tamo takvog klanca i nema), nego je to turska konstrukcija *dere-bent* u doslovnom značenju *potočni bent, potočna brana, ustava,* koja je tamo mogla postojati.

Drugi naziv *Mekteb* vuče porijeklo, razumije se, po jednom mektebu, za koji inače znam da je postojao i radio još pred 1878. godinu pri vrhu ulice toga imena.

Ta druga ulica pod imenom Mekteb egzistirala je kao samostalna ulica za čitavo vrijeme austrougarske okupacije.

Poslije 1918. Ulica Derebent proširila se i na trasu Mekteb ulice.

Današnje ime ulica je dobila 1931. po *Takovu,* mjestu u Šumadiji i Srbiji, gdje su Miloš Obrenović i srpske vojvode donijeli odluku o dizanju drugog srpskog ustanka.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je nosila naziv *Derventska,* koji je samo zvučno asocirao na naziv *Derebent,* a inače znači sasvim nešto drugo.

TANDAREVA

Ulica u južnom području starog dijela grada, iznad željezničke pruge Sarajevo—Višegrad. Počinje od Male Berkuše i vodi u sjeverozapadnom pravcu do Ulice Galiba Feste sa izlazom i na Ulicu Komatin.

Saobraćajnica se razvila još u 16. vijeku kao sokak u okviru Mahale Havadže-Sinana Volodera, koja se u narodu zvala Goloderica.

Današnji naziv ulice je narodno ime, nastalo u turskom periodu po nekome članu stare sarajevske muslimanske porodice *Tandar,* koja je upravo u toj ulici dugo vremena imala porodičnu kuću. U drugoj polovini 18. vijeka odselio je odatle u Carevu mahalu jedan član te porodice, berber hadži Osman, sin Omera Tandara. Pred smrt (1773) taj hadži Osman zavještao je u svojoj rodnoj ulici građevnu parcelu za kuću i pored nje bašču sa odredbom da se na toj parceli napravi kuća za imama tamošnje džamije Havadže-Sinana, i da taj imam koristi i bašču. Također je zavještao i 50 groša za održavanje ćeremitnog pokrova na navedenoj džamiji. Vrlo je vjerovatno da je upravo taj Tandar nosilac

narodnog naziva ulice, koji je poslije i ozvaničen. Građevna parcela za kuću koju je zavještao navedeni hadži Osman bila je vlasništvo Jahja-pašina vakufa, kojem se plaćala mukata jedna para godišnje. Iz toga se vidi da je bosanski sandžak Jahja-paša u tome kraju zavještao i zemljište za svoju džamiju (drugu u Sarajevu) u Komatinu, koju je gradio prije završetka 15. vijeka. (Vidi Ulica Komatin).

U austrougarskom periodu ime *Tandareva* živjelo je samo među tamošnjim stanovništvom. Inače, službeno ime ulice u tome vremenu bilo je *Ciganska,* po tome što su u njoj, zaista, i u to doba stanovali Cigani. Tako je to bilo sve do 1915, a tada je vraćen stari naziv *Tandareva,* koji je ostao do danas bez izmjene, izuzimajući austrougarske popise, gdje se bilježi u iskrivljenom obliku *Tandereva.*

LIT.: *A. Bejtić,* Ciganska naselja (u Sarajevu), *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6382 (13. 3), 11.

TEKIJA

Ulica na lijevoj strani Miljacke, između mostova Skenderije i Vrbanje, razvijena između Ulice Miće Sokolovića te Ulice Soukbunar, neposredno uz željezničku prugu Sarajevo—Višegrad.

Ulica je nastala najkasnije početkom 16. vijeka u okviru Skender-pašine mahale, koja se u narodu zvala kraćim imenom *Skenderija* (na trećem slogu bio je uzlazni akcenat).

Sve do 1931. trasa ove ulice bila je sastavni dio ondašnje *Ulice pod tekijom* pa se tako i zvala, a tada su obje te saobraćajnice, opet kao jedna ulica, dobile ime *Tekija.* Današnja saobraćajnica postala je samostalna ulica pod današnjim imenom *Tekija* uoči ili početkom drugog svjetskog rata. Takvo je stanje ostalo do danas.

Ime ulica nosi po *tekiji,* nekoj vrsti kluba islamske mističke bratovštine (derviša) nakšibendijskog reda, koju je izgradio kao svoju zadužbinu bosanski sandžakbeg Skender-paša negdje između 1477. i 1505, a koja se sve do nedavno nalazila upravo u toj ulici. Prvobitno nije to bila nikakva tekija, nego *gostinjac* (»zavije«) sa kuhinjom, skladištima namirnica i stajom za konje, u kojem su odsjedali putnici te besplatno dobivali hranu kako oni, tako i službenici Skender-pašina vakufa i siromašni građani. To se jasno vidi iz više izvora. Tek kasnije su ovaj gostinjac preuzeli derviši i u njemu otvorili *tekiju,* po kojoj su se, eto, prozvale dvije tamošnje ulice, *Tekija* i *Podtekija.*

LIT.: *A. Bejtić,* Skender-pašina tekija u Sarajevu, *Novi behar,* XVI/ /1944, br. 2, 24—26.

TEPEBAŠA

Ulica u istočnom dijelu Gorice i Crnoga vrha. Počinje od Kranjčevićeve i vodi približno u pravcu sjevera, a potom zaokreće na zapad i, ostavljajući na sjevernoj strani ulaz u Ulicu Goricu, izvodi u Krajišku.

Ulica se razvila kao sokak u sastavu *Mahale Dajanli hadži-Ibrahima,* koja se formirala u drugoj polovini 16. vijeka, a koja je u narodu poznata pod imenom *Gorica.*

Današnji naziv ove ulice star je kao i sama saobraćajnica, samo nije uvijek imao današnji oblik, a protezao se na današnju dužinu. Sve do 1895. završni krak ove saobraćajnice što vodi u pravcu istok-zapad bio je samostalna ulica pod imenom *Kratka Tepebaši,* potom *Mala Tepebaši* pa opet *Kratka Tepebaši* te *Kratka put Tepebašine,* a glavna dionica od Kranjčevićeve do ovoga poprečnog kraka zvala se *Velika Tepebaši.* Navedene godine obje ulice spojene su u jednu pod današnjim imenom.

Današnji oblik imena *Tepebašina* uveden je poslije 1918. Po tome današnjem izgovoru čini se da je naziv ulice vlastito ime *Tepebaša,* a u stvari je toponim istovjetne konstrukcije kao i naziv druge sarajevske ulice *Bendbaša.* Koliko je naziv korumpiran, odnosno krivo shvaćen, ilustriram primjerom da bi se po tome današnja ulica Bendbaša zvala *Bendbašina.* Ime ulice je toponomastička turska konstrukcija *Tepebaša,* sastavljena od dvije komponente: *tepa* = završetak i *baš, baši, baša* = glava, vrh, na, pa srpskohrvatski oblik imena glasio bi *Na tepi,* isto onako kao što Bendbaša znači *Na bentu.* Iz toga slijedi da se tamošnji zaravanak, koji doista postoji na području ove ulice, prvobitno zvao turskim imenom *tepa,* kao i na Bendbaši *bent,* pa je tek onda nastao oblik *Tepebaša* u značenju *Na tepi.* (uporedi toponime u Mostaru: Velika i Mala tepa).

LIT.: *A. Bejtić,* Tepebašina ulica, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6373 (4. 3), 9.

TERZI-BAŠINA

Ulica u južnom području starog dijela grada. Razvijena od Bali-begovice do Ulice Galiba Feste provodeći ispod nadvožnjaka želj. pruge kraj tunela.

Saobraćajnica potječe još iz 16. vijeka, kad se razvila kao glavni sokak u tamošnjoj mahali, koja se u narodu zvala Terzibašina mahala, a čiji je centar bila ona današnja tamošnja džamija, poznata pod imenom *Mesdžid Terzi-baše hadži-Alije.* Iz drugih izvora znamo da je taj Terzi-baša hadži Alija postao terzibaša (ćehaja terzijskog esnafa) poslije 1526. godine, a da je umro nešto prije 1565. godine. Prema tome, između te dvije godine nastala je i njegova džamija i ova ulica.

Eto, po tome terzibaši kao ćehaji (cehmajstoru) terzijskog esnafa prozvala se najprije u samom narodu tamošnja mahala, a paralelno s tim i ova glavna ulica u toj mahali. Takvo stanje, međutim, bilo je u upotrebi samo u narodu. Službeno uzevši, situacija je drugačija. Do 1900. godine, barem u austrougarskom periodu, saobraćajnica se zove *Hodže Sinana,* od te, 1900, pa do 1910. bila je uključena u susjednu, veću ulicu, a današnje ime uvedeno je tek te posljednje, 1910. godine.

TEŠANJSKA

Ulica u području željezničke stanice Sarajevo Novo. Počinje od Kranjčevićeve pa vodi do Brodske, prije koje se jedan krak produžuje podno zapadne strane Crnoga vrha i vodi paralelno s Brodskom sve do u neizgrađeno područje u pravcu Koševskog brda.

Status ulice i današnje ime po gradu Tešnju u Bosni ulica je dobila 1913. godine, kad su u njoj bile izgrađene prve kuće. To ime odnosilo se samo na kratki krak do Brodske ulice. Onaj drugi krak što vodi paralelno sa Brodskom podno brda nastao je u najnovije vrijeme, prije desetak godina, i sasvim je neprirodno priključen maloj, ali matičnoj saobraćajnici toga imena.

TICINA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Razvijena između ulica Kaukčije Abdulah-efendije i Mihrivoda.

Saobraćajnica vodi kroz naselje koje se počelo izgrađivati tek početkom dvadesetog vijeka, pri čemu sama trasa predstavlja znatno stariji put.

Do 1910. ova je ulica bila zajedno sa današnjim Mihrivodama jedna ulica, koja se službeno zvala *Zildžića ulica*. Te, 1910. godine ulica je dobila status samostalne saobraćajnice. Tada joj je i dato današnje ime *Ticina* po prezimenu *Tica*. To prezime je karakteristika starog sarajevskog govora, u kojem se tako izgovarao današnji književni oblik »ptica«. Inače, taj uži kraj, u kojem je centralna saobraćajnica Ticina ulica, zvao se prije toga u narodu, zajedno s tom ulicom, imenom *Kotar*, koje mora biti jako staro. U vezi s tim toponimom spominje se Nalo Ahmed, sin Mula-Omerov, kao terzija s Kotara, koji je učestvovao u borbi protiv okupacije Sarajeva 1878. i pao baš tu, u blizini svoje kuće, na sam dan zauzeća Sarajeva, 19. avgusta.

LIT.: *H. Kreševljaković,* Sarajevo u doba okupacije Bosne 1878, 119.

TIJESNA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada, razvijena između Drvarske i Vuka Karadžića ulice.

Saobraćajnica se razvila u turskom periodu kao sokak u sastavu Mahale Sarača hadži-Hajdara, u narodu poznate pod imenom *Gornja Saračeva mahala,* koja je nastala još u 16. vijeku.

Današnji naziv ulice potječe, bez izmjene, još iz turskog perioda, kad se zvala *Tijesni sokak.*

Etimologija imena sama je po sebi razumljiva, i nije je potrebno posebno objašnjavati.

TIMOČKA

Ulica na Ali-pašinom Mostu. Odvojak od Ilidžanske ceste do Željezničke stanice Ali-pašin Most.

Saobraćajnica je nastala kao prilazni kolski put stanici, na kojoj se nalazio i robni magazin za dopremu i otpremu robe. Nastala je nešto poslije 1882, kad je puštena u saobraćaj pruga Zenica—Sarajevo. Počela se naseljavati tek u novije vrijeme.

Status ulice i današnje ime po desnom pritoku Dunava u istočnoj Srbiji saobraćajnica je dobila 7. oktobra 1960.

TIMURHANOVA

Ulica u jugoistočnom starom dijelu grada, ispod Hrida. Počinje u Ulici Špire Kneževića, u onom poprečnom pravcu, i vodi u pravcu juga, prelazi u nivou prugu Sarajevo—Višegrad i izvodi u Jahorinsku u blizini završnice Ulice iza Hrida i početka Ulice Naline.

Ova saobraćajnica postojala je još u turskom periodu, kad se razvila kao put za Hrid u dvije mahale: dionica ispod pruge u Mahali hadži-Timurhanovoj, koja je u narodu poznata pod imenom *Čeljugovići,* a dionica iznad pruge u Mahali Sagr hadži Alije, zvanoj *Hrid*. Obje te mahale formirane su do kraja 16. vijeka.

Staro ime ove ulice je *Hrid*. Tako se ulica zvala i u austrougarskom periodu, pa je to ime ubilježeno u katastarskom planu onog područje grada god. 1902, ali se odnosilo samo na početni krak od Čeljugovića pa do iznad pruge. O postanku toponima Hrid, koji označava širu gradsku četvrt, vidi članak o *Ulici iza Hrida*. Ova ulica se tako prozvala po tome što vodi u naselje Hrid, koje počinje odmah iznad pruge.

Današnjim imenom *Timurhanova* prozvala se i postala samostalna ulica najprije dionica iznad pruge. Bilo je to god. 1915. Poslije 1918, a prije 1931. naziv *Timurhanova* proširio se i na dotadašnju Ulicu Hrid ispod pruge, i takvo je stanje ostalo do danas bez izmjene. Nosilac naziva je ličnost koja pripada relativno dalekoj historiji, a to je hadži Timurhan, sin Alijin, osnivač obližnje džamije u Čeljugovićima, koji je živio polovinom 16. vijeka i stanovao na Čobaniji, a tu džamiju sagradio, vjerovatno, god. 1566. iz velikog imetka što ga je naslijedio od sina Memišaha, koji je godinu dana prije umro u Džidi na povratku sa hodočašća.

TODORA ŠVRAKIĆA

To je ulica-čikma u središnjem području starog dijela grada, odvojak iz Titove ulice prema sjeveru, a od Kaukčijine ulice prema istoku druga saobraćajnica.

Ulica je u potpunosti stambena. Razvila se rano u turskom periodu u okviru srpske stambene četvrti *Gornja varoš*.

Do 1931. ulica se zvala imenom *Petrovića,* a te godine, prilikom promjene naziva dotadašnje Hadžipetrovićeve (današnje Hadžidamjanovićeve), naziv Hadžipetrovićeva prenesen je na ovu ulicu. I prvo i drugo ime sjeća na staru srpsku sarajevsku porodicu toga prezimena, koja je donedavno imala porodičnu kuću u toj ulici, a, inače, Sarajevu davala trgovce i, što je naročito značajno, narodne graditelje, dunđere.

Današnji naziv dat je ulici 8. juna 1946, a čuva uspomenu na akademskog slikara *Todora Švrakića* (Prijedor, 1882 — Sarajevo, 1931), koji je radio akvarele i ulja sa motivima srednjovjekovnih spomenika, starih mostova, stare stambene arhitekture i sl. Postoji uzročna veza naziva ulice: Todor Švrakić je u toj ulici imao vlastitu kuću i u njoj atelje, u kojem je napravio velike radove, a tu je i umro.

LIT.: *S.:* Todor Švrakić 1882—1931, *Narodno jedinstvo,* almanah kalendar za 1932, Sarajevo, 211—213.

TOKA

Ulica u južnom, brdovitom području starog dijela grada. Razvijena između ulica Pastrme i Džeke.

Ulica je razvijena još u turskom periodu kao sokak u Šejh-Bagdadinoj mahali, u narodu zvanoj *Pastrma,* i to najkasnije u 18. vijeku.

Današnje ime ulica nosi bez izmjene još iz turskog perioda. U jednom popisu sarajevskih mekteba iz početka 18. vijeka navodi se mualim (učitelj) u Balibegovoj (tamošnjoj) mahali *Alija Toki,* koji, bez sumnje, ima prezime po ovoj ulici, jer znači *Točanin,* čovjek iz *Toke,* a upravo odatle i izvlačimo zaključak o starosti imena ulice i same te saobraćajnice. Inače, etimologija imena nije razjašnjena. Uza sve to ime ima, kako se vidi, relativno veliku starost, a i etnološku vrijednost.

LIT.: *M. Handžić,* Dva popisa sarajevskih mekteba, *El-Hidaje,* VI/1942—43, 120.

TOME MASARIKA

Ulica na lijevoj strani Miljacke, razvijena od mosta kod Narodnog pozorišta do Mjedenice i Pionirske na jugu.

Saobraćajnica je nastala kao sokak još u 16. vijeku u Mahali Čoban Hasan-vojvode, koja se narodnim imenom zvala *Čobanija,* a čiji je centar bila ona današnja džamija na uglu ove ulice i Ulice Skenderije.

Upravo po navedenom imenu tamošnje mahale prozvala se *Čobanijom* i ulica koju obrađujem kao glavna saobraćajnica u toj mahali i nosila je to ime sve do iza prvog svjetskog rata.

Današnje ime ulica je dobila 1921. u spomen na čuvenog češkog filozofa, sociologa i državnika *Tomaša Masarika* (1850 — 1937), koji je i za naše nacionalno oslobođenje zaslužan po tome što je demaskirao

podlosti austrijske i mađarske politike prema Slavenima u Austriji i Srbiji prilikom procesa protiv H. Friedjunga u Beču decembra 1909, a neposredno prije toga i kritikovao zagrebački veleizdajnički proces, vođen u martu i aprilu iste, 1909, o čemu je napisao i posebnu brošuru *»Takozvani veleizdajnički proces u Zagrebu«.*

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica se zvala starim imenom *Čobanija.*

TOME MENDEŠA

Ulica u Jošanici, u Vogošći. Odvojak od tranzitne Ulice igmanskog marša iznad hotela Biokovo, vodi u pravcu sjeveroistoka, gdje se nastavlja kao seoski put.

Stambena ulica. Počela se izgrađivati i izgradila se u posljednjih desetak godina, kad je i dobila današnji naziv.

Nosilac naziva ove ulice *Tomo Mendeš* je istaknuti borac NOR-a koji je rođen 1920. u okolini Prozora, a kojeg s pravom svojataju Vogošćani, jer je baš ovdje živio i radio uoči rata 1941, a odatle otišao i u borbu. Živio je najprije u Hotonju kod Vogošće i radio kao seoski nadničar. Neposredno pred okupaciju bio smogao nešto sredstava pa kupio komadić zemlje na početku današnje ulice njegova imena i sabrao nešto materijala da gradi kuću (otud i neposredna uzročna veza naziva ulice), ali je rat plan omeo. Bio je među prvim ustanicima, stupivši u sastav Crnovrške čete. Poslije je bio i komandir čete. Istaknuti borac i starješina, više puta je pohvaljivan. Poslije prebrođene pete ofanzive postao je zamjenik komandanta Ramskog odreda. Na toj dužnosti je i pao u jesen 1944. u borbi sa Nijemcima, vjerovatno u Ostrošcu kod Konjica.

LIT.: *S. J. Jovanović, Vogošća,* 40.

TOPLIK

Ulica u istočnom području starog dijela grada, neposredno ispod Alifakovca, na lijevoj obali Miljacke. Sastoji se od pet krakova.

Ulica se razvila najkasnije u turskom periodu u okviru Mahale Vekil-harč, koja je formirana u 16. vijeku, a u narodu bila poznata pod imenom *Hadžijska džamija.*

Naziv ulice star je koliko i sama saobraćajnica, a potječe od istoimenog kraja u kojem se nalazi. U turskom periodu svi krakovi te ulice zvali su se *Toplik sokaci,* jer su i činili više sokaka, a od 1878. ulica se zove samo *Toplik,* osim kraka duž obale koji se zvao *Toplik Vekil-harč,* po džamiji Vekil-harč ispod koje neposredno i vodi. Već 1916. godine svi ovi sokaci (krakovi) činili su jedinstvenu ulicu pod današnjim imenom.

Ovdje se, bez sumnje, radi o toponimu koji je stariji od turske vlasti u Sarajevu, a nastao je po imenu vrela *Toplik*, na samoj obali Miljacke, ispod onoga kraka duž Miljacke. Vrelo je i danas aktivno. Nije provjereno da li je temperatura veća od uobičajene, što bi dalo osnovu za ime i vrela i kraja i same današnje ulice, i da li u toj vodi ima ljekovitih supstanci, ali se zna to da je na tome vrelu negdje krajem 18. vijeka zaista postojala jedna banja u koju je svijet dolazio da traži lijeka.

U sastavu Toplika sve do vremena stare Jugoslavije nije bila ona današnja poprečna i završna dionica te ulice od Ulice Vladimira Gaćinovića do Potcarine, nego je to bila početna dionica Ulice Potcarina, što se jasno vidi iz starih katastarskih planova. Godine 1931. ta dionica Potcarine izdvojena je iz matične ulice i ušla u sastav Ulice Toplik, pa je takvo stanje ostalo do danas.

LIT.: *H. Kreševljaković*, Banje u Bosni i Hercegovini, 86. — *A. Bejtić*, Toplik, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6372 (3. 3), 5.

TOROMANOVA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Razvijena između ulica Kaukčije Abdulah-efendije i Remzije Omanovića.

Ulica se razvila dosta rano u turskom periodu dijelom u Mahali Jahja-pašinoj, u narodu zvanoj *Čurčića mahala*, formiranoj još krajem 15. vijeka, a dijelom u Sagrakči hadži-Mahmudovoj mahali, koju je narod zvao svojim imenom *Ulomjenica*, a koja je nastala prije 1528. godine.

U drugoj polovini prošloga vijeka činila je jedinstvo s današnjom ulicom dra Jovana Kršića i zvala se *Kasića sokak*, kako se to jasno vidi iz Popisa stanovništva grada 1867-68. godine, po nekom nepoznatom članu porodice Kasića, koja već u to doba nije stanovala u toj kući, a koja, inače, i danas živi u Sarajevu.

Možda i prije 1878, ali sigurno te godine ova se ulica izdvojila u zasebnu saobraćajnicu pod današnjim imenom, samo s tom razlikom što je u početku (do 1885) oblik naziva glasio *Turomanova*. Tako se, bez sumnje, ulica prozvala po sarajevskom posjedniku Toromanu ili Turomanu Ibrahim-agi, sinu hadži-Mehmedovu, rođ. 1828-29, o kojem su se sačuvali podaci u navedenom popisu stanovništva, a koji je, prema tim istim podacima, imao tada sinove Mehmeda, Avdiju i Ahmeda (najstarijem sinu tada bilo pet godina).

TRAMPINA

Ulica u središnjem, ravnom dijelu grada. U stvari čikma, kakva je oduvijek bila, a razvijena od Titove ulice istočnom granicom Velikog parka u pravcu sjevera.

45. Trg Pere Kosorića

Stara saobraćajnica, nastala još u starije vrijeme turskog perioda u sastavu Hadži-Idrizove mahale, koja se u narodu zvala *Žabljak*, a koja je nastala prije 1557. godine.

Tako se ulica zove još od prošlog vijeka po *Trampama*, staroj sarajevskoj porodici, koja se spominje u tom sokaku još početkom 19. vijeka. Članovi te porodice bili su dugogodišnji imami i hatibi Čekrekčijine džamije na Baščaršiji, a jedan od njih, imenom hadži hafiz Abdulatif (rođen 1839) bio je učesnik otpora protiv okupacije grada 1878. pa je bio i u sužanjstvu u Olomucu. Trampe su opjevane i u domaćoj, lokalnoj narodnoj pjesmi. Njihova kuća, posljednji stari objekat u toj ulici srušena je 1964. prilikom izgradnje današnjeg stambenog nebodera u pozadini Tvornice čarapa »Ključ«.

U tursko doba saobraćajnica se zvala *Trampin sokak*, od 1878. do 1885. *Trampina čikma*, a od te druge godine pa sve do danas, začudo, *Trampina ulica*, iako je to tipična čikma.

LIT.: *H. Kreševljaković*, Džamija i vakufnama Muslihudina Čakrekčije, *Glasnik IVZ*, VI/1938, br. 1, 37. — *A. Bejtić*, Prilozi proučavanju naših narodnih pjesama, dio I, 402.

TRAVNIČKA

Ulica na lijevoj strani Miljacke, na padinama Trebevića. Počinje od Ljubljanske i vodi u pravcu juga, prelazi želj. prugu Sarajevo—Višegrad u nivou i vodi u pravcu juga do Trebevićke ulice završavajući se ondje gdje Trebevićka prelazi u pravac poslije jakog polukružnog zavoja uz Kasindolsku.

Ulica ima dva slijepa odvojka prema istoku, u smjeru Nevesinjske što vodi zapadnom stranom Starog jevrejskog groblja.

Saobraćajnica je formirana kao ulica između dva rata, a po prvi put dobila je naziv pod imenom *Travnička* 1941. godine po Travniku, poznatom gradskom naselju na Lašvi u Bosni.

Ime nije do danas mijenjano. Dva slijepa kraka ove ulice prema istoku do iza oslobođenja imali su status posebnih saobraćajnica pod nazivom *Travnička čikma I* i *Travnička čikma II*, a tada su te ulice ukinute kao samostalne saobraćajnice i pripojene matičnoj, Travničkoj ulici.

TRČIVODE

Ulica na lijevoj strani Miljacke, u istočnom, perifernom području starog dijela grada. To je odvojak od Ulice Hošin brijeg, vodi u istočnom pravcu, ispod samog platoa Hošin brijeg i izvodi na početni dio Ulice Jarčedoli.

Saobraćajnica kao nenaseljeni put starijeg je vremena i služila je kao staza za izgon stoke u šumu. Počela se izgrađivati tek između dva rata.

Status samostalne ulice i današnje ime dobila je 1955. godine. Ime je dato po starom nazivu čitava onog malog kraja, koji zapravo glasi *Trčivoda*, a koji je slične konstrukcije, zanimljivo je, kao još tri toponima u gradu: *Mihrivode* i *Hladivode* u sjevernom i *Piščivode* u južnom (Soukbunar) predjelu grada.

TREBEVIĆKA

Ulica u južnom i brdovitom području grada na padinama Trebevića. Počinje od Ljubljanske iznad prelaza preko želj. pruge Sarajevo — Višegrad pa vodi u istočnom pravcu sve do Zelengorske (stara Ulica Hambina carina). Na početnoj dionici ima odvojak prema jugu, čiji se izlaz opet veže za matičnu ulicu na daljnjoj dionici.

Sve do 1931. bio je to običan put s vrlo rijetkom izgradnjom, a tada je ta saobraćajnica ušla u sastav gradskog područja, dobila status ulice i današnje ime po Trebeviću, planini iznad Sarajeva, po tome što je tada bila jedina kolska saobraćajnica koja je izvodila iz grada u masiv Trebevića.

Naziv se nije do danas mijenjao.

TREBINJSKA

Ulica u području Buča potoka. Počinje od Ulice Adema Buća i vodi u pravcu gradske deponije smetljišta.

Ulica kao trasa u vidu običnog seoskog puta postoji od davnina. Status ulice kao gradske saobraćajnice dobila je odlukom 12. decembra 1968. godine, kad joj je po prvi put dato ime *Trebinjska*, po gradu Trebinju u Hercegovini, i po inerciji karakteristične tradicije građana Novog Sarajeva, koji su mnogim svojim ulicama dali imena po jugoslavenskim geografskim nazivima (gradovi i rijeke).

Nekadašnji seoski put danas je već prilično izgrađen (individualne jednoporodične zgrade), što je i dalo osnova da taj put dobije status gradske ulice.

TRG BRATSTVA I JEDINSTVA

Trg u Hrasnici ispred Društvenog doma. Formiran 1954. godine, kad je izgrađen, dovršen i otvoren sam Društveni dom, značajnije ostvarenje moderne poslijeratne arhitekture u Hrasnici (otvorenje bilo 23. 10. 1954).

U to vrijeme i oko toga vremena počele se tu izgrađivati i stambene zgrade, koje su ušle u sastav trga kao jedinice naselja.

Ovaj trg dobio je po prvi put naziv, i to onaj u današnjem obliku 20. decembra 1960, kad i sve ostale saobraćajnice u Hrasnici.

Naziv počiva na osnovnim načelima revolucije i NOB-e, datim djelomično u zaključcima o savjetovanju predstavnika štabova i komandanata NO i partizanskih odreda Jugoslavije u Stolicama kod Krupnja 26. septembra 1941. godine.

TRG FRA GRGE MARTIĆA

Trg u središnjem dijelu grada, obuhvata prostor oko rimo-katoličke crkve (Katedrale), između ulica Titove i Vase Miskina. U administrativnom smislu obuhvata samu Katedralu te istočni i zapadni blok višespratnica, pa po tome i nije u pravom smislu trg, nego sklop od dvije ulice pored Katedrale, od kojih je jedna na zapadnoj, a druga na istočnoj strani.

Na prostoru koji danas zauzima taj trg zajedno sa Katedralom bila je u 18. i 19. vijeku prostrana zgrada tipa karavan-saraja — *odžak* (štab) sarajevskih janičara. Kao janičarski odžak zgrada je služila do ukinuća janičarskog reda 1826, odnosno, praktično (u Bosni), do 1832, a poslije je pretvorena u han i u skladište vojne opreme. Porušena je prije okupacije, jer je nema označene u jednom planu toga dijela grada iz novembra 1879. godine.

Na raščišćenom prostoru nekadašnjeg janičarskog odžaka najprije je trebalo graditi tržnicu, ali se odluka promijenila, i godine 1884. započela se zidati današnja Katedrala (dovršena 1887) prema projektu tadašnjeg aktivnog sarajevskog arhitekta Josipa Vancaša.

Trg je prije imao ove nazive: Kapija pa Crkveni trg.

Kapija je bio naziv samo za južni dio prostora, onaj gdje se danas sučeljavaju Štrosmajerova i Vase Miskina, a vuče porijeklo od *kapije* janičarskog odžaka koja se nalazila baš na toj strani. Naziv se rijetko čuo još do pred drugi svjetski rat, a poslije je potpuno zaboravljen i napušten.

Crkveni trg je naziv koji je nastao po spomenutoj mjesnoj crkvi — katedrali, a uveden je u upotrebu 1887. godine. Ime se održalo kroz cio austrougarski period.

Današnji naziv dat je za vrijeme stare Jugoslavije, upravo 10. januara 1919, u slavu fra Grge Martića (Rastovača kraj Posušja, 1822 — Kreševo, 1905), bosanskog franjevca, koji je ostao zapažen u kulturnoj historiji Bosne kao pobornik ilirskog pokreta te po svom eposu »Osvetnici« i po djelu »Zapamćenja«.

Naziv se nije do danas mijenjao.

LIT.: *A. Bejtić,* Trg fra Grge Martića, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6366 (25. 2), 9. — *A. Bejtić,* Katedrala, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6379 (10. 3), 5. — *Fra Augustin Čičić,* Monografija o fra Grgi Martiću, Zagreb, 1930.

TRG OKTOBRA

Trg u središtu grada, između Titove i JNA ulice, naprema Velikom parku. Formirao se djelomično 1965, kad je tu izgrađena i otvo-

rena moderna poslovna palata od ulice do ulice, djelo arhitekta Milivoja Peterčića, koje treba da predstavlja i krasi front velikog trga. Po urbanističkom planu trg treba da se proširi prema istoku sve do početne dionice Ulice JNA. Akcije u tome smislu upravo su u toku.

Naziv ovoga trga, koji evocira spomen na oktobarsku revoluciju u Rusiji 1917. godine, nije uopće ozvaničen, isto onako kao ni druga dionica Ulice dra Stjepana Tomića. Ime je, međutim, uveo sami život, pa se tako sreta i u telefonskom imeniku za 1967. godinu kao adresa nekoliko preduzeća koja su počela poslovati u navedenoj palati.

TRG OSLOBOĐENJA

Trg u središtu grada, razvijen između Doma JNA i Vase Miskina ulice te Nove pravoslavne crkve i Preradićeve ulice.

U procesu formiranja današnjeg trga najprije je uređen prostor ispred današnjeg Doma JNA. Nastao je izgradnjom Oficirskog kasina (današnja zgrada Doma JNA) 1880. godine pa se odmah i prozvao njemačkim imenom *Ofizierkasino-Platz,* a u domaćoj upotrebi *Oficirski trg* ili *Trg pred Oficirskim domom.* Godine 1919. taj mali trg dobio je novo ime *Klemansovljev trg,* u spomen na francuskog državnika i političara, inače po struci ljekara, *Klemanso Žorža Benjamina* (1841—1929), koji je poslije 1918. mnogo radio na organizovanju i učvršćenju mira u svijetu. Trg pod tim imenom zadržao se kao samostalna cjelina sve do 1945.

Glavnina prostora današnjeg trga između Ulice JNA i Vase Miskina raščišćena je i djelomično uređena tek pred drugi svjetski rat, i tada je taj prostor dobio ime *Trg kralja Petra I oslobodioca,* po kralju Petru I iz dinastije Karađorđevića (1844—1921), kojem je tu, uoči samog rata, podignut spomenik (djelo zagrebačkog vajara Frana Kršinića, uništeno 1941).

Za vrijeme okupacije 1941—45. prvi, onaj mali trg nosio je ime *Trg hercega Stjepana,* po Stjepanu Vukčiću Kosači, velikom vojvodi srednjovjekovne bosanske države, koji se godine 1448. proglasio hercegom sv. Save, a drugi, veći trg zvao se, po posljednjem bosanskom kralju (1461—1463), *Trg Stjepana Tomaševića.*

Današnji naziv dat je 8. juna 1948. u spomen oslobođenja zemlje od okupatora, koje se računa sa 15. majem 1945, danom kapitulacije posljednjih njemačkih jedinica u Jugoslaviji, iako je još 9. maja u Reimsu potpisana bezuvjetna predaja svih njemačkih oružanih snaga. Pod ovim nazivom ne može se podrazumijevati oslobođenje Sarajeva (6. aprila 1945), jer uspomenu na taj datum čuva ime Trg 6. aprila.

Do 8. juna 1948. ovaj trg imao je zvanično ime *Trg slobode,* koje je bilo uspostavljeno 6. aprila 1946.

LIT.: Novi trg u Sarajevu, *Narod,* IV/1924, br. 26 (9. 4), 3. — Novi trg u Sarajevu za spomenik kralju Petru, *Narod,* V/1925, br. 860 (19. 7), 2. — *Ing. Marcel Martinis,* O budućem trgu i spomeniku kralja Petra I. oslobodioca, *Jugoslavenski list,* XVII/1934, br. 11 (14. 11), 10. — *Arh. D. Grabrijan,* Oko regulacije trga kralja Petra, *Jugoslavenski list,* XVIII/1935, br. 89 (14. 4), 6. — *A. Bejtić,* Trg oslobođenja, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6470 (9. 6), 6.

TRG PERE KOSORIĆA

Novoformirani trg u ravnom dijelu Hrasna, na prostoru izgradnje novih stambenih objekata koji predstavljaju nastavak izgradnje Grbavice II prema zapadu. Zauzima velik prostor počinjući od nove transverzale u osi Živka Jošila ulice (koja je dobila isto ime) prema zapadu, do blizu Hrasničkog mosta. Reprezentativni trg oivičen je buketom od pet 20-erospratnih nebodera, od kojih su dva dovršena i useljena 1969. godine, a tri nešto poslije.

Ime trgu dato je 13. februara 1970. u spomen na Peru Kosorića, predratnog naprednog studenta prava, prvoborca, proslavljenog komandanta, narodnog heroja i istaknutog rukovodioca u poslijeratnoj izgradnji JNA. Rođen u zemljoradničkoj porodici u Sokocu 5. 2. 1918, umro u Beogradu 7. 7. 1969, kad je imao čin generalpukovnika JNA i bio na dužnosti pomoćnika državnog sekretara za narodnu odbranu.

LIT.: Zbornik narodnih heroja, 366.

TRG RIMSKIH BANJA

Prošireni i asfaltirani dio puta u vidu malog, neizgrađenog i neoblikovanog trga s južne strane arheoloških ostataka naseobine iz doba Rimljana na Ilidži.

Put, na kojem je formiran taj trg, poznat je od starina, a njegovo proširenje u neku vrstu malog trga nastalo je u godinama poslije oslobođenja, kad je tu bila formirana autobusna terminusna stanica, koja je tu i ostala sve do otvaranja tramvajske pruge Sarajevo—Ilidža 1960. godine.

Trg je dobio današnji naziv 20. decembra 1960, a ime ima uzročnu vezu utoliko, što se trg nalazi, kako je navedeno, neposredno kraj ostataka rimskog naselja, za koje se pretpostavlja da je imalo i svoje banje.

LIT.: *Esad Pašalić,* Rimsko naselje na Ilidži kod Sarajeva, *Glasnik Zem. muzeja,* XIV/1959, arheologija, 113—136.

TRG 6. APRILA

Trg u starom dijelu grada, na lijevoj obali Miljacke, podno Bistrika, gdje se staču saobraćajnice iz pet različitih pravaca.

Trg je formiran godine 1899—1900. izgradnjom vojnih objekata na zapadnoj i istočnoj strani, koji su dovršeni 1902. godine. Upravo po takvom sadržaju prvih novih objekata okolo trg je dobio naziv *Vojni trg*. Godine 1900. uključen je u susjedni *Filipovićev trg,* koji se od 1910. zvao *Trg Franje Josipa I* (v. Park cara Dušana).

Poslije ujedinjenja, upravo 10. januara 1919. trg na Bistriku dobio je novi naziv *Rankovićev trg,* po komandantu XIV pješadijskog zbora,

potpukovniku (kasnijem generalu) Živanu Rankoviću, koji je, došavši sa trupama vozom iz Višegrada, ušao u Sarajevo 6. novembra 1918. preko stanice Bistrik i upravo preko ovoga trga.

Današnje ime uvedeno je još 6. aprila 1946. kao uspomena na ulazak oslobodilačkih snaga u grad 6. aprila 1945.

Južni dio ovog današnjeg trga (produžena dionica Dobrovoljačke) od početka ovog vijeka bio je izgrađen s obje strane i nosio je ime *Mutevelića ulica.*

LIT.: Dolazak prvih srpskih četa u Sarajevo, *Narodno jedinstvo,* III/1920, br. 192 (19. 9), 7.

TRIFKA ĐOKIĆA

Ulica u Vogošći, upravo u naselju Jošanice. Krajnja ulica na sjeveroistoku naselja, u koje se prilazi Ulicom Spasoja Blagovčanina i Radovana Šućura, a koja nema produžetka ni prema jednoj strani.

Stambena saobraćajnica. Nastala oko 1961. kao dio stambenog naselja u Jošanici za potrebe radnika Preduzeća »Tito« u Vogošći. Tada je i dobila ime po *Trifku Đokiću,* prvoborcu, inače predratnom zemljoradniku iz same Vogošće, rođenom 1904. u Vogošći. Jedan je od organizatora ustanka u ovome kraju. Poslije pete ofanzive kao borac Šeste istočnobosanske brigade upućen je u Vogošću na terenski rad (organizovanje prebacivanja boraca iz Sarajeva u Visočko-fojnički odred). Na toj dužnosti otkrili su ga četnici i teško ranili, pa je tim ranama i podlegao 28. marta 1944. u Blagovcu kod Vogošće. Bio je član KPJ od 1941.

LIT.: *S. J. Jovanović,* Vogošća, 47.

TRIFKA GRABEŽA

Ulica u sjevernom kraju čaršije. Razvijena od Miloša Obilića ulice do platoa Kovača.

Saobraćajnica kao ulica formirala se u austrougarskom periodu. Na samom početku ulice bilo je korito Mošćanice, koje se baš tu proširivalo i bilo odlično mjesto za život *patki.* A upravo po tome, i po patkama koje su se tu u vodi praćakale, taj uži kraj je dosta rano dobio ime *Patke.* Ulica se tu formirala i dobila ime Patke 1900. godine.

Današnji naziv nastao je pred popis stanovništva 1931. godine, a čuva spomen na revolucionarnog radnika iz vremena Mlade Bosne *Trifka Grabeža,* jednog od atentatora 28. juna 1914. godine, koji je zbog toga iduće, 1915, osuđen na 20 godina teške tamnice. Rođen je na Palama kraj Sarajeva 1895, umro 1916. u tamnici u Terezinštatu u Češkoj. Postoji neposredna uzročna veza za davanje današnjeg naziva ulici. Gimnazijski đak i revolucioner Trifko Grabež imao je u toj ulici rođaka Gavru Crnogorčevića i u njegovoj je kući neposredno poslije atentata sakrio bombu

i revolver, a potom se zaputio rodnoj kući na Pale, gdje je kasnije uhapšen.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je nosila stari naziv *Patke*. Današnje ime vraćeno je ulici zaključkom Gradskog narodnog odbora 20. avgusta 1945. o uspostavljanju predratnih naziva ulica u gradu.

LIT.: Kaznena stvar protiv Gavrila Principa i drugova zbog zločina veleizdaje. Optužnica. Prilog k »Sarajevskom listu« br. 245 (Sarajevo, 1914). — *V. Bogićević*, Sarajevski atentat, stenogram sa glavne rasprave, Sarajevo, 1954, na više mjesta (v. indeks imena). — Druga literatura u djelu *Nikole Đ. Trišića*, Sarajevski atentat u svjetlu bibliografskih podataka, Sarajevo, 1964 (v. indeks).

TRIGLAVSKA

Ulica u predjelu Hrasno-Brdo. Počinje od Sremske, od same željezničke pruge, kao nastavak Ulice Vladimira Nazora ispod pruge i vodi u pravcu juga do Varaždinske.

Saobraćajnica je postojala još prije drugog svjetskog rata, kad se počela i izgrađivati. Status ulice dobila je poslije oslobođenja s oznakom *Hrasno XV*.

Današnje ime uvedeno je 7. oktobra 1960. po poznatoj planini u Sloveniji.

TRNOVSKA

Ulica u Kovačićima. Počinje od Zagrebačke na mjestu gdje na suprotnoj, sjevernoj strani počinje i Lenjinova pa vodi u pravcu jugoistoka do Ljubljanske.

Saobraćajnica kao naseljena ulica počela se formirati pred prvi svjetski rat, a poslije rata, vjerovatno 1921, dobila je status gradske ulice i današnje ime po mjestancu *Trnovu* na putu Sarajevo—Kalinovik. Zanimljiva je konstatacija, koju iznosi Kosta Mandić, vjerovatno po sjećanju, da je jedna delegacija građana onoga kraja u navedeno vrijeme molila Gradsko poglavarstvo da se toj ulici dade ime *Sarajevska*. Molbi, međutim, nije udovoljeno stoga što se smatralo da je ta ulica premalena i suviše periferna pa da zbog toga ne postoji osnova da se prozove po gradu Sarajevu. I tako je potom došlo do današnjeg naziva.

Ime se nije do danas mijenjalo.

TRŠĆANSKA

Ulica u području Marindvora. Počinje od Ulice vojvode Putnika i vodi u pravcu sjevera zapadnom stranom Rimokatoličke crkve te se završava u Kranjčevićevoj.

Osim crkve, koja i ne pripada ovoj ulici, i još jednog objekta, sva ostala izgradnja u toj ulici nastala je prvih godina poslije oslobođenja (stambene višespratnice).

Inače, saobraćajnica je dobila status ulice početkom okupacije 1941—1945, i tada se po prvi put prozvala imenom *Zvizdića,* po bosanskom franjevcu *fra Anđelu Zvijezdoviću* (Zvizdoviću), koji je, po izvorima rimo-katoličke crkve, isposlovao slobodu bosanskih katolika dobivanjem čuvene *ahdname* sultana Mehmeda Fatiha na polju Milodražu kod Fojnice 1463. godine.

Današnje ime *Trščanska* zamijenilo je ono prijašnje 8. juna 1948, a uvedeno je po gradu i luci Trstu, u kojem je dio stanovništva slavenski. To je bilo u vrijeme kad je Trst sa bližom okolinom imao status Slobodne teritorije Trsta (STT — sve do godine 1954). Danas ne postoje razlozi koji su doveli do davanja takvog imena ulici.

TUFE SARAČEVIĆA

Ulica u Bistriku. Razvijena od završne dionice Ulice Bistrik-medresa, najprije u pravcu juga, a potom u pravcu zapada do Ulice 6. novembra.

Saobraćajnica se razvila u turskom periodu kao sokak u Gazi Mehmed-begovoj mahali, u narodu zvanoj *Bistrik,* koja datira iz drugog decenija 16. vijeka. Bila je u sastavu Ulice Bistrik-medresa sve do davanja današnjeg naziva.

Današnje ime uvedeno je 8. juna 1948. godine, kad je izvršena brojčano krupna izmjena naziva ulica u gradu, a čuva spomen na sarajevskog prvoborca, predratnog naprednog omladinca *Tufu Saračevića* (Tajibova), o kojem imamo malo podataka: rođen je u Sarajevu 1923, stupio u redove NOV-e novembra 1941, a umro septembra 1943. u Ustikolini od posljedica rana u borbi kao partijski rukovodilac bataljona. Tu je i sahranjen.

IZVORI: Biografska građa o prvoborcima NOR-a grada Sarajeva.

TURBE

Ulica u južnom području starog dijela grada, u blizini Hrida. Počinje od Ulice Behdžeta Mutevelića, ispod same džamije pod žičarom, (džamija *Pod takišom),* pa vodi u jugozapadnom pravcu do na željezničku prugu Sarajevo—Višegrad (plato željezničke stanice Bistrik), prelazi je u nivou i izvodi u Ulicu iza Hrida. Pri samom početku ima i jedan slijepi krak koji vodi u jugoistočnom pravcu sve do pruge.

Ulica je nastala u turskom periodu, najprije kao put-kratica za Hrid, a onda je u tom istom periodu otpočela izgradnja, koja se kasnije zbog terenskih uslova malo povećala. Početna dionica, koja je i najnase-

46. Vasin han u Ulici Vasin han

ljenija, bila je u svoje doba u sastavu Mahale Hadže-zade hadži-Ahmeda, koja se u narodu zvala *Harvatin*, a čija se džamija nalazi u blizini, tačno ispod trase trebevićke žičare. Sve do vremena stare Jugoslavije, dok nije uveden naziv Behdžeta Mutevelića (vidi tamo), početak Ulice Turbe nije bio na označenom mjestu, nego nešto niže, na samom vrelu Megare, a to je os i vrh današnje Ulice Čolin potok. Isto tako, u sastavu ondašnje ulice pod imenom Turbe bila je do 1900. ravna dionica današnje Ulice Behdžeta Mutevelića (ispod džamije) i današnja *Garaplina ulica*, izuzimajući krak prema zapadu, kojeg u to doba nije ni bilo.

Ime ulice potječe iz turskog perioda i nije se do danas mijenjalo, a nastalo je po tome što ova saobraćajnica vodi u pravcu jednoga *turbeta* drvene konstrukcije, koje se nalazilo na kraju ove ulice, upravo na uglu *Huremuše* i *Kamenice*, a koje je nestalo uoči drugog svjetskog rata. Po tome turbetu okolni lokalitet i danas se zove *Na turbetu*, pa je tako po istome motivu nastao i naziv ulice. Ne zna se otkad datira to turbe, samo narod zna da je u njemu počivao neki *Husejn-efendija Koštro*. Porodica Koštra, inače, zaista se sreta u Sarajevu, a polovinom prošlog vijeka tu je živio i Salih-aga Koštro, koji je bio učesnik u buni protiv bosanskog vezira 1848. i kao takav prognan sa saučesnicima na Kretu, a kuća mu je bila u današnjoj ulici Alije Hodžića (stara Kečina).

U vezi s trasom i nazivom ove ulice vrijedno je zabilježiti i sljedeća dva značajna podatka: vrh ove ulice, koji obuhvata nešto prošireni kraj iznad pruge, imao je zasebno narodno ime *Sofica*. Upravo stoga ta kratka dionica bila je 1900. i 1901. izdvojena u samostalnu ulicu i nosila to ime s obrazloženjem u određenom dotadašnjem popisu, da se ta ulica razvija od Ulice Turbe do Dudine ulice. Naziv je nastao, svakako, po nekoj *sofi* (hladnjak), koja je zaboravljena, a koja je tamo bila na brijegu, gdje joj je doista i bilo povoljno mjesto.

I drugo obavještenje: sam naziv ove ulice po *turbetu* bio je povod jednoj velikoj greški u određivanju naziva ulica u austrougarskom periodu. Naime, sadašnja ravna dionica Ulice Behdžeta Mutevelića (ispod džamije *Pod takišom)*, za koju se neposredno danas veže početak Turbe ulice, dobila je 1900. godine naziv *Džano-zade turbe ulica*. Taj naziv nema nikakve veze s tim krajem. Sve do tada tako se zvala današnja Ulica Mandžina Gornja na Bjelavama po nekome turbetu i tamošnjoj džamiji Džano-zade, koja po imenu nije nipošto identična ovoj uz Turbe ulicu odnosno *Pod takišom*. Takva je zbrka ostala sve do 1931, kad se saobraćajnica prozvala imenom Behdžeta Mutevelića.

U isto vrijeme (1900) i drugi krak dotadašnje Ulice Turbe izdvojen je u samostalnu ulicu pod novim imenom *Garaplina* (vidi tamo).

TURHANIJA

Ulica u području Marindvora, razvijena između ulica Brankove i Maršala Tita.

Saobraćajnica je postojala u turskom periodu i tada je obuhvatala i današnju Maglajsku ulicu kao logičan produžetak, a razvila se u okviru

Mahale Tavil hadži Mustafe, koja je nastala još u 16. vijeku, a u narodu se zvala imenom *Donja Hiseta.*

Današnje ime ulica bez promjene nosi još od turskog perioda. To je prezime stare sarajevske muslimanske porodice, od koje je jedna grana imala kuću u toj ulici. Starija kuća te porodice bila je na Čobaniji, a porušena je u prošlom ratu. S porodicom Hrasnica Turhanije čine dvije grane izravnih potomaka srednjovjekovne kršćanske porodice *Ostojića,* iz sela Ostojića kod Sarajeva. Nedavno su potpuno izumrli.

Naziv ulice vjerovatno je nastao u prošlom vijeku, po nekome članu porodice Turhanija, pa je prvobitno glasio *Turhanijin sokak* pa *Turhanijina ulica,* što je poslije preokrenuto u jednostavniji, ali i neobičniji današnji oblik.

Ovo je jedini vrijedan naziv ulica u onome kraju koji podsjeća na nekad razvijeni dio grada u ovome području pod imenom *Donja hiseta.*

LIT.: *Abduselam Hrasnica:* Ostojić — Turhanija — Hrasnica, *Novi behar,* IV/1930—31, 257. — *A. Bejtić,* Prilozi proučavanju naših narodnih pjesama, dio II, 111—112.

ULOMJENICA

Ulica u novom naselju u Buča-potoku. Razvijena od srednje dionice glavne Ulice Adema Buća prema zapadu, sa vezom u pravcu juga na Ulicu 21. maja. Iz Ulice Adema Buća ima dva prilaza.

Saobraćajnica je postojala kao put još u austrougarskom periodu. U doba stare Jugoslavije bile su na tom putu (do 1937) svega četiri kuće. Znatnije se počela izgrađivati i naseljavati iza oslobođenja, prije desetak godina.

Status ulice i današnje ime po gradu Tuzli u Bosni dobila je negdje poslije 1960. Te godine, rješenjem NOO Novo Sarajevo od 7. oktobra, bio se prozvao nastavak Ličke ulice u Hrasnu prema zapadu, ali taj krak nije nikada otvoren, a, prema tome, ni označen, pa se to ime nepoznatog datuma prenijelo na ulicu u Buča potoku.

TVORNIČKA

Ulica u Hrasnici. Počinje u blizini Društvenog doma, upravo od Hrasničke ceste i vodi u pravcu Fabrike motora.

Kao saobraćajnica ulica se formirala oko 1950. godine. Status ulice i današnje ime saobraćajnica je dobila 20. decembra 1960.

Naziv je uveden po mjesnoj tvornici motora, poznatoj pod skraćenim imenom »Famos« (Fabrika motora Sarajevo), koja je osnovana 25. maja 1950, a otpočela s proizvodnjom 6. aprila 1953.

Naziv ima uzročnu vezu po tome što se saobraćajnica pruža upravo pored te Fabrike.

ULOMJENICA

Ulica u području Miloša Obilića ulice. Razvijena od Ulice Miloša Obilića do Remzije Omanovića ulice.

Saobraćajnica postoji od ranijeg vremena u turskom periodu, kad se razvila kao sokak u Mahali Sagrački hadži-Mahmuda, formiranoj prije 1528. godine.

Današnjim imenom ulice zvala se u narodu i sama mahala, kako to vidimo najprije iz jednog akta još od 25. 7. 1773. o sporu građana *Mahale Ulomjenice* zbog uzimanja vode iz njihova vodovoda, a zatim i iz popisa mahala 1874-75. godine. Po tome nije jasno šta je ovdje starije: naziv sokaka ili same mahale, iako se čini da je tačno to drugo.

Saobraćajnica je dobila status zasebne ulice pod približno današnjim imenom 1900. godine. Ondašnji i uopće stari oblik naziva ove ulice, koji se i danas čuje među Sarajlijama, jeste *Ulomjenica,* karakteristika starog sarajevskog žargona. Današnji, književni oblik imena *Ulomljenica* nastao je na uličnim i kućnim tablama poslije 1918. nasilno.

IZVORI: Sidžil br. 15, 12.

URJAN-DEDINA

Ulica u jugozapadnom dijelu grada. Počinje od Nevesinjske, neposredno iznad željezničke pruge, a ispod Jevrejskog groblja pa vodi u krivinama do na Ulicu Soukbunar.

U početnoj dionici za ovu ulicu se veže pješačka staza istočnom stranom Jevrejskog groblja. Ulica ima dvije čikme, koje su uključene u ovu saobraćajnicu, bez zasebnog imena. Kako se vidi iz prvog plana grada, još godine 1882. postojao je samo krak istok-zapad te ulice sa prilazom jedino iz Soukbunar ulice. Prema tome, prva i početna dionica i polovina ulice, koja vodi od pruge, nastala je kasnije. Bilo je to poslije oslobođenja, upravo prije petnaestak godina.

Saobraćajnica je po prvi put dobila status ulice u austrougarskom periodu, prije 1901, a tom prilikom dato joj i današnje ime, kako se to vidi iz katastarskog plana onog dijela grada iz te godine.

Neposredna uzročna veza davanja toga imena bila je u tome što ta saobraćajnica, razvijajući se prema jugoistoku, zapravo vodi u pravcu starog i dobro poznatog turbeta (u današnjoj *Pećini ulici)* legendarnog šejha Urjan-dedeta (ovdje, pa i u nazivu ulice *dede* je perzijska riječ), za kojeg tradicija kazuje da je ovamo došao zajedno sa sultanom Fatihom kao ratnik (gazija) u petnaestom vijeku i da je pao upravo u onome kraju. Turbe je do danas sačuvano, građeno od jednostavnog materijala i ne baš tako davno (obnovljeno), a u samoj unutrašnjosti iznad kubure nalazi se kameni nišan iz novijeg vremena, upravo iz godine 1813, kako sam to utvrdio na licu mjesta prilikom obilaska Pećina ulice.

LIT.: *A. Bejtić,* Soukbunar, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6351 (10. 2), 8.

USKOČKA

Ulica u naselju »Pavle Goranin« (bivše Švrakino Selo). Razvijena paralelno sa Bosanskom, između Javorske i Hvarske, pravcem sjever--jug.

Ulica je i kao saobraćajnica i kao stambena jedinica u potpunosti nastala u prvim godinama poslije oslobođenja u sastavu novog radničkog naselja čije su prve kuće dovršene i useljene 7. septembra 1948. Toga vremena saobraćajnica je dobila i status ulice pod oznakom *Naselje Pavla Goranina IX.*

Današnje ime dato je 7. oktobra 1960. po *uskocima,* slavenskim stanovnicima zapadne Bosne, koji su u 16. i 17. vijeku bježali na teritoriju Austrije i Mletačke Republike, nastavljajući otud da se bore protiv Turaka, u stvari protiv domaćih Muslimana, koji su bili nosioci turske vlasti u tim krajevima.

USORSKA

Ulica u sjevernom kraju starog dijela grada. Razvijena između ulica Kartal i Budakovići.

Saobraćajnica je nastala negdje uoči drugog svjetskog rata, a status ulice je dobila tek poslije oslobođenja. Tada joj je dato i današnje ime po mjestu Usori na rijeci Bosni, koje je bilo u srednjem vijeku središte istoimene prostrane oblasti.

UŽIČKA

Ulica u Kovačićima, razvijena između Zagrebačke i Lenjinove, u području Grbavice I.

Ulica je u potpunosti prosječena i formirana u periodu stare Jugoslavije, nešto prije 1931, izgradnjom individualnih činovničkih kuća (kolonija opštinskih kuća) na istočnoj strani ulice, koje su se do danas održale.

Pred popis stanovništva 1931. ulica je dobila status gradske naseljene saobraćajnice i današnje ime *Užička,* po mjestu *Užicu,* današnjem Titovu Užicu u Srbiji.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica se zvala *Jajačka,* po poznatom mjestu Jajcu u Bosni.

VALTERA PERIĆA

Ulica u marindvorskom predjelu grada, razvijena paralelno sa Brankovom od Marindvora do Ulice Maksima Gorkog.

Ulica je stara, postojala je rano još u turskom periodu i tada se zvala, zajedno sa današnjim ulicama Brankovom i Maksima Gorkog, *Donja Hiseta.*

Taj stari naziv bio je u upotrebi sve do 1895. godine, a tada je ovoj ulici dato novo ime *Mustaj-begova,* po *Mustaj-begu Fadilpašiću* (1830—1892), prvom sarajevskom gradonačelniku u austrougarskom periodu, koji je na tome položaju proveo neprekidno 14 godina (1878—1892).

Godine 1925. ulica je dobila ime *Kraljice Marije,* žene kralja Aleksandra I Karađorđevića.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je nosila ime *Hakije Hadžića.*

Današnje ime ulica je dobila odmah poslije oslobođenja u spomen na istaknutog revolucionara, borca i ilegalnog partijskog radnika u Sarajevu *Vladimira Perića Valtera* (Prijepolje, 1919 — Sarajevo, 1945), koji je od ljeta 1943. razvio velik, jak i plodonosan ilegalni rad u Sarajevu kao sekretar Mjesnog komiteta KPJ, gdje je i poginuo u noći između 5. i 6. aprila 1945. prilikom borbi za oslobođenje grada i čuvajući Električnu centralu, koju je neprijatelj namjeravao uništiti. Proglašen je za narodnog heroja 1949. godine.

»Valter« je konspirativni nadimak Perićev, a ne rođeno ime, kako se čini iz naziva ulice.

LIT.: Zbornik narodnih heroja, 609. — Hronologija radničkog i NO pokreta u Sarajevu, 78, 110, 111, 118, 129. — *Džavid Husić,* Grad oslobođen, ali je Valter poginuo, *Oslobođenje,* XVI/1959, br. 3989 (5. 4), 9.

VALJEVSKA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Razvijena između ulica Muhameda Gandure i Požegijine.

Saobraćajnica je nastala dosta rano u turskom periodu i sve do davanja današnjeg imena bila je uključena u današnju ulicu *Sumbul-česma* (vidi tamo). Današnje ime uvedeno je pred popis stanovništva 1931. po gradu Valjevu u Srbiji, pri čemu je taj dio stare ulice Sumbul-česma dobio status zasebne saobraćajnice.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je imala ime *Banjalučka,* po našem gradu Banjoj Luci.

VARAŽDINSKA

Ulica u predjelu Hrasno-Brdo. Počinje od Triglavske kao njezin produžetak u drugom, istočnom pravcu, i završava se kao slijepa ulica u neizgrađenom terenu.

Saobraćajnica kao put postojala je još prije drugog svjetskog rata. Počela se jače izgrađivati i naseljavati tek poslije oslobođenja.

Status zasebne ulice i današnje ime po gradu Varaždinu u Hrvatskoj saobraćajnica je dobila prije nekoliko godina.

VAREŠKA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada, razvijena od Mihrivoda u pravcu sjeverozapada do Ulice Kaukčije Abdulah-efendije.

To je, zapravo, stari put, staza, kojom su se nekada izgonile krave na ispašu u okolinu grada iz područja naseljenog starog Hadži-Fejzagina sokaka, kasnijih Mihrivoda. Put se počeo naseljavati tek pred prvi svjetski rat na početnoj dionici, od Mihrivoda, a u toku rata, upravo 1917. godine, put je dobio status ulice, koja se tada i prozvala *Vareškom,* po industrijskom mjestu Varešu u Bosni.

Naziv se nije do danas mijenjao.

VASE MISKINA CRNOG

Ulica u centru grada, u starom dijelu naselja. Počinje u Titovoj ulici kod zgrade banke i vakufskog nebodera te vodi na istok do Ulice Sarači, koja od Gazi Husrev-begove ulice čini nastavak trase te ulice.

Saobraćajnica se razvila još u 16. vijeku kao ulica, i to istočni, kratki dio u Gazi Husrev-begovoj mahali, formiranoj već 1531. godine, a zapadni, duži dio, u Mahali Ferhadiji, koja je nastala nešto kasnije, oko 1562. godine.

Ulica se od davnina zvala imenom *Ferhadija,* po nazivu mahale u kojoj je bila glavna saobraćajnica, a i jedno i drugo ime nastalo je po imenu bosanskog sandžakbega *Ferhat-bega* iz roda domaće hrišćanske porodice Vukovića-Desisalića, koji je sagradio tamošnju džamiju godine 1561/62.

Taj naziv ulica je nosila u turskom i u austrougarskom periodu. U tom drugom periodu ona čikma na lijevoj strani (prema sjeveru) pri završetku ulice bila je jedno vrijeme ulica i zvala se *Atijaševa čikma,* što se vidi po bilješkama u gruntovnim knjigama.

Prvih godina stare Jugoslavije ulica još nosi stari naziv *Ferhadija,* a godine 1928. dobiva novo ime *Prijestolonasljednika Petra,* po Petru II Karađorđeviću (rođen u Beogradu 1923), tadašnjem prijestolonasljedniku Kraljevine Jugoslavije. Pod tim istim imenom ulica se tada protegla i na trasu današnjih Sarača.

Za vrijeme okupacije 1941-45. ulica je nosila stari naziv *Ferhadija,* a Sarači su opet postali samostalna ulica.

Današnji naziv dat je ulici poslije oslobođenja, još godine 1945, u znak pijeteta prema predratnom revolucionaru, borcu i narodnom heroju *Vasi Miskinu Crnom* (Orašje, kod Trebinja, 1918 — Sarajevo, 1945), koji je prije radio kao bravar u Željezničkoj radionici u Sara-

jevu (Radionica nosi danas njegovo ime), a za cijelo vrijeme rata bio je jedan od najistaknutijih aktivnih boraca i političkih radnika.

LIT.: *H. Šabanović,* Bosanski namjesnik Ferhat-beg Vuković-Desisalić, *Zbornik Filozofskog fakulteta u Beogradu,* knj. IV—1/1957, 114—126. — *V. Skarić,* Sarajevska mahala Ferhadija 1850—1855, *Bosanska vila,* XXVIII/1913, br. 22, 315—316; br. 23, 331—332; br. 24, 344—345. — *Dane Olbina,* Sjećanje na Vasu Miskina Crnog, *Znamenja revolucije,* 221—230. — *M. Šotra,* Naši heroji, 167. — Zbornik narodnih heroja, 524.

VASE PELAGIĆA

Ulica u središtu starog dijela grada. Počinje u Ulici JNA sa zapadne strane hotela »Evropa« i vodi na sjever do Ulice Vase Miskina.

Saobraćajnica se razvila u tursko doba, i to još u 16. vijeku, dijelom u Mahali Latinluk, a dijelom u Mahali Ferhadiji, formiranoj oko današnje džamije istog imena iz godine 1561/62.

U turskom periodu ulica se zvala *Mala Ferhadija* po tome što je bila u mahali Ferhadiji i sastavni dio veće ulice istoga imena (današnja Vase Miskina Crnog). Godine 1882. podigao je u toj ulici današnji hotel »Evropu« o svom trošku Sarajlija *Gligorije-Gliša Jeftanović.* Iste te godine, povodom otvorenja hotela, Gradsko zastupstvo donijelo je odluku kojom se Ulica mala Ferhadija prozvala imenom *Gliše Jeftanovića,* u znak zahvalnosti prema osnivaču prvog modernog hotela u gradu. Gligorije Jeftanović (Sarajevo, 7. 2. 1840 — 15. 3. 1927) bio je, inače, veoma ugledan građanin Sarajeva; od 1896. vođa bosanskih Srba za vjerskoprosvjetnu autonomiju, 1910. virilni član Bosanskog sabora, za vrijeme rata osuđen i interniran, a 1918. predsjednik Privremenog narodnog predstavništva u Beogradu.

Godine 1917, kad je Gliša Jeftanović bio u nemilosti, ulica se prozvala novim imenom *Kevešova,* po nekom austrougarskom građaninu po imenu *Kövess,* čiji identitet nisam mogao utvrditi.

Današnji naziv je dat poslije oslobođenja u znak pijeteta prema *Vasi Pelagiću,* učitelju, revolucionaru i publicisti (Gornji Žabar, 1838 — Požarevac, 1899), koji se za turske uprave borio za narodna prava, a poslije 1878. u Srbiji zauzeo je i istaknuto mjesto u razvitku socijalističkog pokreta.

LIT.: Nekrolozi pod naslovom *Gligorije M. Jeftanović* u sarajevskim listovima: *Bratstvo,* III/1927, br. 3, 56; *Jevrejski život,* IV/1927, br. 147, 3; *Narodna židovska svijest,* IV (IX)/1927, br. 153 (418) od 18. 3, str. 3. — Gligorije M. Jeftanović, prvak i vođa srpskog naroda, *Bosanska vila,* XIX/1904, br. 1, 1—3. — Gligorije M. Jeftanović, *Narodno jedinstvo,* zvanični almanah kalendar za 1931. godinu, Sarajevo, 230—232 (biografija). — *H. Kreševljaković,* Sarajevo za vrijeme austro-ugarske uprave, 126, bilješke 217 i 225 (o G. Jeftanoviću i Maloj Ferhadiji). — *Slavko Mićanović,* Vaso Pelagić (1838—1899), uvod u djelo *Vaso Pelagić,* Izabrani spisi, dio I, Sarajevo 1952, 7—24. — *Risto Besarović,* Vaso Pelagić, život i rad, Sarajevo, 1969 (najpotpunije djelo o V. Pelagiću).

VASIN HAN

Izvodna saobraćajnica na istočnoj periferiji grada. Počinje iznad spomenika Višegradske kapije, ondje gdje se završava i Ulica Višegradska kapija, a počinje Zmajevac, te vodi na istok do preko potoka Mošćanice, na putu za Hrešu.

To je stara saobraćajnica, potječe još iz srednjeg vijeka, a u turskom periodu slovila je kao carski put, koji je vodio sve do Istanbula. Status ulice dobila je tek poslije oslobođenja, kada je ovo područje uključeno u gradski teritorij.

Ulica je dobila ime po nazivu naseobine kroz koju vodi, a taj naziv star je svega kojih sedamdesetak godina. Nastao je po *hanu* koji je otvoren oko 1890. godine uza samo korito Mošćanice i po *Vasi Duriću*, koji je taj han utemeljio i držao ga, zajedno s malom gostionicom, sve do iza prvog svjetskog rata (umro 1929. godine).

Dok se to ime nije uvelo, uži kraj oko Mošćanice zvao se *Ćuprijica*, po malom mostu na Mošćanici, a središnji dio današnjeg naselja bio je poznat pod imenom *Hanić* (naziv se čuje i danas), po jednom malom hanu na tome području koji je radio tamo do 1880. godine i čiji je korisnik bila muslimanska porodica *Brkić*.

LIT.: *H. Kreševljaković*, Hanovi i karavan-saraji, 102. — *A. Bejtić*, Vasin Han, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6450, (20. 5), 9.

VEHIDA MUMINOVIĆA

Ulica u južnom kraju starog dijela grada, iznad željezničke pruge. Razvijena između ulica Mala Berkuša i Galiba Feste.

Saobraćajnica potječe iz turskog perioda. U to vrijeme zvala se *Harbin sokak*, od 1878. *Salih-age Harbe*, od 1880. *Harbina*, od 1885. opet *Harbin sokak*, a od 1895. do uvođenja današnjeg imena ponovo *Harbina*. Svi ti nazivi nastali su po spomenutom *Salih-agi Harbi*, predokupacionom članu stare sarajevske porodice *Harba*, koja se naselila u taj kraj, kako kazuje tradicija, kad su tu bile svega 2—3 kuće.

Krak ove ulice u smjeru istok-zapad bio je sve do 1900. samostalna ulica koja se zvala *Tuzlakova*, a tada je uključena u Harbinu ulicu.

Današnji naziv dat je 15. decembra 1959. po imenu *Vehida Muminovića* (rođ. 1919. u Goraždu), predratnog studenta Šumarskog fakulteta u Zagrebu i aktivnog saradnika NOP-a (radio kao prefekt u internatu »Narodna uzdanica«). Otkriven i uhapšen početkom 1942. godine u Sarajevu, a poslije toga izgubio mu se svaki trag.

IZVORI: Biografska građa o prvoborcima NOR-a grada Sarajeva.

VELEŠIĆI

Ulica u novom naselju sjeveroistočno od platoa željezničke stanice Sarajevo Novo. Odvaja se od početne dionice Lovćenske i vodi u

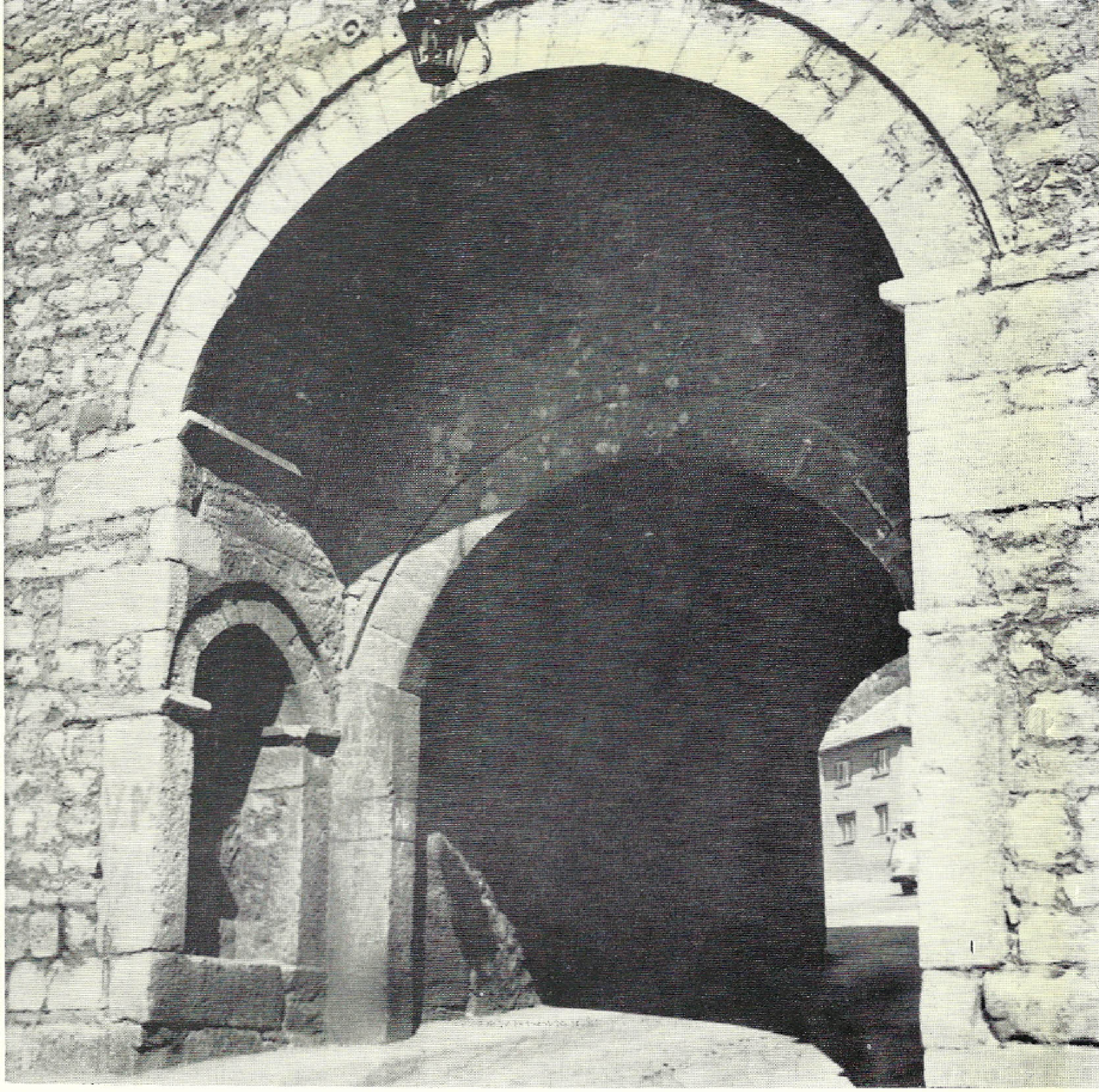

47. Kapi kula u Ulici Ploča

pravcu sjevera u smjeru brda Hum. Pri samoj početnoj dionici ima odvojak prema zapadu, do iznad Ciglane, koji se završava u strani.

Glavna, odnosno matična dionica ove saobraćajnice što vodi u pravcu Huma i prema strelištu je stari *Bakarevac*, saobraćajnica koja je postojala od davnina i povezivala sa gradom tamošnja imanja i manje naseobine. Upravo tim imenom i zvala se ta ulica sve do davanja današnjeg imena.

Odvojak prema zapadu nastao je u novije vrijeme. Počeo se izgrađivati 1955. godine, kada su se u ovom predjelu počele graditi višestambene zgrade Narodnog odbora Stari grad, pa se jednako izgrađuje i produžuje sve do danas.

Današnji naziv dat je ulici 8. juna 1948. po starom imenu kraja, u kojem se ova ulica kao izgrađena i nastanjena saobraćajnica faktično nalazi. Prvi poznati izvori, u kojima se navode Velešići, datiraju još iz 1554-57. i 1682.

IZVORI i LIT.: Sidžil iz 1554—1557, str. 277. — *V. Skarić*, Srpski pravoslavni narod i crkva, 150. — *S. i V. Trifković*, Sarajevska okolina, 248—251.

VELIKA AVLIJA

Ulica u središtu grada, u sjeverozapadnom dijelu čaršije. Razvijena između ulica Vase Miskina i Titove, istočnom stranom Starog jevrejskog hrama.

Uska ulica, u stvari prolaz, formiran tek iza 1879. godine na prostoru zgrade i avlije (dvorišta) stare jevrejske nastambe tzv. *Sijavuš-pašine daire*, koja je nestala u požaru 1879. godine. Upravo otud i naziv Velika avlija.

Status ulice s tim imenom kao zvaničnim nazivom saobraćajnica je dobila tek 1900. godine. Iz dokumentacije se saznaje da je u to doba (i kasnije) saobraćajnica bila čikma sa prilazom iz ondašnje Čemaluše, a današnje Titove ulice. Takav status ulica je, međutim, imala tek dvije godine, jer je već 1902. ponovo uključena u numeraciju kuća Čemaluše. God. 1910. ponovo je postala zasebna saobraćajnica, ali još uvijek čikma, i sad sa skraćenim imenom *Avlija*. Godine 1931. saobraćajnica je dobila izlaz i na južnu stranu, a tada joj je dato i staro ime *Velika avlija*, koje je ostalo do danas.

LIT.: *A. Bejtić*, Sijavuš-pašina daira, *Prilozi za proučavanje istorije Sarajeva*, god. II/1966, 61—102. — *Isti*, Jevrejske nastambe u Sarajevu, *Spomenica jevreja*, 23—32.

VELJKA ČUBRILOVIĆA

Ulica u ravnom i novijem dijelu grada. Počinje od Brankove ulice pa vodi na sjever, preko ulice Valtera Perića, do Titove.

Ulica je postojala kao sokak još u turskom periodu. U prvim katastarskim planovima ubilježena je pod imenol *Mrkvina*, i to ime nosila je kroz cio austrougarski period, pa i za vrijeme stare Jugoslavije, sve do 1931. Tako se ta ulica prozvala po nekome članu muslimanske porodice *Mrkva*, koja je tu imala kuće, što nam svjedoči i Popis stanovništva Sarajeva 1867-68. Taj naziv nastao je sigurno negdje oko 1878. U navedenom Popisu stanovništva 1867-68. ulica, u kojoj se navode kuće Mrkvi kao jedine u Ali-pašinoj mahali, označava se pod imenom *Bagče*, tj. *Bašča*, a to znači da je identična ovoj današnjoj ulici, koja se u to doba tako zvala.

Današnji naziv ulice po *Veljku Čubriloviću* dat je godine 1931. Za vrijeme rata promijenjen je naziv u ime *Ali-bega Firdusa*. Odmah poslije oslobođenja ulici je vraćeno staro ime *Veljka Čubrilovića*.

Veljko Čubrilović bio je po struci učitelj, inače revolucionar, pripadnik Mlade Bosne i jedan od organizatora atentata na austrougarskog prijestolonasljednika Ferdinanda 28. juna 1914. Osuđen je i obješen u sarajevskom zatvoru 3. februara 1915.

Ali-beg Firdus, po kojem se ulica zvala za vrijeme okupacije 1941—1945, bio je livanjski posjednik, političar i vođa Muslimanske narodne organizacije koja je dovela do vjersko-prosvjetne autonomije Muslimana BiH godine 1909 (Livno, 1864 — Sarajevo, 1910).

LIT.: *A. Bejtić*, Ali-pašina mahala u Sarajevu, *Prilozi za proučavanje istorije Sarajeva*, II/1966, 19—60. — *V. Bogićević*, Sarajevski atentat, stenogram sa glavne rasprave, Sarajevo, 1954, na više mjesta (v. indeks imena). — Druga literatura u djelu *Nikole Đ. Trišića*, Sarajevski atentat u svjetlu bibliografskih podataka, Sarajevo, 1964 (v. indeks). — *H. Čemerlić*, Ali-beg Firdus — borba muslimana za vjersko-prosvjetnu autonomiju, Beograd 1967.

VELJKA LUKIĆA

Ulica u marindvorskom području grada, razvijena od Ulice vojvode Radomira Putnika do Ulice Slaviše Vajnera Čiče, duž istočne strane Katoličke crkve.

Ulica je nastala potkraj stare Jugoslavije izgradnjom Katoličke crkve i tamošnjih višekatnica, ali imena nije imala sve do iza oslobođenja.

Današnje i uopće prvo ime ulici je dato 8. juna 1948. u spomen na *Veljka Lukića Kurjaka*, prvoborca NOR-a, legendarnog partizanskog junaka, komandanta Sedamnaeste majevičke brigade i narodnog heroja Jugoslavije. Predratni zemljoradnik, rođen 1917. kod Bijeljine, a umro kao ranjenik u rukama četnika u proljeće 1944, također u okolini Bijeljine.

O junaštvu Veljka Lukića Kurjaka narod njegova kraja ispjevao je i pjesme, koje predstavljaju svoje vrste spomenik palom narodnom heroju. Jedna od njih glasi ovako:

Ustaj, seljo Posavine,
Doš'o Kurjak sa planine!
Nije doš'o janje klati,

Već za narod vojevati.
Seljačka ga majka rodi,
Da seljake u boj vodi.
Kada Kurjak komanduje,
Onda vojska napreduje.

U odluci GNO Sarajevo, kojom je dato to ime ulici, naziv glasi u potpunijem obliku »Veljka Lukića Kurjaka«.

LIT.: *M. Šotra,* Naši heroji, 150. — Zbornik narodnih heroja, 421. — *Slavko Mićanović,* S Majevice i Semberije, na više strana, posebno u članku »Zemlja je ječala«, 266—274. — *Stevo Popović,* Majevički partizani, na više mjesta. — *M. Dizdar,* Narodne pjesme iz borbe i izgradnje, Sarajevo, 1951, 16.

VELJKA VUKOVIĆA

Ulica na lijevoj strani rijeke Željeznice, na Ilidži. Odvaja se na lijevu stranu od Aleje Prve proleterske brigade iza hotela »Igman« u pravcu Srednje tehničke šumarske škole, obuhvatajući i zgrade te škole.

Kao običan put saobraćajnica postoji odavno. Počela se razvijati poslije oslobođenja.

Status ulice i današnje ime saobraćajnica je dobila 20. decembra 1960.

Veljko Vuković, nosilac naziva ulice, bio je predratni inženjer šumarstva u Sarajevu, pri čemu je predavao i na Poljoprivrednoj školi na Ilidži, odakle i neposredna uzročna veza današnjeg naziva ulice. Rođen u Travniku 1905. ili negdje oko te godine. Predratni član KPJ. Prvoborac. U borbenim jedinicama je od 30. januara 1942. u sastavu Jahorinskog NO dobrovoljačkog odreda. Poginuo 2. maja 1942. na Okruglici, iznad Srednjeg, kao sekretar OK KPJ za BiH.

IZVORI: Biografska građa o prvoborcima NOR-a grada Sarajeva.

VESELINA MASLEŠE

Ulica u središtu grada. Razvijena između ulica JNA i Vase Miskina.

Saobraćajnica potječe iz turskog perioda, kad je bila kao sokak najvećim dijelom u sastavu Latinluka. Kao i cio kraj, bila je to ulica u kojoj su stanovali samo pravoslavni i katolici.

Do 1895. godine ulica se zvala *Budimlića sokak,* po nekom članu stare sarajevske srpske trgovačke porodice Budimlića, koja se ovamo doselila iz Budima krajem 17. vijeka, a nastanila se upravo u ovoj ulici početkom 18. vijeka. Od 1895. pa sve do davanja današnjeg imena ulica je nosila naziv *Čukovića ulica,* po sarajevskom trgovcu *Kosti Čukoviću* (Sarajevo, 1857 — 1943), koji je poslije 1878. bio gradski zastupnik (vijećnik). Član je stare trgovačke porodice Ćuk, koja je upravo u toj ulici imala kuću još od prve polovine 18. vijeka. To i zastupstvo u

gradskoj opštini i bili su povod za davanje naziva ulici po njegovom imenu.

Današnje ime zamijenilo je ono staro 8. juna 1948. u spomen na poznatog marksističkog domaćeg pisca, revolucionara i narodnog heroja *Veselina Maslešu* (rođen u Banjoj Luci 1906), koji je, probijajući se iz obruča, poginuo na Sutjesci 14. juna 1943, dan kasnije iza pogibije slavnog komandanta Save Kovačevića, s kojim je bio u istoj, Trećoj (Savinoj) diviziji.

LIT.: *V. Skarić*, Srpski pravoslavni narod i crkva u Sarajevu, 65—66. (o Budimlićima). — *H. Kreševljaković*, Sarajevo za vrijeme austro-ugarske uprave, 108, bilješka 15 (o Kosti Čukoviću). — *Mitra Mitrović*, Veselin Masleša, *Znamenja revolucije*, 183—209. — Zbornik narodnih heroja, 471.

VINOGRAD

Ulica u sjevernom, perifernom području grada. Počinje od kraja Hadžijamakovićeve pa vodi približno u pravcu sjeverozapada do Rogine ulice, obuhvatajući i odvojak na lijevu stranu.

To je relativno stara saobraćajnica, nastala najkasnije u turskom periodu, ali samo kao običan put u ispasišta u okolini grada. Počela se naseljavati tek iza austrougarske okupacije 1878. Već 1900. godine put je dobio status ulice. Tada je nastalo i današnje službeno ime *Vinograd*, kako se i otprije zvao onaj kraj kuda je put provodio, po tome što je u onome kraju, koji je prisojna strana, svojedobno zaista bilo vinograda. Analogije imamo za to i na drugim mjestima u gradu, gdje se gajila vinova loza još u 17. vijeku, o čemu imamo svjedočanstva i u Putopisu Evlije Čelebije iz sredine 17. stoljeća.

Tradicija, koju sam čuo u Sarajevu, kazuje da su tu uveli gajenje vinove loze i vinograda Muslimani, izbjeglice iz Unđurovine, poslije oslobođenja Mađarske i Slavonije krajem 17. stoljeća. Mislim da ovo kazivanje nije tačno i da je toponim mnogo stariji.

VISOČKA

Ulica na lijevoj strani Miljacke, neposredno do starih Kovačića, Razvijena između Ljubljanske i Nevesinjske, u pravcu zapad — istok.

Saobraćajnica se počela naseljavati tek u toku prvog svjetskog rata, ali njezine kuće još dugo vremena bile su uključene u matičnu, Ljubljansku ulicu. Tek pred popis stanovništva 1931. saobraćajnica je dobila status zasebne ulice i dato joj je tada današnje ime *Visočka* po mjestu Visokom u Bosni, koje i danas nosi bez ijedne izmjene.

VIŠEGRADSKA

Ulica u Hrasnu. Razvijena paralelno sa Ulicom Vladimira Nazora i istočno od nje. Pristup je iz početne dionice Ulice Vladimira Nazora.

Ulica nije bila prolazna na južnoj strani. Međutim, najnovijom izgradnjom stambenih višekatnica u neposrednoj okolini ulica je dobila izlaz u pravcu i na jugu i na sjeveru, prema Oštreljskoj. I ne samo to. Cijeli njen istočni dio starih jednoporodičnih zgrada zamijenjen je savremenim neboderima i višekatnicama, koje se ređaju oko novoformiranog Trga Pere Kosorića na istočnoj strani. Takvo je stanje bilo marta 1970. Prva sljedeća izgradnja zahvatiće i zapadni red kućica ove ulice, koja će tada zauvijek nestati.

Saobraćajnica je nastala u doba okupacije (1941-42), ali se nije nikada u potpunosti razvila ni kao ulica, ni kao veća stambena jedinica.

Status ulice dobila je već samim nastankom, kad se označavala imenom *Hrasno I* (naziv se održao sve do davanja današnjeg imena).

To staro ime zamijenjeno je današnjim po gradu Višegradu u Bosni 7. oktobra 1960.

VIŠEGRADSKA KAPIJA

Izvodni put na Zmajevac, Vasin Han, Faletiće i Hrešu, danas ulica razvijena od historijskog spomenika Višegradske kapije na Vratniku pa do mjesta gdje počinju ulice: Vasin han na desnoj i Zmajevac na lijevoj strani (u produžetku).

Ulica nazvana tako po navedenom spomeniku *Višegradskoj kapiji,* koja predstavlja zapravo kapi-kulu u vratničkim bedemima i na kojoj se kontrolisao cio promet iz grada u istočne krajeve i obratno. Nastala je u periodu 1729. do 1739. godine, kad i ostale takve kule i bedemi starog vratničkog grada, a nazvala se u narodu *Višegradskom* po tome što je kroz nju vodio iz grada javni drum na istok preko *Višegrada.*

Današnjim imenom ulica se službeno zove od prvih godina stare Jugoslavije. Naziv nije ni jednom mijenjan.

U godinama između dva posljednja rata, a možda i prije, utrt je od strane kapije put-prečac u dolinu potoka Mošćanice vodeći u kosome pravcu ispod glavnog pravca ulice. Tada se taj put počeo i naseljavati, pa je danas već to čitava stambena jedinica. Međutim, nema status samostalne ulice, nego je samo odvojak glavne ulice i vodi se pod istim imenom, iako neprirodno. Zbog jakog nagiba saobraćajnica je isključivo pješačkog karaktera i neuređena, kakva je i čitava tamošnja izgradnja, nastala bespravno.

VIŠNJIK

Ulica u području Koševa i Bjelava, razvijena u luku između ulica Moše Pijade i Vuka Karadžića.

Saobraćajnica je nastala u austrougarskom periodu, neposredno pred prvi svjetski rat, ali njezin početak nije tada bio u današnjoj Ulici Moše Pijade, nego u onom današnjem kraku što se nastavlja na Himza-

rinu ulicu. Današnja početna dionica ove ulice od Ulice Moše Pijade izgrađena je kao široka i moderna kolska saobraćajnica 1957—1958. godine, a tom prilikom proširena je i modernizirana i gornja dionica sve do Ulice Vuka Karadžića.

Sve do iza oslobođenja u ovoj ulici bio je izgrađen samo desni blok zgrada (opštinske jednoporodične zgrade, poput onih u Užičkoj i Novosadskoj, vidi tamo!), dok su na lijevoj strani bile bašče, kroz koje je vodila staza zvana *Solak,* koje danas više nema, a svodila je pred bolničku kapiju.

Odmah po formiranju ulica je dobila ime *Višnjik* po starom nazivu čitava onoga kraja. Ime je nastalo doslovno po *višnjiku,* većem zasadu stabala višanja u onome kraju, koja su tu bila, djelomično, još oko 1930. godine.

VLADIMIRA GAĆINOVIĆA

Ulica se nalazi na lijevoj strani Miljacke, u istočnom dijelu grada. Počinje od mosta kraj Vijećnice pa vodi na istok preko područja Alifakovac, zatim trasom ispod turbeta do mjesta gdje se sastaje sa ulicom *Potcarina* i gdje kao nastavak počinje Ulica Kozja ćuprija.

Predjel grada kroz koji vodi ta ulica poznat je pod imenom *Alifakovac;* obuhvata još niz tamošnjih ulica i ima znatnu historijsku, a danas i turističku vrijednost. Slijedeći narodnu etimologiju, ime je nastalo po *Ali Ufaku* (»Alija Niski«), legendarnom šejhu iz starije historije Sarajeva, koji je, po tradiciji, i pokopan na alifakovačkom groblju. Toga Ali Ufaka ovjekovječio je u našoj književnosti Vladimir Tmuša. Slijedeći pak puteve nauke, ta etimilogija nije tačna s jednostavnog razloga, što u turskom jeziku nije moglo postojati ime sa pridjevom iza imenice. Stvarno, kraj je nazvan Alifakovac po *Ali-fakihu,* sarajevskom pravniku i učenjaku iz druge polovine 15. vijeka, koji je u svojstvu svjedoka naveden u Gazi Isa-begovoj zakladnoj povelji 1462. godine.

Najstariji poznati naziv ove ulice u sastavu predjela Alifakovca jeste *Carina.* To ime sreta se ubilježeno u prvom planu grada iz 1882, a nastalo je mnogo prije po tome što se negdje na dužini saobraćajnice takva imena *carinila* roba koja je sa istočne strane donošena na sarajevsko tržište. Biće da se ta carina stvarno vršila na krajnjem istoku današnje ulice, na sastavu sa ulicom Potcarina, gdje je u prvim godinama austrougarske uprave sagrađena zgrada maltarnice (to je carina), koja se i danas nalazi tamo. Po toj istoj carini, ili, bolje rečeno, po imenu Ulice Carina nastao je naziv nešto niže položene susjedne ulice *Potcarina,* čije je prvobitno ime bilo *Pod carinom.* Ime te druge ulice ostalo je do danas, a ime osnovne saobraćajnice Carine izgubilo se. Negdje poslije 1882, vjerovatno 1885. godine ulica je dobila novo ime *Veliki Alifakovac* po imenu kraja kroz koji vodi. Takav naziv je bio u upotrebi sve do 1931, a tada se ulica prozvala imenom srpskog političara i državnika *Stojana Protića* (1857—1923), autora odgovora Srbije na austrougarski ultimatum uoči prvog svjetskog rata, 1914.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica nosi ponovo naziv *Veliki Alifakovac.*

Današnje ime dato je ulici do godinu dana poslije oslobođenja, upravo 6. aprila 1946. u spomen na *Vladimira* (Vladu) *Gaćinovića,* zapaženog bosanskog političara, revolucionara i pisca (Kačanj kraj Bileće, 1890 — Fribourg u Švajcarskoj, 1917), koji je bio jedan od organizatora, vođa i ideologa Mlade Bosne.

Danas ulične table u toj ulici imaju pogrešno pisano prezime: *Gačinović.*

Nije sretno realizirana zamisao komunalnih organa opštine poslije oslobođenja o uključivanju u trasu Ulice Vl. Gaćinovića (stare ulice Veliki Alifakovac) i one gornje, posljednje dionice koja ispod turbeta vodi u pravcu Kozje ćuprije. To su razjedinjeni i topografski odvojeni prostori, koji nemaju saobraćajnog jedinstva i koji zbog toga izazivaju veliku zbrku i dezorijentaciju u kolskom i poštanskom saobraćaju.

LIT.: *A. Mujezinović,* Stari Alifakovac u Sarajevu, *Naše starine,* VIII/1962, 119. — *A. Bejtić,* Alifakovac, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6445 (15. 5), 10. — *Vladislav Tmuša,* Ali Ufak, Ramazanske priče, Sarajevo 1936. — *Spomenica Vladimira Gaćinovića,* Sarajevo, 1921. — *Predrag Palavestra,* Književnost Mlade Bosne, dio I, Sarajevo, 1965, na mnogo strana, dio II, Hrestomatija, Sarajevo, 1965, na više strana, naročito 404 (biografija). — *Dragoslav Ljubibratić,* Vladimir Gaćinović, Portreti, izdanje »Nolita«, Beograd, 1961. — *Isti,* Mlada Bosna i sarajevski atentat, Sarajevo, 1964, 47—56 i 247—253. — Druga brojna literatura u djelu *Nikole Đ. Trišića,* Sarajevski atentat u svjetlu bibliografskih podataka, Sarajevo, 1964 (v. indeks).

VLADIMIRA NAZORA

Ulica u predjelu Novog Hrasna. Počinje od Oštreljske i vodi na jug do željezničke pruge Sarajevo—Višegrad, gdje se stapa u Triglavsku.

Saobraćajnica se počela izgrađivati iza prvog svjetskog rata, kad i čitavo tamošnje naselje, poznato pod imenom Novo Hrasno. Današnje ime dato je 7. oktobra 1960, a čuva spomen na *Vladimira Nazora,* hrvatskog književnika (Postire na Braču, 1876 — Zagreb, 1949); svoj opus obogatio je i temama iz NOR-a, u koji se uključio već 1942. godine (dnevnik *S partizanima*).

VLADISLAVA SKARIĆA

Ulica uz lijevu obalu Miljacke. Počinje pri samom Zrinjskoga mostu (Ćumurija ćuprija) pa vodi pod pravim uglom do Dobrovoljačke. Ima i odvojak u pravcu zapada u vidu slijepe ulice.

Saobraćajnica je relativno stara. Nastala je sigurno još u 16. vijeku kao sokak u okviru tamošnje tadašnje Mahale hadži-Alije Bakrbabe.

Staro ime ove ulice bilo je *Tekija,* nastalo po nekoj tekiji u toj ulici ili kraju, koja je davno propala, a o kojoj, prema jednom podatku,

znam samo to da je pripadala dervišima bektašijama i bila jedina toga reda u gradu. To ime bilo je u upotrebi i dalje, kroz cio austrougarski period i prvih dvanaest godina stare Jugoslavije.

Pred popis stanovništva 1931. ulica je dobila novo ime *Riste Đ. Besarovića*, po uglednom sarajevskom građaninu i trgovcu istoga imena (Sarajevo, 1855—1908), koji je od 1905. pa do smrti bio i podnačelnik sarajevske opštine; napisao je i izdao manji rad »Riječ dvije s moga puta u Carigrad«, Sarajevo, 1887.

Današnje ime dato je ulici 8. juna 1948. u spomen na poznatog sarajevskog historičara *Vladislava Skarića* (Sarajevo, 1869—1943), koji je ovaj grad zadužio posebnom monografijom »Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do austrougarske okupacije«, objavljenom 1937. godine.

Na uličnim i kućnim tablicama stoji pogrešno ime ulice: *Vladimira Skarića.*

Onaj slijepi odvojak prema zapadu u toj ulici zvao se jedno vrijeme u austrougarskom periodu i posebnim imenom *Mitričevićeva čikma.*

LIT.: *H. Kreševljaković*, Sarajevo za vrijeme austro-ugarske uprave, 108, bilješka 17 (o R. Đ. Besaroviću). — *Hamdija Kapidžić*, Vladislav Skarić (1869—1943), *Godišnjak Istorijskog društva BiH*, I/1949, 233—235. — *Marko Marković*, Naučni i drugi pismeni radovi Vl. Skarića, *GZM*, N. S., III/1948, 261—264.

VLASENIČKA

Ulica na Vratniku. Počinje u prvoj dionici Ulice Mustafe Dovadžije, razvija se prema sjeveru i završava u desnom malom kraku Ulice Strošići, koji je sve do oslobođenja nosio naziv *Heljevac.*

Saobraćajnica je formirana još u tursko doba i bila zaseban sokak sa dva kraka u sastavu Mahale Gerdeni hadži Husejn (narodno ime *Strošići)*, čiji je centar bila ona današnja džamija u Strošićima iz kraja 16. vijeka.

Sokak je nosio ime *Heljevac.* Biće da je to toponim užeg kraja ili ime sokaka (obadvoje je muškog roda), izvedeni od ličnog imena *Heljo,* koje nije nepoznato, ali se ne može dati nikakvo historijsko obrazloženje, jer je naziv star i zametnuo se svaki trag o historiji njegove etimologije. U prvom austrougarskom popisu ime se piše u korumpiranom obliku *Heljevač.*

U austrougarskom periodu, upravo 1916. godine nastalo je razdvajanje sokaka u samostalne ulice: ravni dio (desni krak današnje ulice Strošići) ostao je pod starim nazivom Heljevac, a usponski krak prozvao se današnjim imenom *Vlasenička* po Vlasenici, poznatom malom gradskom naselju u istočnoj Bosni.

Današnje ime nije se ni jednom mijenjalo.

48. Višnjik ulica — općinske kuće iz 1930.

VLAŠIĆKA

Ulica u predjelu Starog Hrasna. Razvijena između Bilećke i Avalske.

Saobraćajnica je u potpunosti nastala u periodu stare Jugoslavije, prije 1931. godine.

Status ulice i današnje ime dobila je prije 7. oktobra 1960. Naziv je dat po imenu planine Vlašić iznad Travnika.

VOJE ĐOKIĆA

Ulica na lijevoj obali Miljacke. Razvijena između Obale Pariške komune i Ulice Nurije Pozderca.

Saobraćajnica se razvila kao sokak u Mahali hadži Isa, koja je nastala nešto prije 1602.

Još od turskog perioda pa sve do davanja današnjeg imena ulica se zvala najprije *Talirevića sokak* pa *Talirevića ulica,* po nekom nepoznatom članu starije sarajevske muslimanske porodice *Talirevića,* koja se ovdje javlja od druge polovine 18. vijeka, najprije pod prezimenom *Talir* (po vrsti kovanog novca), a onda *Talirević.*

Današnje ime dato je ulici odlukom Gradskog narodnog odbora 8. juna 1948, kojom su prilikom dobile nazive još 90 ulica i trgova u gradu. Naziv čuva uspomenu na prvoborca *Vojislava* (Jovana) *Đokića,* rođenog u Sarajevu 1892. Major bivše jugoslovenske vojske, degradiran 1932. na mariborskom procesu. Juna 1941. stupio u NOR u Kalinovički odred. Poginuo 12. maja 1943. u petoj neprijateljskoj ofanzivi između sela Vrbnice i Ljubine kod Foče kao načelnik Sedme banijske divizije.

VOJVODE RADOMIRA PUTNIKA

Jedna od glavnih ulica grada, na koju se nastavlja Ulica maršala Tita. Počinje od podvožnjaka ispod željezničke pruge uskog kolosijeka pred Čengić-Vilom i vodi na istok do na Marindvor, gdje se trasa nastavlja pod imenom Ulica maršala Tita.

Ta ulica kao trasa-put vrlo je stara, postojala je još u predtursko doba, u turskom periodu postala glavni izlazni put za centralnu i zapadnu Bosnu. Kao gradska saobraćajnica, ulica, počela se formirati tek poslije 1882. izgradnjom željezničke pruge uzanog kolosijeka Zenica—Sarajevo, kad je tu, neposredno uz ovu ulicu, izgrađena i željeznička stanica uzanog kolosijeka.

Prvi naziv te ulice bio je *Kolodvorska,* a nastao je još godine 1882. ili sljedeće po kolodvoru, odnosno navedenoj željezničkoj stanici, neposredno uz tu novu ulicu. Taj naziv ostao je bez izmjene kroz cio austrougarski period i obuhvatao ne samo ovu ulicu, nego i današnju

Ulicu Josipa Sigmunda, koja predstavlja odvojak od matične ulice do staničnog objekta.

Današnje ime ulica je po prvi put dobila 10. januara 1919. po *Radomiru Putniku*, vojvodi srpske vojske (Kragujevac, 1847 — Nica, 1917), markantnom vojskovođi i pobjedniku u ratovima protiv bugarske, turske i austrougarske vojske od 1885. pa sve do 1915. godine.

Godine 1921. izdvojena je današnja Ulica Josipa Sigmunda u zasebnu saobraćajnicu pod imenom *Kolodvorska privozna*.

Za vrijeme okupacije 1941-45. ulica je nosila naziv po imenu *dra Ante Starčevića*, hrvatskog političara i književnika (Žitnik, 1823 — Zagreb, 1896), čija je politička osnovica bila borba za narodna prava i političku slobodu te za oslobođenje ispod austrougarskog jarma.

Poslije oslobođenja ulici je dato ime najprije *Bulevar Crvene armije* pa (od 1946) *Bulevar Sovjetske armije*, a 29. maja 1952. ulici je vraćeno ono staro, predratno ime.

LIT.: *H. Kapidžić*, Omer-pašina naredba za izgradnju druma Sarajevo — Travnik, *Gajret*, XIX/1938, br. 2, 27.

VRANJAČE

Ulica na južnoj periferiji grada, neposredno ispod Trebevićke ulice i visokih stijena masiva Trebevića. Počinje od završetka dijela Ulice Soukbunar i vodi u pravcu jugoistoka te izvodi na Trebevićku. Završna dionica prima jedan krak i iz Kasindolske.

Ovaj kraj počeo se izgrađivati (i naseljavati) tek poslije oslobođenja, pa je tada i nastala ova saobraćajnica, iako i danas vrlo primitivna (običan vrletni seoski put), kojom prilikom je i dobila današnje ime po starom nazivu lokaliteta u kojem se nalazi.

VRATNIK-MEJDAN

Centralna ulica na Vratniku sa proširenjem na onom ravnom platou, zbog čega se i zove mejdan (neka vrsta trga). Počinje od kapi-kule na vrhu Ulice Mirka Lazića te vodi sve do ulaza u Osnovnu školu, odnosno do mjesta gdje se nastavlja Ulica Alekse Šantića te Porčina na lijevu, a Ispod oraha na desnu stranu.

To je stara saobraćajnica, koju su Turci sigurno zatekli ovdje i na njoj uspostavili poznatu Carsku džadu (divan-yoli) prema Višegradu i do samog Carigrada. Na platou, zvanom mejdan još u 16. vijeku počele su se razvijati male zanatske i trgovačke radnje. Od tih dućana formirala se mala čaršija, koja se do danas održala.

Osnovno ime u nazivu ulice jeste *mejdan*, a to je ono proširenje na njenoj ravnoj dionici. Ime mejdan nastalo je upravo po tome proširenju koje se pretvara u neku vrstu trga, jer riječ *mejdan* i znači trg kao urbanističku jedinicu. Kompletni današnji naziv *Vratnik mejdan*

došao je kasnije u svrhu razlikovanja toga mejdana od drugog lokaliteta u gradu, od mejdana na Širokači put Hambine carine (danas Zelengorska). Samo ime Vratnik danas označava prostorno naselje u okviru kamenih bedema, a etimologija mu ne dolazi od riječi *vrata*, kako se misli u prvi mah. U turskim dokumentima iz prvih godina turske vlasti u sarajevskoj kotlini imamo zabilježen i taj predjel, ali pod imenom *Bratnik*.

Nemam podataka kako se u turskom periodu zvala saobraćajnica u sastavu ulice današnjeg imena, što je izvodila od kapije do na završetak samog Vratnik-mejdana. Biće da se ulica zvala imenom *Širokac* (koji se kasnije sreta kao naziv za ulicu u produžetku mejdana do Višegradske kapije), što nam može donekle potvrditi do danas očuvano i živo tako ime u narodu baš za tu saobraćajnicu, te ime same stare kapi-kule u toj ulici, koja se zove *Širokačka* ili *Kapija na Širokcu*. Inače samo ime *Vratnik mejdan* kao službeni naziv ulice uvedeno je 1900. godine i sve do davanja današnjeg imena odnosilo se na tadašnju jedinstvenu saobraćajnicu od Kovača pa sve do početka današnje Ulice Alekse Šantića s druge, istočne strane mejdana.

Vidi: Mirka Lazića.

LIT.: *A. Bejtić*, Vratnik mejdan, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6464 (3. 6), 9.

VRAZOVA

Ulica u marindvorskom predjelu grada. Razvijena između ulica Maršala Tita i Brankove preko Ulice Vlad. Perića Valtera, paralelno sa Ulicom Maksima Gorkog i na njenoj zapadnoj strani.

Saobraćajnica se razvila dosta rano u turskom periodu kao sokak u okviru znatnijeg tamošnjeg naselja koje se zvalo *Hiseta*.

Kroz cio austrougarski period saobraćajnica, koja se kao stambena i građevna jedinica potpuno izgradila u novom, evropskom građevnom stilu, zvala se imenom *Balića ulica*, po nekom članu porodice *Balić* (živi i danas u Sarajevu), o kojem nemam podataka.

Današnje ime po poznatom hrvatskom književniku *Stanku Vrazu* (Cerovac, 1810 — Zagreb, 1851) ulica je dobila 10. januara 1919. godine.

VRBOVSKA

Ulica između Hrasno-Brda i naselja »Pavle Goranin«. Počinje od današnje Prijedorske ulice i vodi na jugoistok prema Ozrenskoj u kojoj ima i izlaz kao nenaseljen put.

Ulica je u potpunosti nastala poslije oslobođenja izgradnjom individualnih stambenih zgrada. Status ulice i današnje ime saobraćajnica je dobila prije nekoliko godina. Naziv je dat, valjda, po gradu (i želj. stanici) *Vrbovsko* u Gorskom Kotaru (kod Ogulina) u Hrvatskoj, koji

su prvi put oslobodile slovenačke i ličke partizanske jedinice poslije višednevnih borbi, 29. decembra 1943, ili, još prije, po selu *Vrbnica* na Zelengori (peta ofanziva!), samo u iskvarenom jezičnom obliku.

Zanimljivo je da je to ime rješenjem Opštinskog vijeća NOO Novo Sarajevo od 7. oktobra 1960. godine dato jednoj drugoj ulici u Novom Sarajevu, dotadašnjoj *Dolac koloniji IV*. Prema tome, ulica koju ovdje obrađujem dobila je današnje ime negdje poslije toga datuma.

VUKA KARADŽIĆA

Jedna od najdužih ulica u gradu. Počinje od Ulice maršala Tita, kod Katedrale i Hamam-bara, vodi na sjever do iznad Bjelava, produžuje iznad kompleksa Kliničke bolnice u Koševu i završava u današnjoj Ulici Hasana Brkića, blizu same Pionirske doline.

Ulica kao put dosta je stara. To je apsolutno srednjovjekovni *Radilovički put,* trasa koja je povezivala srednjovjekovno selo *Radiloviće* sa središtem grada. Zaključujem to po zakladnici sarajevskog čizmedžije Mehmed-baše, zvanog Brade, od 15. septembra 1782. u kojoj se navodi hadži-Beširova česma »na putu u Radiloviće«, kako se doslovno navodi, a ta česma postojala je sve donedavno u samoj današnjoj Ulici Vuka Karadžića, u blizini Kliničke bolnice. Tim podacima o Radilovičkom putu kao preteči današnje Ulice Vuka Karadžića bitno smo se približili i ubikaciji naselja Radilovići, koje se u turskom periodu utopilo u grad.

Na trasi današnje Ulice Vuka Karadžića sve do iza 1931, odnosno do iza drugog svjetskog rata bile su tri saobraćajnice posebnih imena: Pehlivanuša, Karpuzova i Breka.

Pelivanušom se zvala dionica od Titove do sastavaka s današnjom Ulicom Hriste Boteva, blizu Bjelava. O etimologiji toga naziva može se sigurno reći samo to da je nastao po nekom *pehlivanu,* tj. akrobati, koji je igrao na konopcima. Pehlivanuša se dijelila na Gornju i Donju. Donja je bila u Mahali Nalčadži hadži-Osmana (narodno ime *Banjski brijeg),* osnovanoj prije 1565. godine, a Gornja u Mahali Kasima-katiba (narodni naziv *Više Husrev-begove banje),* osnovanoj nešto kasnije.

Karpuzovom ulicom zvala se trasa današnje Ulice Vuka Karadžića od završetka današnje Ulice Hriste Boteva pa sve do Kliničke bolnice u Koševu, što se jasno vidi iz katastarskog plana od 1914. godine. Bio je to drugi dio Karpuzove ulice koja je počinjala čak u Ulici Abdulah-efendije Kaukčije (vidi Ulica Hriste Boteva).

Brekom se zvala preostala dionica od istočne granice Kliničke bolnice do kraja. Sve do iza 1945. bio je to samo nenaseljen put, pa nije ni imao status ulice. O etimologiji imena vidi Ulica Breka.

Imenom Vuka Karadžića najprije se prozvala ona prva dionica, *Pehlivanuša.* Bilo je to 10. januara 1919. Godine 1931. nastaje nova izmjena: ukida se naziv stare Karpuzove ulice, te se njena istočna dionica počinje zvati *Bregalnička,* a zapadna dionica ulazi u sastav i u naziv Vuka Karadžića ulice kao njezin produžetak sve do Bolnice. Brzo poslije

oslobođenja istim imenom, bez ikakve posebne odluke, prozvao se i prirodan produžetak te ulice, stari put kroz Breku, sve do pred Pionirsku dolinu.

Nosilac naziva ulice Vuk (Stefanović) Karadžić (Tršić, 1787 — Beč, 1864) je poznati veliki srpski reformator jezika i književnosti, inače seljak samouk, pa još najveći jugoslavenski sakupljač narodnih pjesama, priča i poslovica kojim je našu kulturu doveo do afirmacije u inostranstvu.

Za vrijeme okupacije 1941-45. ulica je nosila naziv po imenu *Augusta Harambašića,* hrvatskog pjesnika, političara i publiciste (Donji Miholjac, 1861 — Stenjevac, 1911).

ZADARSKA

Ulica na prostoru između Čengić-Vile i Ali-pašina Mosta. Počinje od Ilidžanske ceste nešto istočnije od tvornice »Astro« i vodi u pravcu sjevera do željezničke pruge normalnog kolosijeka, gdje se završava kao slijepa ulica.

Saobraćajnica se razvila kao stambena jedinica u periodu stare Jugoslavije.

Današnje ime dobila je po gradu *Zadru* 7. oktobra 1960. Dotada nije imala status ulice, pa ni ime, nego su kuće, koje danas pripadaju toj ulici, bile uključene u numeraciju Ulice Ilidžanska cesta.

ZADRUGINA

Ulica na prostoru između Čengić-Vile i Ali-pašina Mosta. Počinje u Kalemovoj i vodi prema vrhu brda u zavojima.

Ulica se počela formirati i izgrađivati pred drugi svjetski rat. Prve zgrade na tome prostoru i uopće na području Crnog vrha (iznad Kalemove) počele su se graditi 1938. Stambene objekte u toj ulici gradila je Željeznička stambena zadruga za svoje članove, uz prethodni otkup i parcelaciju zemljišta.

Ulica je dobila današnje ime pred drugi svjetski rat po navedenoj Željezničkoj stambenoj zadruzi, koja je i inače izgrađivala cio kompleks zgrada na južnoj padini Crnog vrha, pa tako i tu ulicu. Ta Zadruga osnovana je 10. avgusta 1925. pod imenom *Željeznička građevna zadruga s. o. j. u Sarajevu,* a postoji i danas (pod imenom Željeznička stambena zadruga) i vrši djelatnost koja joj je od početka stavljena u zadatak, samo pod bitno izmijenjenim uslovima, pa je najstarija živrća zadruga uopće u gradu.

Naziv ulice nije se do danas mijenjao. Vidi: Kalemova.

LIT.: *Spomenica* desetogodišnjeg rada Željezničarske kreditne i poslovne zadruge z. s. o. j. u Sarajevu 1923—1933, Sarajevo, 1934. — *Spomenica* o 40-godišnjem radu Željezničarske štedno-kreditne i stambene zadruge u Sarajevu (1923—1963), Sarajevo, 1963.

ZAGORSKA

Ulica u predjelu Hrasno-Brdo. Počinje od Sremske i vodi u pravcu juga zapadnom stranom stambenih višekatnica željezničara do Ozrenske ulice.

Kao običan, rijetko naseljen put ulica je postojala još prije drugog svjetskog rata.

Status ulice dobila je tek poslije oslobođenja, kad je zaimala oznaku *Hrasno XIV*.

Današnje ime dato je ulici 7. oktobra 1960. po Zagorju, poznatoj pokrajini u sjevernoj Hrvatskoj.

ZAGREBAČKA

Ulica u ravnom dijelu grada, na lijevoj strani Miljacke. Počinje od mosta Vrbanje pa vodi u horizontali do završnice Lenjinove, a tu se trasa diže i poslije većeg zavoja vodi preko željezničke pruge sve do iza Vraca, gdje se utapa u novi put za Trebević.

Početna, ravna dionica je stari put. Kraj kroz koji vodi od davnina se zvao i zove Kovačići (spominje se još 1455), a u posljednje vrijeme turskog perioda zvao se i imenom *Šatorija*.

Današnje ime ulica je službeno dobila po gradu Zagrebu 10. januara 1919. Dionica iznad pruge kasnije je uključena u ovu ulicu.

Ime se nije do danas mijenjalo.

LIT.: *H. Šabanović*, Bosansko krajište, 202. — *Isti*, Krajište Isa-bega Ishakovića, 18, 66.

ZATIKUŠA

Ulica u sjevernom području starog dijela grada. Počinje od vrha Ulice Miladina Radojevića, vodi u sjeverozapadnom pravcu i završava se u Ulici Bjelave.

Saobraćajnica se razvila kao sokak dosta rano u turskom periodu. Naziv, također, potječe iz turskog perioda, star je i nastao po imenu posebne vrste česme. U starom Sarajevu, koje se snabdijevalo vodom iz uličnih česama, pojedini vodovodi nisu bili izdašni, pa su se na nekim česmama izljevna mjesta, lule, morala *zatiskivati*, začepljavati da bi se voda akumulirala u samome cjevovodu. Takve česme zvale su se po

tome *zatikuše*, a jedna takva bila je i u ulici koju promatramo. I tako se prenio naziv te česme na ime ove ulice.

Naziv ulice ozvaničen je prvi put 1900. godine i nije se do danas mijenjao.

LIT.: *H. Kreševljaković*, Vodovodi, 139.

ZELENGORSKA

Ulica na jugozapadnoj periferiji starog dijela grada, neposredno ispod obronaka Trebevića. Počinje na Širokači od završnice Ulice Derviša Numića (stara Širokača) i vodi na jugozapad sve do novoprosječenog dijela trase kolskog puta za Trebević.

To je stara saobraćajnica, svakako starija od turske vlasti u ovim stranama. Bila je dio važne saobraćajnice koja je u produžetku trase današnje Ulice Derviša Numića povezivala cio niz naselja oko Trebevića sa kotlinom Miljacke. Kao i na drugim prilazima gradu, i na toj saobraćajnici je u tursko doba bila đumrukhana ili, kako se u narodu radije zvala, *carina* u kojoj se carinila roba koja se unosila u grad (vidi *Potcarina).* A po nekome *Hambi,* koji je držao u zakup tamošnju đumrukhanu ili carinu, ta se carina još u tursko doba prozvala *Hambina carina.* To ime brzo je prešlo i na samu ulicu, u kojoj se nalazila zgrada carine, a koju ovdje promatram. Hambina carina kao zgrada bila je, po svoj prilici, pri samom početku ove, a na zapadnom kraju današnje ulice Cicin han. U istom tome području ima jedan grob koji mještani zovu *Hambinim grobom.* Naziv ulice pod imenom Hambina carina održao se sve do iza oslobođenja, kad je zamijenjen današnjim.

Današnje ime *Zelengorska* dato je ulici 8. juna 1948. u spomen na planinu Zelengoru u jugoistočnoj Bosni, između Treskavice i Maglića, koja je postala legendarna po bitkama u NOR-u u toku treće i pete neprijateljske ofanzive.

ZENIČKA

Ulica u predjelu Novog Hrasna. Razvijena od Hrasničke do Ulice 27. juli, vodeći u pravcu sjeveroistoka.

Ulica kao saobraćajnica predstavlja nešto stariji put. U posljednje vrijeme bila je sastavni dio, odnosno završnica Grbavica ulice, pa se i zvala *Grbavica ulica.*

Status samostalne ulice i današnje ime po gradu Zenici u Bosni saobraćajnica je dobila 7. oktobra 1960.

LIT.: Vidi: Lenjinova (o Grbavici).

ZIJE DIZDAREVIĆA

Ulica iznad čaršije. Razvijena između Ulice Miloša Obilića i platoa Kovača.

Saobraćajnica je u potpunosti prosječena u novije vrijeme, god. 1901-02. kao velika potreba za kolski saobraćaj prema vratničkim ulicama, koji se već u ono doba sve više razvijao.

Već prilikom otvorenja ulica je dobila i prvo ime *Škaljićeva* po sarajevskog gradonačelniku *hadži Nezir-efendiji Škaljiću* (1899—1905), za vrijeme čijeg načelnikovanja je i prosječena. U nekim kasnijim izvorima, pa tako i u katastarskom planu navodi se u krivom obliku *Skalićeva*.

Današnje ime dato je ulici 8. juna 1948. u spomen na *Ziju Dizdarevića*, osebujnog i naprednog predratnog domaćeg književnika (rođen u Vitini 1916); neprijatelj ga uhvatio upravo u polasku na oslobođeni teritorij — januara 1942; potom deportovan u Jasenovac, gdje su ga ustaše i ubile u proljeće iste godine.

LIT.: *H. Kreševljaković*, Sarajevo za vrijeme austro-ugarske uprave, 114, bilješka 27 (biografski podaci o Škaljiću). — Spomenica palih pisaca, 63 (biografija Zije Dizdarevića). — *Rizo Ramić*, Zija Dizdarević, uvod u djelo Zije Dizdarevića, Sabrana djela, priredio Rizo Ramić, Sarajevo, 1968. — *A. Bejtić*, Ulica Zije Dizdarevića, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6345 (4. 2), 9.

ZLATIBORSKA

Ulica u predjelu Novog Hrasna. Počinje od Ulice braće Vukovića i vodi na jug do pred trasu željezničke pruge Sarajevo—Višegrad.

Saobraćajnica se počela izgrađivati poslije 1918. godine, kad i čitavo tamošnje naselje, poznato pod imenom Novo Hrasno. Otada pa sve do nastanka današnjeg imena nosila je oznaku *Hrasno IV*.

Današnji naziv po imenu poznatog planinarskog masiva u zapadnoj Srbiji saobraćajnica je dobila 7. oktobra 1960.

ZMAJEVAC

Ulica iznad Vratnika. Počinje ondje gdje završava Ulica Višegradska kapija i gdje se odvaja početak Ulice Vasin han pa kao prirodan produžetak trase Ulice Višegradske kapije produžuje u pravcu sjeveroistoka; nešto dalje, u jakoj krivini, zavija ulijevo i, približno po izohipsi, vodi iznad naseljenog dijela Vratnika kroz crnogoričnu šumu do mjesta gdje počinje udesno Streljačka ulica i gdje prirodan produžetak ove saobraćajnice vodi dalje na zapad pod imenom *Sedrenik*. Oznake koja bi upućivala na tu drugu granicu ove ulice nema, jer nema ni objekata na označenom mjestu, ali je označeno mjesto prirodan završetak jedne i početak druge ulice.

49. Vladimira Gaćinovića ulica

Ovdje se, zapravo, radi o vangradskom putu, koji je naseljen tek na označenom zaokretu i koji je upravo po tome poslije oslobođenja i dobio status gradske ulice. Inače, sama saobraćajnica je nastala poslije 1878, prvo kao vojni, a onda i gradski put, a dobila je naziv Zmajevac po starome imenu predjela kroz koji vodi.

ZMAJ-JOVINA

Ulica u središtu grada. Razvijena između Obale vojvode Stepe Stepanovića i Ulice JNA vodeći između Doma JNA i zgrade gimnazije.

Saobraćajnica je u potpunosti prosječena kroz dotadašnje bašče i uređena 1886—1891. godine, kad se tu otpočela graditi i otvorila se današnja zgrada gimnazije. Upravo po toj gimnaziji tada je i dobila prvo ime *Gimnazijska*. Godine 1919. nastaje izmjena imena: ulici je dato ovo današnje ime u spomen na poznatog srpskog pjesnika Jovana Jovanovića Zmaja (1833—1904).

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulica je nosila naziv *Školska* po istoj osnovi, po kojoj je prije nastao naziv Gimnazijska.

LIT.: Velika gimnazija u Sarajevu, *Kalendar Bošnjak*, X/1892, 58—60. — *Spomenica* (Trideset i četvrti izvještaj) Prve gimnazije u Sarajevu, izdano prilikom proslave 50-godišnjice (1879—1929), Sarajevo, 1929. — Spomenica 75-godišnjice Prve gimnazije, Sarajevo, 1955. — *A. Bejtić*, Prva gimnazija, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6402 (31. 3), 6.

ZRINJSKOGA

Ulica u središtu grada. Počinje na Obali vojvode Stepe Stepanovića i vodi na sjever do Ulice JNA izvodeći ispred hotela »Central«.

Ulica se razvila još u 15. vijeku u Ajas-pašinoj mahali, koja se formirala oko Ajas-pašine džamije iz 1477. godine, što je stajala na onome mjestu gdje je danas hotel »Central« i susjedna robna kuća.

Ova ulica bila je u turskom periodu, barem u posljednje vrijeme, poznata pod imenom *Kulukčije*, kako se zvala i sama mahala, i to po *kulukčijama*, tj. sabljarima, koji su radili u čaršiji, u današnjoj Ulici JNA oko Ajas-pašine džamije. Prvih godina austrougarskog perioda ova ulica zove se čak imenom *Sabljarska ulica*, a to je prijevod imena Kulukčije. U kasnijem, austrougarskom periodu, upravo od 1895. pa sve do iza prvog svjetskog rata ulica nosi naziv *Ćumurija ulica* po starom imenu mosta u susjedstvu koji se tako prozvao po svoj prilici po tome što su tu kovači sabalja istresali otpatke drvenog uglja, *ćumura*.

Današnje ime ulica je dobila 10. januara 1919. po hrvatskom banu *Petru Zrinjskom* (rođen u Vrbovcu, 1621), koji je bio upleten u poznatu zrinjsko-frankopansku, protuhabzburšku urotu iz 1664. godine pa zbog toga sa svojim suborcem Krstom Frankopanom i pogubljen 30. aprila 1671. u Bečkom Novom mjestu.

Da je gradska opština stare Jugoslavije imala u vidu baš Petra Zrinjskog (a ne sigetskog junaka Nikolu Zrinjskog) dajući ime ovoj ulici, jasno proizlazi otud što je 1931. osigurala na svoj način spomen i drugome članu spomenute urote, Franji Krsti Frankopanu, dajući njegovo prezime ulici koja se do tada zvala *Gabelina*, a koja danas nosi ime Matije Gupca.

ZRINJSKOG ČIKMA

To je priključak Ulice Zrinjskoga, koji počinje na Obali vojvode Stepe Stepanovića i utapa se u Ulicu Zrinjskoga u blizini hotela »Central«. U turskom periodu čikma se zvala *Tekija čikma* po tome što je tu bila tekija nakšibendijskog mističkog reda, koju je utemeljio oko 1664. šeh Hasan Kaimija, a koja je kasnije više puta obnavljana i potpuno propala u požaru onog dijela grada 8. avgusta 1879.

Odmah poslije okupacije, još godine 1879. ulica je dobila novo ime *Iza džamije čikma* po tome što se zaista nalazila iza Ajas-pašine džamije, koja je, također, zavazda stradala u požaru iste godine. Taj naziv uskoro je nestao, jer je čikma uključena u numeraciju kuća matične ulice Ćumurije. Takvo je stanje ostalo do iza 1918, a tada je saobraćajnica dobila status zasebne ulice i, istodobno, današnje ime (vezano za ime osnovne ulice Zrinjskog) po hrvatskom banu Petru Zrinjskom, koji je kao član zrinjsko-frankopanske urote pogubljen u Bečkom Novom mjestu 1671. godine.

Danas (upravo od 1962) ta saobraćajnica nije čikma, jer je prosječena i uređena prema Obali.

ZVORNIČKA

Ulica na Vratniku, ispod Bijele tabije. Počinje nekako na sredini Ulice ispod grada, a završava se u Ulici Poddžebhana, u blizini Višegradske kapije. Razvija se najprije u pravcu istoka, a potom u smjeru sjeveroistoka.

Saobraćajnica je dobila status samostalne ulice i današnje ime po gradu Zvorniku 1915. godine. Dotada je bila u sastavu današnje ulice *Ispod grada.*

Naziv se nije do danas mijenjao.

Na malim uličnim tablama danas stoji pogrešan naziv *Zvornička* pa ga treba ispraviti.

ŽAGRIĆI

Ulica u starom dijelu grada, na lijevoj strani Miljacke. Počinje kao produžetak Ulice Save Skarića i vodi na jug do Zelengorske. Ima jedan odvojak na zapadnu stranu u vidu slijepe ulice, čikme.

Žagrići su staro naselje u onome kraju, koje, po podacima historičara Vladislava Skarića, vuče porijeklo sigurno iz predturskog doba. Prema tome i sama ova saobraćajnica, koja danas ima isto ime, potječe iz srednjeg vijeka. To nam potvrđuje i činjenica što se saobraćajnica ispod te ulice, dionica od Mjedenice do Hadžiabdinice, sve do iza 1901. zvala *Klanac*, koje ime kao toponim također sigurno datira iz srednjeg vijeka. Iako postoji u toj ulici jedna stara džamija, građena prije 1544. godine, čiji je osnivač mogao po svome imenu dati naziv mahali, ta se mahala oduvijek zvala narodnim imenom *Žagrići*, čak drugo, službeno ime nije ni poznato.

U posljednja dva decenija turskog perioda ova saobraćajnica dobila je službeno ime *Derviš Alijin sokak*, a od 1878. godine zove se *Dervišalijina — Pekušina ulica*. Godine 1885. uključena je u donju saobraćajnicu pod imenom *Pekušina*. Identitet nosioca naziva ulice, od kojih bi Derviš Alija i Pekuša mogli biti jedna ličnost, svakako iz kraja turskog perioda, nije utvrđen.

Tek 1895. godine vraćen je ulici stari, narodni naziv i mahale i ulice *Žagrići*, i pod tim imenom ostala je sve do danas bez izmjene.

Najstariji poznati izvor, u kojem se sreta ovo ime *Žagrić*, datira iz 1682. To je popis priložnika Staroj crkvi u Sarajevu među kojim se izričito navodi i »Milutin iz Žagrića«.

LIT.: V. *Skarić*, Srpski pravoslavni narod i crkva, 150. — *Isti*, Sarajevo i njegova okolina, 60.

ŽIVKA JOŠILA

Ulica u Novom Sarajevu. Počinjala od Klaoničkog mosta, a vodi preko Ulice vojvode Putnika do Tržnice na veliko. Obuhvata i jedan krak prema Igmanskoj, koja je na zapadnoj strani. Počela se izgrađivati u prvoj deceniji 20. vijeka. Najprije je nastao krak od Ulice vojvode Putnika do Klaoničkog mosta, potom produženje toga kraka prema sjeveru do iza današnje Blagoja Parovića ulice, gdje se ulica produžavala na istok obuhvatajući današnju Ulicu Bože Pejanovića. Završna dionica prema sjeveru, do Tržnice na veliko, u potpunosti je nastala u novije vrijeme, upravo prije 13. godina.

Do davanja današnjeg imena ulici bile su to dvije samostalne saobraćajnice: od Ulice vojvode Putnika na jug *Klaonička*, a prema sjeveru *Mašića*. Prva se tako zvala po Gradskoj klaonici prema kojoj je ulica vodila (bila na lijevoj obali Miljacke, otvorena 24. 1. 1881), a druga je dobila ime po domaćoj porodici Mašića, preko čijeg je imanja ulica prosječena 1905. godine.

Današnji naziv dat je 8. juna 1948. To ime obuhvatalo je najprije krak dotadašnje Mašića ulice. Klaonička ulica uključena je u sastav ulice pod novim nazivom 7. oktobra 1960. U najnovije vrijeme ulica je dobila daljnji produžetak prema jugu sve do Stadiona »Željezničar«. Ta nova i široka saobraćajnica, tzv. treća transverzala, dobila je status ulice kao sastavni dio i *početak* Ulice Živka Jošila 13. 2. 1970.

Nosilac naziva ulice Živko Jošilo je predratni šegrt i bravar u Željezničkoj radionici u Sarajevu, napredan omladinac i neposredno pred rat član PK SKOJ-a za Bosnu i Hercegovinu. God. 1938 (30. maja) njemu i Rati Dugonjiću sudio je Okružni sud u Sarajevu zbog bacanja letaka, koji su kod njih nađeni, ali su obojica u nedostatku dokaza oslobođeni. U ljeto 1941. uhapšen i prvim transportom interniran u logor, vjerovatno u Gospić, gdje mu se trag zameo. Zajedno sa Živkom stradao je na isti način i njegov mlađi brat Dušan.

LIT.: *Rato Dugonjić*, Pet decenija SKOJ-a, *Oslobođenje*, XXVI/1969, broj od 5. 10, 5. — Hronologija radničkog i NO pokreta u Sarajevu, 66.

ŽUPANJAČKA

Ulica između Koševskog potoka i Gorice. Počinje od Ulice Đure Đakovića niže zgrade CK SK BiH i vodi na zapad do Ulice Gorice.

Saobraćajnica se u današnjoj dužini razvila u dva različita vremena. Prije 1878. godine bio je izgrađen samo današnji završni dio, koji je onda pripadao Gornjoj Gorici, a onaj donji (današnji početni) izgradio se tek djelomično neposredno na početku prvog svjetskog rata. Tada, upravo 1916, saobraćajnica je na čitavom potezu i dobila status samostalne ulice pod imenom *Županjačka*.

Ime ulici je dato po mjestu Županjcu (današnje Duvno) u zapadnoj Bosni (uporedi ime susjednih ulica: Grahovska i Ključka).

Danas na uličnim i kućnim tablama naslov pogrešno pisan u obliku *Županjska* (kao da je ime po mjestu Županja kod Osijeka).

DODATAK

PARKOVI, MOSTOVI
I NAJNOVIJI NAZIVI ULICA

1. PARKOVI

MALI PARK

Park uz Ulicu maršala Tita, nešto zapadnije od Velikog parka, u uglu što ga zatvara s ovom ulicom početna dionica Kralja Tomislava ulice.

Nastao 1886. godine potpuno na isti način kao i Veliki park, a osnov za njegovo uređenje dao je Hugo Krvarić, koji je uredio i Veliki park.

Prostor na kojem je uređen taj park jesu stara groblja zvana *Kemalbeg* i *Šehitluci*. Prvo ime označava zakladu, vakuf sarajevskog legatora Kemal-bega, koji je u blizini, u današnjoj Ulici Hasana Kikića prije 1538. sagradio džamiju kao svoju zadužbinu, a ostavio testament da se sagradi i medresa. Drugo ime je stari naziv za širok kompleks starog muslimanskog groblja, koje se protezalo i na južnu stranu sve do Ali-pašine džamije. Već kao naziv kazuje da je to star lokalitet, a i sačuvani pojedinačni oblici nišana, koji se do danas nalaze i u ovom parku, svjedoče da se ovdje radi o spomenicima one najstarije epohe, koja predstavlja izravan nastavak srednjovjekovnog načina izražavanja u kamenu.

LIT.: Vidi: Veliki park.

PARK CARA DUŠANA

Park uz lijevu obalu Miljacke, između Principova mosta i Ćumurije ćuprije.

To je stari gradski trg *Atmejdan,* koji se prozvao tako najdalje u prvoj polovini 17. vijeka po tome što je na tome mjestu bio hipodrom, trkalište konja i konjanika. Nekako u isto vrijeme i kasnije zvao se, međutim, neslužbeno, i *Sijaset-mejdan* kao trg na kojem se izvršavala kazna (sijaset) vješanjem po staroj i još neobjašnjenoj tradiciji, da su se osuđenici na smrt pogubljivali na mostu (u ovome slučaju na susjednoj staroj Latinskoj ćupriji — današnji Principov most) ili u njenoj neposrednoj blizini.

Naziv Atmejdan bio je u neslužbenoj upotrebi sve do pred prvi svjetski rat, a u isto vrijeme istočna saobraćajnica, sjever-jug, koja

danas nema imena, bila je ulica pod imenom *Kanjina*. Stari Atmejdan opjevan je i u jednoj lokalnoj narodnoj pjesmi, koja ovako počinje:

Sadih almu nasred Atmejdana,
gledah dragu sedam godin' dana.
Kad je alma bila za trganja,
onda moja draga za gledanja...

Od godine 1878. trg se zove novim imenom *Filipovića trg*, nazvan tako po poznatom austrougarskom generalu Josipu Filipoviću (1819—1889), koji je bio komandant okupacionih operacija BiH 1878. i koji je u Sarajevu, zauzetom 19. avgusta 1878, organizirao prvu vladu. God. 1900. s ovim trgom spojio se susjedni *Vojni trg* (današnji Trg 6. aprila), koji je tako izgubio dotadašnje ime. Dio novog trga na prostoru današnjeg parka znatno je preuređen 1905. godine. Od 1910. nosio je naziv *Trg Franje Josipa I.* Nešto kasnije, god. 1913, tu je napravljen i manji glazbeni paviljon u bosanskom stilu (po projektu arh. Josipa Vancaša), koji je bio tu sve do 1941, kad je propao u bombardovanju grada.

Godine 1919. (10. januara) prostor je dobio novo ime *Trg cara Dušana*, a 1925. taj isti prostor (uslijed rasta ranije zasađene vegetacije) dobio je status *parka* pod današnjim imenom.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. park je nosio ime domaćeg književnika *Edhema Mulabdića* (Maglaj, 1864 — Sarajevo, 1954).

LIT.: *Alija Nametak*, Nekoliko sarajevskih sokaka, povijest njihovih naziva, *Novi list*, III/1943, br. 611 (9. 5), 13. — *A. Bejtić*, Atmejdan, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6400 (29. 3), 6. — *H. Kreševljaković*, Sarajevo za vrijeme austro-ugarske uprave, 31. — Narodne pjesme iz Bosne, iz zbirke Halida Kreševljakovića, *Sarajevski list*, XLI/1918, br. 201 (17. 9), 4.

VELIKI PARK

Park uz središnju dionicu Ulice maršala Tita, na prostoru što ga sa sjeverne strane zakriljuje Ulica Mustafe Golubića.

To je najveći i najstariji park u gradu. Nastao je 1886. godine na starom groblju Čekrekčinici, na prostoru od 30 dunuma, koji je u novembru prošle, 1885. godine ustupila Zemaljskoj vladi vakufska uprava posebnim ugovorom. U novouređenom parku zasađena je vegetacija (koja i danas postoji) i otvorene tu i tamo staze pa i rondele. Projekat za to uređenje dao je onovremeni činovnik Zemaljske vlade Hugo Krvarić, koji je za taj posao imao i smisla i stručnog znanja.

Od početka se park zove današnjim imenom. Čulo se prije i ime *Čekrekčinica*, po nazivu prijašnjeg groblja, a to je ime nastalo po *Muslihudinu Čekrekčiji*, sarajevskom legatoru, koji je još 1526. sagradio onu današnju džamiju podno Kovača. Pokopan je upravo u tom groblju, i tu su se do danas sačuvali karakteristični i impozantni njegovi nišani, pa otud i neposredna uzročna veza takvog naziva. Inače, na to nekadašnje groblje danas sjeća još pokoji stari nišan, koji već kao likovni elemenat sjajno dopunjuje zelenilo.

50. Vojvode Putnika ulica — katolička župna crkva

Poslije oslobođenja u parku su postavljene i biste nekolicine naših književnika (god. 1952), a u središtu prostora je i zajednička grobnica narodnih heroja.

LIT.: *H. Kreševljaković*, Džamija i vakufnama Muslihudina Čekrekčije, *Glasnik IVZ*, VI/1938, 32, 37. — Stadtpark, *Bosnische Post*, II/1885, Nr 94 (22. 11), 2. — *Todor Kruševac*, Sarajevo pod austro-ugarskom upravom 1878—1918, Sarajevo, 1960, 47. — *Dr. Hazim Muftić*, Sarajevski parkovi, *Kalendar Narodna uzdanica*, VII/1939, 61—68. — *A. Bejtić*, Prvi parkovi, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6452 (22. 5), 11. — *Marko Marković*, Postavljanje poprsja četvorice književnika i jednog slikara na javnim mjestima u Sarajevu, *Život*, I/1952, knj. I, sv. 3, 233—234. — *Smiljan Klaić*, Parkovi u Sarajevu, *Arhitektura*, III/1949, br. 25—27, 56—59, 93—94.

2. *MOSTOVI*

ČOBANIJA ĆUPRIJA

Most u osi ulica Slobodana Principa Selje (na desnoj) i Masarikove (na lijevoj obali).

Željezna konstrukcija, započela se graditi 1887, a dovršila se zajedno sa obalnim kamenim zidovima iduće, 1888.

Na istom mjestu i prije je postojao most, koji je bio drvene konstrukcije i koji potječe sigurno još iz 16. vijeka, kad se (u prvoj polovini toga stoljeća) formirala na lijevoj obali Čoban Hasanova mahala, u narodu zvana *Čobanija*. Upravo po tom narodnom nazivu mahale, za koju se most vezao, i sam se prozvao imenom *Čobanija*, koje je ostalo do danas u živoj upotrebi.

U ranije vrijeme ovaj se most zvao i *Šejhanija*, a to je bio neki konkretni most, zadužbina, možda, nekoga sarajevskog *šejha*, po kojem se i prozvao, a koji bi mogao biti identičan sa šejhom i pjesnikom Hasanom Kaimijom iz prve polovine 17. vijeka. Tome imenu narod je dao i svoje *Šejtanija*. Nije riječ o imenu pejorativnog ili šaljivog smisla, nego o etnografskoj pojavi, koje čeka na objašnjenje. To zaključujem po tome što sam i u Prizrenu našao most identična imena na turskom: *Nalet küprüsü*.

LIT.: *H. Kreševljaković*, Vodovodi, 210. — *A. Bejtić*, Čobanija ćuprija, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6473 (12. 6), 11.

GIMNAZIJSKI MOST

Most u osi Zmaj Jovine ulice na sjeveru i u osi Save Skarića Zembilja ulice na jugu.

Konstrukcija drvena, više puta obnavljana. Prva konstrukcija nastala je u austrougarskom periodu, potkraj 19. vijeka, 1899. godine.

Naziv mosta potječe još iz austrougarskog perioda, a dat je po zgradi ondašnje Velike gimnazije, koja je sagrađena godine 1891. u neposrednoj blizini lokacije mosta, u današnjoj Zmaj Jovinoj ulici. Sarajevska Velika gimnazija, inače, osnovana je još godine 1879, i do izgradnje nove, današnje zgrade, promijenila je tri mjesta: najprije je bila u zgradi turske Ruždije u Halilbašića ulici, potom u jednoj zgradi na uglu Jelićeve i Titove, a onda u trećoj zgradi (postoji i danas) na uglu Jelićeve i Vase Miskina ulice. Današnja zgrada u Zmaj-Jovinoj ulici dograđena je (podignut treći sprat) godine 1926.

Ovaj most danas je u narodu poznatiji pod imenom *Drvenija*. Za to ime poslužio je kao osnov još sačuvani naziv istoga oblika jedne stare, također drvene ćuprije, nešto niže današnje zgrade Vijećnice, koja je potpuno porušena 1897. prilikom regulacije onog dijela Miljacke.

LIT.: *A. Bejtić*, Prva gimnazija, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6402 (31. 3), 6.

HRASNIČKI MOST

Most u Novom Sarajevu, na Dolac-malti, u osi Hrasničke ulice, koja počinje na samom tome mostu i veže se za Ulicu vojvode Radomira Putnika.

Konstrukcija mosta drvena, građena je poslije okupacije 1878. i do danas više puta obnavljana.

Ime *Hrasnički most* objekat nosi po tome što se izravno veže za *Hrasničku ulicu* i što, zajedno s tom ulicom, vodi prema Hrasnu, koje se počelo jače izgrađivati tek između dva rata, a koje, inače, kao toponim potječe iz vremena prije 1682, kad se po prvi put javlja u navedenim izvorima.

LIT.: *V. Skarić*, Srpski pravoslavni narod i crkva u Sarajevu, 151 (»Petar s Hrasna«, priložnik Staroj crkvi 1682).

KOZJA ĆUPRIJA

Most na istočnoj periferiji grada, na kraju ulice istoga imena, koja počinje od kraja Ulice Vladimira Gaćinovića lijevom obalom Miljacke. Konstrukciju mosta čini kameni luk sa dva kružna pomoćna otvora kojim je svrha da rasterete masu objekta. Po arhitektonskim značajkama objekat ide u red najkvalitetnijih arhitektonskih ostvarenja te vrste na području Jugoslavije.

Most je građen u 16. vijeku, prije godine 1550, kad je preko njega prešao i spomenuo ga u svom Dnevniku mletački putnik i putopisac Katarino Zeno. Tačna godina gradnje ovoga mosta, kao ni njegov osnivač, nisu poznati.

Od starina most nosi današnje ime Kozja ćuprija, pa se pod tim imenom navodi i u mlađim turskim izvorima u turskom jezičnom obliku

Keče küprüsü. Leksička etimologija imena jasna je, a historijska nepoznata. Za razjašnjavanje toga imena ne treba smetati s uma činjenicu da se u okolini, gore pod Trebevićom, nalazi lokalitet slična naziva *Jarčev do*, od kojeg je postalo ime *Jarčedol*, odnosno današnji službeni (i naknadni) naziv tamošnje ulice *Jarčedoli*, a ta koincidencija naziva dva geografska objekta po istome rodu domaćih životinja ne može biti slučajna.

LIT.: *H. Kreševljaković*, Vodovodi, 207—208. — *M. Hadžijahić*, Kozja ćuprija u prošlosti, *Novi behar* IX/1935—36, 17. — *Lj. Kraljević*, Kozja ćuprija na Miljacki, *Naše starine*, V/1958, 13—30. — *A. Bejtić*, Kozja ćuprija, *Oslobođenje*, XXII/1966, br. 6380 (11. 3), 9.

MOST BRATSTVA I JEDINSTVA

Most na novoizgrađenoj ulici uz naselje Grbavica II. I most i ulica izgrađeni su poslije oslobođenja, prije kojih desetak godina.

Most je moderna armirano-betonska jednolučna konstrukcija širokog kolovoza.

Današnje ime nosi po istom takvom imenu koje je dato nešto prije toga ulici, čija je os identična sa osi mosta. Ime čuva spomen na bratstvo i jedinstvo koje su narodi Bosne i Hercegovine kovali za čitavo vrijeme NOR-a 1941—45. i koje je, pored ostalog, i dovelo do pobjede nad snagama fašizma.

Ime mosta nije zvanično uvedeno.

PRINCIPOV MOST

Stari kameni most u blizini Parka cara Dušana i u osi završne dionice Ulice JNA. Lučna konstrukcija na tri okna, zidana od kamena krečnjaka i sedre. Predstavlja vrijedan arhitektonski spomenik minulih vjekova. Građen je 1798. iz ostavštine sarajevskog trgovca hadži-Abdulah-age Brige. Za izvedbu radova bio je angažiran *neimar Risto* sa 20 majstora iz Ljubinja, a obračun završnih radova izvršio je *neimar Jovan*. Most je sagrađen na mjestu gdje je još polovinom 16. vijeka bio most nekoga Alije Ajni-bega, koji je 1565. bio živ i deset godina prije toga upravljao zakladom Čegale Rustem-paše u Sarajevu.

I onaj stari i ovaj današnji most u turskom periodu i kasnije nosili su u narodu ime *Latinska ćuprija*, a službeno ime je bilo *Frenkluk ćuprija*. Obadva ta naziva nastala su po tamošnjoj zasebnoj gradskoj katoličkoj četvrti koja se u narodu zvala *Latinluk*, a u službenoj upotrebi označavala se imenom *Frenkluk mahala*.

Današnje ime uvedeno je neslužbeno nešto poslije 1918. u spomen na *Gavrila Principa*, nacionalnog revolucionara i izvršioca atentata na austrougarskog prijestolonasljednika Ferdinanda 28. juna 1914. godine (Grahovo, 1894. — Terezin u Čehoslovačkoj, 1918). Neposredna uzročna veza današnjeg naziva ovoga mosta sastoji se u tome što se mjesto aten-

tata nalazi do samoga mosta. Most je, inače, danas poznat i pod starim imenom *Latinska ćuprija.*

LIT.: *S. Kemura,* Sarajevske džamije, 164—168. — *H. Kreševljaković,* Vodovodi, 200—203. — *A. Bejtić,* Principov most, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6398 (27. 3), 11.

SKENDERIJA

Most u osi Ulice Save Kovačevića. Konstrukcija željezna, nastala u austrougarskom periodu, upravo 1893. godine. Kao saobraćajni objekat izravni je nastavak jednog mnogo starijeg takvog objekta drvene konstrukcije koji je sve do izgradnje ovoga prostora bio položen ukoso preko korita niže ušća potoka Koševo. Taj stariji most kao prvi objekat nastao je negdje na prelomu 15. i 16. vijeka, a zadužbina je bosanskog sandžaka Skender-paše, koji je u neposrednoj blizini mosta sagradio na lijevoj obali Miljacke tekiju i imare, zatim karavan-saraj, dućane i sebi palatu (saraj).

Današnji most nosi naziv onog starijeg mosta, a taj je dobio ime, kao i sama susjedna mahala, po osnivaču i mosta i mahale, rečenom Skender-paši.

Pogrešan je i našem jeziku stran izgovor ovog imena (kao i imena same ulice) sa uzlaznim naglaskom na drugome slogu. Tu nakaradu uveli su nam austrougarski okupacioni činovnici. Originalni i pravilan izgovor je sa uzlaznim naglaskom na *trećem* slogu, Skenderíja.

LIT.: *S. Kemura,* Küprülar, *Kalendar Gajret,* II/1907—08, 60. — *H. Kreševljaković,* Vodovodi, 209—210. — *H. Šabanović,* Postanak i razvoj Sarajeva, 31.

ŠEHER-ĆEHAJINA ĆUPRIJA

Most kod zgrade stare Vijećnice. Konstrukcija kamena na pet okana, od kojih se danas vide četiri, jer je peto, ono na lijevoj obali, zazidano i zasuto prilikom regulacije onog dijela Miljacke godine 1897. Po arhitektonskim vrednotama, koje se ispoljavaju u oblicima, po kompoziciji masa i po samoj zanatskoj obradi objekat predstavlja kvalitetan arhitektonski spomenik. Dž. Čelić i M. Mujezinović pokazali su da ovaj most nije Hadži-Husejnova ćuprija iz 1619/20. godine i iznijeli opravdane razloge da je na ovom mjestu ta ili takva građevina morala biti još u 16. vijeku. Neprihvatljivo je tvrđenje H. Šabanovića da je osnivač ovog mosta Hadži Mehmed Vlakovac po tome što se to lice navodi god. 1540. kao sarajevski *šeher-ćehaja,* jer je ta funkcija postojala ovdje kroz cio 16. vijek, a još je neosnovanije njegovo mišljenje da je na tom mjestu most sagradio Isa-beg Ishaković oko 1460.

Šeher-ćehaja, koju je titulu i funkciju obnašao za sada nepoznati osnivač ili obnovitelj ovog mosta, nije nipošto identičan sa starješinama

svih esnafa u gradu, kako se to olako uzima i piše. Bio je to sandžakbegov zamjenik, opunomoćenik (ćehaja) u upravnim i policijskim poslovima u većem mjestu, u ovome slučaju u šeheru Sarajevu. Ukratko, bio je to *prefekt* grada. U sudskim izvorima 16. vijeka ta funkcija navodi se češće pod nazivom *šeher-vojvoda,* a nosilac toga naziva ima uz ime redovitu titulu vojvode ili ćehaje (šeher-vojvoda Džafer-ćehaja, 1557. godine).

Eto, po tome etimonu navedeni most nosi ime više vijekova. Značajno je ovdje navesti i podatak da se i ona čikma na lijevoj obali i neposredno uz most zove od starina *Šeher-ćehajina čikma.* Ime je vjerovatno nastalo jednostavno po imenu mosta, uz koji se neposredno i veže.

U velikom groblju na Alifakovcu postoje veliki i impozantni nišani, koji po oblicima potječu iz perioda 16. ili 17. vijeka. Narod zna i kazuje da su to nišani šeher-ćehaje, osnivača navedenog mosta.

LIT.: *H. Kreševljaković,* Vodovodi, 203—204. — *H. Šabanović,* Teritorijalno širenje i građevni razvoj Sarajeva u XVI vijeku, 45.

VRBANJA MOST

Most na putu za naselje Grbavica u osi današnje Ulice Branimira Ćosića. Armirano-betonska konstrukcija sa širokim kolovozom izgrađena prvih godina poslije oslobođenja.

Na tom istom mjestu, samo nešto uzvodnije, dotada je stajao od davnina most drvene konstrukcije. Pored današnjeg imena ovaj stari most se zvao i *Ćirišhanska ćuprija* po *ćirišhani,* maloj tvornici ćiriša ili ljepila, koja je bila na desnoj obali Miljacke do samoga mosta, a nastala ili barem preseljena tu sedamdesetih godina prošloga vijeka, kad su ovamo iz higijenskih razloga dislocirani iz grada tabaci ili kožari.

Današnje ime tih mostova je narodne provenijencije i nešto je korumpirano. Stariji oblik glasio je *Vrabānje* (drugi slog dugi i ravni!), a to je ime čitavog onog kraja, koje se čulo u tom obliku još iza 1878. godine i po kojem je i sam most dobio naziv. Etimologija imena je nejasna i može biti da dolazi od riječi *vrba* u značenju *vrbik,* ali nije isključena ni mogućnost da se pod tim imenom krije i ime *Vrhbosanje,* kako se zvala srednjovjekovna naseobina, koja se pokušava sa razlozima ubicirati upravo na ovom području.

LIT.: *H. Kreševljaković,* Vodovodi, 211. — *A. Bejtić,* Vrbanja, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6468 (7. 6), 6. *M(uhamed) H(adžijahić),* Vrhbosna i Sarajevo, *Dobri pastir,* Sarajevo, IX/1954, poseban otisak, 1—23.

ZRINJSKOG MOST

Pješački most u zapadnom dijelu Parka cara Dušana i na čelu Ulice Zrinjskog.

Most je čelične konstrukcije. Građen je 1886. To je, zapravo, mosna konstrukcija dekoviljskog kolosijeka koja je prvobitno služila za izgradnju pruge Bosanski Brod—Zenica i poslije završetka ove pruge prenesena ovamo u ovu svrhu. Na tome mjestu bio je i prije most, ali drvene konstrukcije. Prvu konstrukciju toga staroga mosta sagradio je još prije 1565. godine ktitor *hadži Hasan*. To saznajemo iz jednog izvora iz te godine u kojem se navodi običaj da hadži Hasanovu ćupriju noću čuvaju (valjda u danima velikog vodostaja Miljacke) građani iz susjedne, Franačke mahale.

Stari naziv ovoga mosta, koji se poslije prenio i na željeznu konstrukciju, bio je *Ćumurija ćuprija*. To ime nastalo je otud što su tu istresali u Miljacku pepeo, garu od drvenog uglja ili *ćumura* kovači iz susjedne čaršije koja je bila razvijena oko današnjeg hotela »Central«.

Današnje ime uvedeno je neslužbeno nešto poslije 1919. po *Petru Zrinjskom*, hrvatskom banu, po kojem se u isto vrijeme nazvala susjedna Ulica Zrinjskog (vidi tamo). Uzročna veza za ovo ime bila je u tome što se most nalazi, kako je navedeno, neposredno uz Zrinjskog ulicu kao prvi objekat koji je prozvan tim imenom. Napomenuti je pri tome da to novo ime nije popularno i da se u upotrebi građanstva redovito sreta ono staro, narodno ime *Ćumurija ćuprija*.

LIT.: *S. Kemura*, Küprülar, *Kalendar Gajret*, II/1907—08, 60 (turski tekst). *Isti*, Sarajevske džamije, 168—169. — *H. Kreševljaković*, Vodovodi, 210.

ŽERAJIĆEV MOST

Most u osi Nurije Pozderca ulice, u blizini Careve džamije. Jednolučna armirano-betonska konstrukcija. Dovršen 1897. godine. U svoje vrijeme bio je to jedan od prvih armirano-betonskih mostova u Austro-Ugarskoj monarhiji, prva u Sarajevu i najveća građevina te konstrukcije (svijetli raspon mosta 25,36 m) na čitavom prostoru Austro-Ugarske.

Izgrađen je u povodu regulacije Miljacke nešto uzvodnije od stare Careve ćuprije, koja se nalazila u osi ulaza u Carevu džamiju, a porušena toga istoga vremena zbog toga što se niveleta njenog kolovoza nije mogla uklopiti u plan nove visine obale rijeke. Taj stari most zvao se *Careva ćuprija* još od starina po tome što je vodio u Carevu džamiju, a ova se zvala tako u spomen sultanu Mehmedu Fatihu, osvajaču Carigrada i Bosne.

Odmah po izgradnji novi most dobio je ime *Careva ćuprija* ili *Carev most*, po imenu porušenog starog mosta.

Današnje ime zamijenilo je ono staro nagdje poslije 1918. Čuva spomen na nacionalnog revolucionara Bogdana Žerajića, koji je 15. juna 1910. izvršio u Sarajevu neuspjeli atentat na austrijskog generala Marijana Varešanina, tadašnjeg poglavara Bosne i Hercegovine, u času kad se poglavar vraćao sa otvorenja sjednice prvog bosanskog sabora, a pri tom onda posljednjim metkom sebe ustrijelio i na mjestu ostao mrtav. Neposredna uzročna veza za ovakvo ime mosta postoji, a leži u tome što

je atentat izvršen upravo na tome mostu i što se na tome istome mjestu ugasio i život Žerajića.

LIT.: Chvàla (Josip), Carev most u Sarajevu, *Vijesti društva inžinira i arhitekata,* Zagreb, XX/1899, br. 5, 75—78. — *A. Bejtić,* Žerajićev most, *Oslobođenje,* XXII/1966, br. 6375 (6. 3), 10. — *V. Bogićević,* Atentat Bogdana Žerajića 1910. godine, *Godišnjak Istorijskog društva BiH,* VI/1954, 87—102.

3. *NAJNOVIJI NAZIVI ULICA*

Poslije završetka rukopisa ovoga djela izašle su još tri odluke o utvrđivanju naziva ulica u gradu. Ovdje ih priopćujem samo kao dokumentaciju, bez posebne obrade. Sadrže sljedeće novine:

— *Odluka o novim nazivima ulica u gradu Sarajevu* — donijela je Skupština grada Sarajeva 3. 4. 1970. na svečanoj sjednici oba vijeća u povodu 25-godišnjice oslobođenja grada, a na prijedlog Odbora za proslavu 25-godišnjice i Komisije toga Odbora. Odluka sadrži 20 novih naziva i značajnu odredbu, da su to imena koja se imaju dati ulicama koje će se tek izgraditi (formirati) u gradu Sarajevu. To su:

1. BARUH DR KALMI
2. BEHMEN ASIM
3. BUJIĆ DR BRANKO
4. CVITKOVIĆ MILJENKO
5. DRAŠKOVIĆ BORO
6. ENGEL ILIJA
7. HADŽIVUKOVIĆ DR ROSA
8. HUMO HAMZA
9. JAKUBOVIĆ MEHMED — ŠEMŠEK
10. KRANJČEVIĆ IVO
11. MASLIĆ OMER
12. MIDŽIĆ INŽ. FUAD
13. NAZEČIĆ HALID
14. SAMOKOVLIJA DR ISAK
15. ŠARAC DR ZAIM
16. ŠNAJDER DR MARCEL
17. ŠOTRA BRANKO
18. ŠURBAT BRANKO — BANE
19. VARESKO JULIO
20. X HERCEGOVAČKA BRIGADA.

Kako se vidi, radi se o građanima Sarajeva i ličnostima koje su po svome radu i djelovanju zaslužne u prvome redu za socijalističku revoluciju, a potom za razvoj kulture grada i BiH. Lično znam, da je bila po srijedi namjera da se ispravi greška u davanjima naziva ulica u gradu, u kojim nisu bila zastupljena imena ni nekih narodnih heroja NOR-a iz Sarajeva.

U istoj Odluci donesena je i jedna konkretna odredba: Hirurška klinika Medicinskog fakulteta u Sarajevu dobila je naziv Hirurška klinika »Dr Blagoje Kovačević«.

Odluka nije objavljena u službenom glasilu. Ja sam koristio tekst *Predloga* (izvučen na ciklostilu), čiji je jedan identičan primjerak pročitan na navedenoj sjednici 3. 4. 1970, a koji mi je ustupio lično Risto Besarović, predsjednik Komisije za predlaganje navedenih naziva.

— *Odluka o utvrđivanju imena određenih novosagrađenih ulica na području grada Sarajeva* — akt donijela Skupština grada Sarajeva na sjednici 3. novembra 1970, a objavljen u »Službenim novinama grada Sarajeva« broj 12 od 4. novembra 1970, str. 210. Nove nazive sadrži član prvi Odluke koji u cijelosti glasi ovako:

»Ovom odlukom utvrđuju se imena određenih novoizgrađenih ulica na području grada Sarajeva i to:

— prvoj ulici sa desne strane Ulice 21. maja, počev od raskršća ulica Adema Buće i 21. maja, koja počinje od bifea »Žilavka« — ime ULICA BOŠKA LONTOŠA,

— drugoj ulici sa desne strane Ulice 21. maja, počev od raskršća Ulica Adema Buća i 21. maja, koja počinje od kuće Knežević Veljka — ULICA ESADA MIDŽIĆA,

— ulici koja se odvaja kod trafo stanice sa lijeve strane Ulice Boljakov Potok — ime ULICA DŽINDO RAGIBA,

— trećoj ulici, sa desne strane Ulice 21. maja, počev od raskršća ulica Adema Buća i 21. maja, koja počinje iza samačkih stanova GP »Hidrogradnja« — ime PALJEVSKA ULICA,

— četvrtoj ulici, sa desne strane Ulice 21. maja, počev od raskršća ulica Adema Buća i 21. maja, koja počinje od skladišta »Elektrotehne« — ime ORAHOVIČKA ULICA,

— petoj ulici, sa desne strane Ulice 21. maja, počev od raskršća ulica Adema Buća i 21. maja, koja počinje od kuće Popović Trifka — ime BREZANSKA ULICA,

— šestoj ulici, sa desne strane Ulice 21. maja, počev od raskršća ulica Adema Buća i 21. maja, koja počinje od škole »Ivo Lola Ribar« — ime ULICA MORO BRANKA,

— sedmoj ulici, sa desne strane Ulice 21. maja, počev od ulica Adema Buća i 21. maja, koja počinje od kuće Milićević Staniše — ime ULICA 8. MARTA,

— osmoj ulici, sa desne strane Ulice 21. maja, počev od raskršća ulica Adema Buća i 21. maja, koja počinje od kuće Marković Relje — ULICA ZDRAVKE ČELARA,

— devetoj ulici, sa desne strane Ulice 21. maja, počev od raskršća ulica Adema Buća i 21. maja, koja počinje od kuće Srnja Ismeta — ime ROGATIČKA ULICA,

— trećoj ulici, sa lijeve strane Prijedorske ulice, počev od raskršća ulica Pere Dokića i Prijedorske — ime UDARNIČKA ULICA,

— četvrtoj ulici, sa lijeve strane Prijedorske ulice, počev od raskršća ulica Pere Dokića i Prijedorske — ime FOČANSKA ULICA,

— petoj ulici, sa lijeve strane Prijedorske ulice, počev od raskršća ulica Pere Dokića i Prijedorske — ime MOJMILSKA ULICA.«

Ovdje se radi o 13 novoformiranih ulica u cijelosti na području Opštine Novo Sarajevo. Karakteristično je, da nema ni jednog naziva iz navedene odluke od 3. aprila 1970, donesene tek 7 mjeseci ranije.

— *Odluka o utvrđivanju imena ulica na dijelu grada Sarajeva (područje Opštine Ilidža)* — odluka donesena na sjednici Skupštine grada Sarajeva 26. februara 1971, a objavljena u »Službenim novinama grada Sarajeva« broj 6 od 28. maja 1971, str. 161—162. Tu je donesen 41 naziv, i to doslovno ovako:

»Ovom odlukom utvrđuju se imena postojećih saobraćajnica na dijelu naseljenog mjesta Sarajevo (područje opštine Ilidža), i to:

1. SARAJEVSKA CESTA — cesti koja se pruža od starog betonskog mosta na rijeci Željeznici u pravcu centra grada do granice opštine Novo Sarajevo, uključujući i novi krak nove saobraćajnice od nadvožnjaka do granice opštine Novo Sarajevo;

2. MUHAMEDA MEHMEDBAŠIĆA — ulici koja se odvaja od Sarajevske ceste pored zgrade Doma zdravlja »Rava Janković« i nastavlja pored autoputa do novog mosta na rijeci Željeznici, obuhvatajući i sve zgrade sa lijeve strane do rijeke Željeznice;

3. USTANIČKA — ulici koja se odvaja od Sarajevske ceste pored Instituta za geološka istraživanja i izlazi na ulicu Muhameda Mehmedbašića kod zgrade bivše željezničke stanice;

4. MLADE BOSNE — ulici koja počinje od podvožnjaka kod zgrade »Porculanke« i ide uporedo sa autoputom presijecajući Željezničku ulicu kod zgrade Stambenog preduzeća, skreće i presijeca Ulicu Gliše Jankovića do ulice Gavrila Principa, obuhvatajući sve zgrade prema rijeci Željeznici;

5. ŽELJEZNIČKA — ulici koja počinje od pješačkog podzemnog prolaza do željezničke pruge Sarajevo — Ploče;

6. TOME MEĐE — ulica koja počinje od Ulice Mlade Bosne kod zgrade Stambenog preduzeća, ide pored dječijeg obdaništa do kuće Jove Tarabića;

7. IVANA VELIČANA — ulici koja počinje od Ulice Mlade Bosne, kuće Gojka Lukača, presijeca Željezničku ulicu do kuće Čović Nedeljka;

8. 25. NOVEMBRA — ulici koja počinje od Željezničke ulice i ide pored kuće Grgić Mile do pješačke staze gdje se završava ova ulica;

9. GLIŠE JANKOVIĆA — ulica koja se odvaja od Ulice Mlade Bosne, ide pored Osnovne škole »Petar Petrović-Njegoš« i izbija na Željezničku ulicu;

10. STARINA NOVAKA — ulici koja polazi od Ulice Mlade Bosne pored kuće Bratić Maje i izlazi na Željezničku ulicu kod kuće Vukadin Marka;

11. GAVRILA PRINCIPA — ulici koja polazi od Željezničke ulice, kuće Babić Branka, ide prema rijeci Železnici i izlazi na Ulicu Mlade Bosne;

12. MALA ALEJA — ulici koja se odvaja od Sarajevske ceste do pješačkog mosta na rijeci Željeznici;

13. BUTMIRSKA CESTA — cesti koja se odvaja od Sarajevske ceste do Zavoda za ratarstvo;

14. KASINDOLSKA CESTA — cesti koja se odvaja od Sarajevske ceste, ide pored kuće Čučnik Viktora i izlazi na put Sarajevo — Trnovo, obuhvatajući i sve zgrade sa desne strane do piste aerodroma;

15. HRASNIČKA CESTA — cesti koja polazi od starog betonskog mosta na rijeci Željeznici i ide do granice naseljenog mjesta Hrasnica odnosno do pogona preduzeća »Vrtlar«;

16. BANJSKA — ulici koja se odvaja od Hrasničke ceste kod kuće Lazarević Drage pored kafe-restorana »Kristal« i izlazi na Aleju Prve proleterske brigade;

17. LUŽANSKI put — put koji se odvaja od Blažujskog druma kod zgrade Skupštine opštine Ilidža i ide kroz staro naselje Lužani prolazeći ga u cijeloj dužini i obuhvatajući sve zgrade u ovom dijelu Ilidže, te izlazi na Aleju Prve proleterske brigade kod kuće Bosiljčića;

18. ALEJA PRVE PROLETERSKE BRIGADE — ulici-aleji koja polazi od Hrasničke ceste kod hotela »Dalmacija« i ide pored restorana »Topola« u pravcu Vrela Bosne do mjesta gdje na Aleju izlazi Lužanski put;

19. VELJKA VUKOVIĆA — ulici koja se odvaja od Aleje Prve proleterske brigade u pravcu Šumarskog školskog centra, obuhvatajući i zgrade ovog Centra;

20. PARTIZANSKI PUT — put koji se odvaja od Aleje Prve proleterske brigade, prolazi pored kuće Tošića do rijeke Večerice;

21. BLAŽUJSKI DRUM — cesti-drumu koja polazi od starog betonskog mosta na rijeci Željeznici u pravcu Blažuja do mosta na rijeci Bosni, obuhvatajući zgrade sa lijeve strane ceste i sa desne do bivše željezničke pruge uzanog kolosijeka;

22. AHMEDA LJUBUNČIĆA — ulici koja se odvaja od Hrasničke ceste kod kuće Macan Dejana i ide prema rijeci Željeznici pored kuće Avdić Rasima, kuće Popović Ljube, kuće Banjac Bogdana i obuhvata sve zgrade do pogona »Vrtlarija«;

23. MARICE UHERKE — ulici koja se odvaja od Hrasničke ceste kod igrališta SD »Igman« i ide pored kuće Ivanović Janka do kraja ove ulice, obuhvatajući sve zgrade do rijeke Željeznice;

24. KONJIČKA ulica — ulici koja se odvaja od ulice Marice Uherke pored kuće Bajramović Ethema, ide pored prodavnice TP »Dobrinja« do kuće Avdić Osmana;

25. ĐERDAPSKA — ulici koja polazi od kuće Avdić Osmana, ide prema kućama Bratića, skreće prema ulici Marice Uherke i izlazi na ovu ulicu kod kuće Lelović Ismeta;

26. LEPENIČKA — ulici koja se odvaja od Sarajevske ceste kod kuće Hrvat Ivice i ide pored kuće Škrba Jove i izlazi na Kasindolsku cestu kod kuće Mrkić Vlade;

27. NIKE KOLUMBIĆA-ŠAKE — ulici koja se odvaja od Sarajevske ceste kod mosta na rijeci Dobrinji i ide uzvodno uz lijevu obalu rijeke Dobrinje pored kuće Lelović Tihomira i izlazi na Kasindolsku cestu kod kuće Ilije Jerka;

28. DOBRINJSKA — ulici koja se odvaja od Sarajevske ceste kod mosta na rijeci Dobrinji, ide uzvodno desnom stranom rijeke Dobrinje pored kuće Markulj Ivice i izlazi na Stupsku ulicu kod kuće Điđalija Emina;

29. STUPSKA — ulici koja se odvaja od Sarajevske ceste kod zgrade Vidović Nikole pored kuće Hebib Hasana i izlazi na put Sarajevo — Trnovo kod kuće Kukić Vojislava;

30. STUPSKO BRDO — ulica koja se odvaja od Sarajevske ceste kod kuće Ljubas Joze i ide pored kuće Markulj Pere i izlazi na put Sarajevo — Trnovo kod Doma kulture u Nedžarićima, obuhvatajući i sve zgrade sa lijeve strane puta Trnovo — Sarajevo do granice opštine;

31. LATIČKA — ulici koja se odvaja od Neđaričke ulice kod kuće Markulj Pere i izlazi na Stupsku ulicu kod kuće Habib Hasana;

32. BOJNIČKA — cesti koja se odvaja od Sarajevske ceste u pravcu Bojnika, prolazi pored zadruge Zemljoradničke zadruge »Sarajevsko polje« do podvožnjaka na željezničkoj pruzi Sarajevo — Ploče, obuhvatajući i sve zgrade sa lijeve strane do stočne pijace i željezničke pruge Sarajevo — Ploče;

33. BRIJEŠĆANSKA — ulici koja se odvaja od Bojničke ceste i ide pored zgrade Vodoprivrednog preduzeća »Bosna-Drina« u pravcu rijeke Miljacke, skreće jugoistočno kod kuće Goričanin Johana i izlazi na trasu bivše željezničke pruge Sarajevo — Mostar kod kuće Biško Mate;

34. PIJAČNA — ulici koja se odvaja od Sarajevske ceste kod mosta na rijeci Dobrinji i ide u pravcu stočne pijace do stambenih objekata »Energoinvesta«, skreće lijevo i izlazi na rijeku Dobrinju;

35. TVORNIČKA — ulica koja se odvaja od Sarajevske ceste i ide pored objekata »Energoinvesta« u pravcu zapada do željezničke pruge Sarajevo — Ploče, obuhvatajući sve zgrade lijevo do Početka Ulice Mlade Bosne;

36. AERODROMSKA — ulici koja polazi od piste novog aerodroma, ide u pravcu starog aerodroma pored kuće Oprašića, prolazi pored upravne zgrade starog aerodroma do raskršća putova kod kuće Škrba Mirka;

37. ILIRSKA — ulica koja se odvaja od Butmirske ceste kod kuće Salman Mahmuta, ide pored zgrade osnovne škole, prelazi potok Tilavu i pored kuće Kavazović Derviša izlazi na rijeku Željeznicu pored kuće Zuko Alije;

38. IZETA ČOMARE — ulici koja se odvaja od Butmirske ceste kod kuće Čenanović Kaseme, ide pored kuće Efendić Safeta, prelazi potok Tilavu, ide pored kuće Suljić Muje u pravcu rijeke Željeznice do groblja te skreće u pravcu skladišta »Bosna-auto« obuhvatajući sve zgrade između rijeke Željeznice i potoka Tilave;

39. MLINSKA — ulici koja se odvaja od Butmirske ceste kod kuće Ičindić Avde, ide uz potok, prolazi pored kuće Bilalović Salke i izlazi na aerodromsku cestu kod kuće Hasibović Sulejmana;

40. BARSKA — ulica koja počinje od željezničke pruge Sarajevo — Ploče, u neposrednoj blizini kuće Vrljić Ante, ide u pravcu naselja Bare, prolazi pored spomenika, prelazi rijeku Dobrinju i završava se kod kuće Lukić Sretka;

41. OTEŠKA — ulici koja počinje od Barske ulice kod kuće Đurović Dušanke, ide u pravcu naselja Azići na rijeku Dobrinju obuhvatajući sve zgrade desno od Željezničke pruge Sarajevo — Ploče i lijevo sve zgrade koje se nalaze pored puta koji ide porodici Martića«.

Dvije su naročite značajke navedene odluke: 1. ni tu nema nijednog imena iz odluke od 3. aprila 1970, i 2. 16 naziva ulica *ponavlja se* za iste saobraćajnice iz Rješenja NO opštine Ilidža na sjednici 20. 12. 1960, objavljenog u »Službenom glasniku grada Sarajeva« br. 1 iz 1960. godine.

4. ULICE DOBROVOLJAČKA ČIKMA, SAMARDŽIJE, STAKE SKENDEROVE I SVETOZARA MARKOVIĆA

Kad je već bio izvršen štamparski prelom ovoga djela sve do ovdje, utvrdio sam da mojom omaškom nema na određenom abecednom mjestu ni uopće članaka o ulicama Dobrovoljačka čikma, Samardžije, Stake Skenderove i Svetozara Markovića. Stoga evo i o tim ulicama osnovnih podataka makar i naknadno, na ovome mjestu.

DOBROVOLJAČKA ČIKMA

Tako se zove kraći i slijepi krak stambene namjene što se od Dobrovoljačke ulice odvaja u pravcu jugozapada nešto prije sučeljavanja sa Dobrovoljačkom ulicom Vladislava Skarića ulice i Mjedenice, dolazeći sa zapada.

Čikma je izgrađena još u turskom periodu, i od svoga postanka vezala se i sadržajno i po imenu za osnovnu saobraćajnicu, današnju Dobrovoljačku ulicu, koja se prvobitno zvala *Terezija*. Upravo po tome starijem imenu i ova čikma nosila je sličan naziv, *Terezija čikma*. A kad se negdje oko 1878. ime Terezija proteglo na zapad obuhvaćajući u cjelini i današnju Ulicu Miće Sokolovića, u austrougarskim popisima i kasnije, sve do 1931. ova čikma nosila je oznaku *Terezija čikma I*, da se može razlikovati od Terezije čikma II, koja je bila uz današnju Ulicu Miće Sokolovića. Pred popis stanovništva 1931. godine nastale su bitnije izmjene u nazivu. Po novom imenu osnovne saobraćajnice i ova je ulica dobila naziv *Dobrovoljačka čikma*. Pri tome je otpala potreba pobliže oznake I, jer je čikma bivšeg imena *Terezije čikma II* tom prilikom dobila ime *Borak*.

Izuzimajući ratni period, kad su osnovna saobraćajnica i ova čikma nosile ime Husejn-kapetana Gradaščevića, naziv se od 1931. do danas nije mijenjao.

SAMARDŽIJE

Ulica u središnjem području starog dijela grada, na sjeverozapadnoj periferiji Čaršije. Počinje od Kočićeve ulice kraj zgrade Vijećnice, vodi najprije u pravcu sjevera, a potom u jakom zavoju skreće na zapad i izvodi pred Čekrekčinu džamiju ondje gdje se staču Danila Ilića ulica na jugu i Kovači ulica na sjeveru.

Ova saobraćajnica ima i krak u vidu čikme u istočnom i ravnom dijelu ulice, ali taj odvojak nije nikad imao status zasebne ulice odnosno čikme.

Ova ulica formirala se kao naseljena gradska saobraćajnica u ranije doba turskog perioda u kraju koji je bio u sastavu najprije *Mahale Isabegove zavije* (zavija = tekija na Bembaši iz 1462), a od 1526. *Mahale Muslihudina Čekrekčije*, koja se izdvojila iz one prve kao zasebna jedinica kad je Muslihudin Čekrekčija podigao onu današnju džamiju na uglu Samardžija i Kovača. U doba formiranja i kasnije, sve do 1931. godine ulica je imala naziv *Kračule*. Ime je neobična oblika i, sudeći po završnom članu *ul*, očito romanskog porijekla pa kao takvo predstavlja ne samo dokumenat starosti ove ulice kao saobraćajnice, ili, možda, i samostalne naseobine, nego i pojavu koja zavređuje pažnju sa stanovišta proučavanja etničke geneze sarajevske kotline. Za osvjetljavanje pojave ovoga imena u samom današnjem Sarajevu nije bez značaja i činjenica, što u samoj okolini Sarajeva, pored naziva gore *Romanije*, postoji još jedan toponim romanskog porijekla, čak istog oblika. To je ime zaseoka

Kračule baš ispod same Romanije, nešto manje od 2 km zračne linije južno od Mokrog.

Zbog svoga topografskog položaja kao saobraćajnica na periferiji Čaršije i kao izlazno-prilazni put te iste čaršije ova ulica bila je za čitavo vrijeme turskog perioda, djelomično i do drugog svjetskog rata zapravo lokacija putničkih konačišta, hanova. U najstarije i najznačajnije objekte te vrste u ovoj ulici spada u prvom redu *Kemalbegov karavan-saraj,* koji je nastao oko 1538. godine, kad je njegov osnivač utemeljio svoju džamiju i istoimenu, *Kemalbegovu mahalu* u Koševu, a zavazda nestao u katastrofalnom požaru grada 1697. Značajan je bio i *Čifte-han,* fundacija iz 18. stoljeća sarajevske porodice Džina, po tome, što je to bio, kako i samo ime kazuje, *dvojni han,* namijenjen putnicima muškog i ženskog pola, u koju je svrhu imao i odgovarajuća, odvojena odjeljenja.

Današnji naziv ove ulice zamijenio je onaj stari, prastari god. 1931. i nije se do danas mijenjao. Postoji i uzročna veza za uspostavu toga naziva po tome, što je ta ista ulica bila, bar u austrougarskom i starojugoslovenskom periodu, i prostor, gdje su bili na okupu i radili *samardžije.* Značajno je da i danas rade baš tu trojica sarajevskih samardžija: Petar Ljuboja te Ilija i Jovo Ilić.

I topografski i po nazivu za ovu ulicu bila je svojedobno vezana i susjedna saobraćajnica pravca jug-sjever što vodi istočnom stranom Čekrekčine džamije od Kočićeve ulice do kraja Samardžija. Sve do 1885. godine ta uličica bila je samostalna saobraćajnica i nosila naziv *Male Kračule,* a tada je ušla u sastav *Ulice Oprkanj,* odnosno od 1931. *Ulice Danila Ilića,* čija se glavnina nalazi s druge, južne strane Kočićeve ulice,

STAKE SKENDEROVE

I ova ulica nalazi se u središnjem području starog dijela grada, Razvijena od središnje dionice Ulice Radojke Lakić u pravcu sjeverozapada do završnice Ulice Mustafe Golubića, koja vodi sa suprotne strane vrhom Velikog parka. Saobraćajnica presijeca Ulicu Mahmuta Bušatlije (bivšu Dalmatinsku).

Ulica i kao saobraćajnica i kao stambena jedinica baš u današnjoj dužini postojala je i u turskom periodu. Njezina izgrađenost, barem na prelazu iz turskog u austrougarski period, bila je topografski identična današnjoj slici: izgrađen samo početak i kraj.

Od davnina ova ulica, prvobitni sokak nosio je naziv *Bȕka, Buka sokak* pa *Buka ulica.* To je, zapravo, ime tamošnjeg potoka, preko kojeg se ulica poprečno razvija, a koji, inače, ima izvorište neposredno u vrhu današnje Ulice Miladina Radojevića (stari *Sepetarevac* pa *Banjski brijeg);* potok, koji je odavno kanalisan odnosno prekriven, u dijelu od Mejtaša prema izvorištu zvao se *Kevrin potok,* a od Mejtaša na jug, gdje se nalazi i Ulica Stake Skenderove, nosio je ime *Bȕka,* pa otud i ime samoj ulici, u kojoj je na tome potočiću sve do poslije 1882. bio i drveni mostić.

Današnje ime uvedeno je 1931. godine, dato je u spomen na prosvjetnu trudbenicu Sarajeva iz druge polovine prošloga vijeka *Staku Skenderovu,* koja je rodom iz Prijepolja u Sandžaku (rođ. 1828), a u Sa-

rajevu provela zrele godine i tu dočekala i kraj života, god. 1891. Ide joj zasluga što je vlastitom inicijativom i trudom i osnovala i vodila kao upravitelj i predavač u rovitom vremenu, po prilici od 1858. do 1876, školu za žensku omladinu u samom Sarajevu, koja se po njoj i prozvala *Stakina škola;* Staka je, inače, ostala poznata i po radu *Ljetopis Bosne* (1825—1856), koji je na ruski preveo ruski konzul H. Hilferding i objavio ga 1859. zajedno sa svojim putopisom iz ovih krajeva.

Za vrijeme okupacije 1941—1945. ulici je bilo vraćeno staro ime *Buka.*

LIT.: *Mitar Papić,* Staka Skenderova, *Prilozi za proučavanje istorije Sarajeva,* II/1966, 119-135.

SVETOZARA MARKOVIĆA

Jedna od dužih ulica u središnjem području starog dijela grada. Položena i razvijena od početne dionice Vuka Karadžića ulice u pravcu istoka sve do Ulice Remzije Omanovića.

Saobraćajnica potječe dijelom iz kraja 15. stoljeća, a u svojoj današnjoj dužini razvila se u cijelosti najkasnije još polovinom idućeg, 16. vijeka.

U turskom periodu ova ulica članila se u tri samostalne jedinice, sokaka, koji su vodili kroz tri mahale:

— *Za Banjom* ili *Iza banje sokak.* To je prva dionica današnje ulice, sokak sezao do nekadašnjeg potoka iz pravca današnje Hajduk-Veljkove ulice. Okolna mahala *Haseći-hatun,* u kojoj je bio taj sokak glavna ulica, nastala između 1540. i 1556. (osnivač džamije i mahale je Gazi Husrevbegova žena *Šahdidar*), pa je, po tome, i taj sokak najkasnije iz toga doba. Naziv sokaka nastao po Gazi Husrevbegovoj banji u susjedstvu.

— *Čemerlin sokak,* druga dionica ove ulice, od potoka do današnje Kaukčijine ulice. Okolna mahala *Buzadži hadži Hasana,* zajedno sa tim sokakom, nastala oko 1555, kad je sagrađena sama mahalska, *Buzadžina džamija,* koja je i danas tamo. Naziv je nastao po porodici *Čemerlija,* čija je kuća bila u tome sokaku, nalazila se pri samom početku sokaka, idući sa zapada, s gornje, sjeverne strane. U popisu stanovništva 1867—68. sokak je obilježen u doslovnom obliku *Čemerlić sokak.*

— *Ridžai-efendin sokak* je bio naziv za posljednju dionicu ulice, od Kaukčijine do kraja. I taj naziv registriran je u navedenom Popisu stanovništva. Ime sokaka nastalo je po *hafiz-Salihu Ridžai-efendiji* iz porodice *Uzunija,* i po zlu i po dobru znamenitoj ličnosti Sarajeva prošlog vijeka; bio je zamjenik (kaimekan) mutevelije Gazi Husrevbegova vakufa 1842—1849, a te posljednje godine prognan je s čitavom skupinom Sarajlija bundžija na Kretu; umro je u doba vezirovanja Topal Osman-paše (1861—1869). Porodična njegova kuća bila je u tome sokaku, pa otud i uzročna veza naziva sokaka po njegovu imenu. Kraj u kojem se taj sokak nalazio je stara *Jahja-pašina mahala,* utemeljena, zajedno sa tim sokakom, još krajem 15. vijeka. Od početka 18. stoljeća kraj se zove

još *Ćurčića mahalom* i *Ćurčića brijegom* po porodici *Ćurčića* koja je tu stanovala od kraja 17. stoljeća pa do u najnovije vrijeme.

U austrougarskom periodu sva tri navedena sokaka spojili su se u jedinstvenu saobraćajnicu, koja je dobila naziv onog srednjeg sokaka: *Ćemerlina ulica.* Porodica Ćemerlija (današnji Ćemerlići) sreta se ovdje najkasnije do polovine 18. vijeka među uglednim građanima iz reda uleme i esnaflija (kadija Ćemerlija umro nešto prije 1757/58). Može biti da je naziv i sokaka i kasnije ulice uveden u doba Topal Osman-paše po znamenitom *Ćemerliji* toga doba i iz toga sokaka. To je Mehmedbeg, sin Avdagin (rođen 1820), koji je bio kaimekam (sreski načelnik) u više mjesta u Bosni, a jedno vrijeme, upravo do jula 1877. i sarajevski gradonačelnik. Okupacija 1878. zatekla ga je kao kaimekama u Brčkom. Umro je u Sarajevu 1891.

Ćemerlićevim imenom zvala se ova ulica sve do 1948. godine. Zanimljivo je navesti, da je još prije prvog svjetskog rata prisvojni pridjev *Ćemerlina* počeo se sam upotrebljavati pa se potom i poimeničio i sve do kraja upotrebe izgovarao kao samostalna imenica sa uzlaznim naglaskom na trećem slogu: *Ćemerlína.*

Današnji naziv uveden je 11. decembra 1948. Nosilac naziva ulice, Svetozar Marković je srpski socijalistički teoretičar, ideolog i politički borac za socijalizam u Srbiji. Rođen u Zaječaru 1846. Studirao u Beogradu, Petrogradu i Cirihu. Napisao mnoštvo članaka i čitavih rasprava u svrhu širenja i odbrane socijalističke ideologije. Zbog takvog svoga rada šikaniran, proganjan, hapšen i tamničen. Umro je mlad u Trstu 1875, gdje je otišao potražiti lijeka boljetici. Sva njegova djela štampana su u cjelini poslije njegove smrti nekoliko puta u Beogradu i Novom Sadu.

LIT.: *H. Šabanović,* Teritorijalno širenje Sarajeva, 37-38, — *V. Skarić,* Sarajevo od najstarijih vremena, 139, 198. — *H. Kreševljaković,* Sarajevo u doba okupacije Bosne 1878, 37, 70. — Spomenica GH 400-godišnjice, Sarajevo 1932, 133-134.

51. Zagrebačka ulica

REGISTAR

NAZIVI ULICA I TRGOVA PO LIČNOSTIMA
REDANI SU PO PREZIMENIMA

abadžije 77
Abadžijska čaršija 77
Abadžiluk ulica 77
Abazovo ćoše ulica 248, 268
abdesthana 77
Abdesthana, mahala 16, 220 - ulica 77
Abdi-halifina mahala 123, 188
Abdića sokak 124 - ulica 78
Abdulah-efendije Kaukčije ulica 78
Abdulah-pašina mahala 15
Abdul-halifina mahala 17
Abdul-halimagina mahala 17
Ablakovina, lokalitet 68
Adžemović Mustafa i Salih 244
Adžemovića sokak 13, 244 - ulica 244
Aerodromska ulica 411
Aganagića ulica 107
ahdnama sultana Fatiha bos. franjevcima 368
Ahmed subaša 40
Ahmed-efendi, Kadi, mahala, v. *Kadi*
Ajas-pašin dvor 33 - hamam 263 - mahala 197, 393
Ajdinova baština 40
Ajni-dede derviš 244
Ajnibeg, Alija, njegov most 403
Ak-česma česma 101 - sokak 13 (v. Bijela česma)
Alajbegovića ulica 81
Albahari, Šalom, ulica 14, *343-44*
Albanija, Albanska ulica 82
aleja, Mala, ulica 126, 240
Aleja Prve prol. brigade, ulica *82-83*, 240, 410
Aleksandar, prijestolonasljednik pa kralj, ulica 245-246
Aliefendić-Đumrukčić, Mehmed Hulusi-paša 182
Ali-fakih 84, 382
Alifakovac, kraj i mahala 16, 90, 215, 382, 405 - ulica 84
Alifakovac, Mali, ulica 83
Alifakovac, Veliki, ulica 382, 383
alifakovačka carina 302
Alija, sin Radinov 47
Alijagić, Alija, ulica *84-85*
Alije Ajnibega most 403
Ali-paša Čengić 38
Ali-pašin most 186
Ali-pašin Most, dio grada 39 - ulica 186
Ali-pašina ćuprija džada 13 - džamija 96 - mahala 13, 15, 134, 135, 378 - ulica 152, 257
Ali Ufak 382
alpinizam i planinarstvo 346
Andrija Čurčija iz Velešića 40
Apel, Johan, baron, 285
Apelov kej 285
Apolo kino 34
»Aque S . . «, latinski naziv Ilidže 45
Arabi-atik mahala 13
Arad, aradska tamnica 89, 173, 174
Arap 228
Arapova mahala 264, 336 - sokak 13, 264 - ulica 264
Arap-tabija 91
Arebi-džedid mahala 13
Arhiv grada Sarajeva 15
Armagandži Sinanova. Armaganuša mahala 13, 17, 117. 218, 231, 299
Arnautovića ulica 306
Arnautovića Osmana ulica 129
Arnautović Alija, Ibrahim, Osman i Salih 129
Artiljerijska radionica II arm. oblasti 40
asfaltiranje prvo ulica 33
Aščiluk, ulica 85-86
aščinice 86
Ašenbrenerova pivara 32, 34
Ašik, ime 86
Ašik hadži-Memina mahala 17, 86, 106
Ašikovac, mahala 18 - ulica *86*, 242
Ašikpaša-zade 86
Ata Odundžina 106
atentat sarajevski 136, 265
Atmeidan mahala 17, 399, 400
»Austrija« hotel 46
Austrougarska banka 34
Avalska ulica 87

Avdića brdo ulica 100
Avdije Sarača (sarača?) sokak 13
»Avdina spomenica« 89
Avlija čikma 377
AVNOJ 114, 148, 197, 281

»B« ulica 331
Baba, lokalitet 68 - česma 68
Babić, Ilija i Jovo, samardžije 414
Babić, Ljubo 153
Babić Mustaj-paša 43, 213, 270
Babića, Babića Aćima ulica 117
Babića bašća, mahala 302 - ulica 90-91
Babin zub, hridina 67, 346
Badanj, česma 68
Bagče, Bašča, sokak 378
Bagdadi, Šejh, v. Šejh Bagdadi
Bajić, Branko, Bajo, ulica 117
Bajramagina ulica 269
Bajrića ulica 341
Bakalbašin sokak 13, 309
Bakarevac, kraj 377
Bakarevac, Gornji, ulica 91
Bakarevića ulica 143
Bakarevina, lokalitet 68
Bakije, kraj 92, 93, 119, 248, 289
Bakije čikma 91 - sokak ulica 91
Bakije, Ravne, 92
Bakijska ulica 93
Bakirbeg Tuzlić, ulica 229
Baković Stevan, proto, ulica 310
Bakrbabina, Bakrbaba hadži Ali mahala 17, 383
Balibeg, Kučuk, Jahjapašić 92
Balibegova mahala 15, 251
Balibegovica, čikma 92-93 - mahala 15 - ulica 92
Bali-efendija, Kadi, mahala, v. *Kadi*
Bali, Balija, njegov sin hadži-Hurem, vakif 183
Bali-zade hadži Mehmedova mahala 13, 17, 224, 256
Balukčijska čaršija 161
ban Jelačić, njegova ulica 231
ban Kulin, njegova ulica 229
ban Ninoslav 48
banka, Austrougarska centralna 34 - Hrvatska centralna 34 - Privredna 34
Banski trg 287, 325
banja, na Bembaši 33 - Gazi Husrevbegova 415 - Gazi Isabegova 32 - Ilidža 45-46, 93 - Kučuk Balibegova 92 - v. *hamam*
banja, Niže banje mahala 16 - Više Husrevbegove banje mahala 17
Banjalučka ulica 93
banje 21 - rimske na Ilidži 365
Banjska ulica 93, 410
Banjski brijeg mahala 16, 249-50, 253, 388
Bardakčije, mahala, sokak i ulica 13, 17, 122, 170
Bare, lokalitet 67, 245
Bare, novo groblje 223
barokni slog 34
Barska ulica 411
Baruh, dr Kalmi 407
Barun Marjan, ulica 19, 243, 313
Baruthana 94
Baruthana ulica 94, 261, 349
Basamaci čikma 103 - mahala 17 - ulica 103
Bastarići mahala 18 - v. *Bostarić*
Bašagić, dr Safvetbeg, ulica 215, 255
Bašča sokak 13
Baščaršija ulica 94-95
Bašića sokak 13, 256
bazar, termin 51
bazardžani 95
Bazardžani čaršija 133 - ulica 27, 30, 95, 133
Baždra, lokalitet 67
Bećareva ulica 268
Begova džamija 78 - (Gazi Husrevbegova) mahala 15
Begova (Dženetića) mahala 16, 150, 187
Begovac, lokalitet 68 - ulica 230, 239, 251, - vrelo 67, 109
Begluk, lokalitet 16 - ulica 138 - Nad Beglukom mahala 17
begluk-mahala 27, 138, 198
Begov Han 335
Beguša vrelo 67
Behar ulica 96
Behmen, Asim 407
Behmen, Mustafa, ulica 268
Bejtul-Jehud mahala 18
Bela IV, njegova povelja 48
Beledija, općina sarajevska 54
Bembaša, Benbaša, Bendbaša 32, 90, 346, 355 - banja 33 - ulica 97
Beograd, knjiga o njegovim ulicama 11
Beogradska ulica 98
Berkuša, mahala 16, 149 - vrelo 99 - Mala B. ulica 98 - Velika B. ulica 99
Besara Jovo 99
Besarin han 99, 107
Besarina čikma 99
Besarović, Risto 408 - Risto D, ulica 384 - Risto J. 99
Beširevica, lokalitet 67 - česma 68, 151, 167
Betanija, kraj 127 - dom za iznemogle sestre milosrdnice 100 - ulica 100, 174, 216
Betlehem dom 33

Bihaćka ulica *100,* 191
Bijela bašča ulica 102
Bijela česma, česma 101 - ulica 68, *101*
Bijela džamija, mahala 17, 196, 226 - ulica 101-102
»Bijela lampa«, javna kuća 278
Bijela tabija 189
»Bijela vlada«, palata 34
Bijelo Polje 310
Bijeljinska ulica 228
Bilalović, Omer, ulica 105
Bilave mahala 28, 29, 106, 274 - v. *Bjelave*
Bilavica, lokalitet 106
Bilavica ili Bjelavica Velija iz 1555. god. 107
Bilećka ulica 102
»Biokovo«, hotel u Vogošći 50
Biokovska ulica 102
Bioski put 28, 30, 83
Biosko, selo 28, 102
bioskop »Apolo« 34
Birač, kraj 102
Birčanska ulica 37, *102-103*
Biserovića han u Vogošći 49
Bisići, porodica 92
Bisić Balibegovica sokak 92
biskup bosanski 48
Bistrigija, Šejh Ibrahim-efendija, osnivač hanikaha 105
Bistrik, kraj 28, 29, 103, 104, 105, 119 - mahala 15, 368 - ulica 104, 348
Bistrik basamaci ulica 103
Bistrik brijeg ulica 103
Bistrik donja čikma ulica 104
Bistrik džamija ulica 104
Bistrik gornja čikma ulica 104
Bistrik medresa ulica 104, *105,* 368
Bistrik potok, Bistrički potok 106, 107, 109, 225
Bišćević, Mehmed-paša 43
Bit-pazar 51
Bjelave, kraj 28, 119 - mahala 53 - meteorol. stanica 33 - ulica *105-106,* 167 - v. i *Bilave*
Bjelave gornje ulica 106
Bjelave ravne mahala 16
Bjelavica, mahala 17 - potok 107 - porodica 107 - ulica 106
Bjelina čikma 107
Bjelo, porodica 107
Blagovac, selo 335
Blagovčanin, Spasoje, ulica 335
Blau, dr Otto 29
Blažek, Branka, ulica 20, 36, *118,* 297, 331
Blažuj 108
Blažujski drum, ulica *108,* 410
Bledska ulica 108
Bogoslovija, franjevačka u Sarajevu 281, 282 - srpska u Sarajevu 33
Boguševac, ulica 109 - vrelo 67, 109
Bojnička ulica 411
Bojović, Aleksa, Brko, ulica 83
Boklija ulica 330, 343
bolnica, na Jezeru 100, 226 - u Kasindolu 209 - u Koševu 261 - za plućne bolesti Pod hrastovima 39 - Zemaljska 32
Bolnička ulica 261
Boljakov potok, potok 110 - ulica 109-110
Borak, lokalitet 68 - ulica i kraj 110, 275, 276, 413
bordelji u Sarajevu 278
Bosanska ulica 111
»Bosanska vila«, časopis 276
Bos. Brod 123
Bos. Petrovac 109
Bos. Grahovo 117
Bosiljčić, Bojo, ulica 109
»Bosna« hotel 46, 93
Bostandžić, Agan, ulica 14, *80* - Feriha 80
Bostarić, hadži Derviš Mustafa, osnivač džamije i mahale 112, 225
Bostarić, mahala 112 - ulica 111-112, v. i *Bastarić*
Bošković, Ruđer, ulica 321
Braće, Eskenazi ulica 113 - Ribar ulica 113-114 - Savić ulica 114 - Vujičić ulica 115 - Vukovića ulica 115-116
Brajkovac ulica 68, *116,* 233
Brajkovački put I i II ulica 116
brana, bent na Miljacki 97
Brankova ulica *118,* 240
Bratnik = Vratnik 387
Bratstva i jedinstva, most 403 - ulica 119
Braun, August, njegova ciglana 31
Bravadžiluk, čaršija 65, 120 - čikma 120 - ulica 120
Bravadžiluk, Mali, ulica 120
Brdo, lokalitet, kraj 68, 121
Brdo džamija, mahala 103 - ulica 121
Brdovita ulica 121, 225
Brđanska ulica 53, *121-122*
Bregalnička ulica *181,* 388
Breka, čikma, gornja čikma 122 - Gornja, ulica 122 - potok 122 - ulica *122,* 388
Brezanska ulica 408
Brijeg ulica 103
Brijeg turbe, Brijeg i turbe ulica 103
Briješćanska ulica 411
Bristritz, oblik pisanja Bistrik 29
Brkić, Hasan, ulica 19, 100, 127, *174* 204-5, 216, 222, 272
Brkići, zakupnici hana 376
Brodac selo, 28, 30

Brodska ulica 122-123, 356
Brusa bezistan 213, 274
Bugojno 238, 333
Bubina ulica 123
Buća potok, naselje 67, 79 - potok 79, 370
Buć, Adem, ulica 79
Budakovići, kraj i mahala 17, 28 - sokak 13 - ulica 78, *123-124*, 188, 318 - v. *Ispod Budakovića*
Budakovićki put 318
Budimlića sokak 379
budžak, termin 51
Budžak, sokak 13 - ulica 281
Bujanović, Bajram i Muhamed 269
Bujić, dr Branko 407
Bujina ulica 123
Buk, lokalitet 67 - potok 67 - potok 67
Buka, potok 67, 81, 238, 245, 414 - ulica 414
Bulbul, Bulbulija, Bulbulović, porodica 124
Bulbulina ulica 78, *124*
Bulevar, Borisa Kidriča 19, 124-5 - Crvene armije 14, 386 - Sovjetske armije 386
Bunički potok, potok i ulica 125
Burekova ulica 322
Bursać, Marija, ulica 243
Bušatlija, Mahmut, ulica 19, 110, *238*
Butmir 125, 126
Butmirska cesta ulica *125-126*, 409
Butmirska ulica 37, *125*
buvlja pijaca 51
Buzadži hadži Hasanova mahala 13, 16, 180, 232, 415

»C« ulica 229
Cankar, Ivan, ulica 190
Cara Viljema ulica 257
Careva, ćuprija 406 - džamija 34, 81, 95, 406 - mahala 15, 81, 280 - ulica 284
Carina, na Alifakovcu 302 - na Marindvoru 67
Carina, mahala 16, 249 - ulica 83, 382
Carska džada, naziv puta 221
Cazin 281
»Centar«, gralevinsko preduzeće 337
»Central« hotel 33
Centrala električna u Gundulićevoj ulici 166
Centralna gradska mljekara 40
Centralno katoličko sjemenište 32
Cesarec, August, ulica 126
Cetinjska ulica 126
Cetkin, Klara 290
Cicin han ulica 126-127
Cico porodica 126, 127
cigansko naselje u Sarajevu 134
Ciganska, mahala 134 - ulica 354
ciglana Augusta Brauna 31 - Merhemića 40
Ciglane Sarajevo, preduzeće 40
Ciglane ulica 19, *127*, 174, 223
Crkva, Bl. djevice Marije 48 - Evangelistička 33 - Katolička župna 38, 37 - Nikole Tavelića 41 - srpsko-pravoslavna u N. Sarajevu 37 - Stara pravoslavna u Sarajevu 40, 42, 175, 197 - Sv. Ante Padovanskog 31, 34, 281, 282 - sv. Ćirila i Metoda 33 - sv. Marije 34
Crkveni trg 363
Crnil vrelo 32, 67
Crni Vrh kod Srednjeg 118
Crni vrh, kraj u Sarajevu 206 - stambena kolonija 206 - ulica 88, *127*
»Crvena lampa«, javna kuća 278
»Crvena pravda«, organizacija 85
Crvena armija, bulevar 14
Crvene stijene 135
Curak, curika česma 128
Curak, česma 128, 282 - lokalitet 67 - ulica 128, 190
Curika česma 68
Curine njive, lokalitet 68
Cvijetna ulica 128
Cvijić, Jovan, ulica 19, 38, 66, *201-202*
Cvitković, Miljenko 407

Čabrinović, Nedeljko, ulica 14, *273*
Čačanska ulica 191
Čadordžija Avdaga i Mujaga, berberi 306, 307
Čadordžina ulica 172, 306
Čajavec, Rudi 157
Čajirdžik, Čajdžik, Čejirdžik, mahala i sokak 16, 119, 203, 346
Čajniče 112, 113, 334
Čajnička ulica 112, 227
Čaktan sokak 13, v. *Očaktan*
Čapajev, Vasilije Ivanović, ulica 128-129
Čapljina 80
čaršija, termin 51
Čaršijska džamija u Konjicu 38
Čaušević, hadži Mehmed Džemaludin, ulica 284
Čegale Rustem-paša 403
Čeh Gota Johan 275
Čejirdžik mahala, v. *Čajirdžik*
Čekaluša, mahala 16, 67 - ulica 274

Čekrekči Muslihudina, Čekrekčina mahala 16, 361, 400, 401, 413
Čekrekčinica, groblje 400 - ulica 269
Čelar, Zdravko, ulica 408
Čelebić 88
Čelebi Pazar 104
Čelikova ulica 146
Čeljugovići, Čeljugovica, mahala 17, 178 - mahala i ulica 249, 350, 357
Čengić, Ali-paša 38 - Dedaga 38, 186 - Osman-paša 38 - Smailaga 38, njegova ulica 83
Čengić-Vila, Čengić-Vila I i II 37, 38, 186
Černi, Jakob 188
Černi, ing. Jaroslav, ulica 14, *188*
Česi 123, 275
česma, Baba 68 - Badanj 68 - Beširevica, Hadži Bešireva 151, 167, 388 - Bijela 13, 101 - Curak i Curika 128 282 - Djevojačka 68 - - Feredžuša 68 - Hadžiomeruša 68 - Huremuša 183 - Krešćaličina 68, 224 - Kuluk 203 - Lučevica 68 - Mihrivode 252 — Prijeka 309 - Svrakina 44, 175 - Zatikuša 390-91
Češljarska čaršija 230
4. jula ulica 129
Čiča, Slaviša Vajner, ulica 14, 135, *332*
Čifte-han 414
Čifuthana mahala 18
Čikmaz sokak 13
Čizmedžije 129
Čizmedžiluk čaršija i ulica 129—130
Čoban Hasanova, Čobanija mahala 17, 19, 357, 358
Čobanija ćuprija, most, 20, 401
Čokadži hadži Sulejmanova mahala 17, 103, 198
Čolić porodica 130
Čolina kapa ulica 130
Čolin potok, potok 196 - potok i ulica 130
Čolo, ime 130
Čomara, Izet, ulica 411
Čomara, Mehmed, čikma, ulica 270
Čomarina čikma 270
Čomarin sokak 13
Čubrilović, Veljko, ulica 377-78
Čučak hafiz Sulejman i hafiz Mustafa 113
Čučkova ulica 14, 113, 181
Čuvida, Umihana, ulica *96*, 266

Ćamil Ahmed-paša, Muhendis 53, 54, 200
Ćatić, Musa Ćazim, ulica 171
ćebedžije, mahala 17, 131, 241, 336 - sokak 13 - ulica *131*, 309
Ćebedžije donje ulica *131*, 205
Ćebedžije gornje ulica *131-132*, 205
Ćebina ulica 132
Ćebo Salih, Ćebi-brada, nosilac naziva ulice 132
Ćemaludin, vakif 245, v. *Ćemaluša, Havadže Kemaludin*
Ćemaluša, mahala i sokak 16, 245 - ulica 344
Ćemaluša gornja, džada 13 - ulica 245
Ćemerlić, Ćemerlin sokak 13, 415
Ćemerlija (Ćemerlić), Avdaga i Mehmedbeg 415
Ćemerlina ulica 415
Ćerišhana potok, 67
Ćerišhanska ćuprija 405, v. *ćuprija* i *most*
Ćosić, Branimir, ulica 116
Ćuković, Kosta, Ćukovića ulica 379
Ćulhan ulica 19, *132*
Ćumurija, ćuprija 20, 406, v. *ćuprija* i *most* - ulica 393
ćuprija, Alije Ajnibega 403 - Careva 406 - Čobanija 401 - Ćerišhanska 405 - Ćumurija 406 - hadži Hasanova 406 - hadži Husejnova 404 - Kozja 402-403 - Latinska 403 - Skenderija 404 - Šeher-ćehajina 182, 344, 404-405 - Šejhanija 401 - Šejtanija 401 - Vrbanja 405 - Žerajićev most 406
Ćuprijica, lokalitet 376
Ćurčić Fehim-efendija 39, 194
Ćurčić mahala 13, 15, 360, 416
Ćurčića brijeg 119, 416
Ćurčići 416
ćurčije sarajevske 133
Ćurčiluk čaršija 200
Ćurčiluk, Mali, ulica 133
Ćurčiluk, Veliki, ulica 133

»D« ulica 227
Dag-zade, porodica 164, v. *Goro*
Dahau logor 115
Dajanli hadži Ibrahimova mahala 17, 134, 163, 164, 222, 261, 355
Dajanli Osmanbega ulica 134
Dalmatinska ulica 238
Dan žena 8. marta 290
Daničić, Đuro, ulica 18, *152*
Da Riva, Josef 137
Dariva, kraj 253, 261 - ulica 136
Dašić, Dušan, ulica 147
Davud-čelebina mahala 13, 17, 244, 304
Debag hadži Sulejmanova mahala 17
Debelo brdo 137

Dedaga Čengić 38, v. *Čengić*
Dedagini konaci 38
Defterdarija, Defterdarina mahala 16, *232*
Demo-zade hadži Sinanova mahala 17
Derbent ulica 353
Dere sokak 232
Derebent ulica 353
Dereboj sokak 13, 134, 135, 152
Derventa 187
Derventska ulica 353
derviši Ajni-dede i Šemsi-dede 244
Derviš-Alijin sokak 326, 395
Derviš-Alijina-Pekušina ulica 326, 395
Derviš Mustafa Bostarić, hadži, osnivač džamije i mahale 112
X. hercegovačke brigade ulica 407
Desisalić-Vuković, Ferhadbeg, 374-75
Despić, hadži Makso 285
Despićeva ulica 285
Dinarska ulica 19, *139*
Direkcija pošta 34
Divan-katib, Divan-katib hadži Hajdarova mahala 17, 101, 168, 212, 226, 262
Divan-yoli, naziv puta 221
Divković, Matija, ulica 87
dizdar, grada Hodidjeda hadži Mehmed 47 - sarajevski, Ibrahim 140
Dizdaragina ulica 140
Dizdareva ulica 139
Dizdarević, Zijo, ulica 21, 22, 349, *392*
Djevojačka česma 68
Dobojska ulica *140*, 291
Dobrinjska ulica 410
Dobrotvorna zadruga Srpkinja 257
Dobrovoljačka, čikma 413 - divizija (korpus) Srba, Hrvata i Slovenaca 141, 249 - ulica 140, 251, 413
Dokić, Pero, ulica *297*, 308
Doklade ulica 14, 320
Dol ulica 141
Dol, Na Dolu mahala 16
Dola mahala 250
Dolac, katastar. opština i kraj 35, 36 - selo i lokalitet 67 - stambena kolonija 37, 290, 311, 331
Dolac kolonija V, naselje 163
Dolac kolonija VI, naselje 336
Dolac kolonija VII, naselje 290, 303
Dolac kolonija IX, naselje 247
Dolac-malta 100
Dolačka ulica 14, 101
Dolina ulica 82, 238
Dolo, porodica 82
Dolovi ulica 142
dom, Dom, Betlehem 33 - Društveni 33 - JNA 31, 364 - Prosvjete 34 - Radnički u Sarajevu 34 - Radnički u Vogošći 50 - za iznemogle sestre milosrdnice Betanija 100 - zdravlja u Vogošći 50 - Željeznički zadružni 332
Donja Čekaluša mahala 274
Donja Hiseta mahala 16, 118, 370, 373 - ulica 119, 144, 240
Donja Hrasnica 47
Donja Saračeva mahala 124, 168
Donja skela, lokalitet 68
Donje Ćebedžije ulica 205
Donje Koševo brdo 216
Donji Nišat 183
Donji tabaci, sokak i ulica 166, 285, 351, 352
Dositejeva ulica 142
Dovadžija, Mustafa, ulica 268-269
Draguljac, lokalitet 142
Drašković, Boro 407
»Drina« prenoćište 99, 107
Drinska ulica 143
II. put na potok ulica 164
Društveni dom u Hrasnici 48, 370
Društvo, Gajret 89, 90 - jevrejsko La Benevolencija 87 - za tjelesno obrazovanje »Partizan« 287
Drvar 283
Drvarska ulica 145
Dubrovačka ulica 146
Duda, Dudija, vakif 207, 208
Dudar, porodica 190, 191
Durarev sokak, Dudareva ulica 190, 191, 276
Dudi-bula mahala 17, 250, 253
Dudija-kaduna, vakif 207, v. *Duda*
Dudin hrid 207, 208
Duga stijena 67
Dugi sokak, mahala 17, 191 - mahala, sokak 148
Dukljanin ljetopisac 48
Dunavska ulica 146
Duradžik hadži Ahmedova mahala 17, 180
Durić, Vaso, nosilac naziva ulice Vasin han 376
Durmitorska ulica 146-147, 217
Dušan, car, trg i park 399, 400
Duvanjska ulica 147
Duvno 115, 138, 334
29. novembra ulica 148
25. novembra ulica 409
21. maja ulica 147

džada, termin 51
Džafer, hadži, mahala 16, 89 177
Džafer-ćehaja, šeher- vojvoda 405
Džami-atik mahala 81, v. *Careva mahala*

džamija, Careva 406 — Gazi Husrevbegova 263 - Divan-katiba hadži Hajdara 101 - u Hrasnici 47 - u Hrasnu 44 - Magribija 82, 244 - Minet-oglu Mehmedbega 86 - Oruč Pehlivanova 217 - šejh-Ferahova 77 - Tabačka 351 - Tavil hadži Mustafina 145 - u Vogošći 49
Džanin sokak, Džanina ulica 196, 352
Džano-zade hadži Husejnova, hadži Mehmedova džamija i mahala 18, 86, 241, 242, 369
Džano-zade turbe 242
Džano-zade turbe ulica 160, 242, 369
džebhana 303
Džeka, kraj 119 - ulica 149
Džemat hadži Mustafin, mahala 88
Džemat, Mali, mahala 17
Dženetić, Fejzulahbeg i Mustafabeg 187
Dženetića čikma 149 - mahala 16, 150, 187
Dženetići 119, 150, 187
Džidžikovac ulica 150
Džino, Ragib 408
Džindžafići 119
Džinić-agina ulica 318
Džinić, Muhamedaga, sokak 318
Džinin sokak 16, 323
Džino, hadži Salih, ulica 323, 324

Đaković, Đuro, ulica 14, 23, *152*, 212, 252
Đalski, Ksaver Šandor, ulica 153
Đemidžić, Mesud, ulica 14, 230, *251*
Đerdapska ulica 410
Đerzelez Alija 39, 137
Đokić, Danilo, čikma 286 - ulica 14, *135-136,* 311
Đokić, Trifko, ulica 366
Đokić, Vojo, ulica 385
Đonlić, Jusuf, ulica 205
đugum, đugumdžija Mujo 342
Đul Mustafa 151
Đulagin, dvor 33 - han 151
Đulagina, čikma 150, 151 - ulica 151
Đulov han 151
Đumišića medresa 284

»E« ulica 246
eklekticizam bečki 31
Ekmić, Stevo 155
Ekmića čikma 154-55
Ekmin sokak 155
Ekonomski fakultet 33
El-Azariyye, na Maslinovoj gori 100
električna rasvjeta u Sarajevu 33 - na Ilidži 46
električna centrala u Gundulićevoj ulici 166
električni tramvaj 285
Elezova ulica, Elezova u gradu 155, 173
Emzanija porodica 178
Energoinvest 39
Engel, Ilija 407
Erlangenski rukopis 175
Eskenazi, Albert, Isidor i Mento 113
Eskenazi, braća, ulica 14, *113*, 181
Eugen Savojski 48, 112, 134, 163
Evangelistička crkva 33
»Evropa« hotel 31

Fabrika, čarapa 34 - ćilima 266 - duhana 40 - motora Sarajevo 47, 48, 231 - pisaćih strojeva u Bugojnu 333
Fabrika čikma 218
Fadil-paša Šerifija 49
Fadilpašić, Mustajbeg, ulica 116, 373
Fakultet poljoprivredni i šumarski 41
FAMOS — Fabrika motora Sarajevo 129, 370
Fatih sultan 119
Fazlaga, Fazlulahaga, kapidži-baša 248
Fazlagić, aga iz nar. pjesme 248 - Fata 289 - Omeraga 248, 289
Fazlagina mahala 16, 248
Fejzagin sokak 226
Feldbauer, Josip, osnivač pivare 41
Feredžuša česma 68
Ferhadbeg Desisalić-Vuković, osnivač džamije i mahale, bos. sandžak 374-375
Ferhadbegova mahala 15
Ferhadija, mahala 15, 200, 299 - ulica 374
Ferhadija, Mala, ulica 375
Feridbeg spahija 43
Ferizbeg, bos. sandžak 162, v. *Firuzbeg*
Ferizbegovac vrelo 67, 162
Ferizbegova ulica 162
Festa, Galib, ulica 12, 14, *159* - Ibrahim 159
Fetahagić, Ahmet, ulica *81*, 254
Filipović, Josip 400
Filipovića, kasarna 33 - obala 291 - 119, 400
Finci, Benjamin, ulica 14, *97-98*
Firdus, Alibeg, ulica 378

Firuzbeg, bos. sandžak 132, 162, 264
Firuzbegova mahala 264, 266
Firuzbegova ulica 162
Fočanska ulica 408
Fočina ulica 192
Foht, Ivan, Josip, Šarlota Sara i Vlatko 307
Foht porodica, ulica 14, 171, 172, *306-307*
Fojnička ulica 157
Franc Karl Josef 135
Franačka, čaršija 203 — mahala 285, 327
Frankluk mahala 18
Frankopan, Knez Frano Krsto 247
Frankopanska ulica 247
Franjevačka, teologija (zgrada) 41 - ulica 281
Franjevački samostan 32, 281, 282
franjevci u Sarajevu 281, 282
Franje Josipa ulica 197, 204
Franje Ferdinanda ulica 245, 257
Frankluk, ćuprija 403 - mahala 403
freske Otona Ivekovića 33
Friedjung H, proces 359
front solunski 141
Frontovska ulica 14, *158*, 264, 265

»G« ulica 115
Gabela, muslim. porodica 246
Gabela-Fočić, srp. porodica 247
Gabelina ulica 246, 394
Gacko 83, 160
Gaćinović, Vladimir, ulica 14, 382
Gaj, lokalitet 68, 193
Gaj, Ljudevit, trg 158-159
Gajine selo 185
Gajret društvo 89, 90
Gandura, Muhamed, ulica 264
Galata, četvrt u Istanbulu 204 - džada 52, 203
Garaplina ulica 159, 160, 369
Gatačka ulica 19, *160*
Gavrila Principa ulica 409
Gazgani hadži Alijina mahala 16
Gazi Balibegova, mahala 15, v. *Balibeg, Balibegovica*
Gazi Ferhadbegova mahala 15, v. *Ferhadija*
Gazi Husrevbeg 160-161, 245, 306, 309, 321, 324, 415
Gazi Husrevbegova mahala 15, 160-161, 228 - ulica 160
Gazi Isabeg 235, v. *Isabeg*
Gazi Mehmedova mahala 15, 104, 105, 368, v. *Mehmedbegova mahala*
Gazilerski put 244
Gaziler tekija 244
Gerdeni (Kerdeni) hadži Husejnova mahala 13, 16, 91, 341
Gimnazija, C. kr. realna 200 — Prva 402 - Velika 402
Gimnazijska ulica 393
Gimnazijski most 401
Glamočka ulica 161
Glamočko polje 114
Glasinac 135
Glasinačka ulica 161, 162
Glazer Hans, projektant 34
Glođina ulica 144
Gogošta (Vogošća), naselje 49, 185
Golobrdac, Golo brdo, Golobrce, kraj i mahala 17, 163
Golobrdica ulica 162-63
Goloderica mahala 159, 353
Golubić, Mustafa, ulica 23, *269*
Golubinjak, lokalitet 67
Goranin Pavle, ulica 14, 44-45, *296*
Goraždanska ulica 163
Gordijan III, rimski car 153
Gorica, mahala 17, 93, 78, 88, 127, 134, 163, 164, 222, 355 - ulica 163, 164
Gorica sokačić 212
Gorin sokak 164
Gorki, Maksim, ulica 119
Gornja - Breka ulica 122
- Ćemaluša, džada 13 - ulica 245
- Čekaluša ulica 274
- Ćemaluša ulica 245
- Česma ulica 196
- Hiseta mahala 16, ulica 244
- Jošanica, naselje 49
- Saračeva mahala 78, 124, 168, 356
- Varoš mahala 154, 245, 273, 357
Gornje Čebedžije ulica 205
Gornje Koševsko brdo ulica 216
Gornji - Ašikovac ulica 86
- Bakarevac ulica 91
- Pohvalići selo 40
- sokak pod džebhanom 303
- Tabaci, čaršija 351 - sokak i ulica 285
Goro porodica 164
Goruša ulica 163-64
Gota (Gotta) Johan 278
Gotina ulica 36
gotički slog 34
Govorušić, Kata, ulica 201, *210*
Grabež, Trifko, ulica 366-67
Gračanska ulica 102, 115, 338
Gradačac 138
Gradaščević Husejnbeg (Husejn-kapetan) 42, 139, 217, 291, 301, 313
Grad džada 13
grad (kasaba) 51
gradina ilirska 289
Gradska, klaonica 43 - tržnica 33 - vijećnica 33

Gradske ciglane 127
Gradski narodni odbor, prvi 55
Gradski Pofalići 35, 107
Gradski zavod za zaštitu i uređenje spomenika 15, 31
Gradsko, groblje, 127 - saobraćajno preduzeće 39 - vijeće, poručilo izradu elaborata o ulicama 8
Građevinsko preduzeće »Centar 337 - »Kablar« 337 - »Vranica« 225
»Građevni red za Sarajevo« 32
Grahovska ulica 164
Grand hotel 33
Grbavica, kraj 42-43 - ulica 232, 391
Grbelica ulica 188
Grbić, Ilija, ulica 21, 22, *187*
Grdonj, kraj u gradu 67 — ulica 164-165
Grebo, Adil, ulica 79-80
Grlica, lično ime, selo i ulica 165
Grličića brdo, kraj 165 - ulica 165-66
Groblje, na Borku 110 - na Barama 223 - Čekrekčinica 400 - porodice Hrga 216 - Vojno 145
Grujica, sin Starine Novaka 339
Gubec, Matija, ulica 246, 247
Gundulić, Ivan, ulica 166
Gurdina mahala 17, 309

Hadadan čaršija 120
Hadrovača česma 68
Hadžagin sokak 140 - ulica 296
hadži Abdija, hadži Abdulah, osnivač džamije i mahale 166
hadži Abdina mahala 17, v. *Hadžiabdinica*
Hadžiabdinica, mahala 161 - ulica 166
Hadžiabdino vrelo 67
hadži Alija Nabrdilo, osnivač džamije i mahale 106
Hadžiavakumović, Mićo, trgovac 21
Hadžibajrići, Hadžibajrića ulica 167
Hadži Bešir, osnivač hana i česme 151, 167
Hadži Beširov han 151
Hadži Beşireva ulica 167
Hadžić Hakija 373
Hadžići, mjesto 333
Hadžidamjanović, Đorđe 133 - Risto 168
Hadžidamjanovića ulica 167-68
hadži Derviš Mustafa Bostarić, osnivač džamije i mahale 112
Hadži Durakova čikma i ulica 321
Hadži Džaferova mahala 16, 89, 177
Hadži Hajdarova ulica 168
hadži Hasan, njegova ćuprija 406
hadži Hurem-efendija, vakif 183, 193, 206
Hadži Husejnova ćuprija 404
Hadži Husejna Kestendžića sokak 13
Hadži Idrizova mahala 17, 203, 245, 343, 361
Hadži Isaova mahala 17, 148, 191, 192
Hadži Jahja mahala 16, 157, 212, 279
Hadžijamakovića ulica 169
Hadžijamaković, Muhamed 169
Hadžijina ulica 172, 306, 307
Hadžijske džamije mahala 17, 359
hadži Kajmak 169
Hadži Kajmakova ulica 169
Hadžikajmaković, Ahmedaga 169
Hadžikartalova mahala 86
Hadži-Lojina buna 168
Hadži-Lojo, Hadži Lojina ulica *170*, 275
Hadži Mehmed Vlakovac, osnivač mahale 404
Hadžimuharemović Osman, osnivač šegrtskog mekteba 236
Hadžimulića ulica 171
hadži Mustafa Bastarić 225
Hadži Mustafin, džemat, mahala 16, 88, 267, 323 - sokak 13, 239
Hadži Mustafina ulica 239
Hadži Omerov sokak 339
Hadžiomerović, Avdija i Mustafa 339
Hadžiomeruša česma 68
Hadži Panjina mahala 16
Hadži-Petrovića ulica 168, 358
Hadžiristić, Kosta 170
Hadžiristića ulica 170
Hadžirustemagića sokak 344
Hadžirustemagić, Mustafa 344
Hadži Sejdi Alijina mahala 16, 183
Hadži Sinan Volodera mahala 159
Hadži-Sulejmanova ulica 156
Hadži Šaban 256
Hadži Šabanovića ulica 256
Hadžišabanovići porodica 220, 256
Hadži Timurhan, sin Alijin 357
Hadži Timurhanova mahala 99, 249, 350, 357
Hadži-Trifkovića sokak 327
Hadži-Turhanova mahala 16
Hadživuković, dr Rosa 407
hafizi u Sarajevu 113
Hafizov mlin sokak 13
Hajduk-Veljka ulica 171, 233
Hajrija djevojka 342
Halač hadži Davudova mahala 17, 175, 280
Halačević, hadži Derviš 272
Halači ulica 171
Halilbašića ulica 172
Halilbašići porodica 119, 172
Halim-hodžina ulica 172, 306
Halvadžiluk čaršija 94

hamam Ajaspašin 263 - Firuzbegov 132 - Gazi Husrevbegova 245, 415 - Kučuk Balibegov 92
hamami 95
Hamam potok 67
Hambina carina, kraj 159, 387, 391 - ulica 214
han, karavan-saraj, Besarin 99, 107 - Biserovića u Vogošći 49 - Đulov 151 - Hadži Beširev 151 - Kemalbegov 414 - Kolobara 95 - Krsmanovića u Vogošći 49 - Novi 151
Han Turbe, lokalitet 235
Hanić, lokalitet 376
hanikah Bistrigije 105
hanovi 21
Hadži-Mustafagina mahala 17, 161, 166
Harambašić, August, ulica 389
Harba, Salihaga 376 - Sulejman, posljednji mudželit 263
Harbin sokak 376
Harbina ulica 376
Harvatin, mahala 369, v. *Hrvatin* - ulica 181
Harvatin, Veliki, 16, v. *Hrvatin*
Hasanaga Kuna 119
Hasan-efendija, Kadi, mahala, v. *Kadi*
Hasan-halifa, imam u Vogošći 49
Haseki-hatun mahala 17, 232, 415
Hasibovića ulica 185
Hatibova mahala 280
Havadže Kemaludinova mahala 16, v. *Ćemaluša*
Havadže Sinan Voloder mahala 16, 353
Havadže-zade hadži Ahmedova mahala 16, 193, 207
Havadže-zade hadži Mustafina mahala 16, 88, 239, 267
Haverić, Džavid, ulica 14, *148*
Heljevac ulica 341, 384
Hemzanija, Mehmedaga, 177
Henda, Ahmedaga 176
Hendina ulica 44, 175
Hendek, mahala 16 - ulica 316
Hercegovačka, čikma 176, 291 - ulica 176, 317
Hercegovačkih brigada ulica 176
»Hercegovina« vila 46
Hercin sokak 177
Hercina ulica 177
heroji vratnički 205
Hilferding, A, ruski konzul 415
Hidajetovac, Hidajetovica vrelo 67
Himzanina, Himzarina ulica 12, 177, 200, 216
Hipotekarna banka 238
Hirurška klinika »Dr Blagoje Kovačević« 408
Hiseta, kraj 119, 222
Hiseta džada 13
Hiseta džamija mahala 16
Hiseta donja mahala 132, 144
Hiseta gornja mahala 16
Hitri Sulejmanova džamija i mahala 16, 103, 239, 251, 292
Hladivode, kraj 67, 94, 349, 362 - ulica 178
Hodidid, Hodidjed grad 47, 236
Hodža Kemaludin, vakif 245
Hodže Sinana ulica 355
Hodžić, Alija, ulica 14, 85
Hodžić, Avdo ulica 88
Hamarija kadija 270
homonimi 60
Horvatin ulica 182, v. *Hrvatin, Harvatin*
Hošin brijeg ulica 178
Hošo Ibrahim 178
hotel, »Austrija« 46 - »Biokovo u Vogošći 50 - »Bosna« 46, 93 - »Central« 33 - »Evropa« 31 - »Grand« 33 - »Hungarija« 46 - »Imperijal« 34 - »Srbija« 93
Hotonj, kraj 359
Hrasnica, kraj 19, 46, 47-48, 83, 84, 370 - porodica 370
Hrasnica donja 47
Hrasnička cesta 179, *460*
Hrasnička ulica 179, 402
Hrasnički most 402
Hrasno naselje 20, 42, 43-44, 115, 179
Hrasno I (naselje - ulica) 381 - Hrasno IV 392 - Hrasno VII 102, 297 - Hrasno VIII 229 - Hrasno XIII 254 - Hrasno XIV 390 - Hrasno XV 367 - Hrasno XVI 337 - Hrasno XVII 93
Hrasno, Staro 108
Hrastište, lokalitet 43
Hrastovi, lokalitet 128 - ulica 179-180, 233
Hrge, njihovo groblje 216
Hrgića, Hrgin sokak 13, 180 - ulica 180
Hrgo Ibrahimaga 180
Hrid, mahala 16, 28, 53, 206, 266, 346, 357 - naselje 167, 184, 194, 196 - ulica 249
Hrid okuke ulica 249
Hrvat 181
Hrvatin, mahala i ulica 112, 181-182
Hrvatin, Mali, ulica 181
Hrvatska centralna banka 34
Hrvatska seljačka stranka 312
Hrvoje Vukčić-Hrvatinić, ulica 203
Hubjaragina mahala 17, 266
Hulusija, Mehmed-efendija 182
Hulusina ulica 182
Hulusi-paša 182
Hum brdo, kraj 39, 183 - ulica 182
Humka, kraj 67, 242

Humo, Hamza 407
Humska čikma I 202 - čikma II 289 - čikma III 225
Humska ulica 39, 183
»Hungarija« hotel 46
Hungarija mahala *250*
Huremuša česma 183 - ulica 183
»Hurijet«, udruženje, društvo 81
Hur-vatan 181
Husejn Bali, hadži, Sahtijandži, mahala 87
Husejnbeg, Husejn-kapetan Gradaščević 42, 138 - njegova ulica 138, 413
Husejnbeg, spahija 40
Husejn, sin Ratkov, hizmećar Isabega 331
Husinska ulica 184
Husrevbeg, Više Husrevbegove banje mahala 17, 128
Hutubegovica ulica 314
Hvarska ulica 184

Ibrahim-efendija, šejh, Bistrigija 105
Ibrahim dizdar 140
Ibrahimagina ulica 156, 175
Ibrikčijska čaršija 211, 236
Ičkala ulica 189
Idadija škola 142
Igmanska ulica 184, 185, 260
Igmanskog marša ulica 49, 154, 185
Ilić, Danilo, ulica 136, 414
Ilidža 19, *45-47*, 81, 82, 109, 119, 236, 240, 243, 365
Ilidžanska cesta 186, 324
Ilidžanska ulica 38, 118, 297
Ilijas, sin Radojke 40
Ilirska ulica 411
Imamovića ulica 129
Imamovića Mustafage sokak i ulica 187
imaret Gazi Husrevbegov 160
Imaret čaršija 160
ime Bakije 92
imena naših krajeva, postanak 92
»Imperijal« hotel 34
Institut za fizijatriju i rehabilitaciju 47
internat Napretkov 35
Iplidžik-Sinanova mahala 13, 17, 101, 262
Irby, Adeline Paula 257
Isabeg Ishaković 22, 27, 30, 32, 47, 95, 97, 106, 125, 223, 251, 271, 324, 331, 332, 382
Isabegove zavije mahala 413
Isevića sokak 192
Iskenderija mahala, v. *Skenderija*
Iskender-pašina mahala, v. *Skenderija*
Ismailovac vrelo 67
Ispod Budakovića ulica 188
Ispod džamije ulica 96, 293
Ispod grada ulica 189
Ispod groblja ulica 215
Ispod Hrida ulica 194, 196
Ispod mrtvačnice ulica 145
Ispod oraha ulica 189
Ispod turbeta ulica 134
Istarska ulica 190
Ivan-Aziz, književnik 327
Ivanović, Čapajev, Vasilij, ulica 128-129
Ivanjska ulica 192
Iveković, Ćiril, arhitekt 31, 33
Iveković, Oton, slikar 33
Ivković, Olga, ulica 14, 200, *286-87*
Ivlakovali hadži Mehmedova mahala 16, v. *Vlakovac*
Iza bašča ulica 193
Iza džamije čikma 394
Iza Gaja ulica 193, 305
Iza Hrida ulica 194, 357
Iznad lipa ulica 271

Jablanička ulica 194-95
Jabučica, Avdo, ulica 88, 206
»Jadranska straža«, organizacija 195
Jadranska ulica 195
Jagdži-zade Ahmedova mahala 150, 187
Jagodića ulica 195
Jagomir 271
Jagsch, Karl, v. *Jakš*
Jahić, Fadil, Španac, ulica 155-56, 192
Jahjapašić, Kučuk Balibeg 92
Jahja-pašina mahala, na desnoj strani Miljacke 13, 15, 85, 144, 180, 415 - na lijevoj strani Miljacke 29
Jahorinska ulica 195, 196
Jajačka ulica 196, 352, 372
Jajce 115, 227, 302
Jajce kasarna 34, 197, 301
Jajčanin Vuk 28
Jakš, Karlo, ulica 36, 153
Jakšić, Đuro, ulica 153-4
Jakubović, Mehmed 407
Jakub-pašina mahala 15
Jankovića čikma 197
Janković, Gliša, ulica *162,* 409
Janković, Ravijojla Rava, ulica 19, *317*
Jarčedol, Jarčedoli, Jarčev do, kraj i ulica 68, 197, 221, 260, 403
Jasenovac, logor 135, 256

javne kuće u Sarajevu 278
Javornik vrelo 67
Javorska ulica 198
Jedileri, turbe 198 — ulica 198
Jeftanović, Gligorije, Gliša, ulica 31, 375
Jeftić, Konstantin, ulica *214-15*, 255
Jekovac, sokak 13 - ulica 199
Jelačić ban, ulica 231
Jelašce kod Kalinovika 83
Jelić Gavro i Jefto, trgovci 200
Jelića ulica 200
Jerusalem 100, 218
Jevreji, slikari 135 - u Sarajevu 65, 66
Jevtić, Borivoje, ulica 111
Jezero, kraj 100, 210, 226 - ulica 210
Jigit-pašina ulica 79
Jošanica, naselje 185, 262, 315
Jošanica gornja 49
Jošilo, Živko, ulica 20, 36, 365, *395-96*
Jovan neimar 403
Jovandić, Spasoje, ulica 335
Jovanović, Iso 110
Jovanović, Mirko, ulica 256
Jovanović, Miško, ulica 191, *257-58*
Jugoslavenska armija, Jug. nar. armija (JNA) ulica 14, 203-204
Jug Bogdanova ulica 202-203
Jukića ulica 19, 127, 135, 174, *204-205*, 223
Jusufaga, čuvar »Idadije« 142
Jusufagin sokak 142

»K« ulica 89
Kabadajin sokak 13
Kablar Ibrahim, kazaz 156
»Kablar«, Građ. preduzeće 337
Kablarova ulica 156, 175
Kačanik, Mali, ulica 205 - Veliki, ulica 206
Kaćunova česma 68
Kadi Ahmed-efendina mahala 16, 189, 190, 248, 268, 282
Kadi Bali-efendijina mahala 13, 16, 44, 173
Kadi Hasan-efendijina mahala 16, 103, 121, 268
Kadić, Muhamed, ulica 158, 264-65, 348
Kadina kahva 178, 216
Kadina mahala 16, 173
Kadinuša, česma 68 - mahala 173, 300
Kadračić sokak i ulica 67, 296
Kadračić, Hasan 296
Kadrošić, Sadik, ulica 322-23
Kajmak, Mehmed 169
Kajmakčina mahala 17
Kakina ulica 345
Kako sa Vratnika, ide po rakiju 345
Kal'a džada 13
Kalaj, Benjamin 288
Kalajdžić, Branko, projektant 42
Kalajeva promenada 201, 288
Kalem, Nikola, ulica 206-07
Kalemova, Mala, ulica 224
Kalin hadži Alijina mahala 16, 346
Kalinovik 83
Kamenica, lokalitet 67 - ulica 207, 208
Kamenjača, lokalitet 48
Kamiščinca, lokalitet 67 - ulica 128
Kanjina ulica 400
Kapela sv. Vinka 32
Kapelan, Bogdan, ulica 108-109
Kapetanović-Ljubušak, Mehmedbeg, ulica 259
Kapije, lokalitet i trg 363
Kapija na Širokcu 387
Kapija ulica 220
Kapija, Mala, 131
Kapija, Višegradska, v. *Višegradska*
Kaptolska zgrada 33
Kara Ferhad-zade mahala 17
Karabegović, Avdo, ulica 37, 88-89
Karabegović, Avdo S. 89
Karadžić, Vuk, ulica 388-89
Karađorđevići 245
Karađorđević, Petar I, trg 364
Karađozbeg, mostarski vakif 274
Karanfil mahala 134
Karića sokak i ulica 266
Karkin, Šemsudin, ulica 345-46
Karlovačka ulica 108, 208
Karpuzov sokak 13, 17, 113, 181
Karpuzova ulica 181, 388
Kartal, Kartal-zade hadži Mahmudova mahala 17, 86
Kartal hadži Einehanova mahala 208
Kartal, Ibrahim 209
Kartal ulica 208
kasaba 51
Kasap-zade hadži Ibrahimova mahala 16, 189, 249, 268
Kasarna, Filipovića 33 - Gavrila Principa 34 - Princa Eugena 34 - Vatrogasna 34 - na Vratniku 340
Kasić ulica 131
Kasića sokak 13, 144
Kasim-katibova mahala 17, 128
Kasina ulica 345
Kasindo, mjesto 209
Kasindolska, cesta 210, 410 - ulica 209
Kastamonija, Abdulah, njegov timar 47
Kašiković, Nikola, ulica 276-75, 190
katastarski planovi grada 13, 18

Katedrala u Sarajevu 32, 37, 363
Kaukčić, Abdulah-efendija, sokak i ulica 78, 229
Kazaferović braća 349
kazandžije 210-211, 322
Kazandžiluk ulica *210-211*, 235, 236
Kazandžiluk, Mali, ulica 236
Kazazi ulica 27, 211
Kebkebir, Kebkebir hadži Mehmedova mahala 16, 84, 259
Kecmanović, Dano, 346
Keče küprüsü 403
Kečedži-zade hadži Sinanova mahala 17, 142-43, 175, 182
Kečin sokak 13, 85
Kečina ulica 85
Kemalbeg, groblje 399 - karavan-saraj 414 - mahala 16, 82, 134, 156, 175, 210, 222, 245
Keršovani, Otokar, ulica 291
Kesa česma 68
Kestendžića hadži Husejna sokak 13
Kešedina ulica 155
Kevešova ulica 375
Kevrin potok, potok 414 - ulica 81, 254
Kevro, Arifaga, graditelj 254
Kezunova ulica 346
Kidrič, Boris, bulevar 19, *124-125*
Kikić, Hasan, ulica 21, 22, 174-75, 187
Kiraethana na Bembaši 32
Kirjakov, Anatol, projektant 337
Kiseljačka ulica 211-212
kišla sarajevska 227
Kladanjska ulica 212, 226
Klanac ulica 326, 395
klaonica, Gradska 43
Klaonička ulica 395
Klaonički most 43
Klemensovljev trg 364
Klokoti kod Kiseljaka 241
Kluz, Franjo, ulica 148, *157-58*
Kljajić, Filip, ulica 156-57
Ključka ulica 164, 212
Kneginjac vrelo 67
Knez Frano Krsto Frankopan, ulica 247
Knežević, Špiro, ulica 14, *350*
Knopfmaher, Bartolomeo, projektant 31, 33, 34
»Knjiga drugova« 202
Kobilca, Ivana, slikar 33
Kobiljdo, mjesto 209
Kočićeva ulica 212-213
Kod mutevelinc kuće mahala 17
Koka, lokalitet 68
Kokorevac vrelo 67
Kolobara han, karavan-saraj 30, 95
Kolodvorska ulica 201, 385
Kolodvorska privozna ulica 201, 386
kolonija stambena »Crni vrh« 206
kolonija Željeznička 37, 108, 206
Kolukčije mahala 15
Kolumbić, Nikola, Šako 410
Komatin, Komatin hadži Memi mahala 17, 28, 29, 112, 226, 233, 354
Komatin ulica 213, 214
Komatin-Palučeva ulica 214
konaci Dedage Čengića 38
konak Dženetića 150
Konak, sokak 280 - ulica 31
kongres orijentalista 182
konvikt, v. *internat*
Konjic 38
Konjička ulica 410
Kordunska ulica 15, 145, 215
Korošec, dr Anton, ulica 296
Kosanović, hadži Savo, mitropolit, ulica 152
Kose hadži Sinanova mahala 17
Kosorić, Pero, trg 20, *290*
Kosovska, ulica 215
Koševo, mahala 16, 28, 29, 82, 134, 216, 222 - potok 28, 32, 67, 82, 135
Koševska ulica 216
Koševsko brdo ulica 216
Koševsko donje brdo ulica 100
Koštrino turbe 369
Koštro Husejn-efendija, Salihaga 369
Košut, Lajoš, ulica 231
Košutska ulica 217
Kotar, lokalitet 67 - ulica 356
Kotorac selo 172
Kotorije, Kotorijin sokak 172
Kotorska ulica 217
Kotromanić, kralj Trvtko I 223
Kotur, Dušan, ulica *217-218*, 327
Kovač Salih 218
Kovačeva ulica 218
Kovačević, dr Blagoje 408
Kovačević, Boriša, ulica 14, *110-111*
Kovačević, Leopoldina 312
Kovačević, Savo, ulica 325
Kovačević, Zdravko, projektant 42
kovači - taščije 219
Kovači kod Ilidže 219
Kovači, naseljeno mjesto 338
Kovačka čaršija 120
Kovači, čaršija 65 - čikma 219-20 - ulica 219, 220, ...
Kovačić, Ivan Goran, ulica *191*, 258
Kovačići, kraj 40, 68, 119, 219, 237, 335 - potok 41 - selo 42
Kovanj kod Rogatice 252
Kövess, prezime 375
Kozara planina 223, 224, 259
Kozaračka ulica 220-221
Kozja ćuprija, most 197, 221, 402-03 - ulica 14, 221
Kozmatić, lokalitet 197
Kračule, selo 414 - sokak, ulica 30, 412
Kračule, Male, sokak, ulica 136, 414
Krajiška ulica 222

Kralja Tomislava ulica 127, 205, 222
Kralja Petra ulica 204
Kralja Tvrtka ulica 223
Kraljevića čikma i ulica 273
Kraljice Marije ulica 373
Kranjčević, Ivo 407
Kranjčevića ulica 223, 234, 305
Kranjevića stepenište 224
Kratka put Tepebašine, Kratka Tepebaši ulica 355
Kraup, Alfred, projektant 34
Kravlji sokak 229
Krbavska ulica 215
Krbešević, Ismet 159
Krčilovac ulica 226
Krek, Janez, ulica 314
Krešćalica česma 68, 224
Krešćalice Salihage sokak 13
Krešćalica hadži Mujaga, vakif 224
Krešćaličin sokak 224
Kreštalica ulica 224
Kreševljaković, Hamdija, ulica *173*, 258, 297
Krist 100
Kriva ulica 225
Krivajska ulica 225
Krivoglavci selo 48
Krka ulica 225
Krkavica česma 68
Krkina kahva 226
Kromolj selo 226
Kromoljski put ulica 216, 226
Krsmanovića han u Vogošći 49
Krstac, lokalitet 68, 193, 206
Krstić, Vera 14
Kršić, dr Jovan, ulica 22, *144*, 145
kršla sarajevska 227
Kršilovac sokak i ulica 226, 227
Kršlak, porodica u Jajcu 227
Krupska ulica 198, *227*
Kruševačka ulica 227
Krvarić, Hugo, projektant parkova 399, 400
Krvavac, Džemo, Džemal, ulica 21, *149*
Kučera, Hugo, ulica 269
Kučuk Balibeg Jahjapašić 92
Kučuk-katib mahala 17
kujundžije 228
Kujundžiluk ulica 228
Kujundžiluk, Mali, ulica 228
Kulić Salihaga 196
Kulića na Hridu ulica 196, 345
Kulića ulica, na Vratniku 196, 345
Kulin hadži Bali mahala 16, 274
Kulina bana ulica 228
Kulovića ulica 333
Kulović, Sulejman Rušdi-efendija 333
Kuluk česma 203
Kulukčije ulica 393
Kumanovska ulica 37, *229*
Kumašinova kula 293
Kumičić, Eugen, ulica 119, 240
Kumrovačka ulica 229
Kuna Hasanaga 119
kundurdžije 230
Kundurdžiluk ulica 230
Kupreška ulica 230, 271
Kupusova česma 68
Kuršumlija medresa 78
Kurin, Kutin sokak 231
Kurtin sokak 230, 231
Kurtina ulica 230, 231
Kvantaška pijaca 112
Kvaternik, vojvoda Slavko 280

La Benevolencija, društvo 34, 87
Lajoša Košuta, v. *Košut*
Lakić, Radojka, ulica 14, 217, *314-15*
Lapišnica potok 67
Lasica selo 19, 48, 231
Lasička cesta 231
Latas, Omer-paša 270, 386
Latička ulica 411
Latinluk mahala 18, 30, 203, 285, 327
Latinska ćuprija 403
lav u Koševu, skulptura 174
Lazar, Kristov prijatelj 100
Lazić, Branko 256 - Mirko, ulica 12, 14, *256-57*
legenda o turbetu na Gorici 134
Lenjinova ulica 232
Leopold, austrijski car 247
Lepenička ulica 410
Levi, H, vlasnik Pivare 31
Levi, Sadić Avram, vlasnik Fabrike čarapa 34
Leze Perere ulica 232
Lička ulica 233
Lički Mustajbeg, ulica 282
Lipe ulica 233
Livanjska ulica 15, 145, *233*
Logavin sokak 78
logor, Dahau 115 - u Gospiću 114 - Jasenovac 135, 256 - u Norveškoj 80 - Stara Gradiška 200, 286
Lontoš, Boško, ulica 408
Lovćenska ulica 19, *234*
Ložionica željeznička 35
Lubinci, Lubnić, lokalitet, selo 48
Lubina, Lubo mahala 17, 234
Lubo, Ahmed, vakif 234
Lučevica, česma 68 - mahala 17, 255
Lugavin sokak 16
Luburić, Maks, njegov prijeki sud 307
Lukavica, kraj 235
Lukavička cesta 235
Lukić, Veljko, Kurjak, ulica 14, 21, *378-79*

Luledžija hafiz 236
Luledžina ulica 136, 211, *235*
Lužani, selo 45, 236
Lužanski put 236, 410

Liječilište Kasindo 209-300
Ljubinchi, Ljubinci, mjesto 48
Ljubinjska ulica 258
Ljubljanska ulica 237
Ljuboja, Petar, samardžija 414
Ljubunčić, Alija i Rabija 316
- Ahmed, ulica i biogr. podaci 80-81, 410 - Ragib, ulica i biogr. podaci 14, *315-316*
Ljujić, Vojo 347
Ljuta stijena 67

Mačkarev sokačić 345 - sokak i ulica 323
Magaza ulica 278, 352
Maglajska ulica 237
Magribi, šejh, v. *Šejh M.*
Magribija, mahala 28 - ulica 237, 238
Maguda, mahala 15, 215, 328, 340 - ulica 96, 340
Magudina čikma 328
mahala, termin 51, 54
mahale, popis 1874-75. god. 15
Mahmutovac ulica 239
Majdanska ulica 19, *239*
Majevička ulica 239-40
Maimun Nuko i Mustafa, Cigani 237
Maimunova ulica 237
Maksima Gorkog ulica 240
Mala aleja ulica 126, 240, 409
Mala Ferhadija ulica 375
Mala Kalemova ulica 224
Mala kapa, predjel 130
Mala kapija, u vratn. gradu 131
Mala Tepebaši ulica 355
Mala ulica 330
Male Kračule ulica 136, 414
Mali Alifakovac ulica 84
Mali džemat mahala 17, 306, 336, 345
Mali Hrvatin ulica 181
Mali Kazandžiluk ulica 211, 236
Mali Mudželiti ulica 263
Mali park 32, 399
Mali Sarači čaršija 132
Mali sokak ulica *240-41*, 295
manastir Gračanica 102
Mandić, Kosta, njegov rukopis o ulicama 82, 86, 150, 165, 169, 258, 326, 346, 367
Mandićeva vila 277
Mandrina ulica 241
Mandra, Salihaga 241
Mandžina donja ulica 241
Mandžo, Ahmet 241
Mandžina gornja ulica 242, 369
Marija, bl. djevica, njena crkva 48
Marija, kraljica, ulica 373
Marindvor 223
Marko iz Švrakina Sela 44
Marković, Ivan, Irac, ulica 21, *191*
Marković, Svetozar, ulica 339, 415
Maršala Tita ulica 244-45
Martić, fra Grgo, trg, 363
Marulić, Marko, ulica 358-59
Masleša, Veselin, ulica 22, 379-80
Maslić, Omer 407
Maslinska gora 100
Mašića ulica 112, 395
maurski slog 33
Mažuranić, Ivan, ulica 248
Mećava, Petar, ulica 20, *297-98*
medresa, Đumišića 284 - Kuršumlija 78
Medresa sokak 105
Medrese mahala, 17, 266
Medrese, Medresa na Sedreniku, Medreseta ulica 105, 264
Međunarodni ženski sekretarijat 290
Međuputnica, lokalitet 68
Megara, ulica 96 - vrelo 67, 369
Mehmed Fatih sultan 406
Mehmed, hadži, dizdar Hodidjeda 47
Mehmed, Rešad, sultan, ulica 284
Mehmedbeg Minet-oglu 86
Mehmedagina ulica 248
Mehmedbašić, Muhamed, ulica 265, 409
Mehmedović, Hikmet 90
megdani 91
mejdan, termin 51, 386
Mejdan ulica 273
Mejdanuša, česma 68 - ulica 272
Mejdanuša - Hrid ulica 272
Mejlija, pjesnik i kaligraf 150
Mejtaš 250
Mejtaš, mahala 17, 250, 339 - ulica 81, 250
mekteb, u Novom Sarajevu 44 - Rogan-zade 319 - šegrtski 236
mektebi sarajevski 358
Mekteb ulica 353
Memišah, sin Hadži Timurhana 357
Mendeš, Tomo, ulica 359
Merhemić, porodica 141
Merhemića, ciglane 40 - sokak 140, 141
Mešino ćoše 282
Mešo, osobenjak i jangin 282
Meteorološka stanica 33
Midžić, Esad, ulica 408 - inž. Fuad 407

Mihajlo s Grbavice 43
Mihra, Mihrija, osnivač česme 252
Mihrivoda česma 252
Mihrivoda ulica 252, 265, 362
Mijatović, Cvjetin 347
Milać sokak 13
Milićević, Ivan, ulica 327
Milinkladska ulica 254
Milivoj, sin Radičev 40
Milutinović, Branko, ulica 117-118
Milutinović, Simo, Sarajlija, ulica 218, *327-28*
Miljacka, mlinovi 30 - rekreacija 90, 97, 284-85 - rijeka 28, 67, 85, 271
Mimar Sinanova mahala 13, 17
Minet-oglu Mehmedbeg 86
Mis Irby, ulica 257
Miskin, Vaso, Crni, ulica 23, 28, 117, 350, 374-75
Miščina mahala 16, 84, 259, 318, 322
Mišćo mula Ahmed, mujezin 84
Mitričevića čikma 384
Mitropolija, palata 33
Mjedenica, mahala 16, 258, 325 - ulica 165
Mjesni komitet SK u Sarajevu 79, 80, 138, 200, 232, 233, 243, 287
»Mlada Bosna« 111, 136, 409
mlini Isabegovi 271
Mlini, mahala 119, 259 - ulica 271
mlini, Nad mlinima mahala 17
Mlinovi na Miljacki 30
Mlinska ulica 411
mljekara, Centralna 40
Močila, lokalitet i ulica 68, 260
Mojmilska ulica 408
Mokranjac, Stevan, ulica 339
Mokro, mjesto 137, 414
Mokro-zade hadži-Sinanova mahala 17, 131, 132, 241, 336
Moravska ulica 260
Morić, Morići, Morić Mustafaga 106, 119, 172, 348
Moro, Branko, ulica 408
Moskovska ulica 14, 152, 212
most, Alije Ajnibega 403 - Ali-paše 39 - na Bosni 108 - bratstva i jedinstva 403 - Čobanija 401 - Ćirišhanska ćuprija 405, 406 - Frenkluk ćuprija 404 - Gimnazijski 401 - Hadži Hasanov 406 - Hadži Husejnova ćuprija 404 - Hrasnički 402 - Klaonički 43 - Kozja ćuprija 402 - Latinska ćuprija 403 - Principov 403 - Skender-pašin, Skenderija 329, 404 - Šeher-ćehaiina ćuprija 404 - Šejhanija 401 - Šejhanija 101 - Vrbanja 405 - Zrinjskog 405 - kameni na Željeznici 46, 108 - Žerajićev 33, 406
Mostarska ulica 261
mostovi 10, 20
Mošćanica (Mošćanica) potok, rijeka, rukavac 67, 77, 94, 136, 137, 253, 259, 260, 366 - ulica 14, 261 - vrlo 32
Mrakuša lokalitet 68 - ulica 262
Mrav, porodica 262
Mravovac, sokak 13 - ulica 262, 263
Mrkvina ulica 378
Mudželiti ulica 263
Mudželiti, Mali, ulica 263-64
Mufti-Sulejmanova mahala 16, 90, 302
muftija Svrako 44, 143
Muhendis Ćamil Ahmed-paša 53, 54, 200, 236
Muhurdarija sokak 280, v. *Murdarija*
Muidović, Zehra 14
Mujezinova ulica 266
Mujezinovića sokak 266
Mujić, dr Safet, ulica 28, *144-45*
Mujkanović, Mujkanovića Saliha sokak i ulica 267
Mujo đugumdžija 342
Mula Arabi-atik, Mula Arapova mahala 17, 228
Mula Arabi-džedid mahala 17, 180-81
Mulabdić, Edhem, park 400
Mula Muhamed, Arap, vakif 228
Mulića potok, potok 67
Muminović, Vehid, ulica 14, *376*
Murat-paše Hrvata ulica 274
Murdarija, mahala 17, 281 - sokak i ulica 139, 280
Muruvet, sin Husejnov 40
musala 244, 325
Musala sokak, ulica 142, 244, 325 - trg 287, 325
Musala, Pod Musalom mahala 16
Music, Sulejman-efendija, ulica 343-44
Muslihudina Čekrekčije mahala 361, 400, 401, 413 v. *Čekrekčija*
Muslihudin, Šejh, v. *Šejh M.*
Muslimanska narodna organizacija 378
»Muslimansko groblje« mahala 172, 219
Mustafa Nurudin-efendija Šerifija 199
Mustafagina ulica 267
Mustaj-pašin mejdan 213, 270 - ulica 270
Mutevelić, Behdžet, ulica 89, 96-97, 173, 181, 242, 368, 369
Mutevelića ulica 366
mutevelija, Kod muteveline kuće mahala 17
mutevelije Gazi Husrevbegova vakufa 216
Mutevelina, čikma 321 - ulica 145

Mutni potok, mahala 17, 303 - ulica 79, 329
Muzdedžije, porodica 119
Muzderija, lokalitet 67
Muzej grada Sarajeva 136
muzej Zemaljski 34
muzika vojna turska 41

Nabrdilo hadži Alijina mahala 14, 106, 167
Na brdu viš Begluka, Nad Beglukom mahala 17, 120
nadbiskupska rezidencija 33
Nad konakom ulica 182
Nadlipe ulica 271
Nadmejdan ulica 273
Nadmlini, Nad mlinima, mahala 17, 199 - ulica 271
Na Dolu mahala 16, 248
Nahoreva, Nahorevska ulica 127, 174, 271-72
Nakaševa Fata 151
Nalčadži hadži-Osmanova mahala 16, 249-50, 388
Nalčadžijska čaršija 230
Nàlet küprüsü 401
Nalin sokak 272
Nalina ulica 272
Nalo, Ahmet, potkovan 272 - terzija 356
Namazgah sokak 13
Na Mejdan ulica 273
Na Mrakuši ulica 262
Napretkov, internat 35 - zakladni dom, palata 34
Narodna uzdanica, društvo 371
Narodno pozorište 33
Naselje, Hrasno XI ulica 108 - Husejnbeg Gradaščević 217, 291, 301, 313 - Pavla Goranina 44-45 - Pavla Goranina V (ulica) 111 - Pavla Goranina VI (ulica) 126 - Pavla Goranina VIII (ulica) 198 - Pavla Goranina X (ulica) 227
naseljeno mjesto, pojam 7, 8, 10
Na Širokcu mahala 17
Nateguša mahala 17, 244, 304
Na tepi, lokalitet u Mostaru 355
Natkovači ulica 144
Na Turbetu, mahala 17 - sokak 182 - ulica 143
Nazečić, Halid 407
nazivi ulica, određivanje 8
Nazor, Vladimir, ulica 383
Nedžar hadži-Ibrahimova mahala 16, 165, 258, 325, v. *Mjedenica*
Nedžat, brat Fadil-paše Šerifije 49
neimar, Jovan 403 - Risto 403
Nekib-efendija 199
Nemanjina čikma i ulica 274
neolit na Debelom brdu 137
Neretvanska ulica 36, 275
Nevesinjska ulica 275-76
Nevjestina mahala i ulica 276
Nož-zade hadži Husejnova mahala 16, 141, 155, 226, 248, 316
Nikolića, čikma 277, 278 - ulica 352
Nikša i Milosav iz Kovačića 42
Nimeček, Hans, projektant 31
Ninoslav, ban 48
nišani šeher-ćehaje na Alifakovcu 405
Nišat, Donji 183
Niz mline ulica 271
Nizputnica, lokalitet 68
Niže banje mahala 15, 16, 187
NO front 158
Nova cesta ulica 14, 278
Nova džamija sokak 13
Nova kolonija ulica (u Rajlovcu) 157
Nova mahala, mahala 16, 157, 212, 307 - ulica 279, 336
Nova testa ulica 213
Nova ulica 28, 278
Novačić, Leopold, Puba, 311-312
Novak Debeljak 338-339
Novakova pećina 339
novčić rimski 153
Novi han 151
Novi tabaci ulica 166
Novo groblje, u Koševu 32 - na Barama 223
Novo Hrasno, kraj 383 - ulica 179
Novo naselje ulica 279
Novo Sarajevo 35
Novosadska ulica 41, 279
Novoseli, čikma 147, 217 - ulica 147
numerisanje kuća 50, 54, 200
Numić, Derviš, ulica 12, 14, 28, 30, *138-39* - Selim 138
Nušić, Branislav, ulica 117
Nuzurova ulica 175
Njegoševa ulica 282

Obala 27. juli 20, *283*
Obala Ognjena Price 283
Obala vojvode Stepe Stepanovića 284-5
Obilić, Miloš, ulica 215, *255*
Obradović, Dositej, ulica 142
Obrenović, Miloš 253
Očaktan, porodica 220 - sokak 13 - ulica 220
Od džamije do džamije ulica 101
Odobaša, porodica 119, 220
Odobašina ulica 222
Odundžina Ata 106
Odžak-čikma 217

Odžak janičarski 217, 263
Ofizierkasino-Platz 364
Oficirska kasina 31
Oficirska ulica 152
Oficirski trg 364
Ohridska ulica 135, *286*
Ojandži-zade mahala 17
Okrugla ulica 286
Okruglica, kraj 118 - ulica 286
Olomuc, tamnica 361
Olovo, mjesto 135, 185
Oluci, lokalitet 67
Omanović, Razija 319
Omanović, Remzija, čikma 319 - ulica 14, *318-19*
Omer-paša Latas 386
Omladinska ulica 14, *287*
Omladinski put ulica 287
Omladinskih radnih brigada, ulica 287
Omladinsko šetalište, ulica 288
onomastika kao nauka 9
Ophođa, kraj 248 - ulica 289
Oprkanj, Oprkanje, ulica 65, 136, 161, 211, 236
Oprkanjski mejdan 236
opštinske kuće 41
Orahovička ulica 408
Orašac, mjesto 289
Orašačka ulica 289
Orašce, vrelo 67
Orlić, predjel 79
Orlov kamen, lokalitet 68
Orlovska ulica 289
Oruč, Pehlivan hadži, mahala 17, 217
Osijek kod Ilidže 162
»Oslobođenje«, zgrada 34
Osman-paša Čengić 38
Osman-pašina džada 52, 213
8. marta ulica 290, 408
Osječka ulica 290
Osmice ulica 351
Ostojić, porodica 370
Ostrogon, džamija u Sarajevu 319
Oštrelj 283, 291
Oštreljska ulica 290
Otesi kod Stupa 206
Oteška ulica 411
Ozmo, Danijel, ulica 145, *134-135*
Ozren u Bosni 117
Ozrenska ulica 19, 260, 291
Ožegovci kod Popova Polja 310

Pačadži-hadži Nesuhova mahala 13, 17, 122, 170, 187
Paje, mahala 104 - ulica 239, 292
Paje malta ulica 239
Pajić-Dašić, Dušan, ulica 147
palata, Mitropolije 33 - Penzionog fonda 32 - Skupštine grada Sarajeva 34 - Sudska 34 - Vrhovnog suda 32 - Zem. vlade 32 - Zem. vlade, »Bijela vlada« 34 - ŽTP-a 33
Palavestra, Jovan 111
Pale 183, 367
Paluc, mula-Salih 214
Palučeva ulica 214
Paljevska ulica 262, 408
Panek, Karlo, projektant 31
Panjina kula 293
Panjo, Hadži-Panjina mahala 16
Papučina ulica 293
Paraćinska ulica 295
Park cara Dušana 365, 399
park, Ilidžanski 46 - spomenk-park na Vracima 15 - Veliki i Mali 32 parkovi 10
Parlovača, česma 68 - lokalitet 67
paromlin na valjke prvi 38
Parović, Blagoje, ulica 14, 36, 37, *107-108*
»Partizan«, Društvo za tjelesno obrazovanje 287
Partizanska ulica 294
Partizanske staze ulica 20, *294*
Partizanski put ulica 295, 410
Paržik, Karlo, projektant 31, 32, 33, 34
Pasja mahala 17, 103, 293, 345
Pastrma mahala 183, 251 - ulica 193, 295, 348
Pašajigit, vakif 79
Pašić, Nikola, ulica 280
Pašić, Nusret, ulica 14, 248, *281-82*
Patke ulica 195, 366, 367
Pavlović, Nikola, njegov trgovački tefter 21
Pavlovića zemlja 104
Pavao iz Jarčedola 197
Pećina ulica 296, 371
Pehlivan ulica 296, 371
Pehlivan Hadži-Oruč mahala 17, 217
Pehlivan Hasanova mahala 304
Pehlivanuša ulica 181, 388
Pejanović, Božo, ulica *112-113*, 227
Pejdah, Milorad, ulica 20, *254-55*
Pejdaović, porodica 255
Pekušina ulica 395
Pelagić, Vaso, ulica 375
Peltek Husamudin mahala 16
Penjave, porodica 119, 220
Perera, Eliezer, Lezo, ulica 14, 232
Perić, Vladimir, Valter 14, *372-73*
Pešiman hadži Husejn mahala 16, 248
Petar I, kralj 40, 364
Petar prijestolonasljednik 324
Peterčić, Milivoj, projektant 42, 364
»Pet mašina«, javna kuća 278
Petrakina ulica 277

Petranović Stevo 151
Petrovačka ulica 298
Petrović arhitekt 238
Petrovića ulica 358
Petrović Petar, Petrakija, ulica 277
Petrović, Petar, Njegoš ulica 282
Petrović, Roman, ulica 14, *320*
Petrović, Veljko 171
Pijade, Mošo, ulica 50, 261-62
Pijačna ulica 411
Pinje bajraktara ulica 119, 299
Pinjin sokak i ulica 299
Pinjo Ibrahim-bajraktar 299
pioniri, organizacija 299
Pionirska ulica 14, *299*, 300
Pionirski put, ulica 253
Pirin brijeg ulica 300
Pirinčli Alijage sokak 13, 169
Piruša ulica 300
Pišćivoda, Pišćivode, lokalitet 68, 362
pivara, Ašenbrenova 32, 34 - Gerdučeva 41 - u Konak ulici 31
Pjenkovac, vrelo 67
plan, Sarajeva 1882, 18 - proširenja ulica 30 - katastarski grada 13
planinarstvo i alpinizam 346
Plandište, lokalitet 67
»Plava lampa«, javna kuća 278
plinska rasvjeta prva 34
Plitvička ulica 300
Ploča, mahala 16, 169, 301 - sokak 280 - ulica 301
Pod bedemom ulica 301
Pod carinom, mahala 16 - ulica 90
Podcarina, v. *Potcarina*
Poddžebhana, Pod džebhanom ulica 302, 303
Podgaj, Pod Gajem ulica 303
Podgorica sokak 13
Podgorska ulica 303
Podgrmečka ulica 304
Pod Hridom ulica 196
Podmagribija sokak 244
Pod Musalom, mahala 16, 257
Pod Sinanovom tekijom, mahala 17
Pod takišom, lokalitet i džamija 68, 207, 368
Podtekija ulica 304-05, 354
Pod topovima, mahala 16, 248, 268, 282
Podvraca ulica 184
Pofalići, kraj grada 35, *39*, 224, 305 - Gradski 107
Pofalićka ulica 305
Pogledine, lokalitet 68 - ulica 305
Pohvalići, selo 305
Poljoprivredna škola na Ilidži 379
Poljoprivredni fakultet 41
Popara, Matija, ulica 247-48 - Neđo 247
Popis sar. mahala 1874-75, 15
Popis stanovništva Sarajeva, 1867-68. god. 12, 13, 51, 52, 85, 339, 378 - 1921. god. 18 - 1931. god. 18, 19
Popović, Jovan, ulica 21, 202
Popović, Jovan R. 202
Porča, Avdija, sazlija 306
Porčina ulica 306
Porodice Foht ulica 306
Pospišil, Josip, arhitekt 31, 34
Potcarina ulica 90, 302, 360, 382
Pothrastovi ulica 180
Potjorek, general, ulica 245, 257
Potok, mahala 16, 214 - sokak 13 - ulica 214, 255
Potoklinica, mahala 17, 119 - ulica 232
Pozderac, Nurija, čikma 281 - ulica 14, *280-81*
Pozorišna ulica 333
pozorište, Narodno 33
požari Sarajeva 30, 95, 112, 198, 218, 235
Požegavi, Mustafa, mualim 308
Požegija, porodica 307
Požegina ulica 212, *307-08*
Pravica, Dragica, ulica 142-43 - Rade 143
Prebjegija džamija 44
Predimare, Pred imaretom ulica 160
Pred magazama sokak 151
Preduzeće »Tito« 50, 315
PRETIS fabrika 48, 50
Prenjska ulica 308
Preradović, Petar, ulica 291
Prica, Ognjen, obala 283 - ulica 14, 22, 23, *285*
Prijedorska ulica 297, *308*
Prijeka česma, česma 68 - ulica *308-09*, 341
Prijepoljac, hadži Osman i Sulejman 309
Prijepoljčeva ulica 309
Prijestolonasljednika, Aleksandra ulica 245 - Petra, ulica 324, 374
Prijevorska ulica 309-310
Princip, Gavrilo 136, 258, 367 - most 20, 403 - ulica 409
Princip, Slobodan, Seljo, ulica 14, *333*
Prisini, lokalitet 68
Prosvjeta, dom 34 - društvo 168, 257
Protić, Stojan, ulica 382
Protina ulica 310
Provare, mahala 16, 128, 199, 320 - sokak i ulica 89
Prstenak ulica 313
pruga tramvajska 365
pruga tramvajska za Ilidžu 46
pruga, Sarajevo-Ploče 39 - Sarajevo-Vrpolje 35 - Sarajevo-

-Vardište 35 - Zenica-Sarajevo 35
Prva gimnazija, zgrada 32 - ustanova 135, 145, 402
I ulica 125
1. maj praznik 311
I put na potok ulica 164
Prvomajska ulica 19, *311*
Pucar, Đuro, Stari, ulica 14, 153, 252
Puhalovića ulica 295
Put Kolobara ulica 95
Put Kuluk-česma, sokak 203
Putnik, vojvoda Radomir, ulica 14, 201, *385-86*

Rački, Franjo, ulica 18, *312*
Radičević, Branko, ulica 118-119
Radić, Antun 312 - Stjepan, ulica 312-313
Radilovići, selo 29, 388
Radivoj, pobratim Starine Novaka 339
Radnička ulica 313
Radnički dom, u Sarajevu 31, 34 - u Vogošći 50
Radničko naselje, I 313 - Novo I 328 - Novo II 230 - II 313-314 - III 313-314 - IV 314 - VI 217 - VII 291, 301 - VIII 154
Radojević, Danilo, autor knjige o beogradskim ulicama 11
Radojević, Miladin, ulica 252-53
Rajlovac, mjesto 157
Ramića banja, potok 67, 255 - ulica 316
Ramića sokak i ulica 88
Ramići kazandžije 88
Ranković, Aleksandar, ulica 14, 107
Ranković, Živan 366
Rankovićev trg 365
rasvjeta, električna prva 33 - plinska prva 34
Ravne Bakije 92
Redžajin, Ridžajin sokak 13,...
reforme turske 52
reis Čaušević 284
Reljković, Matija Antun, ulica 142
renesansa italijanska 32
Repovac, Muhamed, ulica 266
Rešina ulica 286
Ribar, braća, ulica 113-114 - Ivo-Lola, Ivan i Jurica 114
Ribarska čaršija 161
Ridžai-efendija hafiz Salih Uzunić, Uzunija 415
Ridžai-efendije sokak 13,...
rimska civilizacija na Ilidži 45, 48
Risto, neimar 403 - timurdžija 85
Rodić, Slavko, ulica 20, *332-33*
Rogatica 104, 135
Rogatička ulica 408
Rogić Veli efendija 319
Rogina ulica 319
Rogo-zade džamija 319
Rogan-zade mekteb 319
Rogan-zade Ostrogon 319
Romanija planina 110, 115, 135, 332, 339,...
Romanijica, lokalitet 67
Romanijska ulica 320-21
Rudnička ulica 321
Rudo 82
Rudolfova ulica 350
Rustem-paša, Čegale, Čigale 46, 274, 403

Sabljanska čaršija 203 - ulica 393
Sabure, porodica 322 - Saburić Mujaga 348
Saburina ulica 322
Sadić, Avram, Levi 34
Sadović, Muzafer, ulica 270 - Velija 270
Sagrakči hadži-Mahmudova mahala 13, 16, 211, 270, 371
Sagrdžije, čaršija 318 - čikma 319 - mahala 17 - ulica 318
Sagr hadži-Alijina mahala 16, 167, 193, 266, 272, 346, 357
Sagr hadži-Mahmudova mahala 10
Sahtijandži Bali hadži Mahmutova, hadži-Husejnova mahala 16, 87, 257
Sahtijanuša mahala 16, 87, 142
Sajmište, lokalitet 158
Salaj, Đuro, ulica 154
Salihaga Krešćalice sokak 13
Salih Ridžai-efendija Uzunija 415
Samardžije ulica 413
Samoborska ulica 323
Samokovlija, dr Isak, 407
samostan, Franjevački 32 - sv. Augustin 33
Sandalja Hranića ulica 257
Sandžačka ulica 323-24
Sandžak 242
sandžak, bihaćki Mustajbeg 282 - Ferhatbeg 375 - Firuz 132, 264 - Jahja-paša 354 - Kučuk Balibeg 92
Sarač Alijina mahala 17, 78, 172
Sarača Avdije sokak 13, 336
Sarača hadži-Hajdara mahala 78, 124, 147, 168
Sarača Ismaila, Saračeva mahala 17, 124, 145-146, 168
Saračeva mahala, Gornja 78
Saračeva ulica 145-146, 336
Saračević, Tufo, ulica 368

Sarači, čaršija 132 - ulica 27, 324
Sarači, Mali, čaršija 132
Saračuša česma 68
saraj 27, 281
Sarajevska cesta ulica 324, 409
Sarajevska ulica 367
»Sarajevski paromlin na valjke« 38
Sarkotić general 152
Sava s Kovačića 42
Savezna visoka poljoprivredna škola za planinsko gazdovanje 40
Savić, Aleksandar 114 - braća, ulica 20, *114*
sazlija Avdija Porča 306
sebilj na Baščaršiji 95
secesija 31, 34
Sedrenik, kraj i ulica 225, 264, 326-27, 392
Sedrenik, Mali, ulica 327
Sedrenik-medresa ulica 364
Sekcija za vuču vozova 36
Sepetarevac sokak i ulica 250, 253, 414
Sigmund, Josip, ulica 36, *201*, 386
Sijaset-mejdan 399
Sijavuš-pašina, daira 377 - mahala 18
Simo iz Velešića 40
Sinan, Pod Sinanovom tekijom mahala 17
Sinan Iplidžik mahala 13
Sinan-paša, herc. sandžakbeg 274
Sinan-tekija sokak 13
Sinan-vojvodina, Sinan-vojvoda hatuni mahala 17, 306, 336
Sinđelić, Stevan, čikma 328 - ulica 339-40
Sinjska ulica 328
Skadarska ulica 19, 328
Skarić, Savo, ulica 325-26 - Vladislav, ulica 66, *383-84*
Skenderija, čikma 329 - mahala 15, 251, 303, 354 - most 20, 404 - ulica 79, 141, *328-29*
Skenderova, Staka, ulica 81, 414
Skender-paša 259, 304, 329, 404
Skender-pašina, mahala 251 - tekija 354 - ulica *329-30*
Skerlić, Jovan, ulica 330
SKOJ 114, 331
Skojevska ulica 20, *330-31*
Skopljanska ulica 37, 331
Skupština grada Sarajeva, palata 34
Slatina, mahala 349 - ulica 216, *331-32*
Slatke česme, česma 68
Slatko ćoše 282
slikari Jevreji 135
Slike na svodovima Katedrale 33
»Slobodan Princip Seljo« naselje 42
Slobodarska ulica 334
slog, barokni, 34 - gotički 34 - maurski 33 - neobizantijski 37 - staronjemački samostanski 33
Smederevska ulica 19, 334
Sobunar, Soukbunar, mahala 17 - ulica 28, 137, 371
Sofica, lokalitet 369
Sofija vojvotkinja 245, 257
sokačić, sokak, termin 51
Sokačić ulica 295
Sokak Gazi Husrevbegova hamama 245
Sokolac 138, 365
Sokolovići selo 250
Sokolović-kolonija 46
Sokolović, Mehmed-paša, ulica 249-50, 253 - Mićo, ulica 14, *153*, 251-52 - Sabit 44, 243 - Sunulah-efendija, ulica 304
Sokolska ulica 110
Sokolski dom 287
Solak ulica 261, 382
solunski front 249
Splitska ulica 335
Spomenica, Danila Ilića 136 - Avdina 89 - Kalemova 207
spomeničko značenje ulica 10
spomenik kralju Petru I 364
spomen-kosturnice u Vogošći 335
spomen-park na Vracima 15
sport 91
Sprečanska ulica 336
»Srbija« hotel 93
Srebrenica 99
Srednja ulica 336-37
Srednje, mjesto 118
Srednji sokak ulica 336
Sremska ulica 308, *337*
Srpska crkvena opština u Tuzli 258
Srebrenička ulica 336
Srpska socijaldemokratska partija 139
Srpska viša djevojačka škola 168
Srpski soko, organizacija 258
Srpsko društvo Prosveta 168
SSRNJ 158
Stadion Koševo ulica 337
Stake Skenderove ulica 414
Staljingradska ulica 107
Stambena zadruga željezničara 37, 43, 289
stanica, Meteorološka 33
stanica, Željeznička, uzana 35
stanična zgrada željeznička Sarajevo Novo 338
Stanični trg 224, 337
Stara (prav) crkva u Sarajevu 40, 43, 175, 197
Starčević, Ante, ulica 386
Stari drum ulica 338
Stari Majdan, mjesto 239
Starine Novaka ulica 20, 103, *338-39*, 409

Starinski drum, put 334
Stari tabaci ulica 351
Staro jevrejsko groblje 110
Staruja česma 68
Stefanović, Draga 290
Stepenište ulica 224
Stjepan Tomašević, kralj, trg 364
Stojanović, Mladen, ulica 259
Stolačka ulica 80
Streljačka ulica 340, 349
Strik, Almasa 178
Strmac ulica 53, *340*
Strošići, mahala 16, 91 - ulica 341
Stupska ulica 411
Stupsko brdo ulica 411
Studenkovac vrelo 67
Suha česma, česma 68
Sulejman-efendija Hitri, mahala, v. *Hitri*
Sulejmanova ulica 343
sultan, Fatih 119, 368, 406 - Mehmed Rešad, ulica 284
Sumbul, musl. porodica 341
Sumbul, Avdo, ulica *89-90*, 173, 341
Sumbul-česma, česma 342 - ulica 341-42, 373
Sumbul, Sumbuluša mahala 17, 341, 342
Sumbul, Sumbulov sokak 13, 341 - ulica 341
Sunko, Dioniz, projektant 31, 34, 35
Sunulah-efendija (Sokolović), sokak i ulica 13, 304
Sušica, potok 40, 67 - ulica 223
Sutjeska ulica 342
Sutorinska ulica 343
Svačić, Petar, hrvatski kralj, ulica 330
Sv. Ante Padovanski, crkva 34
Sv. Augustin, samostan 33
Sv. Ćiril i Metod, crkvica 33
Sv. Marija, crkva 34
Svrzo, efendija 119 - Hamid, ulica 155, *173-74*
Svrzo, Svrzina ulica, 144

Šabanovića ulica 220, v. *Hadžišabanović*
Šahdidar, žena Gazi Husrevbegova 415
Šahinagić, Avdaga, ulica 139, 280
Šain, arhitekt 342
Šantić, Aleksa, ulica *83-84*
Šarac, Milan, ulica 14, 97, 253 - dr Zaim 407
Šarić, nadbiskup Ivan, ulica 315
Šatorija, lokalitet 68, 237, 390 - ulica 237
Šećer Meho 151
Šećibović, Refik, ulica *317-18*
šeher-ćehaja 404-405
Šeher-ćehajina, Šeher-čah čikma 344, 405
Šeher-ćehajina ćuprija 182, 344, 404-05
šeher-vojvoda 405
šeher-vojvoda Džafer-ćehaja 405
Šehitluci groblje 399
Šeh-Mehmedova, Šejh Mehmedova ulica 344-45
Šehove dugonje sokak 347
Šejh Abdulah, grob u Vogošći 49
Šejhanija ćuprija 401
Šejh Bagdadina mahala 16, 105, 183, 251
Šejh Ferahova mahala 16, 77, 220
Šejh Magribina mahala 16, 82, 238
Šejh Muslihudinova, mahala 13, 16, 256, 268, 301 - sokak 13, 169
Šekerova, Šekerovac ulica 345
Šekovići 138
Šemsi-dede, derviš 244
Šemšek, Mehmed Jakubović 407
Šenoa, August, ulica 346
Šerijatska sudačka škola 32
Šerifović, Fadil-paša 49
Šerina ulica 346
Šero, Abdulah, penjao se na stijenu 346 - Edhemaga 346
Šeste proletrske brigade ulica 20, 346
6. aprila, trg 365 - ulica 347
6. novembra ulica 347-48
Šibenička, Šibenska ulica 19, 348
Šiljak, lokalitet 68
Šip, kraj 349
Šipka, Ranko, ulica 20, *317*
Šipska ulica 19, *348-49*
Širokac, Na Širokcu, mahala 17, 199, 249 - sokak 13 - ulica 83
Širokača, sokak 16 - ulica 30, 138, 387
Širokačka kapija 387
Šišićeva ulica 87, 115
Šište, lokalitet 67
Škaljić, hadži Nezir-efendija, ulica 349, 392 - Sejo 349
Škaljin sokak 349
Škola, »Idadija« 142 - Osnovna »Branko Radičević« 240 - Osnovna »Moris Moco Salom« 32 - Osnovna »Radojka Lakić« 217 - Prva gimnazija 32, 135 - Savezna visoka za planinsko gazdovanje 41 - sestara milosrdnica 32 — Stake Skenderove 415 - Srpska 33 - Srpska viša djevojačka 168 - (mekteb) šegrtski 236 - Šerijatska sudačka 32 - Trgovačka 32 - Trgovačka akademija 34 - učenika u privredi u Vogošći 50 - Učiteljska 32 - Željeznička industrijska 112 - Ženska, Mis

Irbina 257
Školska ulica 200, *349-50*, 393
Šljivina ulica 297
Šnajder, dr Marcel 407
Šolbatov sokak 13, 169
Šotra, Branko 407
španski rat 81
Štadler, dr Josip, ulica 296
štamparija, Vilajetska i Zemaljska 34, 142
Štamparska ulica 142
Štokac, lokalitet 67, 189
štrajk 1906. god. 252
Štrosmajer, Josip Juraj, ulica 350-51
Šućur, Radovan, ulica 315
Šumarska ulica 351
Šumarski fakultet 41
Šurbat, Branko, Bane 407
Šuster, ing. I, projektant 33
Švrakić, Todor, ulica 357-58
Švrakina ulica 297
Švrakin sokak 175
Švrakino Selo *44-45*, 175, 258
Švrako, Emir-čelabija Sejid Muhamed-efendija, muftija 44, 143, 175

tabaci sarajevski 140, 166, 351
Tabaci ulica 166, *351-52*
Tabaci-Mutni potok ulica 248
Tabačka džamija 351
Tabačnica, Tabašnica ulica 140, 248
Tabak hadži-Sulejmanova mahala 13, 17, 169
Tabijska ulica 196, *352*
Tahčića, sokak 352-53 - ulica 278
Tahmis sokak 284
Tahmiščić, Tahmiščija Husejn, Mulaga i Osman 117
Tahmiščije 119
Tahmiščin sokak i ulica 117, 200
Tahtali ulica 53, 200
tahtalija 53, 200
Taitalin sokak 200
Tahtar, Tahtar-paša 53, 200
Tahtar, Tahtar-paša 53, 200
Takovska ulica 353
Talirevića sokak i ulica 385
Tandar, Osman, vakif 353
Tandareva ulica 353-54
Tarakčijska čaršija 230
Tasovčići 80
Taščije 219, 352
Tašči-sokak 352
Tašlihan i Tašlihanska ulica 204
Tavelić, Nikola, crkva 41
Tavil hadži-Mustafina mahala 16, 82, 144
tekija, Bistrigijina 105 - Gaziler 244 - Skender-pašina 304, 329, 354 - u Vogošći 49
Tekija čikma 394
Tekija ulica 304, *354*, 383
tekija sarajevska 105
Tekuša česma 68
Telali ulica 213
Tepebaša, Tepebašina ulica 354-55
Terezija, čikma I 413 - čikma II 110, 413 - mahala 17 - ulica 140, 141, 251, 413
Terzibašina, Tarzibaše hadži-Alije mahala 18, 106, 355 - ulica 355-56
Tesla, Nikola, ulica 277
Tešanjska ulica 356
Ticina ulica 356
Tijesna ulica 53, 356
Tijesni sokak 356
Tilava nahija 235
Timočka ulica 357
Timurhanova mahala 17, 149 - ulica 357
Tito, maršal, ulica 14, *244-46*
»Tito«, preduzeće u Vogošći 50
Tmuša, Vladimir, književnik 382
Toka ulica 295, 358
Toki, Alija, mualim 358
Tokmo-zade hadži-Ahmedova mahala 16, 214
Toljati, Palmiro, ulica 19, *292-93*
Tomašević, Stjepan, kralj, trg 364
Tomić, dr Stjepan, ulica 15, *145*, 364
Tomić, Josip Eugen, čikma 328 - ulica 340
Tomislav, kralj, ulica 127, 205, 222
Topal Ejnehanova mahala 13, 17, 234, 268
Topal Osman-paša 38, 41, 54, 85, 166, 186, 204, 212, 213, 226, 351, 415
Toplik, sokaci 359 - ulica 302, 359-60
Toplik Vekil-harč sokaci 359
toponomastika kao nauka 9
Torkovište, Tornik, trg, 94
Toroman, Ahmed, Avdija, hadži Mehmed, Ibrahim i Mehmed 360
Toromanova ulica 360
Trampa hadži hafiz Abdulah 361
Trampina čikma, sokak i ulica 360-61
tramvaj električni 33, 285 - sa konjskom zapregom 32
tramvajska pruga Sarajevo-Ilidža 365
Travnička, čikma I i II i ulica 361
Trčivode, lokalitet 68 - ulica 361-62
Trebević 112
Trebevićka ulica 362
Trebinjska ulica 20, 98, *362*
Trg, bratstva i jedinstva *362-63* - cara Dušana 400 - Filipovića 400 - Trg Grge Martića 363 - Franje Josipa I 365, 400 - Gajev 158 - hercega Stjepana 364 - kralja

Petra I oslobodioca 364 - Oktobra 363 - Oslobođenja 364 - Pere Kosorića 20, 290, *365* - pred Oficirskim domom 364 - Rankovićev 365 - Republike 14, 287, 325 - rimskih banja 365 - slobode 14, 364 - Stjepana Tomaševića 364 - 6. aprila 14, *365*
Trgovačka, akademija 34 - škola 32
Triglavska ulica 367
»Tri ruže«, javna kuća 278
Trnovska ulica 367
Tršćanska ulica 367
Trumbić, dr Ante, ulica 269
Tubegovica, Turbegovica ulica 314, 315
tržnica, Gradska 33 - u Vogošći 50
Tucović, Dimitrije, ulica 139
turbe, Djevojačko 143 - Hitrog Sulejmana 103-104 - Jedileri 198 - Koštrino 369 - u Lukavici 235 - Sumbula Avde i Mutevelića Behdžeta 89, 96 - Urjan-dedino 371 - u Vogošći 49 - Zindžir Ibrahim-dedetovo 134
Turbe, lokalitet u Lukavici 235 - lokalitet u Vogošći 49 - kraj u Sarajevu 242
Turbe ulica 96, 242, 368
Turbe, Na turbetu mahala 17
Turbegovica, v. *Tubegovica*
Turhanija ulica 369
Turnadžija, porodica 119
Tuzlanska ulica 19, 376, 223, *370*
Tuzlić, Bakirbeg, ulica 229
Tuzlina ulica 190, 191, 276
Tvornica čarapa »Ključ« 361 - ćilima 34 - duhana 31, 210 - žice i eksera 39
Tvornička ulica 370, 411
tvrđava Hodidjed 236

Učiteljska škola, zgrada 32
Udarnička ulica 408
udarnički stanovi 44-45
Uherka, Josip 243 - Marica, ulica *242-43*, 410
Ulema medžlis, zgrada 34
ulica kao pojam 7, 8, 54
Ulica br. 1, 197, 204
Ulomjenica, Ulomljenica ulica 16, 211, 270, 360, *371*
Urian-dedino turbe i ulica 297, 371
Uskočka 372
Uskudari hadži Ahmed-čelebina mahala 17, 96, 241, 293, 345
Usorska ulica 372
Ustanička ulica 409
Ustaška ulica 110
Utorkovište, trg 94
Uzejfa Odobašina 222
Uz Koševo ulica 152
Uz potok ulica 152
Uzunić, Uzunija hafiz Salih Ridžai-ef 415
Užička ulica 41, 279, *372*

»V« ulica 112
Vajner, Slaviša, Čiča, ulica 14, 135, *332*
Valny, Adolf 18
Valjevska ulica 373
Vancaš, Josip, arhitekt 31, 32, 33, 95, 330, 363
Varaždinska ulica 98, 373-74
Varesko, Julio 407
Vareš 127
Vareška ulica 374
Varoš gdje je crkva, mahala 18
Varoš, Gornja, mahala 18, 154
Varoš, srpska četvrt 107, 154, 240, 245, 273
Vasin han, kraj u gradu 137, 253 - objekat hana 376 - ulica 376
»Vaso Miskin Crni« preduzeće 227
Vatrenjaci porodica 119
Vatrogasna kasarna 34
Večerica potok 125
Vejsilaga, Vajsilagin sokak 149
Vekil-harč mahala 17, 359
Velešići, kraj 40, 122 - ulica 19, *376*
Veličan, Ivo, ulica 186, *192*, 409
Velika avlija ulica 377
Velika drveta ulica 208
Velika gimnazija 402
Velika realna škola 36
Veliki Alifakovac ulica 84, 382, 383
Veliki Hrvatin ulica 193
Veliki Kujundžiluk ulica 160
Veliki park 32, 269, *400*
Vidgosse, župa 48
Viječnica gradska 33, 97
Viječnička ulica 97
Vilajetović, Hadži Lojo 170
Vilzonovo šetalište 288
Vinograd ulica 380
Visočka ulica 380
Više Husrevbegove banje, mahala 17, 128
Višegradska ulica 380
Višegradska kapija, kapija i ulica 131, *381*
Višnjik ulica 381
Vitas, Branko i Milan 200
Vitas, Jelena, ulica 199
Vitek, Aleksandar, projektant 31
Vitina 259

Vlakovac, mahala 16
Vlakovali hadži-Mehmedova mahala 181, 104
Vlasenička ulica 19, 341, *384*
Vlašićka ulica 385
Vlaška mahala 16, 183, 286
Vodovod, novi sa Kovačića 33 - prvi moderni 32
Vogošća 15, 19, *48-50*, 129, 185
Vogoštica potok 48
Vojni trg 365, 400
Vojvotkinje Sofije ulica 245
Volodera hadži-Sinana, Voloderica mahala 159
Vraca, kraj 111, 184
Vraca novo I ulica 111 - Vraca II ulica 140
Vraca, spomen-park 15
Vraca ulica 298
Vrandučka 322
»Vranica«, građevinsko preduzeće 225
Vranjače, kraj 68 - ulica 386
Vratnice, lokalitet 67
Vratničani 106
Vratnički heroji 205
Vratnik 119, 151, 259, 267, 268, 269
Vratnik grad 22, 131, 140, 199, 320, 352, 381
Vratnik-mejdan ulica 256, *386-87*
Vratnik sokak, 13, 269
Vraz, Stanko, ulica 387
Vrbanja, kraj 116, 405 - most 20, 405 - ulica 190
Vrbanjuša mahala 17, 79, 172, 306, 319 - sokak 78
Vrbovska ulica 387-88
Vrčević, Vuk 259
Vrelo Bosne 82
Vrhbosna, Vrhbosanje 28, 405
Vrhovni sud, palata 32
Vruci kod Ilidže 109
Vujičića braće ulica 115
Vujičić, Dušan, Lazar, Stevan i Svetozar 115
Vujović, Mile, ulica 254
Vukčić-Hrvatinić, Hrvoje, ulica 203
Vukčić Kosača, herceg Stjepan, ulica 364
Vukovića braće ulica 115-116
Vuković, Gojko 116 - Osvetnik i Slobodan 115
Vuković, Slobodan, ulica 20, 333-34
Vuković, Veljko, ulica 379, 410
Vuković-Desisalić, Ferhatbeg 374, 375

Wilhelm II. Hohenzollern, njem. car 257

Za Alifakovcem, ulica 178
Za banjom, mahala 232 - sokak 415 - ulica 245
Za Beglukom, ulica 138, 198
Zadarska ulica 19, *389*
Zadrugarstvo željezničara 43
Zadruga službenika BiH državnih željezničara 36 - Željeznička građevna 36, 37 - Stambena željeznička 37, 43, 108, 389, 390 - Dobrotvorna, Srpkinja 257
Zadrugina ulica 389
Zagorska ulica 390
Zagrebačka, čikma 93 - čikma lijevo 108 - ulica 390
Zapisnici sa sjednica GNO Sarajevo 14
Zatikuša ulica 390
ZAVNOBiH, osnivač GNO Sarajevo 55
»Zelene lampe«, javna kuća 278
Zelinger, doseljenik 217
Zelengorska ulica 391
Zeleni mejdan, kraj 34, 68
Zemaljska, banka 33 - bolnica 32 - štamparija 34 - vlada, palata 32
Zemaljski muzej, palata 32, 34
Zembiljeva ulica 326
Zenička ulica 19, 391
Zildžić, Avdaga, ulica 84
Zildžića ulica 356
Zildžijska čaršija 284
Zildžin sokak 13
Zildžina ulica 304
Zindžir Ibrahim-dede, derviš, 134
Zlatiborska ulica 392
Zlatište, lokalitet 137
Zlatni do 28
Zloković, arhitekt 238
Zmaj od Bosne 139
Zmajevac, kraj 68 - ulica 392
Zmaj Jovina ulica 393
Zoh, dr Ivan 201
Zrinjskog, čikma 394 - most 405-06 - ulica 247, 393
Zvijezdović, Zvizdić, Zvizdović fra Anđel, ulica 368
Zvonimirova obala 291
Zvono, Mehmed, ulica 249
Zvornička ulica 394

Žabljak, mahala 17, 119, 203, 245, 361
Žagrići, mahala 17, 28 - ulica 394
Željeznica, rijeka 46, 119
Željeznička ulica 409
Željeznička industrijska škola 112
Željeznička, kolonija 108 - ložionica 35 - radionica 35, 117 - građevna zadruga 36, 37, 389, 390 - stambena zadruga 108, 334, 289 - stanica Bistrik 348 - stanica Sarajevo Novo 224, 338 - stanica uzana 35, 201
Željezničko transportno preduzeće, palata 33, 142, 281
Željeznički zadružni dom 332
Ženska škola Irbijeva 257
Žerajićev most 406
Žigić, Dušan 243
Županjačka ulica 164
Župna kat. crkva 32, 281
»Žuta lampa«, javna kuća 278
Žuta tabija 97

SUMMARY

STREETS AND SQUARES OF SARAJEVO

STREETS AND SQUARES OF SARAJEVO

Sarajevo is the capital town of the Socialist Republic of Bosnia and Herzegovina. It is situated in the central part of Bosnia on the slopes of adjoining mountains. The meeting point of these mountain slopes and the spine of the whole settlement is the river Miljacka spanned with many bridges.

Today Sarajevo is a town of approximately 290.000 inhabitants. It is constituted of a densly built — up area proper and a series of separate satelite settlements of an urban type in the wider area: Ilidža, a spa and a recreation center, and the entirely new industrial settlements of Hrasnica and Vogošća.

Since the last war Sarajevo has been quickly developing. Its site has been extended and the population quadruplied as compared to the 70.000 of inhabitants of pre-war Sarajevo. This development is continuing very rapidly the town spreading chiefly to the west, into the spacious Sarajevo Plain.

Sarajevo is a town where Oriental and European civilizations meet and harmoniously complement each other. The Oriental influence is evident particularly in the architectural physiognomy of a large part of the town, even in the very net of streets and squares.

The Oriental, or more exactly, the Turco-Islamic civilization, which is reflected in peculiar architecture of buildings and groups of buildings, is as old as the town itself for Sarajevo was born under the domination of the Islamic civilization in the Balkans.

The founder of Sarajevo as an urban settlement was Gazi Isa-bey, a Turkish governor who had erected many public buildings in Sarajevo out of his private funds. By 1462 Gazi Isa-bey had given to the public use a series of foundations like a caravanserai, a public bath, an inn with kitchen for poor travelers, a bridge across the Miljacka and a large number of shops and workshops. As these public objects were the first ones in Sarajevo Gazi Isa-bey is rightly considered the founder of the town although the Turks had occupied the site of Sarajevo some time before 1455.

Since Gazi Isa-bey's time 508 years hawe elapsed during vhich the town and its lines of communication have been constructed. Over that

comparatively long period five different state- and social systems have succeeded each other, and each of them in its own way has influenced the development of the town and its streets and squares.

At the present time when many communal needs of Sarajevo are being answered, particulary those of its recently built parts, a scholarly approach to the place names is felt to be necessary, not only in naming new streets buts also in establishing the historical importance of the already existing names. This is the more necessary as the origin and meaning of many of the street names are now unknown, and also because the citizens are interested in the history of the development of individual streets and the etymology of their names, indipendantly of the practical needs of the town.

This book deals vithe the above mentioned topics: the topography (location proper), genesis (origin and development) and toponymy (historical etymology) of all the names used up till now and, particularly, of all the present names of every street and square in the town of Sarajevo.

Data presented in this book on individual streets and squares as well as the results of research of a different kind have enabled me to establish the pattern of the development and some distinctive features of the streets and squares of Sarajevo in their totality. This latter material throws light upon the whole urban development of Sarajevo from a new and particular point of view and discusses themes not yet tackled and of a wider scholarly interest. This material is presented hare as follows:

1. *The totality and periodization of construction.* — Today in Sarajevo there are 646 streets and 9 squares, in all 655 units. The process of construction has run in the following way:

	Units	Participation in the total
1. The Turkish period (1462—1878 = 416 years)	328	50,01%
2. The Austro-Hungarian period (1878—1918 = 40 years)	55	8,41%
3. Pre-war Yugoslavia (1918—1941 = 23 years)	49	7,50%
4. German occupation (1941—1945 = 4 years)	8	1,22%
5. Socialist Yugoslavia (1945 up to this day = 25 years)	215	32,86%

The first and last figures are indicative. The former show that Sarajevo in one of its halves is still a historical, Oriental town; the latter, however indicate that a whole third of present-day Sarajevo has originated within the last 25 years.

2. *The institution of names, and numeraton.* The practice of naming streets is as old as Sarajevo itself. In the oldest and longest period of the history of Sarajevo, in the Turkish period, the naming of a street was the personal concern of the inhabitants of that street, for the basic urban element used by the state administration was the

mahala i. e. a cluster of streets, which remained in use until 1878 not only in Sarajevo, but all over the Turkish Empire.

The numeration of buildings was introduced in 1853, during the period of Turkish reforms, when the need was felt to identify movables and tax payers.

Over the Turkish period streets and *mahalas* were named mainly on two grounds:

1. Morphological, derived from topographical and geographical characteristics of the terrain as (for streets) »The Stream«, »Crooked Street«, »Vinyard« etc.

2. Personal names, homonyms, were characteristic of both streets and *mahalas,* particularly of the latter.

During the Turkish period streets were named also after living persons. However, the practice of giving memorial names was unknown: all the names of streets were directly and causatively connected with the person of the same name, either because in that street this person had bequeathed a public building to the town, or simply because a person of that name lived in that street and was particularly respected by his co-citizens (the head of the *mahala* etc.). Therefore during the Turkish period in Sarajevo as well as in the other parts of the Turkish Empire there was no street, or *mahala,* bearing the name of a sultan or his vesirs unless they had left a foundation in it.

During the Austro-Hungarian period (1878—1918) an innovation was introduced: streets were named in honour of individual persons, most frequently statesmen, without any direct cause. From 1878 till recently streets have been named after living persons, too.

In 1947 (the third year after the liberation of Sarajevo) Bosnia and Herzegovina were for the first time given a separate law regulating the obligation and manner of naming streets and numerating houses. In 1964 a new law was passed ordaining that streets, public objects, institutions and social organizations could not be named after *living* persons. That year the same regulations were enacted in the other republics of Yugoslavia as well.

3. *The age of the present names.* — It is not characteristic of Sarajevo to adhere to tradition where the names of streets are concerned. Changes of name were imposed by the particular conditions of the defferent social systems which succeeded each other in the history of the town. The present 655 street names originated in the following periods:

	Units	Participation in the total
1. The Turkish period	173	26,41%
2. The Austro-Hungarian period	45	6,87%
3. Pre-war Yugoslavia	99	15,11%
4. The period of German occupation	4	0,61%
5. Socialist Yugoslavia	334	51,00%

From the aspect of age, too, the first and last periods are characteristic: one fourth of the now existing names derives from the Turkish period and, on the other hand, over a half of the names have originated within the 25 years following the war. Except for the names of 215 entirely new street constructed in this period, since 1945 119 old names have been changed, which has greatly modified the situation found after the war and which is a result of the socialist revolution evident in this field of social life, too.

4. *The thematic structure* of the names of streets and squares in Sarajevo in both the past and the present is characteristically heterogenous. The picture of the present state of affairs is as follows:

	Units	Participation in the total
1. Homonyms (personal names)	279	42,50%
2. Local geographical (morphological) basis	89	13,60%
3. Names of towns and places	78	11,80%
4. Architectural and natural objects	50	7,60%
5. Historical events and movements	46	7,00%
6. Other, undefined names	43	6,50%
7. Names of mountains	22	3,30%
8. Originally markets and crafts	21	3,20%
9. Names of districts	20	3,00%
10. Names of rivers	9	1,34%
11. Names of foreign countries	1	0,16%

Here the homonyms markedly prevail, approaching a half of the total number of the street names in the town.

5. *The language aspect of names.* In this respect the 416 year long Turkish period is significant. During that time the Oriental Islamic influence was very strong in almost all fields of life for the majority of native population. Two things concerning the Turkish period are important: 1. — 320 streets in Sarajevo were constructed during that period, and 2 — it was Moslems by religion who constituted both the relative and absolute majority of the population of Sarajevo. Therefore their ethnical characteristics had a decisive influence from the language point of view upon the names of streets.

By grouping and analyzing the names of streets which were in use in Sarajevo till the end of the Turkish period the author has arrived at the following results as regards their language qualities:

1. Turcisms (purely Turskich words)	49	names
2. Slavonized Turkish language forms	187	„
3. Pure Slavonic language forms	92	„

When the slavonized Turkish words (which were introduced as turcisms before the streets were named on some other grounds) are added to some pure Serbo-Croaxian language forms it is evident that 85% of the streets in Sarajevo had pure native or slavonized names despite the powerful influence of Turkish culture which would hardly suffer any competition. In view of the fact that the majority of the population were Moslems and that it was this majority that created the names of the streets two characteristic conclusions can be inferred:

1. The population of Sarajevo was Slavonic during the whole Turkish period. This is true particularly of the Moslems who represented the absolute majority in the town.

2. The Moslem part of the population of Sarajevo, Slavonic by descent, was an excellent guardian of its own native language and Slavonic toponymy. The Moslems accepted a great deal of Turkish and Islamic culture, continued and further developed it but never became turcisized.

SADRŽAJ

UVOD

1. Okvir rada 7
2. Izvori i literatura 11
   a) neobjavljeni izvori 12
   b) objavljeni izvori 15
   c) literatura 20

OPĆI DIO

RAZVOJ SARAJEVA I NJEGOVIH ULICA

I Izgradnja grada i njegovih ulica 27
II Institucija naziva ulica i numeracije objekata 50
III Današnje stanje
1. Osnovni podaci o izgrađenosti 57
2. Periodizacija izgradnje 58
3. Periodizacija određivanja naziva 59
4. Tematska struktura naziva 60
5. Struktura homonima 60
6. Nacionalni sastav homonima 61
7. Nazivi u spomen najnovije historije 62
IV Jezični sastav naziva 63
V Pregled naziva ulica i trgova po opštinama 68
1. Opština Centar — Sarajevo 68
2. Opština Novo Sarajevo 73
3. Opština Ilidža 74
4. Opština Vogošća 74

POSEBNI DIO

ČLANCI O ULICAMA I TRGOVIMA

Članci izloženi abecednim redom uobičajenih naziva 77

DODATAK

PARKOVI, MOSTOVI I NAJNOVIJI NAZIVI ULICA

1. Parkovi 399
2. Mostovi 401
3. Najnoviji nazivi ulica 407
4. Ulice Dobrovoljačka čikma, Samardžije, Stake Skenderova i Svetozara Markovića 412

REGISTAR

SUMMARY

Štampa završena januara 1973.